

IOANNIS VVIERI

DE PRAE- STIGIIS DAEMO-

num, & incantationibus ac ue-

neficiis Libri sex, postrema

editione sexta aucti &

recogniti.

ACCESSIT

LIBER APOLOGE-
TICVS.

ET

PSEUDOMONARCHIA
DAEMONVM.

Cum Rerum ac uerborum copioso

INDICE.

Cum Cæs. Maiest. Regiæ Galliarum gratia
& privilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1583.

VINCE

TE IPSVM

EFFIGIES IOANNIS WIERI ANNO
ÆTATIS LX. SALVTIS M.D.LXXVI.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Βιήρον ἰατρὸν
Γ. Φαλκεπύργειον.

Ἦρα βίη ὁ Βιήρ © ἔφυ μέγας. Ἦρα γὰρ αὐτὸς
ἰητὴρ νοσσοῖς κ' δὲ πικρῶσι φέρει.
Φάρμακα δ' ἔς νοσσοῖς βιοτήσια τῆς ὑγείης.
Ἦ πα θυμοφθόρα Φάρμακα πᾶσι χόλυ.
Εἰς τὴν αὐτὴν.

- Σώματι © ἀνδραμῆν εἰ μὴ μόνον, ὡς αἱ οἱ ἄλλοι,
Ἀλλὰ σὺ καὶ ψυχῆς οἶδας ἀκεστέρην.
Τῦνε καὶ κατὰ πλέθους πόντοι παρφορέστε © ἄλλων.
Ὅσων τῆς ψυχῆς σὺ μὲν ἀμνησίησιν.

ILLVSTRISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
D. Gulielmo Cluiz, Iuliz & Mont. Ducl, Comiti Marchiz ac Rauef-
burgi, Domino in Rauestein, &c. suo Domino Clementissimo, per-
petuam in Christo IESV felicitatem precatur
IOANNES VVIERVS
MEDICVS.

Nam pernicioſa uarietate fanaticarum & peſti-
lentium opinionū, quibus hoc anno miſerè orbem con-
cuſus Chriſtianum Satan, non minimi eam momen-
ti eſſe ſentio, Princeps illuſtriſſime: quam idem ille
uelut perdiſſimum ſeminariū, mentibus hominum
inſeuit incantamentorum nomine. Eſi enim mul-
tariam in religionis noſtra controuerſijs, uel ob di-
uerſos ceremoniarum ritus, uel non aequè intellecta
Scriptura loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; ua-
rient, faces ſubdente antiquo ſerpente: non tamen
inde tam deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel imbibita, ipſius inſtin-
ctu, perſuaſione de eo mali genere, quod hominibus & beſtijs citra ueneni uel propo-
nationem uel applicationē, inferre creduntur quadam dementata anus, quas La-
mias uel Sagas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem diſceptationes hinc in-
de oriantur diuerſa uel pro hominū affectu, uel prout cuiſlibet ſua ſatiſfacere mens
uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tan-
tum ea ſapius non habebunt, ut aut anima ſalutē aliquo attingant modo, aut etiam
amicitias omnino turbent, uel diſſuant. At quàm execrabilem à Deo alienatio-
nem, quàm coniunctam cum damone neceſſitudinem, quanta inter proximos odia,
quàm rixoſas uicinarum factiones, quas ruſticorum ſimulacres, quæ urbium diſſi-
dia, quàm frequentes inſontium cades, parente tragædo diabolo, gignat ſæcundiffi-
ma illa calamitatum maſer, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non
inquam demeficij) prodigioſa poteſtate, quotidiana docet experientia. Et quum
pauci ſint morbi, quorum cauſas ad Lamiarum opus non referat, peruerſe in reli-
gione Chriſtiana inſtitutum uulguſ: nix alius hominum ordo comperitur, cui uni-
uerſum hoc impietatis negotium penitus ſit notum, & iuſtior de hoc actionem in-
ſtituendi occaſio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita
turbantur animi, & aures raduntur, ut nihil in ijs aequè concrepet apud agrotos,
quàm mordax illa falſaq; innocentium muliercularum de inſtecto eiſcemodi ma-
lo criminatio. Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum expirantem
factorem, cum paulatim ſana ex Dei uerbo inſtitutione prorsum interituram ſpeſ
aſſet, eam denudè graniter moueri, ut contagionis uirus iam multò longius latiusq;
cum

Controuer-
ſiæ de reli-
gione.

Rom. 14.

Opinio de
Lamijs.

Cauſa ſcri-
bendi.

EPISTOLA

Perurimorum perniciē, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, quā
 hactenus unquam, indies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcūq; ob-
 seruat occasione ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum
 intererat die noctūq; doctrina Euangelica machinis, ipsius propugnacula concute-
 re, funditusq; euertere. Dum itaque ad grauem hanc impietatem silentio conui-
 nent Theologi pleriq; omnes: dum opinionum falsitatem in morborū causis, eorumq;
 impijs curationibus tolerant Medici: dum sententias ex persuasionē, longa anno-
 ram serie & praescriptione non tam ratione discussa, quam prauidiciis quodam ci-
 tra contradictionem usurpata, hic pronunciant Iuriconsulti: dum denique nemi-
 nem audiam, qui mortalium misertus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperue-
 rit, aut saltem exitiali medendo uulnere manum admoneris: opera mihi precium
 facturus uidebar, si ego uelut uoloides cū τῆς μὲν αἰσῆς, garrula saltem alijs ueternum
 excuterem: & arduam hanc rem, qua nostra religioni Christiana summa sit conti-
 melia, altius perscrutandi, discutiendiq; qualemcūq; ansam fusiori oratione &
 quantulacūq; demonstratione subministrarem. Etsi non eram nescius, praua opi-
 nionis sine ratione pertinaciam, inexpiabilem esse tincturam, & qua elui nequeat,
 ut scitē à Galeno nostro scribitur, his uerbis: ἐστὶ δὲ ὡς δαίμων βαφὴ δ' ἀποποιεῖς οὐτως,
 ὡς τὸ τῷ αὐτῷ λογισμῷ πῶς τὸ μοχθηρὰ δόγμα πᾶσι πᾶσι: ὡς γὰρ ἐστὶ μεταπίπτει τῷ
 αὐτῷ, cetera pertrans. Sic enim educatos, ad resipiscētiā aut ueritatis frugem non
 posse reduci arbitrat. Tam non facile est, nouam rem ad communem hominum
 mentem & assensum accommodare.

Praua opi-
 nio, in expia-
 bilis tinctu-
 ra.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffe-
 rius, minusq; tenuitatis mea consiliis, quicquam pra alijs intelligere, aut posse, mihi
 temerē praesumam. Quā sit mihi curia supellex, probē noui, & me certius ne-
 moratque hoc scio, quod nescio. Nemini hic prauidicatur. Accedunt quotidiana
 medicationes, & profectiones assidua, qua certē ferias eiusmodi lucubrationibus
 sedulo donandas, mihi praripiunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Ham-
 bachi institutis, dum tua Celsatq; eiusdem illustri generosaq; soboli ex officio infer-
 uirem, huic potissimum studio uacauerim.

Complures igitur alios infinitis partibus longē meā hanc infantiam superare
 potuisse & posse etiamnum penitiorē ueritatis inquisitione, oratione luculentiore,
 & demonstratione euidentiore, magisq; uernosa, cum ob ingenij acumen, ac doctri-
 na excellentiam, cum uerō maxime propter amplioris oej accessionem, non modō li-
 benter & ingenuē agnosco, sed quoq; palam liberē profiteor. At interea ieiunio meo
 scripto felicia illa ingenia pronocatum iri sperare nolo, ut uel dicendo, me rectius
 erudiant, qui eiusmodi collationum soles esse fructus: uel, tacendo meā hanc sen-
 tentiam ab inolita religioso illo seculo opinione dī, Δι' ἡσυχίαν dissonantem, compro-
 bent. Tacratione reportasse me ex laboribus usuram satius uerem confidam: nec me
 praestite praestebit opera, si saniorē doctrina in ueritatis cognitionem reuocet, aut
 saltem in rara pauciq; audita opinione confirmet. Etenim ut naturam in profun-
 do ueritatem penitus abstrusisse, rectissimē docuit Democritus: ita eam uigilantius
 inquirere.

Veritas in
 profundo
 abstrusa.

inquirere, investigare & rimari decet. Id si quidem cum maiori aequitate coniunctum est: quam sententiā, quam tamerē quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum autem cuius commentationis nostrae partim est Theologicum, quo diabolici artes & studia, Sacrarum literarum testimonijs produntur: & quo is modo tutissimē obuiam iri possit, docetur. Partim etiam Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus uana sasana ludibria, & corrupta sagarum imaginatio: partim item Medicum, ubi secundum naturae legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamijs perperam hactenus impusata, oriri demonstratur. Partim id etiam Iurisprudencia placita spectat, quum de magorum infamium, lamiarum & ueneficorum poenis, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quā hactenus usurpatum est modo, differatur.

Argumenti operis. Theologicum. Philosophicum. Medicum.

Iuridicum.

Historias autem inferni passim uarias, eo potissimum fine, quod quum tam diuersa tamq̃ multifaria sepe numero in hoc sasana negotio à multis referantur: ex nostrarum narrationum collatione, αἰαλογία & qualicunq̃ explicatione, citius in actionum praestigiarumq̃ demoniacarum, & rerum multijugarum cognitionem ac iudicium perueniri posse arbitratus sim.

Cur uariae inferantur historiae.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerē praefractaq̃ opinione, nimis proprio sisus cerebro, transiisse censeret, hac mea & quod ex plerisque doctissimis, etiam ex tua Celsi familia uiris, Theologis, Legum peritis, & collegis excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq̃ proposui, ut horum censura uel starent, si ratione niterentur: uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Iam uerō si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Institoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, saepe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto, affectu omni seiuncto, contulerit: sententiam profecto aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, actumq̃ agere, sanè lubet minimè. Pauca quidem in hanc rem dixit Vtricus Molitor, Sigismundi Bohemiae regis consiliarius, in Dialogis de Lamijs & Pitthonicis: nonnihil quoq̃ de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus: Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quaestiones quinq̃ Maximiliano Caesari proposuit: nostra quoq̃ lingua argumentū hoc attigerunt quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Malleus maleficarum.

Ceterum prater multas grauesq̃ causas, quae ut tua Celsitud. has meas qualescunque cogitationes consecrarem, me impulerunt, hac quoq̃ induxit potissimum: quod quum iā in uicesimum sextum annum tua Celsitud. à medicinis fuerim, ac diuersas sepe numero in tua Celsi aula audierim de Lamiarum iam denno in amplissimis ditionibus tuis renatarum, potentia & incantamentis sententias: uix à nemine tamen certiozem, mea consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitus, me unquam hic cognouisse, atq̃ illam quam aliquoties à tua Celsitud. ore huius

Sententia
ducis Cli-
uen. de La-
mij.

hauferim puribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uolun-
tate maligna, quacunq, dira imprecatione, aut insinu malicioso nocere posse: sed ui-
tiata per occultos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agita-
tas, in mentem sibi inducere, quacunq, magis ab ipso satana illata, uel naturali occa-
sione ex abstracto Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modus
ad trutinam uocatur, & earum organa indagine circumspiciente observantur, lu-
ce clarum mox omnium oculis patet rei aduaria & falsitas. Veneficium solum-

Veneficiū.

modo à Phaedra & Teia, uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fie-
ri in hominum & animantium internecionem, doctè, prudenter & pie concedit
tua Celsitudo. Hinc fit, quòd non multorum more, pœnam delusis aniculis statim se-
uerè infligi iubeas: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactè inquire,
post si de ea indubitanter constet, legum præscripto satisfieri, à Deo ad hoc constitu-
ta tua Celsitud. uelit. Hoc profectò accedit meritis ad reliquas præclarissimas & in-
numeras animi ingenijq, dotes, quibus ita quotidie quam nactus es Spartam (na-
tā τὸ ἀνὸς Περικλῆς à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq, ut & tuorum
& uicinarum omnium oculos in te conuerias. Nihil hic præter institutum dicam,
de non uulgari tua pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita
imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius inclementiam ex-
pectandam, quàm fauorem, uererer. Sit autem hoc unum, quòd neq, solem exorien-
tem unquam uideas, neq, uesperī se lecto componas, quin ardentè prius fuis ad
Deum precibus, à sacra lectione te totum, & omnes tua Cels. subiectos, ipsius patro-
cinio fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu, quo unico nomine
non modo tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed et
tui ordinis illustrissimis, eisdemq, potentissimis heroibus optimo præluces iure: ut e-
bria tua Cels. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis As-
sueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Sed ta-

Mores prin-
cipum plus
legibus ua-
lent.
Esther 1.

Claud. men - non sic inflectere sensus Humanos edicta ualent, quàm uisa regentis. Quo
fit etiam, ut nemo te præsentē non solum deierare, uerum etiam irare audeat. Con-
sciū est enim unusquisq, quàm Celsitud. tua odio plusquā Vatiniano prosequatur o-
mnes, qui assiduū suū deteriorationibus tremendum Dei nomen prophanare non eru-
bescunt: qua blasphemia omnes propemudum horribiliter concrepare aulæ, est
quòd Christiana religionis homines meritis doleant, lugeantq, plagis hinc euatis
palam uisis. Taceo continuos in quorūcūq, libellorum supplicium, & aliorum scri-
ptorum quotidie affluentium lectione, maturaq, responsione labores: quo uel unico
incomparabili exemplo, uerè paternum affectum erga commissum tua tutela sub-
ditorum gregem, quis non exosculetur? quibus ut nec contemptum hic Karlorum
nomen, in aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Celsitud. obiectum fuisse,
quis audinis, ita sapienter eos blandissimo filiorum nomine dignari: nec quic-
quam usque adeo tua Celsitud. studio curaq, esse notum omnes, quàm tuam repu-
blicam in summa tranquillitate perpetuo conseruare: id quod cum rara, imò diui-
na prudentia proximis aliquot annis turbulentissimis, unde quaq, bellico strepitu
circum

circum maximas tua Celsitudines fauente, nec tamen eas concutiente, testatus es. Nec postremam meretur laudem, quinimò apud omnem posteritatem propagandam, quòd uelut doctorum Mecenas, singularem facias interdum ingensiorum delectum in ijs, quos ad exterarum regiones & praeclaras in quacumque facultate Academiae tuis impensis ablegari, ali, studiorumque curriculum feliciter perficere uoluisti, quò aliquando tua Cels. & reipublica decori usuique esse queant: ut ea ratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuique uiris, illustrem illum tua Cels. comitatum esse ornatum, ad reliqua celeberrima tua aula ornamenta, non immerito referri debeat. Minus tamen id mirum uideri debet, quòd ipse doctus, eruditos semper eo prosequutus sis studio, ut quibuscumque honorarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam pellicere accireque familiam, iam inde à quo princeps es, non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factum est, quòd hic in uenerando ordinis Senatorij confessu, primo sit dignata loco tua Cels. uirum doctrina multijuga, nec uulgari prudentia, rerumque uariarum usu & eximijs animi corporisque dotibus clarissimum, D. Henricum Barzium cognomine Olislegerum, LL. Doctorem & Cantellarium Clinensem uigilantissimum, patriamque amantissimum. At prorsus calamo hic imperasse praestat, quam leuiter oratione ieiuna uerè heroicis tua Cels. uirtutes omnem omnium laudem post se relinquentes attigisse: quas non aliorum relatu cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in lucidissimo speculo quotidie contueor. Tali itaque ac tanto Principe patrocinium non denegante, mordaces uililigatorum insolescentium dentes haud difficulter uicturum me confido: praesertim cum à meis partibus in procinctu flare inuictam ueritatem non dubitem. Precor Deum opt. max. patrem Domini nostri IESU CHRISTI, ut quod pro sua bonitate immensa in tua Celsitud. feliciter cepit, maiore sui Spiritus accessione uberrime augeat, ad nominis sui gloriam, Celsitud. tua salutem, & florentissimarum ditionum tuarum felicitatem.

PRÆFATIO DE TOTIVS OPE.

IN ARGUMENTO.

REM profecto arduam, & omnino tenuitatis mee vires exuperantem aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, larvis & mundi dominis in theatrum prodire, luctatque audeam: quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cuniculos, occultosq; elabendi recessus, quibus ob essentiae subtilitatem, morus celeritatem, uitae longissimae usum, & uoluntatis perversitatem, longe lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunq; eos ad orationis rationibus, defraudatum te esse palam uideas. Quanquam uera haec esse non inficiari in alia tam enutritus schola, atq; ab alijs institutus praceptoribus, quam Plato ethnicus apud supersticiosos suos Aegyptios & uates Memphiticos, uel Proclus apud suum Marcum, daemonum clientem: ex D. Pauli, uasis electi, & pugilis aduersus spirituales astutias in coelestibus inuicti consilio, manibus indubitatae fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris caeli & terrae, omniumque quae in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine horum spirituum genera floctuntur, ipsiq; dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tentaturus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum rectoribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo illi haecenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas, ut quod se conuertere secure debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarent quamplurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qualicunq; filo, explicandi demonstrarem uiam multo aliam, quam haecenus obseruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uero obscuritatem gigneret orationis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi recte instituta rerum oeconomia, suis conuenienter cohaereret partibus.

ARGVMENTVM. Ceterum quum uniuersum id negotium sit daemonum prestigijs ac dolo implicatum, ut ad eorum quae in reliquis dicuntur libris, intelligentiam sterneretur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quae eius origo, qui primi doli eius conatus, perniciosiq; progressus ab Eva in rerum primordijs, ad haec usque tempora, quae item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodque limites illi à Deo praefigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

SECVM- Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostensurus: ad magos infames, daemonum opera quascunq; prestigias oculis nostris destinato studio multifariam obijcientes, diuinationumque uarijs laruis alios deludentes, & medicinae sacra suis imposturis satanicis foede conspurcantes, progredior: quos etiam Tertio libro à Lamijs segrego, ut quae sexu inconstantes, fideiq; lubricae, & aetate non satis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sine obnoxiae: qui in illarum uim imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quascunq; formas ipsis inducit, ea dexteritate concitatis in hunc dolum humoribus & spiritibus, ut nihil aliud illae sciant, aut queant fateri, quam rerum à daemone ex Dei abstrusa uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijs uel inuectarum, siue designatorum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturae ductu, se effectrices esse: quemadmodum mentem quoq; laedi, multifarijsq; imbui imaginibus, saepe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uiciat, spectamus.

ſpectamus. Nullos quoq; libros eas habere, nullos exorcifmos, characteres, aut ſimilia monſtra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læſam à dæmone mētē, aut corruptam imaginationem: unde & à Magis illis infamibus non parum differre, omnibus erit perſpicuum. Hi namq; uiri ſunt ſæpe docti & cordati, ſed curioſi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacam, qua ſaltem præſtigias & rerum ludibria, præter naturalem morem oſtendant: illi uerò ut plurimum fœminæ, eadēq; uetulæ, & mente titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum convenientiū, phantaſiam propè torpida, uelut ſedem ſuis ſtudijs accommodatā, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema deſperatione, ut ſpiritus eſt, illabitur: nec tam præſtigijs deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea ſint, ſe perpetræſſe, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæc fuere alieniſſimæ & prorfus inſontes. Haſ itidem à ueneficiis, quos *παρμανόβας* Græci dicunt, ſeparo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi halitu feriat collocato, homines uel beſtias lædūt. Sic plurimum intereſſe inter prophanos magos, lamias & ueneficos intelligitur: de quibus tamen, uelut iſſdem hæctenus confuſe actum, diſputatum, & pronunciatum eſt.

*Venefici.
φαρμακίμους*

Ut autem hæc innoteſcerent clarius, Quarto libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonſtrans eos à dæmonibus exerceri, uel obſeſſos eſſe, ex occulta Dei permiſſione, citra ullam ullius Lamiæ aut hominis alterius cooperationem.

QUARTI.

Hinciuſto ordine, libro Quinto, ad eorum qui eiufmodi maleficio colliti creduntur, curationē, infinitis partibus aliam quàm hucuſq; obſeruata ſit, me conſero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in ſui regni confirmationem effictæ, per ueritas cōiurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appenſa, annulos, ſigilla, imagines, & ſimiles umbrarum furias, ſacroſanctæ Scripturæ auctoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturq;: ut ab ijs fœcibus, uelut expurgato Augiæ ſtabulo, liberatæ mentes, in quacunq; afflictione ad ordinata à Deo remedia poſthac cōfugiant, puris manibus in cœlum ſublatis, ac medicinæ ſacra in hoc negotio incorruptius conſcientia ſynceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius inſtituti mei laboris ſcopus.

QUINTI.

In hæc tamen graui meditatione aliquandiu ſuprà quàm dici pot. eſt occupatus, tantumq; nō (nouit ille quem nihil later) exercuiatus, quodd uetulas illas de mentatas, à dæmone illuſas, Lamias uulgo dictas, quæ nihil flagitij ſingularis cōmiſiſſent (non enim loquor de ueneficiis) tam atrociter, ſine ulla commiſeratione multis in locis in caliginofos ſqualidoſq; carceres, horrida umbrarum hoſpitiæ & dæmoniorum domicilia inconfideratius præcipitari, inde in carniſcinam truculentiffa rapi, ac demum flammis deuorandas temerè obijci uiderem: propriæq; amentium anicularum confeſſioni ſtari, nec ſatis inter Lamias & ueneficas diſcerni: & Magos ſacrilegos, in lege ueteri mulctatos grauiter, iam impunitus, imò cum laude apud pleroſque uerſari: non potui non inquam argumenti ratione, conſcientiæ impulſu actus, meam hac de re ſententiam qualemcunque, quinque ijs libris adiungere: Sextoq; libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixus, ſentiam de punitione Magorum infamium, à CHRISTI ueritate rempubl. cum Simone & Elima auertentium, eamq; ſedatam turbantium: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo ſeducas, uelut melan

SEXTI.

Allores.

b cholia

Heretic. cholia agitata, vix autem hæreticas (ex enim mente illæsa, sed præfracta constant:) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuendum existimem, subiunxi: ubi locum habere uidetur promulgatum ex Dei uoluntate Moysi editum, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatû in uaria illa Hebraicarum uocum significatione, *παρὰ τὸν νόμον*, Veneficos (uel ut Hebræi habent, ueneficas) non sinetis superuiuere. Ad uenena usurpantes legem hanc quoq; refert Iosephus Iudæus.

Nec sibi hic leges à me arrogantius præscribi crimentur Magistratus, aut legum periti. hoc enim meum fuisse institutum minimè, testor Deum: sed ex commiseratione meditationem meam solummodò alijs cordatioribus & pijs uiris, necnon ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconsideratius multis seculis imbibitæ affectu defendendæ studiosis, excutiendam sereno mentis oculo, summissè offero. Qui operæ precium me præstitisse agnoscent, ingenuam hanc libertatem bene interpretentur: qui secus censebunt, ignoscant bene uolenti. Interim mea qualiacunq; argumenta, quibus toto hoc Opere nitor, *ἀποκαθάρσις* conferri cupio, dum in consilium uocantur Speculator & Iohann. Andr. titulo de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens. Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs: Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Iohan. And. de sortil. in antiquis: Alb. conf. 55. uolum. incip. Casus talis, per Oldrad. consilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus. §. de hæretic. initijs: Alber. de Rofatis in Dictionario, super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vitalin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Criminalium: aut Matth. de Afflict. in constitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis, parte tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam 2. Lib. Syluestri Prieratis de Strigomagijs: seu Bonauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamentis sua scripta munierit quilibet author, horum librorum collatione manifestius intelliget æquus Lector.

Porro de re ipsa & materia, quoniâ ad ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ *CHRISTIANÆ* quietem, ac proximi utilitatem spectat, non est quòd multis agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantumlibet inelegantem sit sortita artificem, satis tamè ipsa per se, omnium oculis sese queat & debeat commendare: præsertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ hætenus uel ut incognitæ, uel ut obscuræ latuere. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci, Proba quidem materia, si probum nactus fuerit artificem, non ignoro: at cuiuslibet liberum permitto de artificis opere statuere, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel nascuti Mommi, aut perspicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram de precor, si merear: ita nec auram popularem, aliâ me laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum telam. Dies erit, quando unicuiq; à Domino laus sua accedet: dummodò illius accrescat gloria,

& satanæ tyrannis imminuatur, abundè satis erit factum meis uotis,

11

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS ORBIS CHRISTIA-
ni Caesarem, Reges serenissimos, Principes & Duces illustrissimos, Comites
generosos, & quoscunque ullum magistratum gerentes,
tam seculares quàm ecclesiasticos, Li-
bellus supplex.

INVICTISSIME Imperator, Reges & viri principes, quibus ordine legiti-
mo, rationibus gravissimus gladium ad coercendam merito supplicio maleficorum
effrenem inobedientiam: ad eos uerò qui se rectis politiæ legibus inculpare submit-
tunt, uigilanter defendendos, eoque nomine tranquillitatem reipublice ritè constitu-
te sedulo conseruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominantium: uo-
bis demissa oratione hunc supplicem libellum cum omni subiectione reuerenter offero, ex cordis pe-
netralibus orans, obsecrans & obtestans quàm humillimè, ut concedere non dedignemini in illis de-
monum prestigijs, quibus à rerum primordijs tam densas hominum oculis offudu tenebras ille pri-
mus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente mundo demum idem ille ueterator mille arti-
fex in deliris stupidijs quibusdam mulierculis fabricatus est in Christiana Europa scedissimam la-
bem, hominum errorem crassissimum, cædem infantum frequentissimam, & uulnus conscientiarum
magistratus haud profectò leue: concedere inquam clementer, mihi minimo obsequentissimoq; ue-
stro clienti, tempus apud uos proponendi his sex libris meam qualemcunq; sententiam. Quæ si su-
premi ordinis uestri punctum non tulerit, eam uti meritò exhibendam explodendamq; ut quàm
ocysimè, ita & libentissimè palmodia suppressere non grauabor, rationibus argumentisq; neruosis
conuictus. Sim uerò auctoritatis uestre calculo ea confirmabitur, operæ precium me fecisse, in
animum inducam: non minori denudò supplicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semota ue-
tustatis religione, & opinionis tot seculis imbutæ affectu posito: si quando in uestri Imperij regnis,
prouincijs & ditionibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronunciandi de causis illis dia-
bolice; & potissimum de Lamiarum negotio hætenus tam multifarijs tricis inuolutò. Hoc modo se-
reniore mentis oculo huiusmodi demonum ludibria discretum iri, omnesq; uerè Christianos non tan-
tam eorum esse potentiâ cognituros, ut dubito minime: sic quoq; minus innoxij sanguinis, quem au-
distimè fuit ille ab initio homicida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragicæ diarum author
inuidet summopere, compages luxabuntur: & conscientie rariore pungentur acu-
leo: fatana item imperium indies magis ac magis collabascet, atq;
Christi regnum longius latiusq;
propagabitur.

IOANNES EVVICH DOCTOR
Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, viresq; dolosq;
Qui uelut in media luce uidere cupis:
Qui quæ carminibus sit uis, et quanta nocendi,
Si desint sacris philtre parata modis:
Qui miserè uarijs homines cruciatibus æstos
Nosse cupis, quæq; hos arte lenare queas:
Tandem quæ poena infande legitima sectæ,
Insonti ut parcat, constituenda fiet:
Hunc lege, quem Ianus Vniuers condidit arte,
Iudicio, et magna sedulitate, librum.
Vine opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
Vista est Circeæ turba prophana schola:
Vine etiam æternos, Author, scilicet annos,
Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS LL;
Licentiatus ad Lectorem.

Cum Deus immensi spaciola uolumina cœli
Conderet, et medio suspenderet æthere terras,
Ornaretq; polam stellis, atq; æthera nimbis:
Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
Corpora, qui tenuos ferrent sua iussa per auras,
Quæq; procul curis agerent terrestribus æuum.
Horum de numero genitor iustissimus unum,
Sic meritum, Stygias cœlo detruxit ad undas:
Illic et manicis et dura compede uinctus,
Ad scelerum poenas sedet, æternumq; sedebit,
Tristitia commissa persoluens crimina culpe.
Quas tamen interea fraudes, quæq; improbus artes
Nocte dieq; struat miseris, quæ retia tendat,
Quidnunc potis, si fortè tibi cognoscere curæ est,
Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta VVERI:
Hinc optata ferēs, hinc te tua uota docebis,
Insuper et magicis quæ sit fiducia rebus
Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
Quæ ueneficijs presso medicaberis arte,
Quam uic satis dignam pendenti sub iudice poenam
Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.
Sed tibi cur tantos memorande VVERE labores
Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.
Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgo
Sufficit, et meritis rebus persoluit honores?
Tu tamen hoc sessam nimium solabere mentem,
Quod tua non ullo moritura est tempore fama.

EIVSDEM ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΒΙΗΡΟΥ
 περί μαγείας ὀκταήχοι.

Δαίμονες τὸν πυγερὸν τὸν ἀτάκταλα μηχανάοντα,
 Τὸ δίνος ἡδὲ βίβω μεγάλην, καὶ ἐπὶ κλοπῇ ἦθος,
 Στεργῶν τε νυκτερινῶν, καὶ ψεύδεται πολλὰ γούτων,
 Οὐ μόνον ἐν τέττωρ ἰδέσθαι περιλημμένους βίβλων,
 Ἀλλὰ καὶ ὡς μέλλας τὸ γυναικίον ἄλλος ἀλλάλασεν
 Ἄντρι, τὸν φίλτροις γυναικὸς φαρμακείαν δάμασσαν.
 Τίς δὲ τιλόνταίον τίσις ἰσχυται, ὃ δὲ πολλὰ
 Ἐλάσχωρ δὲ χος ἐπὶ θυμῷ βροτοῖσι βίβρος.

IN IOHAN. VVIERVM ILLV-
 STRISS. CLIVORVM DV-
 cis Archiatrum.

E' CAR. VTENHOVII P. AL-
 lusionum Lib. 1.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE videtur
 ERRO vagus caelo, docte VVIERE mibi,
 Qui Paracelsiste latitans sub nomine sectae
 Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
 Ni quodd aberrantes recto de tramite, rectam
 (Ceu Paracelsistae) cogis inire viam.
 Nam neq; cognomen tibi DEVIVS indidit ERROR,
 Quem neq; transversum DEVIVS ERROR agit.
 Non VIA tartarei quae fert Acherontis ad undas
 LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
 Fit VIA VI quae nos supera ad conuexa polorum
 Ducit, ex acclini surgit in astra VIA.
 Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beate,
 VI' QVE tibi caelo sterne VVIERE VIAM.
 Sic fueris Latia VITAE' QVE VIAE' QVE CVPIDO,
 Argolicaq; BIOY uoce VVIERVS ΕΓΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἀτόρ μυσίον καὶ χαρίτων, ὁ-ΒΙΟΣ,

14
AVTHORES IN HOC
Opere citati.

A.
Abdias Bab. episc.
Abenezra.
Accursius.
Aelianus.
Actim Spartanus.
Actius.
Aeneas Syluius.
Henr. Corn. Agrippa.
Aiu.
Albertus de Rosat.
Albertus Mag. Teutonicus.
Alchindus Arabs.
Alciatus.
Alchimus.
Alexander I.
Alexander ab Alexan.
Alexander Benedictus.
Alexander Trallianus.
Almanfor.
Aloysius Cadamustus.
Amatus Lusitanus.
Ambrosius.
Andreas Mafius.
Andreas Theuet Angoul. hist.
Andreas Vesalius.
Angelonius.
Angelus Politianus.
Anselmus Parmensis.
Antipbon.
Antonius Beniuenuus.
Apollonides.
Apollonius Molon.
Apollonius Tyaneus.
Appion Grammaticus.
Apuleius.
Archelaus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Arnoldus de Villanova.
Artemon.
Artephius.
Athanasius.
Atheneus.

Athenagoras.
Auerroes.
Augerius Ferrerius.
Augustinus.
Augustinus Stenobus Eugub.
episc. Kifan.
Auienna.
Azaravius.

B.
Baldus.
Bartolus.
Bartholomaeus Anglicus.
Bartholomaeus Pisanus.
Basilus Magnus.
Basilidus Landus.
Benno Cardinalis.
Bernardus.
Berno.
Berofus.
Boccatius.
Boetius.
Bonaventura.
Bonifacius de Vital.

C.
Cesar Constantinus.
Iul. Cesar Scaliger.
Hier. Cardanus.
Carolus Bonillus.
Carpocrates.
Casspar Pencernus.
Cassianus.
Cassiodorus.
M. Cato.
Celsus.
Chrysippus.
Chrysostomus.
Cicchus Asculus Florent.
Cicero.
Cyprianus.
Cyrillus.
Claudianus.
Clemens author libr. Recogn.
Beat. Clemens de Constant. A-
postol.

Cleopatra.
Caelius.
Colamella.
Constant. Imperat.
Cornelius Nepos.
Costaben Luca Hebr.

D.
Damascenus.
Damon.
David Kimbi.
Decretalia.
Democritus Abderites.
Diodorus Siculus.
Dion Nicam.
Dionysius.
Dioscorides.
Duris.

E.
Eduardus.
Empedocles.
Epiphanius.
Erasmus.
Eucherius.
Emrycles.
Euripides.
Eusebius.
Eustachius.

F.
Gabr. Fallopius.
Ferdinandus Coribesium.
Ioan. Fernellius.
S. Fontanus.
Franciscus Morand.
Fulgentius Placiades.
Fulgosus.
C. Furius Cresinus.

G.
Galenus.
Garcias ab Horto.
Gaudentius Merula.
Gaufridus Antisiod.
Gellius.
Georgius Agricola.
Georgius Pictorius.

Georgius Sabinus.

Gerson.

Gesnerus.

Gyraldus.

Giselbertus.

Gordonius.

Gotfridus Reinerus.

Gratianus.

Gregorius.

Gregorius Nazianzenus.

Grillandus.

Grugna Stryac.

Guilielmus Brabantinus hist.

Guilielmus Malmes hist.

Guilielmus Turnerus Angl.

H.

Harpocraton.

Haymo.

Hector Boethius hist.

Helinandus.

Heliodorus.

Heimicus Instit.

Helmoldus.

Hermes.

Hermogenes.

Herodotus.

Hesiodus.

Hicronymus.

Hilarus.

Hildebertus.

Hildegardis.

Hippocrates.

Hippol. Marsil.

Homerus.

Honorius.

Horatius.

Hugo Cluniacensis.

Hugo de S. Victore.

Hugo Eterianus.

I.

Iacobus de Chusa.

Iacobus D. in Leichtenburch.

Iacobus Meyerus.

Iacobus Ruffus.

Iacobus Sprenger.

Iamblichus.

15

Iason Pratenfis.

Idiota.

Igmarus Remensis archiepisc.

Ioan. And.

Ioan. Anglicus.

Ioan. Baptista Porta.

Ioan. Francis. Picus.

Ioan. Franc. Ponzuibus Placentinus.

Ioann. Genadius.

Ioann. Guinterius Ander.

Ioann. Herold.

Ioann. Kentmannus.

Ioann. Langius.

Ioann. Leo African.

Ioann. Nider.

Ioann. Salisberienfis.

Ioann. Sleidanus.

Ioann. Vassens.

Iodocus Damboderius Brug.

Iosephus.

Irenaeus.

Isidorus.

Isogonus.

Isychius.

Iulianus Apostata.

Iulianus philosophus.

Iulius Caesar.

Iulius Obsequens.

Iustinus.

Iuuenalis.

L.

Labeo.

Lactantius.

Laelius.

Laertius.

Leo.

Leui Gersonis filius.

Lilius Gregorius Gyrald.

Lysimachus.

Linus.

Lucanus.

Lucianus.

Lucretius.

Ludouicus Coelius Rhod.

Ludouichus Milichius.

Ludouic. Roman. Patria. hist.

M.

C. Manilius.

Marcellus.

Marcus heremita.

Marcus Marius Fryschius.

Martianus.

Marsilius Ficinus.

Martinus de Arles.

Matthaeus Curtius.

Matth. de Afflict.

Matthiolus.

D. Maximus.

Maximus Tyrius.

Melanchthon.

Memphodorus.

Menander.

Mercurius Trismegistus.

Mesue.

Methodius.

Moses Aegyptius.

Moses Bar-cepba Syrus episc.

N.

Nauderus.

Nicolaus.

Nicolaus Monardis.

Nonius.

O.

Octavianus.

Oenomaus.

Olaus Magnus.

Oldralus.

Ohypiodorus.

Origenes.

Ouidius.

P.

Pamphilus.

Paulinus.

Paulus Aegineta.

Paulus Venetus.

Pausanias.

Petrus Aponensis de Ebano.

Petrus Argelae.

Petrus Alphonsus.

Petrus Bellonius.

Petrus Blesens.

b 4

Petrus

Petrus Cantor.
 Petrus Cluniacensis.
 Petrus Damianus.
 Petrus Lombardus.
 Petrus Pomponatius.
 Petrus Præmonstratensis.
 Pherecydes.
 Philarchus.
 Philastrinus.
 Philo.
 Philochorus.
 Philostratus.
 Picatrix Hispanus.
 Pythagoras.
 Platina.
 Plato.
 Plinius.
 Plinius iunior.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Pontanus.
 Porphyrius.
 Posidonius.
 Primasius.
 Priscianus Philos.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper.
 Psellus.

Q. Quintilianus.

R.

Rabenus.
 Rabi Ismael.
 Rabi Moser.

Rabi Simon.
 Radulphus.
 Raymundus.
 Remigius.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Ruffinus.
 Ruffus Ephesus.
 Rupertus.

S.

Saadias.
 Sabellicus.
 Salonijs.
 Saxo Grammaticus.
 Saxonia Chronicon.
 Sedulius.
 Seneca.
 Serapion Ascalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Priorat.
 Synesius.
 Smaragdus.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.

T.

Tacitus.
 Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocrinus.
 Theodoretus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophrast. Paracels.
 Theophylactus.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.

V.

Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vitricus Molitor.
 Volaterranus.
 Vopiscus.

X.

Xanthus.
 Xenocrates.
 Xiphilinus.

Z.

Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zozimus.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET POTENTIA, Liber I.

17
DE DIABOLI ORIGINE,

quando sit creatus, quæ eius essentia, & de illius lapsu.

Cap. I.

ÆMONVM præstigas & incantamenta explicaturus, à primario eorū auctore diabolo, huius artibus, studijs & potestate exordiar:

ut eo cognito, illiusq; auctoritate ac existimatione perspecta, euidētius cunctas eius actiones unusquisq; dilucido mētis oculo introspicere, & posthac minus impedite penitusq; dijudicare queat.

Religionis autem Christianæ sacræ amplexus doctrinam, fideiq; indubitatae confessionem, quemadmodum Aristotelis & Peripateticorū, adeoque Sadduceorum, non esse dæmones in rerum natura contendentium, placita prorsus rejicio: sic & Platonis cōmenticiam distinctionem omnino approbare; aut etiam Porphyrij, Pselli, Procli, Plotini & Iamblichi opinionibus subscribere nequeo, qui copiose quidē de dæmonibus, uerū multa quæ non uidēre aut cognouēre, tanquam rei notæ historiam conscripserunt.

Omnipotentem itaque uniuersi architectum Deum, ante aspectabilis huius mundi opificium, in corpoream illam cœli machinam admirandis spirituum ordinibus in ministerium pulchrè ornatam condidisse, ex historia

sancta Moſis, diuinæ Maiestatis legat

18
ti, atque fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutum esse Deum, perhibet Sacrarum literarū ueritas) firmiter credendum est.

Boni uerò hi spiritus erant omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, & essentia sua diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo, quo ipse uellet & præscriberet modo: quibus & suam uicissim bonitatem in omni æternitate cōmunicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionesque æternæ & immortæ iusticiæ suæ illustres, tanquam radios de æterna sapientiæ suæ luce accensos indidit. Ac de angelorum quidem natura, præter alios, Nazianzenus scribit in Oratione *eis τὸ ἄγιον βᾶπτισμα*: unde uerò *ἀγγελικοὶ δυνάμεις*, idem etiam *εἰς τὰ γενέθλια*.

Sed ubi quidam, ob dotes quibus condecorati erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbitrio, & adeò insolescerent, ut sese tandem Deo cōferrent, non seruātes suam originem, relinquentes suum domiciliū, ac peccantes: eos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero exclusit iratus Deus, repulit ac præcipientes egit, pinculisque perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc illud Esaïæ uaticinium de superbissimi Babylonis regis (quem Luciferum uates nuncupat) fastu & altissimo lapsu contorquent quamplurimi. Hic draco ille magnus, in terram pro-

Peripat. negant dæmones.

Ast. 13.

Fabula de dæmonibus.

Gen. 1.

Hebr. 1.

Angeli quædo creati.

Exod. 33.

Esai. 14.

Luc. 10.

Apoc. 12.
Ejaia 27.

iectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabolus & Sathanas, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Esaia. Hunc casum non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerum etiam Assyrij, Arabes, Ægyptij & Græci suis dogmatibus confirmant. Homerus sub Ates deæ nomine eum obscurasse uidetur. Alij per γυναικα-
χία eundem tacite significasse, & graphicè huius angeli supercilium depinxisse uolunt:

*Qui ausus similem regi componere sedem,
Non ueritus summi regis, nec fulminis ictus,
Paulatim carpens sublimia tecta tonantis,
Cum superimpositum Pyndo subuertit Olympū
Ira Iouis, tetramq; dedit sub Tartara pestem.*

Ophis.

Pherecydes item dæmonū lapsum describit: & Ophin, hoc est; serpētem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinā & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimum Empedoclem, dæmones ἰσχυροῦς cælo ruentes uocantem, eorū casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Tract. in Io-
an. 42.

Eleganter hic Augustinus: Quæris unde diabolus? Inde utique, unde & cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt, ille inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Item de Vera religione, cap. 13. Diabolus in quantum angelus est, non est malus: sed in quantum peruersus, propria uoluntate. Magis enim seipsum quàm Deū diligendo, subditus ei esse noluit, & intumuit per superbiam, & à summa essentia defecit.

Item lib. 8. de ciuit. Dei, cap. 22. Dæmones esse credendum est spiritus nocendi cupidissimos, à iusticia penitus alienos, superbia tumidos, inuidencia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc

quidem aëre habitant, quia de cœli superioris sublimitate deiecti, merito irremissibilis transgressionis in hoc sibi congruo uelut carcere prædamnati sunt. Nec tamen quia supra terram & aquas aëri locus est, ideo & ipsi sunt meritis superiores hominibus, qui eos non terreno corpore, sed electo in auxilium Deo uero, pia mente facillimè superant. Sed multis planè participatione ueræ religionis indignis, tanquā captis subditisq; dominatur, quorum maximæ parti mirabilibus & fallacibus signis siue factorum siue prædictorum deos se esse persuaferunt. Vide eundem lib. 6. cōtra Iulianum, cap. 9. & de Natura boni aduersus Manich. cap. 33. & lib. 1. Hypognost. contra Pelag.

Hi ergo spiritus antea diuini, celestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruantes, in ministerium emittēdi propter eos qui hæredes futuri essent salutis, angelicā essentiam non omnino perdiderunt: sed perditissimè, originali iusticia & lumine gratiæ priuati, uiciarunt, denigraruntq; ut iam aërei, mundani, obsecuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi maliq; dicatur & sint: ac licet lumē intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pœnam infinitis partibus duriorē, obscuratā obfuscatāq; diuinæ sapientiæ luce sustinet: & grauiorē expectant, quàm ex transgressionē genus humanum. Quamquam si hoc quoque supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum animis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinisset, plurima acumine mentis perspicacissimò intueretur clarius, penitus intelligeret, certiusq; dijudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atras in aëre nebulas conspiciat.

Heb. 1.
Psal. 103. 4.

Spiritus immundi et mali.

Ephes. 2. 6.
1. Corinth. 2.
Zach. 13.
Matth. 8. 12.
Marc. 1. 3. 5.
Luc. 8. 9. 12.
Act. 19.
Iudic. 9.

Genes. 1.
Genes. 2.

QVI THEOLOGO QVIBVS IN
locis de demonum lapsu, causa lapsus,
& natura scripserint.

Cap. I I.

Lib. 1. ad Mo-
nimus,

DE causa lapsus angelorum scri-
bit in hæc uerba Fulgentius: Su-
perbia tunc initium sumplit, quum an-
gelus aduersus Deum elatus, & ipsa ela-
tione prostratus, per concupiscentiam
(quæ est radix omnium malorum) uo-
lens usurpare quod illi datum à Deo
non fuit, à Deo discessit & cecidit: in
quo si stetisset, non cecidisset. Sed per
concupiscentiam malam, qua concu-
piuit plus extra se, minus factus est in
se: quam concupiscentiam licet exple-
re nequuerit, opere tamen retinuit
uoluntatem. Sic ipse sibi iam factus est
pœna, ut supplicium esset semper uo-
luntas mala, tanquam cæco ipsa cæ-
citas sua.

Et Alcimus in lib. de Peccato Ori-
ginali:

Angelus hic dudum fuerat: sed crimine postquã
Succensus proprio tumidos exarsit in ausus,
Se semet fecisse putans, suus ipse creator
Quod fuerit, rabido concepit corde furorem,
Autoremq; negas: Diuinum consequar, inquit,
Nomen, & eternã ponam super æthra sedem,
Excelso similis, summis nec uiribus impar.
Talia iactantem præcelsa potentia cœlo
Iecit, & ciecsum prisco spoliari honore:
Quicq; creatura præfuit in ordine primus,
Primus uenturo pendet sub indice pœnas.

Quoniam autem à ueteribus Theolo-
gis cum de lapsu dæmonum, tum de
causa lapsus illorumq; natura tam ele-
ganter & copiose scriptum est, ut adu-
agere uidear, si ea omnia hic conge-
rerem, indicabo ueluti digito auto-
res & loca, quæ haud difficulter con-
fuset lector studiosus. Id eo libentius
& necessariò magis facio, quod insti-
tuti sit mei, aliena non meis, sed cunctisq;
authoris uerbis in omni nostra scri-
ptione representare. Sic enim nullius

aut laudem interuerti, aut sensum de-
torqueri, lectoris studio ac iudicio cõ-
suli, mihi autem & uerò ipsi ueritati
optimè cauere existimo. Scribunt igitur
de tribus illis Epiphanius lib. 2. to-
mo 1. hæresi 64.

Athanasius in lib. de Virginitate: & in
Quæstionibus sacræ Scripturæ, quæ-
stione 6.

10 Gregor. Nazianzenus, oratione pri-
ma de reconciliatione monachorum.
τῶν ἀγγέλων ἁλίστας idem describit οὗ τῷ
ὡς πρὶ θεοδοσίας.

Gregorius Nyssenus libro de uita
Mosæ.

Basiliius Magnus, in sermon. Quod
Deus non sit author malorum.

Chrysost. hom. 15. in cap. 1. Ioan. In
homil. de Adam & Eua.

20 Cyril. in Dial. de ador. in spirit.

Ambrosius lib. 10. Epistolarum, epi-
stol. 84.

Eusebius lib. 3. de Demonstrat. Euã-
gelica, cap. 5.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Damasceus lib. 1. cap. 18.

Isychius lib. 4. in 13. cap. Leuitici.

Hieronymus in epistola ad Anto-
niũ, & aduersus errores Ioannis Hie-
30 rosolym.

Antonius epistola 2.

Prudentius in Hamartigonia.

Gregorius lib. 2. Moraliũ, cap. 17.
& in cap. 9. Iob, lib. 9. cap. 2. & lib. 2. in
cap. 2. primi Reg: & lib. 3. in caput 7.
primi Reg. item libro 4. Moral. in Iob,
cap. 13.

10 Leq ad Turbium Asturicensem e-
piscop. & sermon. 4. de coll. eleemo-
40 syn.

Prosper libro 3. de uita contempl.
cap. 2. 3.

Primas in cap. 1. ad Rom.

Io. Casianus coll. 8. cap. 10.

Paulinus epist. 4.

Sedul. in cap. 1. ad Rom.

6 2 Theode-

23 Theodoretus quæstion. 19. & 24. in Genes.

Eucherius lib. 1. in libros Regum.

Vnde sit diabolus, annotat & Rabanus lib. 4. de Sermon. propriet. cap. 10.

Idem libro de Modo poenitentiae capit. 18. Lib. 3. in Ecclesiasticum, cap. 23. & in epist. Rabani & Fuldensium monach. ad Otgarum archiepisc.

Haymo in 18. 81. 143. Psal. libro. 1. in Apocal. cap. 2. & super Euangel. feriae 3. post Inuocauit, & super 3. cap. Osee.

Hincmarus ad Hincmarum Laudunensem cap. 44.

Idiota cap. 2. de Vera poenitentia.

Giselbertus in lib. Altercat. cap. 3.

Radulphus lib. 8. cap. 1. in Leuitic.

Anselmus libro 1. Cur Deus homo, cap. 7. Idem in 12. cap. Matth. In 10. cap. prius ad Corinth. In cap. 1. ad Ephes. In 3. cap. prior ad Timoth. Ibidem cap. 6. In Dialogo de casu diab. cap. 3.

Petrus Damiānus in epist. cuius initium, Prodigium.

Rupertus libro 7. in Ioan. cap. 7. & libro 8. in eundem. Libro 7. ac lib. 8.

In Apocalyp. cap. 13. 18. Libro 10. cap. 17. in Apocalyp. Libro 11. in eandem.

& libro 12. cap. 21. in Apocalyp. & lib. 30 5. in Matth. cap. 5. Lib. 13. in eundem, cap. 26. Libro 3. in Exod. cap. 10. Lib. 1.

de Victoria uerbi Dei, cap. 8. 21. Lib. 3. de glorif. cap. 8.

Petrus Alphonsus Tit. 10.

Honorius in Psal. 18.

Hugo de S. Victore in eulogio de sponsa.

Bernardus ferm. 5. de uerbis Esaiæ, & ferm. 27. inter paruos, & ferm. 17. super Cant.

Lombardus lib. 2. distinct. 6.

Petrus Blefensis epist. 34.

Petrus Cantor cap. 13. de Inuidia, & cap. 15. de Humilitate.

Hildegardus epist. 31.

34 Hildegardis lib. 1. Visione 2.

Hugo Eterianus lib. de regressu animarum ab inferis, cap. 9.

Bartholomæus Anglicus libro 2. de proprietatibus rerum, cap. 19.

QVARE ET QVOMODO

Euam deceperit diabolus, & primum corruperit mundum.

Cap. III.

10 Porro ex illa sui exclusione, repulsa, ac ignominiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens,

dauidop & immedicabile erga Deum

odium cōceperunt hi spiritus, ut quæ

eum offendere, uel eius gloriam labefactare, aut quod admiranda prouidentia fabricatus fuerat mundi episcium, deformare, uitare & corrumpere posse uiderentur, & acerima indagi-

ne inuestigare, & studio indefesso conari ceperint. Ac primum nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientiae celestis lumine illustratā, absq;

labe Deo fœdere consociatā, primam parentem nostram Euam adoriuntur:

quā partim amissi status dolore, partim alienæ felicitatis inuidia à Deo alienare, suiq; exitij sociam reddere satagunt, deluduntque astu quā blandissimo: ubi nullus uidebatur subesse

fucus, submota comminationis certissimæ mortis opinione, his scilicet uerbis: Nequaquam moriemini. Deinde

fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo datis, Euam erigunt falsis pollicitationibus in spem longè

maiorum ornamentorum, excellentiorisq; potentiae, hoc modo: Deus nouit, quod ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperientur oculi ue-

stri, eritisque sicut dii, scientes bonum & malum. Idem profecto laqueus, quo semetipsos statim à creatione sua & affectos & irretitos fuisse sentiebant. Sic perfecerunt tandem, ut mifera à mandato descisceret, sequereturq;

Genes 3.

Diaboli erga Deum odium immedicabile.

turq; consilia in suam internecionem contra Deum instituta atq; ordinata.

Nam satan iam malus, malū transgressione edoctus, & causæ sui lapsus probè cōsciū, quodd nimirum p̄scriptas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset, in idem studiū Euā pertrahere conatus est gr̄atæ persuasione illecebris, quodd ab esu uetito oculis Euæ & Adæ reſeratis, dijs adæquarentur, sciētes bonum antea solummodò cognitum, & malum nōdum notum. Nec illi, subsequuturæ ex inobedientia calamitatis p̄ſcio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serd agnosceret, cōfitereturq; Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in p̄nas illapsus transgressioni diuinitus constitutas, condemnationem nempe, diaboli tyrannidem, ac mortem tum hanc, tum æternam: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cū auctoritate ipsum ornat Deus.

Hostis Dei factus homo ex inobedientia.

Quando creati angeli, & quales.

Proinde Tatianus Affyrius contra Græcos: Verbum, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerò creatura, arbitrij sui libertati permisa est, &c. & paulo p̄st: Postquā uerò homines callidiorē quendam, utpote p̄uocatiorem ætate, sequuti sunt, & diuinæ legi se opponētem pro Deo habuerunt, tū uerbi potētia & huius dementiæ auctorē, & obsequētos ei hominēs, cōmercio suo priuauit: & qui ad imaginē Dei factus erat homo, potentiorē spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autē ille primogenitus in dēmonem mutatur: & alij phāsmata eius sequuti dēmonū exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitē admodum quoq; Augustinus hic scribit ad Iulianum cōmitē: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & do-

Contra Iudeos, Paganos & Arrianos cap. 2. Diabolus quid.

ctor mendacij, quia ab ipso primū inuentū est mendacium. alibi interſerit: A' semetipso deceptus, alterū decipere cōcupiuit. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbiz institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cū illum primū hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrū intueretur, uideretque hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate uestitum: æmulus atq; inuidus tantam beatitudinem hominē accepisse, quā ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscitur amisisse, inuidit statim in-satiabilis homicida, primūq; parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliavit, & nos interemit.

Hominū ante lapsum status.

Hoc auspicio primi conatus successu effrenatius insolescentes hi maligni spiritus, potissimū recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposita, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis contrituro, λότρῳ & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uolentiam: deinceps porrd furere, uarijsq; modis ferocius insidari occipiunt, & machinari omni arte doloque ea quæ ad promissionis huius deprauationem, abolitionemq; in Dei cōtumeliam, & hominum perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflāmat in Abelis iusti, numero quarti, crudelem cædem, homicidæ ab initio: sic deinde Caini sobolem, & uniuerſum generis humani figmentum paulatim ea maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudine deprauarunt, ut Deū fecisse hominem p̄nituerit: eumque proſus, exceptis octo in arca

Cain Abelen occidit. Genes. 4. Ioan. 8.

Genes. 6. Genes. 7.

cōseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

QVID IN ALTERIVS MVNDI initio machinatus sit diabolus, & quando Magia infamis cœperit. Cap. IIIL

*Diluuio mû
das interijt.*

Hic deletor propemodum hominum genere, ob prosperas suas machinationes, exoptatosque successus triumphū se acturos hi spiritus sperabant. Quapropter siccata aquarum diluuio, statim in alterius huius mûdi renascentis quasi infantia, in Nohæ patris inebriati irrisiōnem pudentis eius denudatis, Chamum filiū minorem, ut inde patris execratione

*Execratio
Chami.
Gen. 9.
Magia infamis
maior.
Clem. lib. 4.
Recog.*

Iouis Hammonis oraculum.

Dodonæum.

Epirus Dodonæa.

*Sodoma & Gomorra exitium.
Gen. 19.
Esaia 17.
2. Petr. 2.
Epist. ad b.*

audierit, extimulât: cuius filium Mistrain, ab his spiritibus haud dubiè insitutum, magi infamis blasphemam impietatem primū comperisse, atq; hinc Ægyptiorum, Babyloniorum & Persarum duci originem, postea docebitur. Ad Nohæ item sobolem, Iouis Hammonis oraculum, tanquam à Chamo (quod nomen Hebræi aspiratione paulo duriore pronunciant) refertur alicubi: quem admodū Dodonæum ad Dodanum, Nohæ nepotem, qui Epirum, Dodonam prius uocatā, occupauit, excoluit, suoque insigniuit nomine: ut sanctas patrū Ecclesiæ sedes in prostibula dæmonū, impendiū flagitiosa, degenerasse sit uerisimile. Horrendas uerò idololatrias cōfestim à diluuio, Noha adhuc superstiti, inde fesso dæmonū studio in Ecclesiam Dei irrupisse, quas in sua posteritate non sine ingenti animi dolore miserū senem contueri & tolerare oportuit, cum prohibere non posset, testatur sacra Historia. Inde tam inauditis turpissimæ libidinis furij, populosissimas Sodomorum & Gomorra ciuitates exagitatis spirituum cœtus, ut ne decem quidem in tanto numero inuenti sint iusti: & missis à Domino de cœlis sulphure & igne, subuersæ sunt

urbes illæ, & in cinerem redactæ, cum tota planicie, omnibus habitatoribus, simulq; germine terræ. Hinc euestigid Loth egressum, ebrietate & incestu cū filiabus nefario grauiter uulnerat. Nōne & Esau de innocentis fratris Iacobi nece inferenda, strenuè sollicitat? Pōst & in iustum Iosephum emulatione fratres excitauit, propemodū fratricidas factos: illum etiam, obiecta adulterij occasione captiosa, tandem perdere uoluit. Nōne etiā, quod Israelem numeraret, Dauidem excitauit satanas? ut pestilentia inde ceciderint uirorum septuaginta millia.

*Loth ebrj
incestus.
Gen. 27.*

Gen. 37.

Gen. 39.

*2. Reg. 24.
1. Paral. 21.*

QVOMODO PRO DIIS HABERI uoluerint demones, & presidere regionibus: eorumq; in hac officio nomenclatura. Cap. V.

Eiusmodi denuo felicibus auspicijs audaciores redditi demones, in huius mûdi principatum exules proteruius grassati sunt: cultusque simul multifarios & oracula inde diuersa diuinis contraria effuxerunt: ac ad ea inuitarunt pellexeruntq; animas uacillantes, ita ut uniuersum propè orbem pedetentim quasi obsidione quadam subiugarint: obstreperūque diuinæ legi, contumacem, idololatriarum, & contemptus eorum quibus morem gerere decuit, ac cuiuscūque uitiositatis plenum reddiderint. Eò demum audaciæ & petulantis fastus excreuit horum insolentia & ars, ut pro dijs haberi apud peritos imperitosq; uoluerint, & presidere regionibus, populis, insulis, montibus, fontibus, locis, urbibus, uicis, familijs, tanquam dii proprii, tutelares & patrii: quorum nomenclaturas partim Historia sacra, partim Origenes, Tertulianus, Apuleius, Diodorus Siculus, partim alij recensent historiographi & scriptores haud ignobiles. Eorum uerò nominum explatione, ut plurimum

*Dæmones ut
dij habiti.*

*Tertullia. de
Apolog. ad
uers. gentes,
cap. 23.
De dijs gentium
Lilium
Gregor. Cy.
rill.*

De cognomi
nib. deorū, lu
lianus Au
rel. Less. &
Germanicus
libris sex lo
nes Herold.
Damonē
pro dijs habi
ti, & eorum
nomina.
Bel.
Beelzebub.
Lactant. li.
2. cap. 15. de
Orig. err.

De Priapo,
Hermaphro
dito, Diony
sio, gentium
dijs, Diodor.
Sic. li. 5. ca. 1.

num studiū dæmonum prodi nō du
bium est: sic Bel, uelustum, nihil, con
futum sonans, Babyloniorum habeba
tur deus: Eisaie 46. Daniel. 14.

Beelzebub, dominus mūscae: qui
omnibus retiā tendens, muscam saltē,
id est, infirmum capit. Spurcissimum
Accaronitarum idolum, qui sunt qui
dem in regione Iudææ, sed impij. 4.

Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorū
Beelzebub nuncuparūt Hebræi: Matt.
10. 12. Mar. 3. Luc. 11. Plutonem Græci,
ut Trismegistus, *Αἰνιστὰς* dixerunt:
pleriq; Latini Sumanum, quasi sum
mum deorum manū: à gētibus Pria
pus appellabatur. Serapin & Proser
pinam, malignorum dæmonum pri
marios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominās uel sub
ijciens, aut possidens, nomen idoli à
Sidonijis ad Iudæos profecti, Samaritæ
& Moabitarū numinis: Martem Græ
ci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon
destruxit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hians, spe
riens, nudus, aut dominus hians siue
nuditatis, Moabitarum deus: Osee 9.
11. Num. 25. Deuter. 4. Sic & Phegor:
Num. 25. Deuter. 3. 4. Iosue 22. Sunt qui
Archeum Priapum fuisse sentiant, qui
in carnis ocio celebratur.

Adramelech, pallium regis, siue ma
gnitudo uel potentia regis uel confi
sij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Assy
riorum urbs: 4. Reg. 17.

Anamelech, afflictio siue responso
regis, deus Sepharuaim. Succor Be
noth, tabernacula filiarum, Babyloni
orum numen.

Nergal, explorās, aut lucerna tumu
li, idolum Cathæorum, qui ex Perside
erant à Media oriundi: Iosue lib. 11.
cap. 2.

Afma, delictum, idolum uirorum
Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius lo
quens uisionem, aut fructus uisionis,
deus Heueorum.

quens uisionem, aut fructus uisionis,
deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorū nu
men: 4. Reg. 17.

Nisroch, tentatio delicata, idolum
adoratum à Sennacherib rege Assyrio
rum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpās, aut quasi re
cedens, uel auferens, Moabitarum nu
men: Numer. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ie
rem. 48. Ammonitarum, Iud. 11.

Melchom, rex uel consiliator eorū,
idolum quod colebant filij Ammon:
4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ierem. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel
deniq; piscis eorum, Philistinorū ido
lum: Iudic. 16. 1. Machabæor. 10.

Astarre, quod à caula siue grege di
ci uidetur, nomen deæ Sidoniorum, à
Solomone cultæ: 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.
Nenerem Sidoniam fuisse pleriq; arbi
trantur.

Sumpsisse præterea quandoque no
mina hos spiritus à pessimis homini
bus, aut pessimorum hominum habi
tationibus, in literis Sacris comperi
mus. sicut Astaroth, Palæstinorum fuit
deus, Iosuepho teste: quem sustulerunt
Iudæi Solomonis iussu, 1. Reg. 7. Item
deus à Solomone adoratus, 4. Reg. 23.
Et quanquam significet greges, aut e
tiam diuitias, faciens explorationem
siue tineam legis: fuit tamen olim no
men ciuitatis Og regis Basan, in qua
habitarūt Gigantes: item urbis Amor
rhæorum.

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum
numinum nomenclaturæ: ut Baalim,
plurali numero: 1. Reg. 7. 2. Paralip. 28.

Jeremiæ 2.

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9.

Rempha: Astar. 7.

Remmon, id est altitudo: 4. Reg. 5.

Adonia, in Hebræo Thamuz, hoc est
cōsumptus, .u. incendiū, Syrum est:
Ezech. 8.

Astaroth.
Lib. 6. cap.
14. antiqui
Iudæi.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabāt Nymphas sanctas: quæ inuocatæ ostēderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorū, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elat, Defuat.

Deus Vualdat: Abd. episcop. Babyl. lib. 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & uituli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli: 4. Reg. 17. Regina cœli: Hieremiæ 4. 4. quam cœli machinam intelliges. Sic olim Pomerani grandē nūcem diuino honore sunt prosequuti: & à certo equo generoso nigri coloris Stetinienses bellū omen capiebant.

DE PROVINCIA RVMDIIS, eo
Græcorum idololatria, Romanorum uiciorum distinctione & sacrificiorum numero, item quod in Dei populum pertraherent idololatria. Cap. VI.

Prouincia-
rum dij.

COluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Egyptij, Osirim & Isidem: quorū filius Anubis, quod canibus gauderet, in specie canis etiā ab iisdem cultus est: unde Virgilius inquit: *Omni genūq; drūm monstra & latrator Anubis.*

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Egyptij uniuersi colunt: quemadmodum ex animalibus terrestribus tria, bouem, canem, felem: ex uolatilibus accipitrem atque ibim, ex aquatilibus duos, lepidon piscem, & oxyrinchū. Sunt alia quæ quisq; seorsim colit: ut Saitæ & Thebani ouē, Latum piscem Nili Latopolitani, lupum Lycopolitani, Cynocephalū Hermopolitani, cepum Babylonij qui sunt iuxta Memphim, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, caprā & hircum Mendesij, murem araneum Athribitē. Item alij aliud. Persæ ignem Oti-

Strabo li. 16.
& lib. 17.

malda ab ipsis nuncupatum: Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem, & Diafaren: Bœoti Amphiarā, Aphri Mopsum, Scythæ Mineruam, Naucratiæ Serapim, Syri Astartem, Norici Tibilenum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Lampfaceni in Hellespōto Priapum, in Diomedea insula, Diomedem. Sic Delphi colunt Apollinem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

Pallada Cecropide, Minois Creta Dianam,

Vulcanum tellus Hyppipylea colit:

Iunonem Sparte, Pelopiadidēq; Mycenæ,

Pinnigerum Fauni Menali ora caput.

Mythræ simulachrum tale quoque fuit apud Persas, ut leonis effigie præse ferret, tiamq; gestaret. Quæ quidem effigies utriq; manibus cornua bubula comprimebat: ad cuius sacra in antrum sacerdotes, ut olim Hiberni quoq; in Patricij antrum, cōueniebant, & Apollinem clara uoce Mythrā uocabant, & bouem cornibus ex antro educabant, & Mythrē immolabāt. Ut muscæ insuper facerent, litatum est Cyrenaico Achori: quemadmodum Herculi Canopio, ut culices minus infestarent. sic & numen inuocabatur Apollinis Parnopæi, ut à muribus nō arroderentur casei uel aliud simile: Bœotiorum enim lingua Parnopion nūc est.

Græci adhuc, quorum post Egyptios uanitas, præcipua & superstitio celebratur, cœlo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & recessibus Plutonem præfecerunt, achorum singulis alijs infinito numero adiunxerunt: Saturnum & Cybelem Ioui: item Mercuriū, Apollinem, Martem, Iunonem, Mineruam, Venerem, Dianam Ephesiorum deam, Actorum de-

cimonono:

August. li.
18. de ciuitate
Dei, cap.
18.
Vide lib. 4.
cap. 22.

Græcorum
idololatria.

cimonone: Neptuno Nereum, quem *αἰώνιος & νῆρως* nominarunt, Latini Portunnum, & cohortes Nympharū. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinū illorum sese specie ostentans, auxit & confirmavit.

Romanorū
dij.

Iones.

Dij maiorū
gentium.

Vesta.

Consentes.

Dij selecti.

Penates.
Dij commun-
es.

Dij genia-
les.

Genij.
Lares.

Præstiti.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numeratū ab antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Troianorū dea, quā profugus Aeneas in Italiam transtulit: item Minerva, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cū Ioue de rebus omnib. cōsultātes: quib. octo ad iungebātur, ut coadiutores, selecti dij nūcupati, Ianus, Saturnus, Genius, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus. Penates, Iuno & Minerva: dij communes, Mars Latio uenerandus erat, quia præsidet armis: item Bellona, Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aër, ignis, sol & luna, quibus natali die quisq; sacrum faciebat, quodd rerum gignendarum & producendarum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuiorum uiarūque & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstiti Ouidio 5. Fastorum dicti,

Quod præsent oculis omnia tuta suis: id est, quodd res omnes conseruent & tueantur in ædibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Indigetes.

Dij patrij
& tutelares.

Affinixerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erant relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorū, Syl-

uanorū, Satyrorum, Lemurum. Rabi Abraham, autor libri Zeror Hammor, scribit in illum locum Genes. 2. Quod creauit ut faceret, significari demones illos familiares, ut sunt Fauni, Satyri, incubi, penates & similes, qui quidem sint creaturæ, sed imperfectæ, quodd Deus uespera sabbathi præuentus, illos non perfecit. Et hinc est, quodd fugiunt sabbathi sanctitatem, querentes mōtes & tenebrarum latibula, in quibus delitescūt usq; ad finem sabbathi, & tunc reuertentes infestāt homines, quibus & damnum dare conantur. At meræ sunt nugæ.

Potentissimū suū numen Thor appellarūt Gothi, alterum Odhen, tertiu Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta millia commerciorum deorum reperisse se, literarum monumētis tradidit. Hinc etiam ritū & sacrificiorū excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Aegyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multò pauciora. Et quanquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factam tamen temporis successu multam uicissitudinē, Romanosq; superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

Infinitem esset hic enumerare reliquarum gentium barbararum numina, cuiusmodi sunt Viti, Rugieuthi, Poreuithi, Porenutij & Stanitiæ (alijs Stuatiræ) apud Rugianos, de quibus ample Saxo Grammar. libro 14. Danicæ histor. & Crantzii de Vandalibus libro 5. capite 12. 13. Zuantenith apud eosdem meminit Helmsoldus lib. 2. cap. 12. & cap. 53. de rebus Sclauorum, apud quos & Proue idolum in syluis & lucis degens, apud Polabos Suma muliebre numen, apud Obotritos Rodigast deus cultus, item Podaga, Siuua, Flins apud Vandalos d Lusatiam

Olaus Mag.
li. 3. ca. 3. hist.
Septent.
Idem Oeno-
maus & He-
siodus.
Deorum nu-
merus.

Sacrificiorū
numerus a-
pud Aegy-
ptios.

Idem es. 70.
84.

In Chron.
Saxon.

In vita Otto
nis lib. 2. cap.
21. 22. & lib.
3. cap. 5.
Joā. Cuspini
anni de Tur-
corum religi-
one.

Lusatiam incedētes; Triglas triceps apud Scetineses: similiter Heronicus, qui lingua Latina Mars dicitur, Vuol-gasti deus fuit. At horum memoriam perdat unicus ille omnipotens Deus. quemadmodū & quæ Turci sunt numina sortiti, quibus honorem diuinum, uti & Romanensibus moris est, deferunt. Est enim apud hos Hattscipettesch cognominatum, hoc est, peregrinationis adiutor, quem implorat peregrini.

Alcikapassa amoris patronus habetur, imploraturq; in matrimonio prolis impetrandæ causa, uel in partus discrimine, uel maritatis litigantibus.

Vairpassa dissidentibus patrociniū unionis conferre creditur, nunc se iuuenem, nunc senem hominibus ostendens.

Schleypassa conturbatis & afflictis solatium præbere dicitur.

Ghiridirelles uiatoribus in necessitate constitutis auxilio esse solet: quē in uiatoris forma equo insidentem apperere inuocantibus ferunt.

Colūtur & quidam dij, qui pecorū & ceterorum animalū curam gerunt, & qui pro pluuiā elicienda aut serenitate inducenda inuocantur, quorum alter Gouelmirschin, alter Batscumbassa nuncupatur: his butyro litant, & calido pane, quem passama uocant.

Prolixior uerō in recitando gentiliciorum deorum catalogo fui, ut in suis exorcismis & preculis sub barbararum & ignotarum uocum pallio sæpe demonia tegi meminerint, qui illas usurpant liberius. Deos gentium dæmonia esse, affirmat regius ille uates David: quæ dicuntur etiam in Sacris literis dij gentium, terrarum, & dij populorum terræ, 2. Paralip. 31. dij populorum, 1. Paralip. 16. dij terræ, Iud. 3. idola nationum, Sapient. 15. dij montium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2. Paralip. 25.

Dij gentium
dæmonia.
Psal. 95.

dij Damasci, 2. Paralip. 28. Dij autem alii frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini abstulit Manasses, 2. Paralip. 33. item Iosias, 4. Reg. 23.

Nec solū abominanda hæc idololatriæ portenta inualuerunt, peruagataq; sunt omnes gentes: uerū etiam in populū Dei molimine diaboli peruaferunt, uirtusq; seminarium sparserunt. Nam deos Laban patris sui, & saceri Iacobi, furabatur Rachel fugiens. At Iacobus tandem domui suæ, & omnibus qui secum erant, præcipit inquit: Abijcite deos alienos, qui sunt inter uos, mundamini, & immutate uestimenta uestra. Itaq; eos illi cum in auribus quæ in illorum auribus erant, dederunt Iacobo, quos subter quercum, quæ erat iuxta Sichem, ille defodit. Vituli item simulachrum adorant, eiq; sacrificat populus Israel in deserto, dicens: Isti sunt dij tui, O Israel, qui fecerunt te ascendere de terra Ægypti. ac tria millia uiro- rum è populo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitis uno die. Et Iudic. 10. filij Israel rursus fecerunt malum in oculis Domini, colueruntq; Baalim & Astaroth, & deos Aram & Syriæ, deos Sydon & deos Moabitarum, & deos filiorum Ammon, deos deniq; Palæstinorum: deserueruntq; Dominum, & non seruiērūt ei. Item, particeps idolorum Effraim, Osee 4. & Ezechielis 8. 18. & multis alijs locis.

Idololatria
in pop. Dei.

Genes. 31.

Gen. 35.

DE HVMANI SANGVINIS
uictima, à diabolo inuenta, celebrataq; in populo Dei, apud Græcos, Romanos, & alios:
item de diuinatione ex mactatorū hominum uisceribus.

Exod. 32.
Vituli adorantur.

40

Cap. VII.

SUb hoc quoque fraudulento blasphemi- arum, sacrificiorum & uaticiniorum prætextu (quod magis deplorandum) teterrima flagitia & horribiles cædes fabricatus est mille- artifex

artifex ille, in cœtu Israël sancto: ut
is abiectis cōtumacissimè legibus cœ-
lestibus & oraculis, sanguine humano
litauerit, filiosque & filias per ignem
duxerit, in gratiam & cultum Moloch
idoli Ammonitarum, in ualle Gehen-
non, crudelitate plus quàm ferina.

Quum etiam Græcis & Romanis,
in nefanda ac multiplici idololatria,
multa sint communia: & ut alia plura,
ita quoque ritus certorum sacrorum
Romani à Græcis sint mutuati: eò de-
mum infaniæ & inhumanitatis utros-
que redegit diabolus, ut ad sua ipsius
iussa humano quoq; sacrificarent san-
guine. Hoc enim authore, uaticinia

Tiresiæ & Calchantis iuebant macta-
re humanas uictimas: sanciebantque
præsentem *εὐδοκίαν*, atque prodigi-
osam illam de plurium deorum nu-
mero opinionem. Tiresias pollice-
tur Thebanis uictoriam: sed ea lege,

ut Creontis filius mactatus sit uictima
pro patria. Calchas uaticinatur de
Trois excidio, & successus spondet:

at simul Agamemnonis filiam Iphige-
niam immolari iubet. Ionibus reme-
dium desiderantibus ab oraculo Del-
phico, aduersus sæuissimam luem in
tota uicinia horribiliter grassantem: 30

respondet Delphicum numen, Non
remittendam pestem, nisi offeratur
Dianæ Triclaris Menalippus cū Co-
methone, quam in Dianæ templo i-
pse stuprauerat: & nisi annuatim eo-
dem tempore pro Menalippo elegan-
tissimus iuuenis, pro Comethone pu-
ella uenustissima ad Dianæ aram ma-
ctetur. Idem Messenijs in longo illo
& diuturno bello, quod cum Lace-
dæmonijs gesserunt, consulentibus de-
exitur, prædicat uictoriam: uerùm ea
condicione, si uirginem incorruptam
de Apytidarum familia Deo sacrifi-
carent. Ibi quum Aristodemus, unus
ex præcipuis familiæ Apytidarum,

gratificaturus patriæ, filiam quam ha-
bebat unicam, destinasset immolati-
oni: alius quispiam amore puellæ a-
dactus, quod miseram seruaret, ex se
gravidam esse, & idcirco Deo litari
non posse, fingit. Quo audito, pa-
ter effreni exardescens iracundia, e-
uestigib interemptam filiam dissecat:
paulo post noctu secundum quierem
10 fœda specie sauciatur & concisæ filiæ
à sathana repræsentata, grauiter ani-
mo deiectus, ad tumulum eius se-
metipsum iugulat. Androgei etiam
cædes expiari scilicet non poterat,
nisi Athenienses quotannis septem
adolescentes & totidem puellas in
Creram Minotauro deuorandas mit-
terent.

Nationem esse omnium Gallorum
admodum deditam religionibus, scri-
bit Cæsar: atque ob eam causam, qui

sunt affecti grauioribus morbis, quiq;
in prælijs periculisque uersantur, aut
pro uictimis homines immolant, aut
se immolatuROS uouent, administrisq;
ad ea sacrificia Druidibus utuntur:

quod pro uita hominis, nisi uita ho-
minis reddatur, non posse deorum im-
mortalium numen placari arbitran-
tur, publicaq; eiusdem generis habent
instituta sacrificia. Alij immani magni-
tudine simulachra habent, quorum
contexta uiminibus membra uiuis ho-
minibus complent: quibus succensis,
circumuenti flamma exanimantur ho-
mines. Supplicia eorum qui in furto
aut latrocinio, aut aliqua noxia sint
comprehensi, gratiora dijs immorta-
libus esse arbitrantur. Sed cū eius ge-
neris copia deficit, etiam ad innocen-
tium supplicia descendunt. Non igitur
immeritò tantæ immanitatis ad-
ministratos & uates tam Barbaros, quos
Cæsar Druidas uocatos dicit, Bardos
Lucanus appellat:

Vos quoq; qui sortes animas belloq; peremptas,

d 2

Laudi-

Humani san-
guinis uicti-
ma.
2. Paral. 33.
Hierem. 32.
Psal. 106.

Sapient. 14.

Tiresia &
Calchantis ua-
ticia.

Creontis fili-
us uictima.

Iphigenia ho-
stia.

Menalip-
pus, Como-
tho.

Aristode-
mus filiam et
seipsum iugul-
at.

Lib. 6. de bel-
lo Gall.

Druidæ Bar-
dæ.

Laudibus in longum uates demittitis eum:

Plurima securi sudistis carmina Berdi:

Tertullianus in Apologet. refert, in Africa infantes palam Saturno fuisse oblatos usque ad proconsulatum Tyberij, qui sacerdotes eius religionis in patibulis suspendebat. Summe id placuit illi, qui ab initio homicida fuit. Eodem authore, à Gallis seniores Mercurio offerebantur: eiusmodi oblatio ludus erat laetus Tauricis. In ciuitate Enchadarum, quidam Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cum Bellona, belli dea, paciscuntur sanguine ex lumbis effuso. In officio diuino nobiles pueri caduntur omnes, astantibus parentibus, qui ut perdurent hortantur. Temixtiae in America, idola sanguine hominum oblatorum conspersa fuisse, author est Ferdinandus Cortesius.

*Olaus Mag.
de gentibus
sept. libro 3.
cap 3.4.*

Gothi quoque suum maiorem deum Odhen, id est fortiorem, armis praesidentem, semper crudelissimo placare cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum praesidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolute didicissent, ut deuictis Europae & Asiae potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorum corporum hostias mactauit. Teutates & Hesus idola quondam fuere Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant, teste Lucani uersu:

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates.

*Helmold. ca
p. 53. de re
bus Sclauor.*

Inter multiformia Sclauorum nomina praelucet Suuanoenich, deus terrae Rugianorum, utpote efficacior in responsis, cuius intuitu ceteros quasi semideos aestimabant. Vnde etiam in speculum honoris quotannis hominē

Christianum, quem fors dederat, eidem litare consueuerunt.

Talia certe non ab illa aeterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam cōseruatrice quàm cōditrice: sed proculdubio ab authoribus daemonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominū quauis occasione immanissimè sequierunt, & multiplici eorum cede plurimum delectati sunt, ad eam etiam, ut uoluptatē hanc, quam ex successu talium latrociniorū capiunt, risu nonnunquam inter dira sacra prodiderint, quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac puellae illius ortus traditur, quam Mithridates aruspiciū iussu Furij immolabat? Accidit hoc L. Sylla, Q. Pompeio Coss. attestante Iulio Obsequente. Hinc philosophi tradūt, demones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quae plerumque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, praefuisse. At & miseræ deceptionis errorē, tale numē colere, quod colentium supplicio magis placatur, quàm pietate & officio.

*Cassiodor. in
Epist.*

Atqui *αἰσχρονομία*, id est, diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primum solūq; diaboli instigatione usum Heliogabalum imperatorem, turpissimum & flagitiosissimum mōstrum, accepimus: qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinae pœnas merito dedit, quando crudeliter interfectus, & in latrinam abiectus, inter excrementa computruit.

*Diuinatione
ex uisceribus
mactatorum
hominum.*

DE DIABOLI VATIBVS, ENTHUSIASTIS, PYTHIJS MULIERIBVS, ET PLERISQ;

obaudi Sibyllis. Cap. VIII.

Vt porro suam in hoc mūdi theatro tragediam idoneis dein coonestaret organis, & suis undique communi ret membris, enthusiastas & uaticinos ministros quoque

*Enthusi-
asta.*

finxit dæmon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cum patribus locutus est, ne cedere Deo uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ruinam.

Pythia uates.

Adhibuit insuper eiusdem artis feminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque ad eò Dei populum etiam còspurcarunt: ut Moses lege lata strictissimè cauerit, ne còsulerentur, easq; lapidibus obrui iussit. Eiusmodi consultationis diras luit pœnas Saul rex.

Leuit. 19. 20.

1. Reg. 28.

Sibylla.

Ambrosius in Commenta.

in epistolam prior ad Corinthios.

Vide post in fine apologetici aduersus Scythicum.

Huc pertinent pleræq; famosæ Sibyllæ, à dæmone uelut conductæ, ad ipsius regni, quod in genere humano instaurat, conseruationem & confirmationem. ex quarum libris ad uarias insanias compellebatur Romani: ut apud alios plerosq; tum apud Zozimū uidere est, à quo multa citantur carmina Gentilium superstitione plena. licet Sibyllæ uel Erythræ, Babylonæ uel Cumanæ opus heroico scriptū carmine, Christi præconia declararit. Ex prophetarum tamen uaticinijs, potissimum Esaiæ & Davidis, nō obscure ea quoq; colligere potuit diabolus. Manente tamen eiusmodi uatū præcipua auctoritas & obseruantia usq; ad Christi-

Christo nato cessarunt oracula, cōsueuerunt dæmones.

Iustinus in Dial. aduersus Iudæos.

Athanasius de Humanitate uerbi, eiusque corporali aduentu.

Aug. de ciuitate Dei.

Euseb. lib. 7. cap. 6. & 1. s. cap. 1. 8.

Rupertus in

stumi, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq; ut legationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarū oracula, & quæcunq; impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Iustino, Augustino, Eusebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphia obmutuerunt: ac desertis quibuscunq; enormis suæ nequitiae latebris, cesserunt, nō quidem ultrò, uerum compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentis uindictæ CHRISTI: partim uerò cōdemnationis suæ, quam præ foribus iam esse cernebat.

Quandoquidem eò CHRISTVM missum probe norat, ut satanæ opera perfunderet demolireturq;, & genus humanum in integrum restitutum uindicare aduersus diaboli technas rabiemq;, ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultra eorū fiat mentio: & pseudo-prophetam & immū dum spiritum de terra auferam. Si postea tamen adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijsque rerum intricabant homines, in fœsis alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furorem agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbū, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

DE VNO EODEM QVÆ
diaboli cultu in dissitis regionibus, &
quàm uariè in Christiana Europa
illudat. Cap. I X.

Andem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quanquam peculiare quasdam cæremonias coluisse plerisque non diffitear) ut non solum in longissimè dissitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multò magis mirandum, uel potius dolendum) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunque materiae uel nominis idolis, non dissimili ritu honor sibi haberetur. Hanc cæcitatem apud commoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitulis nutu, auersione, inflexione ad latera, ma-

Joanem lib. 10. cap. 12. Plutarch. de abol. orac. Plin. lib 30. cap. 11. Zach. 13.

De humanis uerbis

In cuiuscunque materiae uel nominis idolis: colitur diabolus.

Sap. 14. 15.

In uero Dei
templo se col-
locat diabo-
lus.

1. Corint. 3. 6.
2. Corint. 11.

Campanarū
baptismus et
exorcism.

ra, manuū gestulationibus, aut alijs
motibus: eoq; modo indicia propitię
uel auersantis atque abhorrentis uo-
luntatis edidit ex statuis: prophana-
uitq; loca, quę certē erant domicilia
& sedes doctrinę cōlestis, sanctissimę
scholę patrum, & uasi & uasi hanc uo-
luntatē, in quę uelut conuersa suę
impietatis & superstitionis latibula,
suas blasphemias in Deum contume-
liosās, & hominum generi exitiales
eruflare atque euomere conatus est.
Imò in hac mundi senecta nutantibus
technis illis manifestis, se in uero Dei
templo collocat. & hominum menti-
bus dominatur, in lucis angelū trans-
formatus. Hac ratione, se grauiori di-
uinę maiestatis contemptu, atque hō-
minum exitio magis ulciscitur.

Huc pertinent ludibria, quibus no-
stros homines etiam adegit, ut nisi sa-
cro baptismo regenerationis lauacro
ad Christi solummodò membra per-
tinente, & exorcismis tantū ubi ē sua
sede deturbandus est dæmon, ab illis
qui eius pellendi singulare donum ha-
bent applicandis, campanę & tintin-
nabula expientur, sanctificenturque,
sponsoribus & testibus in sacrilegā
uberioris auri expilationem undique
conuocatis, res illas inanimatas mor-
tuasq; ē turrib. à diabolo ablatum iri,
simplicibus persuasum sit. Quinimò
foues & stagna ostenduntur, quę etiā
uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non
baptizatas consecratasq; campanas à
dæmone ex turribus proximis inue-
ctas esse, asseueranter dicunt: audiriq;
earum sonum nocturna hora duodeci-
ma in Natiuitatis Christi solennibus,
uel etiam singulis quatuor anni tem-
poribus, quę uocant: & eum commo-
ri, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueat
imprudētes, nec inueniatur qui audie-
rit: & si aliquem audire cōtingeret, is
proculdubio à dæmone ob impietate

illuderetur: interim tamen hisce reli-
gionis nostrę pręstigijs illi detinētur.
nec ita pridē ed loci prope Abbatiam
Knechtstein ductus sum, ubi firmiter
adhuc credi hoc sacrilegiū coram au-
diui: monstratur fouea, turrisq; osten-
ditur. Propterea perquam prudenter
& pię Cęsar Maximilianus inter gra-
uamina sedis Romanę à Germanis
non toleranda, campanarum cōsecre-
tionem recensuit in hęc uerba: Suffra-
ganei excogitauerunt, ut solū ipsi, &
nullus alius sacerdos, laicis campanas
baptizarent. Credunt deinde simpli-
ciores, ita affirmantibus suffraganeis,
tales campanas baptizatas, dæmones
& tēpestates pellere. Quapropter in-
numeri plerunq; adhibentur compa-
tres, pręcipuē uerò qui fortuna pol-
lent: exoratur, qui baptismationis tem-
pore funem, quo campana ligata est,
tangunt, ac suffraganeo pręcinente
(quemadmodū in paruulorū baptiza-
tione fieri solet) omnes pariter respon-
dent, ac campanę nomen ingemināt,
uesteq; nona (quemadmodū & Chri-
stianis fieri solet) cāpana induitur. In-
de ad sumptuosa properatur cōuiuia,
quibus pręcipuē compadres, ut eo lar-
gius munera offerant, adhibētur: nec
non suffraganei, & eorum capellani
cum multis alijs ministris regaliter pa-
scuntur. Ne hoc satis est, sed & suffra-
ganeo mercedem persolvere necesse
est, quam illi munusculum uocare so-
lent. Inde euenit, ut aliquando etiā in
paruis uillis centū floreni in tali absu-
mantur & expēdantur baptismatione.
Quę res non solū superstitiosa, sed
etiam Christianę religioni contraria,
ac simpliciorum seductio & mera est
exadatio. Verum etiam episcopi, ut suf-
fraganeo uel uilissima obzare pos-
sint mercede, talia & adhuc absurdio-
ra tolerant. Res igitur tam nephanda
& illicita meritò aboleri debet.

Scribit

Lib. 2. c. 17.
de Orig. err.

Scribit itaq; in hæc uerba, scitè admodum Lactantius: Ita hominū credulitatem mèrita diuinitate deludūt dæmones, quodd illis uerum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere docuerūt: qui ut & hominū mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorū regum uultus & ornatus exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt, & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus appellat, quum artes suas execrabiles exercēt, ueris suis nominibus cient, illis cœlestibus quæ in Sacris literis leguntur. Hi porro incesti ac uagi spiritus, ut tur bent omnia, & errores humanis pectoribus infundant, serunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos finxerunt esse, sed ueritatē mentitis nominibus inuolutā ex oculis abstulerunt. Et paulo pōst: Illi autē qui desciuerūt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici & prauaricatores, Dei nomen sibi, & cultum deorum uendicare conantur: non quodd ul lum honorem desiderent (quis enim honor perditis est?) nec ut Deo no ceant, cui noceri non potest, sed ut ho minibus, quos nituntur à cultu & no ticia ueræ maiestatis auertere, ne im mortalitatem adipisci possint, quam ipsi sua nequitia perdidērunt. Offun dunt itaque tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Pa trem suum norint: & ut illiciant facile, in templis se occulunt, & sacrificijs omnibus præstō adsunt. Eduntq; sæpe prodigia, quibus obstupescit ho mines, fidem commodent simula chris diuinitatis ac numinis. Et pōst: Itaque sibi apud homines, qui eos ne sciunt, autoritatem ac timorem pa riunt. Hac uersutia, & his artibus, no ticiam ueri & singularis Dei apud o-

Magi.
Malefici.

mnēs gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditī sœuiunt, & grassan tur ut perdant. Idcirco etiam huma nas hostias excogitauerūt, ipsi hostes humani generis, ut quàm multas de uorarent animas. Plura ibidē. Nec mi rum, ait Saxo Grammaticus de Rugi anis, si illorum numinum potentiam formidabant, à quibus supra sua sæ penumero punita meminerant. Siqui dem mares in ea urbe Karentina, cum fœminis in cōcubirum accitis, canum exemplo cohærere solebant: nec à ipsis morādo diuelli poterant. Inter dum utrique perticis ediuersō appen si, inusitato nexu ridiculū populo spe ctaculum prębuere. Ea miraculi fœdi tate solennis ignobilibus statuis cul tus accessit: creditumq; est, earum ui ribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa & ur bes destituerunt.

Sed artificiose nimis maligni huius conatus uarios describētem audi Au gustinum in Sermonibus communi bus: Quid prauius, quid malignius, quid uē aduersario nostro nequius? qui posuit in cœlo bellum, in paradiso fraudem, odium inter primos fratres, & in omni nostro opere zizania semi nauit. Nam in comestione posuit gu lam, in generatione luxuriam, in ex ercitatione ignauiam, in conuersati one inuidiam, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præsu latu siue dominatione superbiam. In corde posuit cogitationes malas, in ore posuit loquutiones falsas, in membris operationes iniquas: in uigilan do mouet ad praua opera, in dormi endo ad somnia turpia. Letos mouet ad dissolutionem, tristes autem ad de sperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala sunt ipsius prauitate commissa.

Obseruē dia
bols ludibri
um.
lib. 1. 4. de reg.
Dania.

Sermon. 4.

Simile quid
dem apud
Gregoriū le
gitur lib. 29.
Moralium, su
per illud Job:
Diuiditur
aësus super
terram.
Item apud
Leonem pōt.
Ser. 8. Nati
uitat.

VNDE TAM ADMIRAN-

*das res, & potissimum uaticinari
possunt demones.*

Cap. X.

*Vnde tam ad
miranda pos
sunt demo-
nes.**De spiritibus
ani. cap. 28.**Lib. 4. Ro-
cos.*

NEc mirum est, uaria & infinita eius generis hos spiritus conari. quum etenim tenuis sint substantia, sua tenuitate, subtilitate, celeritate incredibili, sensuum acrimonia, & lumine naturæ lucidiore, quibus omnibus terrenorum corporum inhabilitatem & sensuum tarditatem longè lateque præcellunt; multa Dei permisso, partim uerè, partim præstigiosè intelligunt, & possunt. Quibus accessit, teste Augustino, diuturnioris temporis beneficio, quo eorum uita à primo æuo protenditur, comparata insignis rerum longè maiorum experientia, quàm hominibus ob breuitatem uitæ momentaneam potest euenire. Idcirco quædam admiranda faciunt: & quædam, potissimum ob Scripturæ sanctæ & uaticiniorum cognitionem, prædicunt, uel etiam probabili coniectura consequuntur: nonnunquam etiam quæ ipsi facturi sunt, prænunciant, quibus homines alliciunt, inescant, seducunt & defraudant: quo nomine illis mirabilem prudètiā, acutum ingenium & tenacem memoriam tribuit Plato in Epinomide. Quapropter tradit Clemens, istos, quum sint demoniaci spiritus, & multò citius scire aliqua, & multò perfectius: non enim tarditate corporis degrauantur. Hinc addit: Et ideo quæ medici longo tempore & labore plurimo assequuntur; hæc illi, tanquam spiritus, absque mora ulla, & sine difficultate cognoscunt. Non ergo mirum est, si plus etiam aliquid quàm homines, sciunt: sed hoc metuendum est, quòd ea quæ sciunt, non ad salutem, uerum ad deceptionem proferunt animarum, ut per hæc eas cultum falsæ religionis

edoceant. Hic Tertullianus sic differt: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & demones, igitur momento ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubiq; geratur, tam facillè sciunt, quàm enunciant. uelocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur. Sic & authores interdum uideri uolunt eorum quæ annunciant, & sunt planè malorum nonnunquam, bonorum tamen nunquam. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumentes quasdam temporum sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Croesi, sciunt Pyrrhi. Sic præsciuit diabolus ex Esaie & Dāielis oraculis (quorum uterq; adolescentem Alexandrum expressè delineat) eum ipsum Alexandrum superato Dario, potiturum Asia uniuersa, translaturum Imperium à Babylonijs ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita respōsum extorquenti, eadē ipsa in hæc uerba prorumpens, respondit: Inuietus eris Alexander. Postea ad Persas exercitū traducenti, prodigia offudit multa. In aditu Asiæ, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremum cum Dario configente, aquila è sublimi supra eius uerticē sese librare, & in aduersos hostes trajicere uisa est. Ludibria haud dubiè demonij hæcerant, adornata ad prodigiorum & auguriorum, quibus tūc fidebatur, obseruationes cōfirmandas. Dariū ediuersò, ancipitibus somnijs in falsam uisionē spōerexit. Prænoui ex Esaie prophetiæ, fore ut Tyrus destrueretur à Macedonibus. Ita enim ille ait: Vlulate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire consueuerant. De terra Cethim

*In Apoloy:
aduersus gen-
tes, cap. 22.
Diuinationes demonū
unde.**Daniel. 3.**Esaie 23.*

Vide Ioseph. li
bro 1. antiqu.
Iud. cap. 6.

Cethim reuelatum est eis. Terram ue-
rò Cethim Macedoniam esse, asserunt
pleriq; & ab Homero *Λυαίος* Macedo-
nes uocatos. Quidam tamen per ter-
ram Cethim, Cyprios intelligunt. In-
de quum fuso fugatoq; Dario, copias
ad Tyrum admouisset Alexâder, præ-
monuit quendam qui ciuibus prænu-
ciaret, Apollinem ciuitatem deserturū
esse: ut quum euentus responderet, i-
dolorum existimatione stabiliret. Ex
iisdem Esaię & Danielis uaticinijs præ-
sciuit, fore ut Assyriorum monarchia
pessum ireret, & in potestatem redigere-
tur Medorum ac Persarum: & quidem
à Cyro, cuius nominatim Esaias me-
minit. Vnde coniectatus est, Cræsum
etiam de regno Lydię periclitaturum
esse. Quare & aliquanto ante *ἡμε-
τέριον ἀπόγονον* Gygis, quod in Cyri tem-
pora incidere eum prospiciebat, amif-
surum regnum Lydię prædixit, cōsul-
tus ex oraculi Delphici sede: & postea
cum regnum adeptus esset Cræsus, ut
opum suarum fiducia insolescentem,
superbiētem, & regnum Persicū af-
fectatē euerteret, *χρυσὸν λιβύλλαν* ui-
ctoriam in speciem ipsi annuente, ad
bellū Cyro inferendū perduxit: quo
modo uictus, captus & regno exutus,
uitam in Persia finiuit. Prædictionis
uerò dæmoniacę finem luculentē o-
stendit Imperatoris Valentis facinus,
de quo literarum monumentis tradi-
tur, quod noua correptus infania, dæ-
monem interrogarit, quis post ipsum
Imperio esset potiturus. Dæmon obli-
quę respondet, & literas Græcas ostē-
tat, *θεοδ.* significans hoc fore initiū no-
minis eius qui sibi successurus erat. Ita
interim omnes iubet Valens, quot-
quot in suę nomenclaturę principijs
easdem sortirentur literas, Theodori
nimirum, Theodoti, parentes Theo-
dosi, eius scilicet qui Imperium adep-
tus est postea, Theoduli: interq; eos

numeratur Theodosiolus, uir nobilis
Hispanus. Cæteri metu noui periculi
nomina sibi indunt alia. Socrates lib.
4. cap. 19. Sozomenus libro 6. cap. 35.
Paulus Diaconus lib. 12. Ioann. Zona-
ras tomo 3. Infinita eiusmodi in hi-
storijs obleruantur exempla: sed ad
posteriora, nec obscura, conuertamur:
ubi prius singulare recensq; sathanici
uaticinij exemplū subdidero, scriptū à
Magistro nostro Ioanne Henrici Co-
len Buscoducensi ad Magistrum no-
strum Hunęum Louaniensem, 3. Mar-
tij, anno 1574. Guesorum Belgicorum
nefandi & tyrannici consilij finem no-
strę quidem ciuitatis iuuenis nouem
annorum, Spiritu sancto afflatus, ut fer-
tur, prædicit. Metuimus tamen frau-
dem esse maligni spiritus, quod tamē
nemo doctorum uirore deprehen-
dere potuit. Clamat puer iste, & po-
stulat seruētes & assiduas preces: qui
& ipse tribus horis diei, extensis orar-
brachijs. Prædixit mira huius tempo-
ris, quę omnia euenerunt, & ne minimo
quidem hallucinatus est. Ait quoque,
se audiuisse ab angelo Gabriele finem
harum tragædiarum, ante dimidium
ætatis futurum: Regem quoque no-
strum in has inferiores patrias uentu-
rum, & compositurum omnia felicif-
simis medijs. Prædixit quoque pun-
ctum temporis, quo Middelburgum
fuit captum, & huiusmodi alia infini-
ta, quę dictis eius cōsonant. Fui & e-
go indignus uocatus ad examinandū
iuuenem, & in stuporem & admiratio-
nem summam raptus fui, quādo puer
tam simplex & literarū imperitus tam
expeditē ad omnia interrogata, etiam
abditissima, respondere potuerit. Et
quia angelus sathanę transfigurat se,
&c. petiui ab eo uaria & multa: ue-
rū non solum non ueretur & timet
crucem Domini aut nomen Iesu an-
gelus: sed & preces iuuenem docuit,
e quę

quæ nihil aliud sonant, quàm, IESV Nazarene pro nobis crucifixe, misere-
re nobis: subueni miseris peccatorib.
ut reuertamur ad fidē. Hactenus ille.

*Puer dæmo-
niacus.*

Puerum hunc à dæmone actum fu-
isse, qui in eo loqueretur, & sua ede-
ret uaticinia, contrarius docuit euen-
tus. Nullus etenim intestinarum dis-
fensionum Belgicarum exitus uel ea
sequenti ætate, uel tertio pōst anno
quo hæc scriberem, quum nihil etiam
rumoris adhuc de regis aduentu spar-
geretur: quinimō ne quidem adhuc
anno 1581. quo hæc recuderentur. Spi-
ritus autē Dei ne in re minima quidem
aberrare aut hallucinari potest. Hic
facile innotescit ille Gabriel, qui &
punctū temporis quo Zelandiæ Mid-
delburgum in deditionem ueniret, an-
nunciare per iuuenis os potuit ob ce-
leritatem incomprehensibilem, quia
spiritus est. Idem quoque ad illiusmo-
di modum orandi puerum incitauit,
ut suis uaticinijs falsis & imposturis
cautius fidem conciliaret. Hac ratio-
ne ueritatem mendacio commiscere
perpetuū solet. Addam hoc, ne ange-
lum quidem Dei futura scire, ut de se
testatur 4. Esdræ 4. Quid præterierit,
scio: quid autem futurum sit, ignoro.
CHRISTVM, ET AD QUID
missus esset, prius norunt dæmones, quàm Apo-
stoli: & quare illum tentarit diabo-
lus. Cap. XI.

Perhibet sacræ Scripturæ autori-
tas, diabolus prius CHRISTVM
penitus nouisse, quàm ipsi qui-
buscum ille loqueretur, & familiari-
ter degeret, Apostoli: ut etiam ante
CHRISTI mortem resurrectionem-
que sciuerit, testatusque fuerit inui-
tus, ad quid uenisset CHRISTVS:
nimirum, quod cognitum faceret sa-
thanam, eiusq; fraudes: illius actio-
nes demoliretur, atque regnum euer-
teret. Quapropter metu iudicii diui-

ni æternarumq; poenarum contremi-
scens, & tantum non deficiens, in ob-
fesso ante CHRISTVM procidente,
magna exclamauit uoce: Ah, quid rei
nobis tecum est, IESV Nazarene?
uenisti ad pendendum nos. Noui te
qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et in-
crepauit illum IESVS, dicens: Obmu-
tesce, & exi ab homine. & cum proie-
cisset illum dæmon in medium, exijt
ab illo, nihilq; illi nocuit. Et pōst: E-
xibant & dæmonia à multis, claman-
tia & dicentia: TUES CHRISTVS ille
filius Dei. Et increpans, nō sinebat ea
loqui, quod sciebāt ipsum esse CHRI-
STVM. Hic Athanasius: Dæmonis, in-
quit, sermonem compescebat CHRI-
STVS, ne simul cum ueritate, etiam
suam iniquitatē promulgaret: ut nos
etiam assuesciat, ne talia curemus, e-
tiam si uera loqui uideatur. Illud aliās
etiam pios postea latuisse, Sacrarum
literarum testimonio docetur: ut alij
eum Heliam, alij Ioannem baptistam,
alij Hieremiam, alij unum de prophe-
tarum numero esse dicerent. Petro au-
tem pronuncianti, TUES CHRISTVS
ille filius Dei uiuētis: respōdit CHRI-
STVS, Beatus es Simon bar Iona, quia
caro & sanguis non reuelauit tibi, sed
Pater meus qui in cœlis est. Id quod
Petro à patre cœlesti hic reuelatum as-
serit CHRISTVS, hoc ipsum & sathan
nouit, & palam testatus est, non roga-
tus. Hinc ipsius ingenij acumen li-
quet, cuius ope res etiam abstrusissi-
mas, nostrisq; sensibus apprimē aliē-
nas, nouisse potest.

Mar. 8.

Luc. 4.

Matth. 16.

Mar. 8.

Luca 9.

Ioan. 6.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de
Paulo & Barnaba clamitantis testimo-
nium: Isti homines serui Dei excel-
sissimi sunt, qui annunciant uobis uia sa-
lutis. Atq; id genus testimonia ab A-
staroth & Berith idolis, & à dæmonio
obsessis, de Bartholomæo apostolo,
Thoma & alijs data legimus. Veritatē
uerō

Matth. 23.

uerò hîc consententur dæmones, nō ut populū ad audiendā amplectēdamq; eorum doctrinā permouerēt: sed exhorrescentes & reformidātes ministrij Euangelici uirtutē, & sui cōdemnationem ac expulsionē ex obsessis: quę hospicia si obtinuissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata pōst opprimere, nouis rumoribus disseminatis per Pythiā uatē, obsessos & idola, quę apud stultū uulgus magno habebātur loco. Addatur & illud mali spiritus re sponsum: Iesum noui, & Paulum scio, uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est, IESU fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Obsecro ne nos torqueas.

Act. 19.
Matth. 8.

Marci 6.
Luc. 8.
Genes. 3.
Micha. 5.
Matth. 1. 2.
Luc. 1. 2.
Esai. 7.

Enimuerò semen mulieris cōtritum caput serpentis, prophetarum de CHRISTO nascituro etiā in Bethlehē Iudææ uaticinia: præsinitū hinc tempus, IESVM in diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute Altissimi obumbrante cōceptum, ex angeli Gabrielis annūciatione, admirandam eius natiuitatem, lōginquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. Quapropter inter spem & metum, Herodis animū 30

No quid tamen incredibili eius audaciæ & fastui incomparabili decēderet, atq; ut adoratione, peculiari Dei prerogatiua honoraretur, uel Christū certius tunc cognosceret, ipsum in solitudine tentat: illiq; in præaltū montem adducto, omnia mundi regna, ac eorum gloriam ostensam se daturum,

si se prostratus adorauerit, ausu plius quam sacrilego pollicetur: quū diuinam maiestatem in hominū regnis atq; imperijs solam dominari, eaq; cui libet tradere constet. Porro Christum iam certō cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post offulam à Christo porre-

Christo
uult adorari
diabolus.
Matth. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.
Daniel. 4.

Ioan. 4.

itam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contemptum, & hominum detrimentum perniciemq; fraude & extremo dolo cautē testum.

MVLTASTVDIA DIABOLI, & opera breuiter comprehensa.

Caput XII.

Ceterum ut instituti mei ratio certius citiusq; innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionib. & potētia colligam. Quū angelica eius essentia non interierit, sed malē propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritq; tam diutino tēpore eximia rerū obseruatio & usus insignis: magnæ illi 30

Diaboli studiū
et potentia.

incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantiæ summæ, artificij technas struendi perniciosissimas fūco speciosissimo incomparabilis, maliciæ infinitæ, odij erga genus humanum diuina huius uirtutis: atq; hoc nomine eum sepenu- mero (permittente, uel saltem conuiente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere, in quercus Dodo- næ Molossidis in Epiro, unde Dodo- næum oraculum frequētatum est, in- sinuare: apud Aegyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte, Ioue, Api boue, Latona in urbe Buti, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colo-

Strabo Geog.
lib. 16.

phone, Thebis in Bœotia, & in Læbada ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilia in Arsinœ, ex Amphiarao uate in Attica, respōsa dare, humana uoce, nutu, alioue gestu, affictis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliàs trementiū, aut ridiculè gesticulantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunq; & ænigmatibus: quia, ignorat diabolus quousq; toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Et sanè Deū quibusdā sagacionibus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Ma-

Lib. 1. cap. 8.

ximus, hisce uerbis: Nec me præterit
 » de motu & uoce deorum immortalīū
 » humanis oculis auribusque percepta,
 » quā ancipiti opinione estimatio uer- 20
 » setur; sicut de transitu Iunonis in urbem. Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Romam migrare uellet? Deamq; respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audiuerat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrū annuisse tantum: alij unum hoc inter milites & uulgum 30
 » sparxisse. Quo factum est, ut non simulacrum, sed ipsam cœlo Iunonem peti-
 » tam portare se credētes, lēti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templū eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Lib. 1.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Irmgardis comitissæ 40
 uita, quomodo tertio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inuenitque crucifixi imaginem prorsus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Colonix ante sacrarium uisitur. Hic pro-

strata orationiq; intentā audit uocem ex ore imaginis cruci affixæ, hunc in modū: Chara & electa filia Irmgardis, te oro ut mox ubi Coloniam redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsq; actis, se facturam recepit, si modò digna haberetur: simulq; hoc 10
 simulacrū uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quo electæ suæ spōsæ Irmgardis benedixit. Inde rursus gratijs Deo dictis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniam reuersa est, & præfato loco prouoluta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in æde D. Paulo sacra, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutari te plurimum uoluit. Ad hæc euestigio Colonienfis 20
 crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum solenni pompa uenerabile sacramentum in huius simulacri capite inclusit, quod repentè etiam seipsum rursus eo modo contraxit occlusitq;, ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade 30
 foveri lumen narratur. Hæc eadem comitissa insignem pagum Suchtelen in Iuliacenfi ducatu legauit D. Pantaleonis hereditibus Colonix, quare huius etiam in uicina sylua erectum fuit sacellū, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia confluere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quū eiusmodi prodigia nostro non 40
 uideantur seculo, nec iudiciū arti medicæ permittatur, hic Theologis non illibenter cedo: quemadmodū & in similibus quæ in hanc rem nimis religiosè traduntur in Chronici Casinen-
 sis lib. 4. cap. 68. item in Schedelij æta-
 te quar-

te quarta: in Vincentij lib. 26. cap. 12: lib. 27. cap. 23. 84. 98. 99. 100. 101: lib. 29. cap. 6. 7. 8. 9. 10. multisq; locis alijs: uti & in cōtinuatore Sigeberti, & ab Helmolde in Chronici Sclauorum cap. 8. 43. 70: in Chronici Saxonie: item lib. 1. uitæ Bernhardi, cap. 10: in Othonis Frisingensis lib. 7. cap. 32: in Austria Cuspiniani.

Potuit adhuc diabolus ad Iouis Hæmonis oraculum inquirendum in extimo sinu Libyæ, apud Garamates, ultra Cyrenem, in solitudinibus vastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambyse Cyri & Alexandrum instigare: ite Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiã cogitatus & sensa peruidisse quandoq; credatur: quanquam interrim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscuret, atq; etiã mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ nō nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falso refert.

Potest quoq; plerisq; locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorēt in rerum angustijs, in ualetudine aduersa, & quacūq; afflictione: quod à ueri Dei cultu & eiusdem filij inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Sic Gallorum rusticis hanc fuisse consuetudinem scribit Seuerus Sulpitius, dæmonum simulachra candido testa uelamine, misera per agros suos circumferre demetia. Nec sathanæ difficile est, animarū corporis mole exutarum figurā mentiri, circa monumenta uersari, in cœmeterijs oberrare, spectris per terrefacere heredes aut alios,

ut ad illicitos cultus, ueritatem religionis ergo peregrinationem, iustorum & parentalium præscripta forma per solutionem damnosam, imperitos, minusq; Deo fidentes cogat. Visum est & spectrum, quod à presbytero flagitaret absolutionem, quia citra confessionem decesserat. Conatur itidem imbecilles fide præcipientes agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem felicium successuum illectos perimere, aut tristium euentuum metu iniecto cruciare.

Nouit adhuc uarias ostentare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organum turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerè sunt, ut non appareant, uelaro: & quæ reuera non existunt, ut esse appareant exhibere: se in mille species transformare, Proteumq; agere: & ut canit Poeta,

*Tum uariae illudunt species atq; ora ferarum.
Fiet enim subito sua horridus, atraq; tygris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice leana,
Aut acrem flammis sonitum dabit:*

*Omnia transformans sese in miracula rerum,
Igneq; horribilemq; seram fluminq; liquetem*

Consueuit & hominū mentes, multifarijs phantasmatum ludibrijs uitare, uigilantes perturbare, dormientes in somnijs terrere, peregrinantes à recto itinere seducere, errantes atq; etiã alios quādoq; ridere, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinionum, inextricabilibus implicare & innectere, tetriora mala plerunq; boni species ferere, & ueritatis confessione in suam illicere nassam, grauiusq; fallere.

Solet quoq; lacuaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinum aliunde adferre, clausura re-

*Eras. lib. 21.
epist. penult.*

Mich. P. ell.

*Virg. 4.
Georg.*

*Diabolus
quomodo uaticinetur.*

*Lib. 1. in uita
D. Martini.*

*Julius Obse-
quens de Pro-
digijs.*

ferare: praeterea ocysimè res uarias, velut panni lacinias, ossa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitiū, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitus, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum & partes alias praestigijs aptas, & post mortem sectas ligna, cultros, & quaecunq; uisalia, fallaciter arte doloq; inter secandum inserere: nec solum talia ostentare, sed etiam partes uitales prius exstantium oculis in eiusmodi anatome auferre ac summouere, quàm animaduertatur. Neq; uerò per alium, neq; alia ratione in extorū nefanda obseruatione apud ueteres olim ea procurata fuere miracula, ut Cæsari Dictatori exta sine corde sint in uita: Posthumio uerò cōsuli, Catoni, Decēuiris, Herēnio, Lucilio Lupo immolātib; in plurimis uictimis modò iecur, modò caput iecinoris defuerit.

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit implicatos crines, arenæ copiam, clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, stupam, lapides, ossa, & similia praestigijs mouere, offuscata interim oculorū acie: insecta auribus furtiue immittere, quæ postea uel prodeāt, uel euolent. Hæc à me uisa sunt alata, ex auribus cuiusdā uirginis Henricæ nomine, miserè à dæmonio exagitata, desumpta. Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defœdare, pudenda melicerride uel ulcere sanioso inficere, euirationis persuasionē falsò inducere, corpora tota obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quando & quamdiu à Deo permittitur. Huiusmodi uiolentam uirginis prædictæ sublationē in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè reluctando impedire ualui: à morsus tamē interim inflictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectio-

ne, anxie cauēdum erat. Cur enim nō tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus?

Assueuit præterea uariè corpora trāsferre, eorumq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisq; conuulsionis speciebus, iactu traūq; incredibili, & quasi crepantibus sonitu horresco iuncturarū cōpagibus, in admirationem, diffidētiā, sinistram de alijs opinionem, ad mendacia, uetita auxilia & cædes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos præter uoluntatem inordinate crudeliterq; conuellere potest: plerunque citare, ut ceruix unā cum corpore immobilis maneat, & in neutram inflectatur partē, sed iuxta in utranque partem intendatur: subiinde uel tensionem ad anteriora excitare ualeat, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, contrahatur: quādoque uel tensionem ad posteriora citare tam uehemētē solet, ut caput in dorsum & scapulas grauiter conuellatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium cōuulsionum facies, multifariam & inēqualiter in mēbris producere: nonnullis totum corpus, ceu articulis tormēto luxatis diuulsisque eneruare, aut palpitantium, trepidantiumue musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum transuersum in homine ita constringere, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimentum, sed uentriculum singultibus frequentibus cōuellens. Interim hic præstantissimos sæpe medicos ludificat, qui eiusmodi morborū dira contuiti symptomata, imò laguas, ad natu-

naturales ea referentes causas, frustra curationem medicamentis tentant.

*Joseph. lib. 2.
antiq. Iudai.
cap. 2.*

At aquam etiam cōiurationibus sacram se formidare impēse, gestibus & uoce in corporibus quæ obsidione coercet regitq; simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radice inclusæ annulo ex Solomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde multa obseruare assolet, artificioseque 10 imitari, seu uerè seu falsò: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutissimè elicere, penitissimèq; eruere: diuersa in imperiorum & hominū priuatorū negocijs moliri, mira astutia cōtexere telam longā, uariā nobisq; inextricabilem, qua inopinatò insperatoq; implicantur & irretiuntur certè plurimi: 20 tādē homines, bestias, aërem cōturbare, prodigia meteoris similia in cœlo effingere, figuras configentiū exercituum exprimere, clāgores tubarum, armorum strepitus, ferientium se mutuo & ex istibus collabentiū sonitus, uoces ciulantium aut exultantiū imitari, sceleratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem, callidè exitiosas pręstigias physycis effectibus con- 30 formare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quanta potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cogere & contorquere, bona abigere atq; excludere: quinimò ea interdū suadere, sed propter mala: suadere quoq; mala sub specie bonorū: dissuadere mala ut ducat ad peiora, tandem etiā cœlū terræ miscere & inuoluere. 40

*Aduersus
gentes c. 22.*

Proinde in Apologetico scitè testatū reliquit Tertullianus, inquiens: Dēmonū operatiō, est hominis euersio. Sic spiritalis malicia à primordio auspiciata est in hominis exitiū. Itaq; corporibus quidē & ualētudines infligūt,

& aliquos casus acerbos: animæ uerò repētinos & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utrāq; substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritalibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectū potius quàm in actū appareāt: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate cōuulnerat: si cęca ratione tentatus aër, pestilentes haustus suos effundit. eadem igitur obscuritate cōtagionis, aspiratio dēmonum & angelorum mentis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, fœdis ac sēuis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quod eos ipsos captis & circumscriptis hominū mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi accuratior pascua est, qua hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba suprā recitantur Cap. 10.

MENTIENDO DEFUNCTO-
rum spiritus, quibus præstigijs religiosos ludifi-
care solet diabolus, ostenditur præscripta eorum-
dem spirituum inquirendorum for-
mula. Cap. XIII.

VT euidentius omnium oculis pateat, dæmōnem quandoq; etiā ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atq; mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologiæ professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquiri & agnosci debeant, si uerè aut fictè appareant, ipsius uerba fideliter hic adiungam, maxime quod mysterij loco præscriptum hoc conseruari apud eiusmodi professionis homines non ignorem.

Primo uidetur expediens fieri ieiunium trium dierum cum aliquibus missarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis penitentialibus sepe repetitis. Quibus peractis, accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mēte in Deum eleuatos, propter horrorem & terrorē propellendum: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostēdere consuevit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni supersticiosa inquisitione: nō tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorum & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candelā in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed estimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uidetur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine Iēsu Christe, omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, quique in hoc loco spiritum quandam se ostendere permisisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris precipere huic spiritui, ut sine terrore & laesione nostra & omnium hominum, se

releuet, significans famulis tuis, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desiderium suum existat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse, si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per Iēsum Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter hos cui uelis respondere, & ut nomines eū, aut per signum eum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quot sunt præsentēs, nominando specialiter: quia expertum est, quod non respondet cuilibet. Si autem aliquam uocem aut pulsū fecerit ad alicuius nominationem, illi committatur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret. Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in elemosynis: aut quot missas, tres, sex, xx. xxx. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quāta, & quot, & per quas personas? Si elemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leproforijs, aut alijs mendicantibus, & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus pœnis purgatorij? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multa exempla, in quibus animæ defunctorum per se expresserūt uiuæ uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosa, inutilia, aut supersticiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrio, puto ante prandium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortē si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortē nullum signū appareret illa hora, extunc differendum

rendum est ad aliud tempus, donec iterum se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei occulto iudicio certis horis & personis, non omnibus se reuelant. Nec timendum est, quodd spiritus ille personam talem in corpore legat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam expectat statum merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua predestinatione: sed adhuc in satisfactionis statu, scilicet in poenis ad tempus, &c. Quodd si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quodd non esset unus de bonis, sed de reprobis, saluo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus forte expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui non de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quodd aliqui uisis istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatē. Oportet ergo dispositos esse tam in corporis complexione, quam in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolūt. Quia enim non est proportio inter animam uiuentem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuentibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli non nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, sicut patet in plerisque locis sacrarum Scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quodd hoc pendeat ex diuina uoluntate, licet frequenter legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis

capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipsæ semper paratæ essent se ostendere propter celeritorem liberationem.

Tertiò notandum, quodd diuersis apparent modis: non quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut demones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur. sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipitur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut luctus aut planctus: aut plausio manuū, ut attentos reddat homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur, quodd in locis separatis ab hominibus se non ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

QVOMODO ET QVA SVB-
stantie commoditate tam uaria machinetur diabolus, ex Psello: interiecta historia de bestiola ex militis dormientis ore egressa, & rursus ingressa. Cap. XIIII.

A Tqui fusiores, ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, demonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitâ solitariam degens: Demones (ait) licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud aëreū tibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntq; atque extendunt, quemadmodū lumbricis uidetur accidere ob substantiam molliorem, ductuq; facilimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariant multipiformes. Corpus enim demonis ad utrunque est natura paratum. quæ enim

que audiunt
& non uident,
uel qua uidentur
re uidentur.

Quia ibi noli
luc fallendo lo-
qui.

Psellus de da-
monibus.
Marcus de-
monis cultor.

Tum facilius
falluntur ho-
mines tene-
brarum um-
bris territi, et
quodd non sa-
tis diiudicant

nim ratione est natura facile cedens, sic in varias figurarum species transformatur: quæ uero æreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër quidem extrinsecus coloratur, corpus uero demonis iuxta animi sui affectus species colorum mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut femina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atque ad utris uasibusque formam se aliquando transfert.

*Lib. Chroni-
corum 13.*

*Mustela simi-
lis bestiola ui-
detur ex mili-
tis dormientis
ore egredi, rur-
susque ingredi.*

Lubet non inelegantem hoc loco historiã aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quod Henrico archiepiscopo ætate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter ceteros aperto & hiantè ore post prandium dormiret, è culus ore uisa est ab alijs uigilantibus quædã alba bestiola mustelæ similis exiisse, atque ad uicinum ibi, riuulum procurrisse. Cumque sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec transendi uiam inueniret, quidam ex astantibus accedens, euaginatũ gladium riuulo angustũ ueluti pontem faciens, imponit. Bestiola ilicò riuulum super gladium transgrediens, longius procurrit, & sese subdixit. Paulo post redire uisa, cum iterum notum pontem quereret, atque eo iam sublato discurrrens transire nõ ualeret, idem ille qui antea, rursum riuuli ripas imposito gladio coniungit, atque abscedit. Tum transit bestiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidentibus omnibus ingreditur: ac ilicò qui dormierat expergiscitur, rogatusque, num quid in somno pas-

sus esset: respondit, se festum esse, & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere: in quo bis super pontem ferreum, flumen transiisset. Vnde socij collegerunt, eum, quæ ipsi uiderat, uerè somniasse. Mihi uero diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoque interituram cum corpore, ipsis ostenderet persuaderetque, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit. Reperimus, inquit etiam Plinius, inter exempla Hermotimi Clazomeni, animam relicto corpore errare solitam, uagamque: è longinquo multa annunciare, quæ nisi à præsentibus nosci nõ possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeant animæ uelut uaginam ademerint: Aristei etiam uisam euolantem ex ore in Proconneso corui effigie, magna quæ sequitur fabulositatè, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neque id mirum est. nam præter supradicta idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant daemones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem, pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quonam pacto inquam (respondet Psellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eger fasque uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audiēti illa-

Lib. 7. ca. 52.

40

+

ti illaberetur. Et paulo post: Sicut aër
 presente lumine colores & formas ac-
 cipiens, traducit in illa quæ naturali-
 ter accipere possunt, sicut apparet in
 speculis; rebusq; quasi specularibus:
 sic & demoniaca corpora, suscipientia
 ab ea quæ intus est essentia phantasti-
 ca, figuras atq; colores, & quascunq;
 ipsi uoluerūt formas, in ipsum anima-
 lem nostrumq; spiritum trāsmittunt,
 mista nobis negotia præbent, uolun-
 tates & consilia suggerentes, formas
 subindicantes, suscitantes memorias
 uoluptatum, simulachra passionum
 frequenter concitantes uigilantibus
 atq; dormientibus: nonnunquam ue-
 rô femina nobis & inguina titillanti-
 bus incitantes, insanos & iniquos amo-
 res subiiciunt & subacuunt: præcipue
 aut, si humores calidos humidosque
 ad id conducentes nacti fuerint. Sed
 hi Plutonis galeā subinducentes, per-
 turbant animas arte quadam, & sophi-
 stica fraude. Hæcenus Marcus, quem
 magum Irenæus & Epiphanius magi-
 cæ imposturæ expertissimum uocant.
 Ille & de quodam genere eius fascini,
 quod in distributione doni suæ gratius
 usus est, ita refert, quod solitus sit spe-
 ctatorum & auditorum suorum oculi
 perstringere calice uino repleto,
 quod rubrum & purpureū subito ap-
 parere fecit, ut putaretur supernarum
 potestatum sanguis in calicem destil-
 latus, &c. Plures eius illusiones apud
 Irenæum lib. 1. cap. 9. & reliquis,

Trithemius adhæc nullam figuram
 magis quàm hominis, dæmones sibi
 coaptare docet. Cæterum quando ad-
 huc non inuenerint convenientem
 ad rem materiam, apparentem formam
 sibi eos inducere ait, prout contrarius
 uel humor uel uapor effingat, & sic in
 forma conspiciantur plerumq; leonis,
 lupi, suis, asini, hipocentauri, hominis
 cornuti, etiam caprinis pedibus, qua-

les uarijs in locis quandoque apparu-
 ere: sicut de Morptheo filio Somni fa-
 bulantur poetæ. Cui enim melius il-
 lud Ouidij conueniat?

Excitat artificē simulatorēq; figuræ Morpheæ.

Docebitur hoc capitibus sequētib;
 per exēpla cū ueterā tum recētia.

EXEMPLA VARIÆ FORMÆ

laruarum & actionum demoniacarum

memorabilia. Cap. XV.

Memorabilia uariæ formæ larua-
 rum & actionum demoniacarum
 exempla describit C. Pli-

nus iunior, in hæc uerba, primū de
 Curtio Rufo: Tenuis adhuc & obscu-
 rus obtinenti Africam comes hæserat.
 Inclinato die spaciabatur in porticū:
 offertur ei mulieris figura, humana
 grandior, pulchriorq;: perterrito, A-
 fricam se futurorum prænunciam di-
 xit. iturum enim Romam, honoresq;
 gesturum, atque etiam tum summo
 imperio in eandem prouinciam reuer-
 surum, ibiq; moraturum. Facta sunt
 omnia. Præterea accedenti Carthagi-
 nem, egredientiq; nauem, eadē figu-
 ra in litore occurrisse narratur. Ipse
 certē implicitus morbo, futura præte-
 ritis, aduersa secūdis auguratus, spem
 salutis, nullo suorum desperante, pro-
 iecit. Iam illud nōne & magis terribi-

le, & non minus mirum est, quod ex-
 ponā ut accepi? Erat Athenis spacio-
 sa & capax domus, sed infamia & pe-
 stilens: per silentium noctis sonus fer-
 ri, & si attenderes acrius, strepitus uin-
 culorū lōgius primò, deinde proximè
 reddebatur. mox apparebat senex ido-
 lon, macie & squalore confectus, pro-
 missa barba, horrenti capillo: cruribus
 cōpedes, manib. catenas gerebat, qua-
 tiebatq;: inde inhabitantibus tristes di-
 ræq; noctes per metū uigilabātur: ui-
 giliam morbus, & crescēte formidine
 mors sequebatur. Nā interdū quoq;
 quanquā abscesserat imago, memoria

*Lib. 8. epist.
ad Suram.*

*Dæmonis
mulieris forma.
Curtio Rufo
apparet.*

*Sabellius. lib.
10. Exempla
cap. 3.*

*Dæmonis ido-
lo infamias do-
mus Asie-
nis.*

*Athenodori
philosophi ob
firmatus con-
tra demonis
terriculamen-
ta animus.*

imaginis oculis inhærebat, longiorisq;
causa timoris timor erat. Deserta in-
de & damnata solitudine domus, to-
taq; illi mostro relicta: prescribatur
tamen, seu quis emere, seu quis cōdu-
cere ignarus tātī mali neller. Venit A-
thenas philosophus Athenodorus, le-
git titulū, auditoq; precio, quia suspe-
cta uilitas, percunctatus, omnia doce-
tur: ac nihilominus, imō tanto magis,
cōducit. Vbi cœpit ad uesperascere, tur-
bet sterni sibi in prima domus parte:
poscit pūgillare, stylum, lumen, suos
omnes in interiora dimittit: ipse ad
scribendum, animum, oculos, manum
intendit, ne uacua mens audita simu-
lachra & inanes sibi metus fingeret.
Initio, quale ubique, silentium noctis,
deinde concuti ferrum, uincula moue-
ri. Ille non tollere oculos, non remitte-
re stylum: sed obfirmare animum, au-
ribusq; prætere. tum crebescere
fragor, aduētare etiam, aciam ut in li-
mine, iam ut intra limen audiri: respi-
cit, uidet agnoscitq; narratam sibi effi-
giem. Stabat, innuebatq; digito, simi-
lis uocanti. hic contrā, ut paululū ex-
pectaret, manu significat: rursusq; ce-
ris & stylo incumbit. illa scribentis ca-
piti catenis insonabat, respicit rursus
idem quod prius innuērem: nec mo-
ratus, tollit lumen, & sequitur. ibat il-
la lento gradu, quasi grauis uinculis:
postquam deflexit in aream domus,
repente dilapsa deserit comitem: de-
sertis, herbas & folia concerpta signū
loco ponit. Postero die adit magistra-
tus, monet ut illum locum effodi iube-
ant. Inueniuntur ossa inserta catenis &
implicita, quæ corpus suo terraq; pu-
trata sū, nuda & exesa reliquerat uin-
culis: collecta publicè sepeliuntur, do-
mus postea recōditis manibus caruit.

*Valer. Max.
lib. 1. cap. 1.
demoniū
apparet Cas.*

Item, apud Aetium M. Antonij fra-
tris copij, Cassius Parmensis, qui par-
tes eius secutus fuerat, Athenas cōsu-

git. Vbi concubia nocte, cum sollicitu-
dinibus & curis mente sopita, in lectu-
lo iaceret, existimans ad se uenire ho-
minem ingentis magnitudinis, colo-
ris nigri, squallidū barba, & capillitio
demisso: interrogatumq; quisnam es-
set, respondisse, *hæmōdaimon*. Perterri-
tus deinde tam tetro uisu, & nomine
horrendo, seruo inclamauit: sciscita-
tusq; est, si quem talis habitus aut in-
trantem cubiculum aut exeuntem ui-
dissent: quibus affirmantibus, nemi-
nē illuc accessisse: iterū quieti & som-
no se dedit: atq; eadē animo eius ob-
uersata est species. Itaq; fugato som-
no, lumen intrō ferri iussit, puerosq;
à se discedere uetuit. Inter hanc noctē
& supplicium capitis, quo eum Cæsar
affecit, paruulum admodum tempus
accessit. Facile huius mortem poterat
diabolus prenouisse, ex Cæsaris in hanc
rem apparatu & uerbis. Describit quo-
que Valerius, Iulij simulachrum, quo
post mortem C. Cæsar suo interfecto-
ri apparuerit.

Dionysius Syracusanus breui antea
quàm interimeretur, cōsedit in sua do-
mo, cogitationib. molestis grauatus;
tum illi apparuit imago illa deformis,
habitus sathanici, scopis domum uer-
rens & expurgās. unde ille usq; adeo
extimuit, ut noctu solus in ædibus ma-
nere noluerit; sed quosdā amicos ro-
garit, qui cum ipso pernoctarent.

M. Brutus, quum ex Asia contra O-
ctavianum & Antonium aliquid gra-
ue moliretur, contigit ut in suo cubi-
culo apud lumen cōsideret, ardua me-
ditatus & animo uolutans: interim
animaduertit aliquem ad se cubiculū
ingredi. Apertis oculis circumspicie-
bat, num aliquis ex familia uel mini-
stris aliquid uellet: inopinatō uidet
imaginem formidabilem & admiran-
dam corporis tyrannici & agrestia.
Hic Brutus multo animosior liberior-
que

fr. Parmen.

Lib. 1. ca. 6.

*Dionysius Sy-
racusanus ex-
territus spe-
ctum.*

*Plutarch. in
uita Cæsaris
paulo aliter.*

que Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto murmure responderet spiritus: Diabolus sum, & spiritus malus: in Philippis denud me uidebis. Inquit Brutus ingenuè, ut uir Romanus, & magnanimus: Imò sine metu te iterum uidebo. Quum aut ex famulis studiose inquireret, num ingredi aut egredi aliquem obseruassent? respondebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infelicem instituti sui praelij successum uerebatur: quemadmodum euenit.

Contra diabolum magnanimitas M. Bruti.

Aug. Pol. in Mis. cap. 18.

Mistrosa specie apparet diabolus.

Julius Obsequiae 11.

Quum bellum inter se Romani Albanique gererent, & utraq; in procinctu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans: Iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam, fieri sacrum sibi, priusquam committeretur praelium. Quo perterrefacti uiso Romani, proxinus aram sub terra edificarunt: & statim sacrificio facto, pedum uiginti agere contexerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur.

M. Claudio Marcello & Lucio Valerio Flacco Coss. Romæ multis locis species togarum uisæ fuerunt, & appropinquantium oculos eludebant. Unde respondebant aruspices, magistratum & sacerdotum interitum fore Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingens multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdum gregatim ambulare uisa fuit, cum nil nisi spectra essent, Caio Panfa & Hircio Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerunt. Tages

Lib. de Divinationibus.

extispicinæ & aruspicinæ auctorem Cicero tradit ex Hetruscorum libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repente ex sulco apparuisse pueri specie, sed senili prudentia: & eum qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obstupefactus

bubulcus exclamasset, populum in eum Hetruriæ locum concurrisse: puerum multa locurum, sed nil nisi de nefandæ aruspicinæ doctrina: quod omen populus excepit, & literis madauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet, ipsum Tages demonem fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar: — *Conditor artis*

10 *Finxit ista Tages. —*

Quum magna esset Romæ existimatio duorum senatorum Symmachi & Boetij, qui gener Symmachi fuit, eos Ticinum euocauit Theodoricus Gothorum rex, & diu captiuos tenuit: quia aliquibus eius decretis fuerat aduersati, & fortè quia impediarent, ne Arrianis ecclesiæ traderentur: & bona eorum publicauit, & tandem eos interfici iussit. Hanc iniustam crudelitatem hæc secuta est pœna. Non multo post eorum necem, cum coenanti propositum fuisset in mēsa grande caput piscis, uisus est sibi cernere caput Symmachi horribili rictu & flammis oculis minitantibus ipsi. Repente itaque consternatus & tremens iussit se in lectum collocari, & accito medico Elpidio, narrauit amicis terribilem illam Symmachi speciem conspectam, & in deploratione sceleris sui paulo post extinctus est.

20

In grauisimo prælio Atheniensem & Persarum aiunt ante aciem terribiles sonitus esse auditos, & uisa spectra, quæ Athenienses postea dixerunt fuisse speciem Panos, qui terrore tantum Persis incusserit, ut fugerent. Inde Panici terrores postea dicti sunt, sub

40

bitæ consternationes. Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis, horrenda forma, tanquam bo no & optato omine, supernè in uertice montis uiso dæmone, fuisse interemptos: quia eo monstro ueluti diuinitus datu ducis aduentu firmati, sum-

Panici terrores.

Lib. 4 Hist.

*Li. 1. Genial.
dierum, ca. 9.*

*Spectrum
mirum.*

75
pris uictoriae auspicijs, ex improviso
Saxones eisdem prorsus occiderunt.
Alexander ab Alexandro scribit,
quendam suum familiarem, non am-
bigue fidei hominem, amici funus cu-
rante: & cum inde Romam reuere-
tur, nocte adueniente in hospitium uiae
proximum diuertisse, & ibi se animo
& corpore fatigatum quieti dedisse.
Cumq; solus degeret, & adhuc uigila-
ret, ait repente amici nuper defuncti
imaginē summo pallore & macie, ac
eo ferme habitu oris, quali illum cum
ægrotares dimiserat, ad se accessisse:
quem quum fuisset intuitus, & præ ti-
more nec animo nec mente satis con-
staret, quisnam esset interrogauit. Ille
aut cum nihil respondisset, exutis ut ui-
debatur uestibus, in eodē cui ipse in-
cumbat lectulo se collocauit, ac pro-
pē accessit quasi eum amplexurus. Al-
ter uerō cum ferē iam metu exanimis
nideretur, ad lectuli spondā secessit, il-
lumq; propius accedentē abegit: qui
se repulsam pati uidēs, alterum toruo
& minus familiari uultu aspectat: re-
sumptisq; mox uestib. ē lectulo surre-
xit, & cinctus calceatusq; inde abiēs,
nunquam postea apparuit. Quo timo-
re familiaris ille percussus, graui cor-
ripitur morbo, ut propemodū interie-
rit. Addebat his, dum in lectulo cū illo
luctaretur, se nudū illius pedem usq;
adeo gelidū contrectasse, ut nulla gla-
cies huic frigori potuerit cōparari. Ad
hæc, Gordianus amicus meus, specta-
te fidei homo, mihi regulit, quum A-
retum cum familiari suo proficiscere-
tur, & ab itinere, ut sit, longē aberras-
sent per difficilia & dētia loca, ubi ni-
hil uiderent culti, sed saltem nemora,
saltus niuei & inaccessi obijcerentur
oculis, & ipsa terreret solitudo: uer-
genteque ad occasum sole, labore fe-
si confedissent: tandem hominis uo-
cem procul audiri uisum est, quam se-

quū, in proximo fastigio trium ho-
minum conspiciunt imagines imma-
nes & formidabiles ultra humanum
modum, nigris & demissis tunicis, in
ueste lugubri funestaque, barba capil-
loque summissa, horribili facie. qui
quum uoce gestuq; ad se ipsos aduo-
carent, ac iam propē illexissent, ingen-
te interim corporis mole, longē huma-
na maiores apparuerunt: atque alius
specie nō absumili nudus, missicos e-
didit saltus, gestuq; indecoros. Quo
spectaculo consternati fugam hi cepē-
re: uiamq; arduam & præcipientem e-
mensi, uix rustici demum uile hospi-
tium, ubi diuerterent, inuenēre.

Idem Alexander eiusdem argumē-
ti historias describit lib. 4. in hæc uer-
ba: Nuper amicus meus summus, in-
genio & fide singulari, rem dictū admi-
rabilem sibi euenisse narrauit, eius ue-
ritatem multorum comprobans testi-
monio: se uidelicet, cum apud sibi fa-
miliarem & cōiunctissimum Neapoli
diuerteret, & nocte intempesta homi-
nis in uia clamantis, opemq; implorā-
tis uocem audisset, accenso lumine ac-
currisse, quid rei esset inquisitum, ibi-
que dæmonem & dirum quoddā nu-
men tetra & horribili specie conspe-
xisse, quod iuuenem uociferantem &
reluctantem in uia infestis manib. in-
uadere nitebatur. Ad hunc propē acce-
dētē miserille accurrit, uestemque
& manum quā potuit tenacissimē
apprehendit: multumq; & diu frustra
reluctatus, inuocato numinis diuini
auxilio, uix tandem à dæmone se uin-
dicat. Quū uerō iuuenem animo tur-
batum in domū recepisset, ut ab ipso
dimitteretur, aut palliū relinqueretur,
nunq̄ potuit effici: tantus enim illum
inuaserat horror, ut mēte euieta sui nō
esset cōpos, quū illi perpetuō ob ocu-
los uersari uideretur illa species. Vbi
tandem ad se rediisset, rem omnē quo
pacto

*Tres uisus
monstr.*

*Genial. diar.
cap. 19.*

*De iuuenē
parentibus im-
morigeris, &
ab illis exor-
tato, insequens
exemplum.*

paſto habnerat, expoſuit. Fuerat autē ſcleratae uitae, cōtempor Dei, & parētib. immorigerus: quos tūc obiurgarat, cōtumeliasq; & intolerāda probra in eos cōgeſſerat, ut ab illis cōſecratus diris execrationibus abierit. At ne cui hēc uana ſiſtaq; appareant, Thomas monachus, homo minimē malus, cuius fidē probitatēq; in reb. non paucis expertus ſum, ſeriō mihi retulit, quum in monaſterio & ſacris ædibus, ſuis in Lucanis mōtibus, cum pluribus altercatus fuiſſet, & poſt multa conuicia rixasq; animo perturbato ſolus ſeceſſiſſet per nemora, ſe ſpeciē hominis uultu tetro, aſpectu deformi ſe quoq; nigra barba, promiſſis tunicis, obuā habuiſſe, qui rogatus, quid ſolus p̄ deuia oberraret loca? reſpōdit, Se equū, quo uehi ſolet, amiſiſſe, & ſua opinione in proximis excuſſiſſe cāpos. cūq; per ſinus inuios equū unā quæſitū pergerēt, ad riuulū, in cuius alueo gurgites latebāt formidabiles, deuenerunt. Quare monachum calceos exuētē in faciliore trāſitum, magnoperē urgebat alter, ut in ipſius cōſcenderet humeros, trāſferēdus ab eo q̄ maior erat corpore. ille acquieſcēs, collūq; amplexus alterius uada inquirētis, pedes ipſius nō humana, ſed tetra & deformi ſpecie cōtue-tur. Qua re animaduērſa, terrore percuſſus, diuinā implorat opē: atq; euſtigiō dēmonē & ſimulachrū illud dirū, audita inuocatione diuina, murnu re querulo & turbine uſque ad ualido profugiſſe aſſeuerat, ut imminentē quercū ingēti colliferit impetu, & infra fractis ramis radicibus euerterit: ſe aut cōſternatum & uelut exanimē diu iacuiſſe: & niſi prēuidiſſet, diabolū in uorſices & uoragines ſtūuoli præaltas, ipſum præcipitaturum fuiſſe, atq; interempturum, perſuaſum habet.

Sed præ omnib. quæ audiuerim aut uiderim, res eſt admiratione digna,

quā recenti memoria eueniſſe Romæ cōperimus. Quum apud Gabios quidam infimæ ſortis & obſcuris natalibus adoleſcēs, furioſus, corruptorum morum & facinoroſæ uitæ, parentem obiurgaret, conuiſijsq; proſcidiſſet, ijs agitatſus furijs dæmonem inuocat, cui ſe deuouerat: Romamq; meditatur, ut grauius aliquod flagitium in patrem moliretur. In itinere dæmonem facie hominis truculenta, ſordida barba & capillo, uesteq; obſoleta & ſqualida obuiam habuit: qui comitatus, triſtitiæ & anxietatis cauſam ex iuuenepercūctatur. Hic, ſibi quid altercationis fuiſſe cum patre, & ſcelus aliquod iam animo conſtituiſſe, reſpondit. Cui dēmon, ſibi eandem obueniſſe ſortem ait, pergēdumq; ut ſuas ſimul ulciſcatur iniurias. Cumq; nocte appetente ad urbem perueniſſent, in proximo diuerterunt hoſpicio, unaq; incubuerunt. Iuuenis uerō ſomno oppreſſi iugulo manus iniicit peſtilens ille comes: quod iam infregiſſet, niſi alter expergefactus Deo ſupplicaiſſet. Unde furiam illam teterriſſimā tanta uiſtridula & impetu cubiculū dicitur exēdo colliſiſſe, ut tigna & teſtū diruerit, tegulasq; penitus perfrigerit. Hoc ſpectaculo perterritum, & ferē mortuum adoleſcentem uitioſitatis & anteactæ uitæ pœnituit: qui alio aſſatus ſpiritu perofus ſclera, boni exempli uitam procul à populari tumultu egit. Hęc Alexander.

Mercurius Alexandriae Abbas nocte præuentus, ethnicum fortē ſepulchrum ſubijt cippo ſubmoto, ut in eo ſomnum caperet: ubi uocem audire imaginatus eſt ex ijs oſibus redditā, quibus dormiens incumbēbat: Venirem, ſi poſſem: ſed premor pondere ſuper me cubantis. Tum ille: Exi, inquit, & abi, ſi potes: ego hic, te uel nolente, pernoctabo.

Monacho de
mon apparet.

A dæmonio
exagitatus iu-
uenis parentis
bus immorige-
rus, reſpiciſcit.

ALIAE LARVAS DÆMONICÆ. Cap. XVI.

Factam olim Hectoris & Achillis fuisse mentionem in aula Imper. Maximiliani primi narratur: qui ubi à quodam consiliario uehementius laudarentur tanquam uiri robore & fortitudine præstantes, se optare eorum effigies & magnitudinem contueri, ait Imperator. Erat iisdem fortè diebus in aula magus infamis, se id tutò præstare posse iactans. Quo cognito, ab Imperatore accitur, suæq; artis specimè edere iubetur. Se id quidem facturum citra lētionem respondit, si modò tantisper, dum hi uiri apparerent, sileretur. Fide taciturnitatis & præmij accepta, in circulo ingenti cum solio regio collocat Imperatorē magus, inde quædam ex libello submurmurat: protinusq; ostium eo modo pulsat Hector, ut uniuersa contremisceret domus: eoq; aperto, ingreditur sua panoplia instructus, longè splendentem in manu hastam gestans ferream, oculisq; flammis terribilis. Statura superabat quoscunque grandes nostri seculi uiros. Postea simili corporis maiestate apparuit Achilles, uultu toruo Hectorem intuitus, crebroq; hastam ferream quasi Hectorem inuasurus, uiibrans. Et quum delato Cæsari honore, ter hunc eundo & redeundo præterijissent, mox euanuere. Hos insequutus est Iaratus uates Dauid, corona & magnificētia regia insignitus, cytharamq; portans, atque erat huius quàm priorū duorum plausibilior uultus. Hic quoq; suo incessu ter Maximilianum in regia cathedra sedentem citra ullius honoris delationem præterijt, indeque disparuit. Rogatus ab Imperatore magus, cur honorem denegasset Dauid? respondit, cuncta regna à Dauidis regno uinci, & Christum æterni Dei filium

ex Dauidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelæ Brunswicorum ad eliciendos glires conductus, sequēti rependit facinore ingratitudinem, cum illi ex pacto non satisficeret. Anno siquidem millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, die uicesimo sexto Iunij, hunc tibicinem Omnicolore nuncupatum ob uestis uarietatem, centum & triginta pueri per plateam inde nomen, ut audies, fortitam, non procul extra ciuitatem usq; ad Caluarie locum sub Koppen nūcupatum, ad uiam communem Boream uersus sitū, sequuti periere, nec unquam postea apparuere. Hæc ita in annalibus cōscripta, Hammelæ in archiuis religiose custodiuntur: leguntur & in libris templi sacris, atque in eiusdem uitris picta conspiciuntur: cuius rei oculatus equidem testis sum. Verustior præterea Magistratus in historiæ huius confirmationem suis codicillis publicis inscribere solet coniunctim, Anno Christi, &c. & exitus puerorum anno, &c. Obseruatur uerò in hunc usque diem ad perpetuam rei gestæ memoriā, quoddam tympani sonitus nunquam in eadem admittatur platea, per quam egressi pueri, si fortè isthinc aliqua educitur sponsa, donec ex illa exierit: nec etiā choræ in eadem ducuntur. Hinc & nomen consequuta est platea, Burgelosestrasse. Mane post septimā hōram contigisse hoc fertur, & fuisse in puerorum numero consulis filiam iam plenis nubilem annis, quæ simul euanuit. Puer uerò quidam nonnihil sequutus, necdum uelitus, uolens suas adferre uestes, redijt domum: interea autem euanuere omnes in exigua fouea colliculi, quæ mihi ostensa est. En diabolus tibicinem sanguinarium.

Sunt item qui referunt, episcopum quædam die in solitudine uidisse Benedi-

*Omnico
demon tibi
cen Hammelæ.*

*Platina de
viti Pontif.*

*Benedictus
octauū pon-
tificis eius ni-
gro post mor-
tem uelut.*

neditum octauū pontificem 151. post mortem equo nigro insidētem: eū- que interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro ueretur? tum Benedictum hominem rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locum indicat) pauperibus suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarum nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constabat. Facit man- data episcopus: & statim episcopatu se abdicat, monasticā amplexus uitā.

*Nauclet. 2. ge-
nerat. 35.
Benedictus
nonus.*

Legitur etiam, pontificem Benedi- ctum nonum, anno 1056. à diabolo in sylua iugulatum fuisse, uisumque po- stea ab heremita horribilem hirsutū; uelut ursum capite asinino. Rogatus metamorphoseos huius causam, re- spondit: se talem apparere, qualis ui- xisset.

*Seuer. Sulpit.
in uita Mar-
tini li. u. item
in uita Cle-
mentis.*

In Vitis patrum quoq; ut D. Marti- ni, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exē- pla extant non pauca. Inter alia legi- tur, monachum quendam *αὐαχόπιτλον*, habuisse patrem non procul degentē: qui filium inuisurus, securim compor- tabat, quā in reditu ligna domum cō- ferēda cederet: quare dæmō in ange- li specie huic apparuit monacho, dia- bolum in patris forma cum securi ad- uentare, ut eum iugulet, nuncios, af- firmansq; se ea causa pręuenire admo- nitum eremitam, ut is sathanæ cona- tus pręuerteret, prius illum occidens, quā ab eo interficeretur. Itaq; ratus patrem accedentem salutantemq; es- se diabolū, confestim illum interemit, & uicissim monachum dæmon eue- stigio strangulat. Fabula esse uidetur: si tamen uera sit historia, diabolū spi- ritum non alio cōuinci oportuisse gla- dio, quā spirituali, ignorauit mona- chus. Eadem fide scribitur D. Bernar- do occurrisse dæmonem, qui iastabat se uersiculos septem in Psalmis Daui- dicis scire, quos qui recitasset quoti-

die, non posset nō in cælum perueni- re. Instabat Bernardus, ut indicaret quinam essent. Quumq; ille recusaret, Nihil agis, inquit Bernardus, quando- quidem singulis diebus totum euol- uam Psalterium, in quo tui quoq; se- prem uersus insint, necesse est. At dæ- mon ueritus ne tanti boni dedisset oc- casionem, maluit suos uersiculos indi- care. Atq; hoc tantum bonum, cui si- mile in Euangelio non legitur, caco- dæmoni acceptum ferunt plerique.

Addam non iniucundum laruarū animarum spectaculum. Quidam pa- rochus sub diem Parasceues clam im- misit in cœmeterium uiuos cancos, af- fixis ad latus cereolis ardentibus. Qui cum reperent inter sepulchra, uisum est noctu terribile spectaculū, nec quif- quā ausus est accedere propius. Hinc rumor atrox. Consternatis omnibus, parochus è suggestu docet populum, has esse defunctorū animas, quæ Mis- sis & eleemosynis flagitarent à crucia- tu liberari. Fucus ita proditus est, re- perti sunt tādē unus & alter cancer inter rudera facem extinctam gestan- tes, quos parochus non recollegerat. Id genus similia, & alia tum uetera tū recentia terriculamentorum ludibrio rumq; diabolicorum testimonia, pos- sem recensere multa: at quum ea infi- nita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq; ijs longiori enarratione im- morari, superuacaneum existimo: po- tissimū, quoniam multiplicem eius argumenti historiam, commodiori oc- casione sequētes suppeditabūt libri.

Non tamen erat prætereūdum, huc obiter apparitionum & figmentorum sathanicorum ingentia posse conuehi plaustra ex libro Conformitatum, ob conformitatem B. Francisci cum uita Domini nostri IESU Christi, sic inscri- pto à fratre Bartholomæo Pisano, ap- probatoque à fratre Heinricho ordinis

*Eras. lib. 22.
epist. penult.*

*Conformita-
tum liber.*

Franciscus Luciferi successor, et Christi vexillifer.

1. Pet. 2. Visionis aucthor manifestus.

Rudolphus eps. Erfurdenfis.

fratrum Minorum generali ministro, anno 1389. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri anno 1510. finitoq; die 10 April. Hic Alcoranus Franciscanorum alicubi nuncupatur. In eo legitur, dēmonem per mulierem Rauennatem nomine Zantesem, confessum fuisse cuidam Iacobo presbytero Bononiensi, Franciscū occupare Luciferi cathedram: eundem quoq; Iesu Christi esse vexilliferum, atque ea ratione Regi proximum, nec ullum ecclesiasticū ordinem esse Christo uiciniorē cōtū Franciscanorum, & Franciscum gloriose latus Regis regum claudere: sedere item supra omnes cōeli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse sathanam, Franciscum in eius successisse locum, & illum in cōelis seruari ordinem, quum à lapsu reuocare eō gradum nequiuērit. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphum episcopū Erfurtensem, factum eo nomine monachū gregis Franciscani: duos item ciues Veneros hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cōelos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda item antiqua asseuerat, monachū expulisse dēmonem, qui de Francisci sanctitate rogatus, respōdit: nato Francisco, mox metu tanto fuisse percussū uniuersum illud dēmonū collegiū, tamq; graues turbas motas, ut extremū adesse diem fuerint ueriti. Quū uerō hic se falsos uiderent, inter se se dicebāt, puerū certē natū esse, qui auerno grauitē turbato, horrenda ipsos clade afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigid in omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubinam locorū hic puer mūdo apparuisset. Tandem intellexēre, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctaturū Tartara, habuerunt persuasissimum, quocirca ut

ē medio tolleretur, infanti insidiabantur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrem, domusq; famulam, prae-monitum ut ob diaboli insidias singularis haberetur pueri ratio. Quare dēmones indignāter dixēre: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinē persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhuc in dicto uolumine scribitur, sathanam ex obfessa scēmina fassum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mūdi punitionem finemq; eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portāda cruce manus auxiliatrices subministraturum. Inde in Francisco apparuēre quinq; uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili, impressa. Sed ne ultra clepsydram in hac narratione morer, manū de tabula.

MONACHOS MENTITI DAEMONES à Georgio Sabino carmine depicti, Eleg.

2. similes uem à Melanchthone eiusdē scelerō detecti. Cap. XVII.

VRbs antiqua iacet celebri contermino Rbno,

Vangionum longē non ea distat humo:
Nescio qui Nemetes hanc incoluisse feruntur,
Sunt ubi Francorū busta quaternā Ducum.
Cesareis sedes fuit illa cohortibus olim,
Nomen ob id Graium Spira uocata tenet.
Hic humili modicis à stirpe cohortibus olim.
Exigua quidam nauita puppis erat:
Qui calamo pisces hmoq; madente solebat
Fallere, iam radios sole tegente suos.
Is dom forte leues humos ac retia trahat,
Non procul à ripa lubrici Rbne tua:
Ecce per obscurā tenebrosā crepuscula noctis
Obtulit ignoti se noua forma uiri.
Atro tectum erat monachum, simulante cucullo,
Viq; solent raso uertice tanfus erat:
Nauta propinquanti, consuetō more salutans,
Ecquid agis fere tempore noctis? ait.

Mr. Job

Ille sub hæc: Adsum longinquè missus ab oris
 Nuncius, ipse tua me rogo lindre uehus:
 Vt citò transmissò contingam flumine ripam,
 Dixerat, assumptum nauita lindre tulit.
 Iamq; serè medios cursus nox atra tenebat,
 Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
 Cum procul in uiridi uenientes margine ripe,
 Qm̃q; cuculligeros rursus adisse uidet.
 Exoptatq; illis piscator, ut antè, salutem,
 Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
 Equibus unus ait: Nos magna pericula cogit,
 Obscura tutas carpere nocte uias.
 Omnib; inuisi sumus, intentatq; nefandam
 Sacrificis nobis turba profana necem.
 At te si quis amor tangit, si cura piorum,
 Transuebe nauigio corpora nostra tuo:
 Vt tumidas lati superemus fluminis undas,
 Ne ue moraturus impediamur aquis:
 Sic optata tuis fortuna laboribus adsit,
 In tua sic multus retia piscis eat.
 Annuit, & remo propellens nauita cymbam,
 Mox iubet adducta scandere puppe ratem.
 Sed mihi quis, dixit, soluet mercede laborem?
 Alter ad hæc: Nullas scis quòd habemus opes:
 Rarèq; percipimus discordi munera uulgo:
 Non tamen ingratos nos habiturus eris:
 Si nos in solido rursus fortuna locabit,
 Præmia pro tali digna labore feret.
 Soluerat extremo piscator margine nauem,
 Iamq; serè medias illa secabat aquas:
 Sidereas remouent subeuntia nubila stellæ,
 Præcipiti fertur puppis & ista noto:
 Incipiunt nigris borrescere fluctibus undæ,
 Seuq; tempestas imbris orta furit.
 Ipse repentino pallus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inq; ault noua causa mali?
 Nulla tamen pluuiæ uenturæ signa notabam,
 Sol ubi flagrantès equore merfit equos:
 Nulla lacus usquam circumuolabat hirundo,
 Vlla nec est oculis ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phœbus erat.
 Talia iactanti, disturbant uerba procelle,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ:
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ictu
 Nauis, & infans fluctibus hausta fuit:

Ardua sublata tendens ad sidera palmas,
 A' superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? è monachis ait unus, et improbè di:
 Desine uoce tua sollicitare Deum. (xit,
 Mox graui tollens immanem pondere contum,
 Nauita parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsataq; terga fatigat,
 Casus ad extremam dum fuit usq; necem.
 Proditus est tandem peruersi demonis astus,
 10 Detestusq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in inanes corpora uentos,
 Mansit & ingratus nane relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila cælo,
 Et redijt pulsus aura serena notis. (pus
 Territus hoc monstro gelidū sine sanguine cor-
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Eois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub Oceanum pulsus Hyperione stellis
 20 Ducitur à puero prætereunte domum:
 Omnia commemorans præsentibus eger amicis,
 Clausit adhuc illo fata suprema die.
 Postera quum croceis fulgens aurora quadrigis
 Protulerat roseas ore nitente genas,
 Accidit & similis diuerso tempore casus,
 Acta sed euentu res meliore fuit.
 Summa procul radijs feriente cacumina phœbo,
 Carpebat solus manè uiator iter.
 Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
 30 Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
 Aduentare nigro tectum uelamine currum
 Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
 Ordine quem iuncti septem traxere iugales,
 Quarta sed ablato defuit axe rota:
 Qui manu flexas aurigatenebat habenas,
 Terribili naso conspiciendus erat.
 Attonitus curru stat prætereunte uiator,
 Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
 Euolat extemplò sublatus ad æthera currus,
 40 Mistaq; cum fumo flamma sequuta fuit.
 Tristis & infaustum belli mortalibus omen
 Horrida per nubes arma dedere sonum.
 Ille statim rediens, quæ uiderat indicat urbi:
 Est ea res certa cognita uera fide.
 Hæc igitur uobis, alius quos sustinet orbis,
 Carminibus duxi significanda meis.

Expositurus eram, si res interprete egeret,
Spectra quid infecti demonis ista uelint:
Effera Germanos agitat discordia reges,
Proq; cuculligeris impia bella parant.
Hæc ea tempestus, hic imper ordo rotarum,
Hæc cum fumo lucida flamma fuit.
Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant;
Ille precaturis mitia fata dabit.

Narravit ite aliàs doctissimus Melanchthon, se habuisse amitam: quæ ubi mortuo marito absideret foco tristior, in domum ingrediuntur duo: quorum hic in mariti specie, se maritum esse mulieris defunctum dicebat: alter longus Franciscani monachi formam induerat. Hic maritus ad focum accedens, moestam salutat uxorem, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypocaustum secedere uult: inde sermonem exorsus, sacrificios tandem conduci, qui missas recitent, maximopere orat, obsecrat & obtestatur impense: atque discessurus sibi dexteram porrigi cupit: perterrita & autem, exhorrescens, quum se nihil damni facturum promitteret, dexteram illa dat: quæ etiam si non læderetur, tamen usque ad ueni uidebatur, ut semper manserit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egressi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri ædes accessisse monachum, fores uehementer pulsantem: cui quum famulus aperiret, ac sciscitaretur quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Recognita, Lutherus eum ingredi iubet, quod nullum multo tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papisticos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit

explicatu minus faciles. Vnde offensus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi facessis negocij: aliud etenim quod iam agerem, erat. simulq; surgens, loci à monacho propositi explicationem ostendit: atq; in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auium unguibus dissimiles animaduertens, inquit: Tunc is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est. & mox locum in Genesi monstrat, Semen mulieris conteret caput serpentis: inde subiungit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus daemon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu non exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocaustum.

RES NATVRALES ET ARTI-

ficiales quandoq; iudicari daemónicas.

Cap. XVIII.

PLeraq; oculis nostris subinde obseruantur, quæ præter naturam legem daemonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsa rerum parens natura produxerit: huiusmodi est ignis ille fatuus, quem cædellam ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aeris regionem eleuata, & ibi per antiperistalam incensa, dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliniora petens: unde etiam ad aquas nostru ducere sequentem uidetur: imò quandoq; non sine horrore uel ambulantes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aëre perdurans: tale meteoron Plinius Castoré & Polucem nominat.

Eiusmodi etiam existit ignis lambens animantium crines & pilos, hominum item uestes: tali nimirum exhalatione per aërem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adherente.

Res naturalis in magno mundo.

Ignis fatuus.

Ignis lambens.

rente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cœmiterijs, sub patibulis, & ubicunque multa computruere cadauera, unde exurgūt fumi pingues, crassi & uiscosi, sed minus calidi, quàm ut in supremam aëris regionem ferantur: qui ita continuè exeuntes incenduntur per collisionē, ut dixi, sicut ex duobus collisis silicibus elicitur ignis.

Lunaria.

Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant, quæ uulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque ad eò lunæ radios admittit, ut lucens uideatur stella. Loci incolæ id uidentes, tanquam spectrum maleficum fugiūt. Hac ueneficia quidam parant, hac demones irritant, hac suum Mercurium fixum stabilemque reddunt Chymici. Lunariam Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sofigenes Alexādri præceptor, tertio uolumine de Visu, rationem afferre conatus est, quamobrem aliqua collucere in tenebris uideatur: Flammulenta, inquit, hæc quadantenus naturam ætheris & quinti elementi participant. ea cognatione fieri, ut ad motum sibi aërem, aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quodd autē id maxime noctibus faciant, rationem esse, quia tum maius lumen absit: alioqui euenire interdiu, ut exiguum eorū lumen quasi exolescat & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, aërem proximum & circumfusum leniter sublustrant, non ita ut alia item possent uideri, sed ut sola se uendicet à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiscitur manatque lumen. nam & ipse quoque ignis, quamuis splendorem suum latius & diffusius mittat, adeò ut asserat etiam

alia: tamen si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum sui uix sufficit.

Sic multa sæpe pro miraculis habetur, & præter naturam rerum accidere putatur in hominibus, quæ tamen & naturalia sunt, & sæpe fiunt: ut quodd Seruio Flacco, Q. Calphurnio Coss. Romæ infans genitus fuerit postero-
10 re naturæ parte solidus: & alius Sergio Galba, M. Scauro Coss. Nursiæ, qui uoce tamen missa, expirauit: & Fesulis C. Perpenna, M. Perpenna Coss. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationibus raris neque nouum hoc esse docuimus, ut puer nascatur sine foramine naturæ, quod excrementum aut humorem aut aliud transmittat, neque ratione naturali, neque re-
20 medio carere: ut nec illud quodd fœmina mutetur in marem, quod infra 4. lib. cap. 24 pluribus explicabo: licet dæmoniacum esse fortè putent plerique. Huc quoque facit Cap. 16. lib. 4.

Quamplurima in super imperiti-
bus uisa miracula, manuum expedita agilitate & industria quotidie ab histrionibus & ioculatoribus fieri uide-
mus, miramurq;. Narrat Pōponatius
30 se Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem Reatium nuncupatum uidisse, qui incredibilia operabatur, eaq; demonum arte perfici, uulgò credebantur: quare ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus subditus questionibus, bona fide occultò ostēdit fraudulentas esse suas actiones, merasque manuum agilitates, & multis secreta
40 intelligentia colludentib. peragi. Proinde dimissus, interimitur tandem à quodam, quem deceperat.

Turca quidam passim per Italiam uires oberrans, inter cætera miranda, quæ uidenda populo exhibebat, manuum dexteritate peragita opera, pignus
50 illud ferreum prægrandem pugni il-

Res naturalis, hæc suspensio.

Li. de Incant.

Miracula manuum dexteritate à circulatoribus eduntur.

Turca circulator.

litione, item sola manuum contorsione infringere uidebatur.

*Insignis im-
postura circu-
latorum.*

Quidam circulatoriæ artis non im-
peritus, mihi aliàs fassus est, in eiusmodi miraculorum exhibitione fucū ab
his ioculatoribus foueri, quod prius
idonea ad eiusmodi spectaculum ap-
pararint organa: quæ manuum celeri-
tate, dum spectatorū oculos sermone
uário in se defixos seuocāt deludūtq;
multipliciter uariant. Insignem huius
factionis hominum imposturā iocula-
rem recēset Iulius Scaliger, uti & Mat-
thioli. In uinū radices cuiusdā pulue-
rem, cuius gustatu fauces cōuelluntur,
immiscēt: & cui fucum facere uolūt,
iubent ut in hoc uino intinctum digi-
tum, quāsi prēgustādi causā fugat: tum
ilicō digitum in uino madidum in os
inditū, sibi mōrdicūs nō sine dolore &
clamore premit inuitus. Interea perin-
de atq; blanditijs mōerentē cōsolatur
circulator, temporū carpiq; arterias alio
quopiā oblinīt medicamēto: dein
de nummū in terrā proiectū ut tollat,
hortatur. Ibi ille pronus, primū sese
nequit attollere, mox unguinis ui a-
mens factus, cōcidit: statimq; eius mo-
re qui metuit ne mergatur in aqua, na-
tat, ac uociferatur simul se fluctib. ob-
rui. Ergo à circulatore erigitur: dein-
de quasi se uindicaturus, primū ma-
leficiū obliquo & toruo uultu expro-
brare, mox hominē aggredi uidetur:
postremō fugiētem circulatorem per-
sequi, donec absterfo tādē illiti me-
dicamēti ueneno, ad sese redeat. Mēti
autē restitutus, quasi qui euaserit ē ma-
ri naufragus, capillū uestimenta q; ue-
luti uela torquere exprimere q;, bra-
chia tergere, & nares emungere con-
spicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non e-
nim multorum desunt testimonia, qui
uiderunt, quiq; imposturam suspican-
tes, suis & amicorum famulis (quod
Pragæ contigit) hæc fieri iusserunt.

Funambulorum præterea siue schœ-
nobaton gressus æquibres uel equa-
ti ad libram, aut ponderibus utrinq; li-
brati, naturæ miracula augere solent.
Fuit talis superiorib. annis per omnē
Italiā satis notus, Venetianello cogno-
minatus, eo quod & Venetus natus, &
paruæ stature esset, nō solum in eo ne-
gocio tantæ dexteritatis & peritiæ, ut
modò sacco insutus, liberis tamen ma-
nibus, quibus æquilibrium dirigebat,
modò unicuiq; pedi pelue rotundissi-
ma supposita, modò pilis magnitudi-
nis oui durissimis ac rotundissimis plā-
tæ pedum subligatis, funi à palatij Bo-
noniēsis turri per mediū forum ad ca-
cumē domus alligato liberrimē ingre-
deretur: sed eius etiā roboris ac firmi-
tatis, ut posset ossa crassissima curæue
boū in genu illisa cōfringere: tres cla-
uos ferreos crassos, ut digitus auricula-
ris, manib. sudario inuolutis cōtorque-
re simul uelut ighe maceratos: trabem
longū uiginti pedes & amplius, crassū
uero pedē unū, humeris impositū ali-
quādiu erectū sine manuum ope gesta-
re, ex unaq; scapula in alterā trajicere.
Vidit & retulit hæc mihi filius meus
Theodorus iurecōsultus, omnīū præ-
dictorum oculatus cum alijs complu-
ribus testis.

IN ANIMALIBVS QVÆDAM
artificialia quandoq; uideri demo-
niaca. Cap. XIX.

Quid in ipsis animalibus brutis
quæ nō miracula tum arte tum
exercitatione sagacitas humana exci-
tat ac edit reuera? In suburbio Mem-
phis apud Ægyptios Bebelloch nomi-
nato, cū eiusmodi multa quotidie
uulgō repræsententur, tum plerunq;
histrionū quispiam, ubi nō nihil præsul-
tauerit, ad alinum cōuersus alta uoce
Sultanum magni operis edificium me-
ditari ait, proinde opus ei fore omni-
bus Alcaini (sic enim nūc Memphis uo-
catur)

*Miracula in
brutis.*

*Ioan. Leo in
Afric. de-
script. lib. 8.*

*Asini mira
docet. 101.*

catur) asinis ad calcem, lapides, & alia id genus deferenda. Tum asinus repetē in solum prolapsus, pedes in aërem attollit, uentrē turgescit, atq; oculos nō secus claudit, quā si exanimis esset. Interim astatib. histrio asini casum cōqueritur, obnixē rogās ut ad alium emendū sibi subsidiū impertiant. Coacta uiritim qua potest pecunia: Ne existimetis, inquit, asinū mortuū. Heluo enim paupertatis domini sui conscius, hoc de industria cōfingit, ut munusculis illi collatis, pabulū sibi emere queat. Deinde ad asinum cōuersus, ut euestigiō resurgat, monet. At ille dū se nō dimouet loco, frequenti fustuario cāditur. Quo nec excitato, fabulā repetit histrio, & iterū ad plebem inquit: Scitote Sultānum edictū tulisse, ut cras populus omnis spectandi triūphi causa ciuitatē exeat, ac omnes fœminę uenustę & nobiles pulcherrimis asinis inequent, ijsq; uicissim auenā & pręstātem aquā Nili prębeant. Vix hęc uerba absoluit histrio, quin asinus in pedes erectus, prosiliat fremens, ac ut lętabundus exiliens. Tum fabulam prosequens histrio: Vici, inquit, nōstri Pręfēctus ad me commodatō petijt elegantem hunc meum asinum pro deformi & uetula sua uxore. Ad hęc uerba asinus ueluti dolēs, auriculas complicat, & altero pede claudicans luxatum se fingit. Tum histrio: Tibi itaq; arrident iuueniculę? Asinus caput inclinans, annuere uidetur. Age igitur, hic plurimę sunt iuueniculę, indica quę tibi prę ceteris placeat. Asinus spectatōrū coronam cōspiciens, fœminā honestiorē seligit, ad eā procedit, & capite cōtingit. Spectatores multo risu & clamore: Heus, inquit, asini mulier.

Sunt & qui camelos ad certos modos saltare docent. Camelum iuueniculum per semihorā in loco instar hypocausti preparato, cuius pauimētum

igne calefactum sit, constituunt: tum pulsante quodam foris tympano, camelus non ad sonum, sed ob ignē subiectum, quo pedib. offenditur, modō crus unū, modō alterum, ueluti saltatores, erigit: cui exercitio per annū uel mēses decē assuetus, in publicum deductus, audito tympano, tēporis quo calorē sub pedib. sentijt reminiscēs, cōfestim saltat: ac supra idē pauimētum cōsistere se existimās, pedibus alternatim reductis saltare uidetur: atq; ex usu naturā formās, id pperuō obseruat.

Mahometus ex disciplina pręcepto ris sui Sergij monachi colūbam assuefecerat, ut in aure sua pasceretur, quā Spiritū sanctū impostor simulabat, & eā sibi secreta Dei cōsilia nūciare iactabat, quoties ob pabulū ad aures aduolare. Hoc impia plebs nō animaduerebat, delusa scilicet à dæmone, cuius intererat his fundamentis exēdificari festā infandā. Colūbā autē illā, quę S. Athanasij per urbē euntis aures pręter uolabat, statim hēretici & Arriani schismatici sic accipiebāt, ac si magus esset sanctissimus Athanasius, instinctu pfecto eiusdē artificis, quod suspectā eius doctrinā redderet. Ceterū ut gentē suam uentri somnoq; deditā homo subdolos Mahometus porrō magis falleret, taurū quendam nutriuit, qui pabulum ex solius Mahometi manibus capere consueuit. Huic intra cornua librum impijssimum à se conscriptum, Alcorani titulo, colligauit, & astante simplici plebe altiori uoce in abdito quodā loco latentē euocauit. Cumq; multa de legib. declamasset, erumpēs subito taurus, multis ab eo prostratis uolumen per mediam plebem in manus Mahometi deponit, ueluti cœlitus missum munus. Quod nebulo reuerenter accipiens, quēdam ex ijs populo mox explanauit. Hoc commento se regem, Sergium prophetam fecit.

Colūba Mahometi.

Taurus Mahometicus.

*Ioan. Leo
African. hi
stor. lib. 9.
Cameli salta
tio.*

Columba enim literis aureis schedā
sic inscriptam attulit in collo suo: Qui-
cunq; tauro iugum imponet, rex esto.
Sergio iugum adferente, Mahometus
id tauro facile imposuit: & ut rex à
plebe diuino munere datus salutatur,
ita Alcoranus sacrum uolumen esse cre-
ditur. Ad eò hæc omnia diuina puta-
bantur.

DE DIABOLI MACHINATIO.

*nibus & earum sine pauca patrum sententia;
& quarundam index: ac quare demones homi-
nibus aduersarios constituerit*

Deus. Cap. XX.

VT porro latius dæmonum inno-
tescant studia, citiusque finiam,
adhuc paucas huc spectantes, nec
ad nostrā institutionem in idoneas Pa-
trum sententias obiter annectere pla-
cuit. Amare, docet D. Clemens, immū-
dos spiritus inhærere corporibus ho-
minum, ut ipsorum ministerio cupidi-
tates suas expleant: & ad ea quæ ipsi
desiderant, inclinantes animæ motus,
suis eos parère libidinibus cogant, ut
efficiatur ex integro uasa dæmonum.
Et lib. 4. Dæmones habere desiderium
immergendi se corporib. hominum,
hæc causa est: Spiritus sunt, habentes
propositum conuersum ad maliciam:
per cibos ergo & potus immoderatos
ac libidinem, perurgent homines ad
peccatū, eos tamen qui peccandi pro-
positum gerunt: qui dum uidetur na-
turæ necessaria uelle complere, non
tenentes modum per luxum, ingredi-
endi in semetipsos dæmonib. faciunt lo-
cum. donec autem naturæ mensura
seruatur, & modus legitimus custodi-
tur, Dei clementia ingrediendi in ho-
mines non eis tribuit facultatem. Vbi
uerò aut mensura ad impietatem declina-
uerit, aut corpus immoderatis cibis &
potibus adimplebitur, tanquam uolū-
tate & proposito eorum qui se ita ne-
gligunt inuitati, quasi aduersum eos

qui à Deo positam legem soluerint, ac-
cipiunt potestatem. Et post: Dæmo-
nes quantum uiderint fidem in homi-
ne crescere, tantum ab eo refugiunt. Si
tamen in aliqua infidelitatis parte re-
federint, cum tempus inuenient, cogi-
tationes subiiciunt cordib. hominum:
& illi nescientes unde hæc ueniāt, sug-
gestionibus dæmonum quasi animæ
sue sensibus credunt. Suggestunt ergo
alijs, occasione corporeæ necessitatis
delicias sequi: aliorum iracundiam ex-
cusant per abundantiam fellis, aliorum
insaniam nigri fellis uehementia colo-
rant; sed & stulticiam quorundam ob
phlegmatis multitudinem extenuat.
Quod etsi ita esset, tamen hæc singu-
la molesta esse corpori non possent, ni-
si ex ciborum potuumque redundan-
tia: qui cum iusto amplius sumuntur,
abundantia eorum, quam decoquere
naturalis non sufficit calor, crudescit
in uenenum quoddam: idq; in uisceri-
bus uenisq; omnibus sentinæ in mo-
dum redundans, motus corporis insa-
nos reddit, & turpes. Cyprianus in
serm. 2. de Zelo & liuore: Circuit ille
nos singulos, & tanquam hostis clau-
sos oblidens muros explorat & ten-
tat, an sit aliqua pars membrorum mi-
nus stabilis & minus fida, cuius aditu
ad interiora penetretur. Offert oculis
formas illices, & faciles uoluptates, ut
uisu destruat castitatem. Aures per ca-
noram musicam tentat, ut sonus dul-
ciori auditu soluat & molliat Christia-
ni uigorem. Linguā ad cōuiciū pro-
uocat, manus iniurijs laceffentibus ad
petulantiam cedis instigat, Ut fraudato-
rem faciat, lucra opponit iniusta: ut
animam pecunia capiat, ingerit perni-
ciosa compendia: honores terrenos
promittit, ut celestes adimat: ostē-
dit falsa, ut uera subripiat. Et quum la-
tenter non potest fallere, exerte & a-
pertere minatur, terrorem turbida per-
secu-

*Li. 1. Recog.
Cur hominū
corporibus se
immergere cu-
piant dæmo-
nes.*

*Quomodo in
corpora ingre-
diendi locus
datur dæmo-
nibus.
August. su-
per homil. 3.*

secutionis intentans, ad debellandos Dei feruos inquietus semper, & semper infestus, in pace subdolanus, in persecutione uolens. Idem epist. 8. l. 1. Vitae linguam diaboli uenenatam, qui ab initio mundi fallax semper & mendax, mentitur ut fallat, blanditur ut doceat: bona promittit, ut malum tribuat: uitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoque uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacem pollicetur, ne perueniri possit ad pacem: salutem promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutem: Ecclesiam sponder, quum id agat, ut qui illi credit, in totum ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorum uanitate, ubi de Romanorum dijs & de deumone Socratis quoque agitur, haec legitur: Spiritus insinceri & uagi, qui posteaquam terrenis uitijs immergi sunt, & a uigore coelesti terreno contagio recesserunt, non desinunt perditum perdere, & deprauatum errore prauitatis infundere. Docet Augustinus, illos spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuique, qualibus irretitum eum per suspiciones & consensiones eius uideant. Recte itaque Lactantius: Illicita, inquit, desideria immittit daemon, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, suggeritque fomenta, & uitijs pabulum subministrat: tum intimis uisceribus stimulos omnes conturbat ac commouet, & naturalem illum incitat atque inflammata ardorem, donec irretitum hominem implicatumque decipiat. Eadem sentit & prodidit Athenagoras philosophus Christianus: ὅταν ὁ δαίμων αἰσθηθείη προσκλίνειν καὶ ἀποστρέφειν τὸν ἀνθρώπον: Si quando demon tuam comparet mala, mentem labefaciat prius. Tatianus scriptum reliquit ad Gentes in Apbologio: δαίμωνες αἱ συνκλινούσαι τὸν ἀνθρώπον, καὶ αὐτὸν ἀποστρέφουσαι ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ τὰς μεμνημένων παρ' ἑμὲ ψυχὰς.

Διὰ τὴν οὐκ ἐφ' ἡμῶν ἐξουσίαν. *De-*
 mones, ait, in multum scelus prolapsi,
 animas apud nos initiatorum per in-
 scitias & apparentias deceperūt. Pro-
 inde uoluit Deus (authore Laetantio)
 qui homines ad hanc militiam genuit,
 expeditos in acie stare : & intentis a-
 critter animis, ad inuisibilis hostis insi-
 dias uel apertos impetus uigilare: qui
 nos, sicut periti & exercitati duces so-
 lent, uarijs captat artibus, pro cuiusq;
 natura & moribus sciētiis. Alijs enim
 cupiditatem insatiabilem immittit, ut
 opibus suis tanquam compedibus il-
 ligatos à uia ueritatis excutiat. Alios
 inflamat iræ stimulis, ut ad nocen-
 dum potius intētos à Dei contempla-
 tione detorqueat. Alios immoderatis
 libidinibus immergit, ut uoluptati &
 corpori seruiētes, ad uirtutem respi-
 cere nō possint. Alijs uerò inspirat in-
 uidiam, ut suis ipsi tormentis occupa-
 ti, nihil aliud cogitēt, nisi eorum quos
 oderint felicitatem. Alios inflamat
 ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerēdos
 magistratus omnem uitæ suę operam
 curamq; conuertunt, ut fastos signēt,
 & annis nomen imponant. Quorun-
 dam cupiditas tendit altius, nō ut pro-
 uincias temporali gladio regant, sed
 ut infinita & perpetua potestate domi-
 nos se dici uelint uniuersi generis hu-
 mani. Quos autem pios uidet, inani-
 bus implicat religionibus, ut impios
 faciat. Iis uerò qui sapientiam quæ-
 runt, Philosophiam in oculos impin-
 git, ut specie lucis excæcet, ne quis
 comprehendat aut teneat ueritatem.
 Sic hominibus obstruxit aditus om-
 nes, & obsepsit omnes uias publicis la-
 tas erroribus : quos ut discutere pos-
 semus, ipsumq; authorem malorū uin-
 cere, illuminauit nos Deus, & arma-
 uit uera cōfessiq; uirtute. Et in proœ-
 mio de Opificio Dei : Ille collustrator
 & aduersarius noster, scis quàm sit a-
 h stutus,

litus, & idem sepe uolētus. Is hęc omnia quę illicere possunt, pro laqueis haber: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiāt, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuerſa uitia. Hęc blāda sunt, & lasciuia, & sensus uoluptate demulcēt, statimq; ut apparuerint, ad usum sui prouocant. Et apud Syne-

*In epist. ad
Damasum.
Cibus dia-
boli.*

*Lib. 1. de pro-
uidencia.*

*Lib. 2. cap. 15.
de Orig. 77.*

Eleganter iterum Laſtātius: Hi spiritus, inquit, cōtaminati ac perditī per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suę perdendis hominibus operantur. Itaq; omnia insidijs, fraudibus, terroribus complent. Adherent enim singulis hominibus, & omnes o-

Gen.

Demoni.

ſtatiim domos occupant, ac sibi Geni-
orum nomen assumūt. Sic enim Latino sermone dēmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorū, quę ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuāt se corporibus hominum, & occultē in uisceribus operati ualentinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere. Idem lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 29.

Diaboli opera sic explicat Alcimus in lib. de Peccato originali:

*Sed quod uiuaces portendit in abdita sensus,
Quodq; futura uidet, rerumq; arcana resignat,
Angelici seruens superest natura uigor.*

*Horrendum dictu, signuq; notabile monstrum.
Non quicquid toto dirum committitur orbe,
Iste docet, scelerumq; manus ac tela gubernat.*

Ceterum ne prolixiori sententiarum catalogo in explicandis dæmonum conatibus mire uarijs monstrisq; delicatulo lectori nauseam con-

citem, nec defuisse uidear quibus confirmatio uentriculus multiplicia eiufmodi condimenta appetit & amplectitur, loca solummodo præcipua, ubi cum primis eorum essentia, affectus, potentia, studiorū peruersitas, fraudulentæ artes & inexplicabiles furie apud scriptores antiquos deteguntur, commonstrabo, ut eorum quęſita le-

10

ſtione satiari queant, quibus fuerit lūbitum. Erunt autem alia quā huius libri cap. 2. recensentur.

Epiphanius lib. 2. tomo 2. & libro 3. tomo 1.

Faustinus libro 1. de Fide contra Arianos.

Dionysius de Diuin. nomin. cap. 4.

Athanasius de Beatitudin. filij hominis.

20

Ambros. libro 10. Epistolarum, epist. 80. & 84.

Augustinus de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 9: libro 8. capite 22: libro 9. cap. 18. 20: libro 10. capite 21. Quęſtionum ueteris & noui Testamenti quęſt. 11. 27. 98. In Ioann. tract. 49. In Apocalypſ. homil. 10. Item libro 11. Genes. capite 16. De consens. Euangelist. libro 3. capite 3. De spiritu & anima capite 17. 26. 28. libro 2. de symbolo ad Catechum. capite 1.

30

Chromatius in cap. 5. Matth. Theophilactus in Matth. cap. 12. in Marc. capite 1. in Ioann. cap. 10. in Luc. capite 10. 13. 14. in epist. ad Coloss. capite 2. Idem ad Philpp. capite 2. ad Thesſal. cap. 3. item super Abacuc capite 1. 2. in Nahum capite 2.

Basilus epistol. 14. 1. & in serm. in aliquot scripturę locos, & in serm. de exhortatione ad baptismum.

Gregorius Nyſſenus oratione ſecunda de pauperibus amandis.

Leo serm. 6. in natiuit. Dom.

Theodoretus in dial. tertio Impati-

bili, & in 11. cap. ad Corinth. epist. 2.

Euche-

Eucherius lib. 4. in libros Regum.
Isychius libro 5. in 16. 18. capita Leuitic.

Chrysostomus homil. 53. in 28. cap. Genes. Item de Lazaro: in secundum cap. ad Ephes.

Cyrillus in Leuit. lib. 3. & lib. 4. contra Iulianum.

Olympiodorus in Ecclesiasten capite 4. 7. 9.

Calsiodorus in cap. 3. Cantic.

Philastrius in Catal. hæreticorum.

Maximus in homil. hyemali.

Marcus heremita.

Salonius in Ecclesiasten.

Synesius lib. 1. de Providentia.

Gregorius in 1. cap. Iob. libro 2. capite 4. in 5. cap. Iob. libro 6. capite 16: in 10. cap. Iob. libro 9. capite 25: in 19. cap. Iob. libro 14. capite 18: in 30. cap. Iob. libro 20. capite 22: in 37. cap. Iob. lib. 27. capite 17. in 39. cap. Iob. libro 30. capite 13. item libro 31. capite 17. & in 40. cap. Iob. libro 32. capite 11. & libro 33. capite 8. Idem libro 2. in 3. caput 1. Reg. & libro 4. in caput 10. primi Reg. Item libro 5. in 11. caput 1. Reg. libro 5. in 13. caput 1. Reg. & libro 5. in 14. caput 1. Reg. item in Cantica Canticor. in Ezechiel. lib. 1. homil. 2. 3. 12. item in Euangelia homilia 11. 14. 23. 27. 39: in Psalms pœnitential. & libro 2. indi. 10. epistol. 22. lib. 4. indi. 13. epist. 38. & libro 2. Moral. in Iob. capite 26. 40. 41.

Rabanus in admonit. ad populum, quâ Reghinario chorepiscopo misit, & lib. 3. in Ecclesiasticum, capite 1. & libro 5. capite 1. & libro 6. in eundem, capite 3. 9: libro 8. in eundem, capite 7. & lib. 9. capite 1: libro 4. de serm. propriis, capite 10.

Haymo super 7. cap. Osee: item super cap. 3. Cantici Cantic. idem super 17. Psal.

Idiota capite 2. contemplation. de morte.

Angelomus in 4. caput lib. 1. Reg.

Remigius in Psal. 30. de duobus diaboli laqueis, quibus insidiæ sunt fidelibus, nimirum terrore & errore: & in Psal. 71.

Smaragd. in Euangel. Luc. cap. 8. in Ioann. cap. 14: in epist. Pauli ad Ephes. cap. 4.

Radulphus lib. 6. in Leuit. & lib. 20. cap. 2. in eundem.

Berno libro de contemn. diuinat. dæm.

Anselmus in Euangel. enarrat. & in 11. cap. 2. ad Corinth.

Rupertus libro 1. in Ioann. capite 1: libro 6. in eundem, capite 6. item libro 9. & libro 11. capite 14. & libro 12. capite 16. in eundem: libro 2. in Matth. capite 2. libro 7. capite 8. & libro 13. capite 26. in eundem. item libro 5. in Apocalyp. capite 9: libro 7. capite 12. & libro 11. capite 20. in eandem. item libro 2. in Zachar. capite 5. & libro 1. in Abacuc, capite 1.

Hildegardis lib. 2. uisione 1. 6.

Bernard. serm. 17. & 32. super Cantic. serm. de diuersis affect. animæ.

Petrus Blesensis epist. 49.

Lombardus lib. 2. dist. 3. 8.

Petrus Cluniacensis libro 1. de Miraculis, capite 14. 17. & libro 3. epistol. 24.

Bartholom. Anglicus lib. 2. de proprietatib. rer. cap. 20.

Miraculorum uerò, machinationū, *Machinatio*
& apparitionum diaboli quis finis unum diaboli
quâ, & uelut ex professo alius, quàm finis.
erroris furorisue manifestè impij, blasphemij, & in Deum contumelijs, aut sceleris alicuius confirmatio præceptio, aut approbatio uel porrectio?

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersariū, nequis- *Lib. de opif. Dei, c. 19. 20.*
simum & fallacissimū spiritum, cum *Quare demonem hominem aduersarium constituit Deus*
quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut ui-

ria consistere sine certamine non potest: sic nec uictus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutem dedit hominibus, statuit ei e contrariis inimicum, ne uirtus torpens naturam suam perderet. Noluic enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

In Marc. 8.
pise 5.

Sic & Theophilus: Quia certamen est uita nostra, noluit Deus extra hanc uitam daemones esse, ut certantes nobiscum nos probatiores monstrarent. Nam si non essent aduersarii, neque coronae essent, uti subiicit in Luc. cap. 8. Similiter & Berno de diuinatione demon. contem. Neq; diabolum remouit à principatu mundi huius: quia adhuc opus est opera eius ad exercitia certaminum & uictoriarum beatorum. Si enim demonibus auferatur libertas arbitrij, nullus ultra oppugnet athletas Christi. Nullo enim oppugnant, nec certamen aliquod erit: & sublato certamine, nullum erit praemium, nulla uictoria.

NOMINA DIABOLI, IPSIUS

studium prudentia, quibus nuncupatur in Sacris literis.

Cap. XXL

Sua uero nomina apte ipsius studium & fabricam prudentia, sortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quae hic recensere lubet, ut praeter nomenclaturas supra recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur sathan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitae commōstrat, cui nomina mille, mille nocendi artes, ne quis praeter ordinem, nouum hic daemoniacorum nominum catalogum cōtexi arbitratur. Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Grae-

E. hemath.
Iob. 40.

cis frequenter *sign.* Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uero elephantis, sathan po-
Demonis nomina, ipsorum studia prudentia.
tentia docetur. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) fenum comedit ritu bouis: hoc est, paleas igne comburēdas. Ecce uirtus eius existit in lūbis eius, & robur illius in aestibilibus uentris sui. Illecebris enim uenerae uoluptatis, quae circa lumbos & umbilicum praecipue sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut fistulae aeris, & cartilago eius quasi laminae ferri. Ad duritiem diaboli ista refertur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, aere, & ferro obduratur. Quem arbusta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de im-
Psalm. 9.
pio: Seder in insidijs in occultis, ut interficiat pauperem, dū attrahit eum.

De Leuiathan idem fere alijs uerbis praedicatur, quod de Behemoth: & uis naturae daemoniacae exprimitur, supra modū potens atq; uersuta: quae utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habentis coereretur. Vide integrum Iobi caput 40. & 41. Sonat autem Leuiathan, sibi traditus, uel
Leuiathan.
appositio: qui uerbo Dei & reb. quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Asmodæus, spiritus uel deus cecitatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniae aut diuitiae: Matth. 6. Hic ille imprudentium mentes implicat, ne Deo seruire queant, cum mammonae
Mammona.
coeperint famulari.

Diabolus Graecis, calūniator. Matt. 4. Ioan. 8. Apocal. 12. & alibi saepius.

Dæmon & **Dæmonium**, sciens, calidus, & multarum rerum peritus. Matt. 4. 7. 8. 9. 12. 15. 17. Marc. 16. Iac. 2. *Dæmon.*
scio. Plato quoque in Cratilo arbitra-

bitratur ex Hesiodi sententia, dæmones quasi δαίμονας dici, hoc est, prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob terrorem, uult Euseb. Philo de mundo: *δαίμων* uocat Moses appposito nomine, quos *ἵπνας* & *δαίμονας* Græci appellant.

Cacodæmon.

Cacodæmon, peruerse sciens. Quofcunque uetustas deorum cultu uenerata est, omnes *κακοδαίμονες* fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & dæmon *βλαβερότατος*, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan.

Satan, Hebræis à *שטן* aduersarius, qui obsistit atq; obturbat. Iob. 1.2. Zachar. 3. ite Satanas. Matt. 4. 12. 16. Marc. 1.3. 4. 8. Luc. 10. 11. 13. 22. Ioan. 13. Apocal. 12. Basil. in concione, Qudd Deus non est autor malorum. Licet Moses Barcephæ Syrus à *שטן* Sat, quod Syris & Chaldæis significat recedere, deducat in lib. de Paradiso parte 1. cap. 28.

Abaddon.

ἀπολλύω.

Abaddon Hebraice, perditior, aut perdens: Græcè *ἀπολλύω*, Apoc. 9.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans: 2. Corinthior. 4. Vti in Psalmo: *Dij gentium dæmonia*, sic & Ephes. 6. *δαιμονιάρχης* Paulus uocat impios hos spiritus. Deus dicitur: ut, Quorum deus uenter est: quemadmodum Augustinus annotat lib. 21. aduersus Faustinum, cap. 2. nō enim simpliciter deus est, sed illis deus existit, qui Christo illum anteponunt, ut ait Cyrillus. Ethæc, ne duos cum Manichæis deos faciamus.

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, qā multi sunt: Mar. 5. Luc. 8.

Princeps cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filiis contumaciis: Ephes. 2.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12.

14. 16. Habens mortis imperium. Heb.

2. Qui seducit totū terrarum orbem: Apoc. 12.

Rex super uniuersos filios superbiz. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Coriath. 10.

10 Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deuoret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permanfit: mendax, & pater mendacij. Ioan. 8.

Author peccati. 1. Ioan. 3.

Spiritus, Act. 16.

Spiritus Dei, propter ministerium dicitur tanquam Dei carnifex: spiritus Dei malus, 1. Reg. 16.

20 Spiritus nequam, malus, 1. Reg. 16. Act. 19. Pessimus, Iud. 9.

Spiritus mundi, 1. Corinth. 2.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore cōsummationis effundent uirtutem: & furorē eius qui fecit illos, confundent, Eccles. 39.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Egypti, & uertiginis, qui fecit errare Egyptū in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaiæ 19.

Spiritus fornicationis, Osee 4.

Spiritus Pythius, uel diuinationis, Leuit. 20. Act. 15.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Zach. 13. Matt. 10. 12. Marc. 3. 9. Luc. 6. 9. 11. Act. 5. Apocalyp. 16.

40 Spiritus impostor, 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Matth. 9. 12. Marc. 7.

Spiritus iræ uel furoris. Iob. 4. Psalmo 17.

Spiritus soporis. Esaiæ 29.

h 3 Spi.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.

Angelus, nūcius & minister. Iob. 4.
1. Corinth. 6. Roman. 8. 2. Pet. 2. epistol.
Iud.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult
Hieronymus. 1. Paral. 21.

Angelus uel nūcius satanæ. 2. Co-
rinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. Habens irā
magnam. Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum, Apo-
calyp. 12.

Loliorū seminator. Matth. 13. Marc.
4. Luc. 8.

Tentator, *ἡ παραβάτης*, Matth. 4. 13. 25.
Luc. 4. 8. Ioann. 6. 8. 13. 1. Thessal. 3.

Vltor, Psal. 8.

Fortis, armatus, atriū tenens. Matth.
12. Marc. 3. Luc. 11.

Hostis, Psal. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Iohan. 2. Malus il-
le. Matth. 13.

Quoniam omnium scelerum prin-
ceps est & inuentor, per excellentiam
uocatur *ἡ κεφαλὴ*.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix Babylonica, bestia habēs
septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18. 30

Abominatio desolationis. Matt. 24.
Dan. 9.

Venator: illius astus, laqueus: ti-
mor nocturnus, sagitta uolans in die,
pestis in tenebris grassans, extermin-
ium meridianum. Psal. 90.

Volucres coeli. Matth. 13. quia semen
uerbi Dei, quod in duro solo & nullo
compunctionis uomere proficisso ce-
cidit, rapiunt protinus, & absunt. 40

Aquila. Osee cap. 8. Si exaltatus fue-
ris ut aquila. Haymo.

Aspis & basiliscus illis dicitur, quos
primo congressu superat: aspis quip-
pe morfu, basiliscus aspectu statim pe-
timit. Psal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inua-
dit ut dilaniet. Draco, quia occultè no-
bis insidietur, uiroso afflatu perdens.
Esaie 13. 34. Psal. 90. Apoc. 16. 20. Viro
autem iusto promittitur: Super aspi-
dem & basiliscum ambulabis, & con-
culcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12. propter in-
sidiarum multitudinem.

Draco rufus, Iob 41. propter homi-
cidium.

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10.
Mera enim uenena sunt quicquid dia-
bolus suadet. Vnde tamen suos liber-
rat Saluator, dicens: Ecce dedi uobis
potestatem calcandi super serpentes
& scorpiones. Luc. 10.

Serpens antiquus, Apoc. 12. propter
occultas insidias & seductionis diu-
20 turnitatem.

Serpens tortuosus, Esaie 27.

Ohlim, onocrotalus, ericius, ibis,
coruus, struthio, onocentaurus, sary-
rus, lamia, miluus, ululæ uel zijm He-
braicè. Esaie 13. 34. Perdix, malleus,
thaninim: Hieronymus in epistola ad
Damasum.

Locustæ similes equis in prælium
paratis, quia feroces dæmones: & su-
per capita earum tanquam coronæ si-
miles auro, quia superbi: facies earum
uelut facies hominum, & capilli sicut
capilli mulierum, quia utriq; sexui in-
sidiuntur: & dentes quasi leonū, quia
quos uicerint, perimunt: loricas sicut
loricas ferreas habent, quia in malicia
obduruerunt: alis perstreperunt, quia ue-
lociter omnia permeant: caudas scor-
pionum aculeatas gerunt, quia unus
eorum finis est nocendi hominibus.
Et habent super se regem, angelum A-
byssi, cui nomen Hebraicè Abaddon.
Apocal. 9.

Eodem modo & apud Ecclesiasti-
cos scriptores uaria diabolo imponū-
tur nomina.

Besti-

Bestiam intelligibilem appellat diabolum Iſychius, quæ capit homines cautelam & custodiam suam negligentes: probatque testimonio Petri, Aduersarius uester, &c. lib. 2. in 7. cap. Leuit. Et libro 7. in cap. 26. Leuit. Dæmones sunt bestię ex simili malicia, primum sicut latentes, deinde ut uenenum importabile & mortiferum habentes.

Bestia terræ, Gregor. lib. 6. cap. 16. in cap. 5. Iob.

Serpens Assyrius ille draco, omnem humanam libertatem seruituti suæ subiecit: Andreas Hierosolymit.

Coluber antiquus, Rabanus lib. 5. in Ecclesiastic. cap. 1.

Pardus, Rabanus libro 6. in Ecclesiastic. cap. 9.

Vrsus, ob crudelitatem, Giselbertus in lib. Altercat. cap. 19.

Lupus spiritualis inimicus, Theophil. in Ioan. cap. 10.

Serpentem Luciferi, ueneni prodorem, ferocem belluam, leonem humanis carnibus uiuentem, ac basiliscum appellari in scriptura, scribit Euseb. libro 3. de Demonst. Euang. cap. 5.

Coruus, Beda lib. 3. cap. 8.

Apostata angelus, Rabanus lib. 1. de Sermonum propriet. cap. 5. lib. 6. in Ecclesiastic. cap. 3.

Fur, adulter, Beda lib. 2. in Iob. ca. 7.

Lapis caliginis, idem lib. 2. cap. 1.

Hypocrita & simulatus, idem lib. 3. cap. 3.

Vmbra mortis, idem lib. 1. cap. 12.

Mors, Conciliū Toletanū 12. cap. 11.

Desertices potentie, Gregor. Nazianzenus.

Sophista, maleficus, idem orat. 1. de Reconcil. monach.

Senex, stultus rex, Salonius in Ecclesiasten.

Peccatum, Theodoretus in cap. 7. ad Rom.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, anis ijs quos superbia euehit. Greg. lib. 14. Moral.

Plerisque tamen hisce nominibus satanæ quoque membra nūcupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imaginesque expressæ, Pharaon, Antiochus rex Babylonis, Assur & omnes impij.

NOMINA DÆMONVM EX actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: dæmones familiares, uirunculi terrei & montani, Sibyllæ albe, atque quorūdam gentilitiorum et poetico- rum dæmonum nomenclaturæ.

Cap. XXII.

Diuersè adhæc pro actionis uarietate frequenter Ethnici dæmonio commutarunt nomina: ut quoddam uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis pareretur, calamitosus iubente Hecate obuersatur, *ἐμπυρρον* nominant: quemadmodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede, ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamenta dicuntur quoque à Græcis Hecatæa, quoddam ab Hecate immittantur.

Δαίμονες etiam uocant, quoddam terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & dæmones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *λοβόλας* nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uero dæmon interuerrere & elidere res bonas ac salutare, calamitates autem & incommoda tum inferre, tum si impendere, maturare, atque in capita nostra cogere, & uelut per præceptum agere, omninoque ad scelera & flagitia propellere, indeque in discrimina uitæ adducere, uel in subitum præcipitare exitium putabatur, *ἀντιόχοι*.

h 4 8107,

Diaboli mēbra et expressa imagines

De spiritibus quoque alijs Suidas in definitione

I. Hecatæa.

Δαίμονες.

λοβόλας.

εἰς, προστροπῶν, ἀλαμνῶν, & ἀλμυρῶν
ὑπερτα τὰς ἀγῶν appellarunt antiqui.
 Qui ad uitæ tædium & dispendium
παρὰ δὲ urgent dæmones, *μαγιστῶν*, assessores
 illis uocantur. Diabolicam uirtutem,
 cuiusmodi fuerat in Simone mago,
 paredrum dici, annouit Eusebius:
 & sic deinceps.

Ternistra-
tores.

Ternistratores dicuntur etiam dæ-
 mones, quod triplici calle ad animarū
 properent interitum: uerbo nempe,
 cogitatione, & opere.

Penates.
Lares.

Ex officijs quoq; dæmones distin-
 xere Latini: ut hi qui regionum admi-
 nistrationi præsidere censentur, antè

Penates.
Lares.

recitati Penates dicantur: qui pacatus
 ædes possident, Lares: aut si quando
 exterreant, domosque incursionibus

Larua.

Genij mali.

Manes.

infectent, Laruæ. Qui autem nobis sin-
 gulis designati sunt, genij mali: item
 manes, quos Græci Heroas indigita-
 runt: & iracundos occurrentibusque
 infestos fuisse, Menander signat. Hos

Lemares.

Folleti.

Empedusa.

Lemures Latini ueteres appellare so-
 lent, Italici Folleti dicuntur, & Em-
 pedusæ.

Terrei ui-
trunculi.

Sunt & ex Larum & Laruarum fa-
 milia, qui uulgo nostrati dicuntur ter-
 rei uirunculi, iam detectis nō nihil ma-
 nifestis dæmonum imposturis infre-
 quentiores quàm olim. Horum du-
 plex genus. Sunt enim aliqui mites,
 merito Lares familiares nuncupandi,
 qui in domibus cōcubia potissimum
 nocte uersantur, atq; ministrorum mu-
 nia peragere, auditui apparēt, descen-
 dere scilicet è gradibus, ostia aperire,
 struere ignem, haurire aquam, cibum
 & quæcunque alia cuique domui cō-
 stæta apparare, quum prorsus nihil fa-
 ciunt. Horum plerique rerum quoq;
 futurarum ex oculis indicijs præscij,
 ea quæ paulo post comperimus perfi-
 ci, antea administrare audiuntur: ut
 etiam breui adfore mercatores signis
 prænuntient, qui merces uenales hinc

ablaturi. Id quod aliquoties in ædi-
 bus parentum Theodori & Agnetis
 (quorum Deus pro ineffabili sua mise-
 ricordia meminerit in resurrectione
 iustorum) obseruauit puer, admodum
 territus, unā cum fratribus Arnol-
 do & Matthia: ubi quum in tabulato in-
 gens lupuli asseruaretur copia, si quā-
 do uenturi essent emptores, præcedē-
 ti nocte per gradus deiici eo modo au-
 diebantur sacci, quo ueritatem subse-
 quens ostendebat dies. Omen id ut
 faustum, plausu semper excipiebatur.
 Quū enim de rebus suis statuunt mer-
 catores, aliquid mercium causa profe-
 cturi, de ijs antea loquuntur, ingrediq;
 se earū nomine iter fatetur. Quod in-
 telligens diabolus, sua his ad quos cō-
 tendunt mercatores antè ostēdit ludi-
 bria, quàm illi adueniant. Tempus si-
 quidem suppeditat locorū distantia.
 Ita & prænouisse & prænunciare uide-
 tur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt.

Alij tetrici sunt, familiam quocun-
 que modo uel turbantes, uel exterren-
 tes. Hos dæmones etiam in subterra-
 nearum, ut Theologis placet, substan-
 tiarum numero habitos, in quibusdā
 uersari fodinis, tradit uir eruditissi-
 mus, ac metallicarum rerum inuesti-
 gator acerrimus, Georgius Agricola:
 truculenti autem & aspectu terribiles,
 plerumque metallicis infesti atque ini-
 miei sunt. Talis fuit Annebergius il-
 le, qui operarios duodecim amplius
 flatu interfecit in specu, qui Corona
 rosacea appellatur: eo nomine reli-
 ctus, quantumuis argento diues es-
 set. Flatum uerò emittebat ex rictu.
 equi enim specie habentis procerum
 collum, & truces oculos, dicitur ui-
 sus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius,
 nigro cucullo uestitus, qui in fodina
 Georgiana operarium è solo subla-
 tum, in superiori loco maximæ illius
 concauitatis quondam feracis argen-
 ti collo-

Tetrici fami-
liares dæmo-
nes.

In lib. de ani-
mant. subter-
raneis.

Anneber-
gius dæmon.

Snebergius
dæmon.

ti collocant, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deferere apud Turcas cogeatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparere. Psellus certe, cum lex genera dæmonum definiat numero, hoc cæteris peius esse dicit, quod ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominant brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum

Cobali. alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quod hominum sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidentur facere, interim nihil plane efficientes. Alij uirunculos montanos nominant, staturam significantes,

Virunculi montani.

qua plerumque apparent: nempe nani, tres dodrantes longi. Videntur autem esse seneciones, & uestiti more metallicorum: id est, uitteto indusio, & corio circum lumbos dependente induti. Hi damnum non solent dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberant: & quum nihil agant, se tamen in omni laborum genere uidentur exercere, quasi modo fodiant uenas, modo id quod effossum est in uasa infundant, modo machinam uersent tractariam. Quanquam uerò interdum glareis operarios lacessunt, rarissime tamen eos ledunt. Nec ledunt unquam, nisi prius ipsi cachinno aut maledicto fuerint lacessiti. Itaque non admodum sunt ab similes dæmonibus, tum his qui raro hominibus apparent, quum quotidie partem laboris domi perficiant, & curent iumeta: quibus quod nostri causa benignè faciant, generique hominum sint, aut saltem uidentur esse amici, nomen imposuerunt Germani (Gutelos siquidem appellant:) tum Trallis uocatis, quos sexu tam mulieris quam uiri ementi-

Guteli.

to, cum apud alias nationes, tum maxime apud Suionas in famulatu fuisse ferunt. Sed dæmones montani potissimum laborant in his specubus, è quibus metalla iam effodiuntur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus non deterrentur metallici: sed omen inde capientes, alacriori sunt animo, & uehementius laborant, eosque exoptant.

Dæmones montani.

10 Narrat Trithemius de quodam dæmone, qui familiaritate singulari hominum usus egerit in diocesi Hildesiana, potissimum in episcopi aula, ubi culinæ ministeria obibat. Ipsius uerba referam, fides rei sit penes lectorem. His temporibus spiritus quidam malignus in diocesi Hildesheimensi multo tempore multis uisibiliter apparuit in habitu rustico, pileo caput opertus, unde & uulgò Pileatum eum appellabant rurales, hoc est, ein Hedeckin, lingua Saxonica. Iste spiritus Hurgin multa mirabilia fecit, & delectabatur esse cum hominibus, loquens, interrogans & respondens familiariter omnibus, aliquando uisibiliter, aliquando inuisibiliter apprens. Neminem læsit, non prius læsus: sed iniuriarum seu irrisionum memor, uicem irrogantibus sibi contumeliam impendit. Cum Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinsenburg fuisset interfectus, & comitatus ipse Vuinsenburgensis in direptionem uideretur expositus, præfatus spiritus dormientem in lecto suo Bernhardum episcopum Hildesheimensem accedens, eum excitauit, dicens: Consurge o calue, exercitum conuoca, quia comitatus de Vuinsenburg propter homicidium uacuus & desolatus, tuo facile parebit imperio. Qui surgens, milites suos commonuit, comitatum inuasit & obtinuit, quem Ecclesiæ Hildesheimensi de Imperatoris con-

Spiritus familiaris.

Hedeckin. Hurgin.

ris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoq; pontificem non rogatus idem spiritus saepe de multis periculis auisare consuevit. In curia eiusdem praesulis frequens apparens, coquis ministrare plerunq; satis diligenter consuevit, crebrosq; in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cum iam ex consuetudine familiariter factus, a nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despicere, subfannare, & contumelias afficere coepit, & quoties potuisset, immunditias coquinae in eum effudit. Qui cum saepe magistrum coquinae rogasset, ut puerum ab iniurijs suis compesceret, minitatus se tandem iniurias ulturum, irridetur ab eo dicente: Tu spiritus es, & puerum times? Cui daemonium respondit: Quia puerum tuum ad petitionem meam emendare contemnis, ego quantum illum timeam, post dies paucos tibi ostendam. His dictis, spiritus abscessit iratus. Non multo post, cum die quodam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus, & suffocatum in frustra coccidit, ollaeq; impositum ad ignem coquere coepit. Quod magister coquinae cum percepisset, spiritui maledicere coepit: qui exacerbatus, assaturam postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in ueribus positam, compressis desuper bufonibus horrendis, ueneno & sanguine eorundem aspersit: rursusq; contumelias affectus, per pontem in foueam de alto illum praecipitauit. Supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissime peragens, omnes custodes uigilare coegit. Vir quidam longe profecturus, cum uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hugin: Bone socie, tibi commendo uxorem meam donec reuertar, uide custodias eam. Cumq; uiro absen-

te cum adulterio mulier portionem suam poneret, & amatores multos successiue tentaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiectisq; in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius foeminae, taceo de commixtione illicita, permisit. Sic mulier singulis noctibus, & fere singulis toto tempore horis nouos semper introduxit amatores: quos tamen spiritus, mox ut eam contingere tentassent, procul in terram proiecit. Tandem reuertenti marito, & adhuc longe a domo existenti, spiritus commissarius latus occurrit, dicens: Gratus est mihi ualde tuus aduentus, quo liberer a tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum, inquit, Hugin, cui pridem abiturus, uxorem commisisti tuendam. Ecce custodini eam tibi, licet cum maximo & continuo labore, ab adulterio saluam. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendam tradere uelis. Malo enim totius Saxoniae porcos, quam unam ipsam uxorem custodire tuam, tantis me dolis circumuenire, tantis uisj totq; modis abuti suo corpore tentauit. Innumera quoque alia tam seria quam ridicula spiritus iste miracula fecit, quae omnia nec facile scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum ad synodum citatum, per anulum factum ex folijs lauri, alijs quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferunt. Tandem a praefato episcopo Bernhardo per censuras Ecclesiasticas eliminatus, de prouincia recedere compellus est.

Familiares quoq; referuntur demones, priuatorum hominum se nutum obseruare simulantes. Tali consiliario fretus legitur Socrates, quem Deum appellauit

*Si credens
fuit est.*

*Daemones
mulieres.*

lauit Apuleius: de quo peculiarem huius uidelibrū, & Sermonem 26. & 27. Maximi Tyrij philosophi Platonici: unde hoc cōsequutus est, ut nihil suo iuuante deo uitæ finem ueneno coactus sit facere: quemadmodū Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, cōsultricem habuit, nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude periit. Eadem ratio ne Numam quoque Romanorum regem, nympham Ægeriam coluisse, cōluisseque, memoriæ proditum est.

Pueri quoque incorrupti & uiolenter necati animam, adiuramentis ineffabilibus à se euocatam assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iastabat Simon Samaræus. Erat aut familiaris illi diabolus: quem pueri animam esse prædicabat, ut diuinitatē suam mentiretur cautius.

Ben. dicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Mogūtinensi demonium quoddam, sub cuiusdam sacrificij pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiare esset, latitans, illum accusabat, quod ea nocte cū procuratoris filia concubuiſſet: ut Sigebertus atq; Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisq; peculiari-
bus tanquā familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in com-
monstrando pullato funeris adhuc ignoti, subsequuturi tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliās ostentant.

Ludibria insuper quædā diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinā Euangelij, è superstitionis tenebris minus euolutam repurgatq; in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria aded, ut publicæ le-
murum (alba mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellaba-

*Alba muli-
eres.
Sibylla alba.*

mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
tæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū ge-
nus apprimè infestū puerperis, & in-
fantibus latentibus, cunis adhuc in-
hærentibus. Quod etsi olim erat fre-
quentissimum, cū satanæ præstigijs
nimiū tribueretur, Christoq; eius sup-
plantatori ac nostro patrono unico i-
gnauius adhererent animi, diabolus lu-
dente, ridere, uarijsq; artibus, quibus
ad se imperitā multitudinē illexerat,
impiū cultum stabiliente: tamen post
puriorē seruētioremq; Euāgelij prædi-
cationem mentib. hominū insonantē,
id usque aded euauisse, est quodd Deo
gratias agamus summas, ut ne leuia
quidē eius uestigia uideantur reliqua.
Hoc dæmoniorum genus intellexisse
apparet Hieronymum, ad Paulam su-
per obitu Bleſillæ in epistola sic scri-
bentem: Quid causæ est, ut sæpe bi-
muli & trimuli, ac ubera materna la-
ctantes, à dæmonio corrumpantur?

Deumum nuncupatum cacodemum Deumus.
nem ueneratur rex emporij Indiæ ce-
lebrissimi Calechut, confusus illi factū
à Deo potestatem iudicandi orbis ter-
rarum, & tribuendi unicuiq; pro be-
nefactis uidelicet & malefactis merce-
dem meritam. Eius imaginem ut mō-
strum horrendum ingens, sedentem
capite redimito diademate, Romano-
rum pontificum modo, scribit Ludo-
uicus Romanus patricius regem habe-
re in sacello suo. Hoc autem illi acce-
dit, quod diadema ipsius ternis insi-
gnitur cornibus. Deum uerè maximū
Tamerani appellant incolæ.

*Tamerani.
Agnan.*

Agnan uocatū dæmonem nunc hac,
nunc alia forma uidere Americos, ab
eoq; multū infestari, tradit frater An-
dreas Theuet Angoulesme, in obserua-
tionibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri dictū dæmonium apud eos
dem in Canada & Guinea, maximè
uero in eorum syluis conspicitur.

Grigri.

Habent etiam suos dæmoniorū sacerdotes aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis postquā dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam tuguriolo, importatis ad uisum, ut regio fert, necessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo, inuocans dæmonem

Hemoniulira. quem Hemoniulira nūcupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astāte populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

Vide lib. 4. cap. 11.

Nomina adhuc ridicula admodū, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomen alter alterius haud ita pridem Hammonē coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascem se nūcupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & uaffer eas in Kentorpio cœnobio tragedias tum mouebat, Ellæ familiaris, Hornuar. Hornuar se uocari dixit.

Dæmones poetici.

Dæmones fictiij & poetici, ut Matura, Oceanus, Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in libro De uniuersitate.

Commenticiorum horum & futillium nominum, quorum nullus est finis, enarrationi diuina immorari tædet. Orandum sedulè & ardenter Deus per filium, ut nostros animos, natiui suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

1. Cor. 3. 5.

DISTINCTIO DAE MONVM SECUNDUM THEOLOGOS & PHILOSOPHOS: ITEM BONORUM & MALORUM DAE MONVM DIFFERENTIA. Caput

XXIII.

Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsi non uem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *videlicet*, hoc est, *videlicet*,

falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs colunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Hos suprà latius recensui. Secundo habentur loco spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egres-
sus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionib; homines ludificat. Tertio ordine celsentur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuētores malorum, omniumq; artium prauarum: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaiæ 13. uasa iræ, Ieremiæ 50. uasa mortis, Dauid Psal. 7. Quarto loco, ultores scelerum. Quinto præstigiatores, qui miracula imitantur, & Magis infamibus maleficisq; inseruiunt, atque ita populū seducunt. Sextæ classis assignantur aëreæ potestates, se comitris, fulminibus & fulgurib; miscētes, corrumpentes aërem, pestilentias & alia inducentes mala. Septimam mansionem tenet furia, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminales & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genij idcirco nūcupati.

Nolo hic dæmones in igneos, aë-
reos, aqueos, terreos, subterraneos &
lucis

3. Reg. 22.

Eccles. 39.

Apo. 23.

Apo. 7.

Apo. 9.

Mali genij.

*Dæmones ad
ris apud di-*

uerfos distin-
ctio.

lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in ori-
entales, occidentales, meridionales,
septentrionales, in diurnos, nocturnos,
meridianos, in syluestres, montanos,
campestres, domesticos, cum Psello &
reliquis Magis discernere: nec eorum
itidem numerum & officia secundum
duodecim signa zodiaci, iuxta decu-
rios cœli, quinariorum, triplicitates, ele-
menta, planetas, & reliquam Mago-
rum, bonos interim dæmones præte-
xentium, commenticiam scenam re-
censere: aut Marci cuiusdā imbibitas
ex dæmonum institutione opiniones,
à Psello recitatas & creditas, enarrare
inquam nolo, hic doctrinæ sacrosan-
ctæ & religionis nostræ (ut in exordio
falsus sum) limitibus contentus.

Dæmonū dif-
ferentia secū-
dum philoso-
phos.

Philosophi, qui dæmones esse cre-
diderunt, trifariam eos diuiserūt. Alij
immortales, & omnes malos esse pu-
tant, ac imbecilles, ut Psellus: qui cum
esset Christianus, Christianorum sen-
tentiæ subscripsit. Alij mortales, aliōs-
que bonos, alios malos, potentes, sed
qui metu mortis sibi prospicerēt. Ter-
tia Platoniorum est discretio, qui eos
immortales, potentesq; ac nobis fa-
miliares, partimq; bonos, partim ma-
los esse affirmāt. Omnium adhæc phi-
losophorum is est consensus, natura-
les esse dæmones, quos Plato uenefi-
cij, incantationibus, magicæ, γυναικῶν,
sacerdotumq; artibus & oraculis præ-
ficat.

Bonorum &
malorum dæ-
monum di-
stinctio.

Porro clarè, & Proclo apertius, bo-
nos à malis dæmonib. distinguit Iam-
blichus de mysterijs: Dij (inquiens)
angeli, dæmones boni non apparent
phantastico modo, sed proprio pror-
sus, & uero: at spiritus mali, phanta-
stico, fallaciq; simulant deorum præ-
sentiam, dæmonumq; bonorum: id-
circo cultorem suum iubent esse iustū,
ut ipsi uideātur boni, sicut & dij. Quo-
niā uerò natura sunt mali, rogati mala

inferre, libèter inferunt, atq; nobis ad
iniusta conducunt. Hi sunt omnino,
qui & in oraculis mentiuntur & fal-
lunt, & turpia consulunt atque pera-
gunt. Dij autem boniq; dæmones ne-
que fallunt unquam, neque cōferunt
ad iniqua. Est in super malorum natu-
ra dæmonum sibi et inconstans, in-
stabilis, secumque dissidens, aliàs alia
suadens. Superiorum uerò natura si-
bi constat assidue, eundemque seruat
semper in actione tenorem. Dæmo-
nes malos arbitratus est bonos Plato
interdum, & Porphyrius, & multi alij
Platoniorum. nam Plato suam eam
philosophiam ab Ægyptijs, cæterisq;
barbaris, Plutarcho iudice, hauserat.

Clem. lib. 4.
Recog.

Amussis autem qua interstinguun-
tur spiritus, ita proponitur à Petro a-
pud Clementem lib. 3. Recog. Ille qui
à malo est, signa quæ facit, nulli pro-
sunt: illa uerò quæ facit bonus, homi-
nibus profunt. Nam dic quæso, quæ u-
tilitas est, ostendere statuas ambulan-
tes? latrare æreos aut lapideos canes,
salire montes, uolare per aërem, & alia
his similia, quæ dicitis fecisse Simo-
nem? Sed quæ à bono sunt, ad homi-
num salutem deferuntur: ut sunt illa
quæ fecit Dominus noster, qui fecit
cæcos uidere, fecit surdos audire, de-
biles claudos erexit, languores & dæ-
mones fugauit, mortuos fecit resurge-
re, & alia his similia, quæ etiā per me
fieri uideris. Ista ergo signa quæ ad sa-
lutem hominum profunt, & aliquid
boni hominibus conferunt, malignus
facere nequit.

A' diuo Antonio, quem admodum
perhibere D. Athanasium scribitur, hac
ratione discernuntur: Sancti spiritus
plausibili & sedato uultu apparent.
Non enim contendunt, neq; clamant,
nec uox eorum auditur, quum occul-
to instinctu gaudium & fiduciam pec-
catoribus infundant: Dominus siqui-

dem fons & origo læticiæ cum ijs est. Quare tum animus noster minimè turbidus, sed lenis placidusq; lucis angelorum radijs illustratur: tum idem celestium munerum studio flagrans, cupit ab hoc corporis hospitio & mortali domicilio exonerari, festinatque cum ijs quos uidet, ad æternum illud tabernaculum. Licet adhuc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi intuitus fulgore non nihil terreatur: tamè tanta eorum est gratia, ut omnè repenti tollant metum. Ita Gabriel quum Zachariæ in templo loqueretur, & angeli quādo diuinum uirginis partum pastoribus nunciarent, ut & ij qui circa Dominicum corpus excubias agerent, securis uidentium se mentibus ostendentes, ne metuerent, impetrabant. Malorum uero spirituum uultus truces, sonitus horrendi, cogitatus fordidus, plausus gestusq; dissolutorum iuuenum uel latronum, unde confestim animæ timor, & sensibus torpor incutitur: accedit & odium Christianorum, monachorum mæror, tædium suorum, recordatio & metus mortis, cupido nequitie, lassitudo uirtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorè horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia, atq; ineffabilis charitas, auxilium præstò esse memineritis, quod animæ securitas, presentis diuinæ maiestatis indicium sit. Sic namq; & patriarcha Abraham Deum uidens, gauisus est: & Ioannes presentiam Mariæ sentiens, quæ in sacri uetris hospitio uniuersitatis gestaret parentem, exultauit præ gaudio in utero matris. Sin uerò iniectus timor durauerit, hostis est qui apparet, quò modò reficere nequit, quemadmodum

Luc. 1. Gabriel pauentem uirginem securam esse iubet: sed & pauore duplicat, & usq; ad profundam impietatis foueam, ut nimirum ipsi genua flectant, mortales impellit. Proinde misera gètilitas edicti diuini ignara, falso demones deos opinata est,

Subiungam & hanc distinctionem, quod angeli nos ament ac tueantur, diabolus uerò & nos & Deum odit: *Luc. 11.* gaudent illi de nostro bono, de quo contristantur demones: cauent illi ne offendamur, hi offendunt, ut in Apocalyp. in Tobie filio, & Iobo apparet: nuncij item angeli inter Deum & homines, precesq; offerunt, diabolus autem hominum accusator. *Job. 12.*

Cæterum qui angelorum atq; demonum distincta nomina, officia, loca & tempora penitus curiosusq; intelligere uolet, ea in Rabi Simonis Templorum uolumine requirat, ac in eiusdem libro Luminum, & in tractatu de Magnitudine statuarum, in tractatu item Templorum Rabi Ismaelis, tum etiam in omnibus ferè commentarijs libri Formationis, &c.

QVOD DIABOLVS NON omnia, & nihil sine Dei consensu potest: & quare Deum illi multa permittit, constitutis limitibus. Cap. XXIIII.

Quoniam Deum omnipotentem & misericordem, suo consilio, & nostro merito, ut demon sua ludibria & tyrannidem in cuiuscumq; ordinis homines exerceat, quādoq; permittere, ex precedentibus sit palam: non tamè indulget ei, conuiuetq; ad omnia: nec infinitam, nullis uel restrictis limitibus licetiam cōcedit: alioqui uno momēto à diabolo enecti interiremus omnes: sed metas constituit, quousq; illius actiones tolerare uelit (interea tamè nos clementissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quib. tam angustè satanam cōercuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidè aliquid possit, multo minus in homines. Exemplum habes Matthei 8. ubi porcos ingredi nequiuir, nisi singulari Christi permissione. Nec unquā illi Deus in homines, uel tantillum cōcedit, nisi ut uel probetur, si boni sunt

Agendi limites diabolo constituantur.

Citra Dei assensum, ne tantillum quidem possit satan.

Quare diabolo aliquid in homines permissum.

sunt

*August. in
Eug. Ioan.
tract. 7. item
serm. 241. de
Tempore. 2.
de Trinitate lib.
3. cap. 8.
Ls. 2. Recog.
Theodoret.
quest. 12. in
Deut. & lib.
3. de Dñi &
angel.*

sunt: uel castigetur puniaturq; si pec-
catores, præfixis terminis, ultra quos
ferri non sinitur. Ut infideles (ait Cle-
mens) à fidelibus, & pij discernatur ab
impijs, permissum est maligno uti his
artibus, quibus singulorū erga uerum
parentem probetur affectus. Sic Deut.
cap. 13. permissæ tétationis explicatur
causa: Si surrexerit in medio tui pro-
phera, aut qui somniū se uidisse dicat,
& prædixerit signū aut portentū, & e-
uenerit quod loquutus est, & dixerit
tibi, Eamus, sequamurq; deos alienos
quos ignoras, & seruiemus eis: nō au-
dias uerba Prophetę illius, aut somnia
toris: quia tentat uos Dominus Deus,
ut palām fiat an diligatis eū, an non.
Pulchra Gregorij est sententia: Satanę
uoluntas semper iniqua est, sed nunq̃
potestas iniusta: quia à semetipso uo-
luntatem habet, sed à Domino potesta-
tē. Quod enim ipse facere, iniquē ap-
petit, hoc Deus fieri non nisi iustē per-
mittit. Formidari ergo nō debet satan,
qui nihil nisi permissus ualet. Simili-
ter ferē idem in 19. ca. Iob. li. 14. cap. 18.
& li. 2. Moral. in Iob, cap. 16. & in 23. ca.
Iob, li. 16. ca. 18. & in 40. cap. Iob, lib. 32.
cap. 11. & dialog. lib. 3. Item Cassianus
asserit, potestatem nocēdi nō esse po-
sitam in arbitrio dæmonum, Collat. 7.
cap. 21. Terminū uerō hunc statutū es-
se, author Clemens existit, ut nisi quis
prius fecerit dēmonū uoluntatem, dē-
mones in eo nō habeāt potestatem.

*Li. 2. Moral.
cap. 6.*

Li. 3. Recog.

Permittit Deus, ut prestigijs miracu-
la quedam Mosis, adminiculo diaboli
imitentur magi Ægyptij, uirgasque in
dracones uideantur uertere, flumina
sanguine tingere, ranas ex flumini-
bus euocare: at cyniphe ex terræ pul-
uere productos, uel muscas domus Æ-
gyptiorum solas infestantes, uel scæda
hominum & pecorum ulcera, aut reli-
qua Mosis opera imitatione mētiri, mi-
nimē cōceditur, ut à solo Deo ea profi-

*Exod. 3. 9.
10. 11.*

cisci cogerentur fateri. Annuebatur
satanę, ut regem Babyloniorū Nebu-
cadnezar in furorem actum, & ab ho-
minū usu in solitudinem propulsum, *Daniel. 4.*
forma miserē defædata, durissimē af-
fligeret & exagitaret totū septenniū:
ne autē animæ uim faceret, prohibe-
batur. Interea nec penitus illum reij-
cit Deus, nec pœnis obrutum deserit:
sed exacto septennio liberatum à fu-
rijs, regno restituit. Idem illi Deus af-
fensit, ut in fortunas & corpus Iobi se-
uigaret: ne tamen animā illius læderet,
mādato cauit. Cōcedit ut septē uiros
Sarę uirginis uita priuaret dēmon, pro-
pter effrenē in illā affectū, cuius illi e-
rāt indigni matrimonio: at in castū iu-
uenē Tobīā, nihil illi licuit. Quū Iosue *Tobia 3.*
princeps sacerdotum (per quē *Zach. 3.*
significatur) coram Dei angelo confi-
staret, permissū est satanę ad dextrā
stare, ut ei aduersaretur. Christum ad-
hęc tētare pmittitur, sed usq; ad aras.
Petrū expetiuit satanas, ut cribraret si-
cut triticum: nec illi cōcessum est. Nec
ullo modo admittēdū sentio, uel leuif
simū quiddā illū posse, cui ex sacrosan-
ctis literis uel probæ monetæ libris e-
xemplū uel *ἀναλογία* nō attestetur: quū
huc maximē ueteris & noui Testamē-
ti monumēta, prophetarū cōcio, Chri-
sti adnētus spectet, ut diabolus, eius ar-
tes, conatus & potētia innotescāt, nec
uus illius infringatur, opera dissoluan-
tur, regnūq; pelsū eat. Quapropter si
quid præter omnē fidē ad diaboli po-
tentiā relatū audiatur, nō cōfestim cō-
fugiendū est ad illud imperitorū axio-
ma, diabolu uidelicet Deo permittēte
hęc & illa indiscriminatim posse. Cōsi-
derandū siquidē, quis ea in re maiesta-
tis diuinæ à rerū primordijs fuerit or-
do & modus, num hunc cōtraueniat
quod accidisse narratur, quū nihil pro-
miscuē aut citra ordinem cōdiderit u-
niuersū ordinis causa, imō ipso ordo.

*Matt. 4.
Luc. 22.*

*Quid in dia-
boli permissa
potentia con-
siderandum.*

Natura
quid.

Vnicuique enim rei suam essentiam, formam, proprietatem, vires & munus indidit, ut quodcunq; conditum uel agere uel nō agere debeat queatq; ex inuito naturæ (quæ nihil aliud est, quàm ordinaria Dei potestas, cunctis rebus pro sua cuique conditione indita) motu, & extra hanc inditam à principio potetiam, nihil id ipsum possit: neque aliud huic quàm quod ea ratione potest, à Deo conceditur: alioqui sibi ipsi Deus aduersaretur, quod ab eo est perquàm alienum. Huiusmodi ordinis constantiam iactis primū uniuersitatis fundamentis animaduertimus in spiritibus, quomodo nimirū angeli puriores in locis & ministerijs cœlestibus uersarentur, Deum glorificantes, & quæ illis maximè usui sunt, qui ipsis puritatis sinceritatisq; *ἀναισχυρίαι* proximiores sunt uel esse possunt, tum & alijs annunciantes administrantesq; quemadmodū huius libri cap. 1. plenius explicui: ita & dæmones illis puritate ob arbitrij captiuitatem & suæ sinceritatis primò inditæ deprauationem inferiores, spiritusq; crassiores inferiora sortiti loca, puta aërem & eo demissiores regionem, in ijs uagantur, Dei nutum obseruantes, cuius sunt ministri uel in probandis uel castigandis uel puniendis ex Dei uoluntate hominibus, nec aliter. Hac ratione quicquid agit, ut Dei minister operatur. Cæterū quando eosdem falsis persuasionibus ad cuiuscunq; mali perpetrationē excitare conatur, non ut Dei spiritus uel minister agit, sed uti deprauatus sui arbitrij spiritus, quo suæ corruptionis cōsortes efficere studet, quos ex indicijs externis in hoc uel illud uitium pronos, induci facilius posse colligit. Ut itaque spiritus est impurus & tenebricosus, ita se sui similibus adiungit insinuatq;. Tale ex abstrusa Dei ordinatione & permissi-

one opus est diaboli. Nec aliud unquam à mundi creatione ipsum potuisse, ex sacris Biblijs & historijs ueris intelligitur. Eodem modo & de hominis inuita primitus potentia sentio. Ut autē clarius intelligatur, exemplo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mihi permittatur, ut per aëra cum auibus uolem, aut per terræ uiscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum piscibus degam: id certè nequirem, quia Dei ordinem ab origine constitutum, & inuita mihi à Deo naturalem potetiam contraueniret, quū me hominem de limo terræ, & ex ossibus, nervis, ligamentis, carne, uenis, arterijs, sanguine & spiritu compaginatū creauit, huiusq; compositionis uirtute in terra degerem, eamq; excolerem, & quicquid hanc spectaret, sedulo curarem, ex eaq; uiuerem: spiritu uerò diuinitus indito, cœlestia mihi curæ & studio essent.

Ita ab initio uolucris leuioribus, ut in aëre uolent altius mandatum: succo autem terrestri saburratis, in terram demissius inclinēt: aquarum hospitium piscibus commissum, arboribus & plantis terræ superficies præfixa est, lumbricis & uermibus eam altius persulcandi facta est potestas:

*Non uerò ut celeres pascantur in æthere cerui,
Aut freta destituant nudos in littore pisces,
Sine pererratis amborum finibus exul, (grim.
Aut Ararim Parthus bibat, aut Germania Ti-*

Non minus spiritibus suæ potentiae leges & limites præscripti, ultra quos nelatum quidem pilum ferri queunt, etiamsi Deus conueneret, cūtaq; permitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine fieri nequit. Hic Dei omnipotentiae nihil derogatur, sed dæmonis impotentia ostenditur. Ex omnipotentia porro diuina non quicquid concludendum. In scholis dicunt, à posse ad esse non ualere consequutio-

questionem. Deus non agit cōtra uerbum suum & seipsum. Probādum esset hoc uel ipsum Deum uelle. Ita sancti Patres etiam de omnipotentia loquuntur. Tertullianus dicit contra Praxeam: Planē nihil Deo difficile sensi: quiduis de Deo cōfirmare poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Nō autem quia omnia potest facere, ideo credendum est illum fecisse: sed an se
 10 cerit, inquirendum, &c. D. Ambrosius scribit ad Chromarium epistolarū libro 6. epist. 37. Quid ergo ei impossibile? nō quod uirtuti arduum, sed quod naturæ eius contrarium. Impossibile, inquit, est ei mētiri. Impossibile illud non infirmitatis est, sed uirtutis & maiestatis, quia ueritas non recipit mendacium, nec Dei uirtus leuitatis errorem. D. Hieronymus ad Eustochium
 20 De custodia uirginitatis, inquit: Audēter loquar, quū omnia possit Deus, suscitare uirginem non potest post ruinam. Augustin. De ciuitate Dei lib. 5. cap. 10. Deus dicitur omnipotens faciendo quod uult, non, faciendo quod non uult. Item: Potestas Dei non minuitur, cum dicitur mori fallique non posse. Mox: Propterea quædam non potest, quia omnipotēs est, &c. Theodoretus quoque dicit, non indefinite pronuntiandum esse, Deo omnia esse
 30 possibilia. Nam qui hoc absolute dixit, omnia & quæ bona sunt, & quæ contraria, simul dixit. Non oportet Dei potentiam esse errorum latibulū. Diabolus sibi multa assumit, quæ non potest. Creare ne muscam quidem hic potest (hoc siquidem solius Dei munus est, qui cuiuscunq; ueræ essentiae
 40 unicus fons est & origo) nec id officij ulla sibi tribuere potest creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitus item exercere, eoq; generare nequit dēō: desunt etenim ei organa & materia, illis animalibus solum ab initio man-

data, quæ carnem, sanguinem, spiritū & ossa, quibus carēt dæmones, habēt. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cūctipotentiae diabolicæ persuasio. Imō à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerū origine uim, quæ ipsius essentiae consona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est:
 10 uerū in eo exequendo sepius etiam freno coercetur, ut quod uelit & possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iustitiæ eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neq; amplius.

Haymo in
cap. 1. f. f. a.
b. c. c.

Eadem ratione citra negocium cōuulseris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiectionem, has nimirum rerum
 20 miracula humanas uires superantia, diaboli adminiculo præstare. Imō nec hæ extra connatam naturæ humanæ uirtutem quicquā ualent, etiam si milias cooperetur dēmonium: at potius ob sexum & ætatem ex corporis inidonei cōstitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantiæ dēmoniacæ opus impediunt, ut si ille harum cooperationem requirat, in sui operis
 30 exequutione turbetur inhibeaturq;. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibilia uel naturalia, quæ ob humanæ essentiae crassitiem & tarditatem, nostræ naturæ metas longè lateq; uincant.

Si relusteris, urgeasq; ex spirituum communionē miracula edi: & quemadmodum se pijs clarisq; hominum spiritibus adiungunt angeli boni, tenues & puri, ut eorum preces in cælestibus apud Deum exequatur, eodem modo dæmones ut crassiores spiritus impuris maleuolisq; hominum spiritibus se coniungere, ut eorum uota & uoluntatem perficiant: respōdeo: Vt quidem hæc quadantenus permitto,

k

non ta-

non tamen sequitur inde, naturalem hominis potentiam ita augeri, ut amplius uel aliter extra instam ab initio uim quid ualeat: at solum à spiritu uitioso spiritus & uoluntas deprauatur, ut quod naturæ impetu queat, male & peruersè uelit & exequatur: nec propterea quocunq; plagarum & afflictionum genere quoslibet ex illius precibus affici posse concedendum. Quod aut huiusmodi homines maleferiati desiderant, hoc prestigijs uel in eorundem phantasia uel in aëre exhibet prestigiator, ut decipiantur, qui ex naturæ corruptela simili afficiuntur sympathia: sic utriusq; fieri potest uoluntas, quatenus naturæ ordo permittit. Nec Deus summè bonus & iustus aliter concedit, quàm ut prauorum sit communio tū in uoto tū in actu, at li-

mitatè, ne pro arbitrio lædere queat: bonorum uerò libera est & uoluntas & actio, qui nihil uolūt nisi in summo bono, hoc est Deo, qui infinitus est, nec ullis circumscribitur limitibus. Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius notionem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequueris, in ueritatis libros mentis oculos conuertere, lucidoq; radio contèplare quid hætenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in tersissimo speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidentissimè cernis: ad quam *απελὸς* quædam faciliè referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

QVÆE DIABOLO SVNT
impossibilia: ubi multa maleficia illi hætenus
falsò attributa recensentur.

Cap. XXV.

PORRò quemadmodum mirificas
satanæ uires actionesq; prestigi-

osas confessus sum: ita quoq; machinetur, fabricetur, architectetur, molitur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artem quamcunque iactet, oculos præstringat: pluri-
ma tamen illi *αμύνη* atq; impossibilia proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo cōdere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut ijs aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatem. Nequit corpus in salis petram reuera immutare, quod uxori Loth contigit. Nec potuit uirgas in dracones uerè conuertere, nec aquam in sanguinem, nec gignere ranas, nec cyniphes uel pediculos ex puluere producere, nec mare seiungere ut nudis transiretur pedibus, nec a-

quam amarā reddere simpliciter dulcem, neq; eam istu è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non item res exiguas reddit ampliores, quod in feminibus & quibuscunq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleum quoq; in uasibus uiduæ uacuis auxit Helisæus: & panibus quinq; hordeaceis piscibusq; duobus tot hominum millia cibauit Christus, relictis duodecim fragmentorum cophinis. Nec sua uirtute potest aquam in uinum transformare, elephantiacos mundare, cæcis uisum, surdis auditum, claudis gressus firmitatem restituere, aut ullum morbum uerè sanare, uel steriles foeminas fecundas reddere. Nequit etiam diabolus cum suis membris, alicui uitam dare, aut extinctos ad uitam reuocare: aut eorum animas in manu Dei existentes, & in Domino obdormi-

entes, è sua quiete turbare: uel institutum diuinitus naturæ cursum impedire (quemadmodum Iosue Amor-
rhæos expugnante, & postea Ezechia conuallescente, ac Domino nostro
1 s. v. in cruce pendente, reuera fa-

Diabolo im-
possibilia.

Gen. 19.
Exod. 7. 8.
9. 10.
Vide lib. 2.
cap. 8.

Exod. 14.
15. 17.

4. Reg. 4.

Ioan. 6.

Sapient. 2.
1. Thess. 4.

Iosue 10.

Esaia 38.

Ecd. 46.

Dionys. ad

Polycap.

ctum

Etum legimus) destruere aut mutare.

Nec quoq; penitus destructa redintegrare potest: non cœlo deducere lunam: nec quæ adhuc in herba sunt, aut fatas aliò traducere messes: non honestos bonosq; homines diligere, non improbos odisse: non introspicere, ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominum contra Platonem in Epinomide: nō duras, asperas & acutas materies, per solidas corporis partes illēse, aut per strictiores meatus magnitudini materierū certa proportionē aut dimensione secundum naturæ legem neutiquam respondentēs, in ipsa corpora immittere: nō ad ullum malum (in quod nocte diuque ipse totus malus, malignaq; uolūtate quoscunque pessimos mortales uincens, spontē propēdet, nec uitiata natura aliter potest) ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere compelli: non se in hominum corpora pro sua uolūtate, aut ad alicuius maliciosæ & maleficientis anus arbitrium imprecationem uel insinuare, nec eiusdem edito ē corporibus egredi: non denique præuidere prius, quomodo fata mundi, imperiorum aut priuatarum rerum dispensaturus sit Deus, quàm illa uoce diuina promulgantur declaranturq;.

1. parte 26. q.
6. episcopii

In Decretis legitur: Quilibet credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deterius uel immutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium Creatore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaq; publicè annunciandū est; quòd qui talia credit, & his similia, fidem perdidit: & qui rectam fidē non habet, hic nō est eius, sed illius in quē credit, id est diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt. Scribit Psellus Platonius & Christianus, dæmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item &

Deu. 1.

gloriam, uictoriam, amorē, cum tamē tradere ex se non possint: quippe quod nullum imperium habeant. sed uisu tandem quēdam inania suis cultoribus afferūt, uaria prorsus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tanquam uerè gesta, hætenus diabolo & illius mancipijs attributa sunt, ut fraudulēta aut præstigiōsa, uel non eo quo apparuere modo, reuera existentia, collapsa esse oportet: quemadmodum luculentis porro demonstrationibus, fusius in sequentibus docebitur libris.

DIABOLVM IGNORARE

hominum cogitationes, sententijs patrum ostenditur. Cap. XXVI.

QUum mirè cōtrouersum hætenus apud eximie etiā prudentiæ uiros fuerit, num sensus hominum noscat diabolus, licet hic sacrosanctæ Scripturæ testimonia satis superq; meam stabiliant sententiā, ubi Deus solus *κατανοώμενος*, cordis cognitor & inspector agnoscitur, A. cap. 1. 17. & Sapientiæ cap. 1. scrutans corda & renes, Apoc. cap. 2. tamen ut præfractioribus nimis in satanicarum uirū prærogatiuam inclinantibus satisfiat, corollarij uice, patrū quorundam scripta huc facientia adijcere uolui, ut & huius stationis præsidia in posterum deferant aduersarij. August. de Ecclesiast. dogmat. cap. 81. Internas animæ cogitationes diabolus non uidere, certi sumus: sed moribus eas corporis ab illo & affectionum indicijs colligi, experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. Anselmus in caput 6. Matth. Dæmones non possunt cogitationes intelligere, nisi aliquibus signis indicantur. Ibidem in 15. cap. Sunt arguendi hac sententia, qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non

k 2 ex pro-

Idem Rabanus lib. 4. de sermo. prop. et. cap. 10.

ex propria uoluntate nasci. Diabolus est adiutor, & incentor malarum cogitationum potest esse, non author: quia nec interiora, nisi per quosdam habitus & gestus exteriores, nouit. Verbi gratia, si pulchram mulierē uos crebro inspicere uiderit, cor amoris iaculo uulneratum intelligit. Haymo super Euāgel. feriæ 4. post Oculi: Diabolus non est author malitiarum, sed

teriora cordis nostri rimari, sed ex gestibus corporis intelligere quid cogitemus. Ioannes Cassianus Collat. 7. cap. 15. Nulli dubium est, quin possint spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indicijs eas sensibilibus forinsecus colligētes, id est, aut ex nostris dispositionib. aut uerbis & studijs, in quæ propēsus cōspexerint nos inclinari. Ceterum illas quæ necdū de internis animæ prodierunt, adire omnino non possunt.

DE MAGIS INFAMIBVS, LIBER SECVNDVS.

QUIBVS NOMINIBVS MAGI infames et nefeci, in ueteri Testamento significantur.

Cap. 1.

QUANTVM mota interdum questione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacrae mox obijciuntur Scripturae testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam praestigiatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eoque denotari nuncupatas: uulgo Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, praestigijs, illicitisq; dininationibus, uariè à Rabinis & Hebraeis interpretibus exponi, diuersis etiam nominib. reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latina translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubitūq; ulla horum portentorum sit mentio;

uelut Exod. cap. 7. 8. 9. 31. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hierē. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. & reliquis. Ob eiusmodi diuersitatem interpretum, & dissidia, praedictis in locis uirum undequaque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASTVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatas numero septem, his explicuit uerbis.

Primam, uidelicet חַשַּׁפִּי Chasaph, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone demētati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublato, uoluit, Exodi 22. hoc decreto, חַשַּׁפִּי מוֹת חַשַּׁפִּי hoc est, Maleficam nō

Chasaph

40 patieris uiuere. Nomen enim חַשַּׁפִּי Mechassapha, quo lex hic uitur, à חַשַּׁפִּי Chasaph dēscēditur: positumq; est in Fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quod uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequen-

Mechassapha
pha.
Vide & p. 133
in epist. prima
re ad Breu.

quentius patet. Quare Græca tralatio,
quam Septuaginta senioribus ascribi
mus, decretum illud liberius reddidit,

Josephus Hebraeus anti-
quit. Ind. lib.
4. cap. 8. intel-
ligit eos qui
venenum su-
surpant. Vide
post lib. 6. ca-
p. 22.

φάρμακον & ὑποβίοντες: hoc est, Veneficōs (ut Masculino genere fœmininum comprehendam) non retinebitis in uita. Animaduерto autem prædictum uocabulum *φάρμακον* Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur: uix usquam in prædicta translatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significet: hoc est, hisce

φαρμακός.
 φαρμακός.
 φαρμακός,
 unde Di-
 scoph. φαρμα-
 κός οὐκ ἔστι
 φαρμακός.

Græcis uocabulis, *φάρμακός, φαρμακός, φάρμακα*, & quæ huius sunt inflexionis. Nam & uulgò etiâ credūtur illi, quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut raceam authores tum Græcos, tum Latinos. Abenezra autem apud Hebræos ma-

gni nominis scriptor, dicit uocem חֲשַׁפִּי
Chasaph propriè ad præstigias spectare: hoc est, eas delusiones, quibus res aliter atq; se habent, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tamen mihi sanè non uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: tamen Danielis secundo capite, ubi legimus, Nabugodonozere inter alios somnij sui interpretes adhibuisse etià חֲשַׁפִּי Mechassephim: si præstigiatores uertas, nō uideo quid illi ad explicandum somnium adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpretes, Lepi Gersonis filius, summus in illa gente philosophus, ait, Mechassephim esse eos qui artem profitetur astrorum, genios cœlo deducendi, atq; in characteres quosdam certis horis siderumque cursibus fabricatos cōcinnatosq; pelliciendi, & illectos in eorū hominū quos uelint, aut commodū aut inmodum incitandi, uel ad quæuis etiā alia officia adigendi, ueluti ad præstigia significationesq; rerum abditarū. Malachiæ cap. 3. uers. 5. mechassephim

& memaphim, id est, malefici & adulteri, coniunguntur. Ego uerò, si meum iudiciū etiam requiris, putarim illud uocabulum latè patère, atq; ad quamuis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiam esse uulgus Hebræorum. Video tamen Syros illa uoce uti pro *καταργάω*, hoc est, rem diuinā facere, aut sacris operari, item precari suppliciter & magno studio. Et quia Syri sic illo themate utuntur, probabile est, olim Hebræos quoq; illos pristinos sic usurpasse. Sæpe enim fit, ut uocabulum aliquod in uicina conseruatione lingua inueniatur, quod è sua periit. Sicut Ligures hodie lotum arborem aut fructum fabam Græcam uocant, Latini autē quid sit faba Græca, nunc ignorant.

Secunda uox erat כספ Kafam. ea ui Kafam.
detur, etiā Hebræis authoribus, pecu-
liariter ad futurarum rerum præfagia
pertinere. Quare & in Græcis Biblijs
ubiq; quod sciam, significatione uer-
bi *μαντιδία*, quod uaticinari signifi- *μαντιδία*.
cat, redditur: ueluti Deut. 18. Hierem.
27. & alibi: in Latinis uerò Biblijs (lo-
quor autem semper de uulgaris trala-
tione) interdum uertitur hariolandi,
interdum diuinandi uerbo: ut in ijs lo-
cis quos iam citauī. Est autē etiam u-
bi in bonam partem accipitur, pro eo
qui subtilioris ingenij sui perspicua cita-
te futura præuidere aut conijcere po-
test, & quod facto opus est, perspicere.
Sic enim utitur Isaias cap. 3. uers. 2.
cum inter alios qui rempublicam con-
seruare apud Hierosolymitanos pos-
sent, istos etiam enumerat.

4° Tertia pars Onen, in Latinis Biblijs *Onem*
aliquando obseruare somnia, ut Deut.
18. & 2. Paralip. 33. aliquando augurari,
ut Hier. 27. interdum etiam diuinare,
ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis ue-
rò, nonnunquam *ὀνειδος*, id est augu-
gari, ut Hier. 27. plerunq; etiā *ὀνειδος*.

יִסְדָּא, oracula edere, Michea 5. Veteres Hebræorum dicunt id uerbum ad eos propriè pertinere, qui temporum momenta superstitiosè obseruant, atque alia fausta rebus gerendis, alia infasta præscribunt.

Nahas. Quarta וְנָחַשׁ Nahas, Deut. 18. & 2. Paralip. 33. Latine uertitur, obseruare auguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè præcessit, *εὐνοϊσμός*, uox est in Biblijs frequens. Hebræi dicunt, ad eas coniecturas accommodari propriè, quibus rerum præsentium futurarumq; statim nimis curiosa & sanè delira religione cōijcimus ex fortuito quopiam euentu: uelut ex dextro aut sinistro auium uolatu, aut animalis cuiuspiam occurfu, uel membri nutu, tinnitu uel aut lapsu, sternutatione item, singultu, cantu, cribrum motu: & quæ sunt aliæ huius generis mille superstitiones apud mulierculas in uanissimo usu.

Habar. Quinta חָבַר Habar, Latine incantare, Græcè *ἐνέδω* traducitur. Utitur Hebræi ea, quando arcana quædam uerba à Magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Virgilij nostri:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Et ego uidi qui uerbis sisterent feras, reliq; iactum expectare cogerent: & qui scædum illud & domesticū animal quod Rattum dicimus, simulatq; conspexissent, quouis loco quasi attonitum aut stupidum subsistere, nec se loco mouere cōpellerent (siue id uisu solo, siue incantatione effecerint) donec non ex insidijs, sed protensa manu apprehensum strangularent. Quin & David eiusmodi miracula fieri per incatationes, satis uidetur de aspide surda significare, cuius mentionem facit Psal. 57. aut iuxta Hebraicos codices, 58. Quo loco utitur uerbo isto חָבַר Habar: & simul etiam uerbo וָחַשׁ

Lahas. Lahas, quod idem significat.

Sexta uox וָחַשׁ Ob, plerunq; reddi-

tur in Latina trāslatione Python, aut Pythonicus spiritus: ut Deut. 18. Esa. 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, sed ut mihi uideatur, minus propriè, magus: ut 2. Paral. 33. in Græca autè ferè semper *ὀυνομήτης*: nisi quoddam 4. Reg. 21 & 23. interpretetur *θελάτης*, & nescio an usquā ali-

bi. Significat uerò uox וָחַשׁ Ob, Hebræis utrem aut lagenam: unde & eos demonas qui obscuris uocibus, ex semotiorib. corporis humani partibus, ueluti ex axillis, aut sceminarū pudendis responsabāt, quasi ex utre aut lagūcula, וָחַשׁ Ob, aut plurali numero Oboth, ea generis uocis. Græci uerò appposita uoce appellarūt *ὀυνομήτης*, aut *ὀυνομήτης*, eo q; ex uentrib. hominū profarentur. Quā uocē Græcā imitati Latini norū quidā, non ineptè uentriloquos dixere. Accommodantur aut illa uocula propriè ad ipsos malos spiritus: interdum tamen etiam ad ipsos homines qui illos patiūtur. Eius generis dæmonium nobilitauit olim apud Athenienses quēdam Euryclem magū, ut author est Aristophanes in Vespis: *Vide lib. 2. cap. 14.*

ubi ait, se suppositicijs suis comœdijs multum commodi attulisse Reipub.

Atheniēsiū, quas, Euryclis imitatus oraculum & morem, in aliorum poetarum uentres ingressus, clām recitandas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctissimi commentaria Græca ostendunt) uates eius generis postea dicti sunt *ὀυνομήται*, & *ὀυνομήται*, uel etiam *ὀυνομήται*. Puellam quoq; cuius in Actis Apostolorum cap. 16. fit mentio, uentriloquam fuisse, author est D. Augustinus in eo libro quē de doctrina Christiana composuit. Sed de hoc satis.

Postrema uox Hebræa erat וָחַשׁ *Iidoni*, Iidoni, quā ab Hebræo uerbo וָחַשׁ iada, quod scire atq; cognoscere significat, deductam puto: quanquam nō ignorem

rem quas nugas Hebræi adferat de animali quodā terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingūt, & cuius osse uaticinētur ij qui Iidoniym uocētur. Est enim illa gens nimis quā stultā, in eiusmodi anilibus delirijs & fingēdis & credēdis. Vocabulum Iidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & forrasse alibi: nonnunquam etiam hariolus, ut Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcē uerō interdū *ἰαννιδής*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdum aut̃ *ἰδωνύς*, quod illi quam dixi etymologiæ appositissimum est, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21 & 23. Est autē ubi uertitur, *ἰδὼν τὸ πνεῦμα*, qui ē terra clamitet: ut Esaiæ 8. & 19. Quod an ad oraculum ē terra redditū spectet, an uerō ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factum, non satis scio. Equidē putarim, uocabulū hoc Iidoni, omne dæmonū uaticinantium atq; responsa dantium genus completi: illosq; ab rerum omnium cognitione, quam proficētur, sic esse appellatos. eam uerō quæ hāc proximē antecedit, dico *אוב* Ob, horū certam speciem, ex uentribus scilicet, aut axillis, aut alijs secretionibus humani corporis partibus obscura uoce profantiū significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quōd in uniuersis Biblijs hæ duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptæ usquā habeantur: certē ultima hæc Iidoni, nusquā omnino nisi mox post illā penultimā. Atq; ita fiet, ut illarū septem uocū quas cōmemorauimus, priores quinq; ad hominū superstitiones uanitates, aut ueneficia etiā, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficere se posse putant, uideantur spectare: duæ uerō postremæ, ad ipsa malorum dæmonum, aut dæmoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula.

Hic præcipua illa horum monstro-

rum uox non erat prætermittenda, nimirū Hartūmim. Sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciūt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem minus diligēter obseruant. Aben Esdra interpretatur, qui secreta qualitātū rerum & naturæ cognoscunt. At tales nō fuisse, res ipsa docet, quum naturali potētia illi produci effectus, quales Exod. 7 & 8. legūtur, nequiuisent. enim uerō sic fuisset magi naturalium rerum periti, Deo grati, nihil in eius cōtumeliam præfractē moliētes. At Hartūmim in Exodo, potius magi fuēre infames: qui ut diaboli mancipia, nihil nō præstigijs dæmoniacis conati sunt, impiorum oculis rerum simulachra obijcientes, ut Mosi & Aaroni legatis Dei, fides derogaretur: qua ratione præstigiatores dicēdi potius essent. Est autē aliarū nationum uocabulū, ab Hebræa lingua alienum & peregrinū, usurpatum tamē ab Hebræis, uelut Genes. 41. uers. 8. & uers. 24. item Exod. 7. uers. 13. & uers. 24. & cap. 8. uers. 7. & uers. 18. & cap. 9. uers. 11. Adhæc Daniel. 1. uers. 20. deniq; Daniel. 2. uers. 2. D. Hieronymus in Gen. uertit Coniectores: in Exodo, Maleficos. E. sanē Exod. 7. uers. 13. qui primō uocantur Hachamim, id est sapientes, & Mechassaphim, hoc est malefici, ut quidam uolunt, mox dicuntur illi ipsi Hartūmim Mezeraim, hoc est, incantatores Ægyptij: unde colligi potest, quales sint Hartūmim. Idem in Daniele interpretatur Hariolos. Rab. Isaaci Nataris sentētia est, hoc nomine uocatos esse ab Hebræis quosuis qui intergentes singularem profitebatur sapientiam, præsertim quum ea ad superstitionem pertineret.

Nostis adhæc Germanis uno eodemq; nomine Zauberer nūcupatur magus, ex professo illusor, & frequenter eruditus, saga uel Lamia ob mētis

k 4 imbe-

Hartūmim.

Mox illi.
ser, & Lamia delusa, & ueneficus eo dem nomine

Germanis
dantur.

143

DE MAGIS INFAMIBVS

144

imbecillitatem & corruptam phanta-
siam à diabolo delusa, & uenenum stu-
dio usurpans ueneficus. Hinc euenit,
ut quando sagarum fit mentio, uel ue-
nificorum, mox Pharaonis præstigia-
tores, longè à sagarū & ueneficorum
actionibus alienos opponant, æqui-
uoco Germanico falsi. Proinde om-
nes scriptores Germanicos, quotquot
me hætenus in ea lingua legisse con-
tigit, grauiter in hoc argumenti gene-
re impegisse, etiamsi speciosos libro-
rum foribus præfixerint titulos, atque
sacræ Scripturæ testimonia produxis-
se uideatur, palàm testari minimè pu-
der: maximè quòd in aëre turbando
morbisq; cõciliandis nimium eos La-
mijis tribuere, gladiumq; stricū & fa-
sces inflammandos crudelissimis car-
nificibus sine iudicio, discretionem, uel
ulla commiserationis nota impruden-
tius subministrare uideam. In ea opi-
nionum uarietate, ne tenebras offun-
dat nominum cõfusio, ad hoc nostrū
institutum uarijs de causis libuit, Ma-
gum infamem à Lamia & uenefica se-
iungere: ut clarius, exulceratissimo
hoc nostro seculo, & in hoc negotio,
adhuc tam indocto, res innotescant
(cui usui uoces seruire oportet) & hi
internoscantur de quibus mihi sermo
est: atque palàm uideatur, ubi ab alio-
rum malè inoluta opinione, rationis &
sacrosanctæ Scripturæ basi innixus fir-
missimè, non temerè dissentiam. licet
his hominibus, ac eorum artibus, quæ-
dam esse communia non diffitear.

QVID MAGVS INFA-
mis, γυναικὶ καὶ θυγατρὶ.

Caput II.

Magus in-
famis.

MAgi itaque infamis nomen ge-
neralius erit, nec tam angustis
constricū cancellis: Lamia-
rum uerò & ueneficarum appellatio,
strictioribus circumscribetur limiti-
bus. Magum enim nuncupo, qui à de-

Magi At-

mone uel ab alijs, aut è libris uolunta-
riè edoctus, præscripta aut barbarorū
ignotorum aut cognitorū uerborum
formula recitata, submurmurata, ap-
plicataue, uel characteribus quibuscū-
que, aut exorcismis, dirisq; execratio-
nibus aut ceremonijs, solennibus riti-
bus, aut rebus plerisque adiunctis, pro
suo arbitrio, dæmonium in præstigio-
sum, fallax, uel alioqui ludicrum mini-
steriū, illicitè euocare conatur, ut asciticia
se se uel conspicua ostendat ima-
gine, uel aliter prodar, ad quæ sita que
uel uoce uel susurro respondeat, uel
picturis, uel notis, uel quocunq; alio
modo: uel qui aliud opus, simili rati-
one præternaturæ legem, perficere ni-
titur. Sub hoc etiam nomine illos om-
nes comprehendo, qui ab Hebræis,
Græcis & Latinis hic uarijs dicti no-
minibus, superstitiosè modoque ueti-
to futura prædicunt.

Magorum artem omnem ac poten-
tiam aspirationibus dæmonum con-
stare, perhibet Laeticius: à quibus in-
uocati, uisus hominum præstigijs ob-
cæcantibus fallunt, ut non uideant ea
quæ sunt, & uidere se arbitrentur ea
quæ non sunt. Sic Clementis & fra-
trum oculos effascinarat Simon ma-
gus, ut patris Faustianiani uultui facies
uideretur impressa Simonis: Petrum
uerò deludere poterat minimè. Hoc
uerè incātare, fascinare, effascinare di-
citur: γυναικὶ καὶ θυγατρὶ Græcis, ἰνδῶν, uel etiā
βαρναβῶν, (quanquam duæ hæ uoces
minus generales existant) qua dictio-
ne Paulus usus est: O' insensati Gala-
tæ, τίς ὑμᾶς ἰδόντων: quis uos incanta-
uit, & oculis ueluti præstigio im-
posuit, ut non crederetis ueritati? De o-
culis delusis Paulum intellexisse, testā-
tur sequentia. Est autem planè præsti-
gij genus, ut id quod sit, non uideas:
tum quod non est, te uidere putes: ita
uisus intuentium præstringitur. Fasci-

gyptiorū in
auspicatū Co-
lasiris apud
Heliodorum
de Histor.
Aethiopica
ex Aegypto
populorum,
id est, magia
antistes, do-
placem facit.

Li. 2. ca. 17. de
Orig. error.

Clem. lib. 10.
Recog.

Incentare.
Fascinare.
γυναικὶ καὶ
θυγατρὶ.
βαρναβῶν.
Gal. 3.

Præstigium.

Fascinum.
num

40

num id, fascinationem, incantationē,
maleficium uel carmen appelles licet:

Magia in-
fama. Magiam uoce Perfica, magicen, ma-

in p. d. giam infamem, magicam artem, im-

γυντα. mūdorum spirituum commercijs in-

θυρία. auspicatam: Græcè ἐπωδὸν & ἐπαοιδὸν,

quasi dicas excantatricem: uel cele-

August. lib.
20. de Ciuita-
te Dei. briori uoce, γυνταίαν, incantationibus
& carminibus nefariæ curiositatis ar-

te compositis concinnatam, quam ho-

nestiore uocabulo etiam *θεουργία* uoca-

re audent, licet quodam discerniculo:

quasi illius cultores. ut artibus illicitis

deditos, putent damnādos: huius ue-

ro patronos, laudabiles. quamuis utri-

que sint ritibus dæmonum fallacibus

obstricti sub angelorum nominibus.

Quandoquidem & Porphyrius quan-

dā quasi purgationem animæ per

theurgiam, cunctanter tamen & pudi-

bunda quodammodo disputatione

promittit: reditum autem ad Deum

hac arte præstari cuiquam, inficiatur

omnino. Quibusdam uerò consecrati-

onibus theurgicis, quas *τελεταί* nuncu-

pant, idoneam fieri atq; aptam susce-

ptionem spirituum & angelorum ad

uidendos deos (uel certius, meo qui-

dem iudicio, dæmones colludentes)

arbitratur. Hanc & Augustinus reijcit.

meratur, quodd fuerit maleficus, magiā
exercuerit, & Pythonem cōsuluerit.

MAGIÆ ORIGO, ET QVI

primi eius cultores: insuper Magici libri
patribus falso inscripti.

Caput III.

HVius artis originem ab angelis *Laflant.*
preuaricatoribus deducit apud *Eusebius*
Clementē Petrus lib. 4. Recog.

10 referens, eos docuisse homines, quodd
dæmones artibus quibusdam obedi-

re mortalibus, hoc est magicis inuoca-

tionibus cogi possent: ac uelut ex for-

nace quadam & officina maliciæ, to-

tum mūdum, subtracto pietatis lumi-

ne, impietatis fumo repleuerint. Ita

introducū diluuium. Cham uerò *Nō multo se-*
superstitis Noe filius, cuidam ex filijs *cus Berojus*
suis, qui Mesiaim appellabatur (a quo *scribit.*

20 Egyptiorum & Babyloniorum & Per-

sarū ducitur genus) malē compertam

magicæ artis tradidit disciplinā. Hūc

gentes quæ tunc erāt, Zoroastrem ap-

pellauerunt: admiratæ primum ma-

gicæ artis authorem, cuius nomine e-

tiam libri super hac plurimi habentur.

Hic à dēmonē, quem importunius fa-

tigabat, igne succensus concrematur.

Huius cineres, tanquā fulminei ictus

30 reliquias, colligentes hi qui erant pri-

mō decepti, deferunt ad Persas, ut ab

eis tanquam diuinus è cœlo lapsus i-

gnis, perpetuis cōseruaretur excubijs,

atq; ut cœlestis Deus coleretur. Plura

ibidem: & quomodo hinc templa sint

constructa, imagines erectæ, mysteria,

ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo

licētius peccarint homines, idola nec

uidere, nec audire, nec in aliquo mo-

ueri scientes. Sic Plinius quoq; in Per-

sida à Zoroastre (qui Persa Oromasi

filius erat, quem aliqui filium Nohæ

Cham putant) ortam magiam cōme-

morat: fusius eius originem, quando

& à quibus cœperit, & celebrata fue-

rit, enarrans. Iustinus in sua Epitome

hunc

magia quo-
vūdam Gra-
ecorum.

Athenaus
ex Clidamo,
lib. 9.

4. Reg. 21.
2. Paral. 33.

Li. 30. cap. 1.
Berojus.

August. de

euist. Deil.
21. cap. 14.

hūc Zoroastrem, qui magicam reperit
artem, & de eadem centum millia uer
suū ab Hermippo commentarijs illu
strata composuit, Baſtrianorū regem
fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Té
poribus, & in decimo de Præparatio
ne Euāgelica) plus 800 ferè annis an
te tempora Troiana fuit, quo etiā tem
pore Abraham & Ninus, quicum bel
la gessit, uixerūt, cū ageretur annus
ab orbe condito bis millesimus ac cen
tesimus octogefimus quintus. Moriēs
Assyrijs prædixit, si cineres suos cōser
uarent, ipsorum regnum non peritu
rum. Præceptorem in hac uanitate ha
buit Agonacen, quem aliquot annorū
millibus ante Troianū bellum fuisse
celebrem, quīdam sentiūt ex Cosmo
graphica supputatione, qua Troiam
annis 4020 post mūdi creationem ca
pram numerant.

*In suis reuela
tionibus.*

Methodius scribit, anno 340 Iared
surrexisse uiros malæ artis inuento
res, iniquos & omni nequitia plenos,
ex filijs Cain, ut Iobeth & Tholuscol
filios Lamech, qui cæcus fuit, quorum
dominatu diabolus eos conuertit ad
omne genus magicarum artium.

*Zamolxis Py
thagorens di
citur Strabo
ni lib. 16.*

*Magi.
Cōtra Alma
dali & Al
chindū de ef
fectu proie
ctū: radicū
Jean. Fr. Pi
cus lib. 7. cap.
5 & 6. ex pro
fisso.*

*Curt. lib. 6.
Philost. in
uita Apello
ni.
Volaterr. lib.
13. ca. 8. An
throp.
Dion Nicæ
nus et Xiphi
linus in uita*

Zabulum & Zamolxidē in illicitas
artes pronos, hanc primos excogitaſ
se, uel potius propagasse, ut à patre dia
bolo haud dubiè natam, ferunt alij.

Horum uestigia sequuti sunt Alma
dal, Alchindus & Hipocus ex Arabū
turba, Apuscorus, Zaratus & Cobares
apud Medos, Marmaridius apud Ba
bylonios, Zarmocenidas apud Assy
rios, Abbaris itē apud Hyperboreos,
Thespheion apud Æthiopes, Arnup
his apud Ægyptios, Iulianus apud
Chaldaeos, uocatus Theurgus, filius
Iuliani philosophi, qui lib. 4. de dēmo
nibus scripsit, sub M. Antonino: Cam
byſes & Zamares, Charondas, Dēmo
gorgon (alijs Damigeron) Eudoxus,
Hermippus, Gobrias, extiterunt & a

lij clariores antistites, ut Trismegistus
Mercurius, uel Hermes, qui tempore
Mosis uixit apud Pharaonem, quem
mare rubrum absumpsit: Apollonius
Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, &
Germa Babylonicus.

Recentiorem uerò magiam (quam
Cypriam dixere) ex Perside inuectam
esse in Græciam, prodiderunt Græci,
à quodam Hostane Persa, qui Xer
xem bellum Græciæ inferentem co
mitatus, semina artis portentosæ un
dique sparsit, infecto quocunque com
meauerat mundo. Hunc ad rabiem,
non auiditatem modò scientiæ eius,
Græcorum populos egisse, asserit Pli
nius. Inde Hostanes secundus, Alexā
dri Magni comes, artem hanc illustra
uit. In uniuersum deinde orbem ma
giæ studium est translaturum. Hanc &
coluere Antisthenes Atheniensis, di
scipulus Socratis, & Diogenis præce
ptor, author librorum de arte Magi
ca: Onomacritus apud Athenienses
Musæi socius, Athenis ab Hipparcho
expulsus: Thrasyllus etiam ob huius
peritiam Tiberio Cæsari admodum
gratus: Sempronius Rufus, natione
Iberus, præstigiorum nomine à Seue
ro Imperatore in insulam relegatus,
deinde ab eius filio Antonino reuo
catus: Cetieus quoq; Hermogenes,
Philetes, Cyprianus qui D. Iustinam
uirginem Aglaio amatori frustra con
ciliare nisus est: item Didius Iulianus,
& Antoninus Heliogabalus.

Porphyrus à posteriore gentilitate
maximè cultus, & inter Platonicos ob
excellentiā philosophus cognomi
natus, sed hostis ille Christi asophos
uel misosophos potius appelladus, cu
ius præceptor Plotinus Italicæ scholæ
Platonice patronus, ut Iamblichus Æ
gyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic ha
bitus omniū Platonis mysteriorū con
sultissimus, cuius librum de Sacrificio

& ma

*Antonini
philosophi.
Suidas.
Crisost. lib. 5.
cap. 11.
Fulgos. lib. 8.
cap. 11.*

*Philost. in
Apollonij ui
ta.
Volaterr. lib.
13. cap. 4.
Aduersus
Apollonij
Tyæ. magica,
Picus lib. 7.
cap. 10. Cōtra
Porphyrum
& illius lib.
de responsis,
idem li. 7. ca
pite 4.
Plin. lib. 30.
cap. 11.*

*Volaterr. lib.
13. ca. 3. An
throp.
Herodot. in
Polyhymnia
Dion in Tibe
rio.
Dion & Xi
philin. in
Antonino.
Capitolinus.
Spartianus.
Volaterr. lib.
13. Anthro.
Dion & Xi
philin. in An
tonino.
Porphyrus.*

*Plotinus.
Iamblichus.
Proclus.
Ioan. Pic. l. 2.
c. 5. de Præ
dicatione.*

& magia non minus grauiter quàm acerbè perstringit Ioannes Franciscus Picus lib. 7. cap. 5. de Pregonione superstitiosa. Hi simul operam dedere, ut cū studio & labore insanirēt, philosophi alioq̃ sua laude digni. Amphionē quoq; Thebanū & Orpheū magicis artib. ualuisse, tradit Pausanias. His adde Apuleium Medaurēsem nō alia de causa si cū in asinū fuisse cōmutatū, quod ob magi carū uanitatū peritiā: item Artephiu, qui in Compēdio studij Theologiæ affirmat, se peragrasse omnes Oriētis regiones exquirendæ sapiētiæ gratia, & ad Tantalū peruenisse in aureo throno sedentem, deq; cōlestibus, de natura, de moribus docentem, qui nihilo minus ab Artephio sit doctus.

Illustrata hæc magia est, & ferè abso-
luta à Democrito Abderite, qui Darda-
ni Ægyptiorū magi peritissimi libros
de Magia cōscriptos, & in eius monu-
mēto abditos eruit, atq; iustis cōmen-
tariorū uoluminib. ex disciplina Apol-
lonicę Captidenis & Dardani Phœni-
cum explicauit. Ab illo Dardaniæ di-
cuntur artes. unde Columella:

At si nulla ualet medicina repellere morbum,
Dardaniæ ueniunt artes. — Et Choastes
apud Valerium Flaccum:

Maximus hos inter Stygia uouit arte Choastes.
Itē: Harcalo non pauidus fortis mulcere leenas.
Et apud eundem:

Nec non serpentes diro exarmare ueneno
Doctus Atyr, tactuq; graues sopire chelydros,
Ac dubiam admoto sobolem explorare cerasse.

Eodem Dardani exemplo duode-
cim libros à se de hoc præstigijs ge-
nere concinnatos, in sepulchro secum
recondi uoluit Numa Pompilius, rex
& pontifex Rom. Extant & de hoc ar-
tificio Hermetis libri.

Non hic erant prætermittendi præ-
statiissimi philosophi, Pythagoras, Em-
pedocles, Democritus & Plato, qui ad
hanc artem discendam (Plinio autho-

re) nauigarūt, exilijs potius quàm pe-
grinationibus susceptis. Hanc reuer-
si prædicarunt, hanc in arcanis habue-
runt. Quin & Pythagorā, Platonemq; ob
eam capeſſendā Memphiticos ua-
tes accessisse, & penè totam Syriā, Æ-
gyptum, Iudæam, & Chaldeorū scho-
las perlustrasse, compertum est. Enim-
uerò hāc apud Chaldeos, religionem
etiam in sapientiā philosophicā com-
mutantes, Assyrios, Persas, Arabes, Æ-
thiopes & Indos plus ab initio cul-
tam fuisse atq; celebratam, quàm apud
ullas alias gentes, constat. Ægy-
ptios adhæc, natura superstitiosos, ac
in aniles fabulas & histrionica cōmen-
ta religionem uertentes, in primis ea
claruisse, quod potissimū apud eos
demonū uiguerit cultus: quibus nihil
studio maiori fuit unquā, nihil prius,
quàm ut quibuscunq; possent modis,
à uera Dei & naturæ contemplatione
abreptos, transuersos homines suis il-
laquearent uasamentis. Ita Græci a-
mātes & perquā studiosi nouarum
& ingeniosarum inuentionum, in Pyr-
ronias disputationes religionē trans-
fuderunt: quemadmodum Romani
dominationis natura cupidi, eam ad
suos similiter inflexerunt attempera-
runtq; affectus, & imperio conforma-
runt politico: qua ratione utriq; dæ-
monum artibus manū quoq; pronius
dedere. Exitēre & Choatræ populi,
incantatores nō uulgares, quorum la-
cus iuxta Mæotim, Plinio teste. Valer.
Flacc. lib. 6. Argonaut.

Centoras & diros magico terrore Choatras.

Neuri Scythiæ populi incantatores Herod.
quoque habitū famosi.

At quanquam naturalem magiam
plerosq; eorum authorū coluisse obij-
cietur, plurimum tamen eosdem su-
perstitionis impiæ infamisq; magiæ
admisuisse comperitur: ut naturalis
illa goetiæ & theurgiæ illecebris con-
fusa,

Plutarch. in
uita Numa.
Contra mon-
stroſa Pytha-
gora facta
scripsit Timō
Phlaſius.

Ægyptij na-
tura superſti-
tiosi.

Syllius lib. 1.

Li. 30. cap. 1.

*Naturalis
magia quid,
& eius com-
mendatio.*

fusa, malorumq; dæmonum impostu-
ris irretita, non satis secernatur. aliàs
penitissima illa naturalium rerum ab-
strusarum speculatio & cognitio, uera
nimirum philosophia, sauctiorq; ma-
gia, à sapientibus solenni plausu exci-
pienda, colendaq; , à me hic non ele-
uatur, cui etiam nulla ex parte quic-
quam derogatum uolo. Rabini He-
breorum asserunt, antiquos patres ad
sanhedrim, hoc est, consilium & iudi-
cium magnum admisisse neminem, ni-
si si magiæ peritum, & gnarum septua-
ginta linguarum. Adhæc quos Græci
sophos aut philosophos, Chaldei etiã
magos uocant, ut in Daniele testat-
ur D. Hieronymus: hos commendat
ueritatis historia, Matth. 2. momentũ
enim, locumq; nati filij Dei, ex prophe-
tijs, quas in illo regno & Babylonico
Israeliticæ captiuitatis tempore spar-
serat, stellæ monitu agnoscunt. Quam
quidem stellam nõ fortuitò illuxisse,
neque ex materia physica naturæ du-
ctu inflammata exarsisse, uerũ diui-
nitũs accẽsam, ut Christi natiuitatem
designaret, ipsosque ad locum in quo
erat deduceret, intelligunt. Superio-
rum uerò infamia uel hinc magis elu-
cesceret, quodd in Diuinationibus Cice-
ro scribit, in Persis augurari magos, &
diuinare, congregariq; in phano com-
mentandi causa, atque inter se collo-
quendi. Et quod grauius multò est, in
lib. de Sacrificio & Magia Proclus, dũ
hanc naturalium sympathiam cognati-
onemq; , & si uoles, compassionem
laussimè demonstrat, etiam numinum
aduocatione uti solitos magos, per hu-
iusmodi rerum consensum, tradit. Eos
quoque multæ idololatriæ occasione
dedisse, fabricatos temerè superstitionum
& falsæ credulitatis plurima ge-
nera, testatur Laërtius. Ex quo artis li-
quet ignominia, quodd numinis appel-
latione prætenta, ad dæmonum incli-

nans uersutias, impeditissimis & ipsa
erroribus obretita, minus prouidos in
interitum præcipites rapiat.

Sed utinam posterioribus Magis ea
mansisset religio, quæ Magorũ Persarum
erat, & Egyptiorũ sacerdotum,
& Druidum Gallorum: qui nefas esse
arbitrabantur, ea magiæ sacra literarum
monumentis committere, ne uul-
go innotescerent. Ita tandem fuisset
sperandum, illud prodigiosum diabo-
li artificium, atq; generi humano exi-
tiosum, prorsus interiturum: quem-
admodum & iam Theologis & Medi-
cis quocunque moliminis genere con-
nandum, ut artium hæc perniciosissi-
ma, fraudib. plena, è religionis nostræ
sacris quàm longissimè exulet, & è di-
uinæ Medicinæ castris omnino pro-
cul exterminetur, quum utranq; suis
fucatis exorcismis, barbaricarum uo-
cum preculis, obscurorum nominum
recitatione, sacrosancti eloquij abusu,
ligaturis, periaptis, carminibusque ad
salutis & uitæ hominũ perniciem con-
spurcarit. sicuti apud Iudæos secreti-
orem diuinæ legis interpretationem
Cabala nũcupatam, identidem ab ea
defœdatam uitiatamque legimus: ut
Cabalistica eiusmodi magia, Christi
incõparabilia effecisse miracula, astru-
ere non exhorrescant perfidi Iudæi.

Et hodie adhuc titulis, quos præ fo-
ribus splendidos suspendunt hi magi,
ementitis circumferuntur libri sub no-
minibus Adæ, Abelis, Enoch (quem di-
uiniorem ante cæteros fuisse asseruit
uerustas) item Abrahamæ, Aaronis, Dan-
ielis ob somniorũ explicationem, So-
lomonis (insigni coniectura ita ex Io-
sepho auguratur sacrilegi, in doctis au-
ribus irrepentes) adhuc Zachariæ Ba-
bylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Tho-
mæ, Hieronymi & Eboracensis cuius-
dam: ut ob speciosa hæc nominũ le-
nocinia magis arrideant, illiciantque,
& ci-

*Cabala à ma-
gia infami nũ-
ciata.*

*Libri ma-
gici.
Enoch.*

*Lib. 8. antiq.
Iud. cap. 2.
Vide sequen-
ti lib. 5. ca. 22.
eam de Solo-
mone opinio-
nem scitè di-
lutam.*

& citius fidem sortiatur. Verum acrius
intuenti, aperte se proditorum furci-
ferorum circulatorumq; fallax præsti-
gium, & nostro quo iam pridem confi-
cta sese profitentur ipsa uolumina. Io-
seph quoque Israelis filio, ex peculia-
ri Dei munere uaticinanti, somnia in-
terpretanti, in fratrum ministerium à
prouidètia diuina segregato, Christi-
que typum gerenti, eam aspergit ma-
culam Iustinus, illum magicas nouisse
artes, easq; ad Mosen & reliquos per-
uenisse scribens. Idem de Mose tradit
Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægy-
ptium sacerdotem dixere nō ualde di-
ligentes (teste Capnione) quidam re-
rum scriptores, ut Strabo Cosmogra-
phiæ libro sexto decimo. Magū item
& fallacē eum appellat Possidonius,
& Lyfimachus; & Apollonius Molon, 20
& plerique alij, similiter Apion: quos
mendacij, ignorantia & insania in-
simulat Iosephus multis argumentis.
Eam labem in primitiua Ecclesia quo-
que multis Christianis illeuerunt gen-
tes, qui tantum differerebant à magis,
quantum à tenebris lux, à mendacio
ueritas, ab ima uanitate, summa & sin-
cera pietas. Hos Origenes defendit.
Nec sanè illud mirum, quū plures ab
hæreticis & impostoribus libros sub
titulo Seruatoris nostri Iesu fuisse edi-
tos, non solum Hieronymus in 13. Eze-
chielis commentario testis sit: sed &
Augustinus in lib. 1. de consensu Euan-
gelistarū affirmet, fuisse gentiles quos-
dam temporibus suis, qui iactarent se
uidisse & legisse libros aliquot Christi
ad Petrum & Paulum, in quibus scri-
pta esset summa totius artis magicæ, 40
ex cuius peritia Christus, dum uiue-
ret, tot tantaq; miracula edidisset: quo-
rum insaniam quatuor argumētis eo-
dem in loco breuiter refellit.

Ex magis
multi hereti-
ci prodire.

Ex eo magorum collegio etiam in-
gens hæreticorum numerus in Eccle-

siam irrepsit, qui sicut Iannes & Mam-
bres restiterunt Mose, sic & illi Apосто-
licæ ueritati oblatrarunt. Horum prin-
ceps extitit Simon Samaritanus, qui
Romæ sub Claudio Cæsare propter
hanc rem statua donatus est, cum hac
inscriptione: SIMONI SANCTO

DEO. hic tādē uelut in aëre uolās,
à dēmonib. uestus, Petro orante, exal-
tatus dilabitur, misereq; interiit. Eius
blasphemias prolixè recensent Cle-
mens in Itinerario, Irenæus, Egesip-
pus lib. 3. de excidio Hierosolymit. ca-
pite 2. Eusebius, Nicephorus lib. 2. Ec-
cles. hist. cap. 27. Ambrosius in Hexame-
tro, Fulgof. lib. 8. cap. 11. Menander ma-
gus Simoni successit, ipse quoque ge-
nere Samarita: neque solum eius ex-
pressit impietatem, sed longè superas,
maioribus portentis efferebatur, sese
seruatorem dicitās ex olympo ad cœ-
lum demissum, docebatq; nullo pacto
angelos ab hominibus uinci aut cogi
posse, quā artis magicæ disciplina &
baptismo, ab eo traditis, ex quibus im-
mortalitatem humano generi proue-
nīre asserbat. Quæ omnia ex libris I-
renæi refert Eusebius lib. 3. Ex illo Si-
mone tanquam ex hæresum semina-
rio, pullularunt per multas successio-
nes, monstrofi Ophitæ, turpes Gnosti-
ci, iactantes omnem intelligentiam si-
bi datam non cœlitibus, sed à spiritu im-
postore & uentriloquo: impij Valen-
tiniani, Cerdoniani, Marcionistæ, Mō-
taniani, & multi alij hæretici, propter
quæstus & inanis gloriæ aucupiū mē-
tientes aduersus Deum, nec quicquā
utilitatis aut beneficiorum cōferen-
tes hominibus: at decipientes, & in
errorem perniciem quæ præcipitantes.
Huc pertinet famosissimi magi Cyno-
pis historia, quicum Ioanni Euangeli-
stæ, iussu Domitiani, in Pathmo insu-
la, quæ est una ex Sparadibus, exulan-
ti, controuersia erat. Exempla quoq;

2. Timoth. 3.

Simon Sama-
rit. magus, hæ-
resium semi-
narium.

Abdias epi-
scop. Bab. lib.
2. certam apo-
stol.

Id. de lib. 3.
cap. 4.

leguntur apud Iosephum libro 20. antiquitat. Iudaic. capite 6.

QVI MAGIAM INFAMEM
postea coluere, & funestus quorundam
interitus. Cap. IIII

SVperiorum magorum nugamenta itidem insulse sequuti sunt, Ap-
pion Grammaticus, Iulianus apo-
stata, Robertus Anglicus apud Helue-
tios miserè mortuus, Rogerius Ba-
chon, Petrus Aponensis Conciliator
dictus, Albertus Teutonicus, Arnol-
dus de uilla noua, Anselmus Parmen-
sis, Picatrix Hispanus, uel author libri
ad Alfonsum sub Picatricis nomine,
Cicchus Asculus Florentinus, & pleri-
que alij obscurioris nominis scripto-
res, deplorati certè ingens homines:
qui quum se magiam tradere pollicer-
entur, non nisi aut delirameta quædam,
nulla ratione subnixæ, aut superstitione-
nes, pijs omnibus indignas congeste-
runt: quorum plures etiam in hac arte
florentissimos, fama mulctatos, &
quàm miserrimè hoc mundo defun-
ctos fuisse, se partim cognouisse, par-
tim testantibus fidelissimis homini-
bus audiuisse, asserit eximium illud o-
lim Germaniæ decus Ioannes Reu-
chlinus, linguarum peritissimus. Quæ-
doq; enim eiusmodi societatis iure de-
uinctos, uel ancipitibus falsis præ-
stigijs ad metiendum permotos per-
dunt dæmones, & iudicibus uincien-
dos, excarnificandos, enecandosque
produnt: uel ipsi tragico aliquo tristi-
supplicio interemptos abripiunt. So-
lent tali quidem honore & remunera-
tione, tenebrarum potestates suam affi-
cere clientelam. Ita Zoroastrem ab-
sumpserunt flammæ, ac Simonem ma-
gū altissimus casus. Zaroës & Arpha-
xat magos in Persidis ciuitatibus ludi-
ficantes homines, ipsa hora martyrij Si-
monis & Iudæ apostolorum fulguris ic-
tu exustos fuisse, tradit Abdias Bab.

In Rogerium
Bach. scribit
Ioan. Frane.
Picat. lib. 7.
cap. 7. & con-
tra Petrum
Apon. &
Alberti li.
4. cap. 9. &
lib. 7. cap. 5.
& 7. de Pre-
not. supersti-
uelut & ad-
uersus Indo-
rū Brachma-
num & Gy-
mnosophista-
rum Aethi-
opum magi-
ca, ca. 9. li. 7.

Lib. 2. de uer-
bo miris.

Zaroës &
Arphaxat
Magi fulgu-
ris icu mor-
tui.

episcop. lib. 6. certam. Apostol. Sic &
Cynopem magorum principem, Ioanne
euangelista orante, fluctus absorpsisse
legimus. L. Piso primo Annalium au-
ctor est, Tullum Hostilium regem, ex
Numæ libris, eodem sacrificio quo Io-
uem cælo deuocare conaretur, quo-
niam parum ritè quædam fecisset, ful-
mine ictū. Amphiarus Argiuius uates
& augur, cauere sibi non potuit, quin
primo die quo Thebas ueniret, hiatu
terræ absorberetur. Maxentius Imper-
ator artibus magicis (quibus exercen-
dis erat aptior quàm Imperio) dedi-
tus fuit, & mulieres prægnantes inter-
dum secuit, aliquando infantum re-
cens natorum uiscera inquisiuit. Quæ-
doq; arcanis quibusdam rationib. dæ-
mones acciuit, eorumq; responsis bel-
lum, quod sibi à Constantino & Ly-
cino parari senserat, amoliri conatus
est. At quod hic sui conatus impij sor-
titus est autoramentū? Victus aliquot
à Constantino prælijs, cum suis tan-
dem in flumine merlus periit, ponte
Miluio rupto, quem scaphis coniun-
ctis, ut transire posset, ipse fecerat, &
in proprium appararat exitium. Chri-
stiani dixere, interitum Maxentij simi-
lem fuisse Pharaonis poenæ.

Scribit Olaus Magnus li. 3. cap. 4. de
gent. Septent. quod Methotin quidā
arte magica insignis, excellentem fi-
ciæ dignitatis, uel potius diuinitatis
opinionem sibi assumens, simplicium
animos præstigijs artis fama sedu-
ctos, ad præstigijs libamenta sibi pen-
denda adduxerit. Hic cum esset sum-
mus deorum pontifex, sacrificia cere-
moniasq; ita distinxit & ordinauit, ut
discretus superum cuiq; cultus & liba-
tio obseruaretur, asserens deorum of-
fensas communibus sacrificijs aut per
mixtis ceremonijs expiari non posse.
Tandem sceleribus eius detectis, con-
cursu populi occiditur: occisusq; pe-
nitense-

Cynops ma-
gus à fluctib.
absorptus.

Statius in
Thebas.

Euseb. lib. 9.
cap. 9.

Methotin
magus oc-
ciditur.

*Hollerus ma-
gus trucidatus.*

stifera cadaueris sui contagione plurimos perimens, tumulo extrahitur, ac palo infigitur, quemadmodum uanitatis ipsius meruerant præstigiæ. Eteiusdem libri cap. 18. hæc narrat: Colebatur etiam inter alia Aquilonis numina, magus quidam Hollerus nomine, nō minori fraude, quā singulari superstitutione, diuinitatis opinionem & cultum sibi in gente curiosa uendicās. Is siquidem parem cum Othino amplitudinem in medio deorum assecutus, aded armorum & præstigiarum usu clarus euasit, ut ad traijcienda maria offe, quod diris carminibus obfignauisset, nauigij loco uteretur: nec segnius eo, quā celerrimo uelorum uentorumque usu, præiecta aquarum impedimenta superaret. Tandemque ut diuinitas eius ostēderetur esse mortalis, ab æmulis suis trauulentissima morte est interemptus. Præterea Od-

*Odde magus
submergitur.*

donem, Danicū piratam maximum, tradit absque carina altum pererrasse mare, & hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euertisse: ac postremò peritiorē hoste circumuetum, gurgite submersum esse, qui marinos uortices præstigijs carminibus olim calcare consuevit.

Faustus magus famosus.

Ioannes Faustus ex Kundling oppidulo oriūsus, Craconiæ magiam, ubi olim docebatur palam, didicit, eamque paucis annis ante quadragesimum supra sesquimillesimum, cū multorum admiratione, mēdacijs & fraude multifaria in diuersis Germaniæ locis exerceuit. Inani iactantia & pollicitationibus nihil non potuit. Exemplo uno artem ea cōditione Lectori ostēdam, 40

no, nec callido, plurium rerum cognitionem artesque uarias polliceretur. Hinc & tamdiu uinum, quo Faustus unice afficiebatur, promptus ille, donec uas euacuaretur. Quod ubi Faustus intelligeret, atque Grauiam sibi abeundum esse, ut raderetur barba, diceret alter: uinum is si adhuc curaret, artem denuò promittit singularē, quacitra nouaculæ usum, tolleretur barba. Conditione accepta, arsenico confricari eam citra ullam præparationis mentionem iubet: adhibitaque illinitione, tanta successit inflammatio, ut nō modò pili, sed & pellis cum carne exureretur. Cum stomacho idem ille mihi facinus hoc nō semel recensuit. Alius mihi nō incognitus, barba nigra, reliqua facie subobscura, & melācholiā attestante (spleneticus etenim erat) quum Faustum accederet, incunctanter hic ait: Profectò te sororium meum esse existimabam, pedibus tuis mox obseruatis, num longæ & incuruæ in ijs prominerent ungulæ: ita hūc dæmoni assemblans, quem ad se ingredi arbitraretur, eundemque affinem appellare consuevit. Hic tandem in pago ducatus Vuirtenbergici inuentus fuit iuxta lectum mortuus inuersa facie, & domo præcedenti nocte media, quassata, ut fertur.

Ludimoderator apud Goslarienses ex Fausti magi, uel uerius infauti mali doctrina instructus, modum quo carminibus in uitro coerceretur satan, didicit. Ut itaque impediretur à nemine, die quodam in syluam abiit: ubi in magica execratione aberranti apparuit dæmon horrenda admodum forma, oculis flammeis, naribus ad cornu bubuli morem intortis, oblongis dentibus, aprinis non dissimilibus, genis selem referentibus, & in uniuersum terribilis. Hoc idolo terrefactus hic prosternitur, iacetque horas aliquot semimor-

mimortuus. Tandem respiranti non-nihil, atq; ad ciuitatis portas progredi-
enti, quidam familiares obuij, vultus
mutati, pallorisq; causam rogant. Hic
tremens & uelut furibundus obmu-
tuit, domumq; ductus horrédos ede-
re sonos, & prorsus insanire cœpit. An-
no tandem exaëto fari denuò incipit,
& ea specie sibi dæmonem apparuisse
narrat. Cœnæ uerò Dominicæ com-
munionem ubi tum celebrasset, tertio
pòst die se Deo commendans, calami
tosæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix
ab Ithena oppido dimidium miliare,
medicinam fecit: liteq; inter hunc &
uicinum fabrum lignariū orta, hic al-
terum cōiicijs acerbioribus irritauit.
Post menses aliquot periculo so affici-
tur morbo faber, priusq; offensæ ue-
niam precatus, magi opem implorat:
qui dissimulata iniuria, iubet ægro-
tū in portione uti radice, cui à Verre no-
men est (sic legitur) cum alijs uenena-
tis herbis. Ea bibita tam atrocibus e-
xercetur cruciatibus indies magis ac
magis auctis, ut tandem cum morte ui-
tam commutarit. Homicidij accusa-
tur magus à fabri coniuge & consan-
guineis. Causa uerò ad magistratum
Ithenensem delata, uinculis ille coer-
cetur: & quæstionibus subditus rem
omnem confitetur, ac in primis quidd
uindictę studio fabrū perdidisset, sub-
iungens artem se edoctum fuisse à ue-
rula non procul ab Hercinia sylua de-
gente: item dæmonem sibi semper
præstò fuisse, commune facientem in-
spirantemq; quid consilij tam absen-
tibus quàm præsentibus præstari o-
porteret. Quare palo affixus, Vulca-
no consecratur.

De Premor.
superst lib. 4.
cap. 9.

Alloquutum se plurimos asseuerat
Ioannes Frânciscus Picus, qui uana spe
futurorum delusi ab apparente sibi dæ-
mone, per inrita pacta uocato, usquea-

ded uexati fuerunt postremò, ut opti-
mè secum putarint actum, ne uitam a-
miserint. Aliū quoq; intellexit ab eiuf-
dē socijs adhuc uiuis, à dæmone quin-
quaginta fermè abhinc annis uiuū ab-
latū, nusquā comparuisse, dum curio-
so cuidā & malè sano principi Troiæ
oppugnationē repræsentare, quasi in
scena, pollicitus esset, Achillemq; &
Hectorem introducere præliantes.

Magus uiuus
à diabolo ab-
latus.

Comes item Matifconensis magi-
cæ factionis, hora prandij coram mul-
tis Baronibus & militibus abreptus
fuisse à dæmonibus legitur, ac ter cir-
cum ciuitatem Matifconensem uelo-
cissimè uectus cunctis uidentibus, at-
que ter miserabiliter exclamasse, Suc-
currite ciues, succurrite: unde tota ci-
uitas fuit commota, atque ille factus
perpetuus dæmonum comes, ut fusius
docet Hugo Cluniacensis.

Recēti adhuc memoria, Anno 1530, *Sacerdoti in
crystallo the-
saurus osten-
ditur à damo-
ne, & ab eo
dem opprimi-
tur in specu.*
sacerdoti in crystallo thesauros Nori-
bergæ ostenderat dæmon: hos cum
loco perfosso ante urbem quæreret sa-
cerdos, adhibito amico spectatore, &
iam in specu arcam uidisset, atque ad
eam cubantem canem atrum, ingres-
sus sacerdos in specū, opprimitur in-
terficiturq; , ruente cacumine, & spe-
cum rursus complente.

Saltzburgi incantator iactabat, se o-
mnes in uicinia ad miliare serpentes
posse in unam perducere foueam, &
interimere: quod cum tentaret, tan-
dem antiquus & ingens proserpit ser-
pens, quem quum carmine in foueam
compellere niteretur, ille exiliens, in-
cantatorem uelut cingulum amplecti-
tur, trahitq; in foueam, & enecat. Hęc
magiæ huius stipēdia, hi simulatæ fru-
ctus amicitia: hæ ementitæ phialæ, an-
nuli, carceres, ficti compedes, & uesa-
na perniciosaq; ludibria.

A serpente
magus eue-
latur.

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus
ait: Dæmonum scientia & uirtute
exer-

Lib. 2. Sentē-
tiarū, dist. 7.

exercentur artes magicæ, quibus tamquam tam potestas quam sciëntia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Egyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderant: uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est, dæmonibus hanc rerum uisibilibus materiam ad nutum seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

DE LIBRIS QUIBUS
dam magicis. Cap. V.

Pæterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execratorumque dogmatum iactant auctores, hi magi: uerum etiam libros à Raziæ & Raphaele, Adæ & Tobie angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fūco suam pulchrè adornent Empusam. Hi uerò libri, ut & superiores, penitus introspectanti præcepto rum canonem, rituum modum, uerbo rum consuetudinem, characterum genus, barbarum constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarum uim, res insulas, manifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasque, nec nisi summas imposturas eos continere, necnon ita pridem ex unius conspirationis uolutabro cunctos nostra ætate scaturisse, minimeque Chaldeorum & Hebræorum linguam uetustatemque respicere: nec duplicem Egyptiorum characterem, unum in sacris, alterum in prophanis agnoscere, 40 commonstrant. Interim tamen à perniciosissimis abominationum architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gentilitijs quibusdam obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circumueni-

ant citius, studio immixtis inferis que multis ignotis nominibus & signaculis, ut stupori terrorique sint rudioribus, simplicibus & incautis, mentis sanæ dubitet nemo.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributusque Henrico Cornelio Agrippæ, meo olim hospiti & præceptori honorando, ultra alios quadraginta iam mortuo, ut hinc falsè eius manibus iam inscribi sperem, sub titulo quarum libri de Occulta philosophia, seu de ceremonijs magicis: qui insuper clauus librorum trium de occulta philosophia, omniumque magicarum operationum iactatur. Sed

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:

meræ sunt nugæ, & scopæ dissolutæ, ut nihil ex eo certi constituere queas, etiam si huius uanitatis studiosissimus singula quo iubet auctor ordine, industriè prosequaris, inchoesque ex figura mundi, collectis literis ab ortu corporis planetæ secundum successione signorum per singulos gradus, atque ex singulis gradibus ab ipso planeta aspectis, facta proiectione à gradu ascendentis, ut ille proponit, & fusus nugaciusque docet. Idem dictum uolo de tabulis, per quas malorum spirituum nomina extrahuntur: & de calculatione, quam Egyptijs literis tradidisse Trismegistus dicitur, qui etiam omnium primus extitisse fertur, qui de nominibus spirituum eliciendis tractarit. Fabrica quoque exquisita in hoc libello subsequitur de characteribus bonorum & malorum spirituum: quos tamen ita effictos esse ad deceptionem, nec ijs quicquam inesse uirum, quilibet sanæ indolis haud diffculter iudicabit. Accedit & tabula, per quam figuræ quædam malorum spirituum familiares, & imagines inueniuntur,

Quartus liber de occultis philosophia impius. Cardanus lib. 18. de subtil. alio titulo eius libri memorando

Cap. 5.
Libri magici.

untur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos preseruantia, & ad malorum dæmonum constrictionem & exterminationem adiuantia: malos etiam spiritus alligantia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominibus bonorum spirituum uariè componuntur, quibus abominabilis, imò blasphemus sacra Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etià malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inferitur: fitque hoc, si ad malum tendit operatio, ut ad uindictam, pœnam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus habetur, ille orationibus immiscetur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio conuertitur ad exequutorem illum, qui minister in præcedenti oratione operatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Herou numero aliquis.

Subsequuntur & uariæ consecrationes rerum aliarum, tum libri, per quem malorum dæmonum ministerio plurimum, quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuem obedientiam sacro quodam suo iuramento nouerunt. Hic post consecrationem conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum deliramenta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spirituum ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentem continuo uortice in-

tra consecratum circulum circuire, donec uertigine correptus humi in circulo procumbat, ubi quiescens statim in extasi rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annunciabit. Sic & oracula per insomnia redduntur, si post alia ex præscripto administrata, lectum ingrediat actor cogitatu illi rei inhaerente, quam cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quâdo res imaginationi cogitationiq; tam ualidè impressæ adhuc in organis imaginationi inservientibus hærent. Quæ etiam in mali spiritus inuocatione requirantur, eadem religione prosequitur. Vbi adhibentur quoque consecratæ res, necessariae tam ad defensionem inuocantis & sociorum eius, quàm etiam ad uincula & constrictionem spirituum: quales sunt sacræ chartæ, laminæ, picturæ, pentacula, gladij, scœptra, uestes, ex materia & colore conuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoque inuocati ad potum & esum inuitantur. Inde pestilentissimus subiungitur libellus, Heptameron inscriptus, siue elementa Magica Petri de Abano: quem, ut reliquos id genus omnes, interlectionis reiecte 30 libros, Vulcano cum primis consecrare decet. In eo circulus & eius compositio describitur, item nomina horarum & angelorum eis præsentium, barbara nimis, quemadmodum & angelorum quatuor anni temporum nomenclaturæ: consecrationes quoque & benedictiones circuli ac suffumigiorum, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uestis & pentaculum factum die & hora Mercurij, crescente luna, in charta, membrana scilicet hœdi, ubi prius super illo dicta fuit missa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituum aëreorum im-

Elementa Magica Petri de Abano.

Uti missa & aqua baptismatis.

impus, oratio ad Deum blasphema, in quatuor mundi partibus recitanda in circulo, deinde visiones & apparitiones uirtute exorcismi excitatae, cum inuocatione horrenda exorcistae: nomina item angelorum absurda diei Dominici, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanæ dierum.

Agrippa a calumnia uindicatur.

Ionius in Eleg. & ex hoc Andreas Hondorff in libro Explorationum Germanicorum & ple-rius alijs.

Occasione huius libri Agrippæ ascripti, silentio inuolui diutius ob ne-ritatis prærogatiuam non patiar, quod in diuersis aliquot scriptoribus legirim, diabolus forma canis ad extremum Agrippæ halitum comitem ipsi fuisse, & postea nescio quibus modis euauisse. Satis equidem mirari hic nequeo, tantæ existimationis uiros tam insulse aliquando loqui, sentire & scribere ex inanissimo uulgi rumore. Canem hunc nigrum mediocris stature, Gallico nomine Monsieur (quod Dominum sonat) nuncupatum, noui ego, si quis alius, familiarissimè, quem nimirum non raro, ubi Agrippam se-starer, loro ex pilis concinnato alligatum duxi: at uerè naturalis erat canis masculus, cui aliàs scemellam ferè colore & reliqua corporis constitutione similem, quam Gallicè Madamofelle (Dominam) appellabat, me præsen-30 te, adiunxit. Causam autem huic falsæ opinioni dedisse opinor, partim quod canem hunc pueriliter nimis amaret (ut sunt quorundam hominum mo-res) oscularetur plerumque, aliquando & à latere hunc sibi admoueret in mēsa, quemadmodum & in eodem simul lecto lub lodice noctu pateretur, ubi coniugem Mechliniensem Bonnæ repudiallet anno tricesimo quinto su-40 præses quimillesimum: uelut & in museo, ubi inter supellectile chartaceam ceterè insignem perpetuus erat Agrippa, atque in eius mensa Agrippæ & mihi in studijs communi, inter utrunque semper iaceret hic canis. Parum ad-

hæc, quod, licet in dicto hypocausto inter chartas continuò delitesceret meus herus, nec toto ostiduo uix semel prodiret, quicquid tamen in di-uerfis regionibus ageretur, ferè norat. Hoc alij imprudentiores, huic cani ut dæmoni, dum adessem, acceptum fe-robant: sed reuera à doctissimis qui-busque uiris ad illum undequaque scri-10 bebatur quotidie. Anno supradicto Bonna Lugdunum profectus, capi-tur à rege Francisco, quod liberius nonnihil in ipsius matrem aliàs scrip-sisset: sed quorundam intercessione liberatus, Gratianopoli in Delphina-tu post aliquot mēses in Domino ob-dormijt. Tum ego Lutetiæ Parrhisio-rum agebam.

In hoc catalogo recensendus libel-lus Arbati de magia ueterum, inscri-20 ptus, magicæ impietatis plenus, uti constat ex aphorismo 16. 17. 21. 24. 25. 27. & alibi, secus licet splendide polli-ceatur in fronte, nimirum Pneumati-cam magiam ueterum tum magorum populi Dei, tum magorum gentium, pro illustratione gloriæ & philanthro-pias Dei.

DE IOANNE TRITEMIO

eiusque libro Steganographia inscri-pto. Cap. VI.

Steganographiæ Ioannis Trite-mij abbatis Spanhemensis, in hæc uerba meminit Carolus Bouill-*In epistol. ad Germanum Capaium Reg. consiliar. Tritemius. Steganographia Tritemij.*
lus: Ad Tritemium diueri, quem re-peri magum, nulla philosophiæ par-tè insignem. Eius Steganographiam euolui uelitatim nonnullorum capi-40 tum perlegens initia. uix horas duas librum in manibus habui: abieci enim cum illico, quod terrere cœperant me-tæ adiurationes, ac tam barbara at-que insolita spirituum (ne forte dicam dæmonum) nomina: uniuerſa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere ui-sus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut e-

nim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut ferme nulla. Innumeri aut sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscium Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarum aut uocabulorum transpositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius qualescunque erit, manere ignotum: hætenus uera loquutus sit. Nam in tota huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac piissimas orationes inserit, quæ ad amicum epistolarum loco mittantur: re autem uera la chrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apollophe sentit: Diuinis aduersus Deum nefarie utitur, ac per mundanam inanemque sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod aut sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetque puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluaturque fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis iniisse ac sanxisse, palam ex ipso opere declaratur. Porro, si ritè memini, huc ipsum in Steganographia illa ordinem seruatur: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremo figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atque elicere liceat. Partitur autem in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor Imperatores, Duces, Comites & Seruos: Imperatores uero totius orbis esse tantum duodecim, quotquot & ueti à philosophis esse traduntur. Ex his quoque quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Se-

ptentionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ effectum conuertitur. Cùm uult disito amico sua aperire consilia. (hæc enim uocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis & deuotionis fucō affectatam, eamque characterē cuiuspiam duodecim Imperatorum immit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur characterem aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterē in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritque, confestim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patetēs adhuc literas: spectansque in auroram profert. qua ritè prolata, mittit ilicd Imperator ille quendam suorum aut Ducum aut Comitum aut Seruorum, qui protinus aduolans, sit uiro eminens uisibilis, uelut nebula aut caligo in aëre pēdula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominatusque ad eius aures expetita amici secreta propalat & nunciat. Sunt aut (quod sentiam) adiurationes ipsæ hand continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum, suntque huiusmodi nomina (ut dixi) omnia ferme ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tene-

Daniel. 11.

Ordo Steganographia.

tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogatur. Quod si in his adiurandis territus, pauxillum trepidaueris, aut in explenda adiuratione (sive uocabuli omissione, siue seriei immutatione) aberraueris, re ilico necabitur. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis aded erit mente captus, ut bonos clementesq; spiritus esse probet? Vidi in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisque, qui assidue cupit spiritum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cunctis famuletur. cæterum in semotissimo (ut ait) à turba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredientes necet, &c. Satis superq; me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi patefiant. Hastenus Bouillus: quem tamen mendacij & impietatis accusat Tritemius, se purgans in Præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Librorum Steganographiæ partem scriptam cum figuris & spirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippam felicis memoriæ, ego ipse olim legi, atq; eo inscio exscripti.

Studiò in argumentis famosorum quorundam librorum describendis longior fui, ut ijs cognitis promptius de reliquis eius farinae blasphemijs censeatur.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmameta, ac sacrilegi negocij methodus: cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusque inexpugnabili potestate & cæca numinum coactione uiolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridentes, bis certè mi-

seri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaque studia frustrati euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed permissione ob hominum incredulitatem, & demonum passionem sortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Almadel, ars Notoria, ars Bulaphiæ, ars Artep hij, ars Paulina, ars Reuelationum, & similia impietatis môstra plura, neutiquam toleranda: quæ hoc ipsò sunt magis exitialia, quo indoctis apparent diuiniora.

INCANTATIONVM VARIJ modi. Caput VII.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataq; edunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerunq; Goeticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilicij sacrificijs, imprecationibus, mentione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitione uel dolose ad motis: interdum etiam certis suffumigijs, luminibus, collirijs, *aspersionibus* seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commentantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis môstris organisq;. Quibus licet interdum aliquid uirtutis natura-

Magia artes quædam.

In actionib.
illis magorū
natura cur-
sum superan-
tib. damō
peratur, Dei
permissu, ob
magi impie-
tatem, & a-
stantium in-
credulitatem.

turalis inesse potest, tamen ut plurimū
ad eorū constructionem aut usum ad-
hibentur nefandē uel sacra Dei oracu-
la, uoces siue sententiæ, uel blasphe-
ma uocum diabolicarū deblateratio,
a quibus uim omnem manare propa-
gariq; in hæc media, ac ab iisdem pen-
dere confidunt, dēmonio interea col-
ludente cooperanteq; ; immō rem o-
mnem Dei petmissu, ob magi impie-
tem & astantium incredulitatem ex-
pediente, quam elusus incātor alio-
qui frustra machinaretur. Hoc equi-
dem ad omnes horum hominum mi-
nificas, naturalisq; potentie cursum &
modum exuperantes actiones, semel
hic dictum responsumq; uolo. Enim-
uero eousq; horū hominum animos
satanicæ huius professionis æstrum
peruasit, ut creditum sit, id genus im-
posturis dæmoniis omnino perfici
quæ requiruntur, aut naturis rerū uel
nouas indui uires, uel priores adimi,
infirmari aut uegetari, siue naturæ cur-
sum mutari, fulmina cieri, tonitrua, nē-
tos, pluuias inopinatō concitari uel
sedari, serpentes feritate uiolentiaq;
exui, bestias indomitas coerceri, fer-
rum rumpi, morbos infligi & curari,
manes ac umbras euocari, & (ut Apu-
leius ait) animas agiles reuerti, pigrū-
que mare colligari, & noua corpora
creari. Nec portet os eas res enume-
rare hic lubet, quas cū Coracesia, Cal-
licia, Menaide, Corinthade, Aproxi, a
Pythagora celebratis herbarum homi-
nibus, ad hoc certē aptis, si non exco-
gitatis, ut sono terreāt: & cum Demo-
criti Chirocinera, Agloaphotide, Mar-
maritide, Achemenide (quæ in hostiū
aciem coniecta, trepidare agmen, &
terga dare, scribit Plinius) Hippopha-
nade, Adamantide, Cynocephalæa Ap-
pionis, similibusq; terrificis plātaram
mōstris, apud magos usurpatis, & iam
singulari Dei bonitate in hominum

utilitatem memoriæ excussis, peni-
tusq; abolicis, quādoq; prorsus sub-
latas uolet Deus. Immetus siquidem
est harum fallacium actionum & re-
rum numerus, quas latere præstat: sal-
tem incautos nimisq; credulos præ-
monuisse utile est, ne impiē huc quo-
que attractis diuinis nominibus, uel
sacræ Scripturæ uerbis iniquē contor-
tis fallantur, seducanturque, quemad-
modum hætenus factum animadu-
ertimus: ut hoc nomine, quo grauissi-
mē delinquitur, se purgēt excusentq;
quodd nimirū nomina sacrosancta in-
uocent; uerbumq; Dei commisceant
in hoc opificio diabolico, ubi scelere
horribili sanctissimū Dei nomen pro-
phanatur, atque abusu abominando
Scriptura conspurcatur diuina.

Et quanquam iniquis impijsq; his
rationibus dæmones se accersere, aut
ijs imperare posse, maleferiati hi ho-
mines gloriosius iactent, & ad horum
illicita murmura nutumq; illi obedire
uideantur quasi obstricti compulsiq;
interim tamen suos hos dominos &
imperatores, sibi magis deuinctos ser-
uilesq; habent, ut quibuscunq; dēmo-
num spectris, laruis aut propositis ima-
ginum dolis seu ludificatibus formis,
fidem adhibere cogātur: unde tamen
ipsis nunquā usque adeo multum cō-
modi sperādum, nisi quodd sibi hac ra-
tione magis placeant, aliosq; in admi-
rationem pertrahant, tanquam rerum
non uulgārum aut curiosarum periti.
Interim ab his cogi se simulant dæmo-
nes: quāquam uentre optent, teste
Porphyrīo, ut suis deinde alios præsti-
gijs irretiant. Sic quendam se uidisse
Iohannes Fernellius scribit, uel uerborū
spectantia in speculū dēnuare, quæ
ille, quæcūq; imperaret, mox aut scri-
pto aut ueris imaginib. (ut ille ait) ita
dilucidē exprimeret, ut promptē & fa-
cile ab absidentibus omnia internosce-
ren-

Lib. 4. cap.
17. & lib. 3.
cap. 2.

Lib. 1. de ab-
ditis rerum
caus.

rentur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obscenis nominibus spurcè contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principum nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisq; regionibus imperent. Hæc ille. Etsi uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijsq; parente nostris oculis obiectæ: nō tamen nō debent esse præstigiiosæ, mendacesq; uel mēdacijs inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Incantamentorum etiam peculiaris res modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septentrionis passim reperiebatur malefici ac magi, tanquam in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorum periciam suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerāt, fallacibusq; formis ueros obscurare consuevit. Nec solum pugiles, uerum etiam scæminæ & teneræ uirgines pro uoto suo laruas liuido squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aëris teneritudine mutuari consueuerunt: & rursus ablegato nubilæ inumbrationis uapore, prætentas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantamq; uim carminibus eorū adfuisse, constat, ut rem remotissimè posita, & quantalibet nodorum cōsertione perplexā, e longinquo soli sibi cōspiciuam ad contactum euocare posse uiderentur. Talibusq; præstigijs id ipsum hoc modo demonstrant. Scire cupientes statum amicorum aut inimicorum, longinquo terrarum spacio, quingentorum uel mille miliarium inde distantium, Lappone seu Finnōne huius rei peritū, dato munere, linæ scilicet uestis aut arcus, ro-

gant ut experiatur, ubinam fuerint & quid agant amici uel inimici. Quocirca conclaue ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpētem malleo super incudem præscriptis ictibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadēs in extasin rapitur, iacetq; breui tēpore ut mortuus. Interea diligētissimè à prædicto comite, ne quod uis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cōtingat, custoditur. Carminum namque potētia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimoniu expeditæ legationis seu cōmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadem signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem

20 cap. 18. lib. 3. de Ventis uenalibus, illud miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negotiatoribus in eorum littoribus, contraria uentorum tempestate impeditis, uentum uenalem exhibere: mercedeque oblata tres nodos magicos, non Casioticos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos habere placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita scuas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: Infana certè sunt documēta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Utinam facesseret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis cōfessionem, legis inhibitione, nunquam uisa est uti palam:

m 4 nec

Lib. 3. ca. 19.
F. sist. de gent.
Septent.
Incantatio-
num modi a-
pud Septen-
trionales.

Saxo Gram-
mat. in initio
lib. 7. Histor.
Dan.

Venti uenales.

nec alios eam, nisi cum uitæ discrimi-
ne, docuit. Multa alia eiusmodi male-
ficorum opera enarrat Olaus impudē-
ter satis, in eiusdem libri capitibus di-
uersis, quæ profectò nō semper fidem
merentur: proinde in ijs recensendis
breuior esse uolui. Ventos tamen ita
magis sedari, testatur Herodotus quo
que lib. 7. de præfectis Xerxis: quodd i
tridua tempestate quadringētas na-
ues amifere, donec quarto die magi
incisiones faciēdo, & ueneficijs incan-
tādo, uentū Thetidi & Nereidibus sa-
crificando, tempestatem compescue-
runt: siue eadem tempestas aliter cel-
sarit. Sic & Ephesij notulis quibuscūq;
& nocibus magicis utentes, in omni
negocio uictores euadere putabātur.

Ravifus.

*Lib. 2. de As-
tro autem.*

Interijciatur hic Apuleij commen-
tum, cuius hæc sunt uerba: Athenis, 20
proximè & ante Pæcilem porticum,
isto gemino obtutu circulatorum aspe-
xi equestrem, spatham præcutam mu-
rone infesto deuorasse: ac mox eun-
dem inuitamento exiguae stipis uena-
toriam lanceam, qua parte minatur e-
xitium, in ima uiscera condidisse, &
ecce ponē lanceæ ferrum, qua bacillū
inuersū teli ad occipitium per inguen
subit, puer in molliciem decorus in- 30
surgit, inque flexibus tortuosis, ener-
uam & exossam saltationem explicat,
cum omnium qui aderamus admiratione:
diceres Dei medici baculo, quod
ramulis semiampulatis nodosum ge-
rit, serpentem generosum lubricis am-
plexibus inhærere:

*Itum incan-
tationum, &
epij.*

*De uarietate
lib. 16. cap. 92.*

*Pafetis ludifi-
cator magi-
cus.*

Sic & Numa

His adde uarios incantationum ri-
tus cultoris magicæ stulticiæ maximi
Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc 40
non solum dolosos, sed & mente ca-
ptos esse eiusmodi magos, quis iurē
censeat. Adhæc, à Græcorum plerisque,
literis proditum est, fuisse Pafetem
quendam, inter magicæ uanitatis cō-
secratos primæ notæ, qui carminū

potentia referatissimum repentē con-
uiuium hospicibus discubitoris præ-
monstrare consueuerit: idque, cum li-
buit, mox euauisse rursus, ut nihil o-
mnino apparatus uideretur, discum-
bentibus omnibus fame & siti elusis.
Si quid precio comparasset, id agebat,
ut erogatum in uenditorum lo-
culis apparerent, illis interim ludifica-
tis. Vnde prouerbum, Pafetis semi-
obulus. Simile quid passum esse Me-
nippum Lycium machinatione spon-
sæ, literarum monumentis traditum
iuuenitur, in nuptijs: ubi aurea supel-
lex & imaginarium argentum, uelut
fumus effluxere, administri & coqui
ac reliqua familia increpata euauit.
Accium Nauium Tarquinio Prisco re-
ge & multis alijs presentibus cotem-
nouacula per incantamenta diuuisse,
fertur. Tucciam uirginem Vestalem
incesti criminis ream Romæ, cum pre-
catione certa aquam cribro hausisse,
anno urbis 609, cōmemorat Plinius.
Huius & Tertullianus meminit in
hæc uerba: Quid ego de cæteris inge-
nijs, uel etiam uiribus fallaciæ spirita-
lis edisseram? phantasmata Castorū
(qui scilicet toties Romæ uictorias nū-
ciarunt) & aquam cribro gestatam, &
nauem cingulo promotam (à Clau-
dia Vestali) & barbam tactu irrufatā?
ut & numina lapides crederentur, &
Deus uerus non crederetur. L. Domi-
tio rure quondam reuertenti, iuuenes
gemini angustiore forma ex occurso
imperaſſe traduntur, nunciaret Sena-
tui ac populo uictoriam, de qua incer-
tum adhuc erat, atque in fidem uerita-
tis aded permulſiſſe malas, ut è nigro
rutilum, æriq; similem capillum red-
derent: unde Ænobarborum cogno-
men. Suetonius. Habet etiam hoc ho-
minum genus suos modos, quibus ui-
num uel butyrum & id genus alia, nu-
merata prius pecunia, ex locis dissi-
tis, fa-

*Pompilius, in
Gardano
Bianco.*

*Adriippus
Lycius dolo-
sus à sua spon-
sa.*

*Philos. apud
Volaterr. in
uita Apolo-
nij.*

*Cic. libro 1. de
Domina.*

*Plin. ca. 6. de
uictis illis.*

*Volaterr. lib.
17. ca. 3. An-
throp.*

*Alia cri-
bro hausa.*

*Lib. 8. ca. 6.
Valer. Max.*

*lib. 8. cap. 1.
In Apolo-
get. aduersus
gentes cap. 12.*

*Ænobarbo-
rum cogno-
men uide.*

tis, satanę opera adferri iubet. Tales aliquid insignes nostro quo nouit Germania.

Magi & daemones trāsferunt in terdum.

Magos adhęc ipsos, quibuscum dęmon colludit, non est mirum quādoque uel transferri subitō, uel ita apparere: quū plerōsq; dęmonum uexationibus obnoxios, uel eorū ludibrijs deditos, transuehi nonnunquam aliō sciamus. sic Pythagoram uno momen-
to & in Thurijs & in Metapontijs fuisse, Apollonium adhęc ē Smyrna celerimē Ephesum uerbo dicto translatum esse, ferunt historię. Tam autem uerum est, eodē momento illud effectum fuisse, quā certa ea historia, qua traditur, Ambrosium eadem hora Mediolani fuisse & Turonis in Martini exequijs. Eiusdem fidei erit, quod literarum monumētis commissum legitur de Ioanne Teutonico Halberstadij sacerdote Metropolitano, mago insigni, hunc nimirum artis suę magicę potentia, ipsa nocte Natiuitatis Domini tribus locis celebrasse missam, Halberstadij unam, alteram Moguntię, tertiam Colonię, anno 1271.

Pręstigiator quidā magicus Magdeburgi equulum in theatro frequentiper circulum transilientem ostentabat certa stipe: in fabulę exitu paucam s; apud mortales collegisse pecuniam questus, se in cælum conscendere uelle ait. Hinc in sublimi eiecto fune, cōsequitur in altum equulus: pręstigiator quasi eum cauda retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritū apprehendens asseclatur, iridem ancilla, ut uiderentur ascensu contiguo uelut concatenati, simul aëra petere. Hęc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui ed forte declinanti, quęrentiq; quidnam rerum ibi ageretur? responsum est, circulatorem cū equulo in aëra conscendere: hic se statim uidisse eū in uico ad diuersorium abo-

Pręstigiator magicus in aëra cum equulo conscendere uidetur.

untem asseuerauit. Illusos itaq; se ubi anima duerterent spectatores, discesserunt. Porro uniuersam eiusmodi quauis arte comparatam dęmonum necessitudinem, cunctamq; earum delusionū rationem, pestiferam fraudem esse, in extremum hominum exitium introductā, neminem inficiari decet.

MAGORVM PHARAONIS actiones prestigiosę.

Caput VIII.

Ceterū ut omniū obtutui hęc magorū fabula & potestas, uel potius ludibria magis pateant, penitiusq; cognoscantur, agite oculis non delulis contemlemur, solertiq; indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam: sic & illis satisfiet, qui, cū deceptarū menteq; læsarum quarundam muliercularum sit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos cōfugiunt, quasi eadem uirorumque sit professio: quam longē lateq; differre sentio.

In manu Moſis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum. Dei uerbo, transformatur draconem. Quo argumento sc, a Deo cœli & terrę, & omnium quę in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerē transformare) missum esse testatur. Quod autē id ipsum a Pharaonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem alius introspicions, nō eandem quę a Moſe uerē ostensa est, metamorphosim intelliget: sed saltē draconis prestigiosam formā, obtutibus regijs ofusulam apparuisse. quare etiam mendax draconis magicę uanitatē facies, in pręstigij reuelationem, a uero Moſis dracone deuorabatur: ut mendacium a ueritate absorberetur uinciturq; Propterea, Iosepho teste, Moſes inquit: iam declarabo manifestē, non

Exod. 7. Veritas transformationis in opere Moſis.

Pręstigia magorum Pharaonis.

Lib. 1. cap. 1. antiq. iudaic.

n esse

esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautis imponentes: sed ipsissimâ Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cū dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Ægyptiorū uirgas, quæ draconū specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuero si uerus extitit magorum draco, dæmonis ope ex uirga ita transformatū esse oportuit. in eptam autem prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuius liquidū constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimā, aut etiam contrariā pro suo arbitrio uerè transfundere essentiā, penes diabolū est minimè. Corpoream materiam non subijci potentia dæmonis, quantum ad transmutationē ipsius ad formam, cōfirmat Augustinus: Non est putandum, inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilibus materiem, sed soli Deo. Faciendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones, uel quid aliud earū loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant, ait Clemens. & Berno: Sæpe ipse dæmon ludificat hominū mentes, ut uidere uideantur quæ nō sunt, tanquā ea quæ sunt. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent aitionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi namq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigiū apparet. Eodem censendum modo de reliquis signis: quod nimirum Moses eleuans manū, uirga ferierit fluminis

aquam corā Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinē: mortuisque piscibus tantus extitit fœtor fluminis, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaque Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi effectunt, à quibus pleriq; omnes Ægyptij, idololatræ & idonea satanæ organa pendebant: quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulenter offerre, Dei permisso, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuiderat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori ocalle sceret duricie, meritamq; tandem ille lueret pœnam. Magorum autē fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palam est, quod unicuique Ægypti fluius Nilus in sanguinem cōuersus erat, eiusq; pisces computruerāt opera Mo sis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersæ Ægypti aqua non tincta: ut Ægyptij omnes undiq; circum flumen aquam effodere cogerentur, quam biberēt. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pau culæ aquæ antea in uase conseruatæ, uel effossæ, rubicundam præstigiōse faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur: hoc est, ludificante dæmonum operatione. Hi etenim agitati ad hanc delusionem commodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunque imaginibus imbuere queunt: quemadmodum plerisque melancholicis usuuenire obseruamus. Sic in hypochymatis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intel ligimus, interdum quasi lucentia quædam corpuscula, plerumque ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquā lanarum filamenta & araneorum telas apparere, quibusdam circa

Aqua in sanguinem mutata.

*August. 3.
Trinit.*

*Li. 3. Recog.
De cont. diu.
nat. demon.*

circa lucernas circulos uideri. plerisq;
item regio morbo laborantibus, pro-
pter suffusam bilem omnia lutea &
flauescencia sese ostendere apparet:
atque hæc sunt magis uel minus, hac
uel illa forma, secundum humorum
& spirituum uisiorum constitutio-
nem, quemadmodum naturæ peritis
cognitum & perspectum est.

Quid aliud dicendum deranis ex
Ægypti fluminibus eductis, quibus
terra cooperta est, Aarone ex Dei mā-
dato manu uirgam in fluuios & lacus
protēdente? Magorum ranas solum-
modò fuisse eadem ratione merè ima-
ginarias, hinc luce meridiana clarius
euadit, quòd tantam ranarum collu-
uiem eos creare oportuisset, munus
Deo omnino peculiare, nec ulli un-
quam creaturæ, multo minus satanæ
eiusue clientelæ concessum. Singula-
ris hæc Dei ab initio fuit & māst præ-
rogatiua, qua neminem dignatus est.
Præterea si ueras in terrā ex aqua ma-
gi produxissent ranas, utique & redu-
cere uniuersum hoc ranarum genus
eadem arte potuissent. Procliuius ete-
nim multò fuit, uisas in natium na-
turemque suum locum, fluuium ni-
mirum & lacus repellere, quàm in do-
mos, penetralia, cubicula, cubilia, fur-
nos, cellas, loca hisce animalibus alie-
na, immò aduersissima, primùm eas
non apparentes excire, ubi illis mo-
riendum est: quum in aquis, ut desi-
gnato his uiuario, liberè uisitent: aut
saltem uitam illis adimere, quibus do-
nasse uidebantur, facillimum fuisset.
Vel quam sortitos credemus magos
nocendi aut perficiendi potentiam, si
ne ranas quidem lædere, aut carmi-
nibus, quibus eductæ putabantur, tan-
tùm abigere ualuerunt? Hoc usquea-
dè nequiuērunt, ut Pharaō rex po-
sito priore supercilio, coactus fuerit
suos aduersarios Aaronem & Mosē

hortari, ut Deum pro depellendis à se
suoque populo ranis deprecarentur.
Quod etiam ita factum est, definitoq;
die ranæ sunt exterminatæ à domi-
bus: ijsq; mortuis in cumulum coacer-
uatis, fortebat regio. Sic Pharaonem
etiam inuitum Domino Deo incom-
parabili honorem deferre oportuit:
quemadmodū & ipsos magos, penes
quos ea potestas minimè fuit. Nam
quum Deo nō amplius præstigias per-
mittente, cyniphe uel pediculos, tum
homines tum bestias infestantes pro-
ducere, Aaronem & Mosē imitati,
nequicquam tentassent: coram Pha-
raone cōfessi sunt, Digitus Dei est hic.
quasi dicerent: Digitus uel potentia
Dei est, quæ uerè progignit & condit
ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid
pro suo arbitratu uult, & quando illi
placitum est. Id uerò quod à nobis ef-
fictum uidisti, satanæ digitus est, qui
nihil unquam reuera procreare, sed
phāsticam solū rerum imaginem
dolose ostentare potest. quare nos e-
ius clientes, ministrorum ipsius om-
nipotentis Dei ueritatem imitati su-
mus præstigijs, quibus te ac tuum po-
pulum hætenus illulusimus, Deo uero
ob tuam incredulitatem & cordis du-
riciem conniunte. At cessat iam illa
permissionis hora, ut non amplius sa-
tanæ ludibrijs supersit locus, sed Dei
uiuentis ueritati testimonium perhi-
bere cogamur. Ita Dei manum iam
agnoscunt, qui ei antea suis impostu-
ris derogarunt: Dei gloriam prædicāt,
qui eam suis fucis prius obscurarunt.
Nec postea uiuum usqueadè glorifi-
cassent Deum, nisi antea impediti, fru-
stra suam tentassent artem. Nec Deo
tam iusta puniendi contumaces occa-
sio fuisset reliqua, nisi prius ad præsti-
gias conniuisset: deinde impedijsser,
quo se suamque potentiam notam
faceret, ostenderetque illam longè

Exod. 8.
Rana Æ-
gyptia.

Genes. 1.
Creare solius
Dei est.

Luc. 11.

esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantē cum ea quam Ægyptij idololatraz & magi in ueri Dei cōtemptum hætenus adeo uenerati essent. Iustinus Martyr in explicationibus quæstionum Christianis propositarū quæst. 26. asserit, magorum Pharaonis miracula non fuisse uera, sed spectantium fascinatione oculorum opera dæmonū. Hos Ægyptios incantatores Ian-

2. T. m. 3.

2. Theff. 2.

nem & Mambrem fuisse, Pharaonem uerò hunc Cenchreem Ægyptium regem, scribit Fulgosus lib. 8. cap. 11. Sed quid pluribus opus: cum ex eo quod Thessalonicēsis scribit D. Paulus de Antichristo, permultos ab eo signis & prodigijs mēdacibus seductū iri, haud obscure colligatur, ea quæ a magis ostententur, esse ficta. Vti tamē eorum haud improbo interpretatiōnem, qui mendacia dici contendunt, quod homines ad mendacia pelliciāt, ut causa ex suo effectu aut nomen aut *inisterop* sortiri solet: ita quoq; concedant, oportet, ut *quoduis* explicemus falsis, admittantq; utranq; explicatiōnem, quam his uerbis affirmat D. Augustinus: Mendacia dicuntur signa & prodigia, uel quia uidebuntur & non erunt, uel quia homines ad mendacia deducēt. Quin & Auitus Alcimus episcopus Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Imp. anno 490. elegāti carmine exprimit quam tuemur sententiam, lib. 2. de Peccat. origin.

*Legifer ut quondam nates sub rege superbo,
Dum noua monstraret iussi miracula signi,
Commouit liuore magos, ut talia tentent,
Accumulentq; suas caelo feruente ruinas.
Illis suppeteret forsā si recta potestas,
Demere, non etiam festinent addere monstra,
Ac mola sed signis tantum, non uiribus æqua.
Æmula, inquit, signis, non æqua uiribus.*

In 2. parte.
canf. 26. que-

Non abs re hic etiam Decretorū testimonium acciuerō, in quibus hæc le-

guntur: Nec mirum de magorum præstigijs, quorū in tantum prodire maleficiorum artes, ut etiam Mosi in illis signis resisterent, uertentes uirgas in dracones, & aquam in sanguinem. In gentilium etiam libris legitur, quod quædā maga Circe socios Vlysis mutauerit in bestias: item de sacrificio, quod Arcades de suo Lycæo immolabant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas cōuerterentur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius fingeantur, quàm rerū ueritate complerentur. Vt ergo ipsi errores ignorantibus manifesti fiant, de eorum proprietate atque inuentoribus iuxta traditionē maiorum patrum dicere congruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgo malefici ob fascinatorum magnitudinem nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominum minus confidentium in Deo, &c. Hucusque decreta.

PYTHIA MULIER IN ENDOR, non Samuelem, sed huius imagine diaboli spectrum excitauit.

Cap. IX.

HInc ut ad mulierē in Endor maleficam, uel Pythonis spiritu imprægnatā, meo proposito obijciendam, confugiatur, per me licet: quum nullum hic æquē atque sacræ Scripturæ testimonium admittam. Ea Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem, solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicetē. Ecclesiastici quoq; author tradit, ipsius Samuelis hæc a-

40

Et si uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideatur, ipsum

184
Fion. s. epi-
scopi.
August. de
Crist. Dei.

2. Reg. 2.
Eccl. 46.

A. Pythia
sum fūmina non
appa-

*Samuel, sed
huius imagi-
nis spectrum
diaboli exci-
tur.*

apparuisse Samuelem: penitus tamē rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ forminae libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

*A mortuis
non quæren-
da ueritas.*

Primò disertè seueroque edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, multa mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs al-

Leuit. 19. 30.

Deut. 18.

ἑκταύτην.

הקבוצה.

liquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est *ἑκταύτην* Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam abijcit damnationē. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquiens: Mosen habent, & prophetas.

Luc. 16.

Adhæc, piorum animas maleficarū carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata com-

*Magorū car-
minibus non
obediunt bea-
torū anima.*

PELLI, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Ahrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cōseruatæ. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est hætenus: sed asciticia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerum à dæmonibus illorum habitu uestitis, *ὑπομαρτυρεῖς* responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur,

ὑπομαρτυρεῖς

ταυ.

ὑπομαρτυρεῖς

ταυ.

*In Matt. ho-
mil. 29.*

sin uerò tennes, nebulosæ & euanidas sibi circumfunderent umbras, *ὑπομαρτυρεῖς* nuncupabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic conlingit. Ibidem:

Animæ sunt in loco certo, & expectant iudicium, neque se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat: & eius corpus si non omnino compurruerat, tamen ita doformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denuo fictus hic sistit Samuel, apparere nequi uerit: neq; etiam deorum magnificentiā referre potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamē deos è terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. multo minus quiuit loqui & uaticinari iste Samuel.

Quorsum etiam Samuelis pijsimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento, ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, facile fuisse illi, inhicias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cumpri mis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

2. Corinth. 11.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testetur, Deum contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel p somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit Saul, uel per angelū è cælis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. Quo etiam nomine motus Saul, Pythiam diuinatricem professionis ergò, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israele exulantem, furtiue uerò latentem, iniqua ratione cōsulere statuit: quasi indignabundi animi institutum fuisset, *Ἐλέγγω ὅτι οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸς ὁ θεός, ὅς ἐστιν ὁ θεός, ὅς ἐστιν ὁ θεός, ὅς ἐστιν ὁ θεός.* Ideo non potuit non odisse & execra-

ri hoc factū Deus, & iusto iudicio deploratam illusione demoniaca Saulis impietatem cōtra suum & ipsius præceptum, contra etiā conscientiae testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem satanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præcirque, magis solet excēcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

Quòd porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignè tulisse, quòd ē sua quiete excitus esset, atq; eum Sauli regi loquutum uaticinatumq; fuisse: hinc nō conuincitur, uerū extitisse Samuelem hoc spectrū: quòd diabolo spiritui milleartifici non sit difficile quamcūq; formam mentiri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patē factis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebātur. Nec ignorauit satan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hostiū magnifico & instructis copijs, itē ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo cōflictu assequeretur Saul: potissimum cum ipsum à Deo abiectum, nec respiscerentem, & aduersus Dei mādātum postremò Pythiam uatem diaboli mancipium consulentem, in sua haberet potestate, atq; pro suo impellerentū, & præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuū testatur Scriptura in trāsgressione sua, qua præuaticatus erat cōtra Dominū:

1. Paral. 10.

nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonē consuluīt interrogādo, neq; requisuīt Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quāquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur auctoritas dogmata confirmandi Ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodò ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad uitæ uirtutis æmulationem posteros inuitaret, prouocaretq;: Samuelis item laudes succinctè recensere: minimè differere uoluisse, uerāne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Iesu Syrach
auctoritas.

Inter Hebræorum autem Rabinos quāquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligūt spiritum Pythonicū, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi cōtra aduersarios sic arguit: Si Deus scitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illū nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quā per maleficā mulierem? Saadiah uerò, & Aias, quòd ipsa mulier, cū præter solitum morem miranda uideret,

Illusionem fuisse Samuelis apparitionē, censent Hebræi.

re, stupefacta, cœperit magna clamare uoce, hanc uerâ fuisse uisionem, nō quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falsò existimarunt.

DE VERO SAMUELE NON
euocato à diuinatrice, patrum quorundam sententiæ. Cap. X.

Quæst. 27. in
part. 2. cau/
26. quæst. 5.
Nec mirum.

Cæterum ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimū sanctioris Theologiae censores Augustinum, lib. Quæstionum ueteris & noui Testamenti: Indignum facinus estimo, inquit, si secundū uerba historiæ commendetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, cōsensit: quod utrūq; de uiro iusto credere absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullū suffragium habet iusticia: si aut uoluntarius, amisit meritū spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdū est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro aut hoc est præstigium satanæ, quo ut plurimos fallat, etiā in potestate se habere iustos confingit. quod Apostolus inter cætera ait: Ipse satanas transfiguratur se in angelum lucis. Ut enim errorem faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quod de morte Saul & filiorum eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diem, occasum corporis præuidere, quum signa soleant quædam apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur. quanto magis diabolus, quæ angelica maiestate sublimem prophetica oracula fuisse restantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An

ignoratis altitudinem satanæ? quid mirum ergo, si imminente propè mortem potuit præuidere, cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tāta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter historiā, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè faciet quidē, si tamen minimè istud ad ueri rapiat rationē, sed ad uisum & intellectū. Saul namque reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saulis & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera, an falsa sint. Quid enim ait? Audiēs in quo habitu esset excitatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit: & quia nō benè intellexit, contra Scripturam alium adorauit quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, nō utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentia, dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodit improvidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, contra legem: & uirum peccatis pressum, quum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurū mentitus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transmigravit, quem adorauit.

1. Reg. 28.

Idem scribit
Rabanus ad
Bonasum ab
bat. in epist.

2. Corinth. 11.

*Li. 2. quæst. 3.
Eadem feri
ad Dulcitium,
quæst. 6. et in
libello de cu-
ra pro mor-
tuis agenda.*

a. Corinth. 11.

Matth. 23.

Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroque questionem de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quâquam in hoc facto potest esse alius facilius intellectus, & expeditior exitus, non ut uerè spiritum Samuelis excitatū à reque sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus, quarum imagines sunt, appellari. Quis enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominem? quandoquidem & singulorum quorumcunque picturam cum aspiciamus, propria quæque nomina incunctatè adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, Ille Cicero est, ille Salustius, &c. quum aliud nihil sint quàm pictæ imagines. Et paulo post: Si uerò liquidd constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdem imagines appellari: non mirum est, quod Scriptura dicit Samuelem uisum, etiam si fortè imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfiguratur se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticiæ. Iam uerò, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirum uideri, quomodo dæmones agnouerint Christum, quem Iudæi non agnoscebant. Cum enim uult Deus etiam per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, temporalia duntaxat, atque ad istam mortalitatem pertinentia: facile est, & non incongruum, ut omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicantur, ut malum quod eis impendit, antequam ueniat prænoscedo pariantur, occulto apparatu mysteriorum suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis im-

pertiat: ut quod audiunt ab angelis, prænuncient hominibus. Tantum autem audiunt, quantum omnium Dominus atque moderator uel iubet, uel finit. Vnde etià spiritus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur Paulo apostolo, & euangelista esse conatur. Miscent tamen isti fallacias suas: & uerū quod nosse potuerint, non docendi magis quàm decipiendi fine prænunciant. Et fortè hoc est, quod quā illa imago Samuelis, Saulem prædiceret moriturum, dixit etiam secum futurum: quod utique falsum est, &c. Idem lib. 2. de Doctrina Christiana, capite 26. ait, Samuelem hunc fuisse imaginem sacrilegio excitatam. Et autor libri de mirabilibus sacræ Scripturæ, si is sit Augustini, negat uerū fuisse Samuelem, cap. 11. In recitandis his Augustini sententijs copiosior fui studiò, quod haud ita pridem monachum audierim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerè euocatū fuisse, ex Augustino defendere conatus sit. Nostro huic sensui calculum addit Tertullianus, in libro de Anima dicens, Diabolum illuisse & mulieri & Sauli, & illius oculis, huius uerò auribus imposuisse. Iustinus Martyr in explic. quæst. 52. dæmonē Samuelis habitu & figura apparuisse affirmat. Origenes in historia de Bileamo ait, Bonos spiritus non obtemperare carminibus magicis.

DE NECROMANTIA,
quid sit, & qui ea usi fuerint. Cap. XI.

NECROMANTIA uerò, & *νεκρομαντεία*, uirginitatem uocant, quæ sacrificijs solenni ritu institutis & peractis, atque diris execrationibus ab Orco manes educit, accitosque de futuris sciscitatur: ita Samuelem mulier excitasse putatur in Endor. Hanc Æneam quoque exercuisse traditur, quum in Italiam

Act. 16.

10

30

40

Lib. 6. Apud Lucanum quoq; Erichthonem maleficam Thessalam, fascinatricemque euocasse mortuum narratur, qui belli Pharfalici euentum Sexto Pompeio denūciat. Dicitur & Apollonius

Philostr. lib. 4. in Apollonij uita.

Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarū die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratum testem esse miror. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens, agnorū sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorū dici iubent. Appion quoque Grammaticus memoriæ prodidit, se umbrā Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuius esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita antiquitas, Dei ignara. quemadmodum ea & ad herbarū facultates usque adeo fuit attonita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quapiam crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarum scripsit, occisum draconis catulū herba quapiam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonem, quem draco interfecerat, uitæ restitutum: & Iuba rex Mauritanix, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc aut quum fieri nequeat, illos in lypothymiam uel animi deliquiū il lapsos, uel alioqui morbo propè uictos, ad mota illa herba uires uel excitante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

Horat. lib. 1. Ser. Sat. 8.

Plin. lib. 25. cap. 1.

Balis.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici

dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deum, minus mirum est uarias exquirendæ uolūtatis diuinæ, placædorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculū in quibusdam malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimā etenim superioribus annis fuisse consuetudinem acciendorū & interrogandorum manium, norunt maiores: & hac de re peculiararia & magna uolumina fuisse consarcinata, eademq; in quibusdam scholis palam proposita, sunt qui meminere. Nobis autem cura mandata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris execremur, ne eorum usu polluamur, & oscitātia uel securitate eorum retibus implicemur incauti.

DE DIVINATIONIBVS

Magis. Cap. XII.

Porro ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; illi arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum mōstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio in æternam hominū perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationū generib. describit multijugæ lectionis uir CASPAR PEVCERVS: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies: nos tamen & alia non pauca nec obseruatione indigna sequētibus Capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythonissas, genesianos, saltos, sortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3. & 4. c. igitur. Diuini autem omnes di-

Diuini.

o cun-

cuntur, quum uel inita cum dæmoni-
bus manifesta societate uaticinantur,
uel superstitiosis quibusdam artibus,
quæ ex occulto cum dæmonibus pa-
cto scaturiunt, mancipati idem effi-
ciunt. Vel sit Diuination, alicuius rei af-
firmatio, quæ neq; ex causis, neq; ex
uerisimilibus signis est collecta. Ad
species ueniamus.

Λικανωμαν-
τεία.

Λικανωμαντεία describit Pfellus, & 10

eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed
& Chaldæis & Ægyptijs familiaris
fuit. ea etiamnum hodie utuntur Tur-
cæ, licet nonnihil diuersè. In peluim
aqua repleta imponerantur aureæ
& argentæ laminæ, lapidesq; precio-
si characteribus certis signati: & post-
quam consueta essent prolata uerba,
quibus dæmon exciebatur, propone-
batur quæstio. tum primò quidem so-
nitus tenuis absque uoce audieba-
tur, qui signum erat ingredientis dæ-
monis: post aqua inundante, uoces
exiles ex ea emergebant, quibus ad
quæstionem respondebatur: aut ope-
ra data exiles admodum, ne menda-
cij coargui posset dæmonium in his
quæ non nouerat.

Γαγρομαν-
τεία.

Γαγρομαντεία hoc à priore discrepa-
bat, quòd nō uoce, sed picturis respon-
sa expediebat. Collocabatur uasa ui-
trea, rotunda, aquis conferta limpidis-
simis, & circum collocabantur accensi
cerei: cumq; euocatio dæmonis secre-
to murmure finita, & quæstio relata
esset, adhibebatur puer impollutus,
aut mulier prægnas, quæ uitra studio-
se accurateq; intueretur, ac circumspi-
ceret, rogaretq; imperaret & flagita-
ret responsa. Ea tandem imaginibus
aquæ impressis, & per uitra pellucida
renitentibus, diabolus ostendebat.

Κατοπτομαν-
τεία.

Κατοπτομαντεία, ex nitidis terlisque
diuinat speculis, in quibus propo-
sitæ rerum imagines effictæ, redditæ
uē à diabolo fulgent. Ea usus est Di-

dius Iulianus imperator: & pleraque
satanæ monitu præuidisse, quæ acci-
derunt, scribitur.

Κρυσταλλομαντεία, ex crystallis fabrefa-
ctis atque expolitis, colludente in his
diabolo (in plerisq; enim minuta spe-
cie aliàs materiæ alterius cōditus de-
litescit) depictas notas atque figuras
euentuum ac rerum quæsitæ, qua-
si uaticinans suis Magis renunciat.

Κρυσταλλο-
μαντεία.

Δακτυλομαντεία appellatur, quando
ex annulis ad certos cœli positus fa-
brefactis, uel diabolico ritu consecra-
tis diuinant malefici. At qui uetitis his
diuinationum dæmoniarum modis
utuntur, nimis impunè inter Christia-
ni nominis homines degunt quam-
plurimi. Ex simili officina nuper qui-
dam annulum eadem religione sacra-
tum heroi obtulit uiginti coronatis
uenum, eius scilicet uirtutis, ut feli-
cem consequeretur euentum in quo-
cunque lusus genere, quamdiu hunc
comportaret. Cuius rei ut faceret pe-
riculū, assumpto annulo lusit, & qui-
dem fortuna annuente, benignaque.
Quo successu illectus coronatus nu-
merat, reditque ad consuetæ negocia-
tionis exercitium & lusus, ac perdi-
dit duplo plus quàm antea lucrifecerat.
Expertus itaque se delusum, annu-
lum infringi iubet.

Δακτυλο-
μαντεία.

Ὀδρομαντεία uariè usurpabatur. Aqua
implebatur cyathus, annulusq; filo su-
spensus ex digito librabatur in aqua:
atq; sic conceptis uerbis postulabatur
rei quæsitæ declaratio, uel confirma-
tio. Si quod proponebatur, uerum e-
rat, annulus suo nutu, non impulsus,
cyathum feriebat constitutis iñstibus.
Hâc exercuisse Numam Pompiliū,
& excitos in aquam deos consuluisse
tradunt. Extant & alij eius modi.

Ὀδρομαν-
τεία.

Ὀνυχομαντεία perficiebatur oleo & fu-
ligine in unguem pueri alicuius im-
polluti illitis, soli q; obuersis. Confici
enim

Ὀνυχομαν-
τεία.

enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expeitarum, opinio erat: quæ tamen formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

Λουσινο.

μαυρία.
αἰθινομαν-
τήα.

Κοσμινομαντήα, & αἰθινομαντήα, ad perstringendos atq; detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, Magi utuntur. 10 Hanc securi perficiunt rotundo palo infixa, aptataque ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorū nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagit aut nutat, eū culpæ reum peragunt. Sic apud Homerum prodūtur proci Penelopes, sed adhibito lapide Gagatæ, & pranis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & 20 forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidemq; adiuratione facta per sex uerba, nec libijpsis nec alij intellectu, dies, nūes, iefchet, benedoeset, donuina, enitemaus: deinde suspectorū nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremit, uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuit. at quàm uerè, testatur omnis demonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe sustinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

ἐμφαλλουνο-
μαυρία.

Κεφαλλουνομαντήα, asini capite super prunas affato, nescio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris.

Σαραται.

Λιρομαντήα, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

ἀερομαντ.

ἀερομαντήα ex æris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane 40 in Nubibus.

ἀλφειτομαντ.

ἀλφειτομαντήα describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & ἀλσυρομαντήα quoq; quæ in frumento farinæ com-

τυρομαντ.

τυρομαντήα per mīsto considerabatur. τυρομαντήα per 50 χυδομαντ. caseū fiebat: χυδομαντήα uerò per pi-

sces, olim à Tyresia & Polydamante celebrata & usurpata.

Λαυνομαντήα ex fumo capiebatur in- 50 censu seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

βοτανομαντήα per herbas instituebat, ueluti per saluix folia: 50 συνομαντήα, Dion, per folia fici: λιβανομαντήα, per thus.

Δαρνημαντήα per laurum. Nam ex eius 50 Δαρνημαντ. crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo.

At laurus bona signa dedit: ex Ta- 50 cito aut aduersa. Vnde Propertius:

Lib. 2. Eleg.
Lib. 2. Eleg.

Et tacet extincto laurus adusta fœco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Ascalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, 50 qui lauri frondes sub puluinari capiti suppositas habuerit, uera hunc somnia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

Parrhes. in
Claud. lib. 2.
de rapt. Pro-
serp.
Calius Ro-
dig. lib. 5.

—Venturi prescia laurus.

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit, & hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica dicta.

Ita fructus arboris cuiusdam apud Canibales inuenitur, cucurbitæ mino- 30 ri non absimilis, oblōga siue ouali forma, quem maraka & tamaraka nuncupant. Hunc illi, pulpa exempta, granis milij, lapillis uic, aut re simili implent, uarijsq; plumarum generibus supernè exornant: deinde inferiori parte pertusum bacillo adaptant, quem terræ infigunt. Huiusmodi fructus binos aut ternos in singulis tugurijs seruare magna cum reuerentia apud eos mo- 40 ris est. Existimant enim, quū hunc fructum manibus pertractant, crepitantemq; ob milij grana iniecta audiunt, cum suo se Toupan, id est, deo sermones conferre, atq; ab eo quædam responsa accipere, sic à suis persuasi Paygi. Diuinatorū genus hoc est, qui sus-

Maraka.
Tamaraka.

fitu herbæ petun & quibuldâ obmur-
murationibus, illorum tamaraka diui-
nam facultatem tribuere perhibent.

παραμαντ.

παραμαντῆα, cum cineri digito bacil-
loue res de qua diuinadum est, inscri-
bitur: hisq; sub dio exponitur. quæ e-
nim remanent literæ, non dissipatæ
uentis aut confusæ cinere, ordine suo
docere de re quæ sita putantur.

DE SORTILEGIIS.

Cap. XIII.

K*ληρομαντῆα*, Sortilegium. Quod
genus duabus de causis hic ex-
plicare libet. Primò, quòd non
exoleuerit adhuc, ut superiora plera-
que diuinationum genera, sed & à uul-
gò & à prudentioribus etiam nū quā-
doque obseruetur, heu nimis impiè.
Secundò, quòd uideam à nullo sorti-
legiorum species diligenter inuestiga-

Sortilegi.

*Li. 4. Erym.
Et habetur
26. q. 1. c. Sor-
tilegi. Et 26.
q. 4. c. Sortitur
genus.*

tas, ac distinctè traditas. Isidorus autè
Sortilegos esse scribit, qui sub nomi-
ne fictæ religionis per quasdam quas
Sanctorum seu Apostolorum uocant
sortes, diuinationis scientiam profi-
tentur, aut quarumcunque scriptura-
rum inspectione futura promittunt.
Superstitionis genus, cui dæmon oc-
cultè sæpè colludit. Hinc sortes na-
riæ, puncta figuræ iactatæ, taxillorum
iactus, plumbeæ figuræ in aqua proie-
ctæ, in apertum librum repentinus o-
culorum intuitus, occurfus alicuius
sententiæ ex improviso, & alia uæsa-
na indicia, quæ uno sortium nomine
comprehenduntur, diuersas species

Sortes.

ἀστυγανον.

κληρομαντῆας faciunt: ut *ἀστυγανον*
τῆα, quæ per talorum iactus fit, & ex
numero oblato sumitur, cum de re nu-
merata, ueluti de numero maritorum,
uxorum, liberorum, uillarum, & alia-
rum rerum queritur: aut cum nume-
rus iactus comparatur elogio. Libri e-
nim eiusmodi elogiorum sunt omni-
bus de rebus & negocijs: ex quibus
cuilibet assignatus est suus & situs ta-

xillorum, & numerus quomodocun-
que cadentium: qui cui elogio respō-
dere deprehenduntur, id uaticinium
ac responsum ad quæstionem propo-
sitam esse demonstrant. Tales libros
etiamnum cum figuris & numeris a-
learum excusos, Galli plerunque ani-
mi causa habent. Orta prorsus fuit
hæc diuinationis superstitio à Pytha-
goreis, ut & *ἀφρομαντῆα*. elementis illi
literarum certos tribuebāt numeros,
numeris uim occulti futuriq; præsa-
gam. Vide Archid. in c. accusatus. s.
Iane, de hæret. lib. 6. & in summa con-
fess. in tit. de sortil. 2. & 3. quæstionibus
Hostien. & Ray. in summa, eodem tit.
& S. Thom. secunda 2. quæst. 95. in tit.
de superstit. uersic. ad quartum dicen-
dum.

κληρομαντῆα sumitur ex cuiuscunque
quærentis nomine, per elementa sci-
licet eius, eorumq; figuras. Huic
quidem per similes est *ἀλφριθμαντῆα*,
sed ridiculo mirabilique modo & in-
uento exercetur. Locus enim circum-
scriptus in circulum, distribuitur per
partes uiginti quatuor æquales: in
quarum unaquaque, litera Alphabe-
ti scribitur, & unicuique literæ gra-
num frumenti imponitur. Inde gallus
ad hoc enutritus dimittitur: & obser-
uantur eæ literæ, quarum ille grana
depascit. Valens imperator cum mi-
rè perplexus ac anxius esset de Suc-
cessoris sui nomine, gallus uaticidius
& Alestriomâticus depauit grana im-
posita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theo-
dosius significabatur. Vide quomo-
do colludat huic impiæ persuasioni
dæmon. *ἀφροτῆα* similem Histri-
onum

κληρομ.

ἀλφριθμ.

ἀφροτ.

*Li. 8. de scrip.
Afric.*

Memphiticorū recēset Ioannes Leo,
qui exiguas auiculas capsulæ in abaci
formam constructæ annexas osten-
tant, quæ rostro sortium chartulas
tam dextri quàm sinistri ominis extra-
hūt. Qui sortem suam scire cupit, obo-
lum

lum auiculæ obijcit: quem rostro excipiens, in capsulam deferret: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facillè colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula sorte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

τοιχομαντ.

Iam ad τοιχομαντείαν, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad questionem faciētis occursum sumitur, modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poëmata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimùm exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homericæ, Latinos uerò Virgilianæ. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

1. Iliad.

ἡμᾶτιν κεν τριτάτῃ φηλὶν ὀπίβαρτον ἐκίμεν: prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6.

Tu regere imperio populos Romane memento.

Valer. lib. 1. cap. 5.

Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanum Brutus: exquirens is successum prælij Pharsalici, in hunc Patrocli uersum incidit,

Iliad. 16.

ἀλλὰ μὲν οἷόν τοι ἔστιν ἡ Λατὼς ἐνταυρὸν ἦν.

Aeneid. lib. 6.

Claudio Imperatori obuenit,

Aeneid. lib. 6.

Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas:

Nec ultra biennium impetauit. Eisdem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori post, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto Imperio interfectus fuit. Opilius Marcinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὦ γόρδον, ἢ μάλα δῖος νῆσι τέρμει μαχστὰ, Iliad. 2.
οὐδ' ἔτι βίη λήνεται, χαλεπὸν δ' οἱ γῆρας ὀπίσσει.

Sanè senex ad imperiū peruenit, nec diutius quatuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Heliogabalo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amore Traiani erga se, sortes hæ Virgilianæ obueniēte ex sexto Æneid.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ,

10 Sacra ferens: nosco crines, incanaq; menta Regis Romani. —

Post adoptatus à Traiano, successit ei in imperio Romano. Claudius secundus Aureliani imperatoris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit in illud primi Æneidos libri:

His ego „ec metas rerum, nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatem stetit. Et hæc ferè sunt & fortiū & sortilegiorum genera: quæ non solum, à

20 sortibus ex urna capiendis, aut aliunde legendis ita dicta mihi uidentur, sed etiā à lectione. Nam & uersus sorte oblati legebantur, ut suprà demonstrauimus: & sortes etiam fuisse acceptas pro syngraphis, aut scriptura Oraculorum, responforum uē, constat ex Delphicis fortibus. Valerius Maximus scribit, legatos ad Delphicū oraculum missos ob exundationem lacus Albani, retulisse fortibus præcipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros diffunderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem, qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice legissent. Horatius in arte Poet.

Sortilegia.

Lib. 1. cap. 6.

Sortilegi.

— Et diuina futuri

Sortilegis non discrepuit sententiæ Delphis.

40 In his autem omnibus speciebus demonem suas artes, suasq; præstigias non omittere: sed ferè semper adhibere, uel inde constare potest, quod & impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem impiam hominibus inculcandam, idolomaniam stabilendam, & crudelitatem exercendam:

Ovid. 1. Met.
Iamorph.

— Dūreſq; iubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſeuſe natam mactare Diane.

DE PYTHONICIS ET

γῆρυμαρτία. Caput

XIII.

QVanquam ſuprà de Pythonicis
nonnihil attigimus, quia ta-
men ibi nihil explicare uolui-
mus aliud quàm nomina tantùm, qui-
bus Sacræ literæ magos appellant in-
fames: hic Pythij uox accuratius nō
nihil explicāda prius ob frequentem
eius uſum erit, quàm longius progrediar.
Apollinem uerò Pythium quidā
dicunt ob nocentiſſimum draconem
ῥιθωνα, in infantia eius iaculis inter-
emptum: unde ſpiritus ille, quo afflati
futura prædicebant, Pytho uocari
cœptus eſt. Alij Pythium oraculum
ἀνὸς ἢ ῥιθωνιδαν, id eſt, à ſciſcitando
fortitum nomen putatur, quòd de fu-
turiſ occultisq; & ignotiſ conſuleba-
tur. Ab oraculo aut oppidum, cui alio-
quin Delphorū nomen erat, ῥιθω: &
Apollo, quem hominiſ ſpecie ex ſoli-
do auro conflatum, in templo uenera-
bantur, ac præſidere loco ſingebant,
Pythij nomen adeptus eſt. Mulierem
quæ ſam habitu dæmonem excipie-
bat, atq; ipſius incitatione Græcè uati-
cinabatur, Pythiam ob eandem cau-
ſam, & ῥιθωνίτις uocabant, & ῥιθωνί-
τις. Chryſoſtomus de Pythia uel Apol-
liniſ oraculo ita perhibet: Dicitur hæc
Pythia fuiſſe ſcæmina, quæ ſuper tripo-
de diuaticatiſ cruribus malignum ſpi-
ritum inferiſ immiſſum, partiſq; ge-
nitaleſ è quibus loqueretur ſubeūtem
excipienteſ, furore repletur, & crinib.
ſparſiſ ſpumanteſq; ore debaccharetur,
fuderetq; infana oracula. Methodi-
uſ Hieronymi teſtimonio, aduerſuſ Ori-
genem librum cōdidit ῥιθὼν ῥιθωνίτις,
ut ait Sophroni-
uſ. Nam tertio ῥιθὼν ῥιθωνίτις
Origenes dæmonem Pythonicum
quoſdam à tenella græte poſſidere ſcri-

bit. Diuinando etiam magnū præſta-
bat quæſtum ſuiſ dominis puella illa
in Actiſ Apoſtolorum, Pythoniſ ſpi-
ritum habent. Videntur quoque hæ ua-
teſ ſe priuſ aqua Cephiliſ fluuij præter-
labentis Delphoſ proluiffe: quòd ſit ut
Lucanuſ dicat, Fatidica Cephifuſ a-
qua: uel potiuſ ex ea potaſſe, ut qui
ex Gallo Phrygiæ flumine bibebant,
ſtatim furebant. Vnde Galli ſacerdo-
teſ Cybeleſ dicebantur, de quibuſ i-
dem Poeta ſic:

— Crimenq; rotanteſ,

Sanguinei populis ulularunt triſtia Galli.
Semetipſoſ enim caſtrabant, & inter
ſacrificādum furioſorum inſtar erant.
ῥιθωνίτις & ῥιθωνίτις dicūtur Plutarcho,
fatidico ſpiritu correpti.

Nunc porrò ipſum diuinationiſ ge-
nuſ quòd γῆρυμαρτία uocatur, cōſide-
rabimus. Licet autem diuinationiſ ſit ſpi-
rituſ in humano corpore concluſiſ, ra-
tione tamen loci partiſq; ex qua pro-
fertur, diuerſa eſt. In ῥιθωνίτις enim
ſpirituſ incluſiſ pectori, cuiuſ oſ ῥιθωνίτις
nominatur, uel ſuggerebant, uel uin-
ctiſ compreſſiſq; linguſ obſeſſorum,
ipſi per oſ efferebant requiſita præſci-
taq; uaticini-
a. At γῆρυμαρτία, uel γῆρυ-
μαρτία uaticini-
a profert ex uentre ſpi-
rituſ turgido. Quare qui hoc diuina-
tioniſ genere obſidetur, Ventriloquoſ
ab Auguſtino, ab Ariſtophane ῥιθωνίτις
ῥιθωνίτις appellari diximus: nec aliter pro-
lata fuiſſe uaticini-
a tum Pythonicorū,
quorū in Sacriſ literiſ ſit mentio, tum
Pythiarum apud Delphoſ: licet alio-
quin ratione ſexuſ diſcrimen aliquod
ſit, id quòd nondum animaduerſum
uideo. In mulieriſ enim ſonuſ horū
uaticini-
orū ex genitalib. partiſuſ ede-
batur & audiebatur. Nec enim alia uia
ex Pythiſ Delphiciſ dæmon pronun-
ciare ſolituſ fuit, quàm diductiſ femi-
nibuſ per inguen. Quin & Tertullia-
nuſ, auctoſ grauſſimuſ, affirmat ſe uē
trilo-

Pytho unde,
& Pythium
oraculum.

Panſani-
a in
Phociaſ.
Strabo lib. 9.
Pythia mu-
lier.
ῥιθωνίτις.
ῥιθωνίτις.

Act. 16.

ῥιθωνίτις.

Lib. 1.
cap. 1.

4. Reg. 11.
Act. 16.

ῥιθωνίτις
muliereſ quo
modo uaticini-
entur.

Lib. 2. An-
tiq. lect. 6. 10.

lyyagipulus
niri quomo-
do naticinen-
tur.

Petrus Bra-
bantius, neu-
triloquus.

Conficta mor-
tui de Purga-
torio queret-
la.

triloquas nidisse fœminas, è quarū pu-
dēdis uocula quædam, dum sedebāt,
excitabatur, respōdebatq; sciscitanti-
bus. Deniq; Cælius Ludouicus, patrū
nostrorū memoria fœminam se uen-
triloquam crebrò uidisse Rhodij Ita-
liæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius
pudendis uocē immundi spiritus per-
tenuem quidem, sed tamē prorsus in-
telligibilem, sæpe audierit de rebus
præteritis aut præsentibus mirificam:
at de futuris plerunque incertam, sæ-
pe etiam uanam & mendacem. At in
uiris hi spiritus impuri tanta turpitudi-
ne uaticiniorum suorum uoces & so-
num edere nō possunt: sed per hone-
stiorē corporis partē, os scilicet, elo-
qui coguntur, ut suprā dictum est de
Euricle ab Aristophane celebrato: cu-
ius Vespas cūm anno Christi M.D.LX. 20
Parisijs Hadrianus Turnebus (tū Græ-
carum literarum, pōst Philosophiæ &
Eloquētiæ regius professor) interpre-
taretur, audientibus meis filijs Theo-
doro iam iuriscōsulto, & Henrico me-
dico, palām testabatur olim se Lute-
tiæ uidisse persimilem illi Aristopha-
nis Euricli hominem astutū, Petrum
Brabantium: qui quoties uolebat, to-
ties ex ima parte corporis, ore quidē 30
aperto, sed labijs immotis loqueba-
tur, & hac siue arte siue exercitatione,
siue dæmonis impostura multis pas-
sim imponebat. Nam cū Lutetiæ uirgi-
nem quandam formosam, sed patre
orbatam, deperirer, nec matrem su-
perstitem inducere posset ut eam sibi
desponderet tandem cum ultrò citrò-
que hac de re colloquuntur, uocem e-
dit è corpore, qua demortuus mulier- 40
culæ maritus de pœnarum granitate
conqueri uidebatur, quas ob uxoris
diffidentiam in purgatorio perpetue-
retur, quod ea filiam à Brabantio to-
ties expetitā, optimo uiro denega-
ret. Quibus illa questibus exterrita,

uiriq; miserta, petitioni nebulonis af-
sensit: quem tamen non tam filiam,
quām dotem ei à patre in testamento
constitutā ambijisse, satis apparuit. Sex
enim mensibus pōst, ubi puellæ bona
decoxisset, uxore socruq; relicta, Lug-
dunum aufugit. Ibi mercatorem que-
dam ac trapezitā prædiuitem obijss-
se intellexerat. Qui cum haberetur in-
iustissimus, eo quod omnia per fas ac
nefas in uita corrasisset, filium Cornu-
tū, eius unicum heredem, in porticu
pone cœmiteriū obambulantem, adit:
& eō se missum innuit, ut quid opus
facto esset doceret. Cæterum dum ei
de patris anima potius, ac fama, quām
morte cogitādum esse dicit, uox inopi
natō inter loquendum patrem refe-
rens exauditur: quam cū Brabantius
ex uentre daret, se tamē expauescere
mirum in modū simulabat. Moneba-
tur autem hac uoce filius, quem in sta-
tum pater iniusticia sua decidisset: &
quātis purgatorij cruciatibus tum sui,
tū ipsius causa exagitaretur, eo quod
iniquorum eum bonorū heredem re-
liquisset: quamq; nullo modo liberari
posset, nisi iusta à nato expiationis fa-
cta, & debitis in eos elemosynis col-
latis, qui maximē tum temporis ege-
bant: eos autē esse Christianos à Tur-
cis captos. proinde uiro quicū loque-
retur crederet: hunc ad redimendos
eos Constantinopolim à pijs homini-
bus ablegatum, eiusq; rei ergō diuini-
tus ad eum missum. Cornutus, homo
minimē malus, etsi his auditis dolum
hand animaduertisset: quia tamē du-
rum uidebatur istud de pecunia uer-
bum, se deliberaturū respondit, & Bra-
bantiū eō loci postredie redire iubet.
Interea anxius, de loco subdubitat,
in quo uocem exaudierat, q̄ umbro-
sus esset, ac opacus, & hominū insidijs
Echoq; aptus. Quare postero die eum
in alium apertū, planum, nullisq; ue-
pibus

Alius eius-
dem doli.

pribus aut umbris impeditum locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquendum repetebatur cantilena: hoc etiam addito, ut Brabantio statim sex Francorum millibus numeratis, tres in singulos dies Missas redimeret pro salute patris: alioquin nullam apud inferos fore redemptionem. Vnde filius cōscientia ac religione obstrictus, licet ægrè, totidem tamen Brabantij fidei commisit, omni legitimo accepti solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani ictibus liberatus, in posterum quieuit, nec filium amplius interpellauit. Verùm miser Cornutus dimisso Brabantio, cū solito lætior esset, idque reliqui mensarij satis admirari non possent, mox ut sciscitantibus causam aperuit, aded statim irrisus fuit à cunctis, quod & num

DE TYPOMANTEIA, CIRCULATORIBVS, & Theraphim.

Caput XV.

REperitur Fessæ in Africa circulatorum magorumq; genus, quod Muhazzimin uocant. Hi omniū promptissimè dæmonia dicuntur ejicere. Et quia illorum uaticinio nonnunquam succedit euentus, dici non potest quàm ea res eorum existimationem augeat: quem ejicere nequeūt, spiritum aëreum esse, asserunt. Modus autē adiurandi dæmonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingūt: deinde signa quædam in dæ-

moniaci manibus ac fronte describūt, illumque miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dæmone sciscitantur, quā & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Sunt & alterius generis, qui regula quadam Cabalistica (Zairagia appellat) operantur. Hæc aut multis continetur scriptis. Naturalis siquidē scientia putatur: neq; alios Fessæ reperias, qui maiori cum fide magisq; indubitater ad interrogata respōdeant. Verùm hæc ars difficillima est. Qui enim huic operam dare uult, non minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. Ioannes Leo Africanus testatur in descriptione Africæ, se uidisse quendam eius artis peritum in unius figuræ descriptione integrū cōsumpsisse diem, & figuras in hunc ferè componi modum. Primò circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, Orientem, Occidentem, Austrum & Aquilonem: in centro ubi lineæ concurrunt, utrumq; notant polum: extra primū circulum, quatuor depingūt elementa: deinde circulum in quatuor secāt partes, & sequentem circulum in totidem: post hæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum quamlibet characteribus maiusculis Arabicis insigniunt, aded ut quodlibet elementum uigintiocto habeat characteres. In sequenti circulo septem Planetas notant, in alio duodecim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensum Latina nomina, in alio uigintiocto lunæ domicilia, in alio 365 anni dies depingunt, extra hūc uerò quatuor uentos cardinales annotāt. Deinde unam tantum rei propositæ literam sumūt, atq; per omnia antè enumerata multipli-

Zairagia.

Lib. 1.

γυμνασιον.

Muhazzimin.

γυμνασιον.

tiplicant, productumque characteris numerum quodammodo diuidunt, atque pro characteris ratione loco aliquo collocant, utque elementum illud exigere uidetur, in quo reperitur character siue figura. His omnibus ita peractis, figuram animaduertunt, quæ cum numero iam producto conuenire uidetur: cum quo eodem modo procedunt, ueluti cum priore progressum, donec uigintiocto characteres habeant, ex quibus unam dictionem colligunt: ex dictione uero oratio conflatur, quæ ad rem ipsam in quaestionem uocatam respondet. Ea porro oratio semper in carmen prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellant,

Ethauil.

componiturque ex octo stiptibus. & chordis duodecim iuxta Arabicæ linguæ metricam. Carmen igitur ex ijs characteribus compositum, uerum atque indubitatum rei propositæ præbet responsum (ut credunt) primum quid queratur, deinde rei quaesitæ sententiam. Hi autem raro errare dicuntur, quod Cabalisticam admirandam reddit. Et quanquam naturalis habeatur, nihil tamen se uidisse affirmat Ioan. Leo, quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porro Memini me quondam in loco aperto collegij regis Abulunam (quod Fessæ uisitur) in area leuigato marmore strata insignem uidisse figuræ descriptionem. Areæ quodlibet latus quinquaginta erat ulnarum: huius duæ tertiæ partes ijs occupabatur, quæ ad figuram pertinebant: tres uero descriptionem faciebant, quorum quilibet suum tantum curabat locum, durauitque ea descriptio per integrum diem. Huiusmodi quoque aliam Tuneti in quodam artis peritissimo descriptam uidisse cuius pater duo uolumina commentationum in eius artis Canones conscripserat, quos qui ex arte sciunt, summo habetur ab omnibus pre-

Libri de his artibus.

cio. Ego solum tres, Tuneti unum, Fessæ uero duos uidere potui: duas quoque in eius artis regulas, Explicationes, & Commentarium Margiani cuiusdam, eius parentis quem olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Chaldim historiographo conscriptum. Artis regulæ cum Commentarijs possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breuiter, Fessæ tria in uniuersum sunt fatidicorum & diuinorum genera: primi, ut diximus, Geomanticis uel Gyromanticis utuntur figuris. Alij aquam catino uitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo daemones confestim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum representant: quorum nonnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestre prælium gerunt: quos quietos interrogant, daemonibus nutu manu uel oculorum indicio respondentibus. & temeraria credulitas. Vitreum uas pueris interdum uix octauum egressis animum in manum dant, à quibus num hunc uel illum daemonem uiderint, interrogant. Permulti eò dementiae rediguntur, ut in his nugis magnam pecuniæ uim profundant. Tertium genus est mulierum ueneficarum, quæ se cum daemonibus habere familiaritatem affirmant: daemones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Fessæ tria diuinorum genera.

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictum hinc querentes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatæ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes submurmurantesque uaticinantur: uel ceram cum oleo confundentes, donec refrigerit expectant, ex apparentibus deinde characteribus diuinant: nonnun-

Turcarum magica diuinitio.

Supra cæpit.

p quam

quam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similibus organis præfagiūt, haud dubiè ab impietatis & *τὴν ἀνίγναις* magistro ita instructi, ut eos longa annorum serie quasi ab uberibus maternis uirulentum eiusmodi lac exuxisse, minimè hēsitent. Sic de quodam diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chalæus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulenter, & arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem affirmet, qui fundamenta mœniū perpetuet, qui negociatori cōmodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentū huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidū mira, & satis varia. Sed hæc omnia falsa esse, testatur

*Li. 2. de Au-
reo Asino.*

*Lafl. li. 2. de
Orig. 17. ca-
pit. 17.*

Sibylla Erythræa, *ἐπεὶ πλάκην παῖτα τὰ δ' ἰγνῶ, ἀντὶ ἀπογοῆς ἀνδρῶν ὁπρὸς αὐτοὺς λαβὴ ἵμαρ.*

Theraphim imagines futura annunciantes, ad hunc fiebant modum, teste Elia Leuita: Mactabāt hominem primogenitum, cuius caput torquendo præcisum, postea sale & aromatibus condiebatur, inde capiti subdebatur lamina aurea, cui nomen spiritus inscriptum erat: coramq; eo in pariete locato candelæ incendebantur, & adorabatur.

MAGICORVM VATVM ORACULUS non esse credendum, nec eos esse adeundos. Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi *ἀνατιολόγητοι* dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationū imposturæ fuerunt uariæ. Sic Deuter. cap. 18. Non inueniatur in te diuinus, qui diuinando futura prædicit, neue aruspex, hariolus, augur, præstigiator, astrologus, Pythij consultor,

magus aut necromantis. Vbi per *σοφ* quidam intelligunt *σοφ* experimētatorem, qui sortilegia aut stipulatione inuestigat, num utile sit itineri se committere, aut opus aliquod inchoare. Pleriq; sentiunt esse generale uocabulum ad omnium diuinationum species. Per *נבון* uerò intelligitur is qui ex *נבון*, id est, nubibus aut ex astris responsa dat, & dicit hunc aut illum diem cauendum in his uel illis electionibus, quæ tamen astrorum influentijs non ita subiiciuntur: puta, si uxorem duxeris, aut domus fundamenta ieceris sub eiusmodi aspectu, erit inauspicatissimum. Per *נבון* intelligitur *נבון* *נבון* qui auium uolatum intueretur, & garrum obseruat, ut anguretur: uelut cum ex crocitante coruo mortem alicuius prædicit.

Mirandum igitur magnoperè, ed usq; prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parère, compelli, ligariq; spiritum natura nobilissimum, malicia autem ob rebellionem nequissimum, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penè non imparis quādoque, arbitrentur: quasi se homini præter naturam dedere uoluerit is, qui Deo creatori, natura inuitante, subiici recusat. Qui ergo naturæ scdus uiolarit, hic ne in usum nostrum seruabit passionem? Adde, mendacem mendacique parentem, quæcunq; uera ad falsitatem, & quæcunq; bona ad maliciam intorque- re. Quis nisi luxata mentis huic fidat, ut de futura ueritate percūdetur, quā uel nullo modo, sciat, quia eius naturæ est minimè nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, maliciose istum mendacijs inuoluit, quod si putet eam quādoque proferat, uel constet id facit: uel si sponte, atque libenter, malo tamē animo, pessimoque fine proposita, ut scilicet perniciosius offendat in postea.

posterum, & ueritate qualicunq; quæ in rebus agendis parum emolumentum allatura sit, prolata, demum sub alia (quæ nisi integrè pernoscat, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendaciū ipsum ceu uenenatam escam & exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abijt: at stultior multo, qui inde redijt, nisi resipiscat. Interim non inficior, cum ille rerū naturas cognoscat, multa ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab humano intellectu percipiatur: & rāto exactius, quāto eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uelut fur prænunciat, præsertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occulta rerum prænouisse credatur. Copiose, doctè, & piè in hanc rem, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò libro 7, Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis. Chrysostomus in Euangelium Ioannis, Homil. 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quod si aliquando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum uulgus deceperunt. eorum namque uaticinia passim falsa deprehenduntur. Nonnihil in hanc rem quoque dictum est libro 1. capite decimo. Certa itaque permanet Origenis sententia: Lib. 3. in 2ab. Qui ad uana contendunt auguria atque ueneficia, diuinationes ac philteria atq; incantationes, horum gressus conturbantur, horum opera impediuntur, ab ipsis Dei uisitatio recedit, ipsos sancti angeli derelinquunt, & cum ipsis diabolus permanet, infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahēs a uero sensu eorum, &c. Addam & Petri Blesensis uerba epist. 49. Mendacij pater ueritatem exhibet umbratilem frequenter, do-

nec infidelitatis filios secum præcipitet in gehēnam. Sic ergo scientia Christiani nil debet de futuris inquirere, sed illius dispositioni humiliter obedire, qui disponit omnia suauiter, cuius cōsiliarius nemo fuit, &c. Non labores noscere tempora uel momenta, quæ posuit pater in sua potestate. Futurorum enim explorare noticiam augurijs aut alijs illicitis modis, diabolica tentatio est, & eternæ damnationis occasio, &c. Frequenter euenit rerum prodigia certos exitus obtinere, eis tamē nulla fides adhibeatur: licet enim uera sæpe pronuncient, sæpius tamen & periculosius mentiuntur. Nec te tamen moueat, quod quandoq; ex dispensatione diuina talia personæ commendabiles acceptasse leguntur. Adde & D. Antonij præclarā sententiam: 20 Ut concedamus paulisper, si dæmones uera nuntiarent, respōdere mihi, quis fructus est nosse uenientia? Nunquid aut sciens hæc, aliquādo laudatus, aut punitus est nesciēs? In hoc unusquisque sibi præparat seu tormēta seu gloriam, si uel negligat scripturarū mandata, uel faciat. Nullus ob id nostrū hanc arripuit uitam, ut habeat præcitiā futurorum: sed ut præceptis Domini obediēs, amicus incipiat esse de seruo. Curādum est non præscire quæ ueniunt, sed implere quæ iussa sunt.

Quare Phauorinus apud Gell. de Lib. 14. cap. 11. terrere uolens & depellere adolescentes à genethliacis istis & quibusdam alijs id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos se pollicentur, & persuadere eos nullo pacto adeundos esse cōsulendōsue, huiusmodi argumentis concludebat: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallūt, miser fies, frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies, frustra timēdo. Si uera respondent, eadē sunt

non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus.

*Astrix facinus
Iohannis
Galeacei in
astrologum.*

Subiungam hic nouum inauditæ crudelitatis exemplum, quo Iohannes Galeaceus diuinationes Astrologicamq; uanitatem putauit esse refellendam. Astrologus qui de euentu grauissimarum rerum felici prædictione iudicare consueuisset, cum Iohannis Galeacei uultum intèris oculis, ut aiunt, acerrimè contempleretur: Cogita, inquit, de rebus tuis quàm maturrimè: nam diu inter homines agere, & huius sæculi lucis usura frui non potes. Cui cum ille: Quid ita? Propterea, inquit, quòd astra, quorum ego regiones & situs ipso natali tuo die notauī, mortem tibi nòdum iuuentutis limites egresso, non obscure denūciare uideantur. Cæterum Galeaceo captiosissimo interrogationis genere sciscitanti: Age uerò tu, qui hæc natalitia prædicta, tanquam deum sequeris, quamdiu uiuiturus es? Respondit Astrologus, Curriculū uiuendi factorum benignitate contigisse sibi satis diuturnum. Verum, inquit ille, ne unquam posthac bonitate & clementia factorū stultè confusus, maiorem fortè quàm par est, de longinquitate uitæ spem capias, morieris euestigio, contraq; opinionem tuam, nec te poterit coniurantium astrorum toto cœlo uis ulla, tam cæco iudicio clarissimorū hominum satis cōumeliose illudentem, ab exitio uindicari: simulq; cum dicto hominem in uincula abripi & strangulari iussit.

Porro exquitiorem artium harum

diabolicarū enumerationem permitto illis, qui eas didicerunt, ac magistri doctorisq; sui consilio, ductu & opera, exercere perpetuò suo aliorumque exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totū Christianum orbem prosperere, grassariq; nimis: maximè ubi uox Euāgelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus diuini cultus ueritas conspurcari uidetur.

DE QVORVNDAM SACRIFICORVM & MONACHORVM MAGICA DIUINATIONE, MEDICATIONEQ; FALSISSIMA.

Caput XVII.

Vum adhæc locum in familia turgidorum Pythio spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittendi, pleriq; sacrifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimæq; impietatis homines (uiris pijs, quos unice ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicinæ sacræ, quam ne primis quidem labris eos gustasse constat, cognitione mentientes, faciliè cuius uulgaris (Cōsulares, uel alicuius doctrinæ, iudicij, existimationis uel uiros nominare pudent) de morbo sciscitanti, consiliūq; querenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore mēdaci respondere persuadereq; non uerentur. Pythij insuper hi uates sæpe numero incantatricem uel sagam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestè alicui, inculpate ac pie matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem posteritatem, sanari poterit. Enimuerò nō rerum suarum fatigis.

Sacrifici quidam inepti, malefici morbum mouentur, & eius reas statuunt infanti.

egisse se arbitrantur, quodd morbum mendaciter commententur: nisi etiā infantes calumnijs opprimant, odiaq; plus quā Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus cōcitent, litibus integras uicinas personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine cōstrictum unionis uinculum dissoluant, ad pugnas promoveant, carceres procurent, cædes tandem uariè architectentur aut eorum qui infontem denotatam huius maleficij fidi effectricem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut etiam huius sceminæ ab alijs cælsæ, siue à magistratu malè instituto punitæ. Horum uicium si me testem dixerō, mentiar minimè, etiamsi indignatione rumpatur ilia Codro, aut eius sectæ asseclia. Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis potissimum pallio, strenuam sibi nauare operam & experitur & gloriatur heros illorum Beelzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existimationis cupidine pruriētes, hoc modo suas aliorūq; animas dæmonibus prostituunt & deuouent: medicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam, maximeq; necessariam, eiusmodi incantationum opinione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defœdantes. Extrat falsissimum cuiusdam doctissimi uiri in huiusmodi impostoribus similem *ἐρμῶν ἱατρομνάχαρ* epigramma Græcum:

*παμμιάτρων ἴσους μόνάχαρ μισροτάτης ἑρμῆς,
οἱ ἱατροὶ παύλας αὐτομολῶν ἀπίβου,
δύ' ἐρμῆ γυναιὶς μίαν μοναχὸς τ' ἱατρός τε
ἀσπίστου τέχνην, αἱρ νυμφομπερὶς ἰών.*

Sed & Latinum eiusdem aliud haud immeritò istos *ψυχᾶγωγός* appellat:

*Vixisti monachus monachorū dedecus Hermes,
Nunc medicorum idem dedecus es medicum.*

*Fallor ut fueras monachus ψυχῆμπορος olim,
Idem Hermes medicum nūc ψυχᾶγωγός eris?*

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicè (Latine etenim ob inscitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidam uetrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & quum ante Bachanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum cerasorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinem natorum cantharos (quartas uulgi distat, sex libris mensura propemodū equiuales) addito iuramento asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quodd nusquam in alia cauitate huic excretioni idonea, quā intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter menses, à cerasorum postremò natorū tempore in illis impacti, tumorem tantum excitarent iam egerminātes: quæ uia quæso interea temporis per intestina arctissimè nucleorum mole infarctā, distentaq; , naturalibus patuit excrementis? Mirum quodd eidem commēto non assuerit, sceminam hanc medicamenti oblatis operatione, eadem opera nucleorum germen emittētium aceruo agrum conseruisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè stercoato (cum uenia id mihi dicere ob rei insulsiatē liceat) radicibus, post paucos mēses læta gignere protrudereq; in apertum aërem cerasa.

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci stipendio, in uirginum aetius occlusarum cœnobio, uni ualitudinis nonnihil afflictæ, maleficio esse quo exercebatur, persuasit: nec id nisi missæ sacrificio super puellæ uentrem celebrato, tolli posse, addit. quo permisso, perastōq; , eam primū maleficio cœpisse exagitar, quum leuiter antea

*Commentum
cuiusdam pa
stori.*

*Maleficio
pastoris cuius
dam sacrile
gum.*

naturali afficeretur malo, postea sepe-
numerò monasterij gubernatrix (quã
Matrem appellant) nobilitate, ætate
& probitate ueneranda exposulauit.
Suos interim, qui ipsum ob religionis
fortè nomen admirentur, habet ridi-
culus hica Ætor & ineptiarum scriptor,
etiam officio pastor: cuius, quãquam
mihi intus & in cure noti, nonini par-
cit calamus, ob consciẽtiã, quæ mo-
destiam imperat, aliorumq; uitia regi
uult. Quare & alios similium maleh-
ciorum reos, eiusdem ordinis homi-
nes penitiùs mihi cognitos, prudens
prætereo. qui nisi resipiscant, quod ex
animo illis optarim, timendum ne de
Isaia 27. ijs dixerit Isaia: Percussimus fœdus
, cum morte, & cum inferno fecimus
pactum.

Huc referendus sacer ille magus, 20
qui à dæmonijs edoctus, & ex tene-
brarũ officina proserpens, tragicæ co-
medię actum nuper exhibuit ad hũc
modum. Qui Hambachi in ducatu Lu-
liacensi suam præstat operã in cunicu-
lis insidiandis Petrus, ubi haud ita pri-
dem anno 1563. in principio Augusti, e-
quũ suspensò ceruici cymbalo, pascuis
mãdasset unde exilierat: ille ratus e-
quum furto abductũ, adijt sacrificũ Py-
thium Gerardum nomine, uicariũ in
Blatsum, diocesis Colonienfis: qui cõ-
sulto prius suo ueritatis magistro, furẽ
cum equo Rhenũ Bonnæ traiecisse, ac
in diuersorio proximo uenditurũ asse-
ruit. Ipse responsioni fide appolita, in-
cũctanter insequitur, rogatq; in Rhe-
ni traiectu, num talis equus ibi esset
transuectus: quod factum esse intelli-
git, commonstraturq; equi ductus ab
uno loco in alium. Tandem post dies
aliquot cõtinuo itinere peruenit Har-
ckenbergum in comitatu Senens, ubi
uirum offendit armatum, qui ipse ui-
debatu insidere equo. hunc adortus,
de equo sibi restituendo, quem suum

esse asseuerabat, strenuè agit, confide-
ratq; qua parte non satis munita hunc
confodere posset, si fortè ad pugnam
ueniretur: in quem solum finem fabu-
lam hanc machinatus fuerat mendax
ille & sanguinarius homicida ab ini-
tio. Post multam altercationem a Ætor
hic contrectat equi testiculos, quos
suo equo exemptos sciebat, color ali-
oqui & forma omnino respõdebant.
Ita hic culpam deprecatus, rem omnẽ
ordine recepit, domumq; redit. In iti-
nere aut intellexit, mox post eius abi-
tionem equum inuentum fuisse mor-
tuum, altero pede posteriore casu tra-
iecto per funem collo alligatum, un-
de solui nequiuerat: quæ mortis cau-
sa extitit. Sic innotuit huius execran-
di uatis & sacrifici ueritas, digno certè
flagello punienda. Alter aut sumptus
& iacturam circiter dalerorum decem
in eo itinere fecerat; hinc grauitè ad-
huc malefico sacerdoti coram me mi-
nitabatur.

IN MALEFICIUM, ET DI-

uos, inscitiam suam ex errores referunt in-
docti medici & chirurgi.

Caput XVIII.

30 **N**Ec interim aliorum quoq; ine-
ptorum hominũ, medicinæ co-
gnitionem impudenter dolosẽ-
que iactatium, unicum esse asylum in-
ficias eo, ut quum morbi essentiam,
multoq; magis eius curationem, igno-
rent, coganturq; ex imperitia uelut cẽ-
ci de coloribus iudicare, maleficium
mox esse affirmant. Hoc uelamine suã
dolosè tegunt in artis sacræ operibus
inscitiam, elabũturq; non secus quàm
40 indocta illa chirurgorum turba, conse-
stim ad diuos, uelut Quirinum, Anto-
nium, uel qualemcunq; alium, refert
gangrænã uel sphacelum uel phage-
dænã, aut ulcera alia maligna siue
curatu contumacia: quæ tamen ab i-
nitio non usque adeo fuerunt praua,
quàm

quàm paulatim illorum, solùm ex qui
busdam unguentorum formulis incer-
ta periculosaq; *ἰμπερία*, medicantium
ignorantia, in eiusmodi maliciam de-
generarunt. At calumniam, aut po-
tius iuste in eos instituendam actio-
nem, hoc maleficij nominis prætextu
cautè declinare student hi uerè male-
fici. Cuiusmodi etiam existunt pleri-
que homines, qui nuper ignis chymi-

*Theophrastus
Paracelsus.*

ci fumo insolescentes, ex Theophra-
sti Paracelsi schola se ortos gloriatur:
peculiaria arrogantia, *φιλαυτία*, & ina-
nis gloriæ mancipia: qui uoce Stento-
rea, pollicitationibus & sesquipedali-
bus uerbis nihil non possunt, in hoc
pulchrè suum imitati magistrum: ut
memoriæ commédarent uoces nō sa-
ni hominis spurcissimas, quibus me-
dicam artem ueterè & sacrosanctam
infectantur, calumniantur, reijciunt,
pedibusque conterere satagunt, noua
emènti principia cum uocibus nouis:
quæ nec ipsi quidem intelligunt, nec
rationibus defendent, contenti uer-
borum inutilium, quibus sua Paracel-
sus opleuit scripta, congerie & acer-
uo. Hic se medicinæ monarcham, ue-
ràq; artis inuentorem iactat: talem il-
lum quoq; habent, colunt & ueneran-
tur eius sectatores. Haftenus itaque
latuit illa artium utilissima, & cum-
primis in conseruando genere huma-
no, si quid aliud, necessaria. Nihil hic
est, quodd singulorum à Deo creato-
rum uires à rerum primordijs cogno-

Gen. 1. uerit Adamus, nihil item quodd à me-
dicis corpus patris aromatibus con-

Gen. 50. diri uoluerit Iosephus, nihil quoque
quodd pro medicina leges promulgarit

Exod. 2. ex Dei iussu Moses: uanum similiter
elogium Iesu Syrach, quo medicos
propter necessitatem ab Altissimo cō-
ditos, honore debito affici uoluit: ine-
ptum adhuc, quodd similitudinem ab
eo quodd in rerum natura non existe-

bat, sumpserit Christus, docens, me-
dico non opus esse bene habenti, sed *Math. 9.*
ægroto. Lucam quoque medicum,
& quidem dilectum appellasse D. Pau-
lum, testatur ueritatis liber. Hi certè *Coloss. 4.*
ueterem coluere medicinam rationi
innixam, usuq; confirmatam, quam
etiamnum nos usurpamus. Nihil hic
de uenturo in extremis diebus medi-
cinæ Monarcha & inuentore, Para-
celso Theophrasto. Neque hic chy-
miam haud leuem medicinæ partem
eleuo, quam magnifacio, uti & om-
nes mecum ueteris medicinæ cultor-
es: eamque nunc mirè exornari, est
quodd arti nostræ gratuler: eius quoq;
potentia contra quoscunque morbos
extrahi spiritus, & olea, pulueres & sa-
les confici ex sulphure, uitriolo, anti-
monio, & id genus mineralibus reli-
quis, uti & metallicis, libenter agno-
sco, ut qui illa penes me habeam, nec
infelicitè utar.

Vt uerò institutum prosequar, huius
scholæ ut uideri & dici uoluit, antefi-
gnarus, & sistæ nobilitatis oberro (cu-
ius nomen interitu quàm propalatio-
ne dignius) intra menses tres ad nobi-
lem accitus, in terra Iulia censu isch-
ia-
de aliquādiu crudeliter excruciatum,
cui ex præpostera curatione in tumo-
rem attolli cœperat femur sinistrū, in-
tra mensem huic bonæ ualitudinis re-
stitutionem addixit: grauiter in eum
inuctus medicum, qui sub iuncturis
cauterium antea impressisset, quodd ta-
men ab hoc Paracelsista denuò cōtra
omnem rationē tempore & loco in-
conuenientissimo inustum est. Hic
primū exhibito aliquot diebus pul-
uere sudorifero, imbecillitatē corpo-
ris totius ægroto acciuit. Elapsis die-
bus circiter tredecim, quū in deterius
cuncta uergere animaduerteret, æger,
inquit: Quid si iam primū numera-
re mensis dies auspiciemus? respondit

alter: Non: quādoquidem Coloniae
oleum in igne adhuc foueo, quo fe-
mori illito, prodibit, etiāsi in eo la-
teat dæmonium. Hinc oleum appli-
cat, & alternis ferè diebus cochlear
propinat uini sublimati in puluerem
purgantem aliquandiu infusi: cui suū
quoque miscuerat calcinatum, ut ille
uocat. ita factum est, ut quartanam fe-
brem simplicem, duplicem & triplicē
ægroto concitauerit breui. En huius
artis potentiam: Probatum est. Inter-
rim in horrendum tumorem excresce-
bat femur illud, nulla imminutione
facta ex ardenti uino toties purgante:
dextrum interea femur contabesce-
bat ex diutini ulceris fluxione, quod
spontè proruperat. Cruciatu præte-
rea intolerabiles lenibat quandoque,
uigiliasque perpetuas horis pauculis
infringebat exhibitione pilularum ad
formam stercoris muris apparatusum,
unde & Stercus muris Paracelsi nun-
cupatur: has cū uino Maluatico propi-
nabat etiam in ipsa febre, quas multa
cordis angustia consequebatur. Hoc
opiatum stercus ex Ducatorum uete-
rum auro purissimo ui chymica extra-
ctum prædicabat: & quum hac ratio-
ne ægrotus ei ducatos Hispanicos &
Roseos nobiles, quos uocat, in ampli-
orem eius stercoris confessionem nu-
merasset: reuersus ille ex dicta hospi-
tij sui urbe, aurum illud non satis pu-
tum fuisse asserit, ut aliud adhuc acce-
deret, ab hoc artifice naturalis alterius
caloris quàm chymici potentia deco-
quendum: id tamen quod impurius
indicabatur, ad nobilem non redibat.
Hypettici adhuc, Fuga dæmonis nun-
cupati, floribus sacculo insutis, capiti-
que subditis: item eorallio cernici ap-
pensio, circumligatioq; supra utrumq;
carpum, maleficia arcere clām cona-
batur. Ultra menses duos in curatio-
ne hac Paracelsistica perseveratū est.

223

Simulatque igitur extrema immine-
re uideret, hic non medicus, sed mo-
narchæ Paracelsi sectator primarius,
domum reuertitur, allaturus ex fumo
chymico potentiora: rediturum autē
se post biduum triduumq; pollice-
tur. Proinde quib. reueheretur equis,
mittit æger: morbum prætexit cura-
tor, & paucis diebus pōst, ad ægrotum
hunc nobilem, nuncium ablegat cum
literis fidele eius sodalitiū, quibus
Paracelsistæ morbum depingit: quod
nimirum uoratis tribus uel quatuor
granis pulueris, ab uno uomitu cum
multa angustia postea euomisset co-
rium, carbones varios, arenam lapi-
deam, setas porcinas in crucium figu-
ram compositas, & id genus monstra
plura: & quod aliud nullū ipse phar-
macum admitteret, quàm quod in ci-
stula apud nobilem relicta conserua-
retur, eamq; se desiderare. nec Para-
celistam secus credere subiūgebatur,
quàm Lamiam, quæ ipsum hoc infe-
cisset maleficio, ipsius quoque proba-
ta sæpe medicamenta impedisse, ne
suum sortirentur effectum: calamito-
so adhuc morbo per incantamēta no-
bilem hunc mutilasse. Eas penes me
habeo literas: nam in extrema illa
desperatione, ne nostram ægroto af-
flitissimo denegaremus operā, roga-
bar unā cum illustrissimi nostri Princi-
pis chirurgo. Temere autem huic ni-
hil polliceri uoluimus: solum uerò
iam decem diebus admoliti manum,
cataplasmatibus anodynis suppuran-
tibusque cruciatuum intolerabilium
lenimen induximus, ac pus promoni-
mus eo studio, ut ex femore ante dies
quinque secto, pus album perfectissi-
mum paulatim effluere suerimus: &
postea ultra libras eius decem fermē
in olla reseruatas effluxisse non men-
tiar. Accessit etiam nonnihil mutatio-
nis in quartanarum triade: non enim
ea ma-

30

40

ea malorum hydra omnino superari potuit, eo potissimum anni tempore hyberno in corpore usque adeo corrupto, labefactatis uisceribus, & prostratis ex dolorum immensitate uiribus, qui menses aliquot continēd eum decubitu supino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri consumptū nos iudicaremus, à Deo tamen alij sperabant gratiam & auxilium.

En inscitia pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experiebamur nimis. Nec pharmaca Paracelsistæ alio fuisse læsa maleficio, quàm malefico igne chymico, & rei ignorantia, testabatur ipse effectus. Pulueris enim sudorifici uncia media quotidie bis sumpta, sudorem extorsit copiosum: uini sublimati cum cathartico puluere prius confusi cochlear, aluum turbauit, mouitque: stercus muris narcoticum ex opio nimirum apparatus, stuporem somnumque induxit: cauterij actualis ulceratum stigma, cum eschara, adhuc apparuit: quorsum itaque hæc à suo opere carminibus præpedita fuere? Si insuper uera est epistolæ missæ narratio, Paracelsistarum oculos fuligine chymico obductos, facile suis quisquilijs perstringere ualuit indefessus ille ab initio impostor: figmentum uerò fuisse in eum finem adornatum, ne palam fieret fucus & inscitia, censent cordatiores. Quinetiam intelligunt, ex purissimo auro & lapidibus preciosis uignis dissolutis, eorum medicamenta nō semper confici, id quod tamen impudenter satis iactant, ut millium exactione liberiori ægrotorū cistas exonerent: interim nihil minus quàm aurum uel gemmæ, medicamentis inest: & quidem rectè, quum nihil ad rem nostram sepe faciant: sed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis inge-

runt: & si quæ salutaria per se noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenumerò imprimitur, ut pro benignis reddantur uenenosa, uerentia & caustica. Quanquam ignis chymici potentia liquores, olea & pulueres apparari, quibus summa inest tenuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius. His nihil derogari, quinimò debitam attribui laudem uolo. Mihi solū cōtrouersia est cum ijs, qui sub huius artis prætextu & ignoratia maleficium commentantur, falsoque ægrotis eius rei fidem imprimunt.

Memoriæ fermè exciderat, eūdem nostrum Paracelsistam magnifico l. t. Doctori, uenerando seni, in maligna tibiæ exulceratione cōsuluisse, ut hydro-piper aquæ Rheni, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum, par-ti affectæ applicaret, & paulo post aliud similiter imposteret, atque dies aliquot in ea curandi methodo persisteret, ablatasque herbas inter tegulas lapideas curuas seponeret, uigilanti inspectione obseruans, num ex putrescerent, contabescerent uel: quemadmodum enim illæ siccarentur, eodem modo & tibiæ ulcus siccitatem consequuturum addicebat. Quatuordecim diebus mutationem ulceris fore, ægroto pollicebatur, mensem integrum perseveranti frustra. Magica certe medicatio, hoc medicorū genere digna.

AD DIVOS, MORSVS CANIS rabidi curationem, & epilepsiam, referunt inepti medici.

Cap. XIX.

Hoc item albo dignaboreos, qui canis rabidi morsus curationē apud D. Hubertum Ardennatem, ex præscripto emendicadam impie censent: & qui epilepsiam D. Ioāni, Cornelio, Valentino, aut Egidio cōsecrant. Næ hos eorū qui ad diuinis aut Pythiam familiam confugiūt, pœ-

Dignis nō est ascribenda n. arthorum curatio.

q nam

nam non immeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quē Epilepsian Gręci dicūt: in quo, quū prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quā alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidētur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; cōsili ac mētis inopiā obuelantes ac prętexentes diuinitatem, quū nihil haberent quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hęc esse affectionem pronunciarūt: & rationibus idoneis collectis, curationē constituerunt sibi ipsi securam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominū ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepēre: niger enim color mortalis est. neque pedem supra pedem habendum esse, 30 neq; manū supra manum: hęc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aut hęc diuinitatis gratia apponūt, uelut amplius quid scientes, & alios prętextus proferentes, quod si sanus eger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positæ sint ipsorum excusationes: habeantq; prętextum, quod ipsi nō sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentum aliquod edendū aut bibendū exhibuerunt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo pōst: Talia itaq; dicētes & excogitātes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiūt, proponentes his lustrationes ac purifi-

cantes, quum uerba ipsorum magna ex parte se ad Deum & dæmoniū extendant. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & q; Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelestā, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemq; & serenitatem facere, pluuias item ac siccitates, & mare sterile, itemq; terram, & alia huiusmodi omnia, se scire profitentur, siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quadam professione aut meditatione hanc potentiam iactent: qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidentur, & deos non esse putare: neque si sint, aliquid posse, neq; ullū aliquod extremū etiam malum prohibere. Quod quū faciāt, quomodo nō ipsis infesti sint? Si enim homo incantamenti ac sacrificijs utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinū esse putauerim, sed humanum, si diuinitatis potentia ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem redacta est. Fortassis autē hęc non hoc se modo habent: sed homines uictus indigi, multa & omnigena moluatur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo ascribentes. Non enim semel, sed sępius eorūdem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorū causam esse aiūt. Si uerò acutiorem & concitatio- 40 rem sonum emittāt, equo asimilant, & Neptunum authorem esse dicunt. Sed si aliquid stercoreis etiam emittāt, quod sępe quibusdam contingit, prę morbo coactis, Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & den-

*Contra uersu
to med. cor, et
sacrilegos ma
gos, eximia
Hippocratis
sententia.*

*Qui se pote-
stati habere
acris iactat,
impij sunt.*

*Posteri nimis
religiosi, idolo-
rum nomina
cum nostris re-
ligionis diuinis
commutarūt,
quib; uarias
illas epilepsia
species deducit
uerunt.*

& densiorem uocem edant, uelut aui-
culæ, Apollo Nomius, id est pastor: si
uerò spumam ex ore remittant, ac pe-
dibus calcitent, Mars causam habet.
Quicumque porro pauores noctu in-
gruunt, timoresq; ac deliria, & exultati-
ones è lecto, terroresq; ac fugæ foras,
Hecates insidias esse dicunt, & herou
insultus, expiamentisq; utuntur ac in-
cantamentis, & scelestissimum ac im-
piissimum (meo sanè iudicio) faciunt
numen. Expiant enim morbo corre-
ptos sanguine, itemq; alijs sceleribus
inquinatos aut iniustos, aut ab homi-
nibus intoxicatos, aut qui scelestū ali-
quod facinus perpetrarunt: quos cō-
traria his facere oportebat, sacrificare
nimirum ac precari, & ad templa pro-
gressos dijs supplicare. Nunc uerò ho-
rum quidem nihil faciunt: uerum expi-
ant, & alia expiamenta terra occul-
tant, alia in mare proijciunt, alia ad mō-
tes deferunt, ubi nemo attingat, neq;
conculcet. Oportebat aut ea ad tem-
pla deferre, ac Deo contribuere, siqui-
dem Deus est author. Non tamen ego
puto hominis corpus à Deo inquinari,
sordidissimum scilicet à purissimo.
Verum etiam si cōtingat ab aliquo in-
quinari, aut quid perpeti, cupierit uti-
que à Deo purgari ac purificari magis
quàm inquinari. Deus itaque est qui
maxima ac sceleratissima peccata pur-
gat & purificat, & liberatio nostra exi-
stit: ipsiq; terminos templorū ac delu-
brorū dijs designamus, ut nullus quī
non purus sit, eos transcendat: & in-
gressi respergimur, non uelut qui in-
quinemur, sed si quod etiam prius sce-
lus habemus, purificemur. Et de ex-
piationibus quidem sic se res habere
mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla
re diuinior reliquis mihi apparet: sed
naturam habet quam etiam alij mor-
bi, & causam unde singuli gignuntur.
Naturam autem & causam ab eodem

Christiana
Hippocra-
tis sententia.

Deo fieri, à quo etiā alia omnia. Ha-
stenus Hippocrates: cuius argumen-
ta, ut nostro instituto non inutilia, fu-
sius commemorare uisum fuit.

MAGICAS ARTES ESSE VA-
nas comperit Nero, easq; earum secta-
tores damnauit Moses.

Caput XX.

10 **A**T cum Plinio & Mosis edicto, te
lam enarradis breuiter fallaciū
magorum operibus contextam
absoluo. Tradit ille, ætate sua princi-
pem Neronem uanas falsissimasque
comperisse artes magicas. Quippe, in-
quit, non citharæ tragicique cantus li-
bido illi maior fuit, fortuna rerum hu-
manarum summa gestiente in profun-
dis animi uitijs: primumq; imperare
dijs concupiuit, nec quicquam gene-
rosius uoluit. Nemo unquam ulli ar-
tium ualidius fauit. Adhæc, non opes
illi defuere, non uires, nō discendi in-
genium, aliaq; non patiente mundo.
Immensum & indubitatum exemplum
est falsæ artis, quam dereliquit Nero.
Magus ad eum Tridates uenerat, ma-
gos secum adduxerat, magicis etiam
cœnis eum * initiauerat: non tamen,
quum regnum ei daret, hanc ab eo ar-
tem accipere ualuit. Proinde persua-
sum fuit, intestabilem, irritam, inanem
esse, habentem tamen quasdam ueri-
tatis umbras: sed in ijs ueneficas pol-
lere artes, non magicas. Nero in exqui-
rendis magicis artibus paulò curio-
sior, quod nullum certæ ueritatis si-
gnum argumentum ite perspexisset,
eas sustulit. Eò etenim earum uanitas
proserpserat, ut sapientibus etiam ethni-
cis odio essent, & execrabiles. Interdi-
cuntur quoq; & damnantur earum as-
sectatores seuerissimo Dei mandato
in Leuitico, tum etiā Deuteronomio:
Non inueniatur in te ducens filiū aut
filiā in ignem, diuinās diuinationem,
obseruans dies, non diuinans ex forti-
bus,

Lib 30.
cap. 1.

Magicas ar-
tes uanas esse
comperit Ne-
ro.

* alias inui-
tauerat.

Leuit. 19. 26.
Deuter. 18.

bus, non incantans aut exercens præ-
stigias diabolicas: non consulens Py-
thonem, non interrogans mortuos:
quia abominatio est Domino omnis
faciens hæc. Quod uerò hi toleraren-
tur, audirenturq; , Eſaias uaticinatur
caſum & interitum Babylonis, cui &
inprimis exitio fuit huius teterrimæ
artis ſtudium, quum ad ultimum à Cy-
ro rege ſub Perſarum imperium redi- 10
geretur. Ita clamat diuinus uates: Ve-
nient tibi duo hæc ſubito in die uno,

Esaiæ 47.

sterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum uehementem. Et subiicit: Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficorum tuorum, quibuscum negociū tibi fuit ab adolescentia tua, si fortē iuuari possis ab eis. Meritō itaque apud priscos semper in quæstione fuit, incantamenta ualerentne aliquid, quum meræ sint præstigiæ.

DE LAMIIS LIBERTIVS.

QVID LAMIA SIT.

Cab. L.

*Lamia cor-
disla, indi-
cat Doris
Lybi.orum
lib. 2.*

Fast. 6.
Stryx.

Filiosum
hoc esse, scri
bit Plinius
lib. 11.

Nunc ad Lamiae historiā
me conféro, uulgo strig-
gæ, à strige auenostur-
na & infausta, quam pul-
chrè depingit Ouidius;

*Sunt auidē volucres, non quæ Phimeia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.*

Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapine,
Canicis pennis, unguibus hamus inest.

Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes, 30
Et utiant cunis corpora rapta suis.

*Carpere dicuntur lactentia uiscera rostris,
Et plenum polo sanguine guttur habent.*

Est illis Strigibus nomen : sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

Sive igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Neminiq; in uolucres falsa figurat anus.

Plura ille de strigibus & uirga aurea qua fugantur, quam albam esse di

cit, & pōst ex alba spina sumi, adiecit: 40
Viroacē banalis de spina sumitur alba.

Qua lumen thalamis parua fenestra dabit.
Post illud nec quicquam uiolasse feruntur.

Et redijt puero, qui fuit antè, colox.
Σταῖς πόδας Ηefychio. Leguntur & hi

Σύρνα πομπὴν νυκτινομα, θύγγα ταλαῖν
 20 ὄρνιν αὐάνυμιν ἐξελὰ ἄνυπόρρι ἐπὶ νῆας. id est:
Syrnia noctiuaga ableges, uolucrumq; finistram,
Feralem striga ueliuolis immitte carinis.

**Infaustam strigem, puerperis maximè
infestam, Hebræi לילית lilith dicunt, E-**

saiz 34. à לֵי, quod nox est, quia no-
cte uolat: unde & in quatuor cubicu-

li parietibus, in quo decumbit puer-
pera, scribunt תלילי, stultè putan-

Like

Nachsch.

Volatica.

Saga

Alumina

Noftratibus Hex & Zaubersche uel
Zauberin nūcupatur eiusmodi demē-
tata mulier. Gallis Sorciere: Italis Ian-
nara, incantatrice, Strea, striga, maga,
fatureia: Hispanis Bruxa. Hanc au-
tem dico, quæ ob fœdus præstigiosum
aut imaginarium cum dæmone initū,
qualia cunq; mala uel cogitatione uel
imprecatione uel intuitu uel re ludi-
cra atq; ad institutum opus inepta de-
signare putatur: uelut aërem insolitis
ignire fulminibus, tonitruo terrifico cō-
cutere, damnosa grādinis insueti mul-
titudine ferire, tempestates excitare,
segetem in agro lætam aliò transfer-
re aut depopulari, morbos præter na-
turā hominibus bestiisq; ciere & me-
deri, paucis horis longissimè euagari,
choreas cum dæmonibus ducere, epu-
lari, succubum agere, uel cum dæmo-
nibus coire, seipsum & alios in bestias
commutare, & mille monstrosa rerū
ludibria ostentare. ut hinc facilè con-
stet, quàm longo interuallo à magis
infamibus nostra distet lamia. Ad cu-
ius longiorem descriptionem facient
quorundam poëtarum (licet peculia-
re illud nostrarum Lamiasum genus,
quod ob opinionem maleficii homi-
nibus & brutis in exitium eo quo au-
diatur modo illari, nostro seculo com-
buritur, eos non nouisse existimem)
fabulosi uersus, ex peruersæ opinio-
nis officina deprompti. ut Virgilij li-
bro 4. Æneidos, ubi Dido ad Annam
sororem ait:
Hinc mihi Masile gentis monstrata sacerdos,
Hec se carminibus promittit soluere mentes
Quas uelit, ast alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluijs, ex flumina uertere retrò,
Nocturnisq; oiet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terræ, et de sceleris montibus ornos.
Erin Damone, seu Pharmaceutria,
Eclog. 8.
Carminibus Circe socios mutauit Vlysis. Item:
Pecus equum domitor, quæ capta cupidine cōiūx,

Sorciere.
Strea.
Bruxa.

Aurea percussum uirga, uersamq; uenenis
Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas.

Omnipotentiam quoq; Circes ma-
leficæ prædicat Homerus. Item: Eclog. 2.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium glori- 7. Meta-
atur malefica? morph.

Cum uolui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos: concussaq; sisto.

10 Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: uentos abigoq; uocōq;
Vipereas rumpo uerbis ex carmine fauces:
Vinaq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,
Et soluas moneo: iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris:
Te quoq; Luna traho. —

Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Que mare turbatū, que flumina cōcitant sustunt.

20 Et paulo post:
Ter se conuertit, ter sumptis flumine crimem
Irrorauit aquis, ternis ex hiatibus ora
Soluit. Et de eadem:

Et miserum tenues in iecur urget dau. Itē: Epist. 4.
Carmine lesa Ceres sterilem uanescit in herbā, 3. Anon.
Deficiunt lesi carmine fontis aque. eleg. 6.

Ulicibus glandes, cantataq; uitibus uua

Decidit, et nullo poma mouente fluunt. Hora-

Que sidera excantata uoce Thessala, (tius: Epod. 1.
30 Lunamq; caelo deripit.

Et Tibullus de fascinatrice:

Hanc ego de caelo ducentem sidera uidi, Eclog. 2.

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.

Hec cantu funditq; solum, manesq; sepulchris

Elicit, ex tepido deuorat ossa rogo.

Cum lubet, hæc tristi depellit lumina caelo:

Cum lubet, æstiuo conuocat orbe niues.

Item de incantationis ui copiosè Lib. 6. de
scribit Lucanus: Bello ciuili.

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni,
Incantata perit. Paulo post:

Cessauere uices rerum, dilataq; longa

Hæsit nostre dies, legi non paruit ether,

Torpuuit ex præcepto audito carmine mundus.

Et paulo antè:

Carminibus Thessalidum dura in præcordia fluxit,

Non satis adductus amor, flammisq; seueri
 Illicitis arserit ignes. Item:
 Gens inuisa dijs, maculandi callida coeli,
 Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,
 Iuraq; fixarum possunt pervertere rerum.
 Nam nunc stare polos, et flumina mittere norunt,
 Aethera sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomicus suæ lib. 1.

—Linguis dixere uolucrum,

Consultare fibras, et rumpere uocibus angues,
 Sollicitare umbras, inuicemq; Acheronta mouere,
 In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
 Omnia conando docilis solertia uincit.

4. Aeneid. Apud Maronem adhuc sacra inferis
 Magica se facturam simulans Dido,
 Vnum exuta pedem uinctis in ueste recincta
 Testatur moritura deos:

uidelicet è ritu & consuetudine noctur-
 norum sacrorum & maleficiorum: ut

7. Metam. & apud Ouidium,
 Egre ditur testis uestes induta recinctas,
 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

1. Serm. Apud Horatium tamè malefica suc-
 cincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla
 Canidiam. —

Sine calceis tamen & capillo passo,

—Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.

1. Serm. 8. Quod autem Horatius addit,

—Scalpere terram

Vnguibus, et pullam diuellere mordicus agnam
 Coeperunt: — eo facit, quod malefi-
 cæ solebant in scrobe sacra facere dijs

7. Metam. inferis: ut apud Ouidium,
 Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 Sacra facit. —

Quod quidem & ab Homero in O-
 dyssea canatur.

4. Aeneid. Nec est de nihilo à Marone dictum,
 Falcibus et messe ad lunam queruntur ahenis
 Pubentes herbe. —

Quandoquidem & æri uim medicatam
 inesse credebatur, ut ahenis potius fal-
 cib. à malefica secaretur herbæ, quàm
 ferreis. Et ad lunæ lumen lectas her-
 bas efficaciores maleficijs censebatur,

quod lunam maleficijs præesse existi-
 maretur, & herbas sua quadam spuma
 & salua inficere. Lucanus:

Donec suppositus propior despumet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga il-
 la Thessala manes euocante, maleficij
 Lib. 6. bell. Civil.

materiem affingit:

Huc, quicquid sætu genuit natura sinistro,

Miscetur: non spuma canu, quib. unda timori est:

10 Viscera non lyncis, non dura nodus hyena

Defuit, et cerui pastis serpente medulla:

Non puppim retinens Euro tendente rudentes

In medijs echenis aquis, oculiq; draconum:

& reliqua. Huc faciunt Grugnae Strya-
 cis Carossæ Macaronicorū libri 5. Car-
 men mirè festiuum est, ridiculumq;
 Italicis dictionibus singulari lepore &
 artificio ubique immixtis.

Quaquam poetarum assertio, uel
 20 etiam contradictio, parum ponderis
 hic apud me obtinet: tamen ut curio-
 sioribus satisfiat, libet paucis hæc te-
 la obiter eodem retorquere arcu. Si
 quid Medea, hac arte cumprimis ce-
 lebris, hic potuisset, minimè præter-
 missura erat, à Iasone uincta, cum cla-
 maret:

—Si possem, sanior essem:

Sed trahit inuitam noua uis. —

30 Maleficijs Medæ præponderabat
 Iasonis forma. Sic Lucianus in *ἰνυ*: τῆς
 γὰρ ψυχῆς αὐτῆς παρὰ τὸν ἴππον, ὄντα τὸ
 τῆς ψυχῆς λυγρῆς. Adhuc Circe Solis & Per-
 sæ nymphæ filia, non procul à Caieta
 Campaniæ urbe habitas, maga formo-
 sissima, quæ quicquid uellet, posse re-
 pellere, allicere, ligare, impedire, euo-
 care credebatur, suū nequiuir remora-
 ri Vlysem: magisq; sine arte Vlysi de-
 uincta est, quàm Vlysem cum omnib.
 suis artibus uel uinxerit, uel delusoria.

Sic de Vlyse cecinit Ouidius: *lib. 1. de Re. med. amoris.*
 Nulla recantatas deponere pectora curas,

Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.

40 Quid te Phasiæ iuuerunt gramina terre,

Cum cuperes patria Colchis inagere domo?

Quid

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herbae,
 Cum tibi Neritias abstulit aura rates?
 Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
 ille dedit certæ lintea plena fugæ.
 Omnia fecisti, ne te serus ureret ignis:
 Longus in inuito pectore sedit amor.
 Vertere quæ poterat homines in mille figuras,
 Non poterat animi uertere iura tui.
 Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,
 Dulychium uerbis detinuisse ducem:
 Nō ego, quod primum (memini) sperare solebā,
 iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:
 Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:
 Quod dea, quod magni filia Solis eram.
 Ne properes oro, spaciū pro munere posco:
 Quid minus optari per mea uota potest?
 Et freta mota uides, & debes illa timere:
 Ut ilior uelis postmodō uentus erit. (git,
 Quæ tibi causa fugæ? nō hic noua Troia resur-
 Non aliquis socios rursus ad arma uocat.
 Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,
 Totaq; sub regno terra futura tuo est.
 Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
 Irrita cum uelis uerba tulere noti.
 Ardet, & assuetus Circe decurrit ad artes,
 Nec tamen est illis attenuatus amor.
 Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
 Deme ueneficijs carminibusq; fidem.
 Porro q; Vergilius in Damone dicat,
 Carmina uel cœlo possunt deducere Lunam:
 Atq; apud Horatium gloriatur Ca-
 nidia,
 Polo deripere Lunam uocibus possum meis:

7. Metam.

Et saga apud Ouidium iacet,
 Te quoq; Luna traho: hoc scitè ab Hip-

Libel. de Epi-
leptis.

pocrate diluitur. Si enim, inquit, ho-
 mo carminibus Lunā deducere cœlo
 posset, tū certè Deus & mens diuina,
 astrorū conditor & rector, hominū po-
 testati, magorūq; incantamētis (quod
 dicere nefas est) esset obnoxius. Sed
 hanc fouet eiusmodi opinio causam.

al Ag'a-
onice.
De præcept.
connub.
Luna unde

Aganice. ut Plutarchus refert, Hegeto-
 ris Thessali filia, siderū in plenilunijs
 defectus perita, ac tēporis gnara quo
 luna obiectu terrę umbra obnubilare-

tur, quū hæc muliereulis credulis præ-
 saga futuri prædiceret, præcantatione
 lunā subducere cœlo credebatur. Ta-
 men Pirithoum primum à cœlo detra-
 xisse lunam, fingi à poetis, nō ignoro.
 Hæc Propertius ita ridet:

Lib. 1.

At uos, deductæ quibus est fallacia lunæ,
 Et labor in magicis sacra piare focis:
 En agedum domina mentem conuertite nostræ,
 Et facite illa meo palleat ore magis.
 Tunc ego crediderim uobis, & sidera & amnes
 Posse Cyrenæis ducere carminibus.

10

Quorundam poematū huius argu-
 menti explicationem, etiam circa Li-
 bri huius finem comperies.

Cap. 39.

At apud hæc poetarū commenta lo-

40

cum merentur infinitæ historiæ, fabu-
 lis fabulosiores, x. libris Metamorph.
 siue lusus asini cōscriptæ à L. Apuleio
 Madaurēsi, philosopho Platonico. Ex
 ijs accipe duas, ut cum his conferan-
 tur, fidemque parem sortiantur illa,
 quæ frequenter adhuc nostro hoc æ-
 uo à malè credulo ac dementato uul-
 go tanquam uera narrantur, licet sint
 mēdacia mera, quib. etiā facilè ab alijs
 datur fides. Cauponam reginā hoc mo-
 dō describit: Saga est, & diuinipotēs,
 cœlū deponere, terrā suspendere, son-
 tes durare, mōtes diluere, manes sub-

30

limare, deos infirmare, sidera extin-
 guere, tartarū ipsum illuminare. Ama-
 torem suum, quod in aliam temerā-
 set, unico uerbo mutauit in feram ca-
 storem: quod ea bestia capriuitati me-
 tuens, se ab insequentibus repræci-
 sione genitalium liberat: ut illi quo-
 que simile, quod Venerem habuit in
 aliam, proueniret. Cauponem quo-
 que uicinum, atque ob id æmulum,
 deformauit in ranam: & nunc senex
 ille dolium innatans uini sui, aduen-
 tores pristinos in fece submissus, offi-
 ciosis ronchis raucus appellat. Alium
 de foro quidem, quod aduersus eam
 loquutus esset, in arietem deformauit:

Li. 1. de Au-
sino an. co.
Apuleij fa-
bula.

q 4 & nunc

& nunc aries ille causas agit. Eadem amatoris sui uxorem, quod in eam dicaculè probrum dixerat, iam in sarcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorum onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem istam lucem mûdi sideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam cõspexit speciosæ formæ iuuenem, uenustate eius sumitur, & ilicò in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidiēs, in saxa & in pecua, & quoduis animal pũcto reformat. Alios uerò prorsus extinguit.

Longioris moræ in ijs recensendis me pudet: quare figmentorum enarrationem obsignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susurramine amnes agiles reuertì, mare pigrum colligari, uentos inanimis expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

LAMIARVM PROFESSIONIS

modus ineptus, nec coherens.

Caput 11.

*Professionis
Lamiarum
modus ineptus,
nec coherens.*

*Prima secun-
da partis q. 2.
cap. 2. 3.*

ATqui ut omnia satanæ instituta minimè coherant, uariaque & mendacia comperiuntur: ita & profefsionis modus ineptus mactusq; est, ac diuerse à quolibet eius factio-
nis reo, quæstionibusq; subiecto narratur. Exempli sunt obuia in malleo maleficarum, libro sic scripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est. unus solennis, per simile, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum de-

moni quacunq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamia in certam concionem statuto die ueniūt, & dæmonem in assumpta effigie hominis uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudinem promiserit, quæ presentes sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquam uenerandis inuenierit nouitiam seu discipulū procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturum se pollicetur. hinc dæmon subiungit, ea non sufficere: sed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore se in æternū illi dedat, & pro uirib. alios quoscunq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum aucthores) cognouimus in oppido Brisaco Basiliensis diocesis, plenè à saga iuuenula informati. Deinde pòst legitur: Præfato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit quoddam magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in asciticia hominis specie cõspiciant, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegâdo Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latenter posset. Fuit insuper fama communis,

*Nō manum,
sed eius for-
mā extendit,
cum spiritus
carne cõssa
non habeat.
fallax itaque
est stipulatio,
nec ullius mo-
menti.*

nis, Petro iudice in Boltingen narrante, quoddam in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijs essent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iustitia. Alius postea iuuenis, tamē uxoratus, hunc refert ordinem: Opōrteret primò Dominicò die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium præstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui, cōfirmariq;. Quum autem modum quo infantes commederent, à saga capra inquireret Potius: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quādo crucis signo & orationibus nō muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putatur oppressi esse, uel alijs de mortui, ex sepulchro clam suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè porabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, artibus & transuersionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus: ex quo quicumq; biberit, additis ceremonijs paucis, euestigid nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

*Unguentum
terribile.*

*Potius
latenti.*

PROFESSIO LAMIARVM DI-
luta, ostenditurq; fædus esse præstigiolum,
stultum, & nullius ponderis.

Caput III.

QUAM hæc non cohercant, sint
absoluta, indignaq; quibus fides
uel leuiter adisigatur, quilibet,

dummodò non omnino mentis uelie
esse inops, & præfractè concepta opi-
nionē præoccupatus, facile iudicabit.
Fædus autem esse præstigiolum, phan-
tasmatum aut imaginatione, uel phanta-
stico præstringentis spiritus corpore
fallaciter apparente: uel neruis opti-
cis seu uisorijs indita subdole, quam
satan uult, specie, commotis huc hu-
moribus & spiritibus idoneis: uel si-
bilo, susurro aut murmure in organis
auditus, uultatæ formis imagini respō-
dente, spiritus maligni arte excito cō-
flatum stabilitumq;, ac inde nullius
esse ponderis, haud obscure cognoscitur:
potissimum si diuersa contrahen-
tium essentia, contractus forma, mo-
dus, & circumstantiæ, perspicaci men-
tis acie inspiciantur, atque rationis fi-
dei; nostræ equilibrio exactius pen-
sulentur. Sic plerasque omnes actio-
nes Lamiæ hætenus attributas, quas
suas esse, malesana quoque fatetur, ex
corrupta à præstigiatore uirtute ima-
ginatiua, non Lamiæ, sed ipsius satanę
existere, palam sit. Huic etenim mi-
nimè opus est alterius adminiculo in
sua potentia ostendenda, aut actioni-
bus declarandis, qui nec ullius uolun-
tate aut imperio cogitur quàm Dei, &
huius ministrorum bonorum: malis
non coactus, sed spontè & quidem li-
benter obsequitur, Deo permittente,
maliciosus ille ueterator, secus licet
fingat, simulatq;, teste Porphyrio, ut
suis præstigijs nos magis irretiat. Non
autem strictè colligari pactum imagi-
narium, doloq; malo mendaciter ab
altera parte initum necesse est, quum
à præstringente spiritu apud stupetem,
nec mētis compotem satis hominem,
aliter fieri nequeat. Siquidem quoddā
demon extensa manu firmatq; stipula-
tione lamiā recipiat, falsissimum es-
se, neminem dubitare oportet, quum
carnem & ossa, quibus manus cōstat,

r non

nō habeat spiritus, ipsa Veritate teste. Tatianus adhuc contra Græcos scribit, dæmones omnes non carnea, sed spirituali concreione constare, qualis est aeris & ignis: quæ corporum constitutio à solis illis perspicere potest, qui spiritu Dei inuniantur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maxime in perniciosum finem cōficta, si ne testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si tantum habebit momenti, ut nulla queat rescindi ratione, & necessario eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusque præcepto morem gerere compellatur: quur pactū illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sancitum, & quidem interpositis fidei uisitoribus, tanquam prærogatiuā non præponderabit? Alia professio cōtractus est firmitas inter Deum ueracē & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatè præstat, nec data manu præstigiola deludit, non saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscum paciscitur, nequiter fallit dementatū, quemadmodū hic commentitio carnali corpore amatus. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Fidem Christianam abnegantes.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse anum miseram, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uia querimus, quam Christum Iesum, eius præcepta obseruantes, uestigijsque insistentes, uia in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus, reipsa testati mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperas, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauluerbis, quibus fidem Christianam

uerè abnegantes, & doctrinis dæmoniorum adhærentes, non modò scitè depingit, sed & digito simul commōstrat, paulisper accommoda: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium cōtrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendū cum gratiarum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritatem. Item: Illud scito,

1. Timoth. 4.

Doctrinis dæmoniorum adhærentes.

2. Timoth. 3.

inquit, quòd in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim hominea sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quàm amatores Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discenses, nec unquam ad cognitionē ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. Sed non proficient amplius. Siquidem amētia eorum euident erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

Pietatis uim qui abnegarunt, circa fidem reprobi.

End 7.

Ad chrisma in fœderis contractu è fronte exemptum, quemadmodum plerisque alijs persuasum, si confugas, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus facessat negocij, tutius erit respondere: Si quia uis sit chismaticis, eam non in externa illini-

Chismaticis uim, si qua est, non posse externa expiatione tolli.

illinitione magis consistere, quàm in externa aquæ superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atque ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiam si eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pernitentia conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrismatismatis erasi erit eadem apud resipiscentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque interire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere collidi crediderim, sed imaginariè: quæ admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quod credulum hoc male sanorum hominum genus persuasionem mala inducatur, ut se diaboli rebus iam inde implicitum usque adeò, seruumque credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quod hac ratione tandem extrema cogiter moliturque: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauiter peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breuè à Christo præmonitus, contra cōscientiæ testimonium ter Christum, addito etiā iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisque fusa, in gratiam recipitur. De hoc, uti & impresso charactere, uide lib. 6. cap. 22. ubi plura de fœderis uanitate.

FOEDERIS VANI DEMON-
stratio reliqua. Cap. IIII.

A Dhæc, quod ullis ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimum est, meraque satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quod

illos ex sepulchris clam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palam constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim recòditi adhuc inueniuntur. Nec hæsitare uolo, eodem modo in mētem illis indutam esse infantis decoctionem in olla cōfectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit inhumanū, tetricū, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quod ex Stygia palude proserpār eius unguentarii artifices horribilæ striges, quæ omnē humani sensus imaginē prorsus exuerint: cedo tamē, unde illi ungueto ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transvectionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignū illinatur, mox alter huic innixus, per aëra feratur: quem admodū sagæ persuasum habent, & Malleus maleficarū testatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæque; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idē de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ præparatione, poratione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dēmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidentur: & propterea quæstionibus adactæ, flammisque pro-

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, de laforium eis.

Potus ille Stygius imaginarius, ut & unguentum.

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 18.*

Ceremoniæ non posse occidere pueros.

pinquæ, sua aperte confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodò cognita. Id ipsum confir-

*In secunda par-
te, caus. 26. q.
5. Episcopi.*

*Et Augu-
stin. de spiri-
tu & anima
cap. 28.*

*Vide & ca. 9.
huius lib. &
cap. 27.*

matur in Decretis, ad hunc modum: Quædam mulierculæ inseruiantes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, aflare & comedere: domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoq; moto se tempestatem ciere arbitrat, colludit dæmon aërem turbans, ut illam sibi addictam in officio contineat.

Huius ergo ex utro potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem apertius demonstrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

*2. Carm. de
36. 2.* Ne quodcumq; uolet, pascat sibi fabula credi,
Nec prænse lamie uiuū puerum extrahat aluo.

Pasti item uanitatem id quoq; docet, quod eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore elevationis in terram spūere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile designare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modò Sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quū dies

*Die Domini
eo utiliter ie-
iunari.*

Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primis consecratus, his nemo fructuosius uacat, quàm qui metem à cibi nebulis serenā conseruat. Est (inquit Chri-

Matth. 17.

stus) aliquod dæmoniorum genus,

quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orādum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex cōsensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidē ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas existimari, nō immeritò mirer: minusq; Melchiadis Papæ editum uideatur commendandum, quod ne die Dominico ieiunaretur, cauit.

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunii, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pōst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrariis: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbo tenus quidem speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læSIONEM corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impositis, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio

1. Pet. 4. 5.

1. Corinth. 7.

*Carnibus uesci diebus à
pōt. Rom. uetitis quando
liceat.
Matth. 17.*

2. Timoth. 4.

rio notatam habentiū conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatem: quodd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationē. De his si com-

1. Corin. 10. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra, & plenitudo eius.

Celare crimina in confessione.

Adhæc, quodd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur Lamiæ: quis amabð singula distictè enarrabit peccata, quum plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quonam diuinæ uoluntatis testimonio, ex acta illa nostrorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce?

In terrâ spue re tempore eleuationis.

Tam quoque graue est delictum, in terram tempore eleuationis spuerè, quàm sputum in ore continere: & æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur, commissum in calcadâ secretò cruce flagitiū: item, quodd die Dominico ante lustralis aquæ cōsecrationem templum ingrediantur: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemque inueheret & stabiliret.

Verba inutilia sub Missa proferre.

Crucem calcare secretò.

Ante lustralis aquæ cōsecrationem templum ingredi die Dominico.

Hic præstigiōsi fœderis neruum palam cernit quilibet pius. Rectissimè

ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiae, penitus sunt repudiandæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatriæ fœx, animarum infatuatio, atque cordium scâdalum. De illiusmodi pacti nullitate nonnihil postea in Anacephal. libro 6. cap. 25.

Li. 1. de doct. Christ. & legitur 26. q. 2. c. illud quod est.

Lib. 3. in Job.

Superioribus nugamentis ex Psello accensere libet de Euchetis & Gnosticiis, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto concipiant pectore. Conueniunt die quo passus est Saluator, uespere statutum in locum, unâ cum puellis sibi notis: & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim congregiuntur siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasque accersunt, & infantes iam natos ab his euellunt, perque totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscunt. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij & alimentij genere, tanquam maximè profano, characterem diuinum nobis impressum, ac dæmonia procul arcetem, penitus aboleri, itaque dæmonia liberius ingredi. Gnosticiis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) uocabulo à scientia ficto, præbuit incubula Carpocrates. His enim præstigijs Simonis magi, non uille clam, sed publicè ac palam tradebat: & uelut pro summis ac optimis studiis laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce

Eucheta & Gnostici. Vide Eriphaniū de Hæresibus.

Carpocrates magiū scelerum publicè docuit.

publica perorabat, de amatorijs dūtaxat somnijsq; immisiss, ac dæmonijs paredris, alijsq; similibus fraudibus.

Huc spectat horrenda historia, quā de Fratricellis Neapolitanis Ioannes Genadius scribit: Tempore Ludouici Bauari Imperatoris, in contemptum religionis Christianæ fratres Neapolitani, dissidentibus Papis, flagitiosam quandam, simul & turpissimam exco-
gitabāt sectam. Enimuerd conuenientibus in antris locisq; abditis, quos in eam turpitudinem allegerant, uiris & foeminis, sacerdotes qui inter ipsos habebantur, ut crimen honestate prætererent, diuinas laudes Christiano more præcinebant. Quibus intempesta nocte peractis, sacerdos pro concione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore animos, in eo maxime erat occupatus, colendam esse ante omnia charitatem, quam esse omnium uirtutum caput, sacræ literæ testarentur, & hanc potissimum inter homines auctore Deo conciliari posse, si Spiritu sancto bini masculus & femina uenereo complexu iungerentur. Cum igitur, quā quisq; oculis prænotarat, extinctis luminibus uicialset, tunc demum peracta sacra censebantur. li enim in publica professione docebant, non hoc esse Christi testamentum, Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis: sed 70, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quo compressu si quæ cōcepisset, deportari ad se partum sacerdotes iuebant, qui solenni more in loco sacrificijs dicato conuenientes, infantulum subiecto igne ad cineres usq; comburebāt, quos urnas exceptos seu rem sacram reponebant: cumq; erat aliquis in collegio sacerdotum cooprandus, illis cineribus in uino epotis initiabatur. Quod si pontificem eorum maximum mori contigisset, ut omnia abes-

set inuidia, & res non humano, sed diuino consilio agi uideretur, hic erat in demortui locum, alterius subrogandi statutus modus. Infantem illo flagitio conceptum ad locum sceleribus destinatum iussa mater haud inuita deportabat, & ubi uulgo astante, sacerdotes confederant, tam diu per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miserimus infans perneicaretur. Hæc gesta sunt sub Ægydio episcopo Romano, apud Neapolim.

QVI HOMINES DÆMONVM illusionibus artibusq; magis sunt expositi. Cap. V.

Hic porro id hominum genus potissimum impetitur, quod tale est temperamento, uel à causis externis aut internis mouetur, ut à demonis spectro appetitū, uel illius suggestionem tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, maliciosi, uetula uix mētis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis diabolus, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, insestatur, illicit, uel assumptā plausibili forma, uel cogitatione imaginationeque uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsa-

Sceleratissimi
fratrum
Neapolit. se-
ctæ.

Apta sala
na organa.

Li. 3. de Pro-
uidencia ad
Stagirium mo-
nachum.
Ob mœrorem
multos supe-
rat demon.
Clemens li. 2.
Recog.
August. lib.
2. de doctrina
Christiana.

se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantes, uera omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè. Nec sciter sanè queunt, quum illorum mentem ex primo assensu imaginibus inanibus uixarit, confopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eæ occurrerent uerè, non solum dormientibus, uerum & uigilantibus: atque hoc modo aliqua foris uel existere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt, nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est horum immundorum spirituum subtilitas incomprehensibilis propè, & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum sensus obsedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

DE SEXVS FOEMINEI CREDULITATE AC FRAGILITATE.

Cap. VI.

Libro 5. Regum.

Sexus foeminei credulitas.

PLUrimum uerè huc sexum foemineum, nimirum temperamenti ratione lubricum, credulum, maliciosum, impotentis animi, & ob eius affectus, quibus difficile imperat, melancholicum: cum primis autè effœtas, stupidas, menteq; titubantes uelulas inducit subdolos ille ueterator.

Quo nomine Enam cōuenientius suæ persuasioni organum, non Adam, in rerum primordijs, quum duo solum

existerent homines, aggressus est quæ leui etiam disputationis uelitatione uicit. Hinc D. Petrus non iniuria mulierem uocat infirmius uasculum. Et

Chrysostomus (si is est) in 2. parte Ho-

miliarum in Matthæum: Sexus, ait, mulierum incautus & mollis est: incautus, quia nō omnia quæ uidet aut audit, cum sapientia & ratione considerat: mollis autem, quia facile flectitur, uel de malo ad bonum, uel de bono ad malum. Idem in epistolam ad Corinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum proprium esse decipi. D. Hieronymus, aut (ut uidetur) alius, in regula monachorum ad Euthochium, cap. 16. Debilis est nimium sexus quem geritis, ac fragilis, & mobilis, si suo relinquantur arbitrio. Scitisimè item: Mulierum genus, inquit Eleazarus apud Arieam, suorum affectuum sequax, atq; in lapsum proclive, propter imprudentiam, & eius naturā imbecillam. Quin Declamator

nam. Mentis quoque imbecillitatem illis tribuit Valerius Max. libro 9. Rerum. cap. 1. Caius item pro Lucilla, apud Stobæum serm. 17. *δυναστευον γαπτι-
ζειν, αὐτὴν ὡς ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ ἀτυχὲς ἴδῃ.* quibus significatur, mulierem ad credendum facilem esse, præsertim in calamitatibus. Scribit autem Fulgentius, credulitatem deceptionum esse matrem. Mulieres facile decipi & desperare citius quàm uiros, tradit Aristot. in prin. lib. 9. de Histor. animalium, & Albertus in initio lib. 8. de Animal. cuius bonam partem ex nono Aristotelis mutuatus est.

Hinc nō ineptè mulier (ut Varro interpretatur, & repetit ipse Lactantius, & D. Augustinus, si is est, sermone de tempore 243.) à mollicie dicta esse uidetur, immutata & detracta litera, quæ si mollior. Quod & scribit Gratianus in 5. Sed illud 32. q. 7. Ab Homero item mulieres peculiari epitheto. *δυσέρητοι* uocantur, tanquam molles. Ad animi molliciem hanc trahit Gratianus: ut etiam facit Glossa in cap. 1. de claud. exspon. Fragiles adhuc esse mulieres, in

Lib. 9. Moralium.

becilles, infirmas, & proinde deceptu faciles, testimonio sunt leges, quæ ea ratione statuerunt multa: ut scribitur in l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si pater. C. de sponsal. & in l. prima. §. penult. C. de rei uxori. a. & in l. ult. C. de donat. ante nuptias. & in l. si. ibi: sexus fragilitas. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & in l. assiduis, post prin. C. qui potior in pign. habeat. & in l. quis quis. §. ad filias. C. ad legē iul. maiest. & in §. i. ad fin. Instit. qui, alieni licet. & in capitul. ex parte abbatis. extra. de Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 7. & 24. quæst. 7. Item l. 2. §. uerba, in fin. in illis uerbis, Infirmitas mulierum. & l. regula, statim post prin. D. de iur. & fa. igno. & l. cuius bonis. D. de cu. fur. & l. deferre, in prin. D. de iure fisci. & l. 1. §. accusationem. ibi: propter sexus infirmitatē. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, foemine infirmitatis. C. quan. mulier. tut. offi. fung. pot. & l. quisquis, nuper allegata. & l. nullus. C. de iur. fili. 10. & l. nullus solius. C. de decur. ead. l. §. & his cōsequens, uersic. unde uolumus. in Auth. de æqual. dot. & tex. in d. §. uerba. ibi, propter sexus imbecillitatē. & in l. Imperialis, in prin. C. de nupt. & in §. i. post mediū, in Auth. ut immobi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mulier quippe mariti seductionib. facile decepta, &c. & annotauit Lucas Pēna in l. ult. col. 3. C. de priuileg. schol. lib. 12. Hinc secundum ueterū Græcorū instituta, provide admodū ex lege tutores & curatores mulierib. dari solitos legimus, sine quorū arbitrio & auctoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocrat. Marrianus autē scribit, Minervā natam esse sine matre, quoniam in foeminis prudentia non est. Illius leguntur uersus in hymno Palladis:

*Hanc de patre ferunt sine matris sedere natam,
Prouida consilia quod nescit curia matrum.*

Quare Plato satis inciuiliter dubi-

tare uidetur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum.

DE MELANCHOLICORVM

depranata imaginatione.

Cap. VII.

Porro ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uisari, & oculorum aciem perstringi, ut antē ostendi, usque adeo absurdum uideatur: animaduerte melancholicorum cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quā omnes sensus ex humore melancholico. cerebrum occupante, mētēq; immutante, in his sæpe deprauentur, intelliges. Horum siquidē alij se esse bruta animalia credunt, ipsorumq; uoces & gestus imitantur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidantur, cedunt. alij mortem timeant, quam sibi tamen cōfiscunt interdum. Pleriq; se criminis reos imaginantur, ut pauidi quemcunq; uiderint ad se ingrediētē exhorrescant, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam senex nobilis, quandoque ē sede exiliens subitō, ab hostibus se impeti credebat: quos arreptos, retro se in furnum confertim, sua quidem opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarum orbem sustinens suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Item tres in Frisia non procul à Groninga eo correptos entusiasmo intellexi, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent, horreumq; in quo subsistebant, esse Noe arcam, ad quam etiam multi similiter ferē affecti, salutis ergo confluebant. Qui se totius mundi monarcham & imperatorem esse, ac ad se solum id spectare nomen crede-

Melancholicorum corrupta imaginatio.

crederet, noui melancholicum Italū:
 alioqui bene habitū, eloquentē, nec a-
 lio morbo lēsum: mirē interim in suis
 Italicis rythmis de statu Christiani-
 smi, de religionis dissidijs, de bellis in
 Gallia exortis & Belgio componēdis,
 tanquam diuinis effatis, sibi placentē:
 passim uerō suum titulum hisce lite-
 ris euulgabat, R. R. D. D. M. M. id est, Rex
 regum, Dominus dominantium, Mo-
 narcha mundi. Athenæus lib. 12. refert
 de quodam Atheniēsi, qui persuasum
 habebat, omnes naues in Piræum ap-
 pellentes esse suas, easque recensabat,
 dimittebat ac deducebat: tanto autē
 appellētes gaudio excipiebat, ac si o-
 mnium rerum aduectarum esset do-
 minus: at si quid perisset, non quēre-
 bat amplius: si peruenissent incolū-
 mes, gaudebat: multa interim cum
 uoluptate uitam agens, donec frater
 eius Crito ē Sicilia aduectus, illū me-
 dico commisit, cuius opera à morbo li-
 beratus fuit. Cæterum ad se reuersus,
 se nunquam uixisse iucundius, dicere
 solet. Huc facit illud Horatij:

— Fuit baud ignobilis Argis,

Qui se credebat miros audire Tragedos,

In uacuo letus sessor plausorq; theatro:

Cetera qui uita seruaret munia, recto

More, bonus sanē uicinus, amabilis hospes,

Comis in uxorem, posset qui ignoscere seruis,

Et signo leso non insanire lagene:

Posset qui rupem, ex puteum uitare patentem.

Hic ubi cognatorum opibus curiūq; refectus

Expulit helleboro morbum bilemque meraco,

Et redit ad sese: Pol me occidisti amici,

Non seruastis, ait, cui sic extorta uoluptas,

Et demptus per uim mentis gratissimus error.

Scribit Paulus Grillandus, quendā

Hispanum clericum & Decretorum

doctorem anno ætatis suæ quadrage-
 simo quinto Romæ quarundam iue-
 num monialium amore captum, quas
 & forma uenusta sæpius in monaste-
 rio uisitās, uerbisq; & muneribus ab-

blandiens, usque ad eodē depērijt, ut no-
 ãe dieq; tam somnians quàm uigil nil
 aliud nisi earundem amplexus concu-
 bitusq; meditarerur corde, uerbo, ge-
 stis & signis: paulatim & eodē uenit amē-
 tiæ, quum clericus esset, ut se Ecclesiæ
 sponsum, & moniales eiusdem spon-
 sas esse palàm assereret, hoc usus argu-
 mento, quodd dicerentur sponsæ Chri-
 sti, qui repræsentatur per Ecclesiam:
 hinc concludebat, sponsum & spon-
 sas spirituales, hoc est, sacerdotes &
 moniales, posse simul carnaliter con-
 gredi sinē peccato: & Deum ita præ-
 ordinasse: ac se putare summum bo-
 num in eiusmodi congressu esse posi-
 tum. Eadem insuper iuueniculis sæpius
 prædicabat. Tandem quoque oratio-
 nes & preces nefarias componebat,
 quibus apud Deum & alios instabat
 sanctos, ut maximas uires in renibus
 posset consequi, in lumbis uerō talem
 calorem, ut abundāter & sæpenumē-
 rō suā posset explere libidinem: de-
 inde ut D. Cecilia, Ursula, Magdalena
 & Clara ex dono specialis gratiæ mē-
 tib; monialium iisdem nominibus
 nuncupatarum infunderent, nullum
 fieri posse opus magis Deo meritoriū
 quàm carnaliter commisceri, crescere
 & multiplicare, citra ullā personarum
 distinctionem, & uoti castitatis læsio-
 nem, idque Deo placere magis quàm
 holocaustum siue sacrificium: ut item
 illarum corda inflammaret amore ar-
 denti erga sacerdotem ecclesiæ spon-
 sum, ne eius uota carnalia maxima cū
 humilitate adimplere, mandatisq; ut
 ueri patris parēre grauaretur, &c. Hu-
 iuscemodi orationib; cōscriptam sche-
 dulam quotidie ad mendicantiū mo-
 nathorum Ecclesiam deferrebat, ubi
 ipse quoque Missæ solennitati inter-
 erat, datoq; iulio pro eleemosyna sche-
 dulam sacerdoti porrigebat, ut in Mis-
 sæ celebratione, scilicet in Memento,

s pre-

quest. 17. de
 fortil. lib. 10.
 uolum. 1. tracl.

preces illas Deo & sanctis uirginibus
prædictis offerret, cum deuotione o-
rādo Deum & sanctas uirgines, ut pia
uota ipsius orantis exaudirent. Ita unū
aut alterū monachum rudiorē sim-
plicioremq; decepit. Accusatus inde
& carceribus traditus, errore reuoca-
to & abiurato, ueniam consequutus
est, & ut alias cautiore esset, ex man-
dato pontificis ex urbe ad tempus re-
legatur. *metuq; adhibuit, ut d*
Vidi, qui cibum & potum pertinaci-
ter auerteretur, cōdemnationem ima-
ginatus. Sunt quos tam miserē exer-
cet plena scrupulis cōscientia, qui no-
dos in leui serpo quæritates, culpam
imaginantur ubi nulla est: & diuinæ
misericordiæ diffidentes, se orco de-
stinatos, lamentatione sedulo nocte
diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem
multis inde miliaribus degentem ui-
dere diceret: item qui suis aurib. sem-
per obstrepere (malesorum concubi-
tor) quemcūq; obuium, etiā pōnu-
tissimū quæreretur: atq; hoc nomine
ad me is scribebat diserte, nū quid cō-
siliij à me adhiberi ualeret: quū in au-
ditus organo uitium esse alij existima-
rent. Mens aut huic sacrificio erat lesa:
quemadmodū & illi, qui pollicebatur
se Gabrielem aut Michaelē coactu-
rum, ut ad se uenirēt, & illos de rebus
magnis interrogatos respōsum datu-
ros. Sed cum ille rogaretur à Cardina-
le Tournone, ut id efficeret: respōde-
bat, Se non posse, nisi præparato prius
corpore multis ieiunijs & orationi-
bus, nec nisi p rebus reipublicæ Chri-
stianæ. Edidit hic librum de Phylala
summi pontificis, & eius partibus: *hui*
Scio quoq; ubi sulphur & picem te
dolere maritū exclamaret melantho-
liæ uitū patiens coniunx, & cibū ob-
latum piper respere indicaret: quæ
quā alienissima esse à rei ueritate,
agnoscebat. Partes item pudibun-

das inflammatione putoreq; ita uitia-
tas asserebat, ut gangrenam suboritu-
ram pertimesceret, his interim locis
ab omni uitio immunibus. Infinita a-
lia huc coaceruari possēt exempla, u-
bi sensus omn. nes multifariam uitiatos
cernas, ex unico illo humore, uel feli-
ginoso atræ bilis uapore, mētis sedem
insiciente, unde phantastica illa procre-
ari mōstra cōstat. Imaginatricem quō-
que interdū totam ex alijs humoribus
corrumpi, exoluiq; docet Galenus de
Sympt. differentijs, quemadmodū in
catalepsi: plerūq; aut uitari, ut in de-
lirio: est cum deficit atq; debilitatur,
quod in lethargo cōtingit. Quare idē
nō licebit diabolo, tanquā artificioso
spiritui, ut Deo conuiente, in sensu
organa sese insinnet, & humores sibi
commodos uel uapores commoneat,
uel aërem idoneum conferat ad orga-
na: maximè delectu habito ex tempe-
ramento, ætate, sexu, uel alia causa ex-
terna aut interna apta: unde nouæ spe-
cies in imaginatiua ui cōceptæ, plerū-
que etiam spiritui uisio per neruum
opticum communicetur, qud se uidisse
uel designasse, mortis etiam pericu-
lo affirmare audeant delusæ hæ scēmi-
næ, quæ nunquā uel uisa, uel in rerum
natura extiterunt? Leuia eius rei ar-
gumenta in hypochymate oculorum
uitio apparent. Merito igitur Thomas
frequenter allegat illud Augustini in
lib. 83. q. Serpit hoc malum dæmonis
per omnes aditus sensuales, dat se fi-
guris, accommodat se coloribus, ad-
hæret sonis, odoribus se subijcit, infun-
dit se saporibus, *ut dicitur in*

DE PHANTASIA, ET

quomodo uitalur. *inueniuntur*

Cap. VII. *inueniuntur*

DE phantasia sic scribit Iambli-
chus: Phantasia omnib. animæ
uiribus est adnata, omnesq; fi-
gurat atque effingit similitudines spe-
cierū,

Phantasia

cieri, & apparitiones, uisq; seu impressiones uirū aliarū transmittit in alias: quæ quidē à sensu micāt, in opinionē excitat: quæ uerò ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed in se ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hæc utiq; omnes actiones animæ fingit & exprimit, atq; externas accommodat in timis. Hic Marsilius Ficinus Platonici, in explicatione Prisciani Philosophi Lydi, interpretantis librum Theophrasti de phantasia & intellectu, cap. 2. ait: Imaginatio actiones rationis effingit sub rerum sensibilibus conditione, ac potest ultra sensuū actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouente, imagines edit, imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon. Idem lib. 13. cap. 1. de Theologia Platonica: Phantasiā, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes, quando uehementissimi sunt, subitò corpus proprium omnino, nunquam alienū afficiunt. Quid non fortui adhuc matri unito, subita spirituum uibratione per neruos, quibus matrix cerebro coniuncta est, imprimit imprægnatæ imaginatio? ut si imaginetur malū granatum, illius secū notas proferat fortus: si leporem, infans editur labello supremo bifido ac dissecto. Vehemens siquidem cogitatio, dum rerū species uehementer mouet, atq; identidē uersat, formā quā continua imaginatione reuoluit, fortui imprimit. Spiritus enim interni atq; humorum affluentia, rei firmiter cogitatæ inducit figuram. Quā amaram potionem alicui offerri contueantur pleriq; in ore mox amarorem sentiunt, quem haud dubiè uehementem mouere imaginationem credendū est. Quibusdā eiusmodi cogitatione alius cietur: nonnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel fragoræ etiam auditu

Imaginatio
qui ut.

(quod mihi quandoq; uisum) stupescere uel horrere uidentur dentes.

Theodorus Byzantinus in ea est sententia, uiros fortes rarè uel nunquam

Spectra non
uident fortes.

spectra uidere: quod ipsi ob innatam constantiā hæc minime imaginentur.

Nam solet timor, præ omnib. alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: post amor. Scythæ, apud quos

Imagines for
tes gignit ti
mor & amor.

homines occidere sacrificium est, cum fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neque femures uident: sic nec latrones. eiusmodi aurem simulachra frequētius obuia sunt pueris, mulieribus, uæcordibus, mollibus, atque ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis, assidua formidine uanisq; insomnijs quatiuntur.

Aristoteles libro de Motibus animalium secundum communem com

mentationem, cap. 6. Alterant, ait, phantasia & sensus, meditationes. Phantasia uerò & intelligentia habent re

rum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum unaquæq;. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quod ab sen

tibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2.

Anim. & inde ex motu locali formarū sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cū humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparēt aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principium sensituum, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ. Est enim imaginatio

thesaurus quidā formarū per sensum acceptarū. Quā ratione possunt demones humores & spiritus mouere interiorū exteriorumq; sensuū, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus dormientibus nobis &

uigilantibus uerè occurrerēt res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparēt in somnijs ferri ad caput, & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies representantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per solis calorem ad aëris mediū effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor chole-
 ricus calidus & siccus flammam mouere uidetur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectantia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddam horribile, & quasi dæmonum imago: proinde huic uelut materis suis ludibrijs cōuenientissimæ, 20
 diabolus se non illibenter insinuat. Quod aut ex cholera adusta, quæ melancholia est accidentalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerans, acris, fellea amaritudine imbutum. sic etiā quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quæcunq; uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halitu firmitus inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ. Phantastica autem

*Lib. 1 cap. 7.
de Euchar.*

*In cap. 3 ad
Gal.*

illusio, inquit Algerus, magicis con-
 gruit & diabolicis fraudibus: ueritas uerò assertio diuinis sanctionibus.
 Hinc & Anselmus asserit, Incantato-
 res fascinare & deludere homines, ut
 credant uerum esse quod falsum est.

Dæmones uerò nati à Deo potesta-
 tem species eiusmodi formandi, & eas
 in animales spiritus imprimendi, tali-
 bus formis ostēdunt personas modò
 latus, edendo, bibendo, saltando, ca-
 mendo, Venerem exercendo: modò

tristes, quæ nihil non multi fabricent
 uel patiantur: modò humanas, modò
 bestiales, modò opprimentes, modò
 uolantes, & animæ sensus ijs insigitur
 tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quòd
 homini aliquando uideatur, se esse a-
 sinum sacco coopertum, plerunque
 aquilam uolantem; nonnūquam cum
 Diana & eius nymphis uel etiam alio
 muliercularum cœtu de loco ad locū
 transferri, ducere choreas, longius pe-
 regrinari, & quibuscunq; alijs inter-
 esse delinjs. Ideoq; talia ijs frequen-
 ter in somnijs & nocte contingunt, in-
 terdiu non item, nisi melancholicis
 quibusdam & infanis: qui idem uigi-
 les patiuntur, quod alij in somnis. Som-
 norinas eiusmodi imagines appellat
 Varro, teste Nonio.

20 Nec mirum uideri debet, dæmonē
 potentia sua naturali id ualere, cum e-
 tiam homo in somnis & sanæ mentis
 pro suo arbitrio, quas uelit in suis or-
 ganis proponere producereq; formas,
 atq; in ijs imaginatione cōquiescere;
 possit facillè: quemadmodum ij om-
 nes qui rerum experitarum & absen-
 tium desiderio lāguent, experiuntur.
 Potest autem diabolus id facilius in
 consentaneis ipsius fuco instrumen-
 tis, puta fœminis, aut animi morbo sa-
 cijs: quos eiusmodi simulachris, qui-
 bus delectari uidentur, illudit, effasci-
 natq;. Et sicut in ebrijs, phreneticis &
 melancholicis usus rationis uitiatur,
 humorum & uaporum causa: non mi-
 nus diabolus, qui spiritus est, eos con-
 citare, suisq; illusionibus accommoda-
 re, & rationem corrumpere Deo con-
 niuente potest, ut formæ rerum non
 existentium, tanquam res ipsæ apprehen-
 dantur, cogitatus uinciant, obuer-
 sentur defendanturq;. Hinc Thomas
 etiam docet, diabolum efficere posse,
 quòd imaginationi formæ aliquæ præ-
 sententur imaginariè.

*Somnorum
imagines.*

*pp. 9-70
ar. 2.*

Ad-

Adhæc, intellectum humanum posse iuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquid cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius. Quum enim intelligere censeatur quiddam pati, potest illa speciem quandam in intellectum imprimere, unde intelligendi actus elicitur. Diabolum autem idipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminando, quemlibet fateri oportet: quo uerò quis illustratur magis, eo in ueri cognitione ac crescit uberius, magisque prouidet sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionibus meditatur demonium.

QVOMODO PHANTASIAM
hominum corrumpat, & uaticinari uideatur
diabolus, sententia Augustini.

Caput IX.

*Lib. de Diuina
mat. demoni,
cap. 3. & 5. i
tem li. de Spi
ritu & ani
ma cap. 11.*

VT autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic disserentem adducere placuit: qui demones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicque hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi demones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur discernanturue. Accipiunt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aërem uitiando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, sedque cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Aliquando uerò non

quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sensus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Et pòst: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in aëris affectione atque ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atque hinc etiam multa futura prænunciant, alijs uidelicet mira, quæ ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitatio animi motus in uultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinsecus agnoscat, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiore cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis, per aëra corpora facere multa, quæ mirantur animæ terrenis corporibus aggrauatæ etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula hominibus exhibent, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnum est diabolo & angelis eius, de corporis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus, phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientes se decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia satana, atque imaginum simuladarum calida op-

Cap. 12.

ratio, decipiendis humanis sensibus
multiformis inuigilat. Fallit autem stu-
dio fallendi, & inuida uoluntate, qua
hominum errore lætatur. Sed ne apud
cultores suos pondus autoritatis a-
mittat, id agit, ut interpretibus suis si-
gnorumque suorum coniecturibus cul-
pa tribuatur, quādo uel deceptus fue-
rit, uel mentitus. Vitiātam quoque phā-
tasiā pulchrē depingit libro de Cu-
ra pro mortuis agenda, his uerbis: Si-
milis sunt somnijs nonnulla uisa uigi-
lantium, qui turbatos habent sensus:
sicut phrenetici, uel quocumque furen-
tes modo. Nam & ipsi loquuntur se-
cum quasi uerē præsētibz loquan-
tur, & tam absētibz quā præsē-
tibz, quorum imagines cernunt siue
uiuorum siue mortuorū. Sed quemad-
modum hi qui uiuunt, ab eis se uide-
ri, & cum eis se loqui nesciunt (neque
enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi ser-
mocinantur, sed turbati sensibus ho-
mines talia uisa imaginari patiuntur)
eodem modo & hi qui ex hac uita mi-
grarunt. Sic affectis hominibus uiden-
tur quasi præsētes, cum sint absētes:
& utrū eos aliquis imaginariē uideat,
omnino nescientes. Huic rei simile est
etiam illud, cū homines altius quā
si dormirent, subtrahuntur corporis
sensibus, & occupantur talibus uisibz.
Ex his enim apparent imagines uiuo-
rum atque mortuorum: sed cum fue-
rint sensibus redditi, quoscumque mor-
tuos uidisse se dixerint, uerē cum eis
fuisse creduntur: nec attendunt qui
hæc audiunt, similiter ab eis absentiū
atque nescientium quorundam etiam
imagines uisas esse uiuorum.

Huc facit, quod lib. de Spiritu & a-
nima tradit Augustinus, & Dēcreta
docent: Quædam futura prædicunt
dæmones, & quædam mira faciunt,
quibus homines alliciunt & seducunt.
Vnde quædam mulierculæ post sata-

Cap. 18.
26. q. 5. episco-
pi ex cōsilio.
Lamiarū no-
strarum con-
sistētiā phan-

nam conuersæ, demonum illusioni-
bus & phantasmatibus seductæ, cre-
dunt se & profitentur nocturnis horis
cum Diana Paganorum dea, uel cum
Herodiade, uel Minerua, uel innume-
ra mulierū multitudine equitare, uel
earū iussionibus obtemperare. Qua-
propter sacerdotes Dei prædicare de-
bent populo, ut nouerit hæc falsa om-
nino: & nō à diuino, sed maligno spi-
ritu talia phantasmata mentibus fide-
lium irrogari. Ipse namque satanas, qui
transfiguratur se in angelum lucis, quū
mentem cuiusque mulierculæ cepe-
rit, & hæc sibi per infidelitatem subiu-
garit, ilicō transformatur se in angelum
lucis, in diuersarumque formarum spe-
cies & similitudines: & mētem quam
captiuā tenet, in somnis deludens,
per deuiā quæque deducit. Et quoniam
solus hoc patitur spiritus infidelis, nec
in animo, sed in corpore euenire opi-
natur. Quis enim in somnis & noctur-
nis uisionibus non extra seipsum de-
ducitur, & multa uidet dormiendo,
quæ nunquam uigilando uiderat? Id-
circo nimis stultus & hebes est, qui
hæc omnia quæ in spiritu sunt, etiam
in corpore accidere arbitratur: cū E-
zechiël & alij prophætæ, Ioānes etiam

tañtiam offi-
ci Augu-
stini. De
constat.

2. Cor. 11.

Ezechiël. 3.
2. Corinth. 11.

DE PHANTASTICA TRANS-
formatione hominum in bestias.

Caput X.

D E phantasticæ porro mutatio-
nis hominum in bestias opini-
one, recentior est memoria no-
strorum ferē temporum, quā ut in-
ter oblitterata possit nesciri. Refert e-
nim Guilielmus Malmesberienſis mo-
nachus, in sua historia, tempore Petri
Damiani fuisse duas uetulas in uia pu-
blica qua Romā itur, quales Augusti-
nus appellat stabularias, id est trāseun-
tes ad hospitia pro mercede suscipien-
tes

Vide 1. 4. c. 22.
et 1. 6. c. 12. ho-
m. Operis.
Vincent. in
Spec. natur.
lib. 3. ca. 209.

Pulch. lib. 8.
cap. 11.

Stabulum. res (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) quæ in uno commorantes tugurio, una quoque arte malefica imbutæ, hospitem quandoque solum aduenientem, in equum uel suum uel asinū mutabant, & certo precio mercatoribus diuen-

*Adnotatio in
finem iuue-
nis figmentū.*

debāt. Quodam die iuuenem histri-
nicis gesticulationibus uictum exigē-
tem, hospitio exceperūt, & in asinum
uerterunt, multum eo lucrificantes,
qui gestuū miraculo distineret trans-
euntes: nam ad anus mandatum nu-
tumque quocunque modo moueba-
tur. Non enim illi intellectus perie-
rat, sed loquela. Ingentem inde quæ-
stum fecerant uetulæ. Quo cognito,
uicinus carè asinum redimit. Cautio
tamen hæc à mulierculis adhibita est,
ut custodiretur ne in aquam descen-
deret. Seruatus diu ab aqua, & tan-
dem incautiorem nactus custodiam,
in lacum proximum se coniecit: & ibi
se aliquandiu uolutans, propriæ res-
tituitur formæ. Cumque ab eodem ob-
uius sciscitaretur eius custos, num asi-
num uidisset? ille se esse respōdit. fa-
mulus ad herum retulit: herus ad Apo-
stolicū Leonem, uirum eo seculo san-
ctissimum. Conuictæ anus idem fatē-
tur: dubitantem Papam confirmauit
Petrus Damianus, uir eruditissimus,
prolato exemplo de Simone mago,
qui suam Faustiano imaginem im-
presserat. At hæc & similes nugæ ean-
dem sortiantur fidem, quam Apuleij
& Luciani metamorphosis meretur.

Lib. 2. Hist.

Ex Vincentio hic adde: Pudicam fœ-
minam, in quam amore uesano exar-
serat Ægyptius quidam, à malefico in-
equam uersam, & à D. Machario Ægy-
ptio heremita restitutam.

Si qui uerò obuagari in Liuania &
locis finitimis uideantur lupi noxij,
Thornuolff. quos Lamias putant, Germanis *wer-
nuolff* dicti, ij certè uel ueri sunt lupi, in

eiusmodi tragædiâ exagitati à dæmo-
ne, qui interim horū uagis erroribus
& actionibus, deliriorum *λυναιθρῶπων*
phátasæ organa imbuunt, ut ij
se esse excursionū erronearum & acti-
onum authores corrupta imaginatio-
ne arbitrentur fateanturq;. Nec hoc
quidem diabolo esse difficile, ex de-
scripto *λυναιθρῶπων* morbo cuilibet
constat, dum humores & spiritus in
hæc ludibria idoneos commouet, po-
tissimū quibus atræ bilis nebulæ ce-
rebrum uitare solent, cuiusmodi exi-
stit fatuum mōstrosūq; id genus ho-
minum. Vel certè dæmones censendi
sunt eiusmodi lupi, qui eam assam-
plere formam, ut malè credulum hoc
hominū genus magis irretirēt suis ua-
fragmentis, in fontes grauent, & san-
guinis innocentis reum redderēt ma-
gistratū. Interea ij qui se in lupos cre-
dunt transformatos, alto immerſi som-
no, diaboli studio, alicubi iacere com-
periūtur, quorum somnia ijs cōfundit
imaginibus, quas hominū oculis præ-
stigiōsè in pueris uel insectandis uel
uorandis, siue armento lædendo, aut
longè lateq; hinc inde uagando obij-
cit ueterator ille: ut certè non leuiter
mirari oporteat, inueniri uiros corda-
tos, qui delusorum horum hominum
confessione tanquā ueraci innixi, mor-
tis sententiam contra eos pronuncia-
re nō grauētur. Sed uno ab illis uerbo
mihi responderi uelim, utrum uerè in
lupos trāsmutari homines credāt, nec-
ne. Nec condere, nec uerè transmuta-
re creaturas diabolu posse, satis supér-
que demonstratum est libro 1. cap. 24.
& lib. 2. ca. 8. & lib. 4. ca. 20. ubi ex pro-
fesso penitissimè excutitur hoc argu-
mentū. Iam ualeāt hæc nugæ. Nullū hic
locum habet, quod de fœminis in ma-
res uersis abstruso naturæ miraculo,
Plinius, Sabellicus, Pōtanus, & pleriq;
alii scriptores non obscuri, qui libro

*Lib. 4. ca. 20.
huius operis.*

*Sabell. lib. 9.
cap. 8. de O-
peris.*

Cap. 24. sequenti adducuntur, tradunt: quum hic solum de phantasticis demonum illusionibus agatur.

QVOMODO ET QVARE A demonio demententur Lamie, ut credant fatenturq; se fecisse, que prorsus non potuerunt. Caput XI.

CAeterum uetula illa, de quibus hic instituta est oratio, non absurdè *ingratius* assimilari possent: qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu priuati, iacent ex animis similes, & potest ceu ex profundissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, mira q; commenta narrant. In huiusmodi uerò cogitationes se ingerens demon, earum seriem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis prateritis, annexis presentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspensionem anilium fabularum, aut temerè cogitarum ineptiarum ueniant: inducta etiam persuasionem, ut coram spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed uelut *luta aduoluitur*, ea agitet mente, in ea que intueantur, quæ demon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem non est à natura alienum, sed ut plurimum apparet ridiculum.

Demonis ludibrijs qui magis expofiti.

In secund. parte, caus. 26. q. 5. Episcopi.

At homines, Augustino teste, malorum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatum suarum, illudentibus atq; decipientibus eos præuicatoribus angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuine prouidentiae lege subiecta est. Id ipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id im-

pudenter appetunt scire, quod nulla ratione competit eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritibus ideo datur, ut perniciosos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Sannam doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur onerati peccatis: ducuntur uarijs desiderijs, semper discētes, nunquam ad scientiæ ueritatem perueniētes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aeris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductiones propendētia: nimirum has mentis acies leſas, effascinas, maleq; feriatas mulierculas: quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasie suggerit, aut quodcunq; etiam malum ab ipso, uel etiā hominibus, Dei abstrusa permissione perpetratum est, aut quæcunq; ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius maleſuadi suggestionem, à se designata (licet phantasmate uel insomnia solummodo nota) perperā credant bis miseræ, quæſtionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiāt, dirisq; tandem flammis deuoueantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorum aciem perstringit cacodemon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuorē illi mentis auramentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducant, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

Delusionum ejusmodi modus, & quid

1. Tim. 4.

1. Tim. 3. Ephes. 2.

Lib. 2. de illis. Deic. 10.

*Lfb. r. de Bel
lo demonum.*

quid in ijs dæmō ualeat, & quid item nequeat, non in scitē describitur in eo libro cui Fortalicū fidei inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia dæmonum est eorum qui decipiūt quasdam uetulas, quæ Xurguminæ siue Bruxæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui seiplos uoluntariē offerūt diabolo: qui & eos recipit, traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta euagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, fugētes eorum sanguinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uolūtate. At à satana miserē decipiuntur, illudūturq; non solum hæ, sed & qui eis fidem accommodāt. Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc signēta usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctionibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum utitur, & cuiuslibet earum phantasiā regit, ducitq; per loca ab ipsis desiderata: corpora uerō earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint cōspiciuā. Et cum in earū phantasijs impleta esse, quæ uoluerunt, obseruarit, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasie idolum extitit, quale cadauē demon efformauit. Ad illum enim motorem tollendū, quod corpore trāferuntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Frācisc. Ponzibius l. V. doctor: quia postquam fecit mentionem, quod illæ mulieres testarentur se inequitare bestijs noctu, multaque terrarū spacia peragrarē: dicatq; plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unum Deum: mandat, ut patet in uers. quapropter, ea omnia

reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentibus hominum irrogari. Et reddens rationem in uers. siquidem: quia ipse Satan trāsfigurat se in angelum lucis. cum mentem cuiusq; mulieris ceperit, & eam per infidelitatē sibi subiuga uerit, ilicō se transformat in diuersarū species personarum, atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modō læta, modō tristia, modō cognitā, modō incognitā personas ostendens, per quæque deuia deducit. Subiungit postea, quodd hoc solus spiritus patitur: & quodd infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exemplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quodd Paulus non audet dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quod uenit ad determinandum, nō solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: se etiam ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quodd etiam in casu nostro, liceat uideantur hæ personæ dicere, se portari à dæmonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quodd tamē debet dici, hæc & alia quæ se facere consentunt, phantastice & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponzi-
bii conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quod in agro Sabino accidisse commemorabimus infra.

2. Corinth. u.

*Lamias in
spiritu e-
quitare.*

Ezech. 40.

2. Cor. 12.

*Tract. de sor-
t. l. 3. q. 7.
num. 6.*

AN ET QVOMODO ET
quando corpora per aerem deferre
diabolus possit. Cap. XII.

NEc mirum est hoc dæmonis studium, quo miseras animas ludificari, deridere ac torquere conatur: ita etenim uult imitari atq; æmulari, uelut simia, quæcūq; Dei opera, per

*Diabolus si-
milis est.*

*Phantasiā
Lamiarum
quomodo re-
git demon.*

*Explicatio
primi cano-
nis ex l. 1.
de sort. l. 1.
q. 1.
Volum. 10.
Tract. de La-
mias, no. 49.*

non est quodd dicatur, aut angelis aut
dæmonibus corpora assumēda ad de-
lationem alicuius circumscripti. Ter-
tiū, quotidiana experientia testatur,
eos corporibus ad hanc rem nec ege-
re, nec uti: quod ego uidi, & impedi-
ui Dei auxilio, sicut Libro primo nar-
raui. Sunt alia multa exempla, quibus

*Non semper
diabolum cor-
pora per atri-
fieri possit.*

& homines à dæmonibus è loco in lo-
cum, per iusta tamen spacia, deferri o-
stenditur, & id ne assumpta quidem
humana forma. Neque hinc absurdi
quid consequitur, dæmonem scilicet
hac ratione multa cōtra magistratum
ac principes, adeoq; rerum omnium
ordinem effecturum: ueluti captiuos
è carceribus eripere, deliberationes ac
arcana principum per homines ipsos
manifestare, & eos qui in aliorū sunt
potestate ac ditione, quocunque iure,
suis restituere: quemadmodum dicitur,
quo tempore Frācisçi primi regis
Galliæ filij detinebātur obfides in Hi-
spania, magum in Galliam euocatū
è Germania fuisse, qui tanta credebatur
præditus potestate, ut posset re-
gios pueros per aëra reducere, thesau-
rosq; inuestigare & transferre.

*Palum, arte
magica homi-
nem de ferri
per aerem.*

Decameron.

Boccacius etiā refert fabellā de no-
bili Lombardo, qui in uniuersali ex-
peditione Hierosolymitana, se meri-
tum ingens existimans obtenturū, mi-
litæ nomen dederat, ad occupandam
terram Sanctam: discedensq; cōiugi
sue partem annuli signatorij relique-
rat, cum hoc pacto, ut si intra trienniu
ab ea die non rediret, uxori liberū fo-
ret arra hac & symbolo neglecto, alte-
ri marito nubere. At ille cum in Iudæa
militaret, captus, ac in Ægyptū abdu-
ctus, Sultano, (quem iam olim in Eu-
ropa peregrinantē, attamen ignotum,
hospitio receperat pater eius) propter
parētis hospitalitatem, uiriq; pruden-
tiam ac dignitatē, mox adeo placuit,
ut probatis diutina familiaritate eius

moribus, tandem eum post se secun-
dum omnibus rebus suis præficeret.
Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremū in extremam incidit
tristitiam. Cuius ubi causam Sultanus
expiscatus fuerat, magum aduocauit,
qui illum in lectulo precioso consopi-
tum, & magna auri gemmarumq; ui-
onustum, postrema tūm annorū no-
cte Papiam in summum templum de-
ferendum curauit. Vbi ædituus eū ma-
nē cōspiciens, refugit: ac interea dum
alijs de spectro narraret Ægyptio, ob-
uiam eum habuit ad eides uxoris pro-
perantem: ac nū tum redisset domū,
ab alio sponso uesperī ducta fuisset cō-
iunx. At illud de Galliæ Delphinibus
non successisse, quæstores æranij tam
Caroli V. Imperatoris, quā Francisçi
primi Galliæ regis norunt, & Helio-
noræ Caroli sororis & Francisçi con-
iugis nuptiæ satis docuere. Hoc autē
Boccacij figmentum est: ut & illud,
quod ita referam, ut tradunt Galli, de
S. Nicolao de Varenguille, quod duo-
bus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legenda S. Antonij de Her-
mogene legitur. In ergastulo deten-
tus Lotharingus, quidam Constanti-
nopolis, tam robustus erat, ut Turcæ
ueriti ne catenas ac uincula disrumpe-
ret, torquem eius collo ferreum appli-
carent, quinque digitorum crassitu-
dine latum, ac tres crassum, ferreis ca-
tenis innexum. Huic cum in memo-
riam rediret sanctus patriæ sue Nico-
laus, eum comprecatus ut intercede-
ret pro se apud Deum, ita consopitur.
Postero mane cum pagi ædituus tem-
plum reseraret, captiuum hunc in uin-
culis dormientem ad fores offendit: il-
le uerò è somno excitatus, in fano S.
Nicolai, quem inuocat pridiē, se esse
agnouit. Re peruulgata, populus ac-
currit: & post aliquot Alleluia decan-
tata à sacrificijs, quatuor accersiri iubet

*Libello de
præcipuis
Galliæ ciuita-
tibus & san-
ctuarijs.*

*legenti pa-
bitur.*

fabros ferrarios, qui uinculis eum onerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana ui posse dissolui, ecce in conspectu omnium torques dissiliunt, & ueluti Cerbero,

Tum stridor ferri, trahæq; catenæ.

*Quando corpora deferat
demon, et au-
limiarum.
Lib. 1. ca. 24.
suprà.*

Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minimè uerendum est. Neque enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit Satanz, quæ uel is uellet, uel suæ naturæ subtilitate posset: sed ea demùm, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabiliendam, sed tum saltem, cum aut nos ad frugem reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in caupone, qui propter furtum ac periurium euestigio sublatu à demone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, phantasia corrupta, & mēs lesa, pœnæ loco sunt, dæmonibus hæc uiolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

*Qui sine corpore assum-
plo, coram
per aerem fer-
re possit de-
mon.*

*Lib. 1. cap. 2.
suprà.*

Cæterum quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aërem gestent, etsi nos tam exactè nequeamus intelligere, quàm possumus nostri mortis tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si confideremus quàm faciliè anima nostra carcerem suum & corpus hoc moueat, ut currat, saltet, ascendant. Spiritus enim & liberior & leuior est substantia, ducens originem suam ex ipso lumine, quod aut supra omnia est elementa, aut ex summo certè elementorum: tum uerò, si quæ uentorum sepe uicōtingunt recolamus: ueluti, uaccas ex Iberia, cis Pyrenæos delatas. Ecne-
phias enim & Typho non nisi repentinè sunt statui, quorum hic effert, ille defert, & illi ipso percussus correpta secum in cælum refert, forbetque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe, quod uento sint rapti, & coctis la-

*Ecnebiæ.
Typho.
Plinius li. 2.
cap. 38. 14.*

teribus. In eiusmodi tamén attritu & collisione nubium, dæmones tempestatibus se ingerere, fulmina & tonitrua exacuisse, & illis adnitentibus culmina conuellere, prosternere sata, trucidare armenta, euertere arbores, similiaq; multa efficere, non diffiteor.

Romæ in Auentino, in templo S. Sabinae, quod olim fuit Dianæ sanum, saxum nigrum rotundum pendet ab uno aræ latere, quo monachi dicunt diabolum petiisse S. Dominicum, Deo supplicentem: non ipsum tamen læsisse, adeò tremuisse ei manns & brachia. Eiusmodi faxea moles etiā Coloniae in templo metropolitano uisitur, quæ per eius fastigiū iniecta, trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo honore conseruata atterere perdereque scilicet uoluit diabolus: ac ne ea læderentur, retrorsum salijisse, perhibetur eadem fide, quæ prius illud asseritur: quemadmodum & illud Chronici Saxonie, trium scilicet regum ossa, expugnato Mediolano, Reinholdum episcopum camelo imposita misisse Coloniam: ac camelo cum tanto thesauro in itinere perditō à custodibus, hos orationibus & ieiunijs tantum obtinuisse apud Deum suum, ut per aëra iterum camelus ille reuersus reliquo coctui se adiungeret. O crasum nimis & inauditum miraculum. At nō leuioris auctoritatis mysterium in eodem traditur de uolloquio Brunonis Hildesiani episcopi & D. Virginis Mariæ in templo, dum ille octauam Natiuitatis B. Mariæ aliquando solennem ageret. Cæterum supradictus ille mihi uidetur esse modus, quo dæmonem res quasque corporales sursum deorsum agere possunt se existimo, non tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

COR-

CORPVS NON NISI PER
iusta spacia ferri, nec eodem tempore di-
uersis in locis existere potest.

Cap. XIII.

Locale loco
suo comuni-
re debet.

ATqui mutare essentiam creatu-
ræ, aut efficere ut unum corpus
per aliud sine alterius vel utri-
usque iniuria transeat, aut maius cor-
pus penetret per spacium impropor-
tionatum, ut ita dicam, loco, uidelicet
quoddam per foramina domorum exigua
ingrediantur tales fœminæ: hæc per
dæmones non magis fieri possunt,
quàm ut camelus transeat per foramē
acus. Habetur hoc à CHRIS TO ipso

Matth. 19.

Mar. 10.

Luc. 18.

Corporum pe-
netratio.

per aduersus. Corpus enim, & quicquid
loco circumscribitur, hoc est, ut ita lo-
quar, omne *τεκμήριον* ac locatum, debet
esse suo loco proportionatum. Alio-
quin corporum penetratio admitten-
da esset, quod contra naturam & om-
ne physicū principium est. Nam quodd
ipse CHRIS TVS clausis ianuis ad di-
scipulos intrauit, id nihil aliud sonat,
quàm quod indicant præcedentia:

Aristot. 8.
Physic.

Ioan. 20.

Cum clausæ essent ianuæ præ metu di-
scipulorum, Christus uenit ad eos. Nō
autem, quoddam non reueratæ uel apertæ
fuerint. Cur enim non cederent præ-
sentia corporis Christi, & eius aperi-
rentur clauderenturq; uirtute? Ita ue-
teres omnes sensere. Nam ingressus,
corporis sui ueritatem ostēdit & Tho-
mæ, cui manus suas & latus: & reli-
quis, quibus pedes porrigens ait, Pal-
pate & uidete, quia spiritus carnem &
ossa non habet. Vel si hoc magis pla-
cet, licet in resurrectione Christi ueri-
tas corporis manet, tamen proprietari-
bus etiam spiritus mirabiliter orna-

Act. 24.

tur: quæ sunt, esse inuisibilem, nō mo-
ueri de loco in locum, iuxta huius se-
culi rationem, pertransire per solida
corpora nullo impedimento, nullæue
corporum solidorum lēgione, & innu-
mera id genus alia. Proinde quū Chri-

stus post resurrectionem habebat cor-
pus spirituale, non necesse habuit ia-
nuas aperire, & aërem incedēdo diui-
dere: sed qui erat inuisibiliter præsens,
quum discipuli de ipso colloqueren-
tur, exhibuit se iuxta maiestatis suæ
potentiam ex improviso uisibilem, &
in medio discipulorū sensibilibiter stan-
tem, ut & huius admirandæ reuelati-
onis modus fuerit euidentis argumen-
tum, quoddam à mortuis resurrexerit, &
cœlesti fuerit gloria ornatus. Nihil igitur
istorum quæ diximus, efficere po-
terit dæmon: multo minus, ut unum
corpus uno momēto diuersis in locis
existat. Cum enim omnia in mensura,
numero & pōdere disposuerit Deus,
singula suum habet & pondus, & men-
suram, & numerum. Quod *ἀτόνον, ἀμέ-*

Corpus unum
duobus in lo-
cis, non est.
Sapient. 11.

Vnus Deus
ubique.

Quæst. ad O-
ros. q. 41. An
gust.

20 *τερον & ἀχώρητον*, sine tempore & lo-
co mouetur, infinitum est: id uerō nō
nisi unum est. Reliqua ergo, ueluti spi-
ritus & corpus, & tempore mouentur,
& loco. Spiritus etiam substantiæ sunt,
quæ à loco circumscribuntur: sicut &
anima nostra in loco est, quia alicubi
præsens est: & localis, quia quoddam ali-
cubi præsens est totum, alibi non est.

August. de
Spir. & anima,
cap. 18.

30 Dicunt Iureconsulti: Qui ubique est,
nullo in loco esse censetur. At non in-
est animæ linea, superficies, punctum,
sicut corpori: finita tamen est. Vbiq;
uerō infinitum est. Finiti autem ad in-
finitum nulla est proportio. Quoddam si
anima tam est circūscripta, ut cum a-
licubi est tota, non possit esse alibi:
quāto magis terrena corpora? Diuus
Augustinus etiam de Christo post re-
surrectionem ita sensit, ut dicat: Quo-
modo discipulorum, cum esset in ter-
ra, contrēctatus est manibus: sic eorū,
ascendens in cœlum, deductus aspectu-
bus: & ita uenturus est, hoc est, in ea-
dem carnis forma & substantia, cui pro-
fectū immortalitatem dedit, naturam
non abstulit: secundum hanc formam

L. filius sem.
& secundum.
de leg. 1.
Aristot. 8.
Physic.

Epist. 46. ad
Consentium.

Ad Dar-
dan. epist. 17.
lib. 1. cap. 2. de
Orig. anime,
ad Hieron.

283
Quid corp.

non est putandus ubiq; diffusus. Corpus enim non est, nisi quod per loci spacium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita situm, uel mouetur, ut maiore sui parte maiorem locū occupet, & breuiore breuiorem, minusque sit in parte quā in tota. His pro-

Ionis 5.
Germani.
Lamias uox
esse doni si-
mal & alibi.
culdubio de causis beatus Germanus existimauit fieri non posse, ut mulieres nocte simul in caupona essent, & mariti lateribus accubarent. Legitur enim in eius Vita, quodd cum nocte quadam in diuersorio mensa iterum à cœna sterneretur, admirans inquisit ab hospitibus, cui cœna pararetur? eiq; responsū sit, bonis illis uiris ac feminis quæ nocte uagantur. Itaque sanctus uigilare statuit, & ecce multitudinem ad mensam, uirorum ac mulierum uenientem: quibus ille mandans ne abirent, tota familia excitata quæsiuit, num quem ex ijs cognosceret? His omnes uicinos ac uicinas esse dicentibus, singulorum edibus perscrutatis, omnes in suis lectulis decumbentes inuenit. Itaq; statim omnes adiurauit: qui se demones esse confes-

20. 3. Peri
Pha. sunt. Sic & Simon magus eadem hora in conclaui cum Nerone, & foris cum populo loqui credebatur. Huc etiam pertinet, quod suprà Capite septimo secundi Libri, de præstigiatore magico, Magdeburgi cum equulo in aëra conscendere uilo, recensuimus.

LAMIAS NON INVERERE
eos morbos, quorum se fatentur effectrices esse:
nec locum mereri in historijs, sed inter fabulas,
que hac de re leguntur, exemplis ostenditur. Caput XIII.

Lib. II. Hist.
Scotor.
lib. II. ca. 20.
de Panis 24.
rum.
Exilonia mi
ra de Duffo
Admirabilem huius argumēti historiam ex Hectore Boethio historiographo proponam, ab Hieronymo Cardano tamen refutatam: ut hinc de reliquis eiusmodi enarrationibus eodem censeatur modo. ea ita habet: Duffus rex incidit in mor-

DE LAMIAS

284

bum, non tam grauem, quā cunctis uel eruditis medicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeq; constitutionis, quos nondū peregrini inuaserat morbi, habita ratione) cognitu difficilem. Siquidem sine ullo signo bilis, pituitæ, alteriusue peccatis humoris redundantie, uel ab humano temperamento lapsus, Duffum sensim afflixit.

10 Noctu enim sub perpetua uigilia decumbens, in sudorem immensum soluebatur: interdiu uix dolore, quo nocte laborauerat, leuatus, quieti se dabat. Corpus lenta consciebatur tabe, effato simillimum. Herebat, cutis rigida, uenas, neruos, & qua forma ac licu constituta essent ossa humana, spectantibus ostendens. Suauis ac uniformis spirituum à corde motus: quod tactu cordialis uenæ, arteriæ deprehendere uitale humidum nihil temperie excessisse, demonstrauit. Viuidus illi color, aurium oculorumq; uigor integer aderat, & temperatus: frequentior cibi potusq; appetitus. Hæc sanitatis signa in languente, multoque dolore afflicto, cum medici admirarentur, & quæ suarum erant partium egissent, nihilq; inuenissent quo superfluous noxiuq; sudor coerceretur, aut quod somnum puocaret, sed rex in horas magis magisq; sudore & continua uigilia angerebatur: uersi ad patientis cōsolationem (nam eorum sententia, huic soli locus supererat) precati sunt ut bene de salute speraret, nec sibi deesset fore ut externorum medicaminū medicorumque, quos ipsi ocys accirēt, ope, quodd peregrinus & parum eis cognitus esset morbus, aduentante uere, soleque (uitæ in animatibus assertore) ad nos redeunte, sanitatem consequeretur.

40 Obortus est sub id tempus incerto auctore rumor popularibus susurris, regem ueneficarum mulierum arte demoniaca, & non naturali morbo tabescent-

rege melle
rio lachrima
ra effusa

omni
omni
omni
omni

Romoris ho-
ius aut offi-
potuit salu-
Quorū ambat
aliqui uenit

set, nisi demum scentem, per tam longa tempora corpore & uiribus cōfici: eisdemq; apud Forres Morauiae oppidum, magicam & sortilegā artem in regis perniciem exercere. Horum fama illico ut ad regis aures peruenit, ne auctus rumor, repropalata, fascinatrices ut supplicium euaderent, in fugam ageret: mittuntur in Morauiam, qui an uera essent quæ ferebantur, perquirerent. Missi nunciij, itineris causam dissimulabant, & ueluti in eūdā pacis gratia inter Duffum regem & cōiuratos Morauos, Forres adire: noctuq; in arcem admissi (stererat ea adhuc in regis fide) ob quā uenerāt causam, Doneualdo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponūt, eiusq; fidem & auxiliū ad negotium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant præsidio, tenuit non nihil huiusmodi rei suspicio. Nam exprostituta quadā (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blādiusculē eam tractaret amator, de regiē ualeitudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiae, postea quā nonnihil audiuerat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regis legatis: meretricemq; tempestiuam tanti facinoris nūciam (erat ea tum fortē in arce) Doneualdus ad se accitit, quæstionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fateri cōegerat, mittit in tempesta nocte milites ad rem omnem explorandam. Hi in sortilegarum ædes sortibus ui reclusis, irrumpentes, sagittarum unam cereum simulachrū ad regis Duffi imaginem dæmoniaca arte (ut credere par erat) cōfectum, ligneo affixum uertu ante ignem torrentem: alteram, carminibus recitatis liquore quendā fundentem sensim supra sta-

tuam inuenerūt. Prehensæ itaq; oculis sagæ, coniectæq; in uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcem, rogatæq; ad quid sub noctem carmina recitantes, effigiem regis igni exponerēt: responderunt, dum simulachrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui: carminibus uerō recitatis, perpetua teneri uigilia, & ad liquefcentem ceram macie confici: continuo sublequuturam: ita se malos dæmones docuisse: ad facinusq; exequendum, mercede à Morauotū primoribus conductas fuisse. Perciti irastantes ad anus uerba, cōfractō simulachro, ut sagas icelus graui iuētes supplicio, flamma consumeret, extemplo curarunt. Feruat, sub tempus quo hæc in Forressensiarce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte absq; sudore quiescentem postridieq; redeuntibus uiribus, quæ erant humanæ facultatis, promptē egisse, perinde, ac si nulla aduersa ualeitudine antea fuisset detentus. uerū ut res se habuit, Duffus recrescentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

Post huius historię, atq; eiu. argumenti aliarum enarrationem, in hunc scribit modum. Cardanus: Doceamus, an inter tot miraculorum commenta quicquam ueri sub sit. nam maximam eorū partem fabulosam esse, atq; consistam, uel ipsi qui hæc constantissimē astruunt, negare non audent. Quæ igitur Boëthius refert, commendæ historiæ haud iucundæ non ignauus author, alligi cōdi lectores cantula conscripsit: ut quos Scythica facta moresq; tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem rēdium minuerent. Neq; id uitiosum historico: sed ubi historia per se sterilis est, licet

Delusus inter dem fuit magister loannes Legatus praefatus Sabaudus, qui semagras composuerat imaginem potuisse confusus est, quibus Philippus Sabaudia ducem laederet.

Educ spectabat illa scythiana uox, non nouis fidebus regem & Morauos inuolueret, praeterquam quod illa mente delusa, morti ob falsam persuasionē obijcerentur si uerum est quod scribitur.

Hic historiarum haec uideri, an sagarū opera, uel quomodo cōfectum sit, ut Duffus cōuoluerit.

De uariet. rerum lib. 1. cap. 20. Superioris historia de Duffo refutatio.

Quomodo simulachrum cereum liquefactū potius ad regis imaginem confectum esse dignoscitur? Unde in se inuoluto interno, uis tollitur, liquoris infusio, simulachri & carminis recitatorum, in Duffum resuscitare potuit? Quomodo itē rex in sudorem solui quirit, & macie confici liquefcente cera, quomodo cera igni aduota facili & breui tempore & statim, regem autem longo tempore morbo hoc constanti effo nauetur? Quomodo etiam ex consumpta cera mors subsequi? Ob prædicta, historici, in huiusmodi hæc auctores.

eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Liuius abstinuit: & Herodotus iuste damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tum uero maxime accedit, quod hæc Boethius scripta inuenit, & factum ipsum extra historiam est. In ipsa autem historia enarranda, utpote moribus gentis, bel-
 lis, prælijs, numero caesorum, aut nominibus eorum qui prælijs interfuerunt, quiue strenue se gesserunt, familiarum initijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia constat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (taliam autem sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadru-
 peda, aues, serpentes, pisces, soli fecunditas, uetorum uicissitudines, cæli clementia, stagna, paludes, distantie, cæteraque omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit omiseritue, aut secus quam esset enarrauerit. In talibus uero existimauit ornandam historiam, seu quod uera esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem
 Berna & Pinnetus (quorum post, ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, utrum, capillos clauosque, euomens, & sonum cõfracti uetri in uentre, & horarum ictus in corde sentiens, aut uidere, aut audire sibi persuadebant, partim uera, partim falsa esse reor. nam uerè aliquid uidere, diuque in uisione perseuerare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdum est. Vident tamen quædam, tum audiunt: atque causam horum in atram bilem reijcere oportet, quæ partim cibis & potibus, & aëre & mœrore, timoreque paupertatis, partim à cæli cõstitutionibus, partim ex consuetudine aliorum deli-

rantium cõtingit. Habebam ego olim amicum, cui contigit, ut in una harum uallium, octodecim menses commorari cogeretur. Vbi redisset ad me, multa de his incredibilia, quamuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat. admonui hominem, ne amplius talia proferret, ni pro satuo haberi uellet, & uitæ periculum subire. Immiscuit itaque se negocijs arduis: commutataque uidetur ratione, dum aliorum consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoque ac mēstrui sanguinis retentio, pluribus causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum, tribus maxime hæc deceptio cõstat: atræ bilis imaginibus, cõstantia ipsorum qui hac labe correpti sunt, ac fraude iudicium. Nam olim permissum erat, ut ijdem accusarent, condemnarentque, ad quos damnatorum bona redibant. Unde ne hos miseros aded iniuste damnare uiderentur, multa fabulæ addebant. Cæterum in illorum examine confessionsibusque nihil non inane aut falsum, aut inconstans, aut nullius momenti reperiatur, præter contemptam religionem. Quædam enim Christum abnegabant, aliæ sacrificium ipsum inter uestes consuebant, conspuebant aliæ imagines diuorum, atque alia similia perpetrabant. Sublata primum in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientissimo senatu Veneto: cum animaduerneret eò progressam illorum luporum rapacitatem, ut omnino insontes damnarent spe prædæ: neque contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cumque in hac, quod per urbes propagaretur, non iam miseri, sed opulenti deprehenderetur, omissa priorum cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cum illis mitius agitur, ut omnia uel stulticiæ uel auariciæ plena esse compe-

Historia huius rustici lib. 4. cap. 7. postea describitur.

Domitiani,

*Opus diuini non religio-
 quæritur in
 qui iudices et*

comperias. Hi ergo (ut ad propositū redeam) quandoq; sibi uidere quædam persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam & plerisq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur audiunturq;: sed ea contemnentes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui inter dum contigisse quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito, à maleficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementiæ falsa suggestionem phantasiæ uiciat naturalis morbi, illiusque exitus conscius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censors à rerum naturalium cognitione essent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in historias (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim autem exornatumque, materiem ubi rem huic stulticiæ præbuit.

Quemadmodum uerò huiuscemodi narrationes à compluribus in historias relatæ sunt, qui tū ob imperitiam rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgò dicitur uel iactatur, aut ab alijs traditur, non solum fieri posse, sed etiam reuera contigisse sibi persuadent ex superiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum sint in uolucro tecta, fidem historiæ apud illos sibi uendicant: sic illa de Duffo mendacia, uidetur & originem & auctoritatem sumpsisse à poetarum narrationibus de Meleagri Oenei regis Ætolie filij interitu, stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper

Ætoliam deuastaret, Meleager ad eū occidendum cōuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus, postquam aprum occidisset, ei caput apri dono dedit. Quod ægrefe-rentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebant auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponens, Meleagrum pariter exulsit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Parcas igni stipitem imponere, dicentes: O' puer tam diu uiues, quàm diu hic stipes. Althæa ergo Parcis abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit. Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: ' Legi aliquid horrendum contigisse Atrebatum anno quinquagesimonono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumaniter igne crematos, qui nocte occultas coitiones habuere cū diabolo, unde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresq; complures indicijs crematorum deprehensi, quidam capti & sæuissimis tormentis admoti: 4 alij pecuniæ ui redempti: nonnulli solū uerterunt: 6 quidam uerò in pœnis adeo cōstantes fuere, ut nihil cōsisterentur. 7 Fuisse referunt quidam ex iudicibus adeo detestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquā conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. 8 Addunt in nocturnis illis cōuentibus ex omni ordine statuq; mortalium uiros mulieresq; interfuisse, & eos ibi diabolū in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamen

Ouid. lib. 8.
Metamorph.

Stipes fatalis.

nunquā uidebant faciem, in illius uerba mandataq; iurasse: 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos, 10 inde extincto omni lumine quemq; cū sibi proximē oblata promiscuē concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant, loca restitutos.

1 Hæc lecta & scripta, ut in hoc negocio diabolico multa alia, ex errore uel confessionis uel iudicium uel uulgi.

2 Pecuniam diabolus pollicesi uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet, eaq; pollicitatione suos ditare: sed non exoluere, imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicium imperitiam, iniquitatem, sæuiciam & tormenta non ferenda.

4 Quòd iudicium auariciam pecunia satiare maluerint, quàm in innocentia excarnificari, & ad confessionem enormibus torturis compelli.

5 Ut evitarent sanguinarias truculentissimorum iudicium carnificumque manus, licet scēminæ innocentes reuera existerent.

6 Distracti licet cruciatibus, diuina tamen ope in innocentia constantes mansere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueantur, potissimum in hoc negocio obscuro & dæmonia-
co, atque à iudicibus priuatæ ultionis, rerumque alienarum nimis cupidis, quinimò insatiabilibus harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuq; mortalium, &c. scribat, meras fuisse præstigijs, nil nisi ludibria, uitiatam phantasmam, mentem læsam, imò somnia mera, quilibet alicuius iudicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorum conuiuium, id quod hora matutina quum surgerent, & more solito post esurirent, facile senserunt.

10 Vbi nullum erat lumen, extinguimini potuit: proinde somnium est

merum, uti & congressus ille promiscuus, quum è suo lecto non fuissent moti: quare & sine negocio, & demonis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilque uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi historiarum excutiantur, concidet mendaciorum pallium.

10 STULTA LAMIARVM PHANTASIA, & historiæ eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastica mulieris exemplum. Caput XV.

STulticia hæc phantastica ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribam bona fide historiam, ab eo ut uerā inter reliqua intextam: quam tamē merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultā (quod equidem cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinam reuocabit, num grato, imò uirulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manuum feliciter cōserendum donum consequi quis possit. Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erāt Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrē quippe Rollerī, eandemq; Erici nouercā, Cracam uocabant. Miratur Rollerus à patre, cognoscēdi causa, quæ domi interim dum abfuissent, essent acta. Is ut maternum fumare turgurium uidit, foris accedens, paruulumq; foramen furtiua luminis applicatione traiiciens, introspecta eade, animaduertit matrem in furni cacabo coctilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui recte depensas, ex quarum ore profluerat guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe colore piceæ erāt, tertia squamis albida uidebatur, reliquis

Craca saga

quis modicò eminentius pensa. hæc
 nexū in cauda gestabat, quum cæteræ
 immisso uentri funiculo tenerentur.
 Ille rem maleficio consentaneam ra-
 tus, silentio quod uiderat pressit, ne
 matrem ueneficij ream astruere puta-
 retur. Ignorabat enim innocuam an-
 guium extitisse naturam, nescius quā-
 tum uigoris illo epulo pararetur. Su-
 peruenientes deinde Regnerus & E-
 ricus, ut fumidam aspexere casam, in-
 gressi discubitu petiuere. Quibus
 ad mensam sitis, Craca priuigno filiō-
 que unā cibū capturis, catillum disco-
 loris dapis admouit. Pars quippe pi-
 cea, sed croceis guttis interlita, pars
 albida uidebatur: quippe pro uaria
 serpentum specie, geminus pulsem co-
 lor infecerat. Cuius quum solam uter-
 que particulam delibasset, Ericus non
 ex colorum habitu, sed interni uigo-
 ris effectu epulas æstimans, nigram
 dapis partem, sed succo potiore con-
 fectam, catino quàm celerrimè uerso
 ad se transtulit: albidamq; sibi admo-
 tam prius Rollero applicans, cœnam
 felicius gessit. Et ne mutationis indu-
 stria notaretur, Taliter inquit æstuan-
 te freto puppim in proram refetri so-
 litam. Nec tenue uiri ingenium fuit,
 industrij operis dissimulationem à na-
 uigij consuetudine mutuantis. Ericus
 itaque fausta iam dape refectus, inter-
 na ipsius opera ad summum humanæ
 sapientiæ pondus euasit. Quippe epu-
 li uigor suprâ quàm credi poterat, om-
 nium illi scientiarum copiam ingene-
 raui, ita ut etiam ferinarum pecuda-
 liumq; uocum interpretationem cal-
 leret. Neq; enim solum humanarum
 rerum peritissimus erat, uerum etiam
 sensuales brutorum sonos ad certarū
 affectionum intelligētiā referebat.
 Præterea tam comis atque ornati elo-
 quij erat, ut quicquid disserere cupe-
 ret, cōtinuò proverborū lepore poli-

ret. At ubi superueniēs Craca cōcham
 transpositā, partemq; pulvis potio-
 rem ab Erico comesam cognouit, fortunā
 filio præparatā, priuigno celsisse con-
 doluit. Cui mox gembūda supplica-
 re cœpit, ne unquā sua fratrem ope de-
 ficeret, quem ipsius mater tot nouæ se-
 licitatis opibus cumulasset: quippe sa-
 pido unius epuli gustu, rationis atque
 eloquentiæ summam, necnon geren-
 dorum prosperè conflictuum gratiam
 assequutus uidebatur. Adiecit quoq;
 Rollerum propemodum cōsiliij capa-
 cem, futurumq; ut destinati sibi obso-
 nij prorsus expers non esset. Monuit
 quoq; si suprema necessitatis uiolen-
 tia postularet, nominis sui nuncupati-
 one remedium celerius esse quæren-
 dum: affirmans, se diuina partim uirtu-
 te subnixam, & quasi consortem cœli-
 tum, insitam numinis gestare poten-
 tiam. Ericus se ad astandū fratri, natu-
 rā pertrahi dixit: probrosum referens
 alitem, qui proprium polluat nidum.
 At Cracam magis propria molestabat
 incuria, quàm fortuna filium grauaret
 aduersa. Artificem enim ingenio suo
 deludi, magnum olim ruboris incita-
 mentum fuit. Hæc Saxo. Quod nulla
 creatura, multo minus uirulenta an-
 guium tabes extillaticia, gignat ratio-
 nis & eloquentiæ summum donum,
 aut prosperitatem in bellis donet, sed
 peculiaria illa Dei esse munera, tam
 est manifestum, ut bonarum horarum
 malè impensarum meritò insimulari
 debeam, si huic conuellendæ historiæ
 diutius immorer. Præterea si conse-
 ctum hoc uenenosum epulum ab Eri-
 co uoratū illis pollebat uiribus, qua-
 re in Rollerij filij usum non denuò ad-
 ornabatur cautius, maximè cum insi-
 tam illam numinis potentiam secum
 gestaret Craca? nisi mendaces huius
 cōdimenti uirtutes semel alicui eden-
 ti consecratas, cum benedictione qua

Isaac filium suum Iacobum confertim extremè bearit, conferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim sum-
mopere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

Porro ex Chronicis Angliæ hanc Rogeri historiam similis fidei, uti & superiores non pauca fuerunt, hic annectere uolui in gratiam cuiusdā Galli, qui se fido nomine Leonem Suauium nuncupat, & in Compendio Paracelsicæ doctrinæ occasionem me reprehendendi emendicās, fortè quod nō nihil uerè nimis de Paracelsi assedlis narrarim, inter alia admodum friuola obijcit, quod historiarum authoritati fidem derogem. cui hoc nomine iusta apologia ita satisfactum iri arbitror, ut non temerè posthac prurientem calamum in me immeritò sit stricturus: quemadmodum & Gerardum Dorn Paracelsi discipulum irritauit, à quo digna defensione, ut debuit, exceptus est. Historia hoc modo describitur: In insula quadam Deysa fuit quædā puella, à cuius nomine insula dicta est, quam licet miles quidam deperiret, in eius tamen complexum nō admittebatur quamdiu uiueret. Defunctam uerò iniit, ijs uerbis subiunctis, Quod cum uiua mihi denegatum fuit, cum mortua perpetraui: moxq; ingressus in cadauer satan inquit, En excitasti in me filium, eumq; prognatum tibi deferam. Post nouem inde menses filium abortiit, eumq; ad militem pertulit hoc mandato: En quem excitatum à te filium, cuius abscissum caput tibi reserua. Quandounque enim hostem uincere, uel substantiam eius corrumperere uoles, capitis abscissi uultus disco regatur, respiciens hostem tuum uel illius bona, & euestigiò interitum

sentient. Quum uerò desinere uolueris, uultus detegatur, & cessabit calamitas. atque ita contigit. Multo post tempore miles ille uxorem duxit, quæ sæpius ex eo sciscitari solet, qua arte aut ingenio sine armis & auxilio suū uinceret hostem? hic rem aperire noluit, imperato uxori silentio: quæ tandem eo absente arcam reserauit, in ea se aliquid inuenturam quod huc faceret, sperans: attonita autem ad abominandi huius capitis aspectum, confestim illud in Gulfo Sataliæ abiecit. Eiusmodi historiarum patrociniū suscipiat noster Suauius, earundem fide prius inquisita, & pondere exactius pensculato, ac penes æquum Lectorem stet iusta censura.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effcetæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phantasiā, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsasia cōficiēbat phar-
maca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem ab earū ditionum administro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam aliorum exprobrabat, qui eam sectarentur. Cum uerò tormentorum minis grauius premeretur, se inquit ex eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus, & quotānis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritū interea longius euagāte ad solennes cætus, conuiuia & choreas, quibus quoq; interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestate donatorum autoritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spiritu euolante eos celebrare conuētus. Iussa eos ostendere, protulit literas Latinas sacræ initiationis N. sacellani

Phantasia.

Phantasia.

Historia
vera.

lani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item Agyrtæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idque genus reliqua prædicabat. His testimonij subnixa malè feriatæ, ac à dæmone proculdubid delusa (si ex animo hæc dixerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret resipisceretq; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, sine quibus nullum felicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus autem eius tanquam exanime uisum esse quum alij assererent, illi ignem admoueri, si denudò ita spectaretur, prudenter antea ²⁰ admonuerat. Vualdsalsiæ olim administrator Dominus HENRICVS VRESIVS, LL. Doctor consultissimus, nunc Cancellarius Cliuiæ dignissimus, qui hæc mihi ordine retulit. Legerat is fortassis in libro Conformitatum, de fratre Rodicofano apud focum dormiente, cuius manui dæmon ignitum carbonem admouerat: quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ³⁰ ut eo illum feriret, nisi euanuisset.

AEREM NVLLO MODO A Lamij turbari posse, & quomodo in hanc potentie sue persuasionem à diabolo inducantur: item fruges non excantari. Caput XVI.

In aere concitando quomodo à dæmone illudatur Lamia.

Singulari insuper ratione in aere concitando illuduntur hæc anicula à diabolo, qui simulatq; ex elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusq; quàm homines, mutationem aëris & tempestates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abstracta Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mētes agit, ua-

rijsq; imbuit imaginibus, & suggestionem multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoq; filices post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cælumque uersus spargant: uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitum moueāt: subinde in olla porcorum pilos bulliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuersè collocent, & alia id genus deliramēta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæc uident, nimirum quasunque desideratas in aere turbationes, magis confirmantur: quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futuri uesnarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluiæ, grandines & fulmina inseruirent, ut quodcumq; & quomodo hæc iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tāquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Seneca: Rudis adhæc antiquitas credebat, ^{in libel. de Epileps.} & attrahi imbres cantibus, & repelli: quorum nihil posse fieri tam est palam, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit adeunda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum intro-

*Incantatio-
num uerba
nihil posse.*

duxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipientia humanas aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incus-
sionem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullum effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum commutare, quanquam ijs se posse falsò arbitrentur uetulæ. at eiusmodi morbi à diabolo, conniuente Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleque conceptam de sagarum potentia opinionem, sæpenuerò accersentur infligunturq; Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs: multo minus eæ queunt aliò traduci, aliam licet opinionem ex poetarum uberibus suxerint ueteres, ad nos quoque derivatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

*Sub tit. de fr
iurijs. alijsq;
delictis. l. 9.
al. tit. 11.*

QVI FRUGES EXCANTASSET,
POENAS DATO: NEVE ALIENAM
SEGETEM PELLEGERIS EXCAN-
TANDO: NE INCANTANTO, NE
AGRVM DEFRUGANTO.

*Plin. lib. 18.
cap. 6.*

*C. Furij Cre-
sui carmina.*

Vera aut carmina & ueneficia quibus segetes pelliciuntur, atq; in agrum transferuntur, docet C. Furius Cresinus: qui è seruitute liberatus, cum in paruo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat magna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam ualidam, atq; (ut ait Piso) bene curatâ ac uestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues satu-

ros. postea dixit: Maleficia mea Quirites hæc sunt: nec possum uobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, uigiliasq; & sudores. omnium sententijs absolutus itaq; est.

Aliam, at non tam laudabilem fruges opesq; pelliciendi, haud tamè magico carmine rationem, ob facti raritatem hic obiter interferam cuiusdâ ciuis oppidi non ignobilis apud Ultrafulanos, qui uiro doctrina & uirtute celeberrimo eam ipse explicuit, ac se ipsa re successu mire prospero expertum adiunxit. Hic in cœlibatu perstitit leuibus primùm diuitijs dotatus, propria domi quadra uisitans. Quolibet autem die sabbathi, lactis ebutyrati, quantum in septimanâ integram pro alimento sufficeret, uili redimebat stipe, idque intrito pane secalino totum otidium prius sinebat acescere, quàm eo frueretur, ne recentioris delicijs affectus nimis, eiusdem quoq; nimium absumeret. Illo oxygalactis condimento nō modò famem, sed & sitim sedabat, seq; recreabat, quum & cibi & potus locum suppleret. Vbi tamen uel festina temporis celebritate aut læto spiritu incitatus, liberalioribus epulis geniū exhilarare, & perbellè cuticulâ curare uellet, accedebat priori mensæ secunda ex ouo uno aut altero: in quem usum & gallinam splendido pulmento, nimirū sui stercoreis alebat. Ceterum aduersus frigoris quallescunq; iniurias se quoque singulari dexteritate muniebat, gestando scilicet in supremum tabulatum, deinde rursus deportando, donec incalesceret, quos paucos ligneos fasces semel cœmerat. Hac arte perpetuò

*Opes conge-
rendi modus
non magicus.*

Algebat nudo clausa culma fœco:

Nec ullo opus illi erat lumine, præterquam cœlesti, solis quippe & lunæ: tempori siquidē inseruire, eiq; se conformare nouit non minùs quàm hi-

run-

rundo, ciconia, aut ulla sic latitans bestia. Enimvero toto anni decursu sole decumbente, simul & ipse decumbat: eo item exoriente, ipse quoque apparebat: at lunæ usura erat rarior. Adhæc sua lintea non minori frugalitate eluebat subinde, saponis loco galinæ suæ stercore illito. Eiusmodi providentiæ lucro sine ullis sumptibus domum aluit sustinuitq; , & affectui ita 10 satisfecit, ut quicquid ex suis facultatibus quotannis rediret, in reddituum usuram deponeretur: sic tandem in diuitem euasit uirum hic Euclit, si diues sit dicendus, quem bona possidet. Et si hanc artem liberali detexerim animo, ne tamen imitari studeat ullus, protestatione minimè opus fore sperare uolo. Verùm quid accidit? quod non minus pulchrè quàm uerè Comicus cecinit,

Tenax requirit prodigum.

Vix enim halitum reddiderat extremum, quum circa funus, mutata rei domesticæ forma, uario potus genere ita defunctum lugerent hæredes, ut etiam in eundem à calumnijs ob avaritiæ incomparabilis dedecus nō abstinere, seque alio modo inituros iactabant rationes: nec defuit euentus. 30 Quicquid enim hoc tenacitatis studio multis congestum fuit annis, id breuiori tempore non tam laboriose dissipabatur prodigalius. Sed ad institutum.

Porrò ex rationibus supradictis nō immeritò admirari summo perè, grauiterq; ex animo dolere cogor, annis superioribus apud ea Imperij, eiq; contigua loca, ubi clarius sonare Euangelij uox creditur, ob uitiatam tempestate uineam, & disiectam quæ adhuc in herba erat messis, non ad Dei uel probantis uel punientis manum, mentis oculis cōuertisse magistratus: sed ea neglecta, ad delicias lubricæq; mē-

tis mulierculas numero plures respexisse, easq; in squalidos carceres, dæmonum hospitia & diram carnificinā pertraxisse, ubi in excitatæ tempestatis & inuestæ iacturæ confessionem adactæ, Vulcano solenniter consecratæ sunt. Mente autem delusas fuisse à diabolo, qui earum phantasiam ludibrijs præstigijsq; corrumpit, ut se fecisse quæ nō potuere, confossæ sint (quemadmodum solent obfessi, melancholici, incubo pressi, Lycaones, cynæthropi, dementati, fatui & pueri) dubium est minimè. Non enim mulieris malitiosæ, aut alterius maligni hominis uoluntati & potentiæ aërem uel elementa, ut pro illorum mandato noceat, subiecisse iustū & multæ miserationis Deum, satis demonstratū est. Si 20 diabolo potestas est aëris, hic Dei solius permissione desiderat expectatq;, nocendi semper cupidissimus: ut hoc nomine absurdum errorem esse, ingenue dicā, si quis mulieris uetulæ, amētis & maleficæ imperio subijci diabolū credat. Hæc quidem ita illi subiacet, ut cogitatione, sermone & actu, illius sæpe uoluntati morem gerat: uerum ipse profectò huius nutui pro sua libidine obsequi potest minimè, etiā si uterq; idem exspectat, cum Dei solius semper, & quādoq; fidelium eius ministrorum edicto obedire compellatur. In rebus corrumpendis aëris conturbati uolentia, uel quocunque modo, unius Dei nutum & cōsensum præstolatur spiritus procellarū, ubi suos uel explorare, uel castigare instituit Deus: cuius ministri ueri, in Christi nomine, dæmonium subinde pellere poterūt. Proinde hos qui ueritatis luce ac radijs sibi oculos configi arbitrantur, in aliam decuit traducere sententiam & magistratum & plebeios: & quum sedulo grauiq; sermone ab idololatriæ flagitio auditores reuocare conentur,

Ephes. 2.

hanc quoq; eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua Lamia attribuitur id, quod solummodò ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio ciere, & grandinem prolicere: item quādo in rebus afflictis eousq; deijcitur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ fatentur dementatæ anuæ, præstare ualerent, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptum permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materierum pestilentissimarum cum granissimis sumptibus effingitur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus corrumpi, segetes prorsus dissipari, uites radicitus euelli, aquæ penitus uitari queant: solum hic eiusmodi uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione celerius, unico nutu nō modò hæc efficiet, uerum etiam copias ita affliget, urbesque & regiones conquassabit, ut se felices fore sint speraturi aduersarij, si in deditionem permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormētis? quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum & sphaularum aceruis? quid mixto in funestiore perniciem lardo, uel quacumq; alia peste? quid igne in exurēdis oppidis, arcibus & pagis? quid numerosa illa manipulorum, & potius mancipiorum satanæ caterua? quid equitū cataphractorum turba? Vnica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotentiam hic suam ostendet: quæ etiam in Turcam erit ableganda, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem colligendi onere Germania semel subleuetur libereturq;. In media profectò luce cæcutisse uidemur, qui amplam

hanc occasionem tam stupidè neglexerimus. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras sagas, nec illius auxilium à Christianis admittendum esse, respondebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius ope dissidia seminentur propageturq; inter Christianos: cuius instinctu & adminiculo hos &, cum primis principes, aded temerè, frequenter ob rem nihili, fastu uel insolentia turgidos bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uastare florentissimas, sanguinem innocentem quàm possunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere contingat: ubi uolentia, stupri, adulterij, rapinæ, prodicionis, atrociniij, & nefandissimorum quorumcunq; scelerū tam in amicos, quàm in eos quos hostes uocant, quinimò dæmoniæ colluiei & flagitiorum satanicorum frequentissima schola & asylum securissimum? Quis hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector? Nōne cacodæmon? Si itaque exitiosis id genus monstris quibuscunque & diaboli organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamia: quæ non uulgari ratione, secundum horum hominum opinionem, omnia perdere, cælum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterūt, etiam absque sanguinis effusione, si ita uoles: uel cum grauissimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullā hesitationem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis derivatā, in multorū etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisse radices, ex animo frequenter lugeo. at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est.

Quamquam uerò, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolus

lum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari: hic respondeo, ea non consequi necessario: & oportere distinguere rerum substantias, unde actiones producuntur. Alia enim est proprietas dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestri hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumque agitare potest, unde dæmoniacus, uel a dæmone obsessus dicitur homo: nequitiam in dæmonem spiritum se uicissim ingerere homo terrestris, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturque.

Grassante crudeli bello inter reges Daniæ & Sueciæ anno 1563. ex castris Danicis scriptum est, Sueciæ regē inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Dano præpedirent uictoriam, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Sueciæ rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in deditionem proni. Ac licet famæ huic prius nullā fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamijs captam fuisse à milite generosi comitis à Schwartzeburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto addebatur: quemadmodum & circa uias in puteis & locis aquosis limosisq; inuenta fuisse extracta longè fila, quibus lingueæ cruce multæ alijsque characteres appendebant.

Si uera est historia, graniter utrinque delictum est contra manifestum Dei mandatum: à Suecis, quod ueritam opem accierint: à Danis uerò, quod sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enim uerò amentes illæ anus reuera nihil hic potuere, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Ceterum permittit se penumerò Deus iusto suo iudicio, eos qui dissidia uo-

lunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere exhorrescereq;

Ne aut inaudita talis in bellicarum desperationū conatibus uideatur machinatio, ascribere non grauabor, cuiusmodi flagitium ad extorquendos dæmoniacis fraudibus imbres è clausis cœlis non minus doctè quàm piè enarrat Ioannes Iouianus Pontanus lib. 5. belli, quod Ferdinandus Senior Rex Neapolitanus cum Ioanne Andegauenſium duce gessit. Hæc doctissimi uiri sunt uerba: Etiam prima rubeſcebat aurora, quum hostes conspicati ascendentem militem, superatèmq; montis ardua, relicto castello, tormentisq; non expectato primorum ascensu, cum captiuis per mōtes citato gradu Sueſſam se recipiunt. Rex territabundus, quanquam oppidanis excidium, direptionem cædemq; minitabatur, irritò tamè incepto paucis post diebus inde abiit. Verum enim irritā obsidionem, utq; in cassum cederent conatus tanti, fufus repètè cœlo nimbus efficit, laborantibus ac penè enectis siti popularibus. Nam quoddam menses aliquot nullos aërimbres dederat, & quod in cisternis erat collectum aquarum, id omne exhaustum cum esset, languentibus maximè agrestibus, cunctis deniq; ob aquarum inopiam extrema metuentibus, nefariū ad facrum magicaque ad maleficia concursus est: quod in summis miserijs ultimaque aquarum penuria perditissimis à sacerdotibus commentum esset, dum impiè agendo, Dei simul iras & aëris turbationem ac tempestates exciunt. Inuenti enim ex oppidanis atq; obsessis sunt, qui nocturnis in tenebris, deceptis castrorum uigilijs, per asperrimas rupes furtim profecti ad littus, trahentes secum imaginem affixi ad crucem Christi, maledictis illam

prius ac diro persecuti carmine, pōst
in mare execrabundi immerferint, cœ-
lo, mari, terrisq; tempestatem impre-
cati. Quo etiam tempore sacerdotes
quidam mortaliū omnium scelestissi-
mi, dum satisfacere profanis milicū
artibus student, ritum nefarium secu-
ri, quo, ut dictum est, in huiusmodi ne-
cessitatibus elici imbres putantur, ali-
no pro ædis foribus constituto, tan-
quam agenti animam cecinere fune-
stum carmen. Pōst diuina eucharistia
in illius os palatumq; iniecta, concla-
matum asinum funereis cantibus, ui-
uum tandem ibidem pro templi fori-
bus humauere. Hic uerō uixdum per-
fecto sacro obnubescere aër, ac mare
agitari uentis cum cœpisset, diesque
medius offundi tenebris, ac nunc cœ-
lum micaret ignibus, nunc lux omni-
no eriperetur, tonitru cœlum terræq;
horrescerent, uolitarent euulsæ uen-
tis arbores, descissaq; fulminibus saxa
complerent auræ fragoribus, proru-
pit tanta è nimbis pluuia, imbresque
tam ualidi, ut non cisterne modò col-
ligendis aquis satis non essent, sed a-
rentia saxa rupesq; exussæ solibus tor-
rentes undequaque prolapsos diffun-
derent. Itaq; rex, qui sola in siti potiū-
di oppidi spem collocauerat, frustra
ab ea habitus, ad Sauonem uetēra in
castra redijt. Ceterū existimare Deū
iratum, beneficium pro scelere refer-
re, neq; pij est hominis, neq; rerum na-
turæ callentis, atq; peruestigantis cau-
sas. Quo enim maiores inualuere hye-
me siue æstate æstus, cœlique ac terræ
siccitates, eò tempestates consueuere
pōst sequi fœdiores, nimbiq; magis
procellosi. Adhæc, si quando natura-
les tempestatū turbines præuidet dia-
bolus, tunc ad prædictarum blasphe-
miarum studia excitat, quos eiusmodi
impietatis cultores nouerit.

Bellicis porò motibus digressus

nonnihil, ad tempestatem Germani-
cam, cuius paulo antè memini, reuer-
tor. Hic nec illud silentio erat sepeli-
endum, quòd quum ea in illis grassa-
retur oris, eodem tempore uariū pro-
cellosarum earum nubium exortū de-
fixis oculis se uidisse, & attentius ob-
seruasse in diuersis, etiam longè dissi-
tis prouincijs, nimirum ducatu Vuir-
tembergēsi, Franconia, Bauaria, Saltz-
burgo, Vienna, mihi asseruerit uir no-
bilitate, prudentia, multijuga lectione
& uariò rerum usu eximius, qui cita-
tis equis die noctuque circa ullam cū-
stationem ijsdem diebus per eas festi-
nātissimè peruolabat ditiones ad Cæ-
sarem, tractum tempestatis & damni
illati ubique singulari considerans stu-
dio: nec animaduertisse quicquam,
quod ad Lamiarum opus potuerit cō-
torqueri, ait. Cum stupenda se adhæc
admiratione excepsisse affirmauit, q;
rediens ex hospitis relatu in itinere
cognouerit, quasdam fœminas appre-
hensas, carceribusque traditas esse, ob
accitam tempestatem damnosam, ma-
ximè apud eos quos alia mentis oculi
acie de diaboli potentia, & delusarum
sagarū ludibrijs censere decuit, quàm
facere uulgus solet, propter peculiare
& indefessum Theologiæ purioris stu-
dium, cui se hi mancipasse creduntur:
unde non obscurè licuit elicere dilu-
cidos eiusmodi plagarum authores &
causas. Exemplum in Iobo minimè
dubium proponitur. Punitionis quo-
que similis minæ euidentissimæ in
Prophetis legitur, aduersus eos, qui-
bus ad diuinæ uocis monitionem au-
res obduruere. ut Aggæi 2: Percussi
uos uento urente & aurigine, atque o-
mpium manuum ueststrarum opera, &
non fuit qui ad me conuerteretur. Et
cap. 1. Ponite corda uestra super uias
uestras, dicit Dominus. Seminastis
multum, & collegistis parum, &c. Et in-

infra: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt celi, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est tritum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26.

*Copiose item
Deuter. 28.*

Si non feceritis mandata mea, dabo cælum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala cōuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum cōquiescunt, nec in aëre turbado Dei manum citra hominum cooperationem agnoscere uolūt, inuestaq; inde damna hominum arbitrio imputant, ut resipiscant adhuc. ad quam uocem si eorum ut præfractorum occalluerit animus, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos prouolutum iri

præfagio, unde nullum educere poterit Thesei filium, sed solius miserationis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominū hostis ut iuratus, ita & sanguinis innoxij cediumq; impiarum stititissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponet euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Falsus enim malo audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempla noui complura: quid iam alij cum magno suo malo reipublicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominū ruinam exitiumq; milleartifici non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum op peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam in fontem porro sauari anima duertit: tum neruum cōsequutus, alia similia, uel etiam tetriora molitur, quibus in sua nassa arctius constringit, atq; ex Charybdi in Scyllam propellit, quos suis strophis pronas of ferre aures comperit. Hic sanè sæpius conuiuet Deus meritò, cū inuictam eorum incredulitatem, qui, licet aliter Sacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo, instituti, nō tam Dei iusti manum uel probantem uel castigantem agnoscūt in segetū, uinearū & pecorū perditione, quam singularē eius misericordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nec hic prætermittere oportuit, ceter id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempestas calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuē passum iacturam ex grandinis, uel potius glaci procilla, in ditione Rauesteinen-si, non procul à Grauiā. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fasces

quaternos coniunctim ad excitandum, ut apud nos moris est, dispositas, ita dissecit ac excussit, ut omnino trituratas eas, & agrum denuò satum dixisset: unde nec eum conferere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & fœnori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi se-

10 curi sectos, per arua sparsim dissecios fuisse ex eius glaciei uiolentia uidi. Recto autem ductu, nec sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aëris, Georg. 1.
*Sepe ego, cum flauis messorem induceret aruis
 Agricola, et fragili iam stringeret hordea culmo,
 Omnia uentorum concurrere prelia uidi,
 Que grauidam latè segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro
 Ferret hyems culmumq; leuè, stipulasq; uolantes.
 Sepe etià immensum cœlo uenit agmen aquarū,
 Et fœdam glomerat tempestatem imbribus atris
 Collecte ex alto nubes, ruit arduus ether,
 Et pluuia ingenti sata leta bouumq; labores
 Diluit, implentur fossæ, et caua flumina crescunt
 Cum sonitu, seruetq; fretis spirantibus æquor.
 Ipse pater media nimborum in nocte corusca
 Fulmina molitur dextra, quo maxima motu
 Terra tremit, fugere fera, et mortalia corda
 Per gentes humilis strauit pauor. ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alia Ceraunia telo
 Deijcit, ingeminat Austri et densissimus imber,
 Nunc nemora ingenti uento, nunc littora plangunt.
 Hæc profectò syncerè & singulari ani-
 mi studio sibi proposita meminerint,
 qui ad se admonitione pertinere can-
 didam arbitrabuntur. Si uerò plerisq;
 40 indolis morose hominibus recalcitra-
 re, ac in me petulanter uel seridè insole-
 scere lubeat, ipsa quidem per me licet,
 dum modò aduersus cōscientiæ & ue-
 ritatis testimonium non laborent, &*

Dei gloria ac reipublicæ Christianæ quies utilitasque requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confir-
 mati: qui multifariam hoc etiam tem-
 pore secundum eorum incredulitatem
 uexantur à satana, ut aliàs lac ademp-
 tum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs
 10 armentum etiam interemptum à La-
 mijijs putet: & uniuersam agriculturæ
 rationem non ad benedictionem Dei
 in uera fide, sed ad mieras anicularum
 uoluntates referant. Adijciam doctissi-
 mi uiri IULII SCALIGERI uerba ad
 Cardanum: Ais, ad maleficij efficaciam
 conferre malefici constantiam. Puta-
 sti cuiuspiam affectum agere in alium,
 quàm in eum cuius affectus est? Neq;
 20 uerum est, ab homine homini noceri
 posse uerbis. Nam quis illa eum uerba
 docuit? Non homo alius. Nam quis
 illum? Nō cœlestis intelligentia. Quis
 enim eam facere audeat authorem fa-
 scini? Ergo malus dæmon: non ut ho-
 minem faceret potentior, sed ut ip-
 sum deciperet credulitate, atque so-
 cium haberet tum impietatis, tum æ-
 terni exitij. Ipse igitur agit dæmon:
 30 stultus ille ac uæcors, putat suis sese
 uocibus agere.

Porro à contrario quis fortè obij-
 ciet, pluuiâ cieri posse carminibus in
 perniciem à maleficis: quum ex iure
 scripto constet, aliquas in salutem plu-
 uiam prouocare. nam lex 4. C. de ma-
 themat. & mal. Constâtini est, qua ad-
 mittit eos qui precibus, carminib. aut
 medicamentis pluuiam impetrare ua-
 40 lent, aut aliquid quod ad hominum
 salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Sum-
 ma & mens legis est, mea opinione, ut
 si quis istis artibus ad utilitatem ho-
 minum utatur, permissæ sint, ut scribit
 Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2.
 quæ alioqui ueritæ per se sunt, & ma-
 ximè

ximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cum bona uenia, respondeo: Christianum Imperatorem credidisse aliquà in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidem plerique *Ælior* ac poëtæ. Ex quo consequitur, magnâ hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicandum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanæ aut ministros aut ministeria quid se consequuturum consideret. Cæterum, ut semel hoc caput finiam, quid potest in hac re & causa dici dilucidius eo quod apud Hieremiam capite 14. legitur? Nunquid sunt, inquit, in uanitatibus Gentium, qui plueret faciunt? & num cœli dabunt imbres? An non tu es Iehoua Deus noster? Te igitur expectamus. tu enim fecisti omnia hæc.

DE NATURALIBVS PHARMACIS somniferis, quibus interdum illuduntur *Lamiae*, de earum item unguentis, & quibusdam plantis soporiferis, mētēq; impense turbantibus. Caput

XVII.

*Naturalibus
usq; pharma-
cis quædoque
deluduntur à
satana La-
mia.*

Interdum Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quib. ubi se inunxerint, confricuerintq; ita à fraudulento magistro institutæ *Lamiae*, per caminum mœx se euolaturas, ac per aërem longè lateq; euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerrit ille mille artifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimū lethargicumque somnum dilabuntur inficiæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solex-

tissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Aded dira, inquit, cupidō hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortaliū cōmoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatīs componant *Lamiarum unguenta*: quæ quanquā ipsæ superstitionis plurimum admiscant, naturali tamen uieuenire patet intuitu. quæq; ab eis acceperim, referam. Puerorū pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumq; subsidet. inde condunt, continuoq; inferunt usui: cum hac immiscente *leofelinum*, *aconitum*, frondes *populneas* & fuliginem. Vel aliter sic: *Sium*, *acorum* uulgare, *pentaphyllon*, *uespertilionis sanguinem*, *solanum somniferum*, & oleum (et si diuersa commiscant, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubeant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturq; pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorque, id esse in causa non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidetur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maxime exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuantur, cum non uescantur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

*Historia me-
morabilis.*

Striges.

Dum hæc pensculatius perquirendo operam nauarem (incipiti enim immorabari iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis a-
uis nocturnæ similitudine Striges uo-
cant, quæq; puerulorum sanguinem è cunis absorbēt) spontè pollicita bre-
uis mihi temporis spacio allaturam re-
sponsa: iubet omnes foras egredi, qui
mecum acciti erant testes: ipsiisque
nudata, tota se unguento quodā ual-
de perfricuit, nobis è portæ rimulis cō-
spicua: sic soporiferorum ui succorum
cecidit, profundoq; occubuit somno.
fores ipsi patefacimus, multum uapul-
lat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum
eriperet. Ad locū foras redimus, iam
medelæ uires fatiscunt flaccescuntq;.
A somno seuocata, multa incipit fari
deliria, se maria montesq; transmeas-
se, falsa depromens responsa. Nega-
mus, instat: liuorem ostendimus, per-
tinaciter resistit magis. Hactenus Io-
annes Baptista.

*De Subtil. li.
18. de admir-
abilibus.*

Lamiarum quoq; unguentum pro-
pemodum simile tradit Hieronymus
Cardanus, post cuius inūctionem mi-
rabilia uideri apparet. Nam & de his
quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi
sermo est. Constat pinguedine puero
rum, ut dicunt, succisq; apij, aconiti,
pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed ta-
men dormire creduntur, dum hæc ui-
dent. Spectare autem uidentur thea-
tra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes,
formosos iuuenes, reges, magistratus,
imò res omnes quibus delectantur,
quibus etiam se frui arbitrantur. cer-
nunt item dæmones, coruos, carceres,
solitudinem, tormenta. Hæc igitur
sunt uiolentorum infomniorum cau-
sæ. Hinc etiam illas apio uiscitare ait,
castaneis, fabis, cepis, caulibus, phas-
elisq; somnos turbulentos cientibus:
sic magis per somnum ferri uidentur
in diuersas regiones, atque ibi multifa-

riam affici, prout uniuscuiusque fuerit
temperies, unguento adiuuante. Cui
non absimile ad inducendum profun-
dum longumq; somnum, adiungam
hic oleum. Rec. semin. lolij, hyoscia-
mi, cicutæ, papaueris rubei & nigri, la-
tucæ, portulacæ, ana part. iij. baccarū
solani somnifici part. i. ex his omnib.
fiat oleum secundum artis legem, &
pro qualibet uncia istius olei miscea-
tur scrup. i. opij Thebaici. Hinc suma-
tur scrup. i. uel. i. s. & duorum dierum
subsequetur somnus. Liqueorem cōci-
liatē mirificè somnū, ad guttam unā
aut alteram exhibitum, lubens hic ad-
derem: sed præstat nō publicari. Suam
quoq; hic laudem meretur succus sin-
gulari ratione suoq; tempore ex hyo-
sciami radicibus extractus. Eiusmodi
quædam simplicia, puta lolium, faba
inuersa, opium, hyosciamus, cicuta, pa-
paueris species, solanū furiosum som-
nificum, mandragora, nymphaea, atq;
id genus reliqua, naturalium rerum pe-
ritis non omnino ignota inueniuntur,
quibus intellectus uel aufertur uel tur-
batur: ut qui ijs utatur, loquēdo, audi-
endo & respondendo amens uideatur,
uel in somnum altissimū ad dies
etiam aliquot præcipitetur: at eorum
usum, & aquas, uina, pulueres, troci-
scos, olea, aliasq; formas hinc confici-
endi modum, silentio involuere ma-
lui, ne ijs abutendi ansam alicui sub-
ministrasse uidear. Perpetud iuuandi,
& nō lædendi, animum mihi donauit
omnis boni author benignissimus.

*Somniferum
admodum oleum.*

*Simplicia su-
sus turbantia
& aufertur
tia.*

Adijciam hic tamen ob cautionem
historias duas non inutiles, de horum
soporiferorum uiribus. Mulier quæ-
dam ad rem attentior, optimeq; nota,
sed quæ suum iam obiit diem, tritura-
tores in multos conduxerat dies, cura-
ratq; ex lolio diligēter excreto (dourt
nos uocamus) molito pinfitoq; ad-
mista secalis farina, panem apparari
& co-

*Amentia et
somnia gra-
uis ex loli u-
fu.*

& coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret. quo quum essent pasti, in quam leuem inciderunt amentiam: & cum essent aliquandiu rotati uertigine, lasi ad unum omnes in profundū longumq; inciderunt somnum, ut pro labore, quem uetulae prestare oportuisset, ipsi continuò sterterent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

*Solanum ma-
ius herba bel-
la donna.*

Adhuc clarissimus eruditione, multijugaq; rerū obseruatione & usu medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimū nostrum Principem ministerio coniunctissimus, quum Louanij anno quadragesimonono sub Hieremia Brachelio operam medicinæ daret, uidit puerū Seruatij Sasseni bibliopolæ mirādis symptomatibus correptum, ex esu fortē unius baccæ solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter etatem, ignarusq; rerum, ex horto D. Gemmæ Phrylij uicini sui (qui tum eam plantam pręgnātem alebat cum aliquot alijs exoticis herbis) legerat deuoraratq; cerasum uel uuam forsitan existere arbitratus. Puer primū cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consilium & curationem, tam subita symptomata grauiamiratur: statimq; concepta suspitione assumpti alicuius ueneni maniaci, sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit? eū in D. Gemmæ horto luisse narant, uisumq; uersari circa dictam plantam, eiusq; decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundū, ut excitari nequiret, is durat ad horas uiginti quatuor. tum puer spontē euigilat, agnoscens primū patrem, deinde alios, sed stupidior: at paucis tū ex arte ad-

hibitis remedijs, probè restitutus est.

*Dormiti-
stet exeslii.*

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonensi prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quodd & risu simul & deploratione dignū uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter, eo quodd gyneceo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem die quodam cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incideret. Quo finito, quum expectatus mingere uellet, exestis sibi testes animaduertit. tum demū attonitus cognouit, quā diu dormisset, & cur tam lautè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Redijt tandem ad suos, & hanc attulit causam, cur nuptijs facile carere posset.

Albertus Magnus in Ægypto etiam nasci lapidem tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphis, magnitudine calculi, pinguis & uersicolor: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum iuducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iurisconsultis, ubi de quæstionibus agunt, ac tormentis.

*Gemma flaua
porem indu-
cent.
In Lapidario
Diosc. lib. 5.
cap. 115.
Plin. lib. 37.
cap. 7.
Vide lib. 5. ca.
12. post.
Paris de pus.
tract. de Syn-
dic. c. tortura.*

DE OPIO, HEIRAN LVC, GE-
lotophyllide, solano furioso, theangelide, & po-
tu dementante laicum apud Berna-
tes. Cap. XVIII.

Hic obiter, ob raritatē, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarē, ut nihil propè familiarius: quodd eo uorato se ualidiores esse, minūsq;

*Opj frequē
apud Turcas
& Persas u-
sus.*

*Vide etiam
Diosc. lib. 4.
cap. 60.*

*Lib. 3. cap. 15.
Observatio-
num.*

Masschlach.

Oph. on.

Heiran luc.

belli pericula timere, persuasum ha-
beant: quemadmodum in his regio-
nibus, ebrios quoque intrepidius se
quibuscunque naufragiorum & discri-
minum fluctibus obijcere, observa-
mus. Quocirca, ubi exercitum collig-
git Turca, opio uniuerſa ſpoliatur ter-
ra, licet quotannis id incredibili collig-
gatur copia ex papauere albo leuiter
uulnerato, poſtquam capita protrufe-
rit: unde laſtis aliquot guttae ema-
nant, paulatim concreſcentes. Eius ſe-
mine apud Turcas non minus terra
conſeritur, quàm in his ditionibus tri-
tico, præſertim Acharæ, Caracharæ,
Spartadæ, Emetetindæ, & in alijs uici-
nis oppidis Paphlagoniæ, Cappado-
ciæ, Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui
opium non redimat: etiamſi unius a-
ſpri numiſmatis ualorem tantum poſ-
ſideat, eius dimidietatem opio impen-
det, ſecum id tam toga quàm bello col-
laturus. Quidam eius eſui aſſuetus, ſe-
mel drachmam mediam innoxie uo-
rabat: poſtridiè uerò drachmam inte-
gram idem ille deglutijt citra ullum
aliud incommodum, quàm quòd ue-
lut ebrius appareret. Bellonius, qui
huic nunquam aſſueuerat, eo ſumpto,
nihil incommodi ſenſit, quàm in uen-
triculi oriſicio calefactionem, leuem
cerebri turbationem, & ſomnum in-
quietiorem. Tritum Turcis in obijci-
enda calumnia prouerbiū eſt, Opium
comedifti: ac ſi alterius prouinciæ ho-
mini exprobrares ebrietatem. Opti-
mum habetur, amarum ualde, guſtu
calidum, ut os inflammet, ad modum
pilorum leoninorum colore ſuluum,
odore moleſtum & graue. In extremo
refrigerandi gradu id deſignari, cum
ſignificiter amaricet, inflammetq; mi-
rum eſt. Maſſchlach uulgares Turcæ
nuncupant, ophion peritiores. In uſu
quoque habent puluerem illis dictum
Heiran luc: cuius circiter coclear qui-

cunque ſumpſerit, nihil loquitur, ac cō-
tinuò ridet, admiranda ſe uidere ra-
tus: atque hinc ſuos inſtituit geſtus,
ut ingētem omnibus ſpectatoribus ri-
ſum moueat: qui ubi ad mentem re-
dierit, ſe his uel illis fuiſſe locis, & mi-
ra uidiſſe rerum ſpectacula, aſſerit. Ro-
gati illi, puluerem cannabinū eſſe ple-
rique reſponderunt: qui, quāquam ex
10 Galeni doctrina, largius paulò ſum-
ptus caput feriat, uaporem furſum ob-
multam calefactionem mittens: ci-
tius tamen ex gelotophyllide parari
ſuſpicarer, ſi Turcis fuerit cognita ea
plāta, in Baſtris & circa Borylthenem
proueniens: quæ ſi cum uino & myr-
ra bibatur, uarias dicunt obuerti
ſpecies: ridendiq; ſinem non fieri, ni-
ſi potis ex palmeo uino pineæ nucis
20 nucleis, pipere & melle additis. uel
eum ex ſolano manico uel furioſo cō-
fici, quis opinetur non abſurdè. cuius
radicem ad drachmæ unius pondus
ex uino potam, excitare ſpecies ua-
nas, imaginesq; non iniucundas, do-
cet Dioſcorides: ſed duplicatum eum
modum, ad tres uſque dies mentis a-
lienationem aſſerre, addit. Cæterum
quū ad cannabim uires pulueris Hei-
30 ran luc retulerint Turcæ, fortè ſic ex
planta conficitur, quæ Indis Bangue
dicitur, cannabi haud abſimilis (teſte
Garcia ab Horto protegis Indiæ me-
dico) niſi quodd huius ſemen canna-
bino minus eſt, nec ita candicans, ut
illud: deinde huius ſtolones lignoſi
nullo ferè cortice uestiuntur, ſecus
quàm in cannabe. Ex folijs contuſis,
interdū & ex ſemine ſuccus cogitur,
40 mixtaq; uel nuce moſchata, uel gario-
phillis, aut ambaro & muſco exhibe-
tur: unde in extaſin quodammodo ra-
piuntur qui hauſerunt, atq; omni ſolli-
citudine liberantur, nō nihil ridentes.
Hinc magnus Sultanus Badur iaſtare
ſolet, ſe, quando in ſomnis adire Luſi-
taniā

*Lib. 2. de ali-
ment.*

*Gelotophyl-
lis.*

*Solani furio-
ſi radicis ima-
gines uanas
inducit.*

*Lib. 4.
cap. 69.*

Bangue.

*Lib. 1. cap. 24.
ſimpl. medic.
Ind.*

Cap. 24. taniam uellet, Brasiliū, Asiā minorem, Arabiam & Persiam, pauxillum Banguē solū sumere. Huc pertinet

Datura.

etiam Datura Indorum planta, quæ in Malauar nascitur, flore in extremis ramis roris marini colore, qui uelut & semen iniicitur à furibus in cibos eorū quos depreḡdari student: mente enim uidentur alienari qui sumpserunt, & in risum solui, magna cum libertate si-

Tabacum.

Lib. de simpl.

med. India oc.

cid.

Theangelis.

de Indorum Tabaco, Lusitanis Petro nūcupato, Gallis Nicetiana, Herba reginæ & Herba sancta, scribit Nicolaus Monardis Hispalensis medicus. Non quoq; omittendum, quod de theangelide, in Libano Syriæ nasci solita, traditur, ea uidelicet deuorata præfigere homines. At mea quidem opinione, ea uorata dementari homines potuerūt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam apparata organa, insinuans, futura uel ambigūe uel mēdaciter suo more prædixerit. Potamantim itidem ad Indū fluuium inueniri narratur, eaque pota lymphari homines obuersantibus miraculis.

Potamantis.

Bernatiū monachorū tradidit uenefica.

Ioann. Stupff

lib. 13. cap. 33.

In Chron.

Germ. Seb.

Fr.

Potus etiā de

mentantis &

soporiferi ual

de meminit

Paulus Venet. de Reg.

or. lib. 1. cap.

12. 27.

Similis cuiusdam potionis ueneficio laicum dementabāt, uelutq; stupidum reddebāt quatuor ordinis prædicatorum monachi Bernates, anno nono supra sēsquimillesimum, ut aquam causticā siue ardentem absq; sensu tolerarit. Ea Christi quatuor uulnere pedibus, manibus & corpori se imprimere simularat laruata Maria, adornatus scilicet in hanc tragœdiam monachus, qui antea clauum quoque per alterā laici manū transegerat, nihilque non in D. Virginis specie persuaserat, ut illius simplicitate & amentia abuteretur, cum tribus suis fratribus religiosis figmenti conscijs, ad sui instituti confirmationem. Quo nomi-

ne potionatus ille, altari quoque in D. Virginis sacello imponebatur, ubi uelut catalepsi correptus, in turbæ confluentis cōspectu immobilis ad stuporem usque genibus flexis perdurauit: dum interea temporis Doct. Stephanus, fabulæ huius actor, per canalem in Christi & D. Virginis simulachris proximis mutuū colloquium mentitur. Fraude tandem detecta, artificij confessi sūt monachi quæstionibus subiecti, exustique eiusdem anni die postremo Maij. Historia sanē lectu dignissima, ut hinc in reliquarum eiusmodi imposturarum, ad animarum exitium olim ab id genus hominibus constructarum cognitionem promptius perueniatur. Similibus fortassis in suis corporibus quandoque utuntur nostræ Lamie.

DE INCUBI DÆMONIACI

lusione, & incubo morbo natu-

rali. Cap. XIX.

H Inciam incuborū succuborūque laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiose & latius inuestigantes: ut non modò è uulgarium, sed & prudentium animis, semel hoc falsæ persuasione simulachrum excutatur. Quum itaq; huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque anus, à dæmone se comprimi, incubosque pati arbitrentur, hanc commixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mēte imaginariam, uel solū qualicūq; affricu titillationem cieri, accedente rei imaginatione: nec uerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius cōmonuero, nostris medicis morbum quēdam dici Incubum, ab incubando, quod pōdus quoddam nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationem opprimens, & ob id uocem impediens:

y

ita

Congressus dæmonis cū muliere imaginarius.

Incubus.

ita ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs inuadi existimantes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunque epileptici interdiu uigilesque patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria, modò Faunorum in quiete ludibria nominauit. Arabes, inquit Aui-cenna, albedilon & alcratum, Auerro-es elgadum, Azaraius alcaibum, nostri uulgò grauedinem dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoque dicunt sua lingua, Die mar rydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutam, quæ sit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: *ἐφιάλτης* Græcis nuncupatur, id est insul-
tor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & alterum cõprimens, ut nò possit moueri, donec liberetur ab inuasore. *πνιγνίτης* à suffocatio Themisoni dicitur. quæ signa ab imminuto calore proueniunt & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob vapores ascendentes, à pituita & melancholia obte-
nebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuera non sit. Contingit aut potissimum resupino corpore iacere: plerumque ore uentriculi aut pituita crassa lentaque, aut ciborum cõcoctu difficilium copia oppresso. Quum uerò sage sint ob sexum & etatem ut plurimum pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, curnò supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxii: atque accedente illo sensu cõmuni, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiatò, putabunt fatebunturque uerè se passas esse, quod solum uel per somnum uel imaginatione intèsa innotuit: Cõuenientè hic ex Iasone Prateni historiam de ocioso quodam sacrisco ascri-

bendam duxi: ita narrat. Nuperrimè sa-
crificus quidam me conuenit: Domi-
ne, inquit, nisi succurras misero & afflicto, adum est, & prorsus perij: tabes me habet. Viden' quàm sim emaciatus, quàm exanguis? uix tenui pelle cõtegor: succulentus esse soleo, speciosus, & bene habitus: nunc scõdum spectrum uideor, hominisque inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me com meat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uiolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capeffendam fugã expedire ualeo. Vincit me & affixum tenet. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profectò non est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspicatus sum, & quæ hisce manibus exercui, enar. o. Equidem uigilans, mentisque compos, eam uideo coram, & intadentem accipio, conorque oblutari: sed præ languore, metu, angustia & impaeta ui, nihil efficio. Hac de re horum uorsum amens cursitavi, unumquemlibet percunctans, possètne succurrere miserabiliter pereundi. Minoritam consului, quem callidum ueteratorem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabam: sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutem attulit: tantum monebat, Deum optimè maximum, quem iam pridè precibus fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur in-

ἐφιάλτης.

πνιγνίτης.
Incubus olim
quoque demon
putabatur.
Actius libro
6. cap. 12. ex
Possidonio.
Nostrates ap-
pellant Ger-
manicè, Die
mar ryden,
quasi dicas,
modicum uel
pòdus super-
equitare.

*De incubi
morbo. cap. 26.*

*Incubus pag.
sui sacrificum.*

tur infestam uexationē auertere. Adij
uetulam quandam, pro fama popula-
ri, sagam atq; uersutam. Hæc aiebat,
qui sub crepusculum diei statim ab ex-
creto lotio matulam obturare dexte-
ra caligula, & fore ut eo ipso die ma-
lefica me inuideret. Id etsi uanum uide-
batur, nec parum me ab experimento
absterreret religio, uisus tamen impo-
tentia & diurni laboris tædio, tenta-
ui. Et per Iouem, accidit uaticinium.
Veniens in domum meam, uesicæ cru-
ciatum querebatur: nec potui ab illa
aut preculis supplex, aut contentio-
ne minax impetrare, ne sub noctem
ad me terrifica commearer: sed impla-
cabilis ueterem morem asseruat, se-
melq; constituit me fœdo angore con-
ficere. Hominem hunc uix qui uis ulla
ratione ab insania reuocare: sed à se-
cundo tertiæ congressu hilarior fa-
ctus, morbum agnoscere cœpit, & sana-
tionis spem fiduciamq; cōcipere. Iam
ad congressum imaginarium.

HYMENIS MEMBRANAE, QVA
*omnes muniuntur uirgines, ratione commonstra-
ri certissimè, demonum cum mulieribus concu-
bitum esse uanum, merèq; imagina-
rium. Cap. XX.*

*Concubitus
demoniaci
uanitas.*

Primū huius cōgressus uanitas,
fucusq; apertissimis atque aded
oculatis testimonijs, ac argumen-
to irrefutabili conuincuntur, si uirgo
hoc deprauatæ imaginationis fascino
agitata, ludibriaq; eiusmodi perpeffa,
quæ à dæmonis initu corrupta creditur
(qualem apud Hollandos religio-
sam, ex propria peractæ cum dæmone
huius spurcicie confessione flammis
adiudicatam scio) ab obstetrice peri-
ta, uel alia non indosta femina inspi-
ciatur, contrecteturq; eam enim ad-
huc uirginitatis zona, hymene nimi-
rum munitam esse (si alioqui à uiri
concubitu fuerit libera) comperie-
tur. Ea siquidem omnes uirgines ab i-

*Virgo religio-
sa apud Hol-
landos ob in-
cubum prae-
prie exorta.*

Hymene do-

nitio dotatas, obuinctasq; à condico-
re Deo fuisse, contra multorum secus
contententium sententiam ostende-
re uolui: primumq; generale Mosis ex
Dei uoluntate consilium, de indicijs
uirginitatis indubitatè cognoscendis,
si de uirgine matrimonio tradita, in lē-
sæ antea pudicitie suspicionem mari-
tus uenerit, proponam explicaboq;.
id tale est: Si duxerit uir uxorem, ac-
cesseritq; ad eam, & odisse eam cœpe-
rit, quælieritq; diuortij occasiones, no-
men pessimum ei obijciens, & dixe-
rit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad
eam, non inueni uirginem, uel uirgi-
nitatis signa: tollent eam pater & ma-
ter eius, & proferent signa uirginita-
tis puellæ ad seniores ciuitatis, qui
sunt in porta, dicetq; pater: Filiā me-
am dedi huic uxorem, quā quia odit,
imponit ei nomē pessimum, ut dicat,
Non inueni tuam filiam uirginem: &
ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ
meæ. Expandent uestimētum coram
senioribus ciuitatis, apprehendent-
que senes urbis illius uirū, &c. Qudd
si uerum est uerbum illud, & signa uir-
ginitatis in puella non fuerint inuen-
ta, ducent puellam ad ostiū domus
patris sui, obruetq; eam ciues illius ci-
uitatis lapidibus, ut moriatur. Ad hu-
ius loci explicationem, & ut medicis
in omnibus puellis hymena nō agno-
scentibus satisfiat, ac meum interim
prosequar institutum, breuiter de eo
quædam hic dicam.

In uirgineis locellis, uel *νολην* *υ-*
νολην inhæret latetq; hæc tunica ca-
stitatis conseruatric, qua primo in-
sultu disrupta, uenarum uteri orificia
hic intexta, desinentiaq; sanguinem
fundunt, menstruum uulgò, licet im-
propriè, appellatum. Vnde nuptis uir-
ginibus, prima concubitus nocte, ex
huius membranæ uiolenter ruptæ ue-
nulis sanguis promanat: cuius lituris,

*tata sunt om-
nes uirgines.*

Deut. xx.

*Virginitatis
signa.
Mosis locus
explicatur.*

ut uirginitatis uel uirginalium notis, testibusq; tincta quibus teguntur uel incumbunt linteamina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uoluntate antea pudoris zonæ falsò infumulantibus maritis expandi ostendique iubet Moses.

Apud Hispanos quoq; admodum uulgare est sponsis, eas solutæ uirginitatis lituras sanguineas in linteò à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quædam lucri cupidæ nimis matres, hymena inuiolatū, eiusq; rupto manantem sanguinem alia materie ficta imitatæ.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam tegumentum illud solidissimum deprehenderim, id ipsum quoque à pudicissimis, mihiq; familiaribus matronis, quæ in seipsis hoc pudicitæ munimè tum prima admisione obseruauerunt, pudica collatione cognouit: quæ & omnes uirgines eo donatas esse, ex fœminis itidem alijs, quibuscum familiariter & occultè hac dere contulissent, se intellexisse, unò quoque asseuerunt quæ.

Membrana interim alias crassiore firmioreq; quædā tenuiore fragiliorque hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisq; etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perrompi constat. Exemplo id testatum facillè fecerim: uerum non est nostri instituti, inutilem huius argumèti contexere telam. Satis sit indicasse, imò apertè ostendisse rationes, quibus succuborum, incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locum non nihil explicuisse: & medicis negantibus membranam hæc in omnibus uirginibus, ansam subministrasse, eam oculatius obseruadi: cuius quidem uitiatæ prius nomine, u-

xorem secretò arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illusus, diabolum ut multiformem, Venereæ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimèto inuiolato, posset ex eiusmodi cōgressus partu progignere uterus materierum usque adeò grandium, durarum, inæqualium, asperarum, acutarumque monstra, qualia Magdalenam quædam Constantiæ capram ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur. Enim uerò si à portento sarum harum rerum procreatione puella, à partium uteri peritis introspiceretur cōtrestareturq; ut artis est, fraudem illusione primùm phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius ille cōgressus iudicaretur uerus, dolores partus à spiritu cieri, atq; rerum absurdarum insensilium mortuarumque congeriem uelut illius coitionis fœtum ostentari à mille artifice, euidenter constaret.

QVO'D FILII DEI AD FILIAS hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur: quo magis cōgressus diabolici uanitas elucescit.

Cap. XXI.

SI quis iam præfractior, ad illā Mosis sententiam mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierum concubitu frui, atque generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kifami, uerba hæc, quibus errorem hunc solidè refellit, opponam: Illud, inquit, rejiciendum, separandumq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod nō modò è nostris quidam, sed etiam

Hymen membrana alias crassior, alias ualidior, ut sectione opus sit, aliàs fragilior.

Cap. 32.

30

40

Gen. 6.

Lib. 6. ca. 32. de Perenni philosoph.

etiam prophanae philosophiae profes-
sores plerique sibi persuaserunt, de fi-
Genes. 6. lijs illis Dei, qui dicuntur apud Mosem
filias hominum uidisse, accensosq; in
earum cupiditate, ex eis filios genuis-

Nephilim. se: qui quum dicantur Hebraicè Ne-
philim, ab Hebraeis nescio quibus, &
nostris, quinetiā externè philosophis,
dæmones crediti sunt, qui partem di-
uinam atque humanam mistam ha-
buerint, fueruntque multi, filios illos
Dei angelos suspicari: è quibus, cum
multis Hebraeis, Iosephus in sua de
Lib. 1. cap. 3. Antiquit. Iudaic. historia: quem tamè
Zonaras historicus excusat, quasi an-
gelos ille appellaret filios Seth, ut Deo
placentes, & angelorum uitam æmul-
antes. Fuerunt & alij in ea opinione,

Lib. 2. cap. 11. ut Laetantius: uideturque antiquissi-
Inst. diuin. mus error è libris Moysi non rectè in-

tellectis haustus. Siquidem perhibet
Plutarchus, Pythagoram, Xenocra-
ten, Platonem, Chrysippum, supe-
riores Theologos sequentes credidisse,
dæmones fuisse hominibus qui-
dem robustiores, uiribusq; longè præ-
cellentes, diuinitatem (inquit) habentes
neque synceram neque puram, sed
cum animæ natura & sensu corporeo
coniunctam, uoluptatis & laboris ca-
pacem. Hoc etiam credidit Athenagoras
philosophus Christianus, Iustinus
item idem philosophus, & Ter-
tullianus, omnes ambiguitate uoca-
buli ducti: arbitratiq; filios Dei, an-
gelos, purosque deos, genitos ex eis:

*Heroes, unde
dicti.*

alij dæmones, alij heroas uocantes,
ἀνδρὲς ἰσχυροὺς, amore illo quo illi filij
Dei in foeminas exarsissent, filiosq; e-
ximiae uirtutis & audaciae genuissent,
quod in Cratylo etiam retulit Plato.
& Athenagoras in legatione scribit:
Similis quoque conditio fuit angelo-
rum. Etenim cum omnes essent libere
uoluntatis, alij in ea qua creati à Deo
fuisent, cōditione permanserunt: alij

naturam suam & conditionem uiola-
uerūt. Is ergo dēmon materiæ, & for-
marum quæ sunt in ea, Imperator ex-
titit, & cæteri qui ex his circa primum
æthera uersantur. Scitis autem nihil
absq; testimonio nos prædicare, cum
nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur
à carne uicti, & in cōcupiscentiam
prolapsi: is autem neglector, & pra-
uus circa rerum sibi creditarum curam
est inuentus. Ex his uerò qui in uirgi-
nes exarserūt, nati sunt hi qui Gigan-
tes sunt appellati. Itaque angeli lapsi
de cœlo, circa aërem & terram, prohi-
biti deinceps cœlum repetere, uersan-
tur: animi quoque Gigantum circum
mundum. hæc ille. Tertullianus quo-
que eadem sensit. Quæ quidam do-
ctiores melioresq; Theologi, quibus
filiorum Dei notior fuit appellatio, nū-
quam dixissent: nō Hieronymus, nō
Augustinus, non Gregorius Nazanze-
nus, non prudentissimus Chrysosto-
mus. Nec difficile est erroris fontem
agnoscere: nec durum probare, soli-
tas Sacras literas filios Dei nuncupare
dilectos illi, illumq; colentes. Vt de Is-
raële: Ex Ægypto uocaui filium meū.
Et in Exodo: Filius meus Israel. In
30 Psalmo quoque clara existit differen-
tia, cum homines sunt filij Dei, & cum
non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij Ex-
celsi omnes: uos autem sicut homi-
nes moriemini. Ecce eosdē filios Dei
& homines appellat: sed filios Dei,
quia creati ab illo, factiq; uelut dij, fu-
turiq; si Deum coluerint: homines
autem, quia in terrenam fragilitatem
dilapsi, regis cœlestis imagine deni-
40 grata. Tales erant illi eluionis tem-
pore filij Dei, bona progenies ex Seth,
quæ commissa cū filiabus hominum,
scilicet corruptissimis foeminis, quæ
sicut uxor Adam, deincepsq; ferme
omnes, sic maritos suos corruerunt:
unde corruptiores filij nati, origo ma-

*Filij Dei
qui.*

*Osai. 11.
Num. 24.
Matth. 23.
Psal. 81.*

Filij Dei.

li, sanguinis pij cū impio commistio:
propterea nati bellicosi, superbi, con-
tumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura
non abhorrentia: cum illa non absint

*Cur demon
coire nequit.*

à fabulis Poëtarum. Nec naturâ fieri
potest, nec assentitur philosophia, spi-
ritus corpore nudatos, amore scēmina
rum capi, aut ex eis generare potuisse.
Habet enim fontem suum, & inferio-
res ortus, cupiditates: si desit causa, de-

*Spiritus cor-
nem & ossa
non habet.
Luc. 24.*

fit effectus. Vbi non sunt membra ge-
nitalia, non est amor coeundi. Vbi nō
est cibus & potus, non est sperma. Vbi
non fuit quærenda successio & propa-
gatio, non adhibuit natura cupidita-
tem generandi. Sicut spiritus nudi si-
tire aut esurire non possunt, sic Vene-
ris libidine nequeūt inflammari. Ab-
surdum quoque, duo esse genera dæ-
monum: tum ipsos angelos lapsos in
concupiscentiam, tum animas Gigan-
tum. Fuerunt enim Gigantes homi-
nes, nec ex hominibus faciendi sunt
dæmones: nec casus eorum fuit, quōd
exarserint in amorem. Erunt igitur fa-
bulosi dæmones, tam quos libido ra-
puisset, quā generati ex eis. Tales e-
runt, quales Hector, Achilles, Æneas,
Hercules, ex hominibus & dijs nati,
apud Poëtas. Hæc Augustinus Steu-
chus: à cuius sententia rationibus ac
ueritate comprobata, quamuis Lactā-
tius *de uoluntate* discrepet, in uniuersali
tamen de gentiliū dijs, *si* nō disce-

*Lib. 2. de in-
stit. relig. c. 2.
Deos ac dæ-
mones nō co-
ire.*

dit. Sic enim argumentatur: Quid est
autem tam remotum à Deo, quā id
opus quod ipse ad propagandam so-
bolem mortalibus tribuit, & quod si-
ne substantia corporali nullum potest
esse? Dij ergo si sunt immortales & æ-
terni, quid opus est altero sexu? nimi-
rum ut generetur. Ipsa progenie quid
opus est? cū successione nō egeant,
qui futuri sunt semper. Poterat hic ar-
gumentum Lucretij addere, quod e-
go ualidissimum existimo:

Lib. 1.

— Si nūmina nasci

Credimus, haud quenquā fac est cepisse deorū.
Sequitur apud Lactantium: Vt habeat
uel ministros, uel in quos ipse possit
dominari. Quid igitur opus est sexu
scēmineo, quum Deus, qui est omnipo-
tens, ut uocatur, sine usu & opera scē-
minæ possit filios procreare? Nam si
quibuscūq; minutis animalibus id præ-
stitit, ut sibi è folijs natos, è suauibus
herbis ore legant: cur existimet ali-
quis, ipsum Deum, nisi ex permistio-
ne sexus alterius, non posse generare?
Illos igitur quos imperiti & insipien-
tes tanquam deos & nuncupāt & ad-
orant, nemo est tam inconsideratus,
qui non intelligat fuisse mortales. At
Kimhi hic dicit: Omni rei quam Scri-
ptura uult magnificare, subiicitur no-
men אל sicut & in Propheta legimus
אלהינו אל אלהינו ciuitas magna Deo,
id est, ciuitas magnificentissima. Aben
Ezra intelligit per filios Dei, homines
Deū agnoscētes. Chrysostomus hūc
locū explicans, docere uidetur, quōd
non solum absurdum est, sed etiam im-
possibile, ut improbi angeli cum scē-
minis coitum exerçant, sic inquit:
Dementia plenum est dicere angelos
deiectos è cælo, ut cū mulieribus rem
habeant, & quōd incorporea illa na-
tura corporibus copuletur. Neq; enim
possibile est, incorpoream naturam il-
lam habere unquam cōcupiscentiam.
Et paulo pōst: Valde insanus esset, qui
comprobaret talia uerba dementiae
plena, quōd incorporea & spiritua-
lis natura, corporis complexum ferat.
Cornelius Agrippa in eo libro, quem
aduersus Lamiarum inquisitores in-
scriptū emisit, hanc Chrysostomi sen-
tentiam decorquet in illos, qui male-
ficas mulieres, quōd se rem Venereā
cum dæmonibus peregissee, falsæ sint,
insectantur & puniūt: quam quidem
rem ipse, & certè merito, irridet ceu fa-
bulo-

*Homil. 20.
in Genes.*

bulosam, & à somnijs ac imaginationibus delirantiū anicularum enatam: quæ quum sepe dormientes per somnia decipiantur, & interdum quoque uigilantes ex uehementis libidinis imaginatione illudantur, tamen arbitrantur ea uerè sibi contigisse, quæ sola imaginatione sunt peracta. Sunt inter ueteres & alij Chrysostomo astipulati, inter quos præcipuus Ioānes Cassianus Chrysostomi discipulus, in cuius lib. 2. Collat. ca. 8. hæc leguntur: Nullo modo credendum est, spirituales naturas coire cum foeminis naturaliter posse: quoniam si hoc aliquando secundum literam fieri potuisset, quomodo nunc quoque uel frequenter, uel raro id ipsum euenire non contingeret, & absque semine uel coitu uiri alios nasci? similiter de mulieribus conceptum dæmonum cerneremus. Consimilem habet uim id quod Philostrius Brixienensis episcopus cap. 108. sui Catalogi aduersus hereses in hunc modum refert: Alia est hæresis, quæ de gigantibus asserit, quod angeli semiscuerint cū foeminis ante diluuium, & inde natos esse gigantes. Sed si quis putauerit angelos ita peccasse transformatos in carne, & in ea remansisse, aut ita factos carnales crediderit, is uiolenta ratione decernit historiam: sicuti & paganorum & poetarum mendacia asserunt, deos deasque transformatas nefanda coniugia commisisse. Quod si factum est aliquando, & nunc fieri, non erit ambiguum: quod autem non factum est aliquando, nec modò fieri manifestum est. Neque ab his abhorrent, quæ Cyrillus Alexandrie episcopus in eandem ferè sententiam differuit lib. 2. Allegoriarum in Pentateuchum. His accedit auctoritas Concilij Ancyranj, detestantis insanam opinionem quarundam neneficarū mulierum, asserentium se noctu per lon-

ga terrarum spacia ab improbis spiritibus deduci, ubi cum dæmonibus indulgent uarijs uoluptatibus, epulis & libidinibus, &c.

SEMIDEOS, VT ALIOS mortales, fuisse natos: nec hominem, nec perfectum animal absque coitu & semine maris ac foemine, nasci aut concipi.

Caput XXII.

EX superioribus apparet, quàm absurda sit ac prorsus indigna Christiano, Fulgentij sententia, qui quos Scriptura Nephilim, & Hebræorum theologia Isim appellat, eos & Heroas, & Semideos, & deos Senones dictos ait: aut quia ob meriti paupertatem cælo digni non censeantur, nec terreni tamè putentur propter gratiæ ueneratione, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficijs in hac uita præcellentes, post exutum hunc mortalem hominem in deorum beatorū choros trāslati sunt. iisdem quibus olim in hac uita beneficijs ac uirtutibus, mortalibus perpetuò prouidentes: aut quia arcano superum semine procreati sunt, quos ex deorum siue dæmonum commixtione cum hominibus genitos putant, indeoque mediam quandam naturā sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint. Etenim nō apud Christianos, sed apud Ethnicos numina quædam tantum sunt terrestria, quædam cœlestia tantum, quædā media, quæ Apuleius animalia ingenio rationabilia, & animo passiuā, corpore aërea, tempore æterna dicit. Antiquitas autē Medioximos appellauit, quod uelut intercessores Deos minores, hominum autē natura maiores esse, & diuina quædam munera nobis tanquam uoluntati conferre uiderentur: ut Esculapius, Pollux, Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij, quos Augustinus Streuchus nomina-

Nephilim.

Isim.

Semidei quales creditur Senones.

Medioximi

dij.

Sermones.

Cap. 16. g. 1.

Hercules.
Aeneid. 8. uit. Herculem Seruius communem
Deum utriusque naturæ dicit, mediū
inter diuinitatē & humanitatem. Ex
Alcmena.
Dius ex ho-
mine nan po-
test nasci.
Festus verb.
Med.
Mediusfi-
dus. Ioue enim & Alcmena natus fingitur,
quæ uxor erat Amphitryonis. Hinc cū
per Herculem iuratur, Mediusfidius
iurari solet, quasi medius filius. Vt au-
tem ex homine Deum nasci, nec diui-
nitatis nec humanitatis patitur ratio,
siue ex fœmina & uiro simul, siue ex
uirgine tantū, quemadmodum Si-
bylla Erythræa dicit,

— ὁ Διὸς ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ —

ἢ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ, θεὸς τε καὶ ἀνθρώπος ὄναι:

Nullum ani-
mal nisi ex u-
troq; sexu. sic etiā neq; homo, neq; perfectum
animal, nisi ex maris ac fœminæ con-
gressu, uel cōcipi uel nasci potest. Re-
pugnaret enim hoc nō solum ipsi ue-
ritati, ac sacrosantæ religioni nostræ,
uetū etiam uniuersæ rerum naturæ.

Nam profectō in hominib; ceterisque
animantibus diuersitas sexus & coit-
tio & generatio nullam habent aliam
rationem, nisi ut omnia genera uiuen-
tium, quando sunt conditione morta-
litate obitura, mutua possint succes-
sione seruari. Quod si absq; coitu se-
xus utriusque, uel quo alio modo fie-
ri posset, iniquissimas atque ridiculas
tulisset Plato leges, qui cœlibatū ē sua

Dial. de Re-
pub. 10.

L. 1. ff. solut.
matr. intem.
de Non. de
nupt.

Animalia
perfecta &
imperfecta.

Genes. 1.
August. 1. 1b.
2. Sententia
rum, Sent. 7.

republic. non solum exterminauit: sed
ijs etiā qui non nubarent, multas pœ-
nasq; constituit. Atque hæc est unica
naturalis nuptiarum & ratio & causa,
quam Iureconsulti prudenter inspi-
ciunt. Aristoteles quidē & Theophras-
tus animalia bifariam generari rectē
dixere, alia scilicet ex coitu, alia ex ter-
ra & putredine. At illa perfecta sunt,
hæc autē imperfecta, de quibus hic nō
loquimur. Etenim Deus in principio
perfecta omnia cōdidit, & hominem
quidē & reliqua in speciem suam, hoc
est masculū & fœmellam, nullo gene-
re excepto, nec aquatili, nec uolatili,
nec terrestri. Nam in uniuersali natura

παντα mundi, licet ipse postea sua uir-
tute denuō quælibet creare potuisset,
Nohæ tamen ita mandat: Ex omni iu-
mento mundo tolles septem & septē,
masculum & fœmellā eius: de iumen-
to uerō immundo duo, masculum &
fœmellam eius. De uolucré quoq; cœ-
li septem & septem, masculum & fœ-
mellam, ad uiuificādum semen super
faciem uniuersæ terræ.

Gen. 7.

Quare Aeneas Syluius fabulosum
esse putat, anseres in Scotia uicina ex
arboris fructibus in aquam decidentibus
nasci, ut tradit Saxo Grammaticus:
licet Guilielmus Turnerus Anglus scri-
bat, hoc anserum genus Berniclam di-
ctum (cuius uel nidum uel ouū nemo
uidit) sine parentū opera gigni spon-
tē, quum scilicet ad certū tempus ma-
lus naui in mari cōputruit aut tabulæ
aut antennæ abiegnæ, inde in princi-
pio uelut fungos erumpere, in quibus
temporis progressu manifestæ auium
figuræ cernerentur: deinde pluma ue-
stitæ, postremō uiuæ & uolantes: atq;
id asseri, præter cōmune omnium gen-
tium littoralium, Angliæ, Hybernias,
& Scotiæ testimonium, à Gyrardo, qui
multo fœlicius quàm pro suo tempo-
re Hybernias historiam conscripserit.

Animalia
nulla ex se or-
cipere.

Bernicla, an-
ser Scotia.

Ac idem ille non satis tutum esse nul-
go fidem astrui, & Gyrardo ob rei ra-
ritatem non credendū subiungit: qua-
re is ipse qui Anglus natione, & medi-
cus professione erat, Theologum An-
glum consuluit, qui uerum esse quod
de huius auis prodigiosa generatione
dicitur, affirmauit: uerū in rerum na-
turaliū cognitione potius docto medi-
co ipsi Turnero, quàm Theologo fidē
præstandam existimarem. Huc perti-
net quod de uolucré Ephéméro tradit
Aristoteles libro 7. de Histor. animal.
Hyspanis stultus apud Cymeriū Bo-
sphorū sub solstitiis, desert ueluti fol-
liculos acinis maiores, ē quibus qua-
drupes

Ephéméro
auis.

drupedes uolueres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianū usque diei tempus uiuit & uolat: mox descendente solo macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita nō ultra unum diem protrahitur: unde Ephemerum, id est diarium appellatū est. At prodigiosa hæc narrationes nō semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channē piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramque uim singulis inesse, ac sine mare æquē gignere: quodque Aristoteles & Alexandri milites sunt commenti, generationem murium lambendo constare, nō coitu. Hyænam quoque parere sine mare, uulgus credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum fœmellis traditum est. Oues ex terra nasci scribit Sigismundus Baro, &c. in Moschouia, & Scythiæ histor. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit Plinius, in Lusitania circa Vlyxipponem oppidum, & Tagum amnem, equas Fauonio stante obuertas, animalem concipere spiritū, indeque partum fieri, & gigni perniciosissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

Plin. lib. 32.
cap. 7. lib. 3.
cap. 57. lib. 10.
cap. 65.

Plin. lib. 9.
cap. 30.
Origenes in
prin. cont.
Eusebium.

Plin. lib. 8.
cap. 42.

Virg. 1. Georg. Ore omnes uerse in Zephyrū stant rupib. altis, 30
Excepantque leues auras, et sepe sine ullis
Coniugijs uento grauide. —

Nemo præter
Christum ex
uirgine natus
sine uiri se-
mine.

Esais 7.

August. c. 1.
Eud. cap. 9.

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respuit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda? Cōcideret enim summū nostræ fidei fundamētū, abstrusissimūque incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operāte Spiritu Dei fuit effectū, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo & ante partum & post partū, Christū hominē & Deū sine uiro & cōcepit & peperit, ut supra demonstratū est: nec ulli unquam hoc aut tributū fuit, aut tribuetur mulieri: ne forte potentia & uoluntas di-

uina præterdatur, cū hæc mendacia passim tradi uidemus: ueluti Platonē ex uirgine, Apollinis phœasmate oppressa natū: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthresi Gothorū regis castra egressas, ac per Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrantes, à Faunis & dæmonib. cōpressas, ac inde præcreatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amētes uicissim fœminas in officio artius cōstringāt, ardēter animarū perditionē depereuntes. Quod autē nō ex mare, sed ex semetipsis concipiūt mulieres, ea est caro informis, inanima, quā molā nos uocamus. Ideo non animatur, quā nō est ex duob. licet quoque neminem uidisse unquam mulierem sine uiro uel molā uel eiusmodi quippiam concepisse, asserat Gatenus lib. 14. de usu part. Falsissimē igitur Simō magus ex uirgine se natum iactabat, ut Deum se mentiretur: falsissimē Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infra dicemus: falsissimē Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerūt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.

Alruna.

Hunni.

Mola mulierum.
Plin. li. 7. ca. 15. et lib. 10. cap. 64.

Plin. lib. 17. cap. 37.

COMMENTVM DE MARTINI LUTHERI ortu demoniaco. Cap. XXIII.

IN ætate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimū. Episcopus in celeberrimo famosi oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit historiā, quam certē lepidam atque hoc loco dignam negligi minimē oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligant. Diabolus in forma mercatoris & artificis gemmarij Vuittembergam uenit, ubi apud ciuem hospitio excipii cupit, quodd

quod merces suas preciosas communibus hospitibus credere minus aude-
ret, pro beneficio interim iustam pol-
licitus remunerationē. Cæterum ubi
hospitis filiam in amplexus muneribus,
blanditijs, alijsq; uoluptatis irri-
tamentis pellexisset, eius tandem cō-
cubitu fretus, breui euauit, nec po-
stea apparuit usquam. Puellæ indies
magis ac magis uterus intumuit, quæ
enixura tam horrenda raraque edebat
indicia, ut forū non legitimè con-
ceptum esse, argumentis minimè ob-
scuris præsumeretur. Puer adolescens
tatum paucō tempore in scholis pro-
mouit, ut suos cōtaneos & commilito-
nes facile uinceret, uitę tamen ratio-
ne simulata. Inde ex patris instinctu
factus monachus, uim religiōis uirgi-
ni (quemadmodum ab eruditis uiris,
ijsdemq; non paucis fertur) intulit ab-
iecta cuculla. Romā uerō profectus, ut
conditionē fortiretur feliciore, nec ex
animo res cederet, incidissetq; in san-
ctis. patris Papæ & Cardinaliū incle-
mentia; consilio inito cum suo patre,
ut ob denegatas preces se ulciscere-
tur ab eo consulitur (quod imperitam
plebem seductu facilem intelligeret).
ut cōmentariolo orationem explica-
ret Dominicā, quā cunctos simul Chri-
stianos mouisse oportet, ut ea ratione
sui instituti uoto potiretur. Explica-
tionem autem hanc tanto artificio &
fastu contexuit, ut non modò uulgaribus,
sed & eruditjs plerisque, donec
fucum animaduertent, commenda-
retur. Tragicus hic Virsus plebeiorum
hominum erga se studia uidens, lon-
gius indies grassari cœpit tam ore
quàm calamo contra Romanę sedis
indulgentias, & quædam eiusdem in-
stituta alia, donec redargueretur, pu-
descheret & conuinceretur: nimisque
longum foret enarrare singula: sapien-
tiam sã distum. A doctis omnibus hic

Virsus nuncupatur. Nomen eius, quem
digito commonstramus, plus satis in-
telligitur. Indignum etenim ut ille in
uerbi Domini cathedra nuncupetur.
In summa, fons est & origo uniuersæ
hæreseos, in cuius extirpationem Cō-
cilium hoc sanctum tam diu inceptū,
& agitatum: nunc tandem cum utili-
tate non exigua absolutum esse, meri-
tò acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religio-
nis nostri temporis Gallicè cōscripta,
authore S. Fontaino theologię docto-
re, tradit quoque probabilem esse o-
pinionem, literarū monumentis pro-
pagatam: Margaritham uidelicet Lu-
theri matrem ex diaboli coitu conce-
pisse, qui aliquoties ante cum ea fuisset
cōgressus, quàm Ioanni Luder ma-
trimonijs fœdere iungeretur.

Lutheri profectō doctrinam alijs
ueritatis machinis impugnare & con-
uellere oporteret, non eiusmodi si-
gmentis, alioqui uulgus intelliget.
Siquidem crassum nimis hoc cōmen-
tum est de tali dæmonis concubitu,
quum ex descripta eius uita omnibus
constet, natum fuisse anno 1483. die 10
Nouembris, nocte post horam unde-
cimam, Islebię sub imperio Comitum
Mansfeldensium, ex patre minimè ob-
scuro Ioanne Luthero, uiro Patricio,
& huius pudica coniuge Margarita
matre: atque Martini nomen ei impo-
situm, quod dies proximus, quo per
baptismū Ecclesię initiaretur infans,
Martino sacer esset.

CVR EX DIIS AC VIRGI-
nibus homines nasci confictum sit, & qua ratio-
ne spiritus ac dii cum mulieribus cœcant,
historijs aliquot docetur.

Cap. XXIII.

Conficta autē & excogitata fue-
runt illa ab hominibus & anti-
quioribus, & nostro seculo, uel per
adula;

Cur sine uiri
coitu, multi
nati fuerint.

adulationem, ad principum ac potentum familias illustrandas ac euehendat: uel per pudorem, ad obscuritatem generis aut natalium turpitudinem regendam: uel per timorem, ad stupra mulierum aut adulteria celanda: sicut & felicibus ex ueteri prouerbio, sunt trimestres partus, & ut Suétonij uerbis utar, patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Droimum, mox Neronem prænomine, Liuiam quæ Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit, fuitq; suspicio ex utriusque per adulterij consuetudinem procreatum. Statim certe uulgatus est uersus, *his uiribus nati & pulchra uacillat*. Vel etiam conficta fuerunt hæc per artem, ad libidinem quorundam explendam, qui plerumq; sunt aut lasciuui iuuenes, aut ociosi sacerdotes, & forma & uarietate mulierum templa frequentantium capiti. Iouem hoc pacto Danaë misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum. Et Chærea consimilem iam olim luisse se lusum ait, Deum sese in hominem conuertisse, atq; per alienas tegulas uenisse clanculum per impluuium, fucum factum mulieri. At quem Deum? qui templa cæli summa sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem?

Patebit hoc optimè ex hac elegantissima Iosephi historia. Circa Christi tempora etiam Romæ, in sacris Isidis, summa turpitudine deprehensa est. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quam natalium claritate illustis, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed imprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. Huius amore captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat forma quam quæ corrumpi posset muneribus, eo magis accendebatur amā-

tis infania, ita ut offerret ei pro unica nocte ducenta drachmarum millia. Ac ne sic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum non fefellit. Idem, libertam Mundi paternam, uarijs instructam, sed non probatis artibus: quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens, effecturam se ut potius Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuvene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingressa est, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciens porro, eam uehementèr addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimum est, ostentato præmio, in præsens xxv millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti complotem. Illi auri cupidine tacti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit: & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, uenire se ait missum ab Anubide, capto ipsius forma, & iubete ut ad se ueniat. Illa libenti animo accepit nuntium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, conditam sibi cenam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset uiro coniugis pudicitia. Itaq; in templum proficiscitur, & post cenam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latenteibi Mundum

Amoris uis ac precium.

In uita Claudij Cæsaris.

Imber aureus Iouis.

Terent. in Hecyra.

Ioseph. antiquit. Iudæic. lib. 8. cap. 4.

Paulina probitas.

D. Mundus amoris impotentia.

Falsa religionis usus.

Sacerdotes Isidis lenocinantes.

Iuuenis pro deo coitus.

dum incidit, totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte, priusquã sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa, congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam cõsiderantibus: nec mirari tamen non poterant, ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patrata tertio, Mundus adamatæ forte fortunã obuius: O factũ bene Paulina, inquit, quodd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uolũtati gesisti. Nihil enim mea refert, quodd Mundum contempsisti, quandoquidẽ prætextu Anubidis optata uoluntate expletus sum: atq; his dictis abiit. At mulier tum primò deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat: & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam infigne ludibrium impunitum sinat. mantus porro Imperatori totũ significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucẽ egit: unaq; Iden, inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrupenda mulieris pudicitia: dirutoq; templo, statua Iſidis iussit mergi in Tiberim. Mũdum autem mitiore pœna exilij castigasse cõtentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens.

*Lenocin
paua.*

*Eul. hist. lib.
m. cap. 25.
Deorum libi
dines per fa-
cerdotes exer-
centur.*

Eusebius non minus notabile refert Saturni adulterium. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex responso numinis, adorantibus in templo nobilibus quibusque & primarijs uiris, quorum sibi matronæ ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnũ præcepisse, ut uxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat, gaudens q uxor sua dignatione numinis uocare-

tur, exornatam comptius, insuper & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, cõiugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clauis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde facto silentio per occultos meatus & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat aut simulachrum illud à tergo exesum, & parieti diligẽter annexum. Ardentibusq; intra eadem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subitò per simulachrum æris conceui proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quodd dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam uerò quæ libitum fuerat, uel ad cõsternationẽ maiorem, uel ad libidinis incitamentum disseruisset numen impurum, arte quadam linteolis obductis, repentẽ lumina exinguebantur uniuersa. Tum descendens, obstupefactæ & consternatæ mulierculæ adulterij fucum prophanis commentationibus inferebat. Hæc cum per omnes miserrorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis fœminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse uocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus, inscriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cõuicto atque confesso, cæcisq; fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaferat domos, adulteris matribus, incestis patribus, liberis spurij deprehensis. Hinc existimare possumus, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus semper usitata sacrificis, ut

*Fucum sacræ
domum in no-
dulerij.*

*Sacerdotum
semper pro
hac*

344
deus suo com-
dunt & coe-
unt.
Daniel. 14.

hac de causa simulachra deorū, ipsosq;
deos & comedere, & bibere, & coire
fingerent. Nota est historia apud Dan-
ielem, de sacerdotibus Bel septuagin-
ta, qui cū ea quæ Belo proponeren-
tur, tam constanter eum ipsum consu-
mere affirmarent, ut sanctum Dei pro-
phetam in discrimen uitæ adducerēt,
ostium fani regem obsignare patien-
tes: eos tamen sub mensa occultum
aditum habuisse, ac per eum cum ux-
oribus & liberis ad Dei pateras exhau-
riendas patinasq; euacuandas uenisse,
ex uestigijs ille summa prudentia
deprehendit, regiq; demonstrauit. Quæ
sagacitas quàm nostris etiam tempo-
ribus utilis, atq; adeo necessaria esset,
Aureliana Necromātia docet, & Chri-
sti diuæq; uirginis apud Bernates col-
loquium monachorum arte confictū, 20
de quo suprā dictum est.

DE MUTVA MALEFICARVM
commixtione. Cap. XXV.

Quia superiori Capite satis dete-
ximus illos deos, qui formosissimas
qualq; matronas sub re-
ligionis specie in complexus suos si-
bi deposcebant olim: uideamus iam
qui nam sint dæmones, à quibus ma-
leficæ subagitari se uulgò iactāt. Quod 30
et si possem exemplis nostri temporis,
nostrarumq; partium, etiam in uirgi-
nibus sanctissimæ, nostra opinione,
pudicitie demonstrare: tamen quodd
odiosa sint, ijs prætermisis, unum ab
exteris sumemus, quo nihil esse po-
test ad uanitatem falsitatemq; dæmo-
niaci coitus probandam accommoda-
tius, nihil illustrius. Ioannes Leo Afri-
canus testatur, in Africa Fessæ malefi-
cas esse, quæ uideri uolūt habere sum-
mam cū dæmonibus familiaritatem:
dæmones autem uel rubros uel albos
uel nigros appellant: atque ubi alicui
us fatum eloqui uolunt, certis odoribus
semetipsas suffiunt, & affirmant

eum tum se recipere dæmonem, quem
accerferunt: inde mutata uoce dæmo-
nem in se loqui fingunt. Tum qui rei
alicuius explorandæ gratia uenerunt,
iam magna cum reuerentia sciscitan-
tur ex illis, & tandem numerato dæ-
moni precio discedunt. Verū qui sa-
nioris sunt iudicij, mulieres has Saha-
cat, quod Latinis Fricatrices sonat, re-
tē appellant, quodd damnando more
soleant Venerem inter se exercere: di-
cerem honestius, si possem. Si quando
formosæ mulieres eas adeant, malefi-
cæ earum amore non secus atq; ado-
lescentes puellarum accenduntur, &
in dæmonis specie rogant, ut concu-
bitum pro mercede patiantur. Ita fit,
ut dum se dæmoniorum dictis paruif-
se putant, rem cum maleficis habue-
rint. Neque defunt quæ eius rei uolu-
pate allestæ, maleficarum cōsortium
ambiant, & morbum fingentes, unam
earum ad se uocent, uel miserum eod
mittant maritum: quæ re intellecta,
mulierem à dæmone quodam nexa-
tam affirmat, eamq; ob causam nullo
modo liberari posse, nisi se illarū ad-
iunxerit numero. His uerbis miser il-
le tandem uictus non modò permittit
id, sed & maleficarum ordini sumptu-
osum parat conuiuium: quo absolu-
to, ad tympanorum strepitum mirum
in modum saltare solent, deinde uxo-
rem dijs uentisq; committere. Repe-
riuntur tamen, qui uel minimo nego-
cio fustibus hunc dæmonem eiiciunt.
Alij dæmonio se obseffos fingentes,
non alio modo maleficas illas deci-
piunt, quàm quo illorum uxores sunt
deceptæ. Sic ars eluditur arte. At uide
quāta interim misero diabolo fiat in-
iuria tam facto quàm dicto, dum & id
illi criminis imponunt, quod nō com-
mittit: & eam uoluptatem ipsæ sen-
tiunt solæ, cuius illum participem ef-
se prædicant.

Sahacat.

Id est lib. 5. ca-
25. infra.

Lib. 3. cap. 12.

Id est lib. 3. cap. 12.
Afric.

DE VANITATE SEMINIS PER
succubum & incubum translati.

Cap. XXVI.

Peculiare uerò dæmonis prius cū uiro, deinde cum muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, ac argumentantur absurde admodum pleriq; Theologi (ut Mallei maleficarum architecti, Hæricus Institutoris & Iacobus Spræger ordinis Prædicatorum, sacre pagine doctores & hæreticæ pestis inquisitores, eiusdem item ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, ac huius farinae alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubum: semendq; uiro ante ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atque hinc fœtum concipi, progigni q; quem tamen Grilaudus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat spermaticus: affirmare communiter Theologos, S. Thomam in tract. qq. 1. parte, tit. de miraculis. q. 8. uers. ad primum. (In Augustino uerò, quem citat, nihil eiusmodi reperi) Proinde dum ad chœreas translatae sunt uxores, satanam alium dæmonē in forma succubi marico substernere, qui ad eò bene se accommodet coire uolenti, ut etiam calidissimū quenq; falleret: ut ait Thomas d. tit. q. 5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumentis. Hoc solimodò dicam: illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis; extra propria conceptacula, qualicunq; præcipue translatione corrumpi & interire: propterea quod spiritus ac calor ille cordis totiusq; corporis nec adfit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quamuis eam temperiem à dæmone conser-

De eodem dæmone succubo & incubo absurdum quorundā Theologorum argumentum.
Volum. 10.
tract. de form. tit. 7. quaest. num. 13.

uari posse nugetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomenta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fecunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestiis permutato, translatiq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequentiam. Hinc uidēs, quàm omnino non sit credendum Alberti scholiastæ, qui quasi per somnum sic scribit: Si semen emissum ad terram, poneretur ad matricem, possibile esset quòd conciperet: & sæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere præsentē, ipsa tanquā in coitu concipiat, quia matrix est maximè attractiua, & semē adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci posse, idque experientia comprobatum esse. Nam si semen super saluiam effunderet felis, atque saluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo semine generarentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi. Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut longiori refutatione indigeant. Idem sit responsum fœminæ habitanti in uicinia Auerois, qui scribit eam iureiurando confirmasse, quòd infantem conceperit semine profuso à lasciuiente masturbatore, & in balneo attracto: quē admodum & Hebræi nugantur eodem modo natum Benzynam uirum doctissimum & sapientissimum ex filia Hieremiæ prophetæ. Eiusdem est fidei & illud ancillæ reginæ Tanquilis Ocrisæ, quæ Tarquinio Prisco regnante, iactabat sibi repente in foco comparuisse genitale ē cinere masculini sexus; seq; insidentem ibi confurxisset grauidam, & ita Seruium Tullum natum, qui regno successit. Eiusdem profecto uanitatis illud Plinij de perdicibus, licet ab Aristotele uideatur

Lib. de Form. mat. hom. ca. 1. de Gener. embry.

Lib. Collectorum.

Linus lib. 1. Plin. lib. 36. cap. 37.

Seruius Tullus Laris fil. & scort. Plin. lib. 10. cap. 13.

tur

*Falsa de per-
dicibus.*

tur transcripſiſſe; ex libri 5. de historia animalium capite 5. Neque in animali alio paropus libidinis. Si contra males ſtererint feminæ, aura ab his ſtante prægnantes ſunt. Hiantes aut exetia lingua, per id tempus æſtuant, concipiuntq; ſuperuolantium aſſtatu, sæpe uoce tantum audita maſculi.

DE SYLVANIS, FAVNIS, ET

Satyris. Cap. XXVII.

NEc dubium eſt, alios mihi Auguſtinum hic de incubis dæmoni-
bus obiecturos, ita ſcribentem: Quoniam creberrima fama eſt, mul-
tiq; ſe expertos, uel ab eis qui experti
eſſent (de quorum fide dubitandum
non eſt) audiſſe confirmant, Syluanos
& Faunos, quos uulgò Incubos uocant,
improbos sæpe, exuiſſe mulieribus,
& earum appetiſſe ac peregiſſe con-
cubitum: & quosdam dæmones, quos
Galli Duſios nuncupant, hanc aſſidue
immundiciam & tentare & efficere,
plures talesque aſſeuerant, ut hoc ne-
gate impudentiæ uideatur: nõ hic to-
mere aliquid audeo diffinire, utrum
aliqui ſpiritus, elemento æreo corpo-
rati (nam hoc elementum etiam cum
agitur ſtabelle, ſenſu corporis tactu-
que ſentitur) poſſint etiam pati hanc
libidinem, ut quo modo poſſunt, ſen-
tientibus feminis miſceatur. Hæc pa-
rum aut nihil facere contra nos, intel-
ligetis, qui cum noſtris rationibus ſu-
pra adductis, exactius ſingula diſcuſſe-
rit expendetiq; Quæ inſuper rumo-
re acceperit ille, duntaxat recenſet,
nec certi aliquid ſtatueret audeat. & ſi
dæmus, ſpiritus aliquos elemento æ-
reo corporatos eſſe: minimè tamen
hinc ſequetur, ab æreo corpore, cum
eo quod contemperata, quatuor ele-
mentorum permixtionem conſiſtit, na-
turalem, nel ſimilem ei qui inter pa-
ria, terrena magis contemperatio-
ne imbuta contingit corpora, exerceri cõ-

greſſum. Aërem tales ſpiritus adſerunt,
aërem agitant, aërem uerberant. In e-
iuſmodi actu præter alia commoda or-
gana, requiritur caro: & ſanguis, qui-
bus ſpiritus carent. Reliqua itaque e-
runt ludibria à dæmone obiecta, con-
firmataq; uicioſa mulieris dementatæ:
phantaſia. Quare præponderet hic ra-
tio, & ueritatis robur.

De Satyris illis ſalacibus, qui etiam
obtruduntur, & eadẽ cum Syluanis
& Faunis rationem habent, an quoq;
ueriſuerint dæmones, quid in Atticis
ſcripſerit Pauſanias, breuiter adieci.
Equidem (ait) de Satyris quoniam ſunt,
ut aliquid certius quam ab alijs tradi-
tum ſit cognoscerem, ſingula ex mul-
tis ſum percunctatus. Euphemus Car-
tandem, uir non ignobilis, hæc mihi
recenſuit: ſe, cum in Italiã nauigaret,
uentorũ impetu in extremas Oceanũ
oras delatũ ibi multas eſſe inſulas de-
ſertas, quas ab hominibus agreſtibus
incoluntur: ad illas inſulas appellere
nautas noluiſſe, quoniam antea in eas
appulſi, à quibus tenerentur incolis,
non ignorarent: ſed tũc etiam præter
eorũ uoluntatem tempeſtate eõ ad-
dũs inſulas à nautis Satyrides appel-
lari: incolas ruſſos eſſe, & caudas non
multo equinis minores, infra clunes
habere. Hos, ubi primũ hoſpites ſen-
ſiſſent, euſtigiò nulla edita uoce ad
nauiũ cucuiſſe: ac mulieribus quæ
in naui erant, manus iniectiſſe. nautas
uero pauſa dũs, mulierem barbaram
in inſulam expoſuiſſe: in quam ſatyri
irruentes, non tantum eam quæ natu-
rã uiris expoſita eſt partem, ſed aliam
quamlibet perulatiſſimè appetiuiſſe.

**De ſatyro quoque animali hæc ſen-
ſit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla
per Theſſaliam & Macedoniã ad ma-
re deſcendit, mille & ducentis nauib;
ex Dyrrachio Brundisium tranſ-
miſſurus. Proxima eſt Dyrrachio Apoll-**

lonia,

*Lib. 15. de Ci-
uit. Dei, capi-
de 23.
Lib. 1. quaſti-
onũ ſuper Ge-
neſim, qu. 3.*

*Satyrides in-
ſula.
Satyrii.*

*Satyris.
Lib. 1. Euphe-
mæad. 6.*

lonia, & circa hanc Nymphæum. Sacer
ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ
fontes multifariam irrigant. Hic sub
id tempus quo Sylla eo cum exercitu
uenerat, Satyrum, animal humano o-
re, atque ea forma quæ pingitur, som-
no pressum, atque ita captum, loco-
rum accolæ ad Syllam uinctum perdu-
xerunt. Ibi haud una uoce interro-
gatus, quis esset, multisque uariarum
linguarum peritis ad hoc ipsum adhi-
bitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq;
aspera ex eo profecta, inter balatum
& hinnitum media. Sylla religione ta-
ctus, datis comitibus qui eum in soli-
tudinem deducerent, missum fieri im-
perauit. Animalia etiam fuisse quæ Sa-
tyri dicerentur, scribit Hieronymus in
uita Pauli primi heremite: eosq; lo-
cutos esse, & rationis officia peregrisse.
Refert quoque, Satyrum quempiam
Antonium quondam allocutum fuisse,
& gentilium errorem in se colendis
animalibus damnassee: affirmatque u-
num uinum olim productum in publi-
cum, & mox ad Constantinum prin-
cipem destinatum. His addit tamen,
diabolo facillimum esse Satyri imagi-
nem & nomen assumere. Apud Stra-
bonem inde legimus de Satyris, Sile-
nis, Bacchis & Tityris, quos (inquit)
dæmonas quosdam deorumq; mini-
stros Cytretas nuncupant.

INCVBI ILLVSIONEM INFE-
stare quandoq; probas etiam matronas, cum ri-
diculo exemplo adulterini congressus
demoniaci. Cap. XXVIII.

*Trahit de Sa-
pientia.*

*Illuso incubi
alijs quoque
mulierib. pro-
bis accidet.*

NEc solum (inquit Martinus de
Arles theologus) apud malefi-
cas, sed & circa alias probas mu-
lieres accidet hæc incubi illusio. Nam
ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi,
hoc tempore ipsi in confessione reue-
latum fuisse à quadam proba muliere
nupta, cui sæpe in somnis uidebatur,
se reuerà superiumenta equitare per

campos cum alijs: atque ita euagan-
do super aquam, coire hominem cum
ea, & intensam in actu se perferre
voluptatem: & hoc sæpe ei accidisse
phantasticè, illusionè dæmonis, mani-
festum est. Vnde Augustinus super
Genes. Illa enim quæ accidisse ut qui-
dam recordarentur, in quorundam a-
nimalium corporibus aut falsa facta
narrarentur, aut illusionibus dæmo-
num, hoc in eorum animis factum est.
Si enim contingit, ut quis in somnis fal-
laci memoria recordaretur, se aliquid
fuisse quod non fuit, aut fecisse quod
non egit: quid mirum est, si quodam
iusto Dei occultoque iudicio sinantur
dæmones in cordibus hominum tale
aliquid posse? Hæc ille.

Defensorij exemplum adulterij his
accedat, apprimè ridiculum. Mercato-
ris cuiusdam uxor circiter sex uel se-
ptem miliaria à Vuittembergæ, Slesia
uersus, absente negotiationis causa
marito, peculiarem solet admittere
concubinum. Contigit itaque marito
peregrè agente, amicum noctu redi-
re: & post curatam cuticulam, uene-
reamq; peractam uelitationem, ut ui-
debatur, hora matutina specie picæ
assumpta memento, concubinum in-
sidere promptuario, ac cōcubinæ his
uerbis ualedicere: Hic tuus fuit ama-
tus. dictoq; citius euauisse, nec redi-
isse unquam. Quāquam Vuittember-
gæ ab ecclesiastis id acceperit insignis
doctrinæ uir IOANNES LITHODIVS,
medicus excellentissimus, ac collega
mihi singulari necessitudine coniun-
ctus: mihi tamen nugæ sunt. Nullo er-
go modo ritè credendum esse, dixit
Cassianus, spirituales naturas cum se-
minis carnaliter coire posse. Nam si
hoc aliquando posset fieri, quomodo
nunc uel nunquam uel raro uiderem-
us, aliquos ex eorum concubitu de
mulieribus absque uirili semine nasci:
cum

*Adulterini
congressus illu-
sio diabolica.*

*Joannes Li-
thodius medi-
cus.*

*De collat. pa-
trum.*

cum præsertim constet, eas libidinum sordibus delectari admodum, quas proculdubio in semetipsas potius quam cum hominibus exercere mallent, si illud ullo modo effici posset? Nec item immerito doctissimo philosopho & medico Iulio Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effutit. Quare cum Iamblichio concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habet actionis & essentiae ueritatem.

COMMIXTIONIS DIABOLICÆ figmentum comprobantes historias omnes esse fabulosas.

Cap. XXIX.

Hinc constat, cunctas quorumcunque historicorum enarrationes, commixtionis eiusmodi phantasticæ & diabolicæ figmentum comprobantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, optimoque iure pessum ire: & uel ab alijs primum fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falsè transcriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelijsse studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boëthius historicus. In Marrea regione, uti ex ijs qui foedissimam rem conspexerant accepimus, puella natalibus altis, forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium, in infandam cum caecodæmone incidit consuetudinem: quæ cum uterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem: adulescentem mira pulchritudine frequentius secum noctu, interdiu nonnumquam cōuenisse: unde uenisset, quæ inde abiisset, nescire se respondit. Parentes etsi filia parum crederent, accuratius rem aduertentes, consilio quis esset, qui puellæ expugnasset pudicitiam, explorandi, cognito tertio potest

die indice ancilla, stupratorem adesse, referatis foribus, accensoque tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figura supra humanam fidem terribili, in filia amplexibus sunt conspicati. Cucurrere ocyus complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos sacerdos probatae uitæ, nec sacrae disciplinæ ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore illius terræ, quum Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellestili incensa abiit. Fœmina periculo seruata, post triduum enixa est monstrum undequaque fœdum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates uisum: quod obstetrices ne in familia dedecus seruaretur, extructa ingenti pyra, citissime exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione, cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens, & sæuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius: quare etiam eandem ueritatis opinionem iurè meretur.

Eiusdem fidei historiam quoque alia recitat idem Boëthius. Anno Christianæ salutis sexto supra octogesimum, millesimum & quadringentesimum, nauigantibus è Phorthæa æstuario negotiationis causa in Flandriam, tanta uentorum oborta est uis, ut uelis, malo, armamentisque ruptis, & naui fœdè inter tumentes undas iactata, certissimam mortem cuncti expectarent. Nauicularius tantam tamque insolitam aeris inclementiam eo tempore demiratus (uberat enim solstitium æstiuum) quum id non fideri, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs magnis tribueret clamoribus: reddita est uox ex ima nauis

A mulier.

Li. 16. de Subtilitat. Card. Exer. 355. Lib. de Myserijs.

Incubum dæmonem approbantes historias omnes fabulosas.

Lib. 3. histor. Scot.

Psyche uelitatione uenerea cum Cupidine. Li. 5. de Asin. aur.

Lib. 8. hist. Scot.

*Si uerum hoc
sit, potuit illa
incubū in som-
no pati ima-
ginariū: &
ut cautius o-
mnes illude-
rentur, eam
pōtē a demo-
ne fuisse exci-
tatam nube-
culam, cum
sono & furo-
re certum est.
Hoc item de
moni studio
fuit, ut illa in-
nocens in ma-
re precipita-
retur.*

mulieris se miserē in cufantis, quodd in-
cubo humana sub effigie, quicum per
multos antea actos annos habuisset cō-
suetudinem, iam tum fuisset commi-
xta, & ab eo subacta: mari ergo cele-
rius se tradendam, ut ipsa pereunte,
quæ tanti mali imminētis causam prę-
stitisset, cægari Dei benignitate perma-
nerent incolumes. Accedēs ad lachry-
mantem fœminam, iubente nauicula-
rio, sacerdos, eius atque cæterorum
saluti consulendi causa, crimen iam
palām fatentem, horrentem scelus ue-
hementer alto pectore suspirijs indici-
bus, pœnitentemq; facti, piē est horta-
tus, ne sibi deesset, cui certō cognosce-
ret numinis fauorem adesse, crimina
lachrymis ac animi pœnitudine dele-
ri: tantam miserētis Dei clementiam
esse erga mortales, ut altius uel in ma-
lorum profundum lapsos, resipiscen-
tes nonnunquam ad maiorem longē
quām unquam antea habuissent gra-
tiam, recipiat. Media pij sacerdotis ad-
hortatione, quum multis suspirijs affli-
cta mulier admissum facinus deplora-
ret, cunctis uisa est atra nubes ē nauis
sentina profiliisse, ingentiq; sono, flam-
ma, fumo atq; fœtore sese deiecisse in
mare. Sedatum est inde cœlum, paca-
tumq; mare, & negociatores cum na-
ui cunctis suis rebus saluis in optatum
portum abiēre.

DE MERLINO, CYGNO NA-
uiculam aurea trabente catena, cygnea turri Cli-
uensi, phantastica coniuge, & reliquis sa-
tanici concubitus exemplis.

Cap. XXX.

Idem Boëthius, constantem fuisset
famam inquit, Merlinum ex incu-
bi & nobilis Brintannici sanguinis
fœminæ concubitu genitū esse. Hinc
quilibet palām uidet, quantum hisce
miraculis apud historiographos fidei
debeatur. Vt autem rerum menda-
cium collatione elatius eluceat ueri-

tas, ridicula illius superstitiosæ ætatis
commēta de Merlino, uelut de cygno
quoq;, illinere ex Vincentio non pige-
bit. Ab eo narratur, Vortigernum re-
gem consilio capto quid ad sui tuitio-
nem facere deberet, iussisse acciri arti-
fices, qui turrim fortissimam extrue-
rent. Sed cum eorum opera tellus ab-
sorberet, suatum est regi, ut hominem
sine patre inquireret, cuius sanguine
lapides & cementū conspergerentur,
quasi eo modo stabile redderetur ce-
mentum. Inuentus igitur adolescens
Merlinus nomine, qui cum matre ad-
ducitur coram rege, quæ illum ex spi-
ritu in hominis specie conceptum esse
fatetur. Merlinus hic multa obscura re-
uelauit, & futura prædixit. Aperuit e-
nim, sub fundamento esse lacum: sub
lacu duos latēre dracones, quorum
unus rubeus populum Britonum, al-
ter uerō albus Saxonum designaret:
& uter eorum in conspectu alterum su-
peraret, uaticinatus est: atque Aure-
lium Ambrosiū, deuictō Hengisto, &
combusto Vortigerno, regnaturū. Ex

*Lib. 2. Hist.
cap. 30.*

*Merlini hi-
storia uel fa-
bula.*

*Clem. lib. 2.
Racog.*

*Lib. 3.
cap. 27.*

Iuuenius

*Cygnus nau-
iculam argen-
tea trabente
catena.*

Ex Helinando insuper Vincentius
hæc refert: In Coloniensi diocesi fa-
mosum & immanepalatiū Rheni flu-
minis supereminet, luuamen nuncu-
patum: ubi pluribus olim congrega-
tis principibus, inopinatō aduenit na-
uicula, quam collo alligatam cygnus
argentea trahebat catena. Inde miles
nouus & incognitus omnibus exiliit,
cygnusq; nauem reduxit. Postea uxo-
rem duxit miles, liberosq; procreauit.
Tandem in eodem palatio residēs, &
cygnū inspiciens aduentantē cum ea-
dem nauicula & catena, statim in na-
uem se recepit, nec uisus est amplius:
progenies aut eius in hūc usque diem
perhæsit. Hoc exemplo, spiritū quoq;
hæ-

*Cyanea tur-
ris Cluensis.*

*Obscura cla-
riss. familia-
rum initia.*

Cap. 16.

fieri cū foeminis congressum, defendi-
tur: & ex eo figmento in arce Clu-
si (ubi & altissima turris uetusta cōspi-
citur, Cyanea nūcupata, in cuius fasti-
gio cygni simulachrum uoluitur) anti-
quissimis tapetis intexto, originis illu-
strissimorum ducum Cluensium ue-
rustatem deducunt: quemadmodum
potentissimorum regnorū & clarissi-
marū familiarum initia eiusmodi ad-
ornari lenocinijs solent, ut diuini ali-
quid ijs inesse, citius persuaderetur. At
commentum ipsum arguit uera ortus
huius illustrissimæ domus historia.

Ex Gaufrido Antifiodoro eiusdem
fidei miraculum, lib. 3. idem ille Vin-
centius scribit, narrans decanū quen-
dam sacerdotum, cum sorore ducis
Burgundiæ, regi Siciliæ Rogerio de-
sponsata, aliquandiu in eo regno inha-
bitasse, qui se rem ibi comperisse ad-
mirabilem certissimè affirmaret: iuue-
nem uidelicet quendam strenuum, &
natandi peritum, circa noctis crepu-
sculum lucente luna in mari balneas-
se, & mulierem post se natantem crini-
bus apprehendisse, tanquam ex socijs
aliquem qui eū mergere uellet. Quā
alloquens, ne uerbum quidem extol-
quere potuit: quare opertā pallio, do-
mum duxit, & tandem in uxorem so-
lenniter accepit. Increpatus aliquan-
do à socio, quod phāstasma amplexus
fuiſſet; expauescens, gladio extracto
cōiugi minitabatur, se filium quem ex
ea sulceperat interfectorum, nisi ipsa
loqueretur, suamque fateretur origi-
nem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, uti-
lem perdis uxorem, dum me effari co-
gis. Tecum mansissem: ac in rem tuam
esset, si iniunctum mihi silentium per-
misisſes. Nunc autem me posthac non
uidebis: & euestigiò euauit. Puer aut
adoleuit, & marinum cœpit frequen-
tare balneum. Tandem die quodam
coram multis puerum in eisdem flucti-

bus occurrētem rapuit phāstastica illa
mulier. Vlricus Molitor LL. Doctor,
puerum hūc dæmonem fuisse in pue-
ri forma apparentem, & matrē succu-
bam, dæmonium scilicet, arbitrat: *In tract. de
Lamijs &
Pythonicis.*
militem item incubum, & Merlinum
ex matre delusa dæmonis artificio sup-
positicium. At mihi fabulæ erunt, qui-
bus bonas horas malè nimis seculo il-
lo cæco impenderunt plerique, char-
tulisq; phantasmata pro rebus gestis
ad posteritatem tranſtulere.

De dæmone item succuba, gratif-
simæ omnium formæ adolescentem
infestante, memorabilem quoque ex
Boethio historiam postea comperies.
Hieronymus adhæc in Vitis patrum
narrat, monachum quēdam à dæmo-
ne in mulieris uenustissimæ forma,
ad obscenos inuitatum fuisse amplexus:
qui sua inclinans membra, esse-
tus est sicut equus & mulus, quibus
non est intellectus. Atque ubi iam car-
nalem conaretur inire amplexum, il-
la teterrimæ uocis ululatū emittens,
umbra, ut erat, tenuis & phāstasma in-
ter manus amplectētis elabatur, ipsūq;
miserum cum fœdissima irrisione de-
ferit.

Magdalenam ciuis cuiusdam famu-
lam, scribit Iacobus Rufus, nostra me-
moriam Constantiæ fuisse compressam
à dæmonio, eiq; tandem per pœniten-
tiam ualedixisse ex institutione mini-
strorum Ecclesiæ: ac postea tantos in
utero sensisse cruciatus, ut in singulas
ferè horas infantem se crederet enixu-
ram: inde clauos ferreos, ligna, uitra
contracta, crines, stuppam, lapides, os-
sa, ferrum, & huiusmodi innumera, ex
matrice excreuisse. Mea autem est sen-
tentia, Magdalenz phantasiā fuisse
Venereæ commixtionis opinione à
diabolo illusam: deinde ab eodē ex-
citatos illos dolores, ut certius illum
cum ea congressum fuisse crederetur,

*Lib. 1. cap. 6
de Cœcept. ho-
min.*

quod tamen falsum erat. Vt deinde conceptam augeter opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodum ea etiam quæ ore reijciuntur, in in corpore non fuere) non est quodd hic pluribus comprobem: quum eadem sit ratio. Nam quum omne semen suum simile procreet, quomodo ex semine in ea coitione fuso, tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quàm ut fusioem requirant confutationem: sequenti quoque Libro abundè id docebitur. Enimvero si in utero hæssissent, proculdubio hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Illa quoque inspecta, modò uirum non admisisset, hymen certissimè apparuisset inuiolatus.

DE LUSIONIS VENEREAE DIA-

boli historia, et causa longioris tractationis huius argumenti.

Cap. XXXI.

DElusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adijciam, ex illustri philosopho. Francisco Mirandula. Agnouit (inquit) uirum nomine Benedictum Bernam, gratis annorum septuaginta quinque: eundemque sacerdotem ex his quos presbyteros uocant; qui annis plus quàm quadraginta cum damone familiari sub forma feminae illi associato concumberebat, in forum deducebat, alloquebatur, aded ut astutes qui nihil uidebant, eum pro factuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoque Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta & amplius annos peruenerat, cum demone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabatque eum Florinæ nomine, plus quadraginta annis ueneras uoluptates exercuisse. Sed is, dum

hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinem exussisse, atque alia eiusmodi gratia scelera: tormentorum tamen uine iocum fuisse credas. Atque hæc aliaque plura (illis recitatis ait Cardanus) si uellem adijcere, absurda, uiroque tam graui profectò indigna sunt, ac uana, & ab omni ratione aliena. Primumque ex ipsius exemplis illum confutare licet. nam iu uenculæ illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod non solum sensibus & naturali rationi repugnat, sed etiam Seruatoris authoritati. Si enim non solum uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dictum nihil cõcludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur: quod atrocius poterat esse tormentum, quàm uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimium quorundam Platoniorum figmentis additus, monachorum mendacia, uulgi famam, muliercularum nœnias fabellasque aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delatæ potius Lectores atque allicere, quàm serid tractare quicquid uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsan pauciores habiturus lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud eruditos. Si ea fuit seculi labe, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mendacijs decertarent: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiens, ac quasi æmulatione gentilium figmentorum, libris suis inseruit: itaque illi tantum fidei habeo, quantum se oculis uidisse testatus est:

in ar.

De Varietate lib. 1. cap. 26.

*Hermelina
demon, amara
sua sacerdotis.
Pinneti ama
sa, Florina
demon.*

in alijs, minimè. Iam enim cõstat unicuique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tanta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictum est. Avaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusque eas puniendi permissum est: uanitas ac stulticia delinquentium, nouitatis desiderium, & ignorantia causi: euentuumq; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio Benedictus sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerunt, qui mentem utriusque ita uitiarit, in illorum phantasiam illapsus, quam imagine charæ mulieris imbuit perpetua: qua illi ualde delectati, facilius in errorè induci potuere. Nam & D. Augustinus scribit, quendam tacita animi intentione, cuiusdam fœminæ imaginem expédisse, ut rem sibi cum ea uigilans habere uideretur.

Risus sanè excipiendû, quod in hac rem quidam, me præsentè, coram potentissimo, eodemque prudentissimo principe narrabat, famulum scilicet diluculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum è campis reduceret: atq; in agro quandâ eiusdem pagi fœminam maleficij, in simulatam inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hæc, dæmonij formam rogante principe, respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionè falsè irridens princeps: Ignorabam diabolus cani nigro similem esse, ait: alio profectò mentis acumine, quàm uulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc temporis etiam in lecto decubuisse: & idolū hoc 40° rustico à satana fuisse obiectum ad sinistræ de ea conceptæ opinionis confirmationem.

*Causa longior
nisi ora et ratio
non des ludi-*

Vberior equidem fui studiò, in fœdissimo ludibriosæ huius commixtionis negocio, ut cum omnis illa saga-

rum uerba se ea uitiari confiteatur, & unaquæque suum certo indigret nomine amatum, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinuerò, promprius uniuersa illa phantasmatum demoniacorum machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuolatusq; conseruetur.

DE MULIERIS DAEMONIACAE
partu Lamie imputato, historia admirabilis.

Caput XXXII.

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, fidemq; sortiantur ipsa ueritas. Antonius Sucquetus, *Antonius Sucquetus.* eques auratus, per totam Flandriā notissimus, & in aula Brabâtica celebris Concilij ibi priuati consiliarius, præter tres filios legitimos superstites, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem: hæc paulò post nuptiales facces, à malo genio cœpit uexari miserè, ita ut ubicunque locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cincta, è cœtu eriperetur, perq; cubicula aut cœnacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumerò conijceretur modò in hunc angulum, modò in alterum, etià reluctantibus, omniq; ui illam retinere conantibus qui huic aderant: id tamen accidit sine magna admodum lesione corporis. Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte freri à pellice illi inuidente maritum, cuius amore deuincta tenebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Verùm dū uarijs multisq; modis ita à maligno agitatur spiritu, cœpit gestare uterum: at nihilo minus aut leuius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi par-
tus angustia obreperet, & una tan-

At 35 tūna

tum adesset: quæ ablegatâ ut obstetricem acciret, & alias quæ in hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ ei obstetricis officium præbuit. uerùm puerpera præ angustia in mentis concidit deliquiū: ubi uerò ad se redijt, liberatam se sensit ab onere. at puer nusquam apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. accidit autem postridie, ut dum è somno puerpera expergisceretur, reperiret infantem iuxta se in lecto, fascijs inuolutum: cui & ubera semel atque iterū præbuit. Atqui non ita multo post, rursus illa dormiente, à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aiebāt nescio quas schedas cū magicis notis in ostij sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fide dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à puerperæ marito, illius fratre, ac coniuge fratris, alijsque qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterum ne in hoc actu tam artificiosè instructo uelut attonitus, *λυπώδης* *ωρίωνος* agere uidear, succiniscè quid hic sentiam, adijcere uolui. Quòd matrona hæc à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice infante pati crederet, accreuit uexatio primum ex abstrusa Dei uoluntate permissa, machinatusque fuit diabolus grauiora imprægnationis ludibria, utrum illius spiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosq; arctius posita, opinione fortus à pellice obstetricæ surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis litiētissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cœpit eo tempore opportuno, quo una solùm adesset fœmina: ut ea ablegata, libe-

rius apertiusq; in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaq; uel animi defectum à satana (ut dolus non animaduertetur, ignorareturq; non procreatum fuisse infantem) fraudulenter excitatū, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmō, destitit, conciditq; tumor. Quum uerò puer natus esse, sed à pellice ablatus crederetur, postridie in alto somno, uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simulachrū suauē exhibuit milleartifex ille: aut uigili nonnihild; ex assidua dæmonis illusionē ac agitationē adhuc stupenti, imaginariū siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obtulit, qui & eiusdem opera momento euauit, uel ueræ matri restitutus fuit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus obijceret matronā, eiusdēq; ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautē in sententiā sanguinariā, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemq; nouit contextere telam subdolos ille textor.

LAMIAS SOLVM DOCTOREM

habere uitiatam phantasiam, & ridiculas esse res quibus ledere creduntur.

Cap. XXXVI.

Cæterum ut tandem hunc fabulæ actū finire occipiam, quē admodum hæc Lamia ne longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conquirūt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituuntur promouenturue: nullas etiā præscriptas coniurationum formulas, quas sequūtur: nullum adhæc annulo incarcerationum, aut cryalli soliditate obseptum dæmo-

*Lamiarū do-
ctor, corrupta
phantasia.*

monem, in suum ministerium, uelut plerique Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasiam solummodo doctorem ueneratur & colunt: cui ut plurimum propensius confisæ, miserè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis crassiciem & spirituum inhabilitatem ualent: secus autem diabolus potest ob tenuitatem, subtilitatem, & longū rerum usum. Et si sustinero, nusquam dictarum nobis Lamiarum mentionem in uniuersis fieri Biblijs sacris: nō fortassis facile conuincar. Neq; etiam delusorum horum monstrorum sanationem restitutionemq; prætermisisset Dei filius in terris, si eo tempore dira hæc sæuisset pestis.

*Ridicula res,
quib; sine con-
suetu se lade-
re posse existi-
mant uisana
femina.*

Quod uerò hæc maleficium, aut, si mauis, ueneficium etiam sine cōtactu inferre posse credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsemina, atq; hæc generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia quidem in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torretibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ, hæc merè inania esse, adeoq; ridicula, cum Cardano liberè assero, atq; satanæ instinctu in usum uocari: quasi aliquid hic possent res prorsus inefficaces friuolæq;. Hoc aut sit, quò à se designatū id quod apparet malum, à demone cōstructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate, aut naturæ uitio natum, credat nō sanæ scēminæ: potissimum quū eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphemā aliqua admurmuratio-

*Agrippa he-
rus & præce-
ptor Vueri.
Lib. 1. de
Subtil.*

ne, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione. Sic nuper Hammonæ iudex quidam Hæssus, narrabat se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga (quam tū in uinculis coëcebat, postea autem Vulcano cōsecratam) qua ratione quis Lamiarū maleficia euitare posset? Quisq; respondit illa seriò, detrita & uetustate multoq; usu cōsumpta calciamenta custodiat: quasi uerò eorū opera inferri uel etiā arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugæ?

Quòd etiā res uiles, aut noxia phar-
maca alicubi recondita, ex interuallo
transcensa aut præterita, noxam indu-
cere, uel ex diuinitissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur, uia insignes & docti uiri, non mihi sit uerisimile. Si enim congenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscūq; uel trāscendentes, uel prætereuntes ferire necesse est, quū delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experientia & res ipsa docet. Proinde si solummodò quibus malè uolūt illè uetulæ, lēduntur: non ueneni halitu cōtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porro nihil eatenus posse, iam demonstrauī: si tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis lēdēdi incredulitatem, uel etiā ut hic probetur cū Iobo, id ipsum excitari. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim deliræ huic anui, quæ materiam uenenosam uel qualem cūq; aliam sepeliit, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq;.

Cæterum ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam sortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in

*Res uiles aut
pharmaca in
locis semotis
sepulta nō pos-
se nocere.*

Epist.

Prima 2. par
tit. q. 1. ca. 1. 6.
9. 10. 11. 12. 13.
14. 15. ubi uari-
a in hanc
rem leguntur
exempla, mul-
ta item super-
stitiosa & im-
pia per otu
sparsa libru.
Diaboli dele-
siones quomo-
do inuestiga-
da.

Pluniam nō
poteſt excita-
re Lamia.

Quæ occulte
quibundā con-
nata ſunt, nō
debent ad po-
teſtatem La-
miarum dele-
ctū habitam
referri.

eiufmodi potentiam dæmonis cōſen-
tiunt, certum eſt. Enimuerō ſi ſerpens
ſub oſtij limine repositus ſecunditatē
amoliri potuit, ut in Maleficarum mal-
leo legitur: cur in illis regionibus ubi
serpentum numerus domos peruaga-
tur, non omnes ſterileſcunt ſceminæ?
Si quoq; olla in fundo putei arcis re-
condita, ad congreſſum reddere po-
tuit impotentem quēdam Comitē, 10
ut ibidem narratur: cur nō omnes ex
communi puteo aquam uſurpātes e-
languerent? At organa generationi de-
ſtinata præpediit dæmon (id quod ua-
riè ratione naturali poteſt) donec ollā
ex inſtitutione mulieris dæmoniacæ
concremaſſet malè credulus Comes,
tumq; deſtitit ille dæmō libenter, quō
in fallam de uetula opinionem Comi-
tē reliquosq; pertraheret. Sic quo- 20
que in felium (ſi uera ſit hiſtoria). ſpe-
cie in operarium inſilire potuit dæmō,
atque eodem tempore in operarij for-
ma uerberare matronas, ut inſontes
tanquam maleficij reæ, hinc tandem
cum iudiciū periculo & animarū per-
niciæ, ad ſupplicium raperentur. Nec
ſcopa aquæ intincta à muliere, & in a-
ere ſparſa, pluniā accit: ſed dæmon, ut
ſuprà dixi, ex præcognita æris conſti- 30
tutione colludens, ut illā hiſ ludibrijs
dementatā, in officio arctius detineat.
Eadē ratione ſunt reliquæ eius artes,
dolofæq; actiones, & inſtituta in Mal-
leo atque alibi ſparſim enarrata, ex-
actius diſcutienda.

QVÆ CONNATA SVNT, NON
debent ad poteſtatem Lamiarum referri.

Caput XXXIII.

SI quædam fortè in Africa ſunt uo- 40
ſce & lingua eſſaſciantium fami-
liæ (ut tradunt Iſigonus, Mempho-
dorus & Solinus) quæ ſi impèſius pul-
chras caſu laudauerint arbores, ſe-
getes lætiores, infantes amœniores, egre-
gios equos, pecudes paſtu cultuq; opi-

mos, emoriantur repente: ijs ingeni-
tam hanc eſſe proprietatē oportet, cu-
ius cauſam poſtea addit Plinius. Hinc
apud Italos, Hetruſcos potiſſimū,
multis ſeculis inolitum, adhuc perdu-
rat hodie prouerbiū, ut ſi quando
hōminem impenſius laudantem ali-
quem audiāt, ſtatim obijciant, Di gra-
tia nō gli diate mal d'ochio: hoc eſt,
precor ne oculi malū ei concilies, uel
ne uiſu lēdas. Inde & apud nos inole-
uit conſuetudo (quod Ariſtot. 20. ſect.
problem. 34. teſtatur) ut aliquid lauda-
turi præſemur, ne uerba noſtra nobis
obſint, ut Deus id conſeruet. Si item
eiufdem generis fortè exiſtunt in Tri-
ballis & Illyrijs, ut Iſigonus adijcit, Ma-
cedoniæ uicinis, interimantque quos
diutius intueantur, iratis potiſſimū
oculis, in quibus ſingulis pupillas (au-
thore etiam Cicerone) habeant binas,
& hoc malum ſentiant puberes: aut ſi
quoque inueniantur fortaiſis eiufdē
ſortis ſceminæ in Scythia, quæ uocan-
tur Bythiæ, teſte Apollonide: uel in
Ponto genus Thibiorum, ſicut & mul- 50
ti alij eiufdem naturæ, authore Philar-
cho, qui eorum notas etiam prodiit, in
oculo ſcilicet altero geminam pupil-
lam, in altero equi eſſigiem: nec eoſdē
poſſe mergi, ne ueste quidem degra-
uatos: ſiue quoq; haud diſſimile ijs
genus Pharmacum in Æthiopia com-
periatur, ut reſert Dæmon, quorum ſu-
dortabem contaſtis corporibus aſſe-
rat: horū cauſam priuatim reddit Pli-
nius, naturam in quorūdam toto cor- 60
pore, in aliorū oculis uenena genuiſ-
ſe, ne quid uſquā mali exiſteret, quod
in homine non eſſet. Atqui hæc rara,
& quaſi miraculo priuatis quibuſdam
irrogata ingeniataq; (quemadmodum
& quibuſdā contigit animalibus) nul-
lum hic habent locum: quippe non
pro delectu & arbitrio ex fœderis cū
dæmone iniri uirtute a quaſita, quæ
hic agi-

Gell. lib. 9.
cap. 4.

Lib. 7.
cap. 2.

Gell. lib. 16.
cap. 11.

hic agitur quæstio. Idem de Psyllis Africæ populis Nasamonibus conterminis, & Maris Italiae populis (quos à Circes filio Marso ortos ferunt) è uulgi opinione, gratia sancti Pauli celebrius, dictum uolo. Syllius lib. 8.

— ac Marfica pubes,

Et cellare manu, ex chelydri cantare soporem, Vipereūq; herbis hebitare et carmine dentē, etc.

De fascino
per oculos.
Plutarchus
Symp. 5.
Gell. lib. 9.
cap. 4.

Huc accenseantur effascinatrices gentes Paletheoborum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus narrant, non pusionibus modò, quorum habitus sit imbecillis, sed adultis etiam, qui solido concretioriq; constant corpore, pestilentes esse, & intuitu soloque halitu in tabem resolvere, morbosq; perimentes accire non solum his qui continuò adsunt, uerum & hospitibus, & qui ab earum commercio alienissimi sunt. Adijciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aspectu suo in peius commutasse leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorū contagio. Nec enim ullum reperiri in humani corporis fabrica organum, quod tanta spirituum copia sca-teat, & ex quo eorum fulgor, unde spectatus oculus contagione inficitur, usque adeo emiceret, ut de oculi pupilla, notum est. Quin Augustus Cæsar tam lucidos traditur habuisse oculos, ut in quos paulò attētiū eos defixisset, hos uelut ad solis fulgorem oculis conniūere cogeret. Author quoque Suetonius est, Tiberium Cæsarem expegefactum, etiam in tenebris, ut selem, uidisse. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albania nomen est, incolas in pueritia canescere, & noctū acutius quam interdiū cernere, fulgore scilicet reueram uisus aciem obtundente.

Lib. 9.
cap. 4.

Charadry
uirtus.
Heliodor. in

Nec est quod hic cōfugiatur ad Plutarchi anepipolus, id est, uaporum defluxus, eorumq; potentiam, qua ignis in-

star proxima quæq; depascant, dispergantq;. Nec ingenita naphthæ uis, uaporem & scintillas alliciendi: aut natia proprietates occulta charadry aui-culæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primū conspectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea sunt: at de quibus hic rei uersatur cardo, ea

histor. Ac-
thiop. lib. 3.
Plutarch.
Sympo. 5. 12.
cap. 7. Suidas
in dictione
Charadry.
Aoliā lib. 17.
cap. 13.
Galguli.

delectu & uoluntate habere creduntur. Interim putido suo quandoq; halitu uetulas tenellam inficere ætatem inter contrectandū, nō inficior: quod tamen & quilibet alius haud difficulter fecerit, cui ex faucibus tanto foetore exhalat putrilaginis uirus, tenuesq; subit & inficit spiritus.

QUI PROPRIE DICENDI VENEFICI, & memorabilia ueneficiorum exempla. Cap. XXXV.

A Tqui iam ad Veneficos, uel, si liceret, Venenificos progrediamur, quos Græci φαρμάκους, φαρμακούς, φαρμανόους, φαρμανόους, item φαρμανόους, & φαρμανόους, item φαρμανόους, & φαρμανόους, item φαρμανόους, perniciosisimæ artis (quam Magiam ueneficam, si uoles, appellare licitum est) cōscias, dicunt. Hos pharmacis uel uenenis ex quacunque materie, siue e metal-lorum, siue ex stirpium, siue ex animatium uel excrementorum genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculosos ciere morbos cum atrocissimis symptomatibus constat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducatur, quibusdam iuncturarum compages dissoluantur, cæteri uariè cruciatibus excarnificentur. nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: plerisq; precipitater, quasi uitæ filo mox rupto, interdū & cū intolerabilibus dolorib. uitā præscindi uideas. Quadoq; tamen ueneficorum nomine & alios maleficos comprehendi uulgò, nō ignoro.

B Horren-

*Enneadus 4.
lib. 4.*

*Veneficia
horrenda.*

Horreda sunt quæ de Veneficiis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (sive Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quem multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum Ædilem Curulè uenit, causamque eius cladis prodituram se professæ est, si fides sibi daretur, quodd id indicium apud dominos haud futurum esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accideret: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi, qui ancillam sequeretur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uiginti; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumptis, inter se loquutæ, id haurire statuunt: medicamentum in conspectu populi epoto, ad unam interiøre. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienæis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

In nullis antea de ueneficio inquisitum.

Venefica fuit Crescentij illius seditionosi Romani, eoq; nomine ab Ottono tertio uili iumeto facie inuersa impositi, & per urbem circumuesti, tandemq; ad portam suspensi uxor: quæ quum sapientia & uirtute præstantis-

simus alioqui Imperator deperiisset, illa quodd Ottoni reditum in Germaniam apparante, se coniugij spe uideret excidisse, chirothecis ueneno infectis, eum necauit, anno millesimo primo, 5. Calend. Februar.

Veneno item lento sublatus est Ioannes Cimiscus Orientis Imperator à Basilio quodam eunuchis, cui se potètià derogaturum fuerat interminatus.

Veneno adhæc ab uxore Zoe procacissimæ & intemperantissimæ libidinis scemina, quum Paphlagonem quendam Michaellem deperiret, extinctus Romanus Argyrus Imperator Orientis, q priorè antea reliquerat coniugem.

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salasæ regionis Italiæ contigit, circiter annum Domini millesimum quingentesimum trigésimum sextum. Coniurauerunt uiri ac feminae, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea scuiisset, & iam cœpisset mitescere, uigentum conficerent, quo illitis portarum uestibus, inficerentur qui uestes tractarent: apparant & puluerem, quem uestibus clam inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquadiu dolus, sublatisque multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficiis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergo. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atque unicum filium enecassent, uixque alij quam domini ipsi domum, aut filij perirent: simulque animaduertissent Androginam se in domos insinuare, atque eos maxime interiorem, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Falsi etiam, quodd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellij perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idè postea Gene-

uæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani uetres inunxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquâ obijisset, dimissi sunt. Balsianus Landus scribit, Patauij monachum quendam cum alijs plerisque identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorum alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus commorabatur matri uiduæ: alter uerò iunior, spe consequendæ hæreditatis uniuersæ, totam familiam è medio tollere statuit, coniecto in uini dolium arsenico. Ex cuius usu cum grauibz torquerentur symptomatibus, conuocabantur medici celeberrimi, Matthæus Curtius, Ioannes Maria Bettus, & Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quoddam iisdem cruciatibus uicinos quoque exagitati, qui fortè domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uinoque effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta matre uetula debili, & puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrui adhæc gener quidam ueneficus cantharides, extractæ calsiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quâ uesicæ cruciantis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinem largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Helidæus Paduanus Foroliuiensis, clarissimus & in artis operibus exercitatisi-

Helidæus Pa-
duanus For-
oliuiensis me-
dicus.

mus medicus: quemadmodum recensuit D. IOANNES ECHTIVS, medicus Colonienfis ornatissimus, illius olim discipulus, qui tunc temporis ipsum sectabatur, & superiori quoque curationi interfuit. Huic quoque narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus, Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandè sumptuum pertæsa, ueneno illum tollere decreuerat: quare bufonis in olla usti puluerem ægroto propinat, unde ille copiosum reddit lorium: hinc denuò eundem puluerem exhibet, ut citius illi ærumnosam sumptuosamque uitam cum præcipite cōmutaret morte. qui multo uberiore exonerata per uesicæ saburra aquea, conualuit præter coniugis expectationem. nam bufo etiam

Bufo scissus
renibus im-
pascitur.

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit argenti letalia pondera uiui,

Cogeret ut celerem uis geminata necem.

Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,

Antidotum sumet, qui sociata bibet.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutifera.

Protinus & uacuos alui petiere recessus,

Lubrica deiectis quæ uia nota cibus.

Quam pia cura deum, prodest crudelior uxor,

Et quum fata uolunt, bina uenena iuuant.

Quam sanè hic locum quoque suum meretur illud Nasonis i. Metamorph.

— Non hospes ab hospite tutus,

Nō socer à genero, fratrum quoque gratia rara est.

Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,

Lucida terribiles miscent aconita nouerca,

Filius ante diem patrios inquit in annos.

Venefica item erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo

Venenum pro-
pinatū An-
na à Virgōis.

B 2 quin-

quingagesimoquarto, in Nouembri, nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea merita, bis clâdestinè arsenicum propinavit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationem accersitus, post alia feliciter administrata, ius caponis simplex ab ægrota sorberi uolui. Cui denuò, ut è medio (uellè nollè) tolleretur domina, arsenicū lar-
gius seorsum infuderat Ioanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non satis iuri immixto, gustu & uisu maxime, ob eius copiam, ab ægrota & me deprehensum, est uenenum. Necdum enim in animos antea irreperat oblata arsenici suspicio, sed uenenatum aliquid pisis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, num destinatum gli-
ribus perimèdis puluerem alicubi oc-
clusisset ægrota, sciscitabar: qui cū alitero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit uenenu. dominæ denuò exhibitum: sed prius à me & puero, ueneficij adornati tum adhuc ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autem utrinque mox uomitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblati, additoq; antidoto, nullæ ueneni manserunt reliquæ. Veneficiū confessa puella, morti adiudicabatur: aliorum tamè intercessione ob ætatem iuuenilem, quauix decimumquintū attigerat annū, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cācellis, eam liberarunt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidè magis suis cō-
suleret rebus, flagitium hoc quàm bre-
uissimè commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob zelotypiæ arsenicum marito in fonti cum olusculo propinarat, unde hic cum acerbissimis interijteruciamentis: illa autem unda publico immergebatur supplicio.

Nuper improbam uxorem marito aliquot uicibus argentum uiuum dedisse deuorandum, eumq; id sine ullo nocumento per aluū egessisse, narrat Georgius Agricola: mulierem uerò in maleficio manifesto deprehensam, pœnas legibus dedisse.

Exactis item his annis, quum mulier uenefica Tremonia aliàs exhibuisset marito argentum uiuum, ut eum perderet, nec ex uoto negocium successisset: tandem die quodam festo, cum campanis daretur solenniter signum absoluti Missæ sacrificij, illa præcurrit ad edes Dorpiorum, mercatorū ibi celebrium, ubi ab emēte maiorem solito argenti uiui quantitatem quæsiuit mercatoris famulus, in quem finem id compararet? respondet, se in medicamento quodam ad enecādos rattos & mures eo uti. Cū primū domum uenit, omne illud argentum infudit holusculo conciso cōstoque, quod marito apponebat: is animaduertens nondum dissolutum nec satis permixtum Mercurium, assumpto olerè in forum excurrit ad Cōsules, qui tum (ut apud eos moris est) post celebratam Missam ante curiā moras trahabant, fortè, ut sit, de republica conferentes: ueneficij accusat uxorem, ostendens pharmacum edulio mixtū. Quo autem mortis genere comprehensa illa perierit, non satis noui.

MEMORANDA HISTORIA DE Venefico famulo carnificis, eiusdemq; malefica coniuge, quæ trium uirorum capita palam ferire uoluit. Cap. XXXVI.

Hoc catalogo digna bormulierē famosam Mechteldim nomine, malicia non inferiorē quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri anni sexagesimisecondi supra millesimū quingentesimum, recentè instituti ad hunc:

Lib. 3. de Natura fœtal.

Femina tribus uirorum uoluit detruncare capita.

hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabatię limites sito, Grauiam nuncupato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendēdos, subsequitur: mutata autem sententia, simulatque capita esse ferienda intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Steinhufium conuestus est, ante annū contracta ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministerium posset surrogari: quæ solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia. ne uerò diutius procrastinaretur supplicium, se statim missurum ad coniugem pollicetur, quæ suum collegam Arnhemiam uocaret, in sententiæ latæ executionem. cum eo enim se contraxisse de opera mutua, & communi lucro, asseuerabat: quem admodum plerunq; fit, inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigio accerferetur Arnhemia publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectū suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultro- rumque fabro dextrorsum exacuen- dum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, præter thoracem studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammæ: dein de imposito capiti pileo plumis ornatro, latoq; illo gladio accincta, incunctanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbem, Arnhemien- semq; ratus esse lictorem, rogabat nū-

*Panemum car-
nifici à famu-
lo propinatu.*

in ea iuuenili ætate trium simul trun- care capita auderet? Hoc sibi committi debere, nec iam primū in illud se prodituram theatrum, quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit; arreptis simul restibus quibus capti- uos uinciret. Ita ijs tandem productis, ut mox gladio ferendas submitteret ceruices, seorsum à coniuge & fratre Steinhufius præfectus admonetur, li- ctorem uideri fœminam. Hic cum uni- uerso comitatu ad stuporem usque consternatus, re mox cognita ex car- nificis famulo, quem exacto iuramen- to ad ueritatis confessionem adēge- rat, reos custodiæ reddi iubet: & nisi clam hoc feminei sexus monstrū ope- ra satrapæ se subduxisset, ne uel ab ho- minum turba in aquas proximas de- truderetur, uel alioqui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuersa autem Neomagium, risu apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: mari- toque mortuo, eam duxit uxorem car- nifex Arnhemien- sis, defuncti apud Neomagos successor. Sicut plurimū, ob- functionum communem usum, in- ter collegas matrimonia contrahi ce- lebrarique solent, ne in alienas fami- lias transferantur nobilia eiusmodi officia, nec degeneret soboles.

DE PHILTRIS, HIPPOMANES,

et reliquis amatorijs quiscuilibet.

Cap. XXXVII.

HVC quoq; pertinet: amatorium poculum aut pharmacum, Græcis φίλτρον nuncupatum, sensus Philtrum. uitians, ijsq; uarias species & amores concitans furiosos. Eius meminit Iu- uenalis:

*Hic magicos offert cantus, hic Theffala uendit Satyr. 6.
Philtro, quibus ualeant mentem uexare mariti.
Eodē referantur & Lælij uersus in A-
pologia: ab Apuleio adducti:*

Philtro omnia undiq; erunt,

B: 3. Antipha-

Antiphates illud queritur,
Trochisculi, ungues, tenie,
Radicule, herbe, furculi,
Aurea ilices, bichordite,
Hinnientium dulcedines.

In hoc item ueneficij genere locum
Hippomane habet hippomanes, caruncula haud
parum famosa, caricæ magnitudine,
specie orbiculata, latiuscula, colore
nigro, quæ in fronte nascentis pulli e-
quini apparet, quâ edito statim partu
mater lambendo abstergendoq; de-
uorat: & si præripiatur, animum à fœ-
tu penitus auersum habet, nec eum ad
ubera admittit. ob hoc maximam esse
uim eius ad amorem concitandum fe-
runt, quando in puluerem uersa, cum
amantis sanguine propinatur in po-
culis. hinc equis innasce amoris ue-
neficium, ait Plinius. Eius mentionem
fecere Aristoteles, Solinus, Columel-
la, & cæteri. item Virgilius:

*Aristotel. de
Natur. an. li.
6. ca. 18. et 22.
Lib. 8. ca. 42.
Colum. lib. 6.*

Crines effusa sacerdos,
cap. 27. Ter centum tonat ore deos, Hecubûq; Chaosq;
Ter geminâq; Hecaten, tria uirginis ora Diane:
Sparserrat & latices simulatos fontis Auerni,
Falcibus & messe ad Lunam queruntur abenis
Pubentes herbe, nigri cum lacte ueneni.
Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præceptus amor.

Dicunt & eodem nomine uirus illud
lentum, quod ex equarum libidinis
cæstro stimularum pudendis defluit.
à Virgilio ita describitur:

Hinc demum hippomanes uero quod homine di
Pastores, lentum distillat ab inguine uirus: (cunt
Hippomanes, quod sepe male legere nouerunt,
Miscetes herbas, & non innoxia uerba.

Et apud Tibullum: (res,

Et quod, ubi indomitis gregibus uenus afflat amo-
Hippomanes cupide stillat ab inguine equæ.

Propertius lib. 4. in senam quandam:
Consuluit frigens nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœta semina legit equæ.

Et Ouid. lib. 1. Eleg. 8. aduersus aliam
senam:

Sen bene quid gramen, quid torto cõcita rhõbo
Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Nouit Iuuenalis quoq;:

Hippomanes, carmẽq; loquor, coctumq; uenenũ
Priuigno datum.

Nomẽ ueneno inditũ *innõmantis*, quodd
effreni equinæ cupidini similes homi-
nibus amoris accedat faces. Hinc, Pau-
sanias & Æliano authoribus, tantam in
eo nouit uim Olympiæ Phormis Ar-
cas, quodd illo æri mixto & effuso, e-
quâ posuerit, abscissa cauda: huic hip-
pomanes incluserat, fabrica non tam
accurata, ut ea falsitate tantopere ad
huius cõspectum furij excitari opor-
tuerit equos: quos tamen ita allicie-
bat, tantaq; agitabat insania, ut disru-
ptis frenis in ipsam uiolentius, quàm
in uiuam, insiliret equam. Neq; quodd
ungulæ inhærentes creæ statuz, lubri-
co eliderentur lapsu, idcirco cessabat
appeticio, imò ardentius multo in his
antè ore adhinniebant: neq; prius ab
æneo potuere depelli simulachro,
quàm flagris & equisonum uiolentia
abstraherentur. Est & hippomanes, ut
docet Theocritus, *ρυτορ ἰν πωρ*, id est,
planta siue herba, qua gustata equi in
furias aguntur: unde & nomen.

Inter amatoriam adhæc uenena con-
numerantur, in extrema lupi cauda pi-
lus, eiusque uirga, remora pisciculus,
felis cerebrum, & lacertæ, stellio cui
stincus nomen: item os de rana uiri-
di, in formicarum aceruo exesa: sini-
stri etenim ossis contactu amorem,
dextri uerò dissidium excitari tradit.
uel ut alij referunt, à formicis opesca ra-
næ ossa conijce in aquam, quorum ali-
qua aquæ innatât, quædâ subsident:
hæc ligata in albo sindone, & suspen-
sa, amorem cõciliant, illis contactu ho-
mini odium paritur. Aliud experimen-
tum simile ex hirundinum pullis: Ac-
cipiuntur ij unius forturæ aut nidi, qui
in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut
suffocati

*Amatoria
uenena.
Plin. lib. 8.
cap. 22.*

suffocati fame pereant. post ex effo-
sis qui hiant rostro mortui inueniun-
tur, amor: qui occluso, concitando ser-
uiunt odio. Vtero hyænæ sinistro la-
certo quoque religato, si quis mulie-
rem inspiciat, usui hic esse etiam perhi-
betur. Componuntur ea quoque; inter-
dum ex excrementis, aut animalibus
è putredine genitis, aut ex connata no-
bis materie, quæ tamen ut illicita me-
ritò mentem potius turbant, mutant-
que, quàm ad amandū cogant: sic men-
strui mulierum, præsertim biliosarum
& rixosarum, potus, aded bibentes ef-
fascinare inficereque, ut lunaticos &
amêres efficiat, creditur. Habentur &
alia philtra, à mortuorum uestibus, cā-
delis, acubus, & ijs uniuersim quæ fu-
nerum gratia parantur, sumpta. quæ
eo libetius, quòd nugarum plus quàm
ueritatis habeant, nōmino: quemad-
modum natiua illa uenena, nimisque
efficacia silentio hic sepelire malui,
doctioribus medicis ex sexto Diosco-
ridis de materia medica, & reliquis
item Græcorum & Arabum, tum etiā
quorundam recentiorum libris, atq;
usu quotidiano nimis cognita.

QVOD AMATORIA POCULA,
hippomanes, & quæcunq; id genus alia, citius
furorem inducant, quàm amorem con-
ciliant. Cap. XXXVIII.

Porro philtra, hippomanes, & q-
cunq; id genus alia, in amore ue-
rè cōciliando parum aut nihil ua-
lere, sed furorem citius concitare, mul-
torum non ignobilium uirorū est sen-
tentia. Ouidius in lib. de Medicamine
faciei:

Sic potius nos tæget amor, quàm fortibus herbis,
Quas maga terribili subsecat arte manus.
Nec uos gramimibus, nec misto credite succo,
Nec tentate nocens uirus amantis equæ.
Nec media Marsis finduntur cantibus angues,
Nec redit in fontes unda supina suos.

Idem 2 de Arte amandi:

Fallitur, Aemonias si quis decurrit ad artes,
Datq; quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient ut uiuat amor Medeiæ herbæ,
Mistaq; cum magicis mersa uenena sonis.
Id postea exemplis Medæ & Cir-
ces comprobat:
Phasias Aefonidem, Circe tenuisset Vlysem,
Si modò seruari carmine posset amor.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, uimq; furoris habent.

Hinc Eusebius Cæsariensis scribit,

Lucretium poetam amatorio poculo
in tantum furorem uersum, ut se tan-
dem propria manu interemerit. Sunt
qui arbitrantur, uxorem illius huius-
modi obtulisse poculum, & eam Lu-
cillam uocatam, ex Hieronymi testi-
monio in Rufinū, cuius hæc sunt uer-
ba: Liuia uirum suum interfecit, quæ
nimis odit: Lucilla suum, quem ni-
mis amauit. illa spontè miscuit aco-
nitum: Lucilla decepta, furorem pro-
pinauit pro amoris poculo. De illo
quoque extat illud Politiani in Nutric.
Hic qui philtra bibit, nimioq; insanus amore,
Mox ferro occubuit, sic mentem amiserat omne.

Quid Stephano equiti Neapolita-
no acciderit, est profectò admirabile.

Hic quum poculo amatorio insani-
set, teneretq; oppida & nonnulla re-
gia officia ab Alphonso Arragonum re-
ge tradita, fuerunt qui ab Alphonso il-
la bona postularent, absurdum esse di-
centes, à demente huiusmodi bona
posideri. Quibus rex respondit, Sibi
inhumanissimum uideri, ijs se etiam
substantiam auferre, quibus fors men-
tem & cerebrum abstulisset. Innuere
autem uidetur, calamitatem non esse
calamitati adiungendam.

Tradiderunt item literarum momu-
mentis Cornelius Nepos & Plutar-
chus, Lucium Lucillum Imperato-
rem amatorio quoque poculo à Calli-
sthenes propinato, primū mente læ-

Lucretius a-
matorio pocu-
lo interem-
ptus.

Livia & Lu-
cilla ueneficae.

Panormit.
li. 4. de Gest.
Alphonso.

Callisthenes
uenefica.

*L. Lucullus
Imperator a-
matorio pocu-
lo interēptus.
Li. 11. antiq.
Iudae.
C. Caligula
potionatus
ab uxore.*

sum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plin. lib. 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoq; Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Cæsonia uxore potionatum, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorē uerterit. Quod commemorans Satyricus poëta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

— Si non

*Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cæsonia uenena. Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli-
fica. Insudit.* —

Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse muliercularum & professorum carminis incantatorij. Scribit adhuc 2. Mag. moral. mulierem quandam uirō cniptiam poculum porrexisse amatorium, ex quo is subito decidit mortuus. Mortem etiam sæpe accelerare eiusmodi philtrea, tradit Hippol. Marfil. in d. l. eiusdem. §. adiectio. D. de sica. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœnis. Extinctus & philtro Fredericus Austriacus Imperator anno tricesimo supra millesimum trecentum simum, decimatertia Ianuarij.

Et quanquam Constantinus Imperatorum Christianorum primus, arte magica conciliari amorem sensisse uideatur, in l. ab eo edita, C. de malef. l. eorum. in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus ad libidinem deflexisse deteguntur: & Accursius in authent. quo. opor. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb. propter quædam. & Alberic. in rubr. de hæret. colum. 3. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleutheropoli-
*Amatoria
incantationes
manifesta.* lib. 1. aduersus hæreses, tomo 2. in 30. sect. tradit, uanissimas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus scilicet fœminarum castitas impe-

titur, ubi nomē Christi & signaculum crucis contrā opponitur: quod non contemnēda historia cōfirmat. Quin & illa Sicilię cōstitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuolum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula amorem extorquere. Historiam de uirgine Deo dicata, atq; magica arte à iuvene ad amorem sollicitata, à 10 D. Hieronymo conscriptam in uita D. Hilarionis, lege libro 5. capite 13. ubi paucis meam uidebis adiectam sententiam. Hinc manifestū est, quas Irenæus scribit mulieres ex Marci hæresi reuersas ad Ecclesiam, fuisse confesas, se à Marco ita circumuentas, ut in eum uehementer exarserint, nō potu amatorio attractas fuisse: sed eius doctrina, præstigijs & illusionibus potius, aut fortē ipsius forma, ut fieri solet, 20 illectas.

Nouimus, inquit Henricus Institoris & Iacobus Sprenger theologiæ doctores, uetulā tres ordine abbates, ut publica omnium fratrum in eo monasterio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum philtreis incantasse: sed & interemisse, & quartum iam simili modo dementasse. Nec eam puer 30 det fateri palam, se fecisse & facere, eosq; à suo amore desistere nequiuisset, quod tantum de ipsius stercorebus comedissent: simulque quantitatem extenso brachio commonstrat. Fate-
*In Mal-man-
lesic. part. 1.
quæst. 7.
Tres ordine
abbates ama-
torio poculo
interempti.* mur autem, quia nobis nō erat in eam inquirēdi ulciscendiq; facta potestas, illam adhuc superstitem esse. Hæc illi. Stercora uerō fuisse spurciciem ueneram, quam, uelut cœno immerfi, toties erant experti in exercitata lasciuieq; uetula meretricula monachi, ut ab eius illecebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio detēti, desistere & ad mentem redire nequuerint, mea profectō est sententia: hoc amatorium poculum, hæc brachij instar

star uorata uetuli scorti stercora. iudiciumq; esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum quotidie simili maleficio illecti, in eadem palæstra strenuos exantlare labores fatagunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testatur magica carmina nihil huc facere, cum scribit:

His ego Daphnim Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

Vbi Seruius id etiam annotauit. Propertius item libro 2. Eleg. 1. huius est sententiæ, cum inquit:

Scu mihi sint tangēda nouerca pocula Phædra, Pocula priuigno non nocitura suo.

Nam loquitur de poculis amatorijs, quibus Phædra Hippolytum priuignū in amorem illicere tentauit; at nihil ea profuere. Rectè itaq; admonet Qui dius secundo de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum esse:

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Et lib. 1. de Remed. amoris: *Viderit, Aemoniæ si quis mala pabula terra, Et magicas artes posse iuuare putat.*

Non inconuenientem huic loco historiam subiungere placuit ex Plutarcho.

Amabat Philippus Macedonum rex puellam quandam plebeiam: facileq; utriusq; fortuna longè dissimilis, eam regi obsequentem fecerat. Quod cum reuocasset Olympias eius uxor, id ægrè admodum tulit, præsertim quodd ferebatur ea puella amatorijs philtris sibi Philippum conciliaffe. Ideoq; irata, iussit clam domo extractam ad se puellam duci, eo quidem animo, ut carcere aliquo clausam, aut in longinquas regiones trans mare relegatam, male haberet. Productam uerò ante se cum speciosam, uenustam, ingeniosam, elegantem, & omnibus modis ac numeris amabilem uidisset, χαρίτωσαν, ἐπὶ Ὀλυμπίας, αἱ διαβολαὶ, ὃν γὰρ οὐ σὺ ἀντὶ φάρμακα ἔχας: Valeant, inquit O-

lympias, calumniæ: tu enim in teipsa ueneficiorum uim habes. nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum cap. 65. *ἐν τῷ φιλτρῷ ὁ ἀνδρὸς ἔωθεν γυναικα*: Inest uerum philtrum, benigni mores, quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc

sunt uera amoris ueneficia. Nam si quæ coniuges philtris alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum & Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tuenda ualitudine scripsit: ut non dissimili ratione consequens sit, uxores contra uiros, qui hæc res utuntur, detestari. Et ut idem Plutarchus scribit in Admonitionibus cōnu-

bialib. sicut piscatio quæ sit medicamentis, citò quidem & facile piscem capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit: sic qui amatorijs artibus carminibusque coniuges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis dementibusque & labefactatis uitam agunt. Neque enim Circem (ut subdit) ab ea potionati quicquam iuuerunt, nec ipsa ulla in re illis abutebatur, cum suum asinorumque formam accepissent: Vlyssē uerò mente præditum, & prudenter cum ipsa uersantem, incredibili amore prosequuta est. Hæc ille. Explosis itaque philtris & magicis uanitatibus, amorem uxorū mutuo in eas amore, in alias uerò fœminas castimonia & quibuscunq; alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic lex connubialis decimaquarta doctissimi Tiraquelli manebit inuiolata:

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtris magicis, quibus creditur amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento:

C

Sed

Philtra uera.

De Legibus connubial.

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus amorem prouocanto, conseruanto, augento.

Quodd multa sit philtre & magici furoris communio, nec argumētum ingratum, hic me paulò fuisse prolixiorē, agnosco libenter.

ANIMANTIA QVOMODO

ledant uenefici. Caput

XXXIX.

Veneficia perimunt animantia.

Animantia adhuc, pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt perimuntq; uenefici. Idem uel affricu uel applicatione præstari posse, ut minimè nego: ita meminisse oportet, quosdā studiò lupi ster- cus clām in præsepibus condere, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemq; hostem uerita, ob quandam antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consiliū inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in boum uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Mem etenim ob odorem percussis, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodū hominibus quoq; in magnis timoribus u-
suenire experimur.

In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga, carnifex ueneficij non

ignarus, annò millesimo quingentesimo sexagesimoquarto in pecoribus suæ artis specimen edidit. Enimuerò quum ex pacto huic cederent morticiorum animalium coria, atq; alia quæ hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more deductos, ueneno clām perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, seu item & pinguedinis infinitis ferè talē-
10 tia Augustæ Vindelicorum & Argentinæ uenum expositis distractisq; diues breui euaserit. Proinde & suspitionibusque ipsi familiaribus subditus, rem uniuersam confitetur. Dat & poenas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Huc ij quoq; per-
20 tinent, qui pugiūculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute: ut ubi ea relapsa uulnus impressum tegitur, latèret dolus, atq; ea ratione mortuum perijsse maleficio, iudicaretur. Varium itaque est Veneficij genus, quo pecus interit: estq; diuersitati industriè attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusus naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: cum huc so-
30 lum spectet orationis filum, ut detegantur actiones & morbi præter naturæ legem percellentes.

LIBRI TERATII FINIS.

DE IIIS

DE IIS QVI LAMIARVM

MALEFICIO AFFECTI PVNTUR.

Liber IIII.

QVOTQVOT VVLGO LAMIARVM maleficio cruciari existimatur, ex quorum ita leforum sacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri, uel obsessos esse. Cap. I.

Maleficio affecti qui.

MALEFICIO affecti dicuntur, qui uarijs & insolitis plerunque modis, præter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue iumenta: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam nō intrò subit, sed utiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas ductusque naturales obstruit, uel instrumentorū structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, multifarijsque imbuit formis, quos interdum quoque excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potentius quàm in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris conspurcat, defœdatque, ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificiosi que hostis maleficio immunes liberæque permanent. Exem

Iob. 1. Iob maleficio affectus.

plum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primum quinquaginta bouū iuga & 500 asinæ abripiuntur, puerique cæduntur: secundò, ouium septem millia cū pueris igne cœlitus demisso consumuntur: tertio, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quarto, domus, ob procellas impetuosissimas à fatana excitatas, ab imis sedibus conuulsæ ruina opprimitur omnis sobo-

les. Vbi necharum calamitatum aceruo Iobū à Dei cultu transuersum agere posset, quin adhuc nomen Domini ille constantius glorificaret: demum, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usque ad uerticem percutit, deformatque tam fœdè direque; satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniem testa abraderet, adeò atroci excruciatu dolore, quo etiam mortem illi precaretur cōiunx, nec ab amicis eum uisitantibus agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectum fuisse, & incantatū in cunctis ad illum pertinentibus, quis diceret? Quæ hic intercessit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa Lamiæ maleuolentia, quod execrabile ueneficæ pharmacū? Quibuscunque malis rebus perficiendis satis per se potēs est, & uolūtate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantummodo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonezarem regem Babyloniorum furore percitum, & in desertum ab hominum cōsuetudine pulsum, fœno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinē crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhuc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Maleficio latus Nabuchadonezar. Dan. 9.

Satanæ maleficio multis cruciatur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum: è monumentis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modum sæuus, adeò ut per illā uiam transire posset nemo: neque enim catenis eum ligare poterat quisquam,

C 2 propte-

propterea quòd cum sæpe compedi-
bus constringeretur, & carenis uinci-
retur, ijs ab illo discerptis, comminū-
tisq; à dæmonio in deserto agebatur.
Vociferabatur autem: Quid rei nobis
tecum est IESU fili Dei? Venisti huc ad
cruciandum nos ante tempus. Dæmo-
nes uerò rogabant, ne imperaret ut in
abyssum abirent, sed eos in porcorum
procul in monte pascentium gregem
demigrare permitteret. Christo hic
annuente, egressi in porcorū gregem
abierunt, eūq; præcipitè impetu ege-
runt in mare, ut suffocatus interierit.
Hic & porci fermè bis mille dæmonū
maleficio agitati, in suā ruūt perniciē.

Marc. 1.
Luce 4.

Nōne & ille quē spiritus immun-
dus discerpēs, proijciensq; in mediū,
qui & Christi iussu exijt, nihilque no-
cuit, inter maleficio correptos suum
fortietur locum?

Math. 17.

Marc. 9.

Luce 9.

Maleficio la-
pus lunaticus.

Huc referatur lunaticus, qui à pue-
ro spiritū habebat mutū, quo ubi agi-
taretur, lacerabatur spumans, ac denti-
bus stridens atque arescens: quem fre-
quenter etiam in ignem coniecit spiri-
tus, & in aquas, ut eum perderet: neq;
à Christi discipulis, ob eorum incredu-
litate, expelli potuit: puerum uerò
tandem ad Christum accedentē, con-
tinuò discerpebat, ut in terram prola-
psus uolueretur spumans: usque adeò
à spiritu exeunte Christi iussu, iterum
dilaniatus, ut mortuus à multis habe-
retur: donec manu illius arrepta, à Ie-
su erigeretur.

Luce 11.

Nōne paria cum nostris, qui ma-
leficium pati creduntur, sensit mulier
quē infirmitatis spiritum habuit, à sa-
tana alligata octo & decē annis, atque
ita cōtracta, ut omnino caput erigere
non posset, uinculo isto à Christo lab-
bati die soluta? Habeat & is hic locū,
cui lingua erat ligata à dæmone, ut lo-
qui nequiret, Matth. 9. itē qui cæcus &
mutus à diabolo factus fuerat, Matt. 12.

Quis nisi animi planè præfracti, infi-
cias ire audebit, si hi quos recē sui, nūc
temporis spectarētur, uno sanè ore ac-
clamatueros plerosq; omnes, hos per-
uersæ alicuius uetulæ artificio ita præ-
ter naturā uariè exagitatos esse, mise-
rè demētatos, contractos, lancinatos,
distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac
calamitate illos opprimi testatur Scri-
ptura? Dæmonis. Cuius cooperatio-
ne, aut imperio? Nullius, sed tantum-
modo propriæ dæmonum uoluntatis
malicia, & Dei permissione ex arcano
ipsius cōsilio, ut illi uel probaretur, uel
castigarētur, emendarētur. Nec us-
quam in uasto ueteris & noui Testa-
menti uolumine exēplum, ubi in affli-
gendis corporib. alicuius Lamiæ ope-
ram usurparit, aut etiā requisierit satā,
cōperies: nihil illic tamen prætermis-
sum esse, quod huius potentiā, actio-
nes fraudesq; ostendere queat, faten-
dum est. Neq; etiā alicuius opera indi-
get ueterator ille, abundè suo marte
potens ludificare homines, eorū men-
tis & oculorū aciem perstringere, mor-
bis præter naturā cruciare, ulcerib. fe-
rire, aërem multifariā turbare. Per se
maleficia operari diabolū, in Malleo
legitur, nec in his indigere mulieris
maliciolæ cōsensu. sed & sagæ perdi-
tionē quærit: unde & ipsam coopera-
ri aliquo modo cogit. Permissu tātū
illi opus est, teste Gregorio, cui uolun-
tas semper mala. Interim tamen à se
designari eiusmodi flagitia, aliosq; se-
uere torqueri, & in reb. externis fæli-
cem impediri successum, & quæcun-
que alia diaboli miracula perfici, ha-
bent persuasissimum, continenturque
delusæ quædam aniculæ.

Secunda.
Partis quæst.
2. cap. 7.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à dæ-
mone ita obsidione uallatas, earū mē-
tem tam grauiter fascino læsam, cere-
brū cogitatuū imaginationūq; orga-
num tam raris fraudulētisq; phantaf-
matibus.

matibus & formis ob incredulitatem impliciū, confirmatūq; (quemadmodum in grauibus somnis, atq; etiā melancholicis usuuenire quotidie, ostēdi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarū saltem sunt phantasia, reuera autem satanæ, Deo huc cōniunte. sic aliq̄ crebrò à se læsorū recēsent numerum, quorū alios occæcatos, alios mutilatos, nōnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatæq; appellari merētur. Quotquot uerò tā crudeliter & multifariā, quibuscunq; etiam conuulsionū generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione, præter naturā torqueri, hunc uel aliū imitari sonum, uocē edere, certos menda-

Lamia maleficio affecta.

DE REBUS MONSTROSIS

ore reiectis, quas non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis.

Caput II.

HUc spectat rerum mōstrosarum per os reiectio, qua præstigator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis medullis eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniae ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, fibulæ ferreæ & æræ, acus, aciculæ, eæque complures numero, quandoq; colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomūtur, sub-

Materies ore reiectas, non omnes fuisse in corpore.

ligacula, atq; reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri possit, in homine uiuo tensi distractique naturalem diductionem exuperatā, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento faciliè conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingesta, nostris adhæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille mille artifex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ feriis deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod naturalem œsophagi expansionē superaret, illud in eo coarctatum, residere nequit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porrò instes, urgeasq; ea non ex ore solum, sed penitiùs è corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint, cum nullus sit corpori reliquo cū ore meatus cōmunis, excepto œsophago, præter arteriā asperā, cuius caput larynx ex tribus cōponitur cartilaginib. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: cum deuoramus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum & impurum, recrementitium uel efflatu inspiratūq; transmittit: aut humidum quiddā, puta sanguinem, pituitā, sanie, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiāsi exigua admodum materies dura hac calu aberret, tolerare, manifestū est. Enim uerò quàm graues laterū dolores, cū sicca

Arteria aspera. Larynx.

Lapillus tussis et c.

De Abditis morbor. & sanation. causis cap. 34.

2. boq. ca. 16.

Oesophagus.

Orificium uentriculi nervosum, et ualde sensibile.

Ventriculi dolores.

quadam tussicula triennio cum mortis periculo prius excitavit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellanae magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoq; Alexander Trallianus exemplū de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuē, durum & renitentem : & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarent, morituum censebat. Idipsum cuidā Duisburgensi accidisse memini. Habet adhuc meus collega lapillum fabae magnitudine, anno 1553 à se exemptum in hospitali Pisano, ex sinistris pulmonibus cuiusdā adolescentis phthisi demortui: qui iam diu tussi uexatus, prope annos tres inceperat tabe marcescere, qua tandem interiit. Lapillus est inaequalis, asper, non admodū grauis, pallefcens, atq; oualis. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum cartilaginofumque ab illa multa, ampla, solida, uarieq; cōformata substantia liberū esse oportere constat. Hinc per *οισοφάγος*, cibo potuique destinatam uiam, atque alterum oris interiorem meatum, ē uentriculo illa rerum miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inheferint, necesse fariū sequetur. Eum aut strictiore deinde & omnino neruosum existere, cum primis uerò eius extremitatem, nimirum uentriculi orificium, ideoq; exactissimo tactus sensu praeditū esse, ac leui flatu aut halitu putrido facile affici, humore etiam acri uel acido grauius pungi, seuisimaq; cieri mala, norunt medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo generatis, ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauiſſimis uideas torqueri doloribus: alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiam uitiosis aut acerbis in

uentriculi ore, in syncope aut praecipiti animi deliquiū cōcidere. Quosdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorum qualicunque cōpia, ut à bile admodū corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunq; impetu biliosa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoque exhaustis spiritibus, uires affatim prosternantur, siccant aegrotantes, ac sudent, tremor cordis syncopeq; succedant, interdū & mors acerbissima. His exactiore lancepencilatis, collataq; grauiſſimorum morborum, symptomatumque exitialium causa materiali, cum ingentis, durissimae atque adeo acutissimae materiei, uelut ferreae, cretae, lignae, ossae praestigiola uomitione, tum etiam expulsionē rei lineae laneaeq; uentriculo & eius sensibili apprimē orificio ita noxiē, ut suffocationem plerunq; quis uereatur, si in faucium partes exquisiti admodum sensus uel pilus impegit, nedum acicula aut acus (quas etiam cum periculosa uitae lucta uel dispendio ignoratē subinde deglutiri cernimus:) uno profecto consensu, adeoq; ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendum atque proclamandum erit, dictam rerum ore egestarum congeriem, à praestigiatore subtili celeriq; daemone in os solum & fauces imas, nec ulterius impelli, penitusq; impingi, quasi strangulationem minitatem: acie oculorum nostrorū interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur praestigia. Sic simpliciores exiguaeque fidei homines expeditius in suā illicitam ueterator. Aliqui uerò affecti ita, ab alijs insontibus, & se magis forte pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam iniuriā, malumq; inflatum, mendaci satanae suggestione,

Cholera morbus.

ne, immò ipsius fastidia uoce ebuccinant: id quod meis coram accipi auri-
bus.

Adde quòd sæpenuerò nihil doloris in stomacho, ante acutæ, pungentia, radentisq; huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuerse acta, faciliè alicubi inhæreat, quæ 10
suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuuenius: unde primum nihil sensit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculum urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisque affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoria penitus exciderat, referens. Variæ 20
fuerunt hinc inde sententiæ. alij enim ab acriore humore, alij à uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicq; annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtque. Se acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuuenius.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimq; paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ precium præstitisse iudicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Helwicha, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimum, aciculas ore retentas duas, unam magnam, alteram minorem, fortè quum 40
pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantque eæ aliquot horis palmam latam sub larynge cum dolore pungente & multis angustiis. Ad quam tandem accersitus, ut nihil cibi aut potus prius offerretur mandas, quam incur-

uo forcipe subtili, quem sine mora adferri iubebam, num retrahi possent tentassem. Vixdum me digresso, sorbitiuncula propinatur, qua in gulæ partes inferiores paululum supra uentriculi orificium illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreque pungituo, reuocatus, iussi cereuicillam cum butyro & pane secalino, nostratibus consueto, crassiusque inciso, exhiberi satis copiose, atque eam decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum: nec enim ita infixas uomitu has partes contrahente, altiusque eo nisu impingente, redditum per fauces potuisse sciebam. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculum depressæ sunt. Inde eam secundo die alui u-
sculis pinguibus, cereuicillaq; buty-
rata. Decubitus tum imperabatur in dextram, uentre libero, puluinaribus suppositis femori & brachio, ut minus impedire ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inflectere, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu fingerentur aciculæ, sed ut erecta citra ullam corporis inflexionem moderate inambulet uolui, quod cum excrementis conuenientius in intestina magna siderent acus. Deinde feces quas primum exoneraret, studiose in uase conseruari iussa, eas postero mane reddidit, iisdemque in aqua dissolutis, apparuerunt aciculæ: altera uerò longa nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam secunda esset, tamen grauius adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: breui tamen restituta. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque fa-

cit, quoddam tamen mox uel pauld longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Adhæc euestigio ab eiusmodi dura, acuta, multiformique re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq; si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quod hominum hisce modis à dæmonio exercitorum adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæque materiæ in illo contineretur si-
 nu, non amplius posset latere, sed renisu in duriores ultro citroque impellentem manus meæ; hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitatione, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contectis putatis iniuriam sensit uentriculum. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu profiliisset, obiecta oculis nostris ex ore materia.

HISTORIA MEMORABILIS de puella demoniaca, quæ à Lamijs cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. III.

Puella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habitata, contrectataq; post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero, q; his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & defixis oculis intueri studeam, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniâ uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum distarum ex oris parte altiori, quod eas in uentriculo antea nō latuisse ostenderem (id quod paulo antè ibidè latius persuadere conatus fuerā). emulgere uolui. Frequenter enim sic propulsam antea fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoque ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. At quod meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri lacinosum rudimentum; uix sputo irrigatum erat hora etiam tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandium: quo tempore illud crudo cibo uel chylo oblitum esse oportuit, si reddidisset uentriculus. Ut autem aliquam opinionem, qua ex stomacho id proiectum esse induceremur, relinqueret satanas, Quam amarum hoc est, inquit mox post ablationem puella, uoce à natura prorsus aliena; puerili & sublallante, à dæmone haud dubiè elisa, teste Augustino: cuius lingua diabolum uti a affirmat, cuius corpus intrauerit.

Atrox uerò paulo antè spectaculū, mereq;

Historia admirabilis de puella demoniaca.

Lib. Quæstio nū, quæst. 11.

mereq; tragicum, aliquandiu durans in hac puella ediderat tortor ille, quo puellę os, ut prorsus obmutiret, arctissimè constringi, manus atrociter conuelli, oculos toruè intorqueri, corpus deniq; totum horrendo certè cruciatu exagitari contuebamur: nec citra crucis consignationem, manus aut os aperiri posse, asserebat pater cum suo comite: à me autem, qualicumque in

1. Cor. 1.

Sermo crucis, potentia Dei.

1. Pet. 2.

Matth. 16.

Marc. 8.

Luca 9.

1. Corinth. 1.

Philip. 4.

Nō crucis signum, sed ipsam crucem timet demon.

Matth. 8.

derogatum uelim: sermo enim crucis potentia Dei est, ijs qui salutem consequuntur: hæc autem non in signo, sed in CHRISTI crucifixi imitatione consistit, ut nimirum ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnegemus, & crucem nostram tollamus quotidie, & sequamur illum. Iudæi signum querūt: sed Paulus prædicat Christum cruci affixum. Per hunc nos corroboratē omnia possumus. In huius nomine expulerunt dæmonia Apostoli. Non crucis signū timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatū aut punitionem. Proinde Christo oblatrat: Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis aut statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronum cruce affingi uidemus, quarum sinistra non terribilis infideat dæmon. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cœlestium fortitudinem dicere, quod eorum fortitudo per resititudinem angulorum & radiorum resularet: & stellæ maximè fortes essent, quando in figura cœli quatuor obtinerent cardines. Ruffinus quoq; in Sacra historia narrat, crucem ab Ægyptijs sacerdotibus inter Sacras literas relata, cuius uis portendebat salutis spem hominibus, credentibus CHRISTO Saluatori nostro. Hiero-

nymus Demetriadem hortatur, ut crebrò signaculo crucis frontem muniat, ne locum in ea exterminator Ægypti inueniat. Et ad Eustochium, de Custodia uirginitatis: Ad omnem (inquit) actum, ad omnem incessum, manus pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat: Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad uestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad limina & cubilia, ad sedilia, quęcunque nos cōuersatio exercet, frontem signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum, si legem expostulas Scripturarum, nulla legis traditio tibi prætenditur: auctrix consuetudo, cōfirmatrix, & fidei obseruatric. Crucis etiam signo dolo dæmonum propelli, docet Athanasius. Factum quoque per Marcellum episcopum Apameiæ, crucis signaculum in aqua cum fide aspergenda, ad dæmonis ex Iouis templo comburendo expulsio-

De Corona militis.

De Humilitat. uerbi. De hac re quedam in uita D. Iuliani.

Lib. 9. cap. 14.

nem, qui aquę uirtutem non tulit, cōmemorat historia Ecclesiastica Tripart. Signum iure sugillet nemo: sed eius abusus omnino accusandus est, maximè si qui crucifixo & uiuæ in eum fidei debetur honor, ad crucem referatur. Sed ad incœptam historiam redeamus.

Vbi deinde curationem mali puellę dictæ promitterem, illius puerilis uocis sono, sibi nihil rei uelle mecum esse, & me astutū esse, atque, En quàm callidos habet oculos, respondit. Percunctante præterea me, num huius calamitatis authorem cognosceret? eadem lasciuiente pueriliter uoce respondens, honestam (meo quidem iudicio) matronam eodem tempore in custodia detentam ob incantationis peractę suspicionem insimulat: quę tamen postea manumissa, domum auehebatur liberè, unā cum matre &

D dua-

duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falso intentatum, iam integrum mensem captis. Illud quoque hic silentio minimè prætereundum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel clauos ore nunquam reiecisse, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatem (quod à causa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, proximum illius habitationi oppidum, ad sacrificum uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur nomitus. Adhæc siquidem ludibria maximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquam uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdè religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmatione, lubricæ fidei hominibus offerunt.

OB HISTORIÆ SUPERIORIS connexionem, obiter huius puellæ, & reliquorum secuta sanatio post benedictionis formulam recitatam à feminis eo nomine captis, coniungitur.

Cap. IIII.

PORRò feminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis, cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurifariam excruciatas, ob maleficij

suspicionem formula benedicerent præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine & armento: eaq; imperata facerent, euestigid lanabantur ægroti. Benedicebatur autem quilibet ab ea, quam sui tormenti genitricem, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coerciti suggestionem putaret. Ne Lectorem interrupta historiæ series remoretur turbetq;, ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Libri argumentum pertinent. Hic sanctiebatur ille omnium ore tritus cano: Quæ ligauit, eandem quoque soluere necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum caco dæmone cõmunione & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eisdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, qua antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur: ut hanc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas. quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæque monetæ homines ea pronuntiata, citius suum ex Dei nutu sortiuntur effectum, quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciasse, bellumq; uelut hostes indixisse iudicantur. Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiare hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Nec etiam ob qualemcunq; incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsum quæ fugare potuerunt discipuli: quod gauius illis à Christo exprobra-

Formula bēdictionis uulgò in maleficij curatione usurpata.

Quæ ligauit, eandem non soluere necesse est.

Vnde diabolo illudendi neruus accrescit.

Deut. 18. Leuit. 19. 30.

Matth. 23.
Marc. 3.
Luc. 11.
In nomine da-
monis nihil
boni fit.

Ab impio so-
am non uult
Deus prae-
dici gloriam.
1ª Cor. 13.

tur. Quid ergo in eiusmodi dæmonū uexatione & obsidio ualebūt Lamiae, Beelzebub (ut creditur) obstrictae? No-
stri Canones, ratio & usus docēt, Con-
trariorum esse medicinam. Christus
cum à dæmonio uexatū cæcum &
mutum sanasset, atque à scribis & pha-
risæis, Beelzebub principis dæmonio-
rum præsidio dæmones expellere di-
ceretur, eos confutans ait: Quomodo
potest satanas satanā eijcere? Et si re-
gnum aduersus sese diuisum fuerit, nō
potest stare regnum illud: & si domus
contra seipsam diuisa fuerit, non po-
test stare domus illa: & si satanas in-
rexit aduersus semetipsum, ac diui-
sus est, non potest stare, sed finem ha-
bet. Qui nō est mecum, contra me est:
& qui non congregat mecum, spargit.
Nec etiam ab impio suam gloriā, quæ
in sanandis in ipsius nomine homini-
bus elucet, uelle prædicari Deum, his
diuinus uates docet uerbis: Impio au-
tem dicit Deus, Quare tu enarras iusti-
cias meas, & assumis testamentū meū
per os tuum? Quum odio habeas di-
sciplinam, & uerba mea post te abij-
cias. Os tuū addixisti malo, & lingua
tua dolum concinnat. Hinc palām est,
eiusmodi curatione, eas incantationis
aut maleficij reas esse non posse con-
uinci, & superiorem canonem ener-
uem existere. Elegāter hic dixit Ori-
genes: Magi nesciūt benedicere, quia
dæmones nesciunt benefacere. Quodd
autem sanentur, non alia profectō sit
ratione, quā, quum hæc corpora Dei
permissu, ob incredulitatem exercue-
rit diabolus, in hac ut afflicti, & astā-
tes, & quibus inusitatum id malū in-
notuit, tum demum magistratum, cō-
firmaret, non coactē, sed ultrō ac sua-
pte sponte cedit: licet se compelli si-
mulet, quod magis fallat, illaqueetq;
atq; indubitatus eo modo credatur,
illas mulierculas benedictionis uerba

recitantes, quanquam innocentes, ef-
se tamen sagas: & alios fide uacillan-
tes, spirantesq; uindictam suis technis
irretiat: ac sententiæ incōsideratæ reū
magistratum, in carnificinā infontiū
fœminarū, & punitionem, uoracesq;
flamas inuitet. Ita enim suarum re-
rum pro uiribus satagit, ut ab initio in
ueritate non stetit: quicquid loquitur
& agit, mendacium est, uel falsitatis
fermento conspersum: quum optima
agere & loqui uidetur, homicidia
struit, & mēdacia architectatur, ut ani-
mas illaqueet & perdat, homicida à
rerum primordijs. Destitit itaq; in his
ægrois à læsione, quam ipse intulit.

DE MATERIE VARIA AC DV-
ra, Pauli Grillandi sententia.

Cap. V.

HUc quū faciat singulare D. Pauli
Grillandi, iurisconsulti clarissi-
mi, iudicium, id ascribendum
duxi. Aliās uidi (ait) sæpenumero,
quodd maleficio infecti, ubi liberatio-
nis remedium usurparunt, frequenter
ex ore euomerēt, uel per secessū exo-
nerarent acus, capillos, ferramētā, cla-
uos, plumas, sulphur, lapides, & res de-
mum tales, quas maleficio læsum uo-
rare potuisse, erat impossioile: nō so-
lūm integras, sed nec fractas, nec mi-
nutē in frustra cōcisas. Vnde quid mirā-
dum uidetur. Sed dic, ut quidam cen-
suerunt, satanam ad maiorem homi-
num deceptionem facere dictas appa-
rere species extraneas in resolutione
facturæ, ut res miranda magis uidea-
tur: quando quidem in spiciuntur & cō-
siderantur ea esse talis naturæ, formæ
& qualitatis, ut impossibile fuerit ra-
lia potuisse ingredi in corpus malefi-
cio læsi per aliquam partem naturali-
ter: sed in rei ueritate nō sunt species
naturales. Et quodd uerum sit, hinc ap-
paret, quia illa eijciuntur per uomitum
uel secessum: atq; ita inter materias il-

Tractatum
uolumine 10.
de Sortilegiis.

*Dura mater
viri uomit
eius lique-
facta.*

las liquidas apparent à principio, cū primū ē corpore emittūtur. at si seruaueris illas materies biduum aut tri-
duum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliās studiosē seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarū formas periisse totas. Quod si naturalia essent, profectō in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut hu-
miditates corrumpi, maximē ferrum & lapides, propter eorū naturalem duriciem: ut manifestū est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut pes miranda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uētris opus, uelocissimē & inuisibiliter asferre ibi species illas siue materias, de quibus suprà, ueræ & naturales, quas aliū de acceptas
ed attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in uomitu & stercore maleficio agitati, ut nullus hominū aduerteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis, non naturales. & quod hoc uerum sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluūtur liquores, cum quibus mixtæ prodierant: uti ego frequēter uidi, & manibus proprijs contrectaui, quæ à principio (ut dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resoluebantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, os-
sum, capillorum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse, sentit Cardanus.

*Lib. 1. de Ma-
mor. cap. 80.*

Alteram Grillandi sententiam magis probabilem sentio: nec enim quilibet humor in tantam cōcrescere potest duriciem, quale est ferrum aut æa:

nec siccam constituere materiem, cuiusmodi pannum laneum aut lineum experimur: nec uiceuersa in liquore resolui queunt substantiæ tales duræ & siccæ. Quod post dies paucos humorem solū dicat conspectum, aliarum rerum formis perditis, id equidē admitto: sed humor is est, qui antea simul cum reliquis duris aridisq; quilibet fuit reiectus. has autem interea temporis à dæmone, qui in hoc ludibrium illas aduexit, oriq; inseruit, rursus fuisse sublatas, non est quod ullus dubitet. Nec etiam panni rudioris laciniā ex puellæ ore à me extractam, in humorem postea solutam memini.

Suprà cap. 3.

HISTORIAE DAEMONIACORUM, qui à Lanijis affligi credebantur. Cap. VI.

Accidisse suis temporibus nouū & admirandum morbi genus, tradit Antonius Beniuenius. Mulier sextum decimum agens annum, ab ima uentris parte dolore exorto conuellebatur manibus. Cumque in horrendum clamorem erumperet, intumescebat ilicō totus uenter, aded ut uterum crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi pertotū cubile hinc inde reiectans sese, & planctas interdum ceruici connectens reflexiebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthuc ipsum idētidem factitabat, quoad paulatim ad se reuersa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos uerō eiusmodi morbi causas inquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex matricis suffocatione, & uaporibus malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum ferientibus, prouenire. Sed quū medicamentis nihil promoueretur, ea ferocior facta, ac toruis oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasq; acus, unā cum cera & capillis

*De Abditis
morbi. causis
cap. 8.
Maleficio la-
sa mulier cla-
uos et acus uo-
mit.*

pillis conglomeratis reiecit: & nouissimè ex ientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutissent fauces. Cumq; id ipsum sepius etiam uidente me fecitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo: qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare ecclesiasticis medicis commendata, manifestioribus deinde signis & argumentis rem comprobauit. Nam & nos eam uaticinantem audiuius, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbum supergressa, humanum etiam captum excederent. Hucusque Beniuennius. Hæc omnia certè in corpore non fuere, sed diaboli oculos spectatorum effasciantis, ne huius materiæ in os impulsio animaduertetur, præstigijs & celeritate in os solum illata sunt, & tanquam uomitu mox eiecta. Id esophagi huic materiæ imparis angustia, illæius post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut suprà dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ inequalitate. Si ea eructauit uentriculus, quādo usque adeo insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuoluntur, potissimum ore uentriculi ita sensili, ut uel paucum humore acri extremè affligatur?

Meinero Clasio, nobili in arce Bonitenbronch, sita in ducatu Iuliacenſi, famulus erat Guilielmus nomine. hic ante annos quatuordecim à demonio exagitatus, primùm habebatur ægrotus, sibiq; ex diaboli instinctu confessionariū expetiuit pastorem in Gerard Bartholomæum Panen, qui suā in curando maleficio locare solet operam: quare etiā in dæmoniæ fabulæ scenam requisitus, non omnino *λογος προς προσωπον* agere potuit. Huic dæmoniaco cū ad faciei etiam liuorè intumesceret guttur, eumq; suffocatum iri timeretur,

ad orationem confugit Iudith Clasio coniunx, pia matrona, cum reliqua familia. inde præter reliquas quicquillas ex Guilielmi ore, extrahitur, antè opilionis subligaculū, filiceæ, eorumq; fragmenta, filorum spæculæ, puellarum capillitiū, acus, lacinia panni subditici ex pueri ueste, pæuonis penna, quam ante ostiduum ex pæuonis cauda Guilielmus adhuc sanus euulserat.

Rogatus mali huius causam, respondit, circa Camphusium obuiam se habuisse ignotam mulierem, quæ in faciem illi inspirasset: atque hinc quicquid id esset calamitatis, inuectum esse. Restitutus uerò, negauit hoc ita accidisse: sed à dæmone inductum se fuisse, ut hæc diceret, confessus est: addens, eas prodigiosas materias non in suo fuisse corpore: sed cū una spectaretur, alteram continuè à diabolo

faucibus fuisse ingestam. Aliàs numerosos sibi loculos à dæmone donatos lætabatur, eosque in lecti stramine repositos esse. Quæ sit uerò, inanes sunt inuenti. Non absimile est quod in Francisci uita legitur, cum is eiusq;

socius, turgidos inuenirent loculos, Franciscus uerò dæmonis præstigias, tentationesq; animaduerterei, eosq; propterea auersaretur, pecuniā exemptam pauperibus dari uoluit eius comes: eoq; loculos consensu Francisci arripiente, in manibus serpens apparuit, mox euanescebat. Postea uisum est musculum animalculum ex ore dicti Guilielmi excurrere: quare euestigid sub lectum se deiecit, questus musculum fuga sibi excidisse: lectum uerò repetens, se reperisse narrauit. Scapius inde uim sibi inferre uelle uidebatur, fugamq; aliquoties adornare: quapropter quum semel in porcino sterquilinio inuentus, extractusque arctiori coerceretur custodia, tam firmiter eius occludebantur oculi, ut nul-

Hic forte mulier agebat falsò maleficij suspecta, cuius technis non tam hæc grauius inuenerit conatus est diabolus, ut manibus iniectis illa ad supplicium traheretur.

Fol. 14

In illius uita non est diabolus permixtus potestas.

*Ex ore infan-
tium et lacte
mum perfecti-
ssimam laudem.
Psal. 8.*

la ui horum cilia possent diduci, distra-
hite. Accedens tandem maxima natu-
filia Clatij Gertrudis, iam annum a-
gens undecimum, hortatur eum, ut a-
pud Deum uisus restitutionem exora-
ret. Vt autem pro ipso puella oraret,
eandem ille rogat. Quæ Deum implo-
rans, illius oculos inde cum magna
omnium admiratione aperit. Sæpius
adhuc illum diabolus admonuit, ne
heram multa de Deo effutientem, uel
alios audiret: à quo semel mortuo,
quemadmodum frequenter in publi-
cis audiuiſſet concionibus, nequirer
iuuari. Cum etiam hic aliàs ancillam
culinariam impudentius atrectaret,
atq; suo hinc nomine nuncupatus re-
dargueretur: horrenda raucaq; uoce
reſpōdit, se nō Guilielmum, sed Beel-
zebub nominari. Putasne ergo nos te
uerituras? ait hera: cui enim nos fidi-
mus, te infinitis superat modis. Qua-
propter Clatius zelo impulsus, unde-
cimum Lucæ caput (ubi ei est uirtute
Christi dæmonis muti, & Beelzebub
principis dæmoniorum fit mentio)
præſente familia, attentè legit, ac in
Christi nomine satanam cedere iuſſit.
Tandem energumenus hic uelut in a-
nimi deliquium lapsus, sedatè tota no-
ctæ iacuit ad horam usq; matutinam:
qua recreatus iuſculo, ad parentes a-
uehebatur sanus prius, actis hero he-
ræque gratijs, imprecatus quoque il-
lis Dei remunerationem obſaſſam iā-
ſturam. In itinere autem loco plano
euertebantur bigæ, nihilq; poſtea dæ-
moniacæ uexationis ſenſit unquam.
Duxit interim uxorem, prolemq; ſu-
ſtulit, & adhuc ſuper eſt, ac ueſcitur au-
ra ætherea.

EIVSDEM ARGUMENTI

hiſtorie. Cap. VII.

Questoris filius Moræ aduerſa
nonnihil afflictuſ uale tudine,
eam credidit inductam à mu-

liercula, cui herbarum plenū corbem
in porcorū paſturam attuliſſet: quodd
gratijs actis ipſius preſſiſſet humerū.
Vnde territus eo tempore puer, cœpit
paulatim, etiam animo deieſto, peius
habere. Hinc trica ſæminei capillitij
nigri & cinerei ſicca, citra alterius ma-
teriæ admixtionem, excerni uiſa eſt.
Tandem admiranda magis, puta ſe-
ras porcorum, pelli etiamnum inhæ-
rentes, ita ſiccas aluo deponebat, ut
papyro conſeruarentur: interdum ſi-
milis cum excrementis deiſciebat. His
ludibrijs circiter medium fatigabatur
annum: quæ dein pedetentim, ut cœ-
perunt, euanuere. Nec dubium eſt, ea
ob parentum & adoleſcentis incredu-
litate fuiſſe permiſſa: quodd quum
hic ſecundum naturæ ordinem non-
nihil morbo grauari conſpiceretur, eū
non in naturæ uitium, aut Dei uolun-
tatem, ſed in mulierculæ impreſſio-
nem retulerunt. Eam itaque deluſio-
nem diabolus, quibus explicatum eſt
modis, permiſit Deus, donec fortaiſis
reſpūere.

Novi item cuiuſdam uiri conſularis
coniugem, cuius aluus ſæpenumerò
arenā reddere uidebatur, diabolus col-
ludere, cōniuenteq; Deo: quodd egro-
ta ad illicita maleficorum diuinorum
que auxilia cōfugiſſet, contra diuinæ
Maieſtatis ediſtum, impijs horum ho-
minum actiones comprobās. Cui cer-
tam polliceri opem cum Dei gratia, ſi
imperata faceret, audebam. Morbum
ſiquidem, quo afficiebatur, ex natura-
li cauſa ortum eſſe iudicabam: at are-
næ deiectione, quodd incredula ad ue-
titum declinaſſet conſilium, eam à ſa-
tana ludificari, diſtabat animus. Fre-
quenter etenim hoc uſu uenire uide-
mus, ut quum à naturali quic inſirme-
tur cauſa, Dei; (qui naturalium rerū
uſum docuit, atque eum nos affectare
& inquirere uoluit) potentiæ diſſiſus;
uolun-

*Arena per
alium mulie-
ris reddita.*

*Deut. 32.
Leuit. 19. 20.*

uoluntatiq; immorigerus. ad dæmonij clientelam consulturus cum Saule accurrat uoluntariè, in reprobum tradatur sensum. ludicrisq; maligni obiciatur illudendus.

Dordraci ad insigne D. Euualdi, duas haud ita pridem habebat filias Ioannes Theodori, quarum altera in quibuscunque suis domesticis actionibus atramentum euomere uidebatur sine ullo inualetudinis sensu, altera uerò canum latratus inuita imitabatur. Ad rei prodigiosæ conspectum aliquoties clam accitus eximie pietatis uir ex ipsius petitione, semper ad eiusdem aduentum, quicquid id erat ludibrij dæmoniaci, desijt, ut nec unquam ille uideret uel audiret. Nouit illas optimè coniunx mea altera, Henrica Holtia, mirè diabolicis præstigijs ex uiua fide inimica.

De Variet. rerum lib. 16. Vide lib. 3. ca. 14. supra.

Commemorat Cardanus, probum quendam rusticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quàm decipere, sicipsi narrasse, quodd morbo incognito plures laborarit annos: quo tempore excantationibus sæpius uitrum, clauos, & capillos euomuisse: & quamquam demum restitutus fuisset, tamè in eum diem quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat maximam uitri confracti congeriem, sonumq; non leuem, quasi quis sacculum uitri fragmentis plenum concuteret, à quo non parum uexaretur: tunc uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiam si horarum numerum non obseruaret, toridem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob simplicitatem apto, non uideret dæmoniacus, præstigijs & uexationes

Rusticus horarum ictus in corde sentiens.

prioris & posteriores?

DE PVERIS DÆMONIACIS.

capitulum VIII.

AMsterdam, quod Hollandiæ emporium est maritimum, eiusmodi historia scripta est amplissimo uiro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros Cancellario, decimo octauo Martij anni sexagesimisepti supra sequimillesimum: Elapsis octo aut decem septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut furore subito correpti, & in terram prostrati, cum intermissione tamen, durabatque hic cruciatus horam integram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius prorsus meminere tormenti aut rerum tum actarum, uerum se solummodò dormisse putabant. Consulti ibi medici ob morbum creditum naturalem, nihil effecerunt. Postea ob maleficij suspicionem, ad eiusdem curatores itum est, qui suis deprecationibus uarijsq; alijs eius amolendi rationibus tantumdem promouere. Tandem quoddam dæmonio obsideri crederentur, ab exorcistis non paucis rogatum est consilium, quodd ignoranter multa ingenij captum & ætatem superantia essentur pueri. Illi primum suo more legerunt, coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus dæmonum insultum usurparunt, uerum nullo successu. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomitu reiecere pueri, aciculas quoq; digitalia, panni lacinias, ollarum frusta, uitra, crines & id genus alia: nulla autem hinc subsequuta est integra curatio. Recurrit etenim hoc malum aliquoties, exhorrescentibus interim ijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Aliorum relatu uera hæc esse scio.

Hic paucis meam subijcere sententiam placuit, nimirum quoddam ad legitimam non confugeretur consilia, Deum permisisse diabolo perstringere astan-

tium oculos huiusmodi materiis ore proiecit, quæ in corpore neutiquam fuere, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum oesophagi meatum aut intro ferri aut foris propelli à dæmone potuere: qui tamen horrendum hoc spectaculum oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut maleficij & incantationis non modo suspicionem inueheret & auget, sed magis in fonte mulieres eiusdem reas statueret, propterea ignis holocausto potestas absumendas: ne innoxij sanguinis fusio negligereetur, atque ut maleficij credulitas impia, altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latiusq; disseminaretur. Sic non temere, sed cum multo fœnore sibi huiusmodi tragœdiæ finem aliquē decernit ueritator ille. Permittit uero Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne in fontibus pueris nocumentum aliquod à dæmone accederet, sedulo cauit. Sic & anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, Romæ in orphanotrophio puella circiter septuaginta, simul una nocte factæ sunt dæmoniæ: unde ne quidem una post biennium fuit restituta. Ceterum genuinam mali eiusmodi fugandi rationem circiter Quinti libri finem comperies.

DE QVODAM CVI VIVO

excelsus clauus, & post mortem cultri, lignum, & ferramenta. Cap. IX.

Ceterum illud quod à Christi natiuitate, anno millesimo quingentesimo tricesimo nono, in quodam Eistetenfis episcopatus pago Fugental, accidisse perhibet mulijugæ lectionis uir IOANNES GANOVS, illusterrimus orator Princeps Palatinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spe-

ctæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neusseller agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subito clauum ferreum sub illa cute manū apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis in crudelescebant. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quam mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscondit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrum mortuus esseretur, aderat tunc Eucharis Rosenbader ex Vucisburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uentriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuoluerum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cavitare contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quam dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superstitie non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauū sub illa cute in carne ante sectionē uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enim uero illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrim affluxu, uel flatuum copia, huiusmodi poterat provenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur. Constanti aut opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utriq; ducebantur, dæmonis, uel illius clientellæ, magis ueritū uoluntatem malignā, permittasq; uires, quam Dei patrocínio & incomparabili potentie fidei. Diabolo

Clauus ferreus sub illa cute latens & excipiens.

Lignum & cultri in uentriculo inuenti.

Cardan. libro 14. cap. 76. de Variet. rer.

Libro 1. Epist. 32.

bolo itaque traditi sunt illudendi, ut
 in carnis, antea nonnihil duræ & ten-
 sæ uel à materia, uel flatu, uel dæmo-
 nis astu ita apparentis, sectione clauū,
 & in aperiendo stomacho reliqua hæc
 rerum monstra ingesserit, perstrixis
 secantium oculis, quo id in cuius fi-
 nem hâc instituerat tragediam, nem-
 pe incredulitatem, stabiliret. Vbi sci-
 licet in rebus aduersis, Deo relicto, e-
 iusq; medijs ex gratia donatis ab eo
 qui languoribus nostris uerè mederi
 potest, perfidi, satanam nimium in cor-
 pus hominis, Dei scilicet creaturæ, ad
 ipsius similitudinem formatæ, posse
 concedimus, extra eius potestatem in-
 mutanda rerum natura, aut materia a-
 liqua duriori & acuta, certam meatū
 per quos inferri oporteret, proportio-
 nem exuperante, illas & insensibili-
 ter penitus ingerenda, impellendæ.
 Oesophagū enim & fauces uel quam-
 cunque aliam partem latius diducere
 & extendere nequit dæmon, quocun-
 que suo artificio, quàm ex prima crea-
 tione ferant: quemadmodum aliàs
 fusius ostendi. Si uerò clauum ferre-
 um ante sectionem in parte latuisse af-
 fecta urgeas, quando tam insensibili-
 ter ceddò impressus fuit, citra cutis uel
 carnis læsionem? quur etiam execto
 clauo cruciatum, ut putabatur, exci-
 tante, non desijt in altero hypochon-
 drio dolor? sublata enim causa tolli-
 tur effectus, qui canon physicis est ce-
 lebratissimus: & quæ post mortem se-
 ctione in uentriculo inuenta fuere, ea
 inter secandum, citra controuersiam,
 à dæmone erant inuecta. At disidij
 seminarium hoc modo à diabolo spar-
 gitur, ubi eo nomine alios maleficij ir-
 rogati reos cōfestim incusamus: quos
 adminiculo dæmonis illud machina-
 tos esse, quanquam insontes re-
 uerā existant, credere
 malumus.

RELIGIOSÆ VIRGINES DÆ-
 moniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagi-
 tari credebantur. Cap. X.

A Dmirabilis & horrida fuit ue-
 xatio quarundam monialium,
 oclusarum Vuerteti in comita-
 tu Hornensi, exercitarumq; à dæmo-
 nijs. Initia aut eiufmodi dedisse pau-
 perculam fœminam narrant, quæ in
 quadragesima salis libras tres (quartā
 uulgus nostras uocat) mutū à uirgini
 bus acceperat, fereq; duplum circa Pa-
 schæ solennitatē restituit. Hinc in dor-
 mitorio inueniebantur spherulæ can-
 didæ uelut in crustata saccaro semina,
 at gustu salis, quæ tamen nō edeban-
 tur: nec quomodo peruenissent ed,
 sciebatur. Postea eodem in loco obser-
 uabatur incessus rei ingemiscientis, ue-
 lut hominis ægroti: audiebatur item
 quandoq; uox, plerasque uirgines ut
 surgerent, & ad ignem secum accede-
 rent, se ægotam esse, cōmonefaciens:
 ubi porro surrexissent, morbidam so-
 rorem inuisuræ, nihil inueniebant. Si
 quādo etiā hæ in arrepta matula me-
 iere tentarent, ea uiolenter erepta, lo-
 tio conspurcabant lectum. Aliquoties
 pedibus è lecto ad passus aliquot sub-
 trahebantur, plantis pedū usque adeò
 subinde tirillatis, ut præ nimio risu mo-
 rituras se timerent. Tortura erat mul-
 tiformis, aliarum carnis particulis e-
 uulsis: quarundam in aduersam par-
 tem prorsus intortis tibijs, brachijs &
 facie: aliquibus supra hominis caput
 euectis, & uicissim deiectis. Quædam
 sic excarnificatæ, licet ad dies quin-
 quaginta duos nihil præterraparum
 ius citra panem sorpsissent: attamen
 atri liquoris, uelut atramenti scripto-
 rij multa uomitu reijciebatur copia:
 quæ tam ferebatur amara & acris, ut
 etiam pelliculā ex ore abraderet: nec
 ullum effingi conditum, quo afficerē-
 tur, poterat. Cum ægotas tunc feda-
 tas

*Demoniacarum uirginū
 Vuerteti oc-
 clusarum hi-
 storia horren-
 da.*

tas lætasque, recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriū aliās ingrederentur, illæ è mensa deorsum citra uocem & intellectu dilabebatur, nonnullæ inuersis tibijs & brachijs tāquam mortuæ iacebāt. Vna in altū sustollebatur, & quanquā manibus iniectis obliuisceretur assiscentes, tamen supra eorum caput abripiebatur; eoq; denuō præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquā è somno rediens, è nosodochio in monasteriū progrediebatur illesa. Nonnullæ incedebar tibiariū extremitatib. innixæ, uelut *ænodis*, citra pedū usum, qui uidebatur trahi tāquam ligamētis nūmiū laxatis, in sacculo penduli. Arbores quoq; confcendebant ut feles, ab ijsq; proserpebāt, nulla corporis imutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quā matrem uocāt) in eiusdem ambitu colloquenti cū generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burenſis (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex scemore erueretur caro: illa que præ dolore exclamante, & in lecto deposita, nūnus partim liuebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq; cum duæ ex hoc numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoq; colloquerentur de sele nigra in dormitorio corbi inclusa à matrona, quam inopido commorantem nominabāt: collatione clam obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquire retur aperireturq; unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquā maleficiæ rea in carceres conijciebatur cū septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimoniū eam fuisse usque adeo misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indigee-

rit, perhibebāt. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquā tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uisum offerret Burchgrauius, se infirmioresse quā ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodò desiderare: quo à Burchgrauio mox subministrato, ipsius uestem illa apprehendens, eiusque innixa scemori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedisſe, dubitandum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectus ex sale à muliercula reddito, crudelis uirginibus maleficii opinionem iniicere, & insonti sceminæ insanabile inurere cauteriū studuit. quapropter formam sparsit granorū quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedine autem indidit, ut suspicionem de ea quæ salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porro Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quod non ad Dei uoluntatē, sed in forminas cruciatuū causas retulerint. Hinc quoq; satanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficii stigma imprimeretur, carceresque tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam dæmonium haud dubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulo, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcise legendi limites, ut ex alta illa quæstione & præcipiti deiectione, etiam si u-

na mor-

Margareta
comitissa Burenſis
vixit p. 160.

na mortua uideretur, nihil tamen læ-
sionis senserit: sed uelut è somno ex-
perrecta, abierit.

*Brigitte sa-
ne uirginis
demoniaca.*

Non absimile fuit, quod uirginibus
Brigitte strictis legibus inauguratis, in
cœnobio non protulà Xanctis disito
olim usuenit, quæ miris quoq; mo-
dis diuexabantur, plerisque exilien-
tibus, nonnunquam balatum uocesq;
elidentibus horrèdas: urgebantur &
interdum ex designatis in templo se-
dibus, capitis uelamine quandoq; ab-
repto: fauces his etiam, ne cibum ad-
mitterent, nonnunquā præcludeban-
tur. Perstitit uaria & dira ea calamitas
in plerisq; ad decennium. Tragœdiæ
causa imputabatur uirgini, iuuenis a-
more aliquando sauciæ, quem ea affi-
nitate non dignarentur huius puellæ
parentes. Idcirco huic in extremo mœ-
tore positæ, dæmon accita iuuenis il-
lius effigie, se obijcit, eam in uotum il-
lud monasticū cogens: quæ dicto au-
diens, se cancellis constringi patitur.
Inclusa, uelut furore percita, omnibus
horrendum plurifariam exhibuit spe-
ctaculum: quod quidem malum ue-
lut contagio in multas proserpsit uir-
gines: quæ ob propriam illius confes-
sionem, ipsam uniuersæ eiusmodi mi-
seriæ genitricem fuisse, certò credide-
runt. Ex ea deinde capta, alioq; eue-
cta, prolem bis sustulit carceris custos:
actandem manumissam, à maleficij o-
pinione iuculpatam uixisse arbitror.
Delusio fuit merè diabolica, qua illa
decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ
peculiararia ipsius satanæ erant opera.
At in quem finē ea fuerint à Deo per-
missa, sequenti intelligetur Libro: ubi
omnibus imitanda harum uirginū
proponetur curatio.

*Moniales
Neomagi à
diabolo infe-
rata.*

Moniales in Hefsimōte Neomagij,
dæmoniū aliquot annos infestasse au-
dio, quod dormitoriū noctu uelut cū
turbine ingressū, testudine citharæq;

tam uidebatur ludere suauiter, ut ad
choreas temerè induci potuissent uir-
gines: inde canis instar in unius N. le-
ctum infiliebat, in quam muti pecca-
ti, quod uocant, cadebat suspicio. Si-
milis multa & longè grauiora in eo-
dem accidere cœnobio, uiuente patre
Paulo: quæ ut ab illis celantur, ita à
me aperiri minimè decuit.

Noui aliud item non ignobile col-
legium in Colonienfis prouinciæ li-
mitibus, ubi ante annos octo dæmon
canis forma interdum procurrrens, con-
scendensq; sub interiori religiosarum
uirginum indumento, spurcæ uelita-
tionis indicia exteriore uestium mo-
tu ostendere uidebatur. Idem Hens-
bergi accidit in ducatu Iuliacensi, sub
felium specie.

20 VEXATIO DIABOLICA IN
monasterio Kentorpio, relata ad Lamias: de la-
te glutinoso, & lac è iuncis non emul-
geri. Caput XI.

HUc pertinent nobiliū aliarumq;
uirginum in cœnobio Kentor-
pio prope ueterem Marcam, in
Marchiæ comitatu iuxta Hammonē
inclusarum, monstrosæ omniarūq;
conuulsiones, à dæmonibus excitatæ,
descriptæq; Lib. I. Capite 12. Fœdissi-
mum uerò illæ halitum ore spirabant
in ipso, & paulò post ipsum paroxys-
mum: qui aliàs semel interdum, aliquā-
do sepius inuadebat, aliquoties in ho-
ras aliquot multas protrahabatur. In
accessione mali quædam cōuulsæ, in-
telligentes erant, audiebant, astantes
etiam internoscere se pleræq; postea
affirmabant. Nam in accessione pro-
pter spiritualiū partium & linguæ cō-
uulsiones, loqui minus poterant. Istæ
non æquè ferociter torquebantur, ne-
que uno modo, sed aliæ alijs mitius.
Sed hoc commune propè omnibus
erat, ut cum ex ijs una agigaretur, cœ-
teræ quoque in seiunctis etiam cubi-

culis correptæ, solùm tumultuantis strepitum audientes, simili miserrimo modo uexarentur.

Vt porro calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solùm in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteratorius ille homicida, innotescant, cautiusq; aliàs maliciosis diaboli conatibus in raris illis horrendisq; uexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius senioris & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primùm tam duriter afflicta, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Lemgoudi, quum primùm ex sinistro dole-ret hypochondrio, epilepsiaq; correpta putaretur, ad monasterium Nonheritic in primis religionis ergò able-gabatur, ubi ex D. Cornelij caluaria bi-bit: unde eā melius habuisse, falsò dicebatur à monialibus. Postea ubi hæc grauius corpisset exagitari, aliq; item puellæ, ad ariolum itū est. is opinio-nem ingressus, omnes ab Elsa Kamenfi co-trice maleficiolas esse. Hinc neruum sortitus diabolus, non solùm eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuo & alios morderent cederentq;: subuehere item & deijcere ci-tra noxam, ut sicut plumæ sibi uideretur, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uolentia inhiberetur, cor afficiebatur grauius: at suæ libertati relicta, etiam si se ipsas lædere, concutere aut morderi putarent, nihil inde sentiebant mali: at in proprium se uire corpus, necessarium esse imaginabatur. Si quando, Anna in pa-roxysmo loqueretur, fiebat id quasi al-tero inspirante & expirante: ipsa inter-nim se ipsam dum loqueretur intelli-gebat, sed finito sermone penitus mē-

ti exciderant prolata uerba: uerùm si ea ab alijs illi repeterentur, tum qui-dem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quando-cunq; etiam orationi se dederet, eam cum attentione prosequi, aut mouere huc linguā minimè ualuit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmura-ret, tantum abest ut tum præpedire-tur, quò etiam inde leuius habere re-creariq; uideretur. Nequiuit in super ulli rei uel bonæ uel malæ seriò atten-dere, tanquam mente stupida, sine sen-su, discretionē & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabo-lo puniri uidebatur. Sin uerò huic aliq; loquerentur fœminæ de rebus suis lu-dicris, mirè ijs afficiebatur, leuaba-turq;. Hæc deinde quum exorcisaretur, incredibilem sanguinis copiā ui-debatur fundere per os, unde nihil ma-li tunc tēporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à dēmonio affectis, is erat cum dolore inēqualiter serpen-te sensus sub pedum plantis, quasi a-quā illas calida combussisset. Quan-quam etiam uariè torquerentur, cun-ctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impo-ribus frequenter & multum loqueba-tur dæmō: quibus se etiā forma nigra obijciebat in specie felis nigre, uel El-sæ Kamenis, aut eius matris uel fra-tris, ut ab ijs omnes tā crudeliter exer-ceri, crederetur perperam. Vbi postre-mò Anna firmiter animo cōstituisset, non redire in monasterium, unde pa-rentū ductu cesserat, sed suo Deo ex-tra illud saniori iudicio piè inseruire, desijt calamitas: si uerò solum modò à collegij præfecta ad eā epistola mit-teretur, toto horrebat corpore, quasi relapsura. Postea aut uiro nupsit citra ullum eiusmodi noxæ sensum.

Affir-

Affirmabat adhæc, Elsam Kamen-
sem eodem morbo, uelut epileptico,
quo aliæ, excruciatam fuisse, loquu-
tamq; similiter sine sensu: quapropter
eam sibi ipsi hoc malum cōsciuisse, ne
alijs maleficium inuexisse putaretur,
dicebant moniales. Hinc omnes à dæ-
monibus afflictæ, sua tormēta nec Dei
uoluntati subijciebāt, nec diabolo im-
putabāt: sed ad Elsæ Kamenfis, in cœ-
nobio costrictis, maleficas artes uno
ore & consensu ex arioli indicio refe-
rebant: quæ quidem capta, tragicum
hoc spectaculum à se editum fuisse fa-
tebatur primū uenenata mixtione:
moritura aut, nihil unquam uirulenti
à se alicui propinatū fuisse: sed quic-
quid esset mali, se mente & mala im-
precatione effecisse, confessa est. Num
uerò hoc ita fieri potuerit, paulo pōst
explicabitur.

Vide lib. 6.
cap. 10.

Dæmoniæ
ciues Ham-
monenfes.

Cap. 22.

Ab eius & matris exustione tanquā
sue potestatis iam neruum adeptus
satanas, oppidi proximi ciuibus non
paucis uario cruciamentorum genere
insultat: è quorum numero quinque,
ubi ecclesiastes in suum acciuisset cu-
biculum, ex Sacris literis eos aduer-
sus satanæ ludibria instructurus muni-
turusque: atque hi Decem præcepta,
Symbolum Apostolorum, & oratio-
nem Dominicam recitassent, hinc al-
ter alterius nomen inquirat, mutuoq;
ludicrum nimis indicat, primo Libro
inter ficticia dæmonum nomina ex-
pressum: atque unus ecclesiasten irri-
dens, in hæc erumpit uerba: Quid nūc
facturi sumus? expellere nos conatur
pastor? Respondit alter: Se uelle in hir-
co nigro equitare ad quādam mulie-
rem non ita seiunctè habitātem, quam
etiam nominabat, se gratum illi fore
hospitem iactās: ut maleficæ artis no-
mine redderet illā suspectiorē. Iden-
tidem se facturum alter quoque nar-
zabat, ac eodem uectore profecturum

ad aliam scēminam, nomine designa-
tam in eundem finem: ac uterque sedi
insidens: tāquam fatuus, continuò no-
cis indicijs ad dictas equitando uide-
batur ferri mulierculas, quum interim
ne à loco quidem dimoueretur. Ter-
tius adhæc quasi in globum conuolu-
tus contractusq; ad clausum cubiculi
abripiebatur ostium, per quod inopi-
natò apertum, è gradibus decidit illæ-
sus. In pago Houel appellato, circa
Hammonem, multi quoque inde ui-
debātur energumēni. Nec procul hinc
in alia ciuitate similiter diris torqueri
modis à dēmone interea cæperūt op-
pidani: quare aliquæ fuerunt uinculis
traditæ mulieres, at plures accusatæ,
quemadmodum in negotio eiusmodi
diabolico fieri assolet.

20 Circa idem tempus lac tenacibus
flamētis ductile, dissoluti glutini mo-
re, ex Comitatu Marcensi, ad Cancel-
larium Cliuensem, ex accusatione cur-
iusdam ineptæ mulieris allatum est,
quæ lacti eam fuisse redditā formam
incantamentis à uicina sua asseuera-
uit: quum ignitum titionem ollæ in
qua lac coquebatur subditū, hæc ab-
stulisset, quo domi ignē foueret. Na-
turæ autem nitium, hic sagis tribuitur.
Rei enim ueritas sic elucescet. In lacte
tres sunt substantiæ commixtæ, nimi-
rum butyrum, caseus & serum. Si iam
lac uetustate nonnihil subacescere in-
cipiat, quod æstate citius, hyeme tar-
dius euenire solet, & tum coquatur:
mox caseus cum butyro coit concre-
scitque, ut ad ductilis collæ modum
etiam longissimè deduci extendique
40 possit: & si circum distensa circum-
uoluatur expandaturue ligna, ad tam-
tam peruenit siccitatem, ut fragile red-
datur, atq; in puluerem redigi queat.

Quodd insuper Lamias è iuncis lac
emulgere feratur (ut hoc obiter in hac
lactis mentione addam) horum sub-

Lac glutini-
nosum.

Ei iuncis lac
emulgeri.

stantia lenis, rara, fereq; exueta, id sane non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Qui ergo sit si ullum iuncos trahenti lac appareat, hoc profecto à dæmone, ed transfertur, præstigiatorum fucolamiz oculis obducto, ut sua emulsiōe lac & iuncis extratum credat, quod tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum uolo, si ex alia inepta materia lac prouocari asseratur. Si lacte destitui præter naturam, comperiantur uacæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

DE VIRGINIBVS IN MONASTRIO

Nazareth Colonia à dæmone exagitatis, & alijs.

Cap. XII.

HAud dissimilia Coloniae passae sunt uirgines religiose in Nazareth monasterio occlusae: quibus hoc tamen accessit, quod licet annis aliquot ante uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturq;: tamen anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, prosternebantur sæpenuerò deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quem uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimo quarto monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet à masum singulis noctibus fere congregientem stola consecrata abigere conaretur: quam uelitationem quum altera uirgo in secundo decumbens lecto (hoc nomine adiuncta sociæ, ut tuior esset ab

amasij insultu) audire uideretur, tota exhorruit, ac tandem quoque diaboli hospitium facta, miris conuulsionum generibus distrahebatur, in patoxyismo quandq; cæcutiens: ac licet mēte appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperationem spectarent, proferebat. Itidem & aliæ multæ. Itæ pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primum ad legitimam non confugeretur cōsilia. Dictam uerò amasiam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodē collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino CONSTANTINO à Lyakerken, consule dignissimo, D. IOANNES Altenano, decano olim Cliuen. D. ROANNES Echtio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quod ullus dubitet.

Dum hanc carnificinā adhuc exereret diabolus, harum uirginum quædam peste correptæ, interea dū ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sensere, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidetur iuuenes lasciu, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemq; explerunt. Quibus postea exclusis quū re ipsa amplius frui eæ nequissent, eiusdem imagine mētem uitauit, taliumq; motionū ignominiosum spectaculum, astantiū oculis obiecit Milleartifex. At quo conuenienti Christianoq; consilio huic tragediæ ob-

Virgines religiose in collegio Nazareth Colonia à diabolo uexata.

Constantinus à Lyakerken

obuiam iri possit, peculiariis literis
eò missis fusè explicui.

*Puella à da-
mone uexa-
ta.*

Huic albo accēseatur uirgo sacra In
dith nomine, quam haud ita pridem
Busciducis in collegio, iuxta ædem
D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi cru-
delissimis intorqueri à satana conuul-
sionibus: eiusq; fauces, ne cibum ad-
mitterent, comprimī: linguam item
inhiberi quandoque, ne proloqui pos-
set: uoces interim reddi & ridiculas
& horrendas audiri.

Accedat & cognita mihi puella, uir-
gini nobili in cœnobio famulās, cui si-
dem dederat rusticus, qui deinde ad
aliā animū adiecit. Qua re cognita,
mœrore turbari illa cœpit: ablegataq;
medium circiter miliare à monaste-
rio, in eximij iuuenis forma obuium
habet dæmonē, qui se familiari collo-
quio in eius insinuas amicitia, omnia
rustici amati secreta huic detegit, cum
Aosq; cum altera puella habitos ser-
mones enarrat, ut ad restim illam illi-
ceret cogeretq;: & cum ad angustum
peruenissent ponticulum, ille assu-
pto oleo, quod ea manibus gerebat,
ut minus impediret, traxer, eam iunxit:
inuitauitq; eadē, ut ad notum comi-
taretur locū. Quonā eò se sequeris (te-
spōdit illa) ubi paludosa, rāram modò
sunt aquæ? Hinc ipse euanuit, illa que
perterrita, in animi incidit deliquium:
quare iussu dominæ, mihi familiaris,
bigis in cœnobiū reducebatur, ubi ue-
lut mente turbata, multifariā sensu di-
strahebatur, querebaturq; se etiam nū-
miserē ab illo demone uexari, ipsū-
que aliquando p fenestrā uel aliō nel-
le eam abripere. Nulla certē alia huius
maleficij extitit causa, quā medita-
bundus animi mœror, ob amoris im-
potentiā: quā illudendi perdē-
diq; occasionem p se properē arripuit
satanas. at puella rustico eodem po-
stea marito frata, bellē ualuit.

AD MIRABILIS HISTORIA DE
puella, cuius è latere culter exectus fuit.

Caput XIII.

Hic minimè prætermissum oport-
uit id quod accidit in pago Le-
uēsteet sub Duce Brunswic, ubi
sorori commorabatur puella nomine
Margarita, Henningi Achils filia, an-
num agens uicesimū: quæ anno mil-
10 lesimo quingentesimo sexagesimo se-
cundo, altero die Iulij, nimirum diuæ
Virginis uisitacioni sacro, sororis cal-
ceos abstersura, eius cultrum (duo au-
tem erant in uagina cōiuncti eiusdem
formæ, capulis æreis incisib; ornat) ex-
trahit, seq; in humiliorem sedem de-
mittit, propterea quod uiribus diutur-
na febri cōsumptis imbecillior adhuc
esset. Præter opinionem domum in-
20 greditur uetula, nūm puellam febris
etiam nūm fatigaret rogās, & quomodo
se ex morbo haberet? Respōsum
illi ut fuit à puella, rursum extra ædes
nullo uerbo facto egreditur. Calceis
mūdas cultrum in sinu deponit: qui
quum postea studiosè ab illa quære-
retur, nec repertus esset, metu percul-
sa, dum singula uestigando diligenter
& sollicitè perlustrat, horribili specie
30 canem nigrum sub mensa uentri incu-
bantem animaduertit: eo abacto spe-
rabat fore, ut amissus culter detestus,
ad pristinum dominum rediret. Vnde
indignabundus ille, com fremitu den-
tes ostentauit, simulq; se cū salu trans-
ostium in fugam coniecit. Mox puel-
læ uidebatur à capite uersus dorsum
defluere quiddam tanquam humoris
frigidi, cui etiam accendit animi deli-
40 quium, perduratque sa uelut mortua
sine sensu ad diem tertium: quo tan-
dem, nonnihil respirare, cibo & potu
refici cœpit. Summo autem studio ro-
gata, quinam hoc malum inuasisset?
respondet, se certo certius scire, cultrū
illum, è sporis uagina à se extractum,

E 4 in

in sui corporis latere sinistro defixum
 herere: eo enim in loco se dolorē per-
 sentiscere. Cui licet cōtradicerent pa-
 rentes & alij, quōd eam melancholia
 agitari, uel diuturni morbi, seipsum, aut
 alterius rei molestæ fortuito casu ob-
 uitæ ratione nonnihil delirare arbitra-
 rentur: p̄sistit tamen usqueadē in
 suis querelis, lachrymis assiduis & in-
 somnijs, ut mente caperetur, nec cibū
 diebus duobus sēpennūmērō admit-
 teret, quāquam blandē inuitaretur,
 uel seriō minisq̄e urgeretur. Sua ta-
 men habuit plerumq̄e interualla &
 intermissiones, ut etiam quietē de-
 cumberet, licet non tam diu, ob dolo-
 rem cōtinuum, à quo ita exercebatur,
 ut toto corpore incuruatā baculo in-
 niti oportuerit. Auxit & hoc eius ani-
 mi dolorem, solatiumq̄; minuit, quōd
 quum illa in corpore cultrum desigi
 certissimē crederet, alij tam constan-
 ter contrauenirent, proponerentq̄; *de-
 ducatūq̄*, & phantasiā corruptam
 esse iudicaret, p̄sertim quū nūl-
 lum quidem uestigiū indiciumq̄e ap-
 pareret, p̄ter quotidianos eius lu-
 ctus, qui iam circiter tres perdurabant
 mēses. Hinc prominere occipit in sini-
 stro latere supra lienem intra infimas
 duas costas spurias uomica, cui ferē
 gallinacei magnitudine, & lunæ in-
 star: cuius incrementō aut decessu, uel
 intumuit, uel resedit. Tum inquit illa:
 Hactenus fidē mihi denegastis, quōd
 in meo corpore heret cultellus: at u-
 bi uisitationis Mariæ solēnitas denuō
 apparuerit, eum in corpore sigi, mani-
 festissimē intelligetis uidebitisq̄. Sic
 tricesimo Iulij exulit ex ulcere tanta
 copia putris, ut tumor nonnihil sese re-
 miserit, & inde cuspis uelut cultri ap-
 paruerit: quam puella arripere cupi-
 ens, p̄peditur à parentibus, qui chi-
 rurgū ducis Henrici ex arce Vuolffen-
 büttel eo nomine accersunt. Hic quat

*Puella demo-
 nica.*

co Iulij accedens, parochum rogat, ut
 prius puellam alloqueretur, solaretur,
 Dei uerbo institueret, atque ipsius re-
 sponso uigilanter attenderet, quōd eā
 à dæmonio quādoq̄; exagitari pleris-
 que omnibus uideretur: & simul cum
 responso illa subiungit, se libenter cu-
 rationis huius modum admissuram, e-
 tiam si sciret sibi moriendū esse. Tum
 eodem die, Dominico scilicet, cultelli
 cuspidem sub costis prominere uidēs
 chirurgus, eum cum suis instrumentis
 attrahit, qui alteri conformis erat. ue-
 rū circa ferri acuti medietatē non-
 nihil absumptus erat. Chirurgi opera
 hinc ulcus coaluit. Sic habet historia
 Germanicē de hoc prodigioso opere
 euulgata.

*Cultellus in-
 trahitur.*

ADMIRANDI HUIUS SPE-

ctaculi explicatio. Cap. XIII.

QUum admirabile hoc spectacu-
 lum, citra ulla diaboli p̄stigi-
 as uerē editum fuisse, nec ul-
 las admittere glossas aut explicatio-
 nem, clamet una uoce quilibet, meam
 hic simplici interpretatione senten-
 tiam interponere non grauabor: cul-
 trumq̄; non fuisse in corpore, sed dæ-
 monis p̄stigias & ludibria omnium
 oculis fuisse obfusa, puellamq̄e à dæ-
 monio obsessam, quoad fieri potest,
 breuiter ostendere cum Dei benefi-
 cio, ad eius gloriam, ac dæmonis e-
 inatq̄; sequacis turbæ delusæ contem-
 ptum, aduirtat: quanquam uoce Sten-
 torea multos occlamaturos minimē
 ignorem.

Primum obseruari debuit, simpli-
 cem puellam longa exercitam fuisse
 febre, quam ex eius diuturnitate, quar-
 tanam fuisse colligo, natam ex grauif-
 simi aternimiq̄; humoris melancholi-
 ci, qui in corpore putruit, copia: qui sē-
 penumerō etiam lienem obstruit, in
 eoq̄; tumorem, duriciem & apostema
 gignit, eaq̄; occasione talem sobolem
 quat.

*Dæmonia ad
 mensura in
 hoc actu pos-
 sita.*

quartana febris etiam nō raro post se relinquit. Hoc iacto fundamento, nimirū sexu fœmineo, ætate iuuenili, & diuturni morbi tēdio, reliquum suum opus uigilanti indefessoq; studio superstruit & fabricatur dæmon. In fœminis facilius multo, quàm in uiris, ætate matura & bona ualitudine fidem cōsequitur. Hic in opificij subsidium, humorem suis actionibus conuenientissimum, quippe melancholicum, à quo puellæ cerebrum & corpus tantum abest ut expurgata forent, quò etiam eo summe adhuc grauarētur, assumpsit. Enimuerò, quanto affectu in hunc ut succum *αυαλογυνος* sibi suisque actionibus peculiarem se immergere solet, eiusq; adminiculo admirabilia inducere phantasmata & imaginationes raras, superiori libro ea demonstratione ostendi, ut repetitione minime opus esse iudicem.

Solitudo. Ut porro institutum tragœdiæ actū prosequeretur dēmon, solitudinis ansam arripuit, exorsus manē semotis alij, qui fortassis fide uiua eius conatus impedijissent: primumque uetulæ faciem induit, quæ de puellæ ualitudine sciscitaretur, ut quum eam postea cultri in corpore sepulti opinione dementasset, in suspicionem procliuius ipsa induceretur de lamia, quæ carmine id effecisset. Hoc etenim in primis sanguinario ueteratori studio est, ut lites moueat, cedesq; struat, maxime infontium, & falsam persuasionem aduersus uerum Dei cultum inducat imprimatque. Ut quoque altius animo postea infigeretur, cultrum ex sinu in latus à uetula lamia (cui cum diabolo communio est) translatum esse, in canis nigerrimi forma apparuit, quem menti nō nihil restituta dēmonem fuisse sentiret. Hinc in obsessionis initio eam aggressus dæmon, sensum uelut catarrhi, uel humoris fri-

gidi à capite ad tergum destillātis inducit, ut post redditam mentem, eo momento cultrum hoc frigoris sensu in corpus sibi inuectum esse crederet. Inde mox ingressus, sensuum organa ita turbauit, ut ad tertium diem uelut mortua haberetur: interea tam ualida persuasionē de cultro in latere defixo imbutam phantasiā confirmat, ut secus in animum inducere illa nequiuērit, quàm ita uerē rem gestam esse. Antea enim norat ueteratorius ille medicus, ex diuturna febre reliquias maligni succi ea in parte collectas esse, quæ putredini erant obnoxie, & ulcus excitaturæ: uel quas ille, ut spiritus, ad putrefactionem promouere, eoq; protrudere: uel quòd etiam humorem frigidum ad huiusmodi collectionem aptū, à capite accersere quiuērit. Talem abscessum inter abdominis musculos sinistros ex destillatione post longam febrem genitum, uidi in Electore Coloniēsi archiepiscopo, D. Antonio, felicitis memoriæ, cuius in iustorum resurrectione ex gratia meminērit misericordiārū pater unicus. Cæterum ulcus in eum finem fabricatus est in loco & humore conuenienti, ut cultri cuspidem eo aperto ostenderet, & exectionis occasionem subministraret. Sic obiecta cuspidis forma, uel uera cultri allati cuspidē, interim reliqua eius parte crasso aëre tecta, puellæ, parētum astantium & chirurgi oculos perstrinxit: quod facile uel aëris uel infecti spiritus uisoriū adminiculo potest. Hac ratione cultellum ex sterquilinijs alicubi, ubi rubiginem cōtraxit, eductum, supra ulcus deposuit satan: ibiq; cuspidem ostendit, reliquā cultelli portionem præstigijs uelat. hunc nonnihil à diabolo retentū, ut trahi uideretur, chirurgus instrumentis attrahit: sed non è corpore, ubi hēsit neuiquam, uerū ex eius

F Super-

Sexus.
Actus.
Morbus longus.

Humor melancholicus diabolo conuenientissimus.

Cap. 7. 8.

Solitudo.

Vetula idolum.

Canis nigerrimi speciet.

Antonius archiepiscopus Coloniensis.

Culter in corpore non fuit.

superficie. ibi enim adumbratus deli-
ruit, tantillo tempore dum cuspis con-
spicitur, & chirurgus trahit, antea mi-
nimè. Nec mirum id uideri oportuit,
quò à circulatoribus & agyrtis quoti-
die talia fieri cernas, cum uel per ma-
xillas, uel per brachia, citra sanguinis
effusione & pugiones & graphia traij-
ciunt: uel cum serà ori labijsq; affigunt,
uel globulum in os iniiciunt, & stercus
educunt: sic mille alia rerum miracu-
la oculis obijciunt, quibus tamen ni-
hil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac in-
terpretatione putabis, & cultrum è cor-
pore eductum esse contendas, ceddò,
qui & per quos meatus iniectus hic
fuit? immissum enim prius oportuit,
quod alicunde extrahitur. A capite
dorsum uersus, & ad latus inferi à dæ-
mone citra manifestà læsionē, quem-
admodum humorem stillare per po-
ros obseruamus, nequaquam potuit.
Per os non aliò, quàm ad gulam, sto-
machum, intestina & anum apta ma-
teria deferri potest, minimè uerò cul-
ter: quem licet quoque per os inue-
ctum esse concederem, non tamen ad
eam lateris partem perferri potuit, ni-
si dissecto prius à latere uentriculo, pe-
ritoneoq; cum grauissimo uitæ nau-
fragio. Ab auo uicissim non alius pa-
tet meatus, quàm ad intestinorum in-
uolucra, stomachum, gulam, fauces &
os. Hic denuò uia huic cultello circū-
quaq; præcluditur. Si per carnem ex-
teriorē insertum esse, uoles, ubi do-
lor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissi-
mum eius uestigiū, aut cicatrix? Hic
autem à uersutissimo spiritu id negle-
ctum fuit, quòd cuspidem sursum in-
uulneris ore ostenderit, quum potius
capuli formam certiori cautela exhi-
bere oportuerit, si cuspidē deorsum
inseruius fuisset culter: quæ in corpore
non nisi cum lethali multarū partium

inçisione inuerti potuit: nisi primò ab
infima uentris parte sursum innoxie
protensum esse, stultè dixeris, quum
eo loco nihil unquam doloris senserit:
eas uerò interiores partes omnino
fuisse illæsas, docet breuis curatio ab-
scessus, quā impedire noluit: proffususq;
à suo opere, obsessione, afflictione, di-
uexatione & cruciatu destitit diabo-
lus, q. institutæ suæ tragœdiæ finē iam
se consequutū uideret: quū nimirū in
eam sententiā omnes perduxisset, ut
cultrū ex latere excisum esse certò cre-
derent. Sic diabolo maior tribuebatur
potentia quàm debuit, peruersa de la-
miarum uirtute opinio accreuit, ac in
Dei patrocínio, Christi q; potestate mi-
nus fiducia collocatum est: maximè
in illis ditionibus, ubi ex præstigiarij
diabolarum indicijs per fas & nefas
carnificinæ exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrum ita in car-
ne fuisse exesum: respòdeo, dæmonē
cultrum è puellæ sinu exemptū, in tet-
ram uel in liquorem salum inferuisse,
aut alibi ea dexteritate reposuisse, ut
in medio ferrum exederetur toto an-
no, quò absoluto fabulæ catastrophē
addere statuerat. Consideretur quoq;
locus ferri exesus, qui digitos fere
duos latos à cuspidē distat, & tanta
quoq; exesione deorsum est magni-
tudo: quum uerò cuspidē in carne,
ac ulceris maligna putredine hæserit,
qui sit quòd cuspis ab acri pure illæ-
sa, & reliqua pars ferri, quæ in uentris
uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel si uo-
les, ferrum cum parte absumpta in car-
ne defixum fuisse: respondeo, id fieri
nequiuisse, nisi secundū lōgitudinem
deorsum cultellus in musculis hæsis-
set. quòd si factum defendas, ego ui-
cissim hac ratione nego, q. manu sius
ille posuisset extrinsecus contrectari,
quinimò uisu dijudicari. Ad hæc ferrū
totū carni insertū simul & ferè equali-
ter

ter ab acri humore arrodi debuit. Quū uerò in medio saltem acies exesa fuerit, alibi quàm in corpore exesione fuisse factā sequitur: & diaboli illusione operationeq; translatum cultrum, & in sterquilinum, aut alium liquorem salsum, aut acrem, aut putrem immisum eousque, ut materia rodens aciei medietatē solū modò attigerit. Haud dubiè cautiùs hunc fucum instituisse, si has eius actiones ea solertia excusum iri prauidisset.

Quòd in super in rei ueræ gestæ assertionem obtrudatur, eam baculo innixā per quā curua inclinatione ingredi oportuisse: hinc quilibet rerum naturalium peritus luculenter intelligit, cultrum in corpore nō hāuisse, qui ex qualicunque inclinatione uel deorsum uel antrorsum, uel uersus utrūque latus graues cruciatus excitasset, uulnerassetque: nec alia corporis constitutione, quā erecta, habuisset mitius puella.

Si adhuc urgeas historiæ ueritatem, quæso ubinam toto anno illa cultri longitudo delitescere, aut firmiter hære ualuit? si in sinistri lateris musculis: hoc tæui & oculis, ut dixi, apparuisset. nec in liene recondi tanto tempore, tamque innoxie potuit, multo minus extra musculos introrsum in uentris cavitare: sic enim in imas partes concidisset, cū multo uitæ discrimine. Hæc siquidem fuit cultri longitudo & forma: * * *

Cæterū puellam à dæmonio obfessam fuisse, non est quòd ullus ambigat: quemadmodū pleriq; etiā peritiores corā attestati sunt. argumēto esse debent multa eius uerba & actiones: quòd sæpius mente caperetur, cibum & potum ad dies aliquot reijceret: amici cū ea blandè, seridè, & minis agerent, nec tamē promouerēt: quòd ipsa iudè uaticinaretur, prædiceretq;

tribus mensibus, palām fore in uisitationis Mariæ festo, cultellū in corpore figi. Quis certum hunc diem norat, indicaratū? naturali profectò ratione ab ea imperita puella stupidaque præsciri poterat minimè. Has ergo uoces haud dubiè ex ea edidit diabolus, qui circa illum diem abscessum perruptū iri iudicaret, & commodam eam amplexus ansam, suas simul præstigijs obijcere statuerat. Erupit autē sanies tricesimo Iunij, quo cuspidem prius ostēdit præstigiator: inde uisitationis feriæ agebantur secundo Iulij, & quarto cultrum extraxit chirurgus. Sic in exacta sua ratiocinatione fallitur quoque mendax sæpe uates.

RIDICVLVS MODVS RES

duras in corpus ingerendi.

Cap. XV.

PORRò modum quēdam ineptum futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijs ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenberg nomine, prædicatur circumferturq;. Eiusdem insuper fuisse sententiæ, à me non nisi lucidissimis rationib. explosæ, Theophrastū Paracelsum, nō est quòd egrè ferant pleriq; religiosi nimis eius admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexum Ludouicum Milichiu, uirum alioqui piū & eruditū, in lib. Germanico, Magicus dæmō in scripto, minor. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq; inferi stramen, setas porcinas, assulas, coriū, præsegmina, fila, pisciū & fruticū spinas, & quascūq; materies acutas. deinde poros occludi, ut quādo cūq; uolet architectus, reconditæ res rursus extrahi queant. Subiungit doctor ille has similitudines: Quemadmodum, ubi quis sub aqua lapidem recōdit, nec eo ibi relicto manuq; retracta, quomodo

In diei præstigijs certitudinem fallitur diabolus.

ed deuenerit lapis, scitur: sic quoque naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. sit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerum naturalium cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidē poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à demone eousque distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmittentur inde concideret, emitteretq; suo tempore ad Satanæ arbitrium libidinemque, conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus *ἀδύνατον* esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecū fateri debet. Pori enim corporis à conditore tam angustè ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimum liquorem, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiā in duris crassisq; lapidibus, maximè costilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractionēue. Talia quidem phantasia faciliè imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquā manu demisso, profectò multum absona existit: ridiculumque est, conferre hominis corpus solidum compactumq; cū humida, tenui & fluitate aqua, omniū capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poris peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & durare, quam in corpus humanum per poros illas intrudi cōtendunt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet palam cerneat, in confutando prolixior

*Similitudo
absona.*

rem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoria libello sunt obuiæ.

IN CORPORIBVS REPERIVN-

tur quedam naturaliter, quæ ad maleficia quandoq; referuntur.

Cap. XVI.

Interim naturali etiā ratione in steatomatum & atheromatū, aliorūque apostematū sinibus, carne excisa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquēte exiccatis, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incantationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno, Cornelio Celso, & obseruatione quotidiana. In steatmate lapis auellanae magnitudine nuper generatus, angulosus, rotundus, spadiceus. Curauit aliās noster collega in Lucensium Burgo matronam prouentioris ætatis, uxorem Hieronymi Luchesini patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculā sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multam copiam, quiddam tenax ac lentū, quod cum non faciliè posset diuelli, eluebatur diligenter: elotum tam simile erat hapsolli madentis, ut uix persuaderetur egrotæ & astantibus excrementum esse toto genere præter naturam ex uiscida materia, calore & maliditurnitate cōcretum: omnes siquidem maleficium esse, arbitrari penitus maluissent.

Nōne in morbo articuli plerisq; à pituita cruda, resiccata, crasso terrestrique humore indissolubiliter impasto, resolutis partibus tenuioribus, tophos, Græcis *ωάγυρ*, uelut calcem, in iuncturis enasci uidemus: quā etiā exemptam materiem, paulatim excipit alia? In cerebro repertus lapis magnitudine & forma mori: in tonsilla-

Varia apostomatū contenta, apud Galenum lib. 1. ad Glaucom. li. 1. 4. mes. & Celsum lib. 5. cap. 6.

Tophi in iuncturis.

Joan. Kemman, de calculis.

rum.

oul. in homin.
natis.

rum fauciu abscessu, calculus gypseus
simillimus tophis, qui intra digitorum
articulos chyagra affectis accrescere
solent: sub lingua lapillus arefactus &
excorticatus lauri baccae similitudine
habens, colore spadiceus & iustae gra-
uitatis. In Imperatoris Maximiliani
secundi corde secto inuenti sunt tres
lapilli quantitate pisorum, unus inte-
rim maior altero, colore rubigineo.
frequenter uero cordis palpitatione
grauis afficiebatur, dum uiueret. In pul-
mone calculi plures asperi tribuloru
modo ad siliquarum magnitudinem
latuere, aliquando & faba maiuscula
non minores, lati, tuberosi, cinerei, sub-
duri. Qui post longam frequentemque
tussim ex thorace uiolenter calculum
expectorant, supra recensuimus. In
panniculo item epar cingente, lapilli
aliquo numero inuenti sunt lethales,
& grandes, ex ipso epate excisi. In ie-
coris substantia concreti lapides, etiam
ad magnitudinem dimidiati ferè oui
columbini, unus totus angulosus, co-
lore liuido, ex phlegmate & humore
melancholico coagulatus: alius in eo-
dem amygdalæ nucis magnitudine ni-
sus. In uenis partis cauae hepatis, pri-
usquam in communem illum caudi-
cem portae desinunt, inuenti lapilli eas
obstruentes distendentesque, foris ni-
gri, intus flauj, in hydropico: cuius &
meatus, ex fellis folliculo in intestinũ
desinens, lapide eiusmodi infartus e-
rat. In uesica fellis simul conspecti, in
uno uiginti duo, quasi sublutei, magni-
tudine dissimili, quorum minimi pi-
sis minutis, maximi fabis exiguis re-
sponderunt, omnes quinque, septem,
octo, aut plurium erant angulorum.
Hinc & alius porraceo colore, quanti-
tate unius articuli digiti fuit excisus.
Alius durus hæmaritii lapidi non dissi-
milis, in cysti fellis Georgij Bohemæ
regis uisus. Minoris formæ superioris.

Anton. Be-
nuius de
abdit. morb.
caus. ca. 3. 18.
24. 94.

Calculi ex
thorace expul-
si, inuenti eti-
am in epate,
fellis follicu-
lo, matrice, et
reliq.

apparuerunt plures in eodem follicu-
lo Christiani regis Daniæ. Maior in ea
uesicula repertus fuit in Friderico ter-
tio, duce Saxonie, cognomine Prudẽ-
te, forma quadrangulari, articuli ma-
gnitudine, colore ferè prasinus. In hoc
bilis receptaculo uisus in alio centũ &
uiginti tres, quorum unus instar me-
dij oui gallinacei gradusculus, latior
quàm rotundior, digitum crassus, mul-
tisque tuberculis asper, ut tophus leuis
& luteus. quinimò senex quidam de-
crepitus ad iram mirè procliuus, post
obitum sine felle & folliculo inuen-
tus est: in huius aut loco ingens appa-
ruit calculus. Fuerunt & qui post diu-
turnũ iæterum oborto alui profluuio,
innumeros calculos instar pisi aut hor-
dei granorum, per anum emiserunt.
Conspiciuntur etiam sæpe in bubulo
felle lapides magnæ iuglandis quan-
titate rufo colore. Ex intestinis uarij
quãdoque excernuntur: repertus & oui
quantitate. Ex uteri acetabulis duos
memini excisos.

Obseruauit Monspeßuli anno 1572.
filius meus Galenus Medicinarũ Do-
ctor, in cadauere puellæ cuiusdam hy-
dropicæ, quam secuit, duos spithamæ
longitudinis uermes, quorum unus
meatũ uesiculæ bilis duodeno insertũ
occupabat, alter in ipsummet hepar
(ex defectu credo alimenti) progres-
sus, gibbum iecoris obidebat, capite
ambientem uiscus illud membranam
attingente. Idemmet uidit Parauij no-
bilem Germanũ, qui ab exercitio plu-
res tussiendo reijciebat calculos instar
pisi, molles adhuc & friabiles.

Aperta mulier in scholis medicorũ
Lutetiæ lapidem habens in utero, in
cranio anteriore, & quæ sine liene in-
uenta est. De tophaceis calculis in ute-
ro natis, uide Aëtium lib. 16. cap. 100.
At ab eadem causa in his partibus, qua-
in renibus. uel uesica, generari potue-

runt, ea collisionis specie quam *in se* dicunt, nimirum ab humore crasso, uiscido, terreo, & calore igneo: quandoque uerò & naturali, sed non analogo materiæ, humorem hūc adassante, cogente, & in lapidem indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ, potissimum quum & uasorum accedat aptitudo. Galenus se pilos meiando excretos uidisse narrat, & cum ex colore, tum ex mole credidisse dicentibus eos ex crassa lentaque materia, quam calor calfecit exiccavitque, in uenis consistere, & se longitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue uenera infecti sunt, multoties innatare uidentur minuta animalcula formicis affinia, aut ijs præsertim qui æstiu mensibus in aqua cœlesti uolutari con-

*Lib. 6. cap. 9.
de Loc. af-
fect.
Pili & ani-
malcula cum
urinis excre-
ta.*

*Lib. 1. Ana-
tom. cap. 22.
Calculi mu-
licum.*

spiciuntur. Tradit Alexāder Benedictus, mulieres calculis minus affici in uesica, præterquam calculis setarum, ueluti quibusdam capillamentis, qui nō sine dicro cruciatu innascuntur ex mucosa materia. additque, aliquibus quædam in uesica concrefcere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Simile quiddā se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstite, indicauit excellentissimus medicus Ioannes Euiichius, quæ cum longo tempore renum calculo afflicta fuisset (nulla enim quantumuis eruditorum medicorum ope iuuari potuit) post aliquot annos primum quidem aliquandiu lanam tenuem, nonnunquam inuolutam, interdum fila longa, alba, duplicata, instare eorum quibus utuntur uestiarij, & quod fidem superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuissent, per urinam excreuit. Deinde uerò, quæ res etiam aliquantulum temporis durauit, arctius compactam, uelut ochra commixtam nō tam lanam,

quàm membranā lanosam, quali integunt sese illi uermiculi qui ex Seribus insulis ad nos adferuntur, cum lotio reddidit. Postremò non rarò, præter reliqua, pilos lōgitudine unius digiti, partim utrinque albos, in medio nigros: partim contrā principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusiores in altera quasi profunditate ac radice (etsi radice carere oportuit) fortiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiæ tantum non miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidendam exhibuit, eiusque partem Euiichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in renibus uel uesica non genuerit natura, meienti egrotæ dubio procul eas subieciisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maxime si illi suspicio fuerit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum medicum & chirurgum D. Gabrielē Fallopiū præceptorem sectaretur collega noster, simulque accessissent quendam mercatorum internūcium natione Lucensem, cuius uxor ualetudinaria colicis subinde doloribus laborabat, tum uerò iisdem torquebatur grauissimè: post alterum aut tertium curationis diē, à multis remedijs ex arte adhibitis, tandem præter omnium expectationem deiecit pilam, uel tophū potius nō admodum grauem, magnitudine maiorem paulo columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt dolor, pristinaque redijt ualetudo. Hæc reliquis demirantibus affirmabat Fallopius, idem aliàs nobilissimo medico Frisimelicæ doloribus colicis uexato, & cuidam tertio accidisse. Hanc uerò pilam quæ pepererit materia, eadem aperta uel fracta certius dijudicari potuisset. Illud autem naturæ genimen haud difficulter proderet præceden-

dentis sequentis quæ narrationis qualiscunque explicatio.

Pilas item magnas nigras, instar pugni, æqualiter orbiculatas, sine sutura, pilis paruis mollibus arctissime infartas, ex bouum iuniorum sanorum laniæ destinatorum uentriculo & intestinis exemptas, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingestas, exclamarent multi: generatarum tamen harum pilularum causam inuestigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, si quādo alimonia destituti, uel alioqui petulca ætate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrūt uaccam, eius suras uel quemcunq; contigerint ore locum hirtum, maximè posteriorū coxarū, tam exungunt auidè, ut etiam depilem reddāt: piliq; ualido crebroq; sucu in uentriculum attracti, & frequenti motu saltuq; lasciuo paulatim conglomerati, plerunq; lacte uel chylo obuoluuntur, aut pituitoso succo lento: qui temporis successu tenacior redditus, membranæ induit faciem: quemadmodū substantia limosa albida statim à sectione uisa est primū obdusa hæc pilularum pellicula: quæ deinde exiccata pederentim, corio tincto etiam nigricie assimilabatur. quā una in parte cultro nonnihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerūt. Citius huic sententiæ astipulabūtur fidemq; habebunt, quicunque ueterinariæ rei assueuere, & iumentorum educationē attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, si quando eas in rerū miraculis uel manifestè adesse, aut occultè foueri uideatur. Verum quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ modum à milleartifice satana, dolo & prestigijs, ut nō credetes in suam illicitam nassam, nemine

Pila in bonis uentriculo uel nata.

uerè, licet quidem phantastice cooperante, effingūtur, & in cæramenta putantur (quorum nomine frequenter inculantur puniunturq; innocentes) propono, quod ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & dæmonis ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini innoxio posthac parcatur: æquioriq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocāt, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inolitæ consuetudinis fori forma exhibeantur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilam leuem admodum, oui magni quantitate, sed orbicularem, Pisis extractam ex colo intestino iuuenæ bubulæ: hæc pomo citrio uel aurantio tam erat similis, ut si eo fuisset colore (erat autem nigro) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabantur quidam tum, ex integro aurantio deglutito eam ita in uentre induruisse, sed arbitrium hoc & ridiculum: cultro autē uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffarcinata, uel potius tota concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuencarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remediū ægrè parientibus, si tellurem non attigerit. Inepre autem tophum appellat, si de nostra loquatur pila. Ille siquidē inter lapides numeratur foraminulētos: hæc uerò pila ex pilis compacta, nihil habet uel lapideum, uel arenosum, uel foraminulentum: sed est circumquaq; spississima, & solidissima.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob exitum calliditatem exectū pilis referunt inuenerunt, cum eum aliquoties captū, & astutia elapsum cepissent.

Valer. Max. lib. 2. cap. 8.

In Maio anni millesimi quingentesimi sexagesimisecondi, mulier iuuenis N. Coloniae prope ædem D. Antonio sacram, puellum ad sextum mensem lactans, enixa est animal fibrosum ad crucem magnæ longitudinem, dum reptando sese extenderet ductaretq; unguiculis prominentibus, dorso glabro, uentre albicâte, capite corneo nigroque, oculis gagatæ lapidi similibus, ore hiulco lampetræ modo aërem inspirante. Sub initium cervicis tres uisebantur aculei, aut uerius unci utrinque asperi, quibus quæcunque uellet, amplectebatur, seseque attollebat. Prodiit uerò absque humore, aut humidi alicuius mistura ex locis muliebribus ante septimam matutinam, dum fortè calceum prona indueret. Vixit autem hoc animal in tertium diem lacte nutritum. Mortuum à chirurgo inciditur, præsentē D. Bernhardo Cronenburgio medico excellentissimo, qui ad huius miraculi inspectionem uocat D. Ioannem Echium & Hubertum Fabrum medicos, amhiq; postea ob casus raritatem communicaui.

Lutra & lacerta in corporibus inuenta.

Anno 1549. commemorantur in Ungaria circa Thaysæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolute lutræ & lacertæ essent inuentæ. nū uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quādoque in hominum sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces confoendere, hæc sub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Mafecum, rusticum quendā post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquādo aduersus id mali theriacam,

uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sepius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

Rerum adhæc miracula alia huc facientia Alexander describit lib. 3. Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetravit diuersos, postq; aurem cōstitit, ubi continuis ferè punitionibus sentiebatur: qua molestia sepe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impasta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, per qui sita frustra cuspidē ferrea, chirurgus sanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, barbata figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundū enim diaphragma prius mucrone penetravit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensum podicem secuit, uiamque sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesentericarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq; uirginem etate nostra Venetijs, dum hæc cōderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in somno deglucierat, per urinam post menses decē maximis emisisse cruciatibus: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circū acum coaucterat, galinacei oui magnitudine: & à uenis mesen-

Vermis longitudo in pedum.

Cap. 9. Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus penetravit diuersos, postq; aurem cōstitit, ubi continuis ferè punitionibus sentiebatur: qua molestia sepe à nobis leuari uoluit.

Cuspidē ferream in thorace relicta, qua iuxta aluum podicem secuit.

Cap. 9.

Acum deglutitū, cum latio excreta.

mesenteriacis acum prius hausta fuisse contendunt. Obiter hic adjiciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos dissectionis ignaros commouisse, qui eam per uenas meseraicas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falso arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suscipiendam putantes: acus enim sua acie paulatim multoq; tempore per intestina penetravit (liquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosa est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modum, de sagittæ ferrea cuspide, quæ biennium naturæ ductu commodas secuit partes: quod & alijs mirabilibus facile comprobaue-

to exemplis.

A. DÆMONIACIS SÆPE

falli medicos doctissimos.

Cap. XVII.

Hi Viuis modi porro dæmonis actio-

nibus sæpius uel peritissimos,

& in artis operibus exercitatis-

simos circumueniri medicos depre-

hendimus. Exemplum erit memora-

bile, quod haud ita pridem, cum me-

lancholia puellâ uiginti annorum af-

fici iudicaret clarissimus medicus, no-

tesque eam insomnes circiter undecim

transgisset, hic ex arte pilulas de cy-

noglossa somnum conciliaturas offer-

ret: quarum una deuorata, digito al-

terum ægrota occludens oculum: Vi-

de, inquit, quàm nunc dormiam. Mox,

à dæmone eam obsidione subiugata,

nec perperam, asserit medicus: à quo

se intrideri, anima duerit. Cum uero

hinc hominum cogitatus dæmonium

perspicere arbitraretur, quod nulli se

as ad somnum exhibiturum pilulas,

aperuisset (id quod tamé satanæ puel-

lâ obsidenti innotuisse, docuit ironica

illa de somno ex pilula exigua deglu-

tita generato, obiectio) inquam ego:

Medicum ad obsessæ curationem ac-

citum fuisse nouerat dæmon: quare

omni eius instituto curandi hanc mo-

do, & medicamentorum præparatio-

ne uigilanter obseruata, ut spiritus est,

earum somno prouocando destinatas fuis-

se pilulas, ex ratione naturali prom-

ptè intellexit: quo nomine captata

occasione, medicum illudere ridereq; il-

li non fuit difficile. Nec hominum cogita-

tiones nouisse dæmonem, tradit quoq;

Augustinus. In ea etiam puella, horre-

da conuulsionum atrocium facies, cre-

pitantibus quoq; iuncturarum com-

pagibus, aliquando conspiciebatur. Ad

aquæ lustralis asperisionem mirè etiâ

uidebatur exhorrescere. Tunc fucum

quum aliâs detegere conaretur Melâ-

chthon; dæmoniacum accessit, quem

lustralis aquæ asperisione mirandum

in modum exerceri exagitariq; intel-

lexerat, aquâ uero simplicem sub pal-

lio elam contulit. Iniecit itaq; à quo-

dam lustrali aqua, suos cruciatus con-

festim mirè ostendit dæmonium. Hinc

ex sua pura aqua eundem asperfit Me-

lanchthon, cuius iniectione non minus

affici uidebatur energumenus. Pro-

inde is se diabolum fefellisse aliquan-

do narrare solet, qui antea ipsius acti-

ones, & cuius esset animi, minus ob-

seruauat.

Recenset Langius historiam de qua-

dam muliere, quæ, cum Bononiæ rei me-

dicæ operâ ille nauaret, circa pudenda

ulcere sanioso, meliceride scilicet, la-

borabat: simulatq; uero spem consoli-

dationis maxime læto chirurgo osten-

tare, tum repente nouus hæc, humor

intelli simillimus ubertim erumpebat,

donec dæmon, quo obsidebatur, de-

precationibus diuinis expelleretur: tunc

eadem nocte, nullo relicto cicatricis ue-

stigio, ulcus sua sponte consolidabatur.

G In hac

De diffinitio-
eccles. dog-
ma.

Lib. 1. Epist.
medic. epist.
38.

Puella à dæ-
mone obsessa.

Medicus irri-
detur à dæmo-
niaco.

Cogitationes
homini igno-
rat dæmon.

In hac muliere, quæ obfessione con-
strinxerat demon, sua ipsum ostentaf-
se ludibria, & ulceris illius specie, cer-
tū est: atq; allato illicoq; humore mel-
li simillimo, chirurgi oculos fascino
deluisse, ut hic ex ulcere hæc proma-
nasse crediderit: quem à dæmone in-
uectum fuisse in ulceris cōsolidati ue-
stigium, vel in ulcus phantasticum, i-
pla momento peracta dæmonij seces-
su testatur curatio.

*De obfessione
rū causis lu. 2.
A mali rō
quidā factus
dæmoniacus.*

Narrat, præterea insignis, philoso-
phus & medicus Ioannes Fernelius,
quod quum non ita dudum quidam
per æstus nocte uehementer sitiret, è
somno surgens, potu non inuento, ob-
uium malum fortèprehendit: id mā-
dens, fauces sibi quasi manu præcludi
strangulariq; sentit: simulque à sube-
unte dæmone iam obsessus, uisus est
in tenebris uidere se à prægrandi ni-
gerissimoque cane uorari: quæ postea,
restitutus integræ menti, ordine recē-
suit. Hunc non pauci expulsu, ex calo-
re & scabrie lingue febricitare, ex
angilijs & mentis perturbatione sim-
plicitèr delirare iudicabant. Alios e-
iusdem ordinis uiros doctissimos no-
ui, qui eas symptomatum laruas con-
spicati, aliorumq; relatu fidentes, ue-
nemum morbi causam esse censuerint,
frustra q; propinarent antidota, & cau-
teria imprimerent.

*Fæstus or-
dinis quidam
dæmoniacus.*

Tradit adhæc Fernelius, iuuenem
alium equestris familiæ, pæne ante
annis, corporis concussione, & quasi
cōtusione ex temporum interuallis
laborasse, quæ nūc solum sinistrum bra-
chium, nūc dextrum, interdum etiam
digitum unūcū, aliās erus alterū, aliās
utrumq; aliās corporis truncum tanta
celeritate exagitaret, uenit à ministris
quatuor decumbens cohiberetur. Ca-
put autē in concussum iacebat, lingua
& locutio libera, mens sana, omnesq;
sensus integri, uel in cōuulsionis fero-

cia. Decies ut minimum quotidie cor-
ripiebatur: in interuallis sanus, sed la-
bore cōfractus. Vera epilepsia iudicari
poterat, si mentis sensuumq; læsio ac-
cessisset. Periculosissimi quiq; adhibiti me-
dici, cōuulsionem epilepsie finitimā à
maligno ueneno atque uapore, spinæ
dorsi impactu censuerūt: è quo uapor
in eos neruos emanaret, qui à spina in
artus quoquo uersum, non aut in cere-
brū disseminantur. Hæc credita causa
ut summoueretur, clystares imperatur
frequētes, purgationes generis omnis
& ualidæ, cucurbitulæ infiguntur ner-
uorum initijs, fotus, unctiōes, empla-
stra primū quæ discuterēt, dein quæ
roborarēt, uenenatamq; malignitatē
obtererent. His parum proficiētibz,
sudores proliciuntur balneis, æstuarijs,
& Guaiacinae hebeni decocto: quæ ni-
hilo magis profuerunt, quoniam om-
nea longè aberamus à cognitione ue-
ri. Nam, mense tercio primū depre-
hensus dæmon quidā totius mali au-
chor, uoce infuensq; uerba ac senten-
tijs tum Latinis tum Græcis (quæ quā
ignarus linguae Græcæ laborans esset)
se prodens. Is multa medicorū secre-
ta detegebat, ridens, quodd eos magno
periculo circumuenisset, quodq; irri-
tis pharmacis corpus hoc penē iugu-
dassent. Quoties laborantem pater in-
uisebat, is procul à conspectu in clama-
bat, Appellentem hūc arcetē, & ab in-
gressione propulsare, aut torquē è cer-
uice detrahito, ex hoc enim, ut Gallo-
rūm torquatis equitibus in more est,
diti Michaelis imago, propendebat.
Ad hanc Fernelij narrationē, uelut pa-
renthesi interiecta, respondet hunc dæ-
monem se Michaelis imaginē uis que-
radē uereri simulacrum, ut astantes falle-
ret euidētius: quasi uerò hic ullius ex-
horrescat simulacrum, qui ne quidē
ipsum Christum, expressam Deitima-
ginem timuit, quem aggredi, assume-
re at-

*D. Michaelis
imagine
se formidare
simulat dæ-
monium.*

*Math.
Marc.
Luc.*

re atq; tentare ausus est: Paulum, uas electionis, colaphis cedere: Iobum iustum affligere: Etiam in innocentia constitutam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequitur ita Fernellius) quis esset, aut quo modo, & qua hæc potestate moliretur? dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius nomen nō effertur: à pedibus ingressum in Regiā, & à pedibus egressurū, cum præstaturus dies aduentus sit.

CONSVLTATIO ILLIVS. QVOD
se in corpus à quodam iniectum proxime dixerit diaboli, idq; prorsus à nemine fieri posse: inefficaces item esse imprecationes malicio-

rum: & de parentum imprecationibus. Cap. XVII habet de his

SE in corpus iniectum à quodam (mea quidem sententia) inenda-
re: iij parentis fingit, libenterque facit-
tur, non coactè: licet ceremonijs & ex-
ecrationibus se compelli simulet, ut
alios ludas, à Deo auocer, sinistram de
innocente opinionem injiciat, atque
auctorem iniectionis demonis mox hunc
de quo illis uoluit suspicio, peruersè
opinentur: ita rerum suarū sagaciter
se arbitratur, si hac quoque ratione ho-
minū diuellat animos, cædesq; struat,
sceleratus generis humani hostis. E-
nim uerò ut ne demoni quidem lici-
tum est, corpora aut hominum aut be-
stiarū ingredi: pro sua libidine aut ar-
bitrio: hæc nulli uetula, nulli obstetri-
ci (quæ corrupta mulcorū est opinio)
nec ulli hominī, quācumq; maligno
aut scelerato diaboli mancipio, con-
cessum est, corporibus dæmonas im-
precando immittere. alias satanæ po-
tentia exuperaret hominis uirtus ma-
ligna, si homo pro corrupta sua uolun-
tate hic posset, quod demoni denega-
tum scimus: quum hunc nihil omni-
no aut intus aut extra posse, citra pe-

culiarem Dei assensum, ex Sacrarum
literarum traditione manifestum sit:
quo suffragante, in procinctu stat spi-
ritus ille nequam, opinione celerius
corpus uel ingreditur, uel collidens.
Hæc unica est eius uolūtas, spes & ex-
pectatio: Dei nutū obseruat, & calcu-
lum expetit, non uerò maliciosam ul-
lius hominis imprecationem. quæ si
tantillum haberet momenti, uix ho-
mo in rerum natura superesset, qui nō
uel dæmonum myriadibus infarcire-
tur, uel ab ijs auferretur, uel peste tol-
leretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulce-
ribus foedissimis conspurcatus luge-
ret: ita domos, cōpita, uicos & urbes,
his diris & imprecationibus personare
uilibet audias, ut nec parētes libe-
ri, nec liberi parentibus pareant, imò
se ipsos leui de causa pleriq; deuocēt
horribiliter, sitq; eiusmodi execrabi-
lis saluatio coniugi à marito plerun-
que etiam hora matutina expectanda,
& ediuersò. Sæpenumerò ira perciti
nōnulli, usque adeò his assuescunt uo-
tis, ut in habitum ea degenerēt: & pro
dōtoro tandem habeantur, atque ora-
tionis lenocinio. si in familiari collo-
quio, uel amica salutatione, uel risu in-
cundo; horrendæ eiusmodi concre-
pent uoces: quas tamen nullum sorpi-
ri effectum in alium, palam cernimus:
tantum illæ maledici hominis, olim
rationem reddituri, nisi pœnitidine
conuertatur, lædunt animam. Atqui
potius, si quid imprecationes ualere
quis urgeat, omnibus erit indubitatè
æterna salus expectanda: cum nemo
sit, cui non aliquis salutē precetur per-
petuam: quæ precatio ex Dei uolun-
tate fit, quemadmodum ex satanæ im-
pulsu illa maligna. Si quandoque ex
maliciosa parentum in filios imprecā-
tione finitèr aliquis euentus sit uisus,
nihil contra nos facit, ob peculiarem
ingenitamq; parētum cum filijs sym-

Malum im-
precandi con-
suetudo uul-
gata.

Dæmones no-
mo alicui im-
precando po-
tēssimè immitte-
re.

etiam si
ad uirtutē
propterea
non impeditur

*Imprecat. pa-
rentum exem-
plum horren-
dum.*

*Lib. 7. de
Leg.*

*Gen. 27. 49.
Tobias.*

pathiam, cuius nomine exemplum quandoq; horrendum proponere solet Deus. Sic haud ita pridem circa initium anni 1575, quidam non obscuri nominis, Regi Hispaniarum apud Geldres militans, quum è familia nobili honestam duxisset coniugem (quã & durius tractabat) intelligeretq; tandem ipsam uterum ferre, indignanter uelut sinistra precatus ait ille: Tu infer-
nalem gestas dæmonē, quem gladio confodiam. Non longe pōst filiolum genuit dimidia corporis inferioris parte bene formata, uerū superior par-
tituris rubris & nigris fœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo nigro tetro ut satyrus, auribus longis uelut canis uenatorius, in uertice duo cornua nonnihil intorta, quæ manibus contrectata, reddebantur sangui-

nea. Non immerito itaque Plato nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contra uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaac, eiusque liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

D A S M O N I A C A R Y M O N I M O
precationum puniarum exco-
municatio. Cap. XIX. Ion. viii.

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs territi, in ueteratam male imprecandi, uel etiam temerè iurandi, & sepe falsò, cōsuetudinem declinaremus. Sic fertur, militem pedestrem ante paucos annos iter per Marchiam fecisse: ac numerosos loculos quidam suæ hospitiæ, apud quam decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospite, quæ iam cū marito eam esse retinendam statuerat. Se itaque eam habere negat, iniuriarum alterum accusans. Iratus pedes, hospitā uicissim infidelitatis infimulat. Quò audito, coniugem purgat ho-

spes, peditemq; ex adibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extrahit ensē in ostium infligit inconsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerem conijcitur: agiturq; sententia, ob illatam uim, illum gladio feriendum. Iam extremus dies iudicialis præ foribus erat, ipsiq; captiuo moriendum esse, in carcere nunciat dæmon: at si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturum pollicetur. In innocentia se mori malle, respondet captiuus, quàm ex ratione liberari. Proposita denud periculi immensitate, ubi se aërem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi desert operam, qua apud aduersarios uindicaretur: consulitque, Quando iudicio sistens, tuam in negotio forensi prætendes insitiā, præsertim in dicendo: & propter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non procul stante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensore. Annuit captiuus, ac postridie in iudiciū productus, cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronū: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argutè defendit, falsò accusatum esse & cōdemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiante, & se diabolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: desistit tandem à defensione causæ. LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abruptum per forū in aërem auerit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

*A' diabolo
aufertur ho-
pes ob impre-
cationem ma-
liciosam.*

Anno

*Ad dæmonem
anchitus fa-
mina, ob no-
faria iuramē-
ta.*

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimoprimo, in Megalopolis finibus, non procul à Vuidstadiis, in Pentecostea feriis, plebem cereuissæ poculis indulgisse scribitur: cui mulier intererat, quæ septenumbero dīa holum suis immiscebat iuramentis, qui, spectantibus omnibus, eam per ostium in aërem altius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur uisum quod ueheretur forma, cernuntq; eam extra pagum in aëre aliquandiu pendulam, inde redditā in agro præcipitem compererunt mortuam.

TESTES CARMINE NON AD-
dmi, et concubitus impotentiam etiam à
dæmone modo naturali inuchi.

Cap. XX.

Plurimum insuper sensus à dæmone obtrundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carmine sibi testiculos totæue pudenda auferri existimant: quibus quum aliquandiu orbati uideantur, in integrum postea restituntur. Hic satanæ potentia & arte, nerpi testium pudendorumque ad suam cōuelli originem queunt. Sic & plerumque in deploratis morbis uidemus fieri, malæq; notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atq; lethale periculum significant. Interimponitur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragiū hic pertimescendum: nec naturalis ea perpetuò subest causa, ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita sit, quod postea, ubi ad uetita consilia sic affectos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionis studia confirmet, aliosq; iisdem artibus irretiat. Si enim hæc membra ue-

rè adempta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & unlerationem, omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet *adub. xtop*, demus: unde quæso cōrigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua, putrediniq; obnoxia fuere? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablati omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi, à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est, nihil planè dæmonem posse cōdere: explicatūq; quid illi *adub. xtop*, uel inimitabile.

Cæterum uerè, non profecto imaginariè auferebantur testes, anno millesimo quingentesimo quinquagesimotertio in Iunio, cuiusdam monachi Hermannō Vuolfratgen Euerfeldensis, curstodi templi in monasterio Cruciflorum Dufeldorpij. Hic ubi societatis actionisq; Venereæ cum muliere nupta insimularetur à monachis, qui ea quoque frui dicebantur, & hinc sententiam ex actione aduersus se instituenda coram Generali, uelut carnificinam gratiter timeret, morbum fingit, nimirum rupturam in umbilico. Quocirca accitit M. Engelbertus Holter Euerfeldensis, illustrissimi nostri Principis chirurgus, malū hoc curaturus. Huic, detecto signēto, animi morbū insinuat Hermannus, meditatūq; quibus rationibus collegarum manus poenamq; euitare possit. Hinc conuenitur, ut Priori à chirurgo persuaderetur, rupturam illam non posse restitui, nisi egrotus apud se Euerfeldi aliquā-

G 3 diu

*Testes carmi-
ne nō admi-*

*Lib. 2. 10.
Praefag.*

*Testis mona-
cho sano no-
litiq; exellit.*

diu decumberet. Interea uero temporis uterque illi testis clam execaretur: atque hac cautela se in iuuentute fuisse castratū, & propterea impotentem, falsoq; accusari, quandocunq; eo nomine iudicio coram Generali sisteretur, conuincere posset monachus. Inducitur Prior ab Engelberto, ut secum ille transigat de mercede duodecim modiorum uulgarium secalis, post umbilici rupti (ut Priori persuasum fuerat) curationem soluenda. Inde Hermannō bene ualenti utrumq; testem illa sum clam domi eximit Engelbertus, soluiturque ex pacto secale. Facinus hoc non semel cum iactantia narrari à chirurgo audiui, sed flagello certe dignum. Excussa tandem quoq; cuculla post annos aliquot, duxit adhuc uxorem hic monachus, cui illa aliquā diu post renunciauit ualedixitq;. Sic quidam, nomine Ioannes ab Essen, ab illustrissimo Cliuensi duce, numerata certa pecunia, castradi iumenta & pecora in Marchie comitatu potestatem p se solo impetrarat. Hic ubi quendā familiaris coniunctusq; sua frui filia animaduerteret, ira incitatus, eam manu iniecta euestigio in cubiculum arripit, uiolenterq; uterum eidem, quē admodum pecori solet, execrat, conceptioniq; porro inidoneam sanat. Huius facinoris ergo ceterorum aliquot dalerorum multa à Principe punitur, nec quidem immerito. Alia profectō ratione usus est Methodius (si Zonaras fidem meretur tomo tertio Annalium) qui de stupro accusatus, purgat sese monstratis uirilibus exiccatis. Interrogatus autem de causa, narrat se, quum Romae fuisset, nimio Veneris gustu concitatum, orasse Petrum & Paulum, ut sibi, ne de castitate periclitaretur, succurrerent: ac noctu eos compauiisse, & attractatis pudendis, omnē libidinis appetentiam sustulisse.

Adhuc, quoddam incantamenti quiddam uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, reddantur: hoc naturali occasione uarijs de causis usutemere potest, uitiatis impedimentis uel natura, uel ex accidente congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de frigidis & maleficiatis, & ad libidinis usum ineptis, tulerūt Theologi. Propterea non semper erit incantationi imputandum illud uitium, nec statim suspitione aggranadus insoni. A dæmone tamen ut quidem genitura instrumenta posse concubitu inidonea reddi, fateor: ita quoque spurcissimæ anus maligna uolūtate & insulsa imprecatione id effici posse, constanter nego: quanquam illa, iniqua dæmone persuasionē induta, secus aliquando credat. Eodem authore, alias cum certa femina congressus, sæpe eidem homini permitti, relictis eius organis liberis, potest: alias cum altera uicissim, præpeditis ueneræ actionis instrumentis, inhiberi, ubi nullo aliterius adminiculo illi opus est. Siem Italia, & cum primis Romæ, utros se quoque impotentes reddere arbitrantur nobilissima ac eadem putidissima scorta, si antea subligaculi ligamen furtiue alicui subtractum colligenter etiam reddito, ab ea impotentia se rursus eundem liberare autumant. Idem de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Si quis item maleuolus, cubiculi in quo sponsus cum sua sponsa decumbit, ostium solū pulset, inclametq; ingens ianuæ cultrū, ac sponsus respondet, deinde abrupta cultri tuspide, atque in ligno relicta, is qui adornat maleficium, discedat tacitus, sponsum ea nocte nihil posse in re ueneræ, fertur. At ntigæ sunt. Quidam narrat, quendam contenterraneum suum, uirum nobilem, iurasse ligatum se suis-

Impotentia concubitus quomodo est facta potest.

Decretal. Greg. 9. tit. 15.

se fuisse, ne cum mulieribus congrederetur: ac restitutum dexteritate quadam, qua hic alterius persuasionē confirmabat, adducens ei librum Cleopatrae, quem de foeminarum informanda speciositate fecerat: legensq; locū, ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino felle, mixto cum sesamelo, & ira iuvari: hoc audito, confusus ille Libri uerbis, id fecit, citoque augmentato libidinis aestu restitutus est. Quemadmodum impia credulitate quis leditur: sic & leuari eadem, credibile est, usūque observatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum hominibus congressu, prolixē superiori Libro, ubi sagarum discutuntur ponderanturque aūs, egisse mihi uideor.

DE LIGATURIS. VARIIS.

Caput XXI.

Hic leuiter uelut in Catalogum reducantur multiplicis ligationis deliria: quemadmodum ligatio in amorē uel in odium, in agritudines & sanitates, & similia: item ligatio furum & latronum, ne in aliquo loco furari possint: ligatio mercatorū, ut in designato loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus, qui limites aliquos transgredi prohibeatur: ligatio nauium, ne ulla uiuentorum, etiam infinitis uelis uento obuersis, portum egredi ualeant: item ligatio molendini, ne ullo impetu uolui queat: ligatio cisternae uel fontis, qua aquae extractio inhibetur: ligatio agri, ne progerminet: ligatio alicuius loci, ne quid in eo possit extrui: ligatio ignis, ut in certo loco accēdi nequeat, nec aliquid combustibile ad moro etiam igne uehementissimo ardeat: item ligatio fulgurum & tempestatum, ne noceant: ligatio canum, qua uetatur latratus: ligatio anium & ferarū, qua uolatus & fuga praepediuntur: atque

id genus reliqua, fidem profecto exuperantia, quae partim ficta sunt: partim, si cūctus eiusmodi spectentur, nō impijs imputandi: hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam credulitatem, demonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Quomodo aut sanguis, ne fluat, ligetur, & morbi modo non dissimili coerceantur, uide libro sequenti cap. 8.

Cum alijs in Gallicano Lucensium sub Appennino uersaretur cum amico noster collega, de uia audiebantur acclamatio res rustici, uulpem nocte persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascendit ocysimē uulpes gallina prepingui onerata. Ibi collegae nostri comes, Quid, inquit, auferam illi praedam? ac mox uerso non admodum praegradi lapide, fortē in uia obuius, uulpem firmat, quae deposito onere substitit. Accurrit ille, fugienteque uulpe, praedam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata praeda semper ponderosiorē esse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euerfione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui erepta erat gallina, eam reperit: alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatae gallinae accusatur: qui id quidem nō inficiatur, sed se eam optimo fortitum esse iure, quippe ē uulpis faucibus ereptam, defendit. Tandem uentilata aliquandiu causa, sententiam pronūciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaq; unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur.

Ioannes Soherius Eburo Iepidi ingenij medicus, quum alias disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse a matre, quando sub intempestam noctem non redirent ad praesepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum arreptā

Lib. 3. hist.
Sept. cap. 20.
Ligatus in
specu Gilber-
tus.

securim obuissim uel quoduis aliud fer-
ramētum proiecisse per fenestras, ad-
dendo, Ecce pignus pro his aut illis :
nam hac ratione, illa à lupis aut id ge-
nus feris illaesa fuisse credebat. Qui-
bus annumeretur conscripta ab Olao
historia magi Gilberti nomine, apud
Ostrogothos, ut immobilis maneret,
ligati in specu à præceptore Catillo,
cui ille insultare solet.

Habent & Turcæ suū modum, quo
inuitos retrahūt. Nomen ferarū in sche-
dula scriptum suspenditur in taberna-
culo uel domicilio serui: deinde diuis
uerbis & imprecationibus illius caput
impetunt: hinc uel dæmoniaca, putat
fugitiuus sibi in itinere uel leones uel
dracones occurrere, uel mare uel flu-
mina contra se exundare, uel cum te-
nebris nigrescere, ijsq; terribiliter
repulsus, ad herum redit. Sic Baal Ze-
phon idolum obseruabat retinebatq;
seruas ex Ægypto profugas.

Porro uariarum eiusmodi ligatio-
num opinio perficitur, per maleficia,
collyria, unguenta, portiones seu phil-
tra, certas designatas materies: per al-
ligationes, suspensiones: per fortēs itē
imaginationes, & animi excessus: per
imagines, characteres, annulos, lumi-
na, sonos, numeros: per imprecation-
nes, inuocationes, cōiurationes, sacri-
ficia, cōsecrationes, uota, nomina, uer-
ba, perq; uaria obseruationū & su-
perstitionum deliramenta.

His aut nugis commiscere solent, si
quæ ex Sacris literis instituto accom-
modari possint: quemadmodum in
Gen. 3. serpentum adiuratione, maledictionē
Num. 21. serpentis in paradiso terrestri comme-
morat: item serpentis erectionem in
deserto, apertē admodum, si dijs placet:
Psal. 90. insuperuersum illum, Super aspīdem
& basiliscum ambulabis, &c. Supersti-
tio etiam hic plurimum ualeat, transla-
to ritu aliquo Sacramentali ad id quod

uincire uel impedire statuūt. Se quo-
que ligari simulant dæmones: ac cer-
te nō alijs uinculis, quā quæ ipsi tra-
diderunt, mēdacijs scilicet, sacrilegijs,
adeoq; uanis ac obscenis rebus, ut eas
referri pudor sit. At Hildegardis sen-
tētia hoc finiam caput: In efficacia li-
gaturæ alligata est peruersitas nequi-
tatis diaboli, ut à zelo furoris Dei non
mereatur solui, quia nunquam illum
recta cogitantem uidit: sic neq; eum
aspiciūt, qui Deum fideliter timent.
HOMINES VELIUS REI PO-
tentia in bestias transformari nequire. Explica-
tio fabularum de Vlyssu & Diomedes so-
ciji, atq; Arcadibus transmutatis.

Caput XXII.

PLerosque etiam sagarum malefi-
cio in bestias conuerti, uoluit cre-
dula superstitiosaq; uetustas. Sic
quoq; Demarchum commemorat Pli-
nius, degustatis pueri immolati in sa-
crificio extis, in lupum se conuertisse
(merito uorax dicatur lupus, qui ho-
minis exta uorat) & Circe poculo so-
cios Vlyssis in illo errore diuturno fer-
tur mutasse in feras, ut est apud Virgi-
lium:

Quos hominū ex facie deas eua potentib. herbis
Induerat Circe in uultus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Hæc herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta uenena,
Ipsa dedit Mæris: nascuntur plurima Ponto.
Hæc ego sepe lupum fieri, & se condere syluis
Mærim, sepe animas inuis excire sepulchris,
Atque satas aliō uidi traducere menses.

Huc facit Boëtij carmen:

Vela Navicij ducis,
Et uagui pelago rates,
Et Euris appulsi insule:
Pulebra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miseret hospitibus nouis
Tella carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Vertit herbi potens manus,

Lib. 2. Vi-
sione.

In bestias uel
transformari
hominis ma-
leficio.

Libro 4. de
Consol. phil.

Hunc

Hanc apri facies tegit,
 Ille Marmaricus leo
 Dente crescit ex unguibus:
 Hic lupis nuper additus,
 Flere dum parat, ululat:
 Ille tigris ut Indica,
 Testa mitis obambulat.
 Sed licet uarijs malis
 Numen Arcadis alitis,
 Obsitum miserans ducem
 Peste solueris hospitum:
 Iam tamen mala remiges
 Ore pocula traxerant,
 Iam fues Cerealia
 Glande pabula uerterant,
 Et nihil manet integrum
 Voce ex corpore perditis.
 Sola mens stabili, super
 Monstra que patitur, gemit.
 O' leuem nimium manum,
 Nec potentia gramma,
 Membra que ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abdita.
 Hec uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira que penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt.

In dialog.
 de Asino.

Hiscæ figmentis, & Apuleij in asinū
 uersi fabulæ, ascribatur Luciani metamorphosis: qui in Thessaliam profectus, ut magicas artes disceret, in hospitium fortè diuertit, ubi mulier se unguento illinens, in coruum mutabatur. Lucianus eodem linimento seu oleo inungere, in aliud errore incidit, quo unctus uertitur in asinum. Inductus autem in theatrum uarijs cōpersum herbis, ex ancillæ institutione per rosarum esum restituitur.

Herbis & uenenis non sunt uires attribuendæ, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam referuntur. his uerò rationi-

bus homines ab illis non transformari in bestias, notum est: carminibus itaque eam imprimi illis efficaciam, sequitur. Augustini hic audiatur sententia: Si dixerimus ea non esse credenda, inquit, non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam uel certissima audisse, uel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in
 10 Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi mulieres stabularias his malis artibus imbutas, in caseo dare solere dicebant, quibus uellent seu possent uiatoribus, unde in iumenta ilicò uerterentur, & necessaria quæque portarent: postque perfuncta opera, iterum ad se redirent: nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari:
 20 sicut Apuleius in libris quos Aurei asini titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut ueneno accepto, humano animo permansente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsæ sunt: uel tam inusitata, ut meritò non credantur. Et libro de Spiritu & anima: Dicit humana opinio, quòd quadam arte mulierum & potestate dæmonum homines conuerti possint in lupos & iumenta,
 30 & quæque necessaria portare, & post peracta opera iterum ad se redire, nec fieri in eis mentem bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hoc sic intelligendum est, quoniam dæmones naturas non creant: sed tale aliquid facere possunt, ut uideantur esse quod non sunt. Deinde proximo etiam capite de Ciuitate Dei citato subiungit: Non itaque solum animum, sed nec
 40 corpus quidem ulla ratione crediderim dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somniando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum

De Ciu. Dei
 lib. 3. cap. 18.

Libro 3. & 4.
 ubi se à Foti
 de maga in
 asinum uer-
 sum, & quid
 tū egeris, de-
 scribit. at me
 ra sunt nuga,
 ut etiam qua
 in reliquis il-
 lis legitur uer-
 bis.
 Cap. 26.

Libro 18. ca.
 18. & libro de
 Spiritu & a-
 nima, cap. 18.

H cor-

corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceāt, uiuētia quidē, sed multò grauius atq; uehementius quàm somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatū, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisq; etiā sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerū corpora, partim iumentorum falsa cernentibus.

Præstātū pater in longo alioq; somno se equum præstātū facit.

Nam quidam nomine Præstātus, patris suo contigisse indicabat, ut uenum illud per caseum in domo suasumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autē dies eum uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narraſſe, quæ passus est: caballū se scilicet factū, annonā inter alia iumenta baiulasse militibus quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse compertum est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicauit & alius, se domi sue per noctem, antequā requiesceret, uidisse uenientē ad se quēdam philosophum sibi notissimū, ubiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et quū ab eodem philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petiti negauerat: Nō feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibitum est uigilātū, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscūq; qualibus credere putaremus indignū, sed eis referentibus peruenerūt, quos nobis non

existimaremus fuisse mentitos. Proinde quoddam homines dicuntur, mandatumq; est lireris, à dijs, uel potius à dæmonibus Arcades in lupos solere conuerſi, & quoddam carminib. Circe socios mutauit Vlyſſis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedes autem uolucres, quandoquidem genus earum per successionem propaginis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphigenia, regis Agamemnonis filia. Nēque enim dæmonibus iudicio Dei permisſis, huiusmodi præſtigie difficiles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua reperta est, suppositā pro illa ceruā esse facile cognitū est. Socij uerò Diomedis, quia nusquam subito compaſſerunt, & postea nullo loco apparuerunt, perdentibus eos uultoribus angelis malis: & pro eis aues occultē ex alijs locis, ubi est hoc genus auium, ad ea loca perductæ sunt, ac repentē suppositæ, idē creduntur esse conuerſi. Quoddam autem Diomedis in templum aquam rostris afferunt & aspergunt, & quoddam blandiuntur Græcigenis, atque alienigenas persequuntur, mirandum non est fieri dæmonum instinctu, quorum interest, id est, ad quos perſuadere pertinet, deum factum esse Diomedem, ad decipiendos homines, ut fallios deos cum ueri Dei iniuria multos colant: & hominibus mortuis, qui nec quum uiuerent, uerē uixerunt, templis, altaribus, sacrificijs, sacerdotibus (quæ omnia quum recta sunt, non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hætenus Augustinus.

Nisi uerò alius dormientem Præstātū patrem obseruaſſent, ipse omnino ratus fuisset & narraſſet ea reuera à se gesta fuisse, quæ tantum modò per som-

somnium cognouerat, atque ita ueritatis opinionem apud multos sortitus fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata: cui opinioni suffragatur D. Thomas, in quaestione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deterius esse indicant Decreta, qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium Creatore.

Socios porro Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atq; Arcades stagnū quoddam transgressos in lupos commutatos, fabulosa esse, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: qui scribit, homines in lupos uerri, rursusq; sibi restitui, fabulosum esse, confideri existimari de-

Lib. 8.
cap. 22.

Li. 10. ca. 44.
De Diomedis
& Vlyssis so-
ciji, atq; Ar-
cadib. in aues
& feras con-
uersis, fabula-
rum explica-
tio.

bere, aut credere omnia quæ fabulosa tor seculis credimus. Inde subiungit: Mirum est quod procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens est mendacium, ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo confictum à poetis tradit, quoniā aues Diomedeg, à Iuba cataractæ dictæ, in solo totius orbis loco uidetur in insula, ubi tumultus & delubrum Diomedis extant, contra Apuliæ oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: eodemq; eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt, atq; purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sūt qui ea ad mores referant: nimirū quod Arcades luporum more uiuebāt, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & fortè humanis. Idem de mutatione sociorum Vlyssis, iumentis asinilatorum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodū quoq; de Na-

Dan. 4.

buchadnezare Babylonis rege cōuerso legitur. Sic & quum Diomedes ex patria pulsus in Italiam uenit, atque eius socij in aues cōuersi dicantur, eos piratas factos, & paulatim interfectos esse, significatum fuit.

Cæterum de Circes potentia & eiusmodi transformatione ita obiter Xenophon, de factis & dictis Socratis: Socrates tam parçè cibo utebatur, ut iucundè comederet, atq; ad illum ita paratus ibat, ut pro epulis esset ipsi cupiditas comedendi. Porus uerò omnis erat illi gratus, propterea quod nūquam bibebat, nisi sitiret. Si quando autem in conuiuium conuocatus uoluisset ire, à quo difficillimum plurimis cauere est, præter quàm deceat saturari, facillimè ipse ab illo cauebat. Qui uerò hoc facere nequibat, his consulebat abstinere ab illis quæ persuadent non famescendo comedere, neque sitiendo bibere: hæc enim esse aiebat, quæ uentribus, capitibus atq; animis noceant. Arbitrari autem, iocando dicebat, idcirco fues homines effici à Circe, quoniam multis talibus illos nutrebat: Vlysses uerò partim Mercurij consilio, partim ab abstinentia sua, suam salutē nō fuisse. Huiuscemodi de his seridū simul ac ioco dicebat.

DE ΑΥΚΑΝΘΡΩΠΑ ΜΟΡΒΟ,
quo se in lupos conuerti credunt ho-
mines. Cap. XXIII.

Iterarum monumētis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentem diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuert, quàm se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maximè pueros persequeretur, & eū sæpe uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mētē redijt. Adhæc Patavij lupus sibi uidebatur agricola, anno

H 2 mil-

Vide li. 3. cap.
10. lib. 6. cap.
22. huius opus.
p. 15.

Job. Finca 7.
lib. 2. mira.
cul.

millesimo quingentesimo quadragessimoprime: multosq; in agris insiliit, trucidauitq; Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseuerauit se uerum esse lupum, discrimē solum existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereq; lupi truces uoracesque, tibias & eius brachia gladio ferunt amputantq; ueritatem rei exploraturi: cognita uerò hominis innocentia, eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melancholiæ specie exagitatossuisse, dubium est minimè, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absque ordine uagatur. Latini, ut quidam uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens. *λυκανθρωπίαν*, id est hominis in lupum cōuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: pleriq; *λυκῶνα*, alij *λυκανθρωπίαν*. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediuntur, potissimum noctu, in cūctis lupos imitati, aut canes. Hi pallēt, oculiq; ijs sunt concaui & sicci: crassè imbecilliterq; uident, linguam habēt siccissimam, ualde sitiunt, os saliuacaret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morsiones. Curatur hi sanguinis missione usque ad animi deliquium, uisū boni succi, balneis dulcibus, sero lactis, hiera ex colocynthide, Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilibus. Caput his ante accessionem irrigatur soporiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet.

Chatrab
uiscen. lib. 1. 3.
sen. 1. tract.
4. cap. 21.

Tipula.

λυκανθρω-
πία.

Paul. Aeg.
gin. lib. 3. cap.
16.

Actius li. 6.
cap. 11.

Melancholia
lupina.

in ania lu-
pina.

λυκῶν.

λυκανθρω-
πία.

tet. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationē fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim atræ bilis morbi, lycæthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodum ridicula poetarū commenta naturales sæpe solent habere causas:

*Territus ipse fugit, noctuq; silentia ruris,
Exululat, frustra; loqui conatur, &c.*

Plerosque etiam atræ bile uiciatos, se leones esse, uel dæmones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Neuri adhæc Scythiæ populi eius erant persuasione, quod se in lupos uerterent, ut uult Herodotus: sic & Baianus filius Simeonis, qui Bulgaribus imperabat, arte magica efficere credebat, ut quoties uellet, lupus uel quælibet fera uideretur fieri. Plinius & E-

douardus scribūt, cerebrum urfi denotatum ingignere imaginationes, quasi in ursum quis trāsmutatus sit. Id nostro hoc seculo cuidā Hispano nobili oblatum fuisse edendum traditur, qui per deserta & montes uagabatur, se in ursum esse cōuersum phantasia uitiatatus. Atqui dæmonem aut ullam creaturam, nihil posse condere, uel reuera immutare, rationibus, & ex Dcretis abundè demonstratum est: & euidentissimè constat ex eorum qui hæc fuerunt passi ludibria, confessione, quam lib. 6. cap. 11. descriptam, qualicunque explicatione sum interpretatus.

DE NATVRALI SEXVS HUMANI mutatione. Cap. XXIIII.

Cæterum quæ mihi fortassis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipse referam. Plinius: Ex foeminis, inquit, mutari in masculos, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Crasso, C. Calsio

Lib. 1. Metamorph.

Auic. lib. 9.
sen. 1. Tract.
4. cap. 29.

Sigebertus in Chron.

Part. 2. caus.
26. 3. 5. epist.

Natura mi-
racula in se-
xus immuta-
tione.

Lib 7. cap. 4.
Gellius lib. 9.
cap. 4.

Lon-

Longino Coss. Casini puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; haruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescufæ fuisset: nuplisse etiam, mox barbam uirilitemq; prouenisse, uxorēq; duxisse: eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se uisum: subditq;, Ipse in Africa uidi mutatū marem nup-
 10 ptiarum die L. Cossitium ciuem Tisdritanum. Liuius lib. 4. secūd. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coss. uirum ex muliere Spoleti factum. Hippocrates aut scribit, Phaetufæ cuiusdam Pythei uxori corpus uirile, & in uniuersum hirsutum & pilosum fuisse redditum, barbāq; eam emisisse, uocem item asperam fuisse effectam: quod ipsum etiā
 20 Namysæ Gorgyppei uxori in Thaso euenisse, subiungit.

Lib. 6. Epidem. part. 8. aph. 45.

Fulgos. lib. 1. cap. 6.

Vt autem huic naturæ miraculo firmior detur fides, quid ætate nostra cōtigerit Neapoli regnante Ferdinando primo, audi. Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis quinque habuit filias, quarum natu maioribus duabus, alteri Franciscæ, alteri Carolæ nomē erat: quibus, posteaquam ad quintum decim-
 30 um peruenerunt annum, in marium morem uirilia erupere membra, mutatoq; habitu pro maribus habiti sunt, Franciscus & Carolus nūcupati. Item Ebuli sub eodē rege, puellæ, quæ iam quatuor annos uiro promissa sponsæ nomen habuerat, qua nocte primū uiro tradita cum eo concubuit, genitilia membra prodierunt, domūq; reuer-
 40 sa, in iudicio dotem reposcit, in uirorum numero postea habita.

Centur. 2. con sul. curat. 39.

reæ Amatus Lusitanus conscribit historiam eiusdem argumenti, his uerbis: In oppido Esguerra, nouem leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis

erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primū menstrua emittere solent, uice mensum priapum usq; ad id tempus intus latitantem extrā eiecit. Et sic ex fœmina factus est masculus: & uirili toga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniēs, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis compertum habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hætenus ille. quæ eo à me adducuntur studio, ut probem non solum hanc sexus permutationem & uerissimam esse, & naturalium rationum basi inniti: sed etiam fœminas solum transire in masculos, saltem aduersus inanem Ausonij
 20 assertionem, qui duorū exemplorum auctoritate etiam tueri conatus est cōuersionis huius oppositionem. Verū ubi causa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, ilicō consequutionis necessitas alterius falsitatis deteger: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo ponenda sunt fundamenta demonstrationi naturæ propriis conuenientia. Primum est, post animantis productionem, uirtutem conformatricem non esse ociosam: alterum, particula alicuius prærogatiuo iure dotata mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius confessio efficientis actionem. Quæ si uera sunt, ut profectò sunt, oportebit circa pudendum muliebre latitare aliquod membrum priapi figuræ per-
 40 simile: quia ex Physicæ speculationis certitudine constat, operationem naturæ non exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quæ admodum etiam uis conformatrix, animante iam edito in lucem, non procreat de nouo partes ob materiæ con-

uentientis & reliquarū occasionū defectū, sed imperfectas adimplere facile potest. Proinde his ita cōstitutis, sciendū est, eiusmodi particulā reperiri in *ἡλπὴ γυναικείῃ*, quæ cūctis mentulæ uirilis cōditionibus prorsus respōdet, aded ut prædita sit ligamentis, neruis, uenis, arterijs, musculis, præputio, glāde, ne quid omnino desideretur. Eius exq̄sita obseruatio hætenus ferè fuit neglecta, ob pinguedinis uelamen, à recentioribus: at ab Auicenna describitur sub nomine Albathara, uel Albādar: & à Ruffo Ephesio *ἡλνθωρίτι* uocatur, unde obscœnū uerbum *ἡλνθωρίτις*, uel *ἡλνθωρίτις* deriuatur: nec nō Nympha, Myrton, *ὑποδάρμις*. Atque exigua hæc carūcula paulatim molis augmentatione exurgit tandē in priapū omnibus suis numeris absolutū: quod cōtingit præcipuè aut mēstruæ expurgationis initio, aut cōnubij tēpore: quoniā in eo Naturæ impetus incrementū molitur: in hoc uerò, propter primi coitus uehementiam, effringūtur particulæ istius carceres, quib. exonerata uirtus formatiua dein elaborat in promptiori expulsionē. Ita etiā fit, quod tūc corpus & hirsutius euadat propter mēsum suppressiōem, & robustius ob sexus uirilis successiōem. Hoc autem membro quū saltē mulier dotetur (unde omnes fœminæ licet astutales sint, potentia tamē masculos nominarim) necessariò elicitur, hunc mutationis ordinem progredi tantū à sexu fœmineo ad masculum, nō econuersò: quia natura semper addit, nunquā demit: semper expellit, nunquā reprimat: semper mouetur uersus dignius, nunquam indignius. Itaq; Aulonio uanitatē criminē adstringo, quod Beneuenti puerum quempiam repentē uirginem factū refert:

*Nec satis antiquum, quod Campano in Beneuēto
Vnus epheborum uirgo repentē fuit.*

*Lib. 3. fen. 21.
Tract. 4. cap.
23.
Albathara.
Albandar.
Klitoris.
Nympha.
Myrton.*

Poetas eiusmodi fabulas excogitasse uel inde liquet, quod fingunt Tiresiam uatem Thebanum, cuius suprà meminimus, cum cōdūtes angues baculo percussisset, mutatū in fœminam fuisse, postq; annos undecim, iterum cæsis à se anguib. uilem naturam recepisse. Horum item miraculorum meminere Sabellicus & Pontanus. Sed quod abstrusa naturæ operatione contingit, atq; in ea metamorphosi, & quidem solius sexus, continuò perdurat, nullum hic meretur locū, ubi tantummodò de fictis momentaneisque dæmonum formis & præstigijs, quoad fieri potest, explicandis agitur.

QVO'D PLERIQUE PVTANTUR
demoniaci, qui melancholia agitantur, & diuerso. Cap.

XXV.

DE melancholicorum imaginatione deprauata, & subsequētib. eorum interdū deliris ridiculisq; actionibus: nonnūquam etiā grauib. serijs, horrendisq; operibus, suprà lib. 3. cap. 7. satis multa dixi, ut repetitione minus opus sit. hinc tales uel fatui uel à dæmonibus obsessi sæpe iudicantur, quemadmodū quoque energumēni uicissim melancholici interdum dicuntur. Exquisitum itaq; desideratur hic iudiciū, ut inter utrosque discernatur affectus: qui plerūq; etiā complicantur. Humori etenim melācholico, uti materiæ suis ludibrijs consentaneæ, diabolus se, ut antea memini, insinuat libentissimè: propterea & perquā appositè, melācholiā esse diaboli balneum, dixit

40 D. Hieronymus. Non tamen à dæmonijs cuncti exercentur melancholici: at contrā ferè fit, ut omnes dæmoniaci ob acerbos cruciatus affectusq; graues, reddantur melancholici. Mulier quædā Budericiæ singulis annis eiusmodi melancholia, uel potius mania agita-

Balneum diaboli, melācholia.

agitabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmeterijs degeret: excurreret etiã subinde in plateas, effringens huius ianuas, & illius fenestras perrumpens, interdum aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maximè incideret circa diem festum Paschæ, hoc est, tempus uernum, huic morbo ex humorum motu aptum: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholia infestari putabatur, suprà cap. 17.

FICTI OBSIDII DIABOLICI HISTORIA memorabiles duæ: alterum autem ad incantamenta relatum. Cap.

XXVI.

Obsidi dæmoniaci figmentum.

IN hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumq; tamen, diabolicæ obsidionis figmentum, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mendico nomine iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiliebatur concidebatq; iacenti ueter: interdum & fugam minacè, insultum uolentum, & toruam faciei inuersionem fingeat. Custodes latus utrinq; claudabant, eius coniunx & scortum: quæ profilianti renixæ, ferramenti appositis eum coërcendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructæ, strenuam nauabant operâ, ut eleemosynam à populo die Dominico manè hunc adeunte locum, elicerent uberiorem. Tandem in dolo machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti liitores, qui à cœmeterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hicturus est locus, manus iniice-

Mendicus Iustus fidei dæmoniacus.

rent. nam hic eiusmodi apprehēdisse hominem, erat religio, nefasq; ducebatur, ob prophanationem loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exūdaret subito, relabereturq; cōtinuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebatur præmuniebaturq; uentriculus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriam, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uētriculo per pylorum in intestina ferebatur. ubi ob pessulum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quū uehemēter id humidū sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquam à calore naturali excitatum, non tamen ob intestinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiã si ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa uētris perturbatio, & iactus inæqualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uentris succussio, illæsis interim ob præsumptum butyri antidorum partibus interioribus. Stipe autem collecta, & arbitris semotis, inquietum dæmonem, captium quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragœdum decimo post editum hoc spectaculum die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

Hydrargyri ualde humidum et tenuium partium.

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè comētijs ligaturis ascribenda, cuiusdā Ioānis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, mediū miliare disito à Daringorum Vuymaria. Hic professione bubulcus, triennium p̄ celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simul-

Ioānis Patris commenta. Ligatura fœda.

lans seipſis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum curam gereret, à Nicolao Götzel, poſtea ob ſua flagitia Vuymariæ exuſto, incantatum, pane aſſumpto cyaneo ex ſextuplici ſanguine conſecto, nimirum infantis nondum baptiſmo initiati, & ab eo occiſi, ſerpentis, buſonis, echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in 10 carceribus conſeſſum fuiſſe aſſeuerabat. Hinc dæmonē excruciaſſe ipſum multifaſiam ait, ac tam ſtriſtē momēto colligare manus ſæpe in tergo uinculis ex pilis equinis & ſericeis lacinijs intortis, ut niſi mox eorum incisione laxarentur, ſanguinis ſubſequere tur erupſio. Coartabatur enim ſingulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore ſanguinem 20 è ſiniſtra aure atq; ore frequenter efluere querebatur: & inter reliqua, ſemel Mansfeldia in aëre euectum ſe, & ualido uēto Halam ultra muros tranſlatū, ibiq; catenis argenteis colligatū fuiſſe narrabat: item Bornæ, ubi in tur re inſeclufus fuerat, ut non niſi à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conſeruarietur, per foramen anguſtum craſſi fornicis à diabolo 30 perruſti, ſe in duſio ſolum modò reſeclum, à dæmone extraclum fuiſſe, atq; in uafam traduclum ſolitudinem: ſed quomodo, ſe neſcire: atq; ibi tres noctes ſine ulla cibaſione humana peregiſſe. Addidit quoque, ſe catenis ferreis crebrò à dæmone conſtriſtum fuiſſe circum corpus, pedes & collum: ac ſemel ita in patibulo ad hoc ſpectaculum à ſatana ex ingētibus lignis cō- 40 ſtruſto, in quodam horreo alligatum fuiſſe. Admiranda quoq; phantaſmata, apparitiones & ſpectra annexuit, nec omnia enarrare breuib; ſe poſſe, inquit: ſed cuncta ordine, uelut ſeriem hiſtoricam, conſcripra eſſe, tandemq;

per typographiam lucē uifura, ut mūdo innotefceret, quanta crudelitate plurifaſiam à dæmonio excrucietur dilanieturq;. Nec prætermiſit ſuum in orando, concionibus ſacris audiēdis, & communicatione Sacramenti corporis & ſanguinis Domini ſingulis quatuor ſeptimanis, ſtudiū zelumq;. Ad reſiſiſcentiam quoq; ut populum hortaretur, ſe impelli aſſirmabat. Poſt diutinam huius tragœdiæ oſtentationem, Norimbergam tādē uenit, ubi iſdem uſus technis, à prudenti & circumſpecto Senatu obſeruari cum uigilanti ſagacitate induſtriaq;, ſemotis cuſtodibus ſolitis, iuebatur: & licet primū abitionem urgeret, deſperationē deinde ſimularet, & neſcio quæ non comminiſceretur ad artis ſuæ ſucum: eò tamen ad extremū redaſtus eſt, ut ſe nunquam à diabolo ligatum fuiſſe, ſed ſibi ipſi laqueos à ſe paratos, celeriter ſemotis arbitris inieciſſe, ubi item eorum materiem ſuffuratus fuiſſet, ſateretur. Vinciendi etiam ſpecimen oſtendebat liberè: & ſuū ſanguinem ex gingiuis extraclum fuiſſe narrabat, quem quoque manu quām ocylſimè in aurē ſeorſum inſtillabat. Reliqua item enarrata miracula, mera fuiſſe mendacia ſaſſus eſt: uniuerſamq; huc ſpectaſſe fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam confeſſionem, ſententiam mitigauit, reumq; publico palo in ſpectaculum & irriſionem ad horæ dimidium alligatū, exilio puniuit ampliſſimus eximiæ prudentiæ, iudicij, uirtutis atq; authoritatis ordo Senatorius, 9 Maij, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo. Id uero diabolice uexationis per incantamenta ſigmentum, tanquam rem ueram, alius antea epiſtola typis excuſa præmaturè euulgauit, reſto dolo ſaſius.

*Magiſtrum
Norimbergæ
ſuæ prudentiæ
ſomma.*

Eiuſ.

Eiusmodi certè dexteritate uaria se penumerò nimis imponitur hominibus. Sic Eunus Syrus fanatico furore simulato seruos quasi Numinum imperio ad bellum concitauit, idque ut diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leuiter inspirans, flammam inter uerba fundebat, quo miraculo sexaginta amplius millium hominū cœgit exercitum, oppida uastauit, & Romanorum prætorum castra uicit.

EIVSDEM SIMVLATÆ OBSESSIONIS INUANTIBUS SACRIFICII HISTORIÆ.

Caput XXVII.

Puella Vuerlensis epileptica, putatur dæmoniacæ.

Eodem anno, nimirum sexagesimo secundo, in Martio, Dusseldorpium uenit puella quædā Vuerlensis, circiter annos uiginti nata, bene habita, sed uultu torua. Hæc, ut me dicandi solennior esset occasio, literis munita testantibus, eam à dæmonio obsessam, ad D. Hubertum Ardennatem professionem instituerat, ut ibi à satanæ iugo solueretur. Cum patruo & conducticio homine comitem etiā habebat monachū, annum propè trigésimum agentem. In collo, tanquam amuletum contra diaboli scilicet impetum, dependebat stola ecclesiastica. Ab eximie pietatis & doctrinæ uiris ornatissimis, ecclesiastæ suo, & medicis collegis meis coniunctissimis (qui bona fide rem omnem mihi exposuerunt, tum enim aberam) quicquid id esset negocij, solertissimè inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, qui busuis imposturis non tam faciles, ob non uulgares ingenij dotes, offerens aures. Quantum itaq; ex egrotæ & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præsentiam, minus à dæmonio impetere-
tur, dicebat: tademq; eò adacta est, ut illū in eodem secum decumbere no-

tu lecto fateretur, non autem à suis exuuijs prorsus nudatum, sed qui indusio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patrum, atq; alterum custodem uelut in lecto secum conqueuissè obseruaret (fortassis uespere præcedenti potu adeò cōsopita, ut minorem horum concubitorum habuerit rationē) se aliàs eos pedibus è lecto expulsurā minitabatur, si redirent: at nullam patientibatur repulsam monachus. Rogata etiam, quomodo aliæ monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquissè non negabat) ipsius peregrinationem ferrent? Egerrimè, respondit. Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculū excitare, quū à collegis meis permitteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur, nihil omnino potuit.

Maubusæ in Hannoniæ finibus huiusmodi contigit facinus, mihi narratum à uiro cui fidere quis possit, & qui modò mihi affinitate iunctus est, doctus & pius, totiusque actus spectator. Nam tum fortè diuersabatur apud urbis illius præpositum, suum consanguineum, quem salutandi gratia conuenerat. ibi subsistens præforibus, uidit undiq; populum confluere, & uelut agmine facto ad templum concurrere. rogabat quid rei esset? Tum illi quidam, Obsessum à dæmone quendam aiebat ibi exorcisari: quod ut uideret, accessit. Ingressus templū, uidit sacrificum quendam peragentem sacrum, & dæmoniacum altari proximum, qui aspectu horridulo & turbato sedebat tacitus. hunc sacrificus ille per finitimas undiq; regiones circūduxerat, subinde exorcismis tentans dæmonium eiicere. is dum pronunciaturus Euangelium, se in illud latus ubi erat dæmoniacus, cōtulisset, & ad

Obsessionis diabolica cōmentio punitum.

I Euan-

Marci 16. Euangelij locū peruenisset, Dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: tum dæmoniacus, quasi horū sermonū im-
 patiens, sese cōcutere, agitare, & alitū clamare incēpit. perleſto Euangelio subticuit, donec finita miſſa, ſacrificus illū ſuis aggredere-
 tur exorcismis, qui quidem & ridiculi fuerūt, & ſtolidi ac inepti. Subinde inculcabat illud, Ma-
 lediſte diabole, dic malediſte diabo-
 le. At dæmoniacus ad pauca reſponde-
 bat. Tandem exorcista: Dic, inquit, ma-
 lediſte diabole, quid nam eſt omniū tibi inimiciſſimū, maximeq; contra-
 rium? Subticuit aliquādiu, ac tergieret ſabatur dæmoniacus. exorcista uerō acriter urgebat atq; inſtabat: tandem dæmoniacus ueluti uiſtus, clamabat,
 Aqua luſtralis. Tum ea aqua crateram argenteam impleuit exorcista, ac ori dæmoniaci adnotam cōegit illum ex-
 haurire: qui torquere ſe, & ſic grūnare planē cōpit, ut porci ſolent, dum cul-
 trū iugulo inſigit lanio: ac paulo poſt totus intumuit, gutture potiſſimū, ita ut ſupra naturā id contingere qui-
 uis dixiſſet. Hinc exorcista ueluti prę-
 ſentiſſimum alexiterium ad expellen-
 dum dæmonem, illius gutturi appli-
 cuit D. Gundulæ reliquias, theca ar-
 gentea reconditas. Tum ille agitare ſeſe, & intorquere, ſicque clamare cō-
 pit, ut Stentora Graduius Homerus: ut inquit ille. Deinde quaſi uiſtus, ad in-
 terrogata reſpondebat omnia: uerū quæ ſciſcitabatur exorcista, talia erāt, ut uel ad aliquorum cōtumeliam, uel uindiſtam producta uiderentur: cer-
 tē ſtolidi erant, indigna, minimeque
 ferenda. Altero die denuō ſubieſtus eſt exorcismis dæmoniacus: ſed ut ac-
 ceſſit hic meus aſſinis, iſſco deſtitit exorcista. Audierat (ni fallor) hunc cum præſeſto, & neſcio quo alio pru-
 dēte ſene habuiſſe ſermonem de hoc

dæmoniaco: & in hanc incidiſſe illos ſuſpicionem, ut omnia iſta fiſtē agi & fraudulēter crederent. Vnde huic ob-
 uitam ueniens ait, idq; Latine, quo ui-
 delicet perſpecta eſſet illius eruditio, & Latini ſermonis lepor: ait inquam, Ipſe eſt extra: hominem à dēmonē li-
 beratum innuens. Poſtridie urbem re-
 liquit. Non ita multo poſt detecta re,
 palām fuiſſe impoſturas paruit: qua-
 re tandem uterq; meritas ob tantum ſlagitium dedit pœnas.

EIVSDEM ARGVMENTI ELE-
 gans hiſtoria. Cap. XXVIII.

A Liud diabolicæ obſeſſionis & exorcismi figmentum legitur in libello Gallico ante triennium Parrhiſijs edito, inſcriptoq; Narratio-
 nes mundi fortuitæ, narratione 32. In
 pago cuidam arcis proximo inter Del-
 phinatus & Sabaudiz montes, qui à
 rudiori plebe incolitur, ſacrificus ma-
 gis bigis agendis quā parochiæ ad-
 miniſtrandæ aptus, in paſtorem eligi-
 tur, quodd leſtionis ſciētia tantum mo-
 dō reliquos præcellere ruſticos uide-
 retur. Et quum ex recepto more nihil
 ferē in pagis illis citra paſtoris cog-
 nitionem perficiatur, hic pedetentim a-
 pud omnes illius pagi ſcēminas factus
 eſt compater: quibus quum ea occa-
 ſione ueretur familiariter, una tamē
 Liſetra nomine, à curatore magis ha-
 bebatur in delicijs. Huius maritus, qui
 in bello Gallico uiſtum ſodiēdo aliā
 quæritaffet, & iam ad eaſdem decre-
 uiſſet redire operas, cōpit nonnihil
 angi ob nimiam parochi cum uxore
 familiaritatem, ei que omnium ſacriſi-
 corum conſuetudine interdixit. Mæ-
 rore itaq; offuſus paſtor bonus, aliud
 caprat ex tempore conſilium: mittitq;
 ſecretō annū maleficam, cū ſua com-
 matre, quam uocant, cōſulturam, qui-
 bus modis ad conſuetam amoris ue-
 litationem reuertitur poſſent. In e-
 iulmo-

*Hiſtoria ſcē-
 minæ ſigmen-
 ti ſamilia de
 moniaca.*

iustmodi comœdiæ actu exercitata ap-
primè uetula, Lisettæ aures hoc blan-
do demulcet affatu: Mea filia, te ani-
mi admodum esse anxiam comperio:
eisdemque doloribus conficitur tuus
compater, propterea quod legitimū
suum amorem præpediri uideat. com-
pator & ego quidem, quod iuencu-
la eandem olim sim experta aleam, &
duram perpessa sortem: nihilominus
rebus afflictis remedium inuentu fa-
cile, si prudentiam quis prouidè adhi-
beat. Auderēsne fingere te à dæmo-
nio obsessam? Helas mea mater, re-
spondet iuencula, personam hanc
nō inscitè induerem, si ea ratione pro-
fici posse, spes affulgeret: quando-
quidem in mentem redit, uicinam no-
stram, me puero, simili uulnere sau-
ciam, quotiescunque cum alijs puel-
lis illi obuiam eram, bellè & artificio-
sè cruciametum hoc simulasse. A' sor-
tilega hac deinde accuratius instructa
Lisetta, ante templum audita missa
intorquere oculos, contrahere ma-
nus, spuma defœdare os, & lupi eiula-
tum edere incipit. Accurrens mox uul-
gus stolidū, præcipiti & nouo hoc ma-
lo attonitum, eam à dæmonio agitari
celsit. Miser maritus nō ita procul ob-
zelotypiā sedulò eam obseruās, haud
leuiter turbatus, illam domum redu-
cit, ubi consolatū uicini confluunt. Sic
ille ob grauem torturam, qua oppres-
sam inopinatò arbitratur cōiugem,
suspicionis non immeritò conceptæ
oblitus, rectā ad parochi ædes, uelut
mētis impos, properat oratum, ut suis
exorcismis tam maliciosum ex uxore
spiritum exturbare dignaretur. Domi-
nus Mauricius quāta poterat dexteri-
tate sese continens, mirè exclamat, lu-
getq; insperatum huius ægræ infortu-
nium, inquisiens: Ha ha ha, mi compa-
ter, morositas in uxorem nimia, & su-
spicio ob causam nō satis iustam, pro-

bum maritum certè decet minimè: si-
quidem eo nomine in sensus commu-
nis errorem quandoq; etiam dilabun-
tur matronæ inculpatissimæ. Inde ar-
repta stola atq; organis coniurationi
idoneis, egrotam liberè adit, atq; post
suffragia infinita occulto murmure
deblaterata, interrogat spiritum; quisi-
nam esset? Lisetta probè instituta à ue-
tula, uoce rauca submissaq; respōdet:
Ego patris huius iuenculæ spiritus
sum, ut hanc pœnitentiā decem annis
ex uno corpore in aliud transgressus,
agerem, econdemnatus. Maritus præ-
sens ubi intellexit soceri esse spiritū,
non sine lachrymis in has euestigio
erumpit preces: Mi pater, per Deum
te oro, ut ex eas, nec amplius torqueas
misellam filiam. Respondet spiritus:
Hinc equidem egrediar, sed in te com-
mutato hospitio rursus commigrabo,
ubi designatū pœnitentiæ tempus ab-
soluam. Sabaudus hic horribili ea sen-
tentia territus, usque adeò exhorruit,
ut incunctanter stola parochi arrepta
cinxerit collum, exclamans: Mi com-
pater, mi amice, aliquémne modū no-
sti, quo grauis illa sententia mutari
queat, per preces, ieiunia, elemosy-
nas, uel alia pietatis officia? Tum Li-
setta uidens ex uoto succedere insti-
tutum & fucum, uoce ait ficticia: Ami-
ce pauperior es, quàm ut qualia con-
ueniunt euitandæ huic pœnitentiæ bo-
na conferre ualeas: sed horū loco qua-
draginta inuisere templa, & in quoli-
bet orationes fundere attentas oportet,
quibus apud Deum offensarum re-
missionem impetres: alioqui ordina-
tionē cœlestē euasurus neutiquā. Hæc
pœnitentia marito ea ratione impera-
batur à Lisetta, ut propter templorum
distantiā in ea peregrinatione, tempo-
ris satis furori spiritus extinguēdo do-
naretur. Ut autem uoti compos minus
impeditè redderetur, spiritus uoce fi-

sticia sermonem prosequitur, cum homine expositulans, quod iniqua suspicionem suam aggrauarit compatrem, uirum scilicet sanctum, cuius preces quoque Deo apprimè forent gratæ: eo nomine uxoris curam huic compatri esse commendandam, interea dum religionis ergo peregrè illum agere oportere, studiose hortatus est. Miser hic Iohannes, à purgatorii pœnis se facile absolutum ratus, in genua ante parochum prouoluitur, ut ignoscat obsecrās. Remissione haud grauatim exorata, ne deterius quid illi cōtingeret, religiosam illic exequitur peregrinationem. Interim commissæ sibi Lisetæ qua potuit uigilantia fidelem nocte dieque præstitit operam D. Mauricius, ut profligato hoc spiritu, alter eius loco succederet, cuius paulatim in uiui infantis imaginem adolescentis, patrem se esse post absolutum pœnitentiæ tempus, credebat maritus uerè cuculus.

Ridicula hæc capita finiam experimento hic non inidoneo, insulso tamē, epileptici, lunatici & dæmoniaci, ex Ioāne Anglico desumpto: Dicatur in aure hominis affecti: Recede dæmon, uel exi, quia Effimolei tibi præcipiunt. Si sit dæmoniacus, redditur mox similis mortuo ad horam ferè; eumq; ubi surrexerit, de quacunq; re interrogaueris, tibi respondebit. Sin uerò, hoc audito nomine, non ceciderit, ipsum epilepticum esse scito. In multis etenim non dissimiles sunt epilepticus, lunaticus & dæmoniacus.

DE IIS QUI VNEFI-
cium patiuntur. Cap. XXIX.

Veneficio infecti.

Ceterum si qui ueneno oblato, uel illico, uel eius uapore attracto, à ueneficiis infecti sunt, iudicium esto penes medicos: qui hic inter uenena (quorum uis cæca & delitescens uario symptomatum cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos

(quæ non tantum manifestis qualitatibus, sed totius etiam substantiæ dissidio, uitæ nostræ primordia demoliri constat) atque inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tamen, secundum peculiare quorumcunque notas, discernent. Siquidem uenenati, pro pharmaci hausti uel applicati qualitatibus apertis, uel occultis totius substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum & uesicæ cruciatibus grauiter exerceatur, ut singultiant, erodantur, cōtremiscant, refrigerentur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat, uertigo obuersetur, caligent sensus, sanguis erumpat: ut item stragulentur, sicut aut febre consilietur, ægre lotium reddant, torminibus uexentur, nausea premantur, crebro uomant, frequens animi deliquium ex nimia cordis angustia sentiat, dysenteria flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore suggillantur, pallescant, desipiant, stertant, uiribus deficiant: imò ex tarantulæ morsu alij perpetuo rident, alij plorat, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs afficiuntur, plerisque uomitiones torquent, nonnulli saltant, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidam pauoribus infestantur: alij alia patiuntur incommoda, & phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilantur: & mirum, quod auditis continuo musicis instrumentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cutis meatus & per sudorem discutiatur, liberentur.

Dioscor. li. 6.
in Prouisio.

Tarantula
morsus symptomata & curatio.

Venena autem, eorumq; tam generalia quam priuata indicia, præter reliquos, non minus diligenter & exactè, quam etiam doctè, descripsit Dioscorides: nec segnem in eo opere explicando exornandoq; præstitit operam, solertissimus simplicium inuestigator

Li. 6. de Materia med.

*Venena intro
assumpta.*

*Contactu la-
dentia.*

*Halitu feri-
entia.*

*de Nat.
hum.*

*Lib. 6. de Lo-
cis affect.*

gator Matthiolus. Inter ea uerò, quæ intro assumuntur, multò præsentius ac atrocius, quàm quæ foris adhibentur, offendunt. Nam quæcunque contactu lædunt, hebetiora, minusq; efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in aëre, uerùm in humore quodam promouère, uires fortiuntur. Porro quod halitu ferit uenenum, omnium præsentissimũ & efficacissimum est, nec humoris nec crassioris materiæ tanquam uehiculi indigum, ut in nos agat commigretq;. Enimuero tenuissimum quũ sit, spiritu attractum, ocysimè per pulmones in cor, uiscus uitæ primariũ, & in arterias propagatur, in uniuersum deniq; corpus prorepens: primumq; spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiam uiciat. Morbi, teste Hippocrate, qui à corpore membrorũ ualidissimo proficiscuntur, grauissimi sunt: atque si, ubi cõperunt, permanserint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totũ corpus affici. Interim meminisse oportet, ex putredine longius grassata, uel alia abditiore ex causa, uirus etiã in nobis prouenire gigni; posse. Hanc quæstionem ueteres disputasse, docet Galenus: rationibusque apertissimis collegisse, eosdem affectus fieri & à lethalis ueneni hauitu, & à corruptione quæ à corpore scaturire potest.

Huc pertinet eorũ notæ, quos *pagu* nã læsit: ubi scilicet philtia ad amorẽ ciendũ porrigũtur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodẽ refert, quòd magicis carminib; & amatorijs poculis deuincta mēs, amissa libertate propria, in Cleopatræ uultu herēbat infixā, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

PECUDES QUANDOQUE VENE-
nis tolli, sed ut plurimũ peste. Cap. XXX.

*Pecudum ue-
nenatio.*

Veneno adhæc propinato, uel ita collocato ut halitu lædar, iu-

menta perniciosè affligi quandoque, inficiatur nemo: sed ea numerosa, sæpius ad internecionẽ grauissima prosterne peste his peculiari, homines nō infestante, item præcipitibus alijs morbis in suo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisq; pecoribus proprijs, subitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est: qui tamẽ morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumerò id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam. irrepit etiam, quæ sues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasq; tollentem pulchrè describit Virgilius:

*Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempestas, totoq; autumni incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudũ dedit, omne ferarũ,
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.*
Discrimen uerò paulo antè expresserat:

*Quàm multæ pecorũ pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt.*—

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, medicinam faciente in Lucensiũ balneis collega meo, narrabat Franciscus de Pergula, eius loci Lucensiũ nomine uicarius, ibi circa pagũ Menabiam, supra balnea, in fine Maij, morbum quendam inuasisse pecora tam pestilentem, ut statim correpta, tumescencia conciderent mortua: rusticos uerò cum id animaduertissent, quædam subitò affecta, euestigidò mactasse: in quibus id erat obseruatum, ut si horum insectorum sanguis nudum contingeret hominis corpus, anthraces procrearet, qui (quod mirum uidebatur) nō patefacti, erant

innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebant, & aliquibus mortis erant causa. Caro pecorum recens læsorum & mactatorum cocta comestaq; , nihil inferebat incommodi: at ius carnis, lethale potanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Misia nascente, omnes feras torpescere, quib. fuerit admota, nec nisi hiemæ urnæ aspersu recreari, tradidère ueteres.

*Postis pecorum
& frugum sterilitas accidit
sepe ob no-
stra peccata.
Exod. 7.*

Pestem etiam pecorum, quæ admodum & frugum sterilitatē, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob

Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Et Iohelis 1. Dissepata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, mugierūt greges armenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multū, & collegistis parum: comeditis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati. Et infra: Respexistis ad amplius, & ecce factū est minus: & intulistis in domū, & ego exufflaui illud.

Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suū: & uocaui siccitatem super terrā, & super montes, triticū, uinum, oleum, &

Deut. 32. quæcunq; progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manuū uestrarum laborem. Et cap. 2. Percussisti uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Item Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cælum uobis desuper ferreū, & terram æneā, & consumetur in cassum labor uester, immittamq; in uos bestiā agri, quæ orbos uos faciet, atq; exter-

minabit pecora uestra, & imminuet uos. Si aut in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. Porro resipiscentibus uicissim hæc ubertatis fit promissio, Iohelis 2. Zelatus est Dominus terram suam, & percipit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinū & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultra opprobrium in gentibus.

Eam uerò rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, non cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarū actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ adminiculo, ad eam deuenerint stragem iumēta, confluunt: qui inde emētis uotis, & quacunq; possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciōse opinionis semel conceptæ præiudicio obfirmant: adhibita etiam nō solū supersticiosa, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoq; ostendetur, quod stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficium aliquando fingitur. At quo modo in animalium uentriculis ex pilis, iustæ quātītatis pilæ increuerint, paulo antè dictum est.

Gadarenorum porci, satanæ malefici adacti, in mare præcipientes latiperrunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senem Hilarionem, tradit Hieronymus, diabolum hominum causa etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solū ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atque huius rei proposuisse exemplum, quod antequam beatum

Iobum tentare permetteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Cap. 16.

Matth. 8.

Marci 5.

Luca 8.

In uita Hilarionis episcopi.

12.

Iob 2.

CVRATIO EORVM, QVI LA- MIARVM MALEFICIO AFFICI, VEL dæmonis obsidione subigi creduntur. Liber V.

Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curationes à maleficio diabolico non aliena interseruntur: & ligaturarū, characterum, annulorum, periaptorum & effigierum tam in sanando, quàm in laedendo, siue claustris aperiendis, siue furibus inuestigandis & similibus, vanitas ostenditur.

DE CVRATIONE PRÆSERUANTE ab hoc mali genere.

Caput I.

VRATIONIS ratio hic partim erit *προφυλα-
ντική*, exoptatissima medicationis pars, ut à fascino & incantationum

ludibrijs quis præseruetur: partim etiam *μολοδική*, ut ij quos iam maleficio collisos credimus, ritè legitimoq; restituantur ordine: atq; erit illa aliquo modo communis, ex Sacrarum literarum fontibus deprompta: non autem magica uel superstitiosa, tanto opere à multis desiderata excultaq;.

*Curatio ad-
uersus diabo-
li conatus præ-
seruans.*

Quò uerò, quicquid hæcenus rerum monstrofarum in hanc relatū est historiam, diaboli sint artes, opera, ludificationes, laruæ & spectra: contra hunc nos circumquaq; ualidis aggeribus, præfidijsq; infallibilib. cōmuniri est operæ precium. Atqui spiritus quū sit, spiritali accingamur armatura: quā ex diuina Pauli exhortatione cognoscere, atque uniuersis cōplecti neruis decet, qui ita hortatur: Quod superest, fratres mei, sitis fortes per Dominum, perque potentiam roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut aduersus diaboli assultus consistere possitis. Quoniam non est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, sed ad-

Ephes. 6.

uersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. State igitur lumbis circumcinctis baltheo perueritatem, & induiti thoracem iusticiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Euangelium pacis: super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere: galeamq; salutaris accipite, & gladium spiritus, qui est uerbum Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate. Petrus item fideliter admonet: Sobrii estote, uigilate, quoniam aduersarius uester diabolus tanquā leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes easdem afflictiones, uestre quæ in mundo est fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis.

*Thessal. 5.
Armatura
Dei.*

Gladius spiritus.

1. Pet. 5.

Ephes. 6.

Hic & saluberrima Tertulliani exhortatio suum habebit locum, qui nos uelut lobum, fortissimum Dei athletam, aduersus tentationū insultus pugnare uoluit: item serico uestiri probitatis, purpura pudicitie, chlamyde patientie. In animū quoq; inducendum

I 4 sua-

suadet, cuncta quæ dæmon ad nostræ integritatis euersionē machinatur, in gloriam constantis casura: & eius machinamenta in hunc finem à Deo permilla esse, ut qua constantia perferre aduersa uelimus, experiatur: quemadmodum apud Hieremiam prophetā quoq; legimus: Dominus exercitū iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, dæmones nos infringere interficereq; iubet: atq; illud haud dubiè perfici, quando cum præceptorum Dei obseruatione affectus in nobis effruescētēs uincimus: hoc uerò, quum prorsus affectibus carentes, illis uniuersam calumniandi occasionem præscindimus, cum propheta dicentes: Vade homicida, Dominus mecū est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occludendos censet, sic ut neque per oculorum illecebras, neq; per aurium pruriginem, neq; per nocentis linguæ petulantiam dæmon admittatur: hoc enim signaculum cōtra dæmones absolutissimū habeatur. Quidam duobus in pugnam progrediēdum armis monent: precatione quidē pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus communiat intellectum, & suggerat quid sit orādum, ut ardentè oremus non hēsitātes. D. Antonius ita suos cōfratres aduersus dæmonum insultus munit: Magna, inquiens, dilectissimi aduersus dæmones arma sunt, uita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit sa-

rimus Coluber ex præcepto Domini, sub iustorū se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porrò præclara longaue oratione contra quascunq; dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Rectè Hermes Trismegistus tradit, *Laflant. de Orig. err. l. 2. cap. 16.* unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quemadmodum uera fides mirabilia aduersus diabolū eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide *Psal. 71.* ergo confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omnium itaq; primum tanquā rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uolūtati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocinio & tutela securos degere, ipsius primū gratia progenitos esse, singulariq; nos cōsecrante misericordia seruari, uerè confisos, Christū in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potētiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irritō conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unā cū Christo per baptismū in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illū atq; Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insistimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs, uniuersa denique impie-

Laflant. de Orig. err. l. 2. cap. 16.

Psal. 71.

Isaia 9. Ioan. 3. 1. Pet. 2.

Rom. 6. 1. Pet. 2.

Galat. 5. impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non ficta erga Deum & proximū, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, cōtinentia, castitate, sensuum cohibitione, constantia cuiuscunq; aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus extensis orationi assiduæ intenti, peccati inquinamentum ut ueneni perniciosissimi perditissimiq; halitum, internecionis periculo repere nos obijcientem, declinantes: maleficorum profecto minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus.

1. Ioan. 3. Si uero quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, IESUM CHRISTUM iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Non uideum: & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uero seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quod in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulaui, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. In hoc manifestati sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo IESU neq; circumcisionem, neq; præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: *40*

Galat. 5.6. cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mādatorum Dei, ad Corinthios, supponit.

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter

insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronūciaret diabolus: non etiam ore iactatam ab ijs quorū cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delirescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum inno-

Matth. 3.
Vera fidei

Matth. 16.

Augustini hic audiatur consiliū: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profecto & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem dæmonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Item de utilitate credēdi cap. 22. Vera pietate homines Dei, æream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesq; eius uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subjugat, nisi societate peccati. In eius ergo nominē uincitur, qui hominem assumpsit,

De Ciuitat. Dei lib. 18. cap. 18.

Hierem. 51.

K egit-

egitq; sine peccato, ut in ipso sacerdote ac sacrificio fieret remissio peccatorū: id est, per mediatorē Dei & hominū, hominē Christum Iesum, per quē facta peccatorū purgatione reconciliamur Deo. Cyprianus ad Fortunatū, de exhortatione martyrij: Aduersarius, inquit, uetus est, & hostis antiquus, cum quo praelium gerimus. Sex milia annorum plenē complētur, ex quo hominē diabolus impugnat. Omnia iam genera tentandi, & artes atq; insidias deiiciendi usu ipso uetustatis edidicit. Si imparatum Christi militem inuenerit, si rudem, si non sollicitum ac toto corde uigilātem, circumuenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis uerō Dominica praecepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, contra eum steterit, uincatur necesse est: quia Christus, quem confitetur, inuictus est. Docet & Ansbertus piē admodū, quomodo sit aduersus diabolū pugnādum: Si querimus quæ sunt arma Ecclesiæ, quod praelium contra bestiam, inuenimus fidem & innocentiam. Gladio enim bis acuto, id est, duobus testamentis, & duobus charitatis praeceptis, contra lupos agni utuntur: dumq; falsa audiūt, uera prædicant: dum tormenta excipiunt, fidem proferunt. hinc proinde uictores existunt, etiam cum moriuntur. Item Bernhardus: Vis non terri à tam terribili monstro, uis securus post mortē ambulare super aspidem istam? Caue ne interim post eam ambules, caue ne imiteris, & nō erit quod paueas in futuro.

*Serm. 17. in
Psalm. Qui
habitat. &
Serm. de S.
Andrea.*

Huic fundamento firmiter insiste-
tes, tantum abest ut ulla unquā ratione, satanæ artibus siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiā uarijs ac multiplicibus illius conatibus & insultibus impetiri, exercitari, ac uelut aurum in fornace

examinati, indies seipsis sanctiores iustioresq; euadant. Quare dæmonibus imbecillitatē in eos, quos diuina non destituisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerē credentes, asserit Petrus apud Clementem. item iustissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subiiciens: Dæmonem, nisi quis uoluntatibus eius se spontē subdiderit, potestātē aduersus hominem non habere, ut uincat scilicet Vitæ igitur emendatione, & attenta assiduāq; oratione ad Christum cōfugiendum est, exēplo Chananeæ mulieris. Hæc, Chrysostomo authore, non iuit ad diuinos, non quæsiuit ligaturas, non defensionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum: Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritē hic hortatur Iesus Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis odito execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piē quā prudenter, in tribulatione inimicorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus. Hic suum habeat locum Psalmus Dauidis 90.

*Dæmones ex
pauescunt ne
re credentes.
Li. 4. Reg.*

Matth. 16.

Cap. 17.

1. Paral. 10.

Qui habitat in adiutorio Altissimi,
in protectione Dei cœli cōmorabitur.

Dicet Domino, Susceptor meus es
tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

Quæ-

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno,

A sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimum insuper aduersus dæmonum machinamenta consilium, in cōscripta hac præservationis lege, subiungam ex Chrysostomo his uerbis:

Homil. 11. in cap. 2. Genes.

Hæc nostra salus est, hæc spirituales diuitiæ, hæc securitas, si sic nos ipsos quotidie munimus, & per lectionem & per auditum & per spirituale uerbum. Poterimus enim sic etiam ipsi inuicti fieri, & maligni dæmonis technas eludere, cœlestiaque regna assequi, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi. Item: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrum nemo in forum descendere uellet, ita sine Dei

Homil. 11. de Ornatu mulierum.

uerbo nunquam in forum prodeas. sed quum es ianux uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coniungor tibi Christe. Ne unquam absque hac uoce ex eas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerum nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipsum iam hinc doce, ut cum signum ceperis, sis miles paratus, & contra diabolum trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos assequi contingat gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo Patri gloria, simul & sancto Spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum,

QUOMODO AB ECCLESIA-
rum pastoribus in maleficio curando seducatur populus. Cap. II.

AD huius fundamenti iacti perdediculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstruētis quibuscunq; adulterinæ doctrinæ impietatisque fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum cōsultumq; foret contra dæmonis artes, præstigias & ludibria: quibus non usque ad eod temerè illaquearētur incauti, quemadmodum quotidie cum animarum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum intererat, munusq; postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaciq; operatione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis, longis, cognitis, incognitis, ex causa naturali uel præter naturam, mox ad inquisitionem illicitæ opis illectant. Imò eam sepe numero iisdem promissa certa salute ostentare, uenalemq; prostituere non erubescunt: homines planè inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandæ mentientes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisq; nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusq; in sinistram tantè immodò impegisse suspicionem nefas ducitur.

Quidam pastores ecclesiarum magi.

40 Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prærogatiuâ, iure sibi uendicant hæreditario hi magi: quod Ægyptiorum sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiam didicerunt) quo quisq; remedio sanitati restitutus esset, id si-

Galen. lib. 1. de Cōp. med.

sec. gen. & li.
6. Epidem.

Herod. lib. 1

De Morbo
sacro.
Vide li. 2. ca.
19, supra.

Pontifices Ro-
mani pleriq;
infames ma-
gi.

mul cōscriptum, Memphis in Hephē-
stio, Vulcani & Iūdis sacrario, depone-
bant: quemadmodū & Græcorum sa-
cerdotes magiæ antistites, suas obser-
uationes in adytis templorū Apollinis
& Æsculapij in Pergamo etiam repo-
sitas custodiebant, quas uelut Æscula-
pij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis
communicabant, à quibus summa cū
fiducia eæ acceptari solent. Sancta ex-
tat in horū impudentiam, eximij Hip-
pocratis, quanquam religione ethni-
ci, sententia: qua non argutè tantū,
sed & piè hos redarguit, & impietatis
inlimulat: Qui, inquiens, lustrationi-
bus & magicis incantamentis morbo-
rum affectiones depellere se iactāt, hi
uictus indigi, uerba eorum ad dæmo-
nium referūt, ut quiddam se amplius
scire uulgo ostendent, & homines de-
cipiant. Expiant enim morbo corre-
ptos, sanguine & sceleribus inquin-
tos, iniustos & intoxicatos, ac expia-
menta alia sub terram defodiunt, alia
in mare proijciūt: alia ad mōtes defer-
tos, ne quis ea contrectet, asportāt. At
Deus, ait, q maxima & sceleratissima
peccata purgat, nostra est liberatio.

Nec ed impudētiæ illos arbitror di-
lapsuros in liberioris incantationum
usus defensionem, ut mihi obtrudere
audeāt, plerosq; Romanos pontifices
magiam infamem edoctos, eam quæ-
stuosè uoluptuarięq; exercuisse: cu-
iusmodi erat Syluester secundus, qui
(teste Platina & Nauclero) eo artificio
pontificatum adeptus est: quemad-
modum & anno 1032, Benedictus no-
nus, antè Theophylactus dictus, po-
stea ob maleficia Maledictus nuncu-
patus: item Ioannes uicesimus, & Io-
annes uicesimus primus (authore Ben-
none cardinale) qui Laurentio, Ioan-
ne Gratiano & Hildebrādo, cardina-
libus, incāmentorum conscijs, ut &
Malitano & Gerardo Brazuro fami-

liariter usi traduntur. Nam à Syluestre
secundo ad Gregorium septimū, ma-
gum eximium (qui, ut Benno refert,
quando uolebat, manicas discutiebat
suas, unde ignis in scintillarum modū
disiliit, ijs miraculis uelut sanctitatis
signo simplicium oculos ludificans)
omnes pontifices fuisse incantatores,
scribitur in eorum Vitis: ubi eius fari-
næ exempla execrabilia, quibus mu-
lieres in amorem pellicerent, dæmo-
num sacrificijs in syluis & montibus
dediti, leguntur: quæ silentio sepelire
malui, ne hominū in eo dignitatis fa-
stigio collocatorum flagitia ueneficiā-
que commemorasse, in reprehensio-
nem rapiatur. Licet etiam pauci tales
fortassis extiterent, quemadmodum &
inter episcopos Albertus Bremensis,
Guilelmus Roschildensis, Vulstauius
Vigorniensis: maiorem tamen nume-
rum à malis artibus fuisse liberū, nulli
in dubium uenit. Non est itaq; quòd
hoc pallio se tegant, aut aliud præte-
xant hi nostri recētiore malefici. Hoc
tamen deplorandum, quòd nusquam
ullum genus hominū comperies tam
iniquū impunitumq; atq; horum ple-
rosq; qui ubi in aliqua calamitate cor-
poris uel animæ, rebus perditis, uel
quacunque alia aduersitate, in consi-
lium à simplicioribus uocantur, neuti-
quam eos admonent, hæc à Deo uel
immiti, uel permitti, ut tanquam in i-
gne probētur: & propterea ad Deum
unicum afflictorum patronum confu-
giendum, ac diuina & à Deo in nostrū
usum iusto ordine instituta auxilia ri-
tè inquirenda: uerū impietatis in-
credulitatisq; uiam sternunt, ore im-
pudentissimo ac mēdacissimo ad ma-
leficium uel incantationem uicinæ a-
licuius matronæ quicquid id est mali
referentes, fictasque quasdam notas,
quibus mali genitrix dignoscatur, in-
sinuantes, næ sacilegi perditionis au-
tho-

1. Pet. 4.

thores. Odij certè plusquam Vatiniani seminarium hoc, frequenter inter proximos quosq; uti pestilentissimū, ita & durantissimū, ut non modò integre uiciniae admodum antea pacatae, hac arte grauibus conturbetur dissidijs, cædibusque diuexentur, sed & pagorum atq; urbium auita societate unitarum compages disrumpantur, ac iniusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere prope modum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populoso, ubi iam dego, quod fortè ingrediebatur ille, alias ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanae regnum accrescit confirmaturque: ita Christo summa fir contumelia iniuriarq;, ac eius Ecclesiae immedicabilia insiguntur uulnera ab illis, quorū studio ex professo sanari eam sauciam luctatamq; magis decuit. De eius familiarum hominibus manifestò Paulus, ueluti digito commonstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falso loquorum, cauterio notatam habentium cōscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Restissimè igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quacunque pressus est necessitate, tamen si uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi asciscit. nam iustò uerū auxilium Deus est. Augustinus: Qui sine Salvatore salutem uult habere, &

sine uera sapientia æstimat se prudentem fieri posse. non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine laborabit, & in cæcitare noxia stultus & demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à magicis expetitur artibus, mors potius est dicenda quàm uita. Paulus per Dei spiritum ita loquitur: Digni sunt morte non solū qui mala faciunt, uerū etiam qui mala faciētibz consentiunt. Eiusdem igitur impietatis reus est, & eisdem pœnis obnoxius apud Deum, & qui artem exercet magicam, & qui ex ea remedium petit.

Eiuscemodi hominum genus profecto impurum impiumq; uidetur notari in epistola quæ legitur à Beelzebub praelatis & rectoribus Ecclesiarū transmissa, in authore uerere libelli de tribulationibus & signis ruinæ Ecclesiae, ubi duos præfixit tractatus, in quorum parte secunda cap. ii. circa finem hæc inuenitur epistola: Beelzebub princeps dæmoniorum & dux tenebrarum cum satellitibus suis, omnesque Tartaræ potestates, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis, presbyteris, cæterisq; Ecclesiarum rectoribus, suis charissimis amicis, nunc & in eum Tartareas salutes, & inuolatæ societatis fœdera, quæ dissolui nō possint in æternum. Magna fiducia nobis est in amicitia uestra, amici charissimi, multum de uobis gratulamur, quia sentitis optimè nobiscum, & quæ nostra sunt, diligenter quæritis & procuratis, ubiq; tuendo atque fouendo quicquid ad ius nostrum pertinere cognoscitis. Scitis ergo, Vniuersitati nostræ uos multum esse acceptos, multaue gratiarum actione studia uestra prosequimur, ed quod infinitæ multitudines animarum per ministeriū uestrum, uitæ exemplum, atq; negligentiam faciendi in populis opus Dei, à

Epistola Beelzebub.

uita ueritatis abductæ & relictæ, quotidie nobis captiuæ adducuntur: unde & regni nostri potentia magnificè roboratur. Perseuerate ergo tanquam fideles & intimi nostri in amicitia nostra per opus quod cœpistis ac tenetis: quia profectò parati sumus pro his omnib. repêdere uobis retributionem condignam & mercedem congruam in inferioribus inferni. Valete, & salus nostra sit uobiscum in æternum.

QVIBVS REBVS IN DÆMO-

niaci malicuratione decipiant magi ecclesiastici. Cap. III.

Sacrilegi huius seculi magi.

PRæter mendacem illam persuasionem, qua uulgo nimis credulo hi malefici imponūt, ut se aliquid scire præter doctorum hominum cognitionem in hoc inscitæ theatro illi *αὐτοπαύτοιοι*, imperiti & impij uenditēt, suis hinc inde emêdicatis blasphemis exorcismis, se mendaciorum unicum authorem in speculo uel urnæ aqua, incantationis conscij imaginem præ se ferentem cogere, qui rei ueritatem tanquam irrefutabilis testis detegat, proficentur. Nec minus blasphemiarum, multifarij crucibus sæpenumero scelerata manu consignatis ornatarum, inter miserorum hominum curationem effundere audent, mente reprobi, cum Ianne & Mambre olim pœnas daturi, nisi maturè resipiscant.

Hic suam sortitur uim aqua extra primam Dei consecrationem benedicta, uel sæpius inspersa, uel propinata: sal item exorcismo expiatus, ceræ Paschalis eadem ui consecratæ particula, uel eiusdem thus, cadelarum in die Purificationis contra pavidum (si dijs placet) dæmonem lustratarum incensus, ramorum & frondium in die Palmarum sacrorum, item herbarum in ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes suspensarum, uel in solennitate assumptionis D. Virginis in templo aspergi-

ne lustralis aquæ solenni ex more, uirtute ex alto aduersus satanæ potentiâ maiore, quàm in prima Dei creatione indutarum suffumigia, & nescio quæ non eiusdem religionis ostenta, quibus in admirationem imprudentes illiciant, stuporemq; incutiant.

Scribit in hanc sententiam Martinus de Arles, Theologiæ professor: Multi eius sunt sententiæ, ut quando campanæ ipso die D. Ioannis, uel pridie D. Agathæ pulsantur, non solum profligare Lemures, sed & Lamias, ne hinc inde uehi queant, aut etiam nocere, credât. Idem in eodem tractatu: Quodd præstigijs & pythones & necromantici sunt isti, ad quos quotidie populus stultus & insipiens concurrit, ut futura cognoscat, uel perditâ restituantur: quibus fiunt, ut uulgò fertur, dæmonum apparitiones in uitris uel annulis, ubi ueniunt inuocati ad uocata prædicenda, uel ablata manifestanda: & ut dicitur, isti arioli semper miscere conantur sacra inter suas superstitiones: ut qui ad eos cōcurrunt, simplices hi attestantur. Nam & infelices ipsi eodem die quo similia nefanda perpetrare non uerentur, sacrificiū eucharistiæ celebrare infeliciter audent. quod Magister Ioannes Nider in suo præceptorio ostendit, dicens: Malefici instrumenta suæ maliciæ per Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diuina contingi uolunt: ut filum trahendo per chrisma sanctum, imaginem terream sub pala altaris ad tempus ponendo, & similia faciendo. Nam eucharistiæ sacramento (ut fertur) utuntur in suis maleficijs, & plurima talia committunt, immiscentes res sanctas suis superstitionibus. Sed ex instinctu dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut recitat idem doctor. Primò, ut non solum homines talium occasione perfrui fiant, sed etiâ sacrilegi, diuina quan-

Tract. de superstitionibus. num. 8. 9. & 14.

tum

tum in eis est contaminādo, ut magis creatorem suum offendāt, & intimius animas proprias contaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauiter ab hominibus offensus, secundum beati Augustini sententiam, demoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus cōcedit iratus, quod denegaret propitius. Tertiò, ut sic sub specie boni apparentis, plures simplices facilius decipiant, qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solum grauiora erāt commissā peccata. Hæc ille. In alijs aut superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressè inuocentur, interserunt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiātur mentes. Hæc tenus theologus ille. Et 2. q. 8: Episcopi à diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore, à diabolo auxilium quærent. Et post: Attende ubi malefīcium occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & fortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac nostra tempestate ad quosdā nefandos sacerdotes passim isti uulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilem confessionem & deuorā orationem: ut habetur 33. q. 1. cap. ult. Nec faciendā mala, ut eueniāt bona. Plura ibidē. Idem postea: Quare aut ad prædictos necromanticos sacrilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittēte, aliquādo uera dicunt: eorū tamen testimonio nō est utendū, quia sapius fallunt & mentitur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autem mendacij, plurimæ quoq; sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat,

ut dicit Gerson de Probatione spirituum: Hac ratione, inquit, prohibeantur à testimonio ueritatis, quam fatebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pythoniſsam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dū iterum atq; iterum admoneo & con-testor, ut nullus ex uobis diuinatores aut fortilegos requirat, nec eos de qua liber re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabitis. ubi enumeratis multis superstitionibus sic cōcludit: Qui hæc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorū uadit, aut in domum suam introducit, aut interroget, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuicasse: & ut pagani & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incur-re: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

30 SACRAE SCRIPTURAE ET NOMINUM DEI ABUSUS execrabilis, in curationibus morborum magicis, ex quibusdam alijs actibus. Cap. 1111.

HVe, ut *improba* suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atq; in sui amorem emendicato lenocinio, alios cautè illiciat, uerba Scripturæ sacrae pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cōtorquētur: uerū quā conuenienter, iudicent illi, qui penitus mysticum Dei uerbum, eius essentiam ac uiuā uim intelligūt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem, & hanc sacratissimi Dei nominis prophanationem, scelus horribile di-

cendam esse meritò, fateamur necesse est. Nec profectò mendacium auditur impudentius, atque in Deum contumeliosius, quàm ex prolata Scripturæ sententia, aut nomine Dei pronuntiato, contra designatum à Deo Scripturæ ordinem, & sacratissimi nominis usum, & rebus quibuscunq; uel ludicris uel serijs, aut cōtra morbos, nouam exilire uim effectricem, qua id obtineamus quod proposuimus. Cuiusmodi hæc sacrosancta de Christi ossibus à Iudæis non confringendis exiit prophetia: Os non comminueris ex eo. Si quis hæc uerba proferens, detes cōtingat, dum Missa peragitur, detrium dolorem sedari credunt. Alius ante febris accessionem manus cum ægroto lauat, secretò ad febris sanationem Psalmum illum enarrās, Exaltabo te Deus meus rex. Est qui laborantis prehensa manu dicat: Equè facilis tibi febris hæc sit, atq; Mariæ uirgini, Christi partus. Contra eandem: Recipe tres panes Missales: in uno scribe, Qualis est Pater, talis est uita: in altero, Qualis est Filius, talis est sanctus: in tertio, Qualis est Spiritus, tale est medium. Hæc tres hostiæ sic inscriptæ, dandæ sunt febricitanti, ut eas singulis trium continuorum dierum uesperis deuoret: sed ea conditione, ne ijs deuoratis quicquā cibi aut potus eodem die sumat. Iubetur quoq; singulis uesperis quindecies recitare orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam, ad gloriam & laudem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Aliud aduersus eandem: Duc ægroto feria sexta ante solis ortum uersus Orientem, qui expansus ad solem manibus stabit, deinde hæc uerba dicito: Hodie dies illa est, qua Dominus Deus ad crucem accessit: sed sicut crux nunquam amplius ad eum ueniet, ita nunquam amplius ueniat ad

te tam æstus quàm frigus: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Deinde recitato nouies ternas orationes Dominicas, & ternas salutationes Angelicas. Hæc ut efficacia sint, non uno die, sed tribus continuis diebus perficienda sunt.

Sunt qui ad sanguinem restringendum accipiunt aquæ frigidæ cyathū, cui instillat profluentis sanguinis guttas tres, & inter unamquamq; legunt orationem Dominicam, & Angelicam salutationem. Hinc patienti propināt, rogando, Quis te iuuabit? Respondetur: Sancta Maria. Tum subditur: Sancta Maria hunc fluentem sanguinem firma. Inscribunt alij laborantis frontis sanguine effuso, Cōsummatum est. Sunt qui in sanguine sistendo hæc recitant: Sanguis mane in te, sicut fecit Christus in se: Sanguis mane in tua uena, sicut Christus in sua pœna: Sanguis mane fixus, sicut Christus quando fuit crucifixus. Ter repete. Item: † In sanguine Adæ orta est mors: † in sanguine Christi redempta est mors: † in eodem sanguine Christi præcipio tibi † o sanguis, ut fluxum tuum cohibeas. Aliud: De latere eius exiuit sanguis & aqua. Item, ex quacunque corporis parte profluentem sanguinē cohibere nituntur his uerbis: Christus natus est in Bethlehem, & passus in Hierusalem, sanguis illi turbatus est: dico tibi per Dei uirtutem, & omnium sanctorum auxilium, ut consistas, quemadmodum Iordanus, in quo sanctus Ioannes Dominum nostrum Iesus u m Christum baptizabat, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Tene innominatum digitum in uulnere, & fac cū eo tres cruces super uulnus, dic quinquies Pater noster & Ave Maria, & semel Symbolum in sanctorum quinque uulnerum honorem. Hic insignis philosophus Iulius Scaliger ad Carda-

*Cardanus de
Subt. lib. ii.
Ad sangui-
nem sistendū.
Vide & cap.
8. proximum.*

*Exod. 12.
Ioan. 19.
Contra den-
tium dolorē.*

*Aduersus fe-
brem.*

Psal. 144.

Ioan. 19.

De Subtil.
conferunt.

Cardanum scribit: Declarasti præcantantis fidem magnopere conferre ad efficaciam præcætionis, in tujs Antilogijs: exire à fascinatricis animo facultatem, atque aërem immutare, cuius corruptione uenificæ spei finem illa consequatur. Quodd si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profluētē, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Haud minor, propē dixerim, impietas in alia ratione.

Vt à quibuscunque malis & peste conseruaretur Hispani atq; Itali, dum in Belgis bellum faciunt, anno supra millesimum sexagesimo octauo, hac forma & uerbis, ex autoritate Pontificis Romani, se tutos fore, eorū quidam gloriabantur: † Crucem pro nobis subiit: † & stans in illa sicut IESVS, sacratis manibus, clauis ferreis & pedibus perfoissis, IESVS IESVS IESVS: Domine libera nos ab hoc malo & ab hac peste. inde ter recitatur Pater noster, & ter Aue Maria. Iisdem uexilla & arma nescio quibus ceremonijs & exorcismis eodem anno palam in templo aduersus hostes consecrabantur: sed cuius successus prærogativa, quandoque historiarum huius belli ueritatem testaturam, non dubito. Vexillum primum, Margaritæ quæ diabolum uicisse fertur, nomen sortitum esse audio: equo item Viceregis in sacello suum fuisse locum, ubi celebraretur Missa. Continebat & dux exercitus uexillum in manu, quamdiu solennibus ritibus id ipsum, uti campanæ solent, baptizaretur. Ornabat & hunc aëum effigies D. Virginis Mariæ cum filiolo in eodem uolans, & duæ complicatæ manus ad stipulantiū morem. Narrat Beniuēnius, ariolum duobus digitis uulneri militis superpositis, & carminibus nescio quibus insusuratis, telum in dextram partem immis-

De abditis
morb. causis
cap. 26.

sum, ossiq; sinistrae scapulæ infixum, redire ex osse iussisse. Vnde (scribit) etiam absq; ægroti noxa, non tamen sine utriusque animæ dispendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad magi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis alios suis fraudulētis perniciosisque actionibus sibi deuinciret. Gratis autem huius mysterij donum à me accipe. En, dicito tribus uicibus flexis genibus: Oremus præceptis salutaribus moniti, & cum Pater noster & Aue Maria, cum signo † miles Hebræus impietate motus percussit Dominum Iesum Christum. † Domine Iesu Christe, precor te † per illud ferrum † per illam hastam † per illū sanguinem † & per illam aquam, ut foras extrahas illud ferrum † in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti, Amēt.

Ad telum ex
profectionem.

Vidi haud ita pridem apud magnæ autoritatis uirum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flammis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti crucis consignatione, & ex sancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti finitis, contra equorum nō modō morbos quoslibet, sed & quæcunque eorum impedimēta: ut si uel calceus equo ferreus in itinere excidisset, statim precatione eiusmodi recitata, illæsus ungula ad stabulum progredi crederetur, etiam longissimè disitum.

Contra uermes equum infestantes, tribus diebus ante solis ortū quæ sequuntur, dicito & facito, super equo: In nomine Pa † tris, & Fi † lij, & Spiritus † sancti, exorciso te uermem per Deum Pa † trem, & Fi † lium, & Spiritum † sanctum, ut nec carnem nec sanguinem nec ossa huius equi edas aut bibas, & ut fias tanta patientia, quantus fuit sanctus Iob, ac tanta bonitate, quantus fuit sanctus Ioannes, quum baptizaret Dominum nostrum in Iordane,

Contra equo
rum uermes.

L danc,

dane, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Recita deinde ter orationem Dominicam & salutationem Angelicam, in dextram equitarem, ad gloriam sanctæ Trinitatis:

Domine, Filius, Spiritus, Maria. O curas hominum; o quantum est in rebus inane.

*Ne uinum in
uertatur.*

Psalm. 33.

*Serpentum
coniuatio.*

Ut uinum eo anno non peruertatur, uasi inscribit Aphricanus: Gustate & uidete, quod bonus est Dominus.

Hac impietatis formula serpentes quoque coniuratur: † Adiuuro te serpens hac hora per quinque sacra uulnera, ut hoc loco consistas, nec mouearis, tam certo quam Deum ex uirgine pura natum esse constet. † Exorzizo te serpens in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti. † Impero tibi serpens per dominam nostram Diuam Mariam, ut mihi obsequiaris, quemadmodum cera igni, & ignis aquæ, ut nec mihi nec ulli Christiano noceas, tam certo, quam Deus ex immaculata uirgine natus est. † Proinde te eleuo † in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Elifas eitter eli las eitter eli las eitter. Te uermem ad me accedere oportet, quemadmodum ad Iudeos Deus noster accessit: te uermem à me discedere oportet, uelut à Iudeis discessit Deus noster.

Interim scelera hæc & blasphemias exterminandæ suos habent & admiratores, & cultores: & à quibus impune exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarum commentis assimilentur, qui decem Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnifice pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem conuiuente, plerumque conficiunt) per-

gere se asseuerant. Horum Cabala ligaturis & nefarijs magiæ nugis scatet foetetque de quibus etiam librum conscripsit Costa ben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Usque ad hoc res denique accessit, ut cum uerbo Dei fugentur demones, per quod esse prouidentiam declaratur, inueniatur ars magica ad infidelitatem contra firmandam, quomodo etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic serpentum uenena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarias inducere sanitates. Angelis quoque Dei contraria reperit magica ars ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & figmenta demonum ponens.

Chrysostomus ad seductos ligaturis & incantamentis ob immixtum Dei nomē: Non ligaturas (inquit) tantum, sed etiam excantamenta tibi conducis, uetulas ebrias & titubantes domum ducens. Nec confunderis, nec erubescis, post tantam ad hæc tropidans disciplinam: & quod grauius est errore, quando hæc admonemus & dissuademus, putantes se excusari, dicunt: Christianam esse hanc mulierem excatantem, nihilque aliud loqui quam Dei nomen. Propterea enim magis eā odi & auersare, quod Dei nomine ad cōtumeliam utitur, dum se dicens esse Christianā, gentilium opera facit: etenim & demones Dei nomen fatebantur, sed tamen erant demones, Christus quæ ita loquebantur: Nouimus te, quoniā es sanctus Dei. & tamen ipsos increpauit, & eiecit. Propterea obnixè oro, ut uos ab hac fallacia puros conseruetis: & tanquam baculum Dei uerbum habeatis. Condemnat item eos, qui in ægitudinibus suorum infantium, relicto Christi auxilio, & medicæ artis remedijs, confugiunt ad fascini curatrices mulierculas futes, aguersus quas sic docet: Christus eij-

Li. 8. Trog.

*Serpens à Ni
gris fastina
ri scribit A-
loysius Cada-
mustus in na-
tur. cap. 28.*

*Homil. 11. de
Mulier. orna-
to.*

Lucia 4.

*Homil. 8. de
pist. ad Coloss.*

citur,

citur, & inducitur temulenta & nugatrix anus, mysteriū crucis cōculcatur, & seductio diaboli tripudiat. Quid uerò & alia ridicula commemorem? cicerem, salem, fuliginem, & rursus uetulam in medium productam? reuera ridiculum & dedecus. Et oculus quisque, inquit, puerum fascinauit. Quousque Sathanica ista? quomodo non ridebunt nos Græci, quando il-

lis dicimus, magnam esse crucis uirtutem, quum uideāt nos istis egere, quæ ipsi derident? Nōne Deus medicos dedit, & pharmaca?

MAGICI MODI FVRIS INVE-

stigandi, ledende sage, & maleficij amoliendi,

cum blasphemo diuini nominis & sa-

cre Scripture abusu.

Cap. V.

*Inuestigandi
furis modus
demoniacus.*

Non alienum ab hoc argumen-
to modum inuestigandi furis
interferam, quem sic experien-
dum quidam præscribunt. Conuer-
sus ad Orientem, in crytallo crucem
facito cū oleo oliuæ: & sub cruce scri-
batur, Sancta Helena. Inde puer cas-
tus, ex legitimo thoro natus, anno-
rum decem uel circiter, capiat manu
dextra crytallum, à cuius tergo ru-
genibus flexis prouolutus, ter summa
cum ueneratione hanc recitabis ora-
tionem: Deprecor te domina sancta
Helena, mater regis Constantini, quæ
crucem Domini nostri **I E S U C H R I-**
S T I inuenisti, per illam sanctissimam
deuotionem & inuentionem crucis,
& per illam sanctissimam crucem, per
illud gaudium quod habuisti, quan-
do illam sanctissimam crucem inue-
nisti, & per illam dilectionem quam
erga filium tuum regem Constantinū
habuisti, & per illa summa bona, qui-
bus frueris perpetuū, ut commonstres
in hoc crytallo quicquid peto & sci-
re cupio, Amen. Et cum angelum in
crytallo uidebit puer, rogabis quæ-

cunque uolueris, & respondebit an-
gelus. Hoc autem facies in solis ortu,
cum iam emerferit, & aer serenus cla-
rusque extiterit.

Irridere eiusmodi commenta (in-
quit Cardanus) semper consueueram, Li. 16. cap. 934
de Rer. uariet.
tate.
quanquam hoc ipsum experimētum
à multis probaretur, habereturque se-
creti loco. Verū contigit, ut puer
quidam contubernalis ac sciolus affir-
maret, se uidisse in phialæ collo furē,
de quo interrogabatur, qui in imum
descendisset, nec amplius apparuisse,
idemq; alios duos spectasse: in aduen-
tu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac
manum capiti imaginem admouisse,
capitiumque antè retraxisse. Erat au-
tem phiala uitrea, nitidaque, aqua sa-
crata plena, in linteo expiato colloca-
ta: linteum uerò erat instratum scam-
no, tres candelæ cereæ accensæ & lu-
stratæ: super os phialæ, duo oliuæ fo-
lia transuersè in crucis formam impo-
sita. Perbreuis accedebat coniuratio:
Angele sancte, angele candide, per tuā
sanctitatem, meamque uirginitatem,
ostende mihi furem. & hæc super os
phialæ obmurmurāt: prius uerò pre-
cationem Dominicā, & salutatio-
nem Angelicā, singuli genibus fle-
xis proferunt ter, ac singulis uicibus
pollicis ungue crucem super phiala si-
gnant. Soli astant in obscuro. Videbāt
integrum hominem, pallium habentem,
capite prono, caluum, ascenden-
tem descendentemque in phialæ col-
lo, non aliter quā solent atomi in so-
le. Visus est autem fermè ad octauam
horæ partem. Totum hoc spectacu-
lum ad tres horas perdurauit: nihilo-
minus, ut author rei ait, fur non est de-
prehensus, neque inuenti calices duo
argentei, qui perierant. Referūt, eum
qui sustulit, si ritè hæc peragantur, ali-
quid pati, dum peraguntur. Hæc dum
ille narraret, experiundi talia inces-
sit

L 2 cupi-

cupido, adfuitq; occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidendi quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiuscemodi rerum peritam: adornant sacrificiū, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderūt multa: ego tunc temporis aberam. Denud mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla saluatio Angelica, sed tentoriolum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa femina, quæ nō solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cōno illō qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: nō descendētes è superiore parte, sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes, uidere se referebant puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictū est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem cōspicere se afferebat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & monachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quod interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maximè peritus, dæmonē pueris se sub forma Christi ostendisse, petiisseq; ut adoraretur: quod cū polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus hic euauit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aque superficie (nam phialæ aqua tantum ad collum usque, aut paulo altius consurgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer,

solum brachium cū nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circumfertur ac uidetur nam reliquæ imagines statim abeunt. unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unamq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinq; pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerū opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterāt, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quàm gloriam. uelut, Iesus transit, significare potest quod moriatur, quod transeat per uiā, & quod finem habeat. qui sensus uidetur uerior esse, cum subijciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquā illam scire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forsitan constanti illa sua intrepidaq; opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiam: atque ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Hucusque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacrarum literarum abusus euidentius innotescat, exempla prodendi furis uel sagæ, ex sacrifici libro clam à me subtrahita, annexam. Accede fluētē aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domū confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi consueuerunt

Vi fur deprehendatur.

uerunt homines, & triduum relinquantur: postea ante solis ortum eximantur: deinde scutella cum aqua imponatur circulo, trāsuersa obliquaq; mixtim cruce insignito, cui inscriptū est, Christus uincit, Christus regnat, Christus imperat. Scutella adhuc cruce signata, & formula coniurationis per Christi passionem, mortem & resurrectionem adhibita (quam propter impie curiosos celo) in aquam singuli lapilli in cuiusq; suspecti nomine conijciuntur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentum, tum calculus tanquam ignitum ferrum, feruorem concitat. Ut infontem grauet, fraudetque, eiusmodi fingere ebullitionem, diabolo non est difficile.

*Quomodo fur
in oculo excu-
piatur.*

Ex oculo excusso sic fur cognoscitur. Primum leguntur septem Psalmi, cum Letania: deinde formidabilis subsequitur oratio ad Deum Patrem & Christum, item exorcismus in furem: hinc in medio ad oculi similitudinem uestigio figuræ circularis nominibus barbaria notatæ, figitur clauus æneus triangularis, conditionibus certis consecratus, incutiturq; malleo cypresino, & dicitur: Iustus es Domine, & iusta iudicia tua. Tum fur ex cla-

Psalm. 118.

*Impius mo-
dus ledendi fu-
ris, saga &
inimici.*

Si furem, sagam, inimicum secus ledere uoles, & malum tolli: ante solis exortum, die sabbathi, ramum auellanae anniculum abscindes, sic dicens: Ego te ramum huius ætatis refeco, in illius nomine, quem cedere aut mutilare institui. Inde in mensa sternatur regumentum, additis his uerbis: † In nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti †. ter hæc & sequentia recitentur, & incute, droch, myrroch esenarothe † betu † baroch † ass † maarothe. postea dic: Sancta trinitas puni hunc, qui id mali designarit, atque hoc aufer per magnā iusticiam tuam, † eson

elion † emaris ales ege: in regumentum incute. Blasphemiam uides.

VT RES FVRTO SVBLATA

restituatur, anathema magicum.

Caput VI.

A Nathema hoc S. Adalberti magicum potius ob diuini nominis & sacre Scripturæ abusum, quàm Christianum, hinc ad iudicio ratione, ut occulta eiusmodi actionum plerisque religiosis hominibus usitatarum impietas oculis omnium magis eluceat. Cautionem tamen lucri inde fraudulenter eliciendi nomine adhibent, ut nemo scilicet præsumat anathematizare anathema huius sancti sine licentia prælatorū sancti Adalberti & Diocæsani loci, sub pœna anathematis prædicti, &c. ut ipsi loquuntur. illud autem tale est:

Ex autoritate Dei omnipotentis. *Anathema S. Adalberti magicum.* Patris & Filij & Spiritus sancti, & sanctæ Mariæ uirginis matris Domini nostri Iesu Christi, & sanctorum angelorum & archangelorum, & sancti Michaelis, & sancti Ioannis baptistæ, & ex uice beati Petri apostoli & aliorum apostolorum, & sancti Stephani & omnium martyrum, sancti Syluestri & sancti Adalberti & omnium Confessorum, & sanctæ Alegundis & sanctarum uirginum & omnium sanctorum qui sunt in cælo & in terra, quibus data est potestas ligandi atq; soluendi: excommunicamus, damnamus, maledicimus uinculo anathematis, & a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ segregamus illos fures, sacrilegos, seu raptos, operarios, consiliarios, coadiutores, coadiutrices, qui hoc furtum sue malum perpetraverunt, siue sibi inde aliquid usurpauerūt: sit pars eorum cum Dathan & Abiron, quos terra propter eorum peccata & superbiam deglutit: sit etiam pars illorum cum Iuda traditore, qui Dominum precio

L 3 uen-

uendidit, Amen : & cum Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo, Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus : fiant filij eorum orphani : sint maledicti in ciuitate, maledicti in agro, in campo, mal. in sylua : sint maledicti in domibus, in hortis, in leatulis, in cubiculis : mal. in curia, in uia, uilla : mal. in castro, mal. in flumine, mal. in ecclesia, in cœmiterio, in tribunalibus iudicij : mal. in foro, in bello, morando, loquendo : mal. tacendo, maled. manducando, uigilando, dormiendo, bibendo : mal. palpando, mal. sedendo, iacendo : maled. stando, mal. in ocio, in omni tempore : mal. in toto corpore, in tota anima, & in quinque sensibus corporis : mal. in omni loco : mal. fructus uentris eorū, mal. fructus terræ eorum, mal. sint omnia quæ eorum sunt, maledictū caput eorū, ora, nares, nasus, labia eorum, fauces eorū, dentes eorum, oculi, pupillæ eorum, cerebrum, palatum, linguæ eorū, guttura, pectora, corda, uenter, iecur, uiscera omnia, stomachus : mal. splen, umbilicus, uelica : mal. crura, tibia : mal. pedes, pedicæ eorum : mal. colla, mal. scapulæ, maled. dorso eorum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum, 30 digitus : mal. ungues in manibus & in pedibus : mal. costa, genitura, genua : mal. caro eorū, mal. ossa eorū, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorū, mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior pars à capite usque ad plantas eorum : quicquid interest, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, uisus, auditus, gustus, odoratus & tactus. Et maledicatur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quinque uulneribus Christi, & cum effusione sanguinis Christi, & cum lacte uirginis Mariæ. Adiuro te Lucifer cum omnibus satellitibus tuis, & cum Patre & Filio & Spiritu sancto, & cū huma-

Anatome
hominis.

nitare & natiuitate Christi, & cum uirtute omnium sanctorum, but nullam habeas requiem diebus neque noctibus, donec perducas eos ad interitū, siue mergantur in fluminibus, siue suspendantur, uel deuorentur à bestiis, siue comburantur, siue interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus uiuentibus. Et sicut Dominus beato Petro apostolo & eius successoribus, & quorum uices tenemus, & nobis quamuis indignis potestatem contulit, ut quodcūq; ligarem in terris, *Veri iudicis* ligaretur & in cœlis : & quodcūq; solueremus in terris, solueretur & in cœlis : sic illis, si emendare noluerint, cœlum claudimus, & terrā ad sepeliendū negamus, sed sepeliantur in pascuis asinorū. Insuper sit terra maledicta, in qua sit sepultura eorū, pereāt in futuro iudicio, conuersationem cum Christianis non habeant, neq; corpus Domini, quū in mortis articulo sunt, suscipiant : fiant rāquam puluis ante faciem uenti : & sicut Lucifer abiectus est de cœlo, & sicut Adam & Eua de Paradiso expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. Item confociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in die iudicij : *Matth. 24* Ite maledicti in ignem æternū, qui parati est diabolo & angelis eius : ubi uermis nō morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manib. meis eiecta extinguitur, sic opera eorū & animæ eorū in fœtore balthri extinguetur, nisi reddant quod furati sunt, infra certū terminū. Amen dicant omnes : postea cantabitur, Media uita in morte sumus, &c.

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quā cōuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satellitium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quā profectò hic exclamare lubet, Quæ communio Christo *2. Cor. 6* cum Belial?

b Hinc

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcūq; infortunia, morbos & inquietem ciere, non Lamas, quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi coniurationum portenta ob extremam ferè etatem, fœmineum sexū, & nimis grauem ingenij stuporem fingere, multo minus usurpare norunt.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici edicti anathemate, eius etiam nomen exulare deceret. *Matth. 16.* Dabo tibi clauēs regni cœlorum, Petro prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potētia quicquid ligaret, ligatū foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina cōcessit, multo minus mādauit.

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodē ferè modo, hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmo 108. secundum uulgarē distributionem, certa persuasione ducti, cōtra quemcūq; ardua hæc & dura pronunciaſſent solū uerba, illum protinus uel interiturum, uel ut longissimè, annū superuivere non posse. Verū alid prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lachrymis & suspirijs potissimum aduersus eiusmodi scribas & phariseos plenus, cuius & genuinam sententiā sine negotio capies, si eum personæ Christi applicueris, grauit̃r ex postulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocentis sitiētium crudelitate. Ipsa Davidis uerba ascribo, ut quantā uim sepe patiatur sacratissimus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

Loquenti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonib. odij circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constituē super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Fiant dies eius pauci, & episcopatū eius accipiat alter. *Ioan. 17.*

Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, & ei ciantur de habitatōnibus suis.

Scrutetur fœnerator omnem substantiā eius, & diripiāt alieni labores eius.

Non sit illi adiutor, nec sit qui miscereatur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius.

In memoriā redeat iniquitas patrum eius in cōspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur.

Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorū, pro eo quod nō est recordatus facere misericordiam.

Et persequutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.

Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

Hoc opus eorum qui detrahūt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suauis est misericordia tua.

Libera me, quia egenus & pauper

ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

Sicut umbra quā declinat, ablatum sum, & excussus sum sicut locustæ.

Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum.

Et ego factus sum opprobriū illis: uiderunt me, & mouerunt capita sua.

Adiuua me Domine Deus meus, saluum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam.

Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur, seruus autem tuus lætabitur.

Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiatur sicut diploide, confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit à dextris pauperis, ut saluam faceret à persequentibus animā meam.

Aduersus uniuersam nimisq; inolitam pluribus in locis apud religiosos, anathematis cōsueti impietatem, hoc sacrum diuini Chrysostomi consilium ex sermone de Anathemate, cunctis amplectendum propono: Eapropter uos oro, inquit, ne uobis uerba hæc mente excidant. Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathemizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

DE SACRILEGO, ITEM QVE genuino uerbi Dei usu, & impio sanandi maleficii modo. Cap. VII.

PORRO, quòdnam sacrilegium grauius existimaueris, quàm omni propriæ salutis memoria pertinaciter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius

uerbo uim inferre, & rapere intorque req; ad dæmonij præstigias in Dei cōtumeliā tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis amore uictus Dei Filius CHRISTVS ISVS deprompsit, promulgauitq; miserorum & perditorum hominum causa: ut hi cū essent lapsu primorū parentum à Deo separati, omniq; gratia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos discerent, haberentq; certa & expressa diuinæ erga se uoluntatis testimonia, quibus se in ueris animorum consternationibus, & ancipitibus distraكتورum sensuum fluctibus erigerent & erudirent: ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus commentario.

De genuino sacre Scripturæ usu sic Timotheo scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, est utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Ad Hebræos 4. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinque incidente, ac pertingens usq; ad diuisionem animæ & spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Ad hos usus, nimirum ad renouandam hominum corruptam naturam, traditum est Dei uerbum. Hoc præstat fide apprehensum in cordibus credentiū, cooperante Spiritu sancto, qui per uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius ministris ore solum prolatū, alias exerit uires, quàm quò destinatum ab initio fuit. Cumq; pronunciet Dei lex: Non assumes nomen Domini Dei tui in uanū: nō enim infontem habebit Deus eum, qui assumpsit nomen Domini Dei

Verbi Dei
uoluntatis

Tim. 3.

Rom. 1.

Deut. 5.

Dei sui in uanum: certissimū est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationū scripturæ sanctæ fuco uelatarum ritibus & modis utuntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborum, ab impijs his hominibus pronūciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credāt. Sed qui totam religionē Christianā desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Sermon. 241.
de Tempore.

Memorandum fallacis curationis maleficij dæmoniaci, cum certa benedictionis formula exemplū, ob historię continuatum tenorem, superiori **Cap. 4.** Libro conscriptum inuenies. Cui obiter adiiciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacrifici libro exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudicium concipiatur. Accipe tres olei uiolacei mensuras: & conlittens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem diebus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uersa inungatur caro: hinc coram sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos honoris angelos inscribe in argenti lamina, quæ cum aromatum incenso sufficta, in collo suspendetur. Vicefima die mensis hoc fiet cum successu,

Sacrilegus curationis maleficij modus.

ut maleficio affectus curetur;

MAGICAE ET SUPERSTITIOSE morborum curationes, adhibitis quandoque carminibus, plerumque uerbis ignotis: & quod tota uerborum uirtus ab harmonia cœlesti non pendeat. **Cap. VIII.**

HUc pertinent superstitionum & uerborum ignotorum, quibus utrum bene aut malè preceris ignoras, monstra: haud dubiè à malis inueta hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei contumelia in sacro sanctæ nostræ medicinæ cōspurationem calumniam quæ furtim irrepsere. cuiusmodi hi usurpātur rhythmici contra epilepsiam: *Caspar fert myrrhā, thus Melchior, Balibasar au* *Curationes magica, fo-*
Hec tris qui secū portabit nomina regum, (rū): *perstiosa & impia.*
Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Item, arrepta ægroti manu, in auri-
bus immurmuretur: Adiuro te per Solem & Lunam, & hodiernum Evangelium à Deo traditum D. Huberto, Egidio, Cornelio & Ioanni; ut surgas, nec in terram relābaris, in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti, Amen.

Ita antiquitas credebatur, uerba scum cum sua radice tustum, uino aspersum; folioq; inuolutum, & in cinere calefactum, strumisq; impositum, eas abigere, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu tangens supino dixisset: Negat Apollo pestem posse crescere, quā nuda uirgo restinguat. Atque ter hic despuendum putabat.

Adstru-
mas.

Adhæc, ut sanguinis fluxus inhibeatur, in usu est: In nomine Patris & Filij & spiritus sancti, Ghunrat cara sarite confirma cōsana imaholite. Item: Sepa t sepaga. t sepagoga t ita sanguis, Consummatū, in nomine Patris. t pondendi t & Filij t pandera t & Spiritus sancti t pandorica t pax tecū, Amen. Addam, quod carmine apud Homerum, fauciato Vlysi sistere sanguinem potuit Autolyçi filius. Serpentina per uiam portata fugere serpentes, bufones,

Ad sanguinis fluxum. Vide cap. 4. ante.

Plin lib. 28. cap. 2.

Contra serpentes.

nes, lacertas, & quicquid uenenosi in
uia fuerit, creditur. Quod hac ratione
quoque experiuntur: fit in terra cir-
culus trina circuitione ijs uerbis, In
nomine Patris an t & Filij elion t &
Spiritus sancti redion t Pater noster.
Hinc ter dicitur: Super aspidem & ba-
siliſcum ambulabis, & cōculcabis leo-
nem & draconem, trina circuitione.
Tunc in circulo, quicquid id fuerit, al-

1. Corin. 6.

ligatum apparet. Quam hic non im-
merito exclamare lubet: Quæ com-
munio luci cum tenebris, aut quæ cō-
cordia Christo cum Belial? Theo-
phraſto iſchiadicos sanat carmen: Ca-
toni luxata membra cantio hæc, Da-
nata, daries, dardaries, aſtararies, & re-
liqua. Eſt qui contra arthritidem, ma-
nu ſua arbuſculam iuniorem inferit,
preculis ſimul ſuſis eodem in loco: 20
tamque diu morbum exulare credit,
quàm illa uiuis radicibus germinat: u-
bi uerò interierit, recutere malum:
ſed tum ad huius amuleti repetitionē
redeūdum. Si duo maleficio læſi, mu-
tuo ſe grauiter proſequantur odio, in
pane miſſali hæc inſcribantur uerba:
Abracamon ſilon. & offeratur utriq;
edendus panis: hinc perpetuus utri-
uſque ſubſequetur amor.

Canis rabidi
curatio ma-
gic.

W. 9.

Contra canis rabidi morſum, pani
inſcribitur: Irioni khiriori eſſera khu-
der fere. inde uoratur. Vel hoc ſcriptū
in papiro aut pane, homini ſiue cani in-
os inferitur: O rex gloriæ Ieſu Chri-
ſte, ueni cum pace in nomine Patris t
max in nomine Filij t max in nomine
Spiritus ſancti t prax Caſpar Melchior
Balchaſar t prax t max t Deus y-
max t. Non inſimæ ſortis nobilem co-
gnoui, ſimili curationis ratione cele-
bre, qui pomi particulæ inſcribit, Hax
pax max Deus adimax, atque eden-
dam illā uenenoſo à cane rabido por-
rigit. Voces autem corruptæ ſunt ex i-
gnorantione linguæ Latinæ & literarū,

ubi fortè is nobilis in ſchedula Ger-
manica comperit ad eiſmodi curatio-
nem has ualere uoces, hoc t po t mot
Deus adiunget t, cum crucibus inter-
ſtinctas, uti ſerè in ſimilibus ſuperſti-
tionum myſterijs ſit, cruces ex aſſini-
tate, x literam eſſe ratus, hax pax max
Deus adimax, legit, & in pomo exſa-
uit. A ſingulis autem medium ſtuſe-
rum Brabanticum poſtulare eum au-
dio. qua pecunia congeſta, ſacellum
prope arcem ſuam extruxit, miſiſis a-
liquot ea impietatis mercede redem-
ptis cohonestatum, uti fertur. Vt uerò
huic myſterio ponderis aliquid acce-
deret, ad maximum natu ex ſobole
uelut iure hæreditario propagari eam
curationis efficiaciā, nec ad alios poſſe
deriuari, temerè credulis perſuadetur.
20 Similibus diabolicarum uocum por-
tentis contra dentium dolore urun-
tur, Galbes galbat galdes galdat. Ri-
diculum quoque hoc ſcriptum appen-
ditur: Strigiles falcesq; dentata, den-
tium dolorem perſanato.

Aduerſus febrem quotidianam, po-
mi tribus particulis ſeorſum inſcribi-
tur, uni, Increatus pater: alteri, Immen-
ſus pater: tertię, Eternus pater: eaſdē
30 ieiunus tribus diebus edat. Si minus
ſucceſſerit, in pane miſſali ſcribitur: O
febrem omni laude colendā: in altero,
O languorē ſanitati & gaudijs aſcri-
bendum: intertio, Pax t max t fax t.
eundē agrotus uorat ieiunus. Si nec
hic modus iuuerit, denuò in pane di-
cto toties pingatur: Pater pax t ado-
nay t filius uita t ſabaoth t Spiritus
ſanctus t tetragrammaton t. quem tri-
bus diebus ut ſuprà, mane abſumat.
40 Quidam ad febrem omnia generis in-
termittentem, uirgas duas parallelas
uerboſū ui medijs partib. commiſit,
ipſoque contactu uincit crucis effigie,
quam collo ſubnectit: ſic quidem mul-
tos leuat, ſed qui ſerè grauius recidāt.

Com;

Contra febres, thoraci lignum rotundū applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiūt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulam cōtra easdem suspendebant quidam superstitionis monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessionem bene sperare. Quis non anima duerit fucū? In primis plurimū ualeat confidentia, nec in principio consilium queritur: deinde in acutis, iam morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut demonis uirtute ob scriptum euenit sanitas, cur non euestigio ea sequitur Exaratas item has uoces, Gibel got gabet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput rectā in medio pertundunt, pullusque exilit ac uiuit, maximè in estate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrumq; offe utrinque diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facile potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porro eam ineffe uim exstimat uulgus, earū rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hædi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: lao Sabaoth. Carminibus adhæc equos apud Nigritas strenuiiores & in bello tutiores reddi, docet Aleysius Cadamustus. Iure itaque optimo Galenus, quanquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsisq; Dioscoridem prætulit, qui non imprecationibus & uerbis superstitionis, uelut illi, tradiderit medicinam.

*Lo nouigat
cap. 32.
L. 6. Simpl.*

Nec profectō hic in nostratium muliercularum gratiam prætermitti oportuit erucarum è brassicis abigendarum amuletum in Ducatu Monten- si rhythmis Germanicis usurparum in

hanc sententiam: Vobis dilectis erucis tam conueniat hic autumnalis e- sus, quā Mariæ placuerit, ubi bibe- batur edebaturque, nec Christi men- tio erat, in Dei nomine, Amen. Ibi- dem obseruatum, Si uirga ex uicinia domus adulteri uel scabini probi col- lecta, in horto incutiantur brassicæ e- rucis oppletæ, euanescūt, porissimū si rectā uel transuersè ingrediatur per- cussor: si uerò circumseat, in brassicis permanent erucæ.

Illud porro omnem superat stulti- ciam, quod quasdam uoces cum ima- ginibus quibusdam celi conuenire, ple- riq; autument: & uerba quæpiam cū solennitate prolata, mutare sensus ho- minum & brutorum: hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc mo- ueri fœminas in amorem, hinc mutari elemēta, terram uariè affici, ignem ab ustione cessare, morbos curari. O' de- lirium incomparabile. Quæ nam uis hæc quæso, unde deriuata, ubi rece- pta? Si etenim pendet ab harmonia cœlesti tota uerborū uirtus, ut Alchin- dus contendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit causa supe- rior? Dicit fortasse, cœlum media & proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonōne, aut in uoce, an in uerbis exterioribus operandi uis recipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox quā uerba: hæc e- nim ex illa, illa uerò ex alio conficiun- tur, cum uerba uocem & sonum inclu- dant, & in definitione uocis contine- tur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uer- bis uox. sine uoce autem & sono uer- ba non sunt. Si igitur uis in sono reci- pitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono etiam inanimatorum cor- porum poterit ea uirtus communica- ri: quare nec uoce, nec uerbis opus e- rit. Si autem in uoce, cum ea plerisque

*Nulle uocem
um imagines
bus celi con-
ueniant.*

*Fine de iij. v.
tra Alchin-
dum disputat
Joan. Franc.
Picus libro 7.
cap. 6. de Pra
mpt. supersti-
tiosis aduer-
sus magiam.*

eniam animantibus præterquam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiam fieri. Si uero in humanis uerbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiat uis, in primane syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iam non in uerbis: ea uero mox perit. eadem in alijs erit ratio. Quare colligitur, nullo modo uerbis inesse hæc posse uirtutem celestis operantem.

Uthic mihi procluius deferatur calculi à pijs collecti, sacratissima Chrysostomi autoritate monstrata hæc capta truncabo finiamq; Verba, ait, sacerdotis ore proferuntur, Dei autem uirtute consecrantur & gratia: & magici susurri siquid habent efficacia, id occultæ uirtutis habent à certa fiducia in diabolum. Nulla uero inest ijs uerbis efficacia: sed qui ijs fidunt, hos ob impiam confidentiam sæpe illudi à satana sinit iustissimus Deus. Hic & in sequentibus proximè captibus ad Leonis Suauij charactistica satis responsum esse arbitror.

DE MAGICA SANATIONE PER
periapta, characteres, effigies, annulos uel
figilla. Capi I. X.

Periaptorum
vanitas.

Hic periapta tum magica, tum ex Sacris maximè literis furtim tractata, suum habent locum, quibus contra dæmonum studia, incantationes & maleficia homines quoque demerantur. quemadmodum cum primum Euangelij Ioannis caput minutissimis literis in schedula pictum, & Missæ recitatione consecratum, colloalligatur, mirum contra incantamenta & diaboli machinationes creditur esse amuletum. At si chartula hæc alius cuius habebitur efficacia, prærogatam certe singularem aduersus fatanæ molimina obtinebunt illi, qui sacratim Scripturam exproffesso in manibus uel manicis continuè circumferunt. Sed ea nisi animis sit irradicata

nostris, ubi uelut à fomite uitali in ærum excitetur, mortua permanet litera, etiam si millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, edatur, uel etià uoretur. Confirmat hæc Chrysostomus:

ut mortua est
litera, sed spiritus
crucis
Joan. 6.

Homil. 43 in
sa. Matth. 23.

Quidam, inquit, sacerdotes aliquantulum portant. Sed dic sacerdos inhiens, nonne quotidie Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euangelia nihil profunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruari? Deinde, ubi est uirtus Euangelij in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt, quam circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quando in grauem lapso morbum, aliqui incantamenti succurrédum esse consuler, alij rebus colloalligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob Dei timorem sustines, patiq; fortiter malis quam eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoq; dæmones plurimum formidare uerba

In lib. de Vitijs
quasi.

Psal. 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquefcit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua. Hac etiam oratione satanam abegisse D. Antonium in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonum turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat. Si confistant aduersum me castra, non timebit cor meum.

In Vita D.
Antonij.

Periapta Agnus Dei nuncupatà consecrat Romanus Pötifex aduersus noxios dæmones, & quascunq; eorundè machi-

Verbum Dei

machinationes: quod palam est ex libro 1. de ceremonijs Romanæ Ecclesiæ, sectione 7. ca. 3. de cōsecrat. Agnus Dei, ubi post eiusmodi consecrationē hæc subdūtur: Legimus Urbanū quintum Pontificem maximum misisse ad Imperatorem Græcorum tres Agnus Dei cum uersibus infrascriptis:

*Balsamus & munda cera cum chrismatis unda
Conficiunt Agnū, quod munus do tibi magnum,
Fonte uelut natum per mystica sanctificatum,
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit,
Pregnans seruetur, simul & partus liberatur,
Dona refert dignis, uirtutem destruet ignis,
Portatus mundē de fluctibus eripit undē.*

*Characterū,
effigierū, an-
nularū & si-
gillorū nuge.*

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, & illo loco insignita. Atq; ut nulla astorum uis in ea quæ manibus conficiuntur, opera imprimitur: ita etiam si infinite diuinis notis, nominibus, aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscunq; ueræ uirtutis, uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareq; uires certarum actionum effestrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatū mixtura: nō materiæ, ex prima ordinatione, cōuenienti qualitatū temperamento indutæ, noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato, sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; adornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aëre qualitates conferunt: immo, ut semel dicam quod reus est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse, & inefficacē, nō pudet libere profiteri: etiam si hic mihi offundēt Thebit

philosophum, & magiæ antistitem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos arceti, miraculaq; edimentuntur: cuiusmodi annulorum commenta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorū sigillorumq; a ueritate sæpenumerō diuaricantem fabrum. Accedet quoque Marsilius Ficinus, doctissimus alioqui philosophus, & plerique alij. Nec Gygis Lydorum regis annulus menti excidat, ut magica annulorum cathena ornatiū prodeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitiali morbo correpta cadat, a philosopho redarguta, annulus applicetur argenteus, hoc modo intus notatus: † habi † haber hebr †. atque hinc breuiola, quæ uocant, contra febres a quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

*Ananiasapta ferit mortem, quæ ledere querit.
Est mala mors capta, dum dicitur ananiasapta.*

Ananiasapta Dei, iam miserere mei.

Per nuptialem uerō annulum sponsus mingat, ut ab impotentia ueneris & fascino soluatur, authore Nicolao & Guilielmo Varignana medicis, & Petro Argelate chirurgo. Si amorem quis dissolui uelit, in amantis calceo stercus amari collocetur, odorq; perceptus amorē infringeret. Causam profectō eius, uirtutis nimis manifestam, non est quodd ad occultam proprietatem torqueas.

MAGICA CVRATIO MA-
leficij. Cap. X.

VAnissimū curandi maleficij mysterium, ex ineptorum delusorumq; hominum archiuis erutum, pijs cordatisq; ea ratione hic aperio, ut uideant intelligantq; quantum sit in rebus inane, ubi sigilla, cha-

M 3 racte-

*Plato lib. 2.
de Rep.
Lib. 2. Mine-
ral. Tract. ca.
1. & 3.*

*Marsiliū Fi-
cinum hoc no-
mine notat
Ioan. Franc.
Picus lib. 7.
cap. 6.
Philosof. li. 3.*

*Breuiola con-
tra febres.*

*Lib. 10. Sim-
plic.*

& biberit, Ioth, he, uau, het, fiat fiat fiat amen. Apertius singula explicare nolui ob curiosos eiusmodi impietatum imitatores, quibus omnem errorum uiam præcludere malui. Galeno nostro hic fidem demus, dicenti: Substantia est quæ suspenditur, non uoces barbaræ, ut quidam præstigiatorum facere assolent.

DE CHARACTERIBVS, IMAGINIBUS, FIGURIS, EXORCISMIS, REBUSQUE ILLICITIS, QUIBUS THESAURUS INQUIRITUR, CLAUSTRA APERIUNTUR, CAPILLITIO SUSPENDUNTUR MALEFICE, OBJICIUNTURQUE RELIQUA DIABOLI LUDIBRIA.

Cap. XI.

*Magicus the-
sauri in-
quiriti
modus.*

Thesaurum porro sic inquirunt hi magi. Virga auellanae trib. signata crucibus, cõiuratur non modò superstitione, sed & impiè ac blasphemè. Adduntur charactera cum barbaris nominibus, & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amèn. A porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate Dominum, Requiem æternà, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

*Diabolica
claustru a-
peritio.*

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designata flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter instabis, dicesque hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratarikin tuo nomine aperio hoc claustru, quod infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

*Plin. lib. 24.
cap. 11.*

Æthiopidis etiam herbae tactu claustra omnia aperiri, quibusdã simul admurmuratis cantilenis, traditur. Eodẽ referendum, quod cuidam ad laqueũ damnato Venetijs, omnes patefactæ fuerint fores, disiectis seris, una tantum

admota herba, signaculis quibusdam decatata. At si uis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenæ, aut adhibentur signacula? Vel si uirtutem hanc obtineant cantilenæ & signacula, cur aduocatur herba? Si simul coniuncta hanc efficaciam sortiri dicas, meram esse superstitionem, cõtrà obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantiunculis & signaculis nil penitus tribuendum esse, ingenue affirmo. Quum autem herba illæ non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiam nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: contingitis profectò dæmonis opera hic colludētis ratione cantilenæ uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliger strictius, cautiùsque fallat, nec ullo modo iuuet. Dicam hic cum Plinio, non satius fuisset Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quàm machinis claustra per tot annos quærere? Quid & tam grauibus se onerant sumptibus nostri Christiani principes in effringendis oppidorum portis tanto ponderosorum globorum infernalis pulueris potentia excussorum numero? quum etiam apud Acherontem inuestigare erubescerent neuriquam, si quid hic in talem usum posse acquiri iudicarent?

*Lib. 24.
cap. 2.*

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturque Psalmi, & Orationes, necnon Missæ actus adhibetur, & in arbore clauus figitur ferreus.

40 Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus salicis ramus unico insiectu abscissus usurpatur cum exorcismo, barbarorum nominũ recitatione, & characteribus absurdis.

Damnum alicui inferre se credunt, si male sani, si imaginem cõficiant in

*imagines di-
miso.*

M 4 eius

eius nomine quem lesuū cupiunt, ex
cera uirginea noua, sub cuius axilla
dextra hirūdinis cor locetur, & hepar
sub sinistra. Item, collo appēditur filo
novo effigies, quæ acū noua in mem-
bro lædendo figitur, recitatione uer-
borum, quæ ob curiosos studio præ-
termittenda censui. Ea ex ære quan-
doq; apparatur, cuius membra ad di-
riorem deformationem inuertuntur,
ut per manus loco formetur, & pedis
ulcissim locū subeat manus, faciesq;
inuertatur. Ad atrocius malum similis
imago adornatur in hominis forma,
in cuius capite nomen certum scribi-
tur, & in costis ea nomina, Alif caseil
zaza hic mel meltat leuiatan leutata-
ce: ea in sepulchro defoditur. In eun-
dem usum, ut ipsi uocant, in Martis do-
minio, paratur duæ imagines, una ce-
rea; altera ex hominis mortui terra: &
ferrum quo homo necatus fuit, tradi-
tur alteri imagini, ut alterius necandi
simulachri caput transfigat. In utraq;
duo inscribuntur nomina, & caracte-
res seorsum peculiare: & certo altera
reconditur loco.

In mulieris amore conciliando, con-
ficitur in hora Veneris imago, ex cera
uirginea in amatæ nomine: cui chara-
cter imprimitur, & circa ignem calefit:
& inter agendū, cuiusdam angeli me-
moria in mentem repat. Non absimi-
le monstrum fingitur, ut quis tibi in o-
mnibus obsequatur.

*Imago, ut co-
pulis suspen-
datur male-
fica.*

Ut tandem capillitio suspēdatur no-
stra hæc malefica, & huius nugatorij
ædus scena tragicū sortiat exitū,
apparatur effigies ex terra capitis mor-
tui hominis, in alterius nomine bapti-
sanda, cui nomen tam caractere in-
scribitur: hinc osse putido sufficit, &
in uerso ordine leguntur Psalmi, Do-
mine Dominus noster, Dominus illu-
minatio mea, Domine exaudi oratio-
nem meam, Deus laudem meam ne

atueris, &c. Deinde duobus diuersis
locis ea sepelitur.

Ut periaptorum, characterum, figu-
rarum, annulorum, imaginū, reliquo-
rumq; id genus prodigiorum uanitas
ubique explodenda, omnium obtu-
tui lucidissimè pateat, formulas has
sacrifico surreptas suppressere nolui,
quo de cæteris eiusmodi hominum
ludibrijs facilius pronunciaretur sen-
tentia: quibus si uel ueritatis momen-
tum inesse leui solū cogitatu suspi-
catus fuisset, eas haud dubiè euesti-
giō, cui debentur, consecratas exce-
pisset Vulcanus.

QVIBVS VERBIS STVPOR AC
taciturnitas in tormentis & questionibus
induci & solui creditur.

Cap. XII.

10 Inueniūtur, qui cum scelus aliquod
capitale admiserint, uel antequam
subijciantr quæstioni, uel interea
dum torquentur, quorundam aut scri-
ptura, aut prolatione uerborum con-
sequi sibi uidētur, ut & tacere possint,
& nihil omnino sentire. Id quod tam
firmiter sibi persuasum habent, ut fue-
rint qui hac fiducia ultro se tum carce-
ri, tum quæstioni obtulerint. A' diabo-
lo enim, cuius interest scelera non pu-
niri, sed indies accumulari, confirmā-
tur in malo, nec solū organis uocis
obstructis impediuntur, ne loqui pos-
sint, uerū graui etiam somno oppri-
mantur, ut nec audiāt interrogata, nec
tormenta sentiant. Interim tamen his
illi penduli uerbis ac uersibus, sanè
perquam inuaduntur: *Quomodo uer-
menta quili
non sentiant.*

40 *Verba sup-
rem & tati-
tormentis ut
ducentia.*
Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,
Disinas & Gestas in media est diuina potestas:
Disinas damnatur, Gestas ad astra lenatur.
Sunt qui uerba Prophetæ ernācēt: Eru-
at uerbum bonum, uerbum bonum, ue-
ritatem nunquam dicam regi. Alij au-
tem hac prece se muniunt: Quemad-
modū lac beatæ gloriose Mariæ uir-
ginis

*Quomodo uer-
menta quili
non sentiant.*

*Verba sup-
rem & tati-
tormentis ut
ducentia.*

Psalmus

ginis fuit dulce & suave Domino nostro IESU Christo, ita hæc tortura siue chorda sit dulcis & suavis brachijs & membris meis. Alij uerò saltem hæc

Lucæ 4. proferunt: IESVS autem transiens, per medium illorum ibat. Os autem non

comminuetis ex eo. Et tamen contrarium uidemus euentum. Licet enim *ad. 1. 1. 1. 1.* ita dæmon occupet, ut nihil sentiant: ossa tamen illis comminuetur & confringuntur. Qua etiam ratione probari posset, eorum uerborum nullam esse uim: quin ridicula potius esse, quàm credibilia, quæ iam propo-

Diabolus cur nō semper linguam & sensus impediatur. suimus. Enim uerò nec diabolus quidem esse permittitur ut efficiat aliquid eiusmodi, interea dum ijs ut superstitione utuntur flagitiosi, propter duas mihi causas uidetur. Primò, quòd cum

Rom. 13.

omnis potestas à Deo sit, diabolus nec ipsi nec legitimis ipsius actionib. possit resistere, ut nocentes publicæ eripiat iusticiæ: sicut docet D. Augustinus, & Thomas Aquinas. Secundò, quòd impunitas scelerum Deo non placeat, & malefaciendi licentia minimè permittatur: alioquin institutus ordo & iusticia Dei sibi inuicem repugnarent. Sed tamen hominum impietate sic merente, sæpius hæc accidisse fateor. Testatur enim clarissimus Iuriconsultus Paulus Grillandus, se bis id & uidisse, & in facto comperisse, his uerbis: Primò Pisis, dum essem affessor magnifici Domini Capitanei illius ciuitatis: deinde Romæ, dum essem auditor criminalium causarum reuerendiss. domini Auditoris Cameræ, ubi quidam fur sagacissimus, & duplicis maliciæ reus, contra quem erant

Tractat. de quest. et tort. 1. 4. num. 14. examinati quindecim testes super diuersis indicijs magni furti 137 ducarum aur. habens noticiam quòd curia præfati domini Auditoris procedebat contra ipsum, antequàm personaliter compareret, accepit nonnulla sortile-

Tormenta nil curant fur.

gia contra torturam: quibus expertis iterum atq; iterum uidens quòd sufficiebant ad paragonem, quadam die dum ego essem in ædibus turris nouæ ad examinandū quosdam alios reos, ille spontè ueniens accessit ad me, & se cōstituit in carceribus ipsis, dicens, quòd ultro uenerat ad purgandum indicia, & notā infamiae sibi illatæ. Contra quem tamen necesse fuit deuenire ad torturam, tot indicijs contra ipsum laborantibus. In qua dum erat eleua-

tus, dormiebat capite clino, ac si iaceret in lecto, absq; ulla penitus lamentatione, aut clamore: & ad tractus chordæ erat tanquā statua marmorea. qui dum eleuabatur à principio, dicebat quædam uerba submissa uoce, deinde silebat ut dormiens. Statim ego suspicatus fui, ne gestaret aliquod sortilegium siue facturam maleficā penes se, aut ex illis uerbis captaret aliquod suffragiū: perquisiui quàm diligēter per omnes partes corporis sui, demumq; reperi in capite, sub scutilla scilicet inter crines, quandam paruā schedulam hæc uerba continentem, uidelicet: IESVS autem transiens per medium illorum ibat os nō comminuetis ex eo t cum crucibus ita signatis: quam

illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ablata satis conquereretur, nihilominus iterum positus ad torturam, & eleuatus iterum, illud idem sicut antè faciebat. & in principio ipsius eleuationis nonnulla uerba submissa uoce dicebat, quæ percipere nunquā potui, nec quicquam confessus est. Demum mutatis tormētis, sub tormēto taxilli subiectus fuit, & similiter spernēdo dolores, nihil unquā cōfessus est: sed in sua negatiua semper audacius conualuit, adedq; necesse mihi fuit eò instāte, ab inquisitione eundem absoluerē. Similis casus occurrit Hippolyto de Marsilijs, dum erat officialis ducis Mediolani.

Nihil sentis doloris.

N Ite-

Hippolyt. de Marsil. in l. repeti. col. 4. ff. de quest.

*Aliud exem-
plum.*

Iterum ait Grillandus: Necdum est annus elapsus, quod audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauiter cruciatum, qui uerba de lacte Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura: ac quamquam à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus esset, nulla tamen unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus & criminis socius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumq; cognoui.

*Exemplum
mulieris.*

Aliud exemplum, quod similiter in facto accidit mihi Romæ, cuiusdā maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde eleuata silebat, penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulatur emittens, & nihil penitus loquebatur neq; boni neq; mali. Vltima aut hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex lamijs nostris illa fuit malefica, quid mirū si diabolus linguam ei faucesq; præcluserit? ne scilicet illa suam innocentiam probaret, & demonis ludibria detegeret.

*Carnificis per
suasum.*

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antuuerpiæ, in carne eius urbis Gelenio, natione Gallo: quem cum innumera, eaq; notiora flagitia commisisse nemo nō sciret, adigi tamen nullo tormentorum genere, quamuis immani, potuit, ea ut confiteretur, in tantam statim duritiam ac sensum penè omniū alienationem incidebat. De qua cum prudētissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi pharmacis quibusdam somniferis induci posseprehendit: cuiusmodi supra

Libro tertio, capite decimo septimo, descripsimus. Vel etiam alia ratione eam torturæ tolerantiam, ut immensos nimirum ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, uel quod ipsdē ad resipiscentiā tandem cogeretur, uel ut reprobis, acerbiores dignasq; extremæ pœnas lueret. Siquidem gladio tandem cæsus est citra ullum penitentis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusque sexus innumerorum sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere q̄b fidei confessionem, uita spoliaret.

Nonnulli tamen, ait Grillandus, dixerunt, q̄ aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quod omnes ligaturæ & maleficia hu-

iusmodi dissoluuntur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solēt dicere uerba illa prophetæ: Eruit aut cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meū annūciabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syndicatu, c. tortura. 10. 3. folio centesimo decimo tertio. & Syluestr. Prior. in Tract. de Strig. demonst. mirand. lib. 4. cap. 5. Super quibus tamen cogita, ait ille, quia de uirtute ipsorum remediorum nō possem quicquam certi attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri haftenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uidissent suis, tamen uirtute uerborū siue prolatorū, siue pictorum, siue scul-

*Tractat. de
quæst. et tort.
9. 4. num. 16.
An uerbis
dissoluantur
cruciatu &
stupor.*

*Psal. 44.
& 118.
Psal. 50.
Psal. 7.
Psal. 64.*

ptorum, fieri posse nunquam credam. Enim uerò fur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudelius licet distractus, confitebatur: nec submurmurata uerba insensibilem habitum inducere, satis superq; à me ostensum est. Quare uel somnifica re assumpta, aut à diabolo, quicum antea pepigisse animo tales, eiq; se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsq; cruciatib. à diabolo exercitos, nihil eorū sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, comōstrauim. Statuendū itaq; si quid tale eueniat, id dæmonis arti potius tribuendum esse, qui ut spiritus, cerebri humores turbat, soporem mouet, neruorum originē obstruit, sensum tollit & stuporem inducit, chartulis uel uerbis in eū finem admissis, ut eorum apparatui quippiā inesse uiriū consideretur, atq; interea reliquus satanæ dolus lateret. Idem dictum uolo ad torturam uetulae Brugensis, quæ tum habitu, tum uitu, tum incessu, tum moribus, tum fucata sanctimonix specie ab omnibus obseruabatur, habebatur in precio & plurimi fiebat, ueluti uera Christi apostola, quod multarum matronarum liberos quasi miraculosè curaret, gibbos liberaret, crura tibiasque ilico restitueret, idque non arte, aut externo medicamento adhibito: uerū qualiscunq; pietatis aliquo exercitio adiuncto, nempe ut uno, duobus, aut tribus diebus ieiunaret panis solius & aquæ usu: uel ter legerent orationem Dominicam, aut inuiserent Mariam Ardenburgensem, aut S. Arnoldum Ardenburgensem, aut S. Iacobum, aut S. Hubertum Ardennatem: uel ut missam unam aut alteram religiosè audirent, aut aliquot preculas persoluerent ægri. Hisce rebus ex præscripto ritè ex-

pletis, ab incommodis postea liberabantur ægri propter confidentiæ insignis de mulierculæ potentia cōceptæ prærogatiuā. Exigebat etenim prius, ut se posse, firmiter crederetur. Atqui extorta tandem doli cōfessione, licet aliquandiu torturæ & quæstiones frustra fuissent adhibita, exilio à prudenti Senatu puniebatur. Historiam integram leges in Rerum criminaliū praxi cap. 37. de quæstione siue tortura, Iodoci Damhouderij Brugensis.

Quidam Iacobus nomine, mihi nō ignotus & familiaris, torturæ ex magistratus decreto subiiciendus anno supra sesquimillesimū septuagesimo octauo, se ad insensibilitatem præmunire uolens, prius opium uorat, sed iustę quantitatē ignarus, cum multa præcordiorum angustia, sopore tandem oppressus graui expirat. Schedulam apud ipsum mortuū inuentam, & propria illius manu scriptā, qua opij drachmas tres sibi è pharmacopolio adferri iusserat, uidi, legi, & characterem agnoui: quod certe dolenter refero.

Insensibilitatem doloris & cruciatuum quoq; inducere, teste Aaron & Hermere, lapidem Memphitem à ciuitate Memphis dictum, si tritus & aquæ mixtus propinetur ei qui quæstionibus erit subiiciendus, asserere Albertum Magnum eadem fide qua plura alia, hic prætermitti non oportuit. Vide & circa finem capitis 17. lib. 3. & cap. 7. lib. 6. sequentis.

FIGVRATO NULLAM IN
esse uim ratione figuræ.

Cap. XII.

H Inclinet, quātum fidei sit adhibendum fucō dæmoniacō, ab Hieronymo in uita D. Hilariōnis eremitæ descripto: Eiusdē, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat:

N 2 qui

qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, fibilis, & cæteris huiusmodi quas solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Æsculapij uatibus non remediatis animas, sed perdentis, uenit præsumptū animo stuprum gestiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædā uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illico insanite uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris eam in furorem uerterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, semi traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, & tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Ut seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Ut quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandū esse callidos. & magis reddita sanitate increpuit uirginem, Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusq; Hieronymus. Sed puellam magis oblesisse amorem me-

tiens dæmonium, quàm amorē, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quoddam diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exercendi facta illi fuit potestas. Qui ad eiusmodi magicas curationes in morbis confugiunt, seuerè redarguuntur à Basilio in explicat. Psal. 45. Paruus, inquit, filius incidit in morbum, tu mox incantatorem requiris, uel superuacaneos uariosque characteres uel figuras aut literas puerorum innocentium collo suspendis, &c.

D. Thomas quoq; credit, annulos, uel quicquid est figurarum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neq; ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus cælestibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte fiūt, non sequuntur materiam, neque formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus cælestibus: sed imagines artificiales nullā ab arte uirtutem imbibere, aut aliā assequi uim queūt, nisi quam ratione materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi uel actionis principium. ideo nec alijs uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figura

*Dæmonis m:
datur, ut il-
lus qui quilibet
se detineri per-
suaderetur a-
lijs.*

Nila.

*no libell. de
Occultis na-
tura operib.*

*Figurato uel
la inest uirtu-
tione figura.*

*Lib. de Sen-
perfit.*

*Thomas. Ag.
in libro cūro
gentes, de Fa-
to, de Operib.
natura occul-
tis, & præci-
pue in 1. parte
Summa the-
logica.*

gurae aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, sit is dæmonum operatione, homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaque imagines astronomicæ uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quod illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, cum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quod in magicorum compositione sunt expressæ quædam dæmonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum existit cum dæmonibus fœdus per quosdam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impressionem, facientibus suffragantur dæmones. Hactenus ille.

*Lib. 18. de
Subtil.*

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scribitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides

*Lib. 16. cap.
90. de Varietate.*

*Similia apud
Agrippam de
Occul. philos.
lib. 1. cap. 31. &
lib. 3. cap. 129.
90. 31.*

prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ stulticiæ maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ac non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos monstrat: prodigiosos inde planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosæ eorû formis munita delineat, mox subiungens: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotundis commune est? Atne nomina putes aut Arabica aut Chaldaea, aut Hebræa aut Græca: quod si etiam essent, quid

plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur figmenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quàm si contendas obtinere, non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi dæmonum persuasionibus? At iam dæmones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphaera, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, delirantium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Artephio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominati: hinc refellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos compertissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, uti nec liceris uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente: præterea & materiales imagines ultra suam speciem & formam operari non posse, testatissimum est, multò minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia, restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clàm in malè credulorum phantasiâ suggerente. Somnia item sunt, quod figuras & characteres in elementalī materia impressos parere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarum superiorum influxus commoueant.

His adde Porphyrij deliramenta, quibus figuras à dijs maximopere amari, eosque in factata imagine contineri imaginatur: contra Aristotelem, atque etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum uis, separatas mentes supra hominem in aliqua materia coeeteri posse negabunt. Si quem characterum inuabit uarietas, si quid dignitati uel uetustati eorum tribuendum quis contendat, in *periphrasim* hominis lineamenta, notas & multiformem characterem collimet, adeoque ipsum cælum, terram & omnia quæ in eis sunt, uigilanti inspectione cõsideret, inueniet profecto quod cõemplatu & admiratione sit dignissimũ. Quapropter ociosa, patrocinate ueritate, prodigiosorum huiusmodi figmentorum permanebit fabrica.

Porro sacra uerba ea pollere uirtute, si denudè ed confugiatur, ut notatis solis literarum figuris tam mirabiles progignantur effectus, cõminisci, certe impium est. Euangelij efficacia, nõ in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis, uerũ in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam satũ, auditum, & nõ intellectum, rapit malus ille: auditum autem, protinusque cum gaudio exceptũ, radicem, ut in petra latum, non habens, cõtinuò euanesceat: auditũ item, & cura huius seculi suffocatum, ut semẽ inter spinas iniectum, infecundum manet, inefficaxque: sed auditum & intellectum, firmaque fide apprehensum, efficax est, hominemque in nouam commutat creaturã, & mentes consolatur afflictas, aduersus demonis insulsus communiens, ardenti inuocatione in Christi nomine inflammas, exorante quæcunq; petuntur: non autem hoc præstat chartis illitum uerbum, aut cuiusque materiæ impres-

sum insculptũ uel, uel collo alligatũ, siue superliminari impositum, aut subtus limen in terra sepultum. Tantum enim abest, ut intuitu pictarum aut incisarum insculptarum uel Scripturæ sacræ uocum aut sententiarũ, quacumque sint expresse forma, terreatur, fugetur aut uinciat diabolus, ut etiã ipse eadem probè calleat, nec allegare erubescat, quòd fallat cautius: quem admodum cum Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. bona autem conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Spiritus sancti inspiratione prodignata, atque uerbi Dei potentia proster nitur ille, profligaturque. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum condemnat schola, iure optimo quoque Augustinus rejicit.

FORMVLA CVRANDI MALEFICI

*cij superstitiosa, item alter modus futilis pel-
lendi demonis. Cap. XIII.*

Non incõuenientem curam di maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loci habitum, hic ascribam, ut euidentius, quorundam hominum eluceat impii credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Echius, *Interp. wordup autafios didup, medicus,* pro suo candore, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui unà mecum exponendum arbitraretur: à matre autem ægrota natus erat, quæ studiose religioseque omnibus obseruatis, filiam curatam, si dijs placet, affirmabat. Historia, cui annectitur curatio, sic habet: Clarissimi iuriconsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quam uocant) monasterij non procul à Susato siti, maleficio laborare credebatur. nam uenter tumidior erat, ut hydropicam quis iudicaret: & cū lotio calculos excernere uidebatur, qui uera erant fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis auel-

Rom. 1.
1. Cor. 4.
Matth. 13.
Marc. 4.
Luc. 4. 8.

Matth. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.
Psal. 90.

Li. 2. de diff.
Christ.

Io. Echius

Superstitiosa
demoniaci
virginis cap.
ratio.

lanæ nucis, & minora, præcedere summo dolore. adhæc, alterum crus habebat luxatum. quocirca quum extrema metuerent moniales, & puellæ parentes, ea Coloniam deferre batur, accerserenturq; dno celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echtijs, & Hubertus Faber: qui re ad exactâ artis trutinam uocata pensiculataq; , dæmonis opus foueri iudicârunt. Ad puellæ itaq; curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulâ parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & uespertina puellæ maleficio affectæ propinabitur.

Rhabarbarū quidem bilem uacuat, sed quorum hoc cum reliquis plantis pellendo demonio conseret?

¶

Recip. Rhabarbari electi drach. i. radices enulæ, artemisiæ rubræ uulgò dictæ, centaureum minus, mentâ aquaticam: hæc simul, præter artemisiæ, in olla noua indentur, & in honore sanctorum triū nominum ebullient in uino albo: artemisia aut in aquæ pinta, quâ hic uocamus, unciarū duodecim pondere æquualite decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ, quinque separatim repetenda: prima, in nomine puellæ maleficio læsæ, quod Christus in hortu duceretur: secunda, q̃ Christus aquâ & sanguinē sudarit: tertia, q̃ CHRISTVS IESVS condemnabatur: quarta, q̃ IESVS citra culpâ in crucem conijciebatur: quinta, ob Christi passionem, quod in cruce expiraret, ut sagam conuertere, & illatū malum amoliri dignetur IESVS. Præ-

lem, salem quæ expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata ali-
quandiu à dæmonio, eius inspiratio-
ne ita liberabatur, ut itinere satis lon-
go & recto singulis ferè passibus in ge-
nua procumberet Marcoduram usq; ,
nusquam è uia communi trita desle-
ctens, etiam si fouea, aqua, lutum uel
excrementa essent obuia, in ijs quoq;
genibus deuolui oportuit: at in ara sa-
cra D. Annæ (ad quam frequētissimus
ibi religionis ergò concursus) missa
celebrata, liberationis indicium iri o-
stensum pollicebatur dæmon. Proinde
circa puellam sub missæ actione se
conspexisse umbram cādidam, ait sa-
crificus: quam quoq; puella se obser-
uasse tanquam certissimam liberatio-
nis noram asseruit. En dæmonis fu-
cum, quo

*Obesse cura-
tio facilius*

Domum à lemuri-
bus turbatâ Theo-
phraſti Paracelsi affectæ uindictam li-
berantq; suspens in quatuor domus
angulis, mēbris uirginicis, quas uo-
cant, quibus inscriptum est: Omnis spi-
ritus laudet Dominum: uel, Mosen ha-
bent & prophetas: uel, Exurgat Deus,
& dissipentur inimici eius. Si eodem
modo suæ artis statuūt principia, quo
hanc commentati sunt curationem,
dæmonesq; fugare conantur, non est
quodd ueterem medicinam euerſum
iri metuamus. Absurdè enim prima
hæc sacri Vatis sententia in chartulis
suspensa, ad dæmones exturbandos
usurpatur. Nam omnis spiritus, hoc
est, quicquid spiritu & uita fruitur, lau-
det Dominum: non autem ab impio,
multo minus à diabolo, laudem suam
celebrari uult Deus. Quomodo etiam
instituto respondeant illa uerba Abra-
hæ, diuiti epuloni reddita, Mosen ha-
bent & prophetas, ipsi iudicent. Si ter-
tiam urgeant sententiam, ad Caput
nonum huius Libri, de Periaptorum
uirtute, eos relego.

*Paracelsi
et dæmonum
prostratio.*

*Psalm. 150.
Luca 16.
Psalm. 64.*

MALEFICAE CVRATIONES
chirurgi. Cap. XV.Chirurgus
secleratus.

AD insignis malitiæ chirurgum, qui multos annos toleratur apud Geldros, quandoq; etiam Coloniz, anno supra sesquimillesimū sexagesimoseptimo in ætate apud impeditionis linguæ nobilem in ducatu Montensi, quem quòque sefellit, promotum, quum fortè poculis ibidem indulgeret, accessit eiusdem nobilis minister proximæ arcis præfectus, nomine Elbertus, calantica ægrotorum more tectus, ut medica eius opera, sic persuasus, uteretur. Hic mox vittam lineæ ex capite abijci iubet medicaster, atq; ut secum cyathos exhauriat, hortatur ægrū. Quod quum hic auersaretur, sibiq; à medicis, uino ut parçè uteretur, imperatum assereret: respondit iste, sibi alias occultiores esse curandirationes, quas nescirent reliqui medici. Id ideo tentatū, ut à bene poto, nec satis ob id prudente, liberaliorem curationis suæ mercedem pacisceretur, eiusq; dimidiū, quod ei moris est, antè auferret. Hinc seorsum cum ægroto secedit, morbi magnitudinem proponit, causamq; esse maleficium, in uniuersam deinde eius familiam atq; pecora proserpturū sæuissimè, nisi obuiā iretur, perfrictissima fronte mendaciter imperito homini persuadet. Tandè ubi de ampla curationis mercede trāfactū esset, diligenter porro industrieq; inquit, num quem domi inter familiam aleret, cui fidi queat? respondit ægrotus, se famulum & filiam habere. Impostor, quot annorum esset filia, rogat: ait pater, Viginti. inquit impostor: Satis est, hæc erit nostro instituto & actionibus non inidonea. Inde iubet utrunq; parentem ad filię pedes procidere suppliciter, & obnixè orare, ut in cunctis medico obsequeretur, dictoq; audientem se exhiberet, alioqui

non ritè consuli posse patris ualetudini: cuius uterq; cupientissimus ad filię genua prouoluitur, supplexq; ex nebulonis istius præscripto obsecrat & obrestatur. Tum mādāt, ut pilum tam suū quàm uxoris, item filię, nec non omnium quos domi aleret, hominū, ut & brutorū, abscissum, filię traderet, sibi in arcē, ubi ægrotus degeret, certa atq; constituta hora deferendū. Hac fabulæ epithesi industriè ad hunc modum instituta, ad reliquos actus progreditur. Nam quū illa ad præscriptā horam, dicto obediens, ut patris sanitati cōsuleret, aduenisset, in cōclauē seorsum ducitur: ubi longa simulanter habita occulta oratione, librum qui in mensa erat, aperit, duosq; cultros decussatim transuersos in eo ponit multo cū murmure, diris item coniurationibus, fideis his illisque characteribus: tandem & circulum in terra ducit, in quem & alterum cultrum à se adiurationibus execratum, à puella configi iubet: tum interpositis aliquot non intellectis fursurroque prolatis uerbis, alterum cultrum, ut antè factum erat, defigendum tradit: deinde puellæ metu consternatæ offulam quādam offert edendam, illique refragatū eam perfrigidam (sic enim illa narrauit postea) in os inserit: qua accepta, ita perturbari uisa est, siue metu seu alia occasione, ut sibi non satis constaret. Hinc pectus nudari iussit, sicque mammillis diu popismo seu palpo tractatis, supinam inclinari detecto uentre uoluit. Qua in re ubi puella pudica se difficilem præberet, atque hic Tragicus comædus patris exitium certissimè subsequuturum, ipsamque in idem & grauius malum lapsuram, nisi morem gereret, minitaretur, necessarioque hic mutuam carnis contrestationem requiri persuaderet, in sinum prolapsus, pudoris mox zonam soluit, castitatisque munimen-

nimentum perripit. Altero die eodem curationis modo obseruato, secundum fabulæ actum simul cum iuucula absoluit. Tentauit idem & tertid, sed solum bis ipsum suam satiasse libidinem, illa falsa est postea. Interea & medicamenta ægroto exhibuit singulis diebus tam crudelia, ut præsentem hic præ nimio cruciatu timeret mortem, ob idq; lecto affigeretur continuo, quum ante inceptam curationem, quasi nihil incommodi pateretur, obambulare. Nec quidem immerito, quod mercurium præcipitatum huic fuisse propinatum, à prudentioribus & fortè actionum medicastri conscijs iudicaretur. In ijs suis tormentis & carnificina hunc quandoque suppliciter, licet uenire detrectantem, aduocat, lenimenq; torture quærit: tandem & dilectissimam filiam rogat, quid ipsa animaduerneret consilij, & quem speraret successum ex curationis modo. Quam ubi pudore suffusam, ac in lachrymas pronam, uix quicquam respondere obseruaret, doloris causam extorquet. Illa rem omnem ordine patri explicat, & catastrophe dolum detegit, se etiam mēstruam fluxionem ex eo congressu passam fuisse queritur, hymenis uenarum eiusmodi insultu ruptarum imperita. Ex lamentabili patris relatu hæc ad me peruenerunt. O uerum maleficium & facinus horrendum, flagitium & scelus morte etiam crudelissima expiandum. Nec aliud à me terribilissimum hoc factum promulgari quis arbitretur, quàm ut in similibus casibus, alieno damno quilibet cautior, non tam faciles aures & obuias manus præbeat cuicunque sanitatem tanta impudentia arrogantiaq; pollicitanti, & mercede iniqua stipulanti. Interim actor hic suos habet qui ipsum mirentur, prædicent, promoueantque, etsi quoq; lippis & tonsori-

bus innotuerit, eum licet prouectioris ætatis, alteram duxisse uxorem, superstitie etiamnum priore. Sed in eam mentis caliginem dilabi, prohi dolor, hos qui aliò iniquius commissi gladij potestatem torquent, est quod gemitibus assiduis, quum peccatorum nostrorum amplitudo sic mereatur, conqueramur.

10 Cuidam nobili extremè decumbenti, contra febrem adhibuisse eundem chirurgum sequentem curationem, mihi referebatur, quum ad eundem deploratum postea accerferet. Tres ille radiculae partes huic obtulerat, singulas semel mordendas, ad primam inquiring, Vtinam Christus non esset natus: ad alteram, Vtinam mortem non obisset: ad tertiam, Vtinam non surrexisset. Deinde illis collo appensis, iubet eum bono esse animo, si illæ perirent: qui enim eas tolleret, hunc simul febrem ablaturum pollicebatur. Sic non multo post, empyemate, meo quidem iudicio, interijt.

Vsurpatus & is modus, Iesus Christus † qui natus est, liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui mortuus est † liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui resurrexit † liberet te N. ab hac infirmitate. Inde quinquies oratio Dominica & Salutatio Angelica recitentur quotidie.

Eiusdem ordinis fuit is medicaster, qui apud Xantos Cliuiae, cuidam iuueni ex tympanite tumescenti nuper persuasit seniore uiperam cum duobus rubris colli circulis, & duas iuniores in uentre exundante foueri ex maleficio: & quum exactius obseruaretur, dum hunc curat, ne à uehementibus purgationibus, simul excrementis uiperæ mortuas miscere fraudulenter posset, tandem ægrotum partus dolores passurum fingit, ac proinde se oportere partibus pudibundis occultè

cultè manus admoliri: cui respondet mater egroti admonita prius, suis manibus se effecturam, quicquid in eam rem desideraretur. Sic desijt impostor, & post dies quatuordecim moritur æger, qui à quodam chirurgo eam ob causam secabatur, ut cunctis huius nebulonis innotesceret dolus, quem admodum & contigit: hinc incunctatè aliò auolauit funesta hæc & infauista strix.

DÆMONES NON ALITER

sanare morbos, quàm à læsione ab illis inuecta cessando. Cap. XVI.

*Fortalitium
fidei lib. 5. de
Bello demo-
num.*

SI iam obijciatur felix curationum harum magicarum successus: respondéo, In uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atque hoc fecisse non sanando, sed à læsione, quam ipse inuexit, cessando, ut tradit Abdias episcopus Babylonix libro octauo Certamin. apostol. in hæc uerba: In idolo Alstaroth apud Indos dæmon erat, qui se curare languidos, & cæcos, quos ipse lædebat, illuminare fateretur. Erant enim sine Deo uero homines illi: & necesse erat ut à Deo faso ludificarentur, qui eiusmodi arte illudit, uerum Deum non agnoscentes. His concitat dolores, morbos, damna, pericula, datque responsa ut ipsi sacrificent: & quum à se inuecta remouet, tanquàm ab ipso sanentur, existimant omnes, nimirum stolidi: ille autem non sanando subuenit, sed à læsione cessando. itaque cum lædere desinit, curasse putatur. Et pòst: Ipse diabolus arte reddidit homines ægrotos, ijsq; suadet uenerari idola: & ut sibi eorum animas deuinciat, ab eorum uexatione desistit, ubi lapidi aut metallo dixerint; Tu es Deus meus. Et pòst ex Bartholomæi mandato fatetur dæmon, primò carnem hominum à se lædi, uerum in animas nullam sibi concessam esse

potestatem, nisi sacrificauerint. Deinde subdit: At ubi pro corporis sui salute nobis sacra fecerint, ab afflictione desinimus, quòd tum in illorum animabus dominari inchoamus. Cum itaq; à læsione quiescimus, eos curare uidemur, & uelut dij colimur, dæmones interim existentes. Pulchrè id à Tertulliano etiam docetur his uerbis: *In Apolog. cap. 22.* Habèt de incolatu aëris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cœlestes sapere paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, repromittant dæmones, benefici planè & circa curas ualeitudinũ: lædūt enim primò, dehinc remedia præcipiūt ad miraculũ noua, siue contraria, postq̃ desinunt lædere, & curasse credūtur. Adiungam qd in hac sententiã Tatianus Assyrius, Iustini discipulus, qui clauit circiter annum centesimum septuagesimum, contra Græcos differat: Nullus affectus, inquiens, per occultã alterius rei dissensionem tollitur, nec egrotus aliquis curatur amuletis, ut pelliculis appensis. Dæmonum istæ aggressiones sunt: & qui egrotat, uel amat, uel odit, uel appetit ultionẽ, istos sibi auxiliatores asciscit. Utuntur autem dæmones hoc artificij modo. Quemadmodũ figuræ literarum, & uersus qui inde cōscribuntur, non per se possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitationum suarum signa homines constituerunt, ex certã ipsorum coniunctione, ita ut ordo literarum definitus est, rem intelligentes: sic etiam uariæ radices, & neruorum & ossium adhibitio, non sua natura aliquid efficiunt, sed tanquàm elemētariis institutio sunt improbitatis dæmonum, qui ad quid singula ualere debeant, præscripserūt. Vbi uerò ab hominibus usurpari uiderint ministerium uel curationẽ ipsorũ, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt, Et pòst: Non sanāt dæmones, sed

sed dolo capiunt homines. & rectè Iu-
stinus ille maxima dignus admiratio-
ne, dæmones latronib. similes esse do-
cuit. Siquidem ut illi uiros aliquos ca-
pere solent, deinde pacta mercede fa-
miliaribus eos restituere: sic etiā qui
à uobis existimantur dij, quorundam
hominum membris se insinuātes, de-
inde per somnum suam in illis gloriā
fabricantes, in publicum prodire iu-
bent: & in conspectu omnium, post-
quam desideratis ex mundo rebus se
expleuerunt, ab ægris auolant, & mor-
bum suo dolo productū obliterantes,
pristinæ ualitudini homines reddūt.
Testatur & D. Hieronymus, licet uir-
tute magica possunt aliqua fieri mira-
cula, ut illa quæ pertinent ad curiosita-
tem tantum, & uanitatem (sicut Simō
magus fingeat statuas ambulare, lo-
qui, ridere, & similia) ea tamen quæ
sunt salubria, ut existunt curatio lan-
guidorum, illuminatio cæcorum, &
huiusmodi, non posse artibus magicis
siue à dæmonibus effici. Elegāter bre-
uiterq; hoc dæmonis studium ac me-
delam expressit Cyprianus De idolo-
rum uanitate, ubi post longam de Au-
gurijs & Aruspicijs disputationē sub-
iungit: Hi spiritus maligni afflatu suo
uatum pectora inspirant, extorum fi-
bras animant, auium uolatus guber-
nant, sortes regunt, oracula efficiunt,
falsa ueris semper inuoluunt. Nam &
falluntur & fallūt, uitam turbant, som-
nos inquietant, irrepenes etiam cor-
poribus occulta mentis terrent, mem-
bra distorquent, ualitudinē frangunt,
morbos laceffunt, ut ad cultum sui co-
gant. Et mox: Hæc est de illis medela,
cū ipforum cessat iniuria. Nec aliud
his studium est, quā à Deo homines
auocare, & ad superstitionem sui ab
intellectu ueræ religionis auertere: &
quum ipsi sint pœnales, quærere sibi
ad pœnam comites, quos ad crimen

suum fecerunt errore participes.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ul-
tima, admoneant: Admoneant fideles
sacerdotes populos suos, ut nouerint,
magicas artes incantationesque qui-
buslibet infirmitatibus hominum ni-
hil remedij posse conferre, nō anima-
libus languentibus claudicantib. sue,
uel etiam moribundis quicquam me-
deri: sed hæc sunt laqueus & insidiæ
antiqui hostis, quibus ille perfidus ge-
nus humanum decipere nititur. & si
quis hæc exercuerit clericus, degrade-
tur, laicus anathematizetur. Idem fe-
rè in libro de Ciuitate Dei legitur: &
26. q. 2. qui sine ubi mortem potius es-
se dicendam eiusmodi curationem,
quā uitam, docetur. Idem: Valent dæ-
mones affligere, quoscūq; Deus pro-
pter peccatum, eorum tyrannidi subie-
cit. Isychius lib. 6. comment. in cap. 19.
Leuit. Pessimum est magis adhærere,
quia dæmonum inimicorum nobis &
pestilentium nomina dicunt. Qui est
ad breue tempus, ut in errorem mit-
tant, uidetur operari aliquid quod ad
corporalem sanitatem uile & paruū,
quale etiam imperiti medici operari
possunt: ueruntamen nec hoc ut boni,
neq; ut bene uolētes hominibus ope-
rantur, sed in seruitutem illos redige-
re, & à Deo separare cupientes.

Ad curationum harum dæmoniaca-
rum cognitionem facit, quod Sabelli-
cus scribit: Talis, inquit, Circēsum
ludorum fuit pompa, quos tum instau-
rari cōtigat, quodd quidam è plebe ho-
mo T. Latinus, siue Tyberius Atinius,
ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut
consulibus nunciaret, non placuisse si-
bi proximorum Circensium præsul-
torem: instare urbi periculum ingens,
nisi darent operam, ut sibi ludex in-
tegro fierent. Id ille imperium quum
fortè detrectasset, ueritus ne, si fidem
non fecisset, pro ludibrio abiret in ora

O 2 homi-

hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla evidentiore morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propinquorum consilio usus, leſtica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligēs, ut paucis diebus ille filiū amitteret, ipseque aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus: ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallēdianſam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras cōijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

FICTAM ESSE DÆMONVM SANATIONEM, & eam quandoq; à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum sepe efficacem. Cap. XVII.

ITaque liquet, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibiq; infidelitate subiugēt spiritus in diffidentia filijs efficax: hoc unum cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur. Vel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerumque aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. Vel quo modo ex confidentia in medicum, medicamenti plus accrescere interdum ui-

rium conspicimus: sic ex fide superstitione adhibita eiusmodi incantationū uerbis, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; inconcinne subtractis, aliquid singularis energię accedere, non temerē quis credat. quod nec Galenum latuit, illum plures curare affirmantem, in quem plures confidūt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non ueretur, in sanatione acquisita ex ueneratione ossiū Diuis ascriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas. Multa siquidem corpora ueneratione dignamur sæpe in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, auctore Augustino.

20 Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetūt pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contractu contuitūe ossium (nō dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatem, sanitatis restitutione *αὐτοματὰ* stabiliente, uniuerſi cultus impij autore unico diabolo. Imò inde natā peruaſiſſe in animos hominum opinionem, auctamq; etate & roboratam inueterasse aiunt: ut plus ualere, longēque ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inolenisse cōsuetudinem addunt, ut si quid aduersi accideret, non diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talib. præſidere ac dominari malis persuasum erat: neglectum ea ratione fuisse Deum, contemptūque & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoq; Deo ad cœlestium manda-

Lib. 1. Prognost. cap. 2. Lib. de Incantatione. cap. 11. Imaginatio intensā sanationis efficacem.

mandatorum præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem, diuinis remedijs in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Constitis credulitas potest.

Quantum autem ualeat constans credulitas apud uulgus, propè innouit. Credulitatè requirit superstitio, què admodum fidem uera religio. Tantum potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modo firmissimè credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum opus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitum, licet multo usu confirmatum, eneruat. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, exemplum ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quâdo baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quia prius illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldaei, Aegyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorû religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summoperè est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc esset, & solida ueritas.

HISTORIIS NON ILLEPIDIS ostenditur, quantum in magicis curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XVIII.

Ceterum quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis ostendit.

dam ridiculis: & prius nò illepidam, à uiro Ecclesiastico, non infimi nominis Theologo, accepi. Narrabat is, ad mulierculam quandam oculorum lipitudinem aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanationem oculorum certissimam pollicitus, suspensa in ipsius collo schedula, tam cauit strictè, ne ea auferretur aut aperiretur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandum iuuamenti asseruerit, si aliquo hîc modo delinqueretur. Mulier in multam erecta spem confidens, à lachrymis se quoque continuit, quibus antea oculorum accrescebat uitium: atque hac ratione paulatim coualuit. Demum ob adeptâ sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui hætenus unicè fidebat, anitaduersa dein iactura, redeunt lachrymæ, malumque recrudescit. Schedulæ interim ab alio inuentæ, referatæ & lectæ, inscripta Germanico idioma hæc aiebat fuisse uerba: *Der Teuffel trage dir die augen auf / vnd scheisse dir in die löcher.* Quod si uerbû uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina suo stercore impleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerborum, euulsi periissent oculi, cavitatibus demones excrementis rursus infartis. Non omnino abfimile, Plinio referente, uidetur illud Marci Seruiliij Nouiani principis ciuitatis, qui in metu lipitudinis, priusquam eam ipsam nominaret, aliûsue ei prædiceret, chartam duabus Græcis literis P & A inscriptâ, circûligatam lino, subnectebat collo.

Sic cuidam puellæ terribili furore interdum à dæmonio agitata, chartulam corio tectam, antea quidem in altari Missæ recitatione sacratam scilicet, suspendit ecclesiasticæ professionis uir, sanationem pollicitus: ea tamè cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula

Idem ferè legitur in Libro Germanico de ludicris & serijs, cap. 427.

Schedula uero dicta collo appensa.

Chartula inanis collo subnectenda.

neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilanter chartula, singularis omnibus incumbere cura & studiū. Tandem coniunx mea Iudith ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuè uoluit accersiri. Atq; hic illa studiose pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut nimirum fiducia in Deum afflictorū patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegumq; sacrifici consilium contemnat, eam mensa apparata cibo quoq; refici iubet, simulq; à collo periapton aufert. Qua re perculsi territiq; procul fugiūt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge sola, unā cum Sophia filia, ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam, cui hucusq; nixa puella minus angebatur, tanquā in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultuq; uiolento assistentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, appositio fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilari: ac, ne unquam amplius transuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita, optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sublutea, plana, sine characteribus: quam cōfestim Vulcano consecrauit, præsentē puella, uxor.

Huc accedat & aliud de obfesso quo dam exemplum. Is dum per sacrificiū mirè *πλαῦτον*, plerisque coniurationibus & exorcismorum fulminibus impeteretur, aded ut iam iam prorsus uideretur abigendus dæmon: eoq; cunctante, supra uerticem energumēni tādē adhibita fuisset particula S. Crucis in theca siue loculo contestæ, ut uulgus opinabatur: sic demum insudantem uehementer exorcistam affatur dæmon: Tametū non nesciam ua-

nam atq; impiam esse uestram de uero crucis ligno, in quo pependit Christus, confidentiam, quum reuera fragmentum sit è patibulo sectum, nihilominus pertinax ista opinio uestra ac confirmata omnium fides facit, ut affestibus uestris obsequens, nunc hinc cedam, deseramq; hoc hospitium.

Fallacem, captiosam & periculosam huiusmodi esse sanationem, nemo nō uidet. Ludit sæpenumerò sub rerum harum ludicarum specie diabolus: & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut uidelicet omnis uis ab eiusmodi figmēto proficisci credatur. Rectè itaq; Rabi Moses ille Ægyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamētis, solis deniq; uocibus aëre fracto natis, tantam miraculorum uim & potestatem tribuāt. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Ælius Spartianus, qui cōtra tertianas & quartanas febres periapta gesta rent: quæ quoq; à Luciano lepidè irridentur. Similes quoq; curationū modos, ut superstitiosos, reijcit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad faciendā & colendā idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deum, creaturam, partē uel ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pāsta quædam significationum cum dæmonibus placitata atq; fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem cōmemorare potius quā docere solent poëtæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentioꝛe uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atq; remedia quæ medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quas characteres uocāt, siue in quibusdam rebus suspen-

Lib. 1. perple.
xoris, cap. 72.

In Dial. phil.
losof.

Li. 2. de Do-
ctrin. Chris.
ca. 20. & 27.
q. 1. c. illud.

suspendendis aut ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est, ex quadā pestifera societate hominum & angelorum malorū exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Item Serm. de Temp. 215. Et si adhuc uideritis aliquos aut ad fontes, aut ad arbores uota reddere, fortilegos etiam & diuinos uel præcantores inquirere, phylacteria etiam diabolica & characteres, aut herbas uel succos sibi aut suis appendere, durissimè tanta eorum peccata increpantes dicite: Quia quicumq; fecerit hoc malum, perdit Baptismi sacramentum. Idem Serm. 241. de Tempore.

*Indusium necessitatis.
Nothembd.*

Hic negligi minimè oportuit indusium illud necessitatis nuncupatum, Germanis *Nothembd*, tantoperè à proavis celebratum, quo induebantur, ut in bellis à quocunq; telorum uel sphegularum bombardicarum ictu & armorū iniurijs liberi perduraret, & quoduis aliud corporis incommodum declinarent securi. Eo quoque usæ sunt parturientes, ut citius tutiusq; foetum deponerēt. Hinc nomen sortitum est, q; in necessitate usurparetur, & suum præstaret auxilium. Hoc autem solenni modo adornabatur. In una eadēq; nocte feriarum Natalis Christi, filum ex lino in nomine diaboli à iuniorib. notæ castitatis puellis neri textique, & indusium cōsui debuit. In pectore uerò duo assuebantur capita, in quorum dextro longa propendebat barba, & uelut galea erat imposita: sinistrum autem horridum & corona ornatum, regis illius magni Beelzebub fuisse diceres: latus utriusq; muniebatur cruce. Longitudine à collo medium hominem contexit indusium cum manicia. Id apud eximiam nobilitatis uirum uidi, cui à patruo milite strenuo cessasset, qui eo muniri solet, plurimū huic

fius: quemadmodum pleriq; etiam Cæsares, alijque principes & magnifici cōsueuere. Hæc autem plus quàm superstitiosa, sathanæ doctrinam crasse nimis redolent.

QVO'D EXIMII MEDICI ALLIGATIONIBUS, CHARACTERIBUS, CARMINIBUSQ; USI SINT: & de Homericæ medicatione, ac Vespasiani miraculo. Cap.

XIX.

Interim excellentissimos quosdam medicos, qui nō parum fidei his apposuere nugis, hic grauitè impegisse non ignoro. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Trallianus, qui Herculis erecti leonē suffocantis, & in lapide medico insculpti imaginem annulo aureo inclusam & gestatam, cholicis mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus consuluit nō solum alligationū, sed & characterum & carminis usum. Galenum quoq; ab ijs quæ euidenter apparerēt, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sentientem (in tractatu de Homericæ medicatione) quam tamen antea negauerat. In scriptionis autē ea extirpit causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinem, & mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Aëtium, herentes in gula & tonsillis spinas & osicula carmine superstitioso excārare, puduit. Telum carmine ex thorace retractum, suprā ex Beniuenio commemorauim. Marcus etiam passim inculcat carmina: his quoque usus est Octavianus in Euphoristis: item Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura à se tradita inscriptum, appensumq; ex collo, à febribus, maximeque ab hemitritæo liberare docet. Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus addictiores medici recentiores, licet primarij, carmina habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis profluvia, ad comitales

*Lib. 10. ca. 1.
circa finē. l. 9.
ca. 4. & l. 11.
in fin. lib. 12.
cap. 9. Hunc
eo nomine ta-
xat Ioannes
Garson.*

*Annulorū,
alligationū,
characterū,
& carminū
usus apud
medicos.*

*Homericæ
medicatio.*

Cap. 4.

Libro 2. me-
thod. cap. 11.
de Homericis
med.

tales accessiones, ad partus difficul-
tem, ad febres intermittentes & erra-
ticas, ad lumbricos, vulnere, fistulas,
luxationes, hernias, & nescio ad quæ
non, haud pauca inuenerint. Quorum
experientiam (inquit Augerius Ferre-
rius) cum ob oculos positam, & tot il-
lustrium uirorum autoritate confir-
matam uideris, quid facies? Nam ijs
quæ sensibus exposita sunt contraue-
nire, sani hominis non est: doctorum
uerò experimenta infirmare, temera-
rium. Tu uerò (dices) qui hæc incul-
cas, quid sentis? Dicam liberè. Neq;
enim superstitiosus homo sum, neque
fabularum amans, sed ueritatis stu-
diosus: in quam cum toto animo ac
studio omni incumberem, prodigio-
sas quoque has curationes attingere
uolui, ne qua parte in artis openbus
deficerem. Deprehendi itaque, cura-
tionis huius euentum non è characte-
ribus, non ex carmine promanare: sed
tanta est uis animi nostri, ut si quid ho-
nesti sibi persuaserit, atque in ea per-
suasione firmiter perseverarit, id ipsum
quod concepit, agat, & potenter ope-
retur: modò alterius, in quem agit, a-
nimum non habeat repugnātem, ne-
que diffidentem. Nam si etiam fiden-
tem & coadiuuantem habuerit, citius
quod intenditur, perficietur: si neque
fidentem neque diffidentem, nihilo-
minus uis animi agentis operabitur.
Id in dentium doloribus, in quibus
frequentissima hæc est medicatio, a-
pertè uidere licet. Nam præcantator
ita mouet non reluctantis ægroti ani-
mum, ut dolor illo submurmurante,
uel cum characteribus agente, sensim
extinguatur. Quod miraculo non ca-
ret. At si fortè æger diffidat, aut planè
ridiculum existimet remediū, aut cir-
cunstantes habeat qui fidem eleuent,
& remedium coram illo contemnant,
præcantanti nulla uis erit, quia persua-

sioni suæ repugnantem habet alterius
animum. Hic illud interferam, quòd
cuidam puellæ nobili dolorem den-
tis à nobili uiro carmine lenitum me-
minerim: sed illam redargutā ob im-
pium curationis modum admissum,
facti poenituit: quare recurrit dolor,
qui tamè postea euauit spontè. Qui
uerò citra fidem ac persuasionem ad
incantandum accesserit, operam suam
ludet: nisi fortè tam stupidum alterius
nanciscatur animum, qui simulatione
se decipi non sentiat. Non sunt ergo
carmina, non sunt characteres, qui ta-
lia possunt: sed uis animi confidentis,
& cum patiente concordis. ut doctis-
simè à Poeta dictum sit:

*Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cæli:
Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.*

Verū confidentia illa ac firma per-
suasio comparatur indoctis animis per
opinionem, quam de characteribus &
sacris uerbis conceperunt. Doctis &
rerum intelligentiam habentibus, ni-
hil opus est externis: sed cognita ui
animi, per eam miracula edere possunt.
qualia de Apollonio refert Philostrat-
us, cum ab externis mundanisq; ne-
gocijs in animi secessum se recepisset.
Indoctus ergo animus, hoc est, suæ po-
testatis & naturæ inscius, per externa
illa confirmatus, morbos curare pote-
rit. Doctus uerò, & sibi constans, solo
uerbo sanabit: aut ut simul indoctum
animum afficiat, externa quoq; assu-
met, non solum quæ uulgò prolata di-
cuntur, uerum etiā alia quoq; à se inuen-
ta, uel quæcūq; illi ad manū aut in mē-
tem promptè uenerint. Hactenus ille.
Hanc aut Ferrerij sententiam, eiusmo-
di nimirum effectus ex cōstanti & fir-
ma operātis persuasionē cōsequi, mo-
dò patientis animus nō relūctetur, eru-
ditè cōfutat ornatisissimus uir D. Tho-
mas Erastus in parte prima disputat.
de noua Paracelsi medicina.

Ut por-

*Ennead. 7.
lib. 3.*

*Vespasiani
miraculū.*

*Cap. 16. q. 9.
opiscopi.*

Vt porro intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curationibus, dæmonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, quantū præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandriæ fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regum nomen futuro imperio omen fecerit: & mox pauld illū pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis captus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illu cesceret, si ipsius oculos sputo Vespasianus inunxisset: alterq; firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidē à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorū mater, ne piorū ecclesia recens ibi constituta, ex uetusto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerū potiturus, oraculi maiestas augeretur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

Finiam hæc capita sentētia hæc memorabili, quæ 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si aut quilibet opponit & dicit: Quomodo eueniūt illa, quæ illi diuini præ-

dicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habent? hoc à nobis accipiat responsum: Quid ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniūt quæ prædicunt, aut sanare uidetur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probetur, & appareat quæ fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophetæ aut somnatori, etiam si euenierit signū atque potentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

DE LIGATVRIS, PERIAPTIS, & amuletis physicis: item dæmones nullis plantis aut terrena materia allici aut fugari. Cap. XX.

Nillam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut indiuidualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenta & occulta antipathia aliarum quarūdam actiones inhibeat & liget: unde physicæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & alij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit ligatq; Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino aspersa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhuc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut atomos defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occulte attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusq; reficere possunt. Hac ratio-

*Ligatura
physica.*

*De periaptis
& amuletis
physicis, uide
Theodori Prisciani medicum
cum ad Eusebium lib. 10.
stremo.
Galen. lib. 6.*

P tio-

*Orto. de
Simpl.*

tione radicem pæoniæ maris recen-
tem, & anagallidem tubro flore con-
tra epilepsiæ minas suspendimus: ster-
cus item lupi & intestinum, doloris co-
lici cruciatibus afflicto alligamus, non
(ut opinatur Pamphilus medicus) ob
incantationis uirtutem, sed causam na-
turalem (ut dixi) occultam, uel spiritus
scilicet harmoniacos, ut Paracelsi se-
10 ctatores sentiunt. Quocirca Galenus

Liso. Simp.

eorum experiētia doctus, periaptis sic
cōfiderē oportere admonet, ut substā-
tia illorū, & nō incantationis magorū
uerba, auxilietur. Eandē sustinuit sen-
tentia Theophrastus: Potius, inquit, es,
absurda illa putentur, quæ alligata &
ueneficiorum aduersantia uocatur, &
tum corporibus tum domibus unice
opitulari creduntur: quæ commenta
hominū planè esse uidentur, qui suas
20 artes magnificare celebrareq; cupe-
rent. Vnde nullā contra malignos spi-
ritus antipathiam inesse moly uel hy-
periconi sentio, etiam si Fuga dæmo-
num à superstitione credulis nuncu-
petur: nec alia facultate quàm cœle-
stium gratiarum, noxios malorum de-
monum uapores à nobis arcere pute-
tur. Luporum item capitibus ianuis
in eundem finem affixis tribuo nihil.

*Lib. 3. de Fi-
for. plant.*

*Moly.
Hypericon.
Fuga dæmo-
num.*

*Luporum ca-
pit.*

*Cnebisus car-
dus, Cuus.
Diosc. lib. 3.
cap. 37.
Plin. lib. 28.
cap. 10.
Diosc. lib. 3.
cap. 15.
Procus de
Magia &
sacrif.
Graviter hic
oppugnat Io-*

ritus antipathiam inesse moly uel hy-
periconi sentio, etiam si Fuga dæmo-
num à superstitione credulis nuncu-
petur: nec alia facultate quàm cœle-
stium gratiarum, noxios malorum de-
monum uapores à nobis arcere pute-
tur. Luporum item capitibus ianuis
in eundem finem affixis tribuo nihil.
Vix enim scio, an usquam laxior his
spiritibus fenestra aperiatur, quàm u-
bi portarum custodiam his capitibus
demandatam conspiciamus. Dictas
uerd herbas in ædibus suspensas, ab
hominibus & pecore maleficia arcere
& fugare, quemadmodū cnebisij car-
dus (quem Cuus appellant Ægyptij)
uiribus dæmonem in colloquium al-
lici, grauissimi pronunciant autho-
res: quibus tamen, extra ueritatis me-
tam nō est affectu danda fides, quum
ijs multò citius imponi à simulatis de-
monum artibus potuit, quàm illis qui
Christum induci, penitus satanæ lu-
dibria cognorunt. Quare etiam re-

rum & uaticiniorum diabolicorum la-
byrthis, præclarissima illa ueterum
ingenia implicita magis, irretitaq; fu-
ille perhibet historiæ: quæ Christi ad-
uentu, multorum testimonio, prorsus
desinere & obmutuere. Spiritus sunt
dæmones, qui ut nullis alliciuntur plā-
tis uel terrena substantia, ita nec fugā-
tur: etiam si plerunque apud suos cul-
tores, se aliquarum rerum potentia
inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam a-
bigi, ut impia credulitate eos sibi ma-
gis obstringant, fraudulenter simu-
lent. Hic D. Thomas docet (allegans
Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæ-
mones allici per uaria genera lapidū,
herbarum, lignorum, animalium, car-
minum, rituum, non ut animalia ci-
bis, sed ut spiritus signis, si modò hæc
20 eis exhibentur in signum diuini ho-
noris, cuius ipsi sunt cupidi. His er-
go rebus utitur maleficus instinctu de-
monis, per pactum inuocationis ex-
pressè uel tacitè, uel ad infamandum
creaturas Dei, quæ de se bonæ sunt:
uel ad maiorem credulitatem & dece-
ptionem fidei animarum hominum
perditorum, qui his & alijs utuntur ad
inuocationem. Non igitur utitur ma-
30 leficus, immò uerius dæmon, huius-
modi tanquam rebus efficacioribus
ad tale maleficiū, sed tanquam si-
gnis pacti illius inter se & ipsum ma-
leficum, quem iam ut suum cultorem
possidet tanquam hæreticum, & à fi-
de alienum. Hæc ille. Posse tamen
quædam corpora, uelut melancholi-
ca uel cholericæ, non tam grauiter à
dæmonio exagitata, quibusdam ad-
hibitis rebus uel harmonijs non nihil
immutari, & ab afflictione leuari, in-
ficias ire nolo: quo modo Saulem mu-
40 lica per auditum demulcete quie-
torem redditum le-
gimus,

*annet Franc.
Picus lib. 7.
ca. 5. de Pra-
not. superstitio-
aduersus ma-
giam.
August. de
Ciuitas. Dei.
Ensch. lib. 5.
cap. 1. 8. & li.
8. cap. 6.
Plin. lib. 30.
cap. 1.
Plutarch. de
Abol. or.*

*1. Part. quæ-
ar. 5. ad. 3*

1. Reg. 16.

QVIBVS MATERIIS. DAEMONES & maleficia arceri credebant antiquas, & ecclesia Romana.

Cap. XXI.

Sulphur. IN eiusmodi religione suum habere locum credebatur sulphur, ad expiandū suffitu malos demones: quo in purificationibus sacerdotes uti solitos, uelut & asphaltu aut ablutione aquæ marinæ, scribit Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acumen, aqua uerò marina propter igneā portionem. Hinc Ouidius de Medea: *Terq; senē flāma, ter aqua, ter sulphure lustrat.*

Asphaltū.
Aqua marina.
Demoni ex plantis.

Pentaphyllon.

Oliua.

Qua fascinū & maleficiū auferre creditur.

Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proinde in hanc rem usurpant eam sacerdotes antiqui: quemadmodum & oliuæ ramos, quæ tantæ esse puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatam, uel infructuosam perpetuò manere, uel omnino exarescere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianam, phu Arabibus dictam, palmam Christi portatam, antirchinon, uel radicem bryoniæ siccā, ac radicis aristologiæ siccæ suffitum, item benedictam, & gariophylatam, scillam quoque in limine domus suffensam.

Petonica. Tantum gloriæ tradiderūt quidam herbæ uetonicæ, ut domus in qua facta sit, existimetur tuta à piaculis omnibus. **Holotha.** Holotha herba in Morauia nascitur rara, quæ spiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri suffitū, uel eiusdem sanguis linitus per omnes parietes, maximè prestare dicitur tam ad expiandū demones malos, quā maleficia, ubicūq; fuerint. Sunt & alia antiquis contra fascinationes commendata, uelut palmarum lignū in pomo osseum dente limatū, radix satyrii Orchis cognominati, fœminæ scilicet, quæ distinguitur internodijs & ramo

fiore frutice. Rutā fascini amuletū esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, salutare amuletum existere contra hominū quadrupedūq; fascinationes: item thamni tertij ramum ualuis fenestris uel impositū, ueneficia omnia depellere, tradit Dioscorides. Contra hæc quoq; ualere cynocephalam, docet Appion Grammaticus. Baccharum herbam beneolentem, Virgili testimonio freti, contra fascinum singulari pollere uirtute putant: in Bucol.

Sectione 20. Probl 34.

Li 3. cap. 39. Plin. lib. 30. cap 2.

—Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino, frontis hyænæ corium dicitur.

Huc etiā multi lapides tū ex alijs, tum ex Alberto, ut mendacibus diabolū nundinis accedat authoritatis pondus, conferri queūt. Iaspidem empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Sardium à ueneficijs maleficijsq; gestantem asserere, uti & chrysolitum & Carchedonium demones pellere fertur: adamātem quoq; aduersus incantamēta ualere creditur. Corallum rubrum collo infantiū appensum, aut armillis insertum, in brachioq; gestatum, uel etiam in domo retētum, prærogatiuam habere aiunt contra fascinum. Lyncurius lapis præstigias ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibilem reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferorum educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: enectis somniantibus suppositus oracula reddere putatur.

Lapides maleficiū tollentes.

40 Oleum adhæc ex gagate sacratum, demoniacis conferre, superstitionē gate. docet Mesue. Dicuntur & pennæ upu pæ suffitæ, phantasmata fugare. Ouum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Libro 3. de Antidotis.

Oua lustralia.

P 2 Adue-

Adueniat quæ lustrat anus lectumq; locumq;

Deferat & tremula sulphur ex ora manu.

*Ligatus cu-
rantia.*

Ligatum adhæc sanare creditur pi-
cus avis comesta: suffumigium ex dē-
te hominis mortui: si item corpus to-
tum inūgatur ex felle coruino & oleo
sesamino, ex Cleopatra: uel si argen-
tum uiuū in calamo uel auellanae nu-
cleo uacuo cū cera oclusum, sub pul-
uinari maleficio læsi collocetur, aut
sub limine ostij, per quod is in domū
uel cubiculum ingreditur.

*Lib. de incā-
tatione, asse-
rēt Galeno.*

Narrat & Eusebius Serapin, qui Græ-
cis Pluto dicitur, apud Ægyptios sym-
bola dedisse, quibus dæmones expel-
lerentur: docuisse etiā supplices, quo-
modo assumptis brutorum figuris in-
sidentur hominibus dæmones: qui-
bus maximè obnoxij fiant, qui cibis
subinde distendantur lautioribus.

In sinum despuere, aduersus fasci-
nationes, ueteribus quoque in usu fu-
isse legitur. Sic apud Theocritum:

ὅς μὲν βαρυνάδι ᾗ, τῆς αἰς ἰμὸν ἰάσσειν λέλοιπεν.

Ouidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

*Lib. 1. cap. 5.
Memorab.
Contra tem-
pestates.*

Vehementiore adhæc strepitu & ma-
leolentium graminum fumo dissolui
& sedari aëreorum dæmoniorum in-
sultum, creditum est. Idcirco (ait Gau-
dentius Merula) tanquam ex Acade-
micorum officina fluxerint, etiam nūc
Italæ mulieres tempestatibus immi-
nentibus, diri odoris pabula sub dio
comburunt: sacerdotes autem more
Thracum (qui tempestate imminen-
te, armati cum strictis ensibus & crotā-
lis, horribiliq; clamore in nubes fre-
mebant) ad obstrepera cymbala, quæ
campanæ dicuntur, conuolant: magis
confidētes in boatib. illis apud Deum
inanibus, quàm orationib. & ieiunijs.

*Lib. 3. cap. 2.
de gent. Sc.
pianiv.*

De suis conterreaneis ferè quid simile
scribit Olaus Gothus, qui concitato in
nubib. fragore, sagittas ex arcubus in
aëra excutientes, ostendebāt se opem

ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs
oppugnari putabant. Nec ea temera-
ria superstitione contenti, inusitati pō-
deris malleos, quos Iouiales uocabāt,
ingenti ære complexos, magnaq; re-
ligione cultos, ad eum usum habebāt,
ut per eos tāquam per Claudiana to-
nitrua, & per usitatum rerum similitu-
dinem, cœli fragores, quos malleis cie-
ri credebant, exprimerent: tantiq; so-
nitus uim fabrilium specie imitantes,
deorum suorum bellis sic adesse, ad-
modum religiosum existimarent. Du-
rabat is Iouialiū malleorum usus usq;
ad annum à Christo nato 1130. Eosdē
malleos Iouiales pagana superstitione
Sueones colere, tradit Gothica hi-
storia lib. 18. cap. 16.

*Mallei Ioui-
ales.*

Apud nostros quoq; proauos, non
sana parochorū doctrina inoleuit lon-
ga annorū serie persuasio, artemisiam
in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante
domos suspensam, item alios frutices
& plantas, atq; etiā candelas, facesq;
designatis quibusdam dieb. celebratio-
ribus aqua lustrali rigatas, uel nescio
quo modo expiatis, & quando usus
postulat incensas, contra tempestates,
fulmina, tonitrua, & aduersus diaboli
potestatem, opera, & quæcunq; male-
ficia, uelut prærogatiua quadam uale-
re. Hoc ipsum tradit & Martinus de
Arles. Quinimò aduersus illa etiam a-
gminatim euestigid ad omnium cam-
panarum uiolentum cōtinuumq; tra-
ctum atq; pulsus, ut præsentissimum
auxilium & anchoram sacram, con-
curritur.

Hic nostri in primis confugient ad
suffimentum prunæ, cui cor piscis &
iecur impositū erat à Tobia: ex cuius
odore in superiora Ægypti fugisse dæ-
monium legitur, ubi angelus illud li-
gauit. At nō tam suffumigio fugatum
hoc respondeo, quàm Tobia iunioris
castitate, & attenta ipsius, eiusq; con-
iugis

*In tract. de
superst. no-
mero 9.*

Tobia 2.

Tobia 6.

iugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione.

Matth. 4.
Marc. 1.
Luca 4.

At ueritati minimè oportet præscribere uerustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Verusta huius rei testimonia & exempla, in ueritatis libris sacrosanctis quàm plurima atque irrefutabilia leguntur.

Sua adhæc religionis obseruatione in Apennino Italiæ intra Bononiam & Pilas, exorta tempestate mulieres foras procurrant, eam eleuatis manibus cõsignantes caseo in die ascensionis Domini presso, decussatimq; signato, crucis figura impresso fune, atque ita se fore illæsas arbitrantur. Eodem in Apennino ouum in Ascensionis festo exclusum adseruant, summoq; illigant testæ, atque hoc modo istas ædes à tempestatis iniuria tutas fore existimant. Alij strata mensa in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentes cerauniam lapidem (ein donnerstei) is tum sudat, quod ipsis uideatur miraculum: cum tamen non minus natura id fiat, quàm uitrearum fenestrarum sudatio aut tum temporis, aut in hypocausto calente.

In hanc insuper rem uariè quibuscunq; substantijs applicatur exorcismi, quibus & herbæ ita consecrantur, ut sint utentibus eis sanitas animæ & corporis: sitq; precatio, ut ex omnib. hominibus pecoribusq; quæ inde gustauerunt, putredo & cuncta diaboli phantasmata expellantur, &c. Ex agendis & obsequialibus hæc nota.

Ex pontificali.
In Agenda ueteri.
Aqua lustralis.

Huc pertinet aqua in usum innumerum ab omnipotente creatore condita, quæ nouas scilicet uires induerit ijs uerbis, Exorciso te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine IESU CHRISTI filij eius Domini nostri, & in uirtute Spiritus

sancti, ut has aqua exorcisata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare ualeas cum angelis suis apostolicis. Alexander 1. Romanus pontifex author fuit, ut huiusmodi lustralis aqua cõsecraretur ad dæmones pellendos, & ut in templo domiq; conseruaretur. Regino item lib. 1. de disciplina Eccles. cap. 210. ideo benedici aquæ asserit, ut ea aspersi sanctificentur. Ea quoque domos, agros, uineas, pecora eorumque pabula, cibos item & potus, quibus homines uescuntur, aspergenda esse, ex cap. 5. Nannetensis concilij probat: sed in Græcorum ecclesia, hæc aqua cõdemnatur ut superstitiosa.

Habet item uirtutem suam peculia-
20 rem sal. Eo quoq; Elizæus ex Dei mandato infalubrem aquam Hierichutis reddidit salubrem: iam autem absq; eo exorcismis redditur sanctior præstantiorq; contra satanam hoc modo: Exorciso te creatura salis per Deum & uinum, per Deum & uerum, per Deum sanctum, per Deum qui te per Elizæum prophetam in aquam mitti iussit, ut sanaretur sterilitas aquæ, ut efficiaris sal exorcisatus in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas mentis & corporis: & effugiat atq; discedat ab eo loco, qui te aspersus fuerit, omnis phantasia & nequitia uel uersutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immûdus adiuratus, &c. Alexand. 1. in epist. Decretal. 1. Idem textu, ext. in c. aquam sale conspersam, de Consecr. distinct. 3.

Sal exorcisatus.
Nota.

40 Huc referatur & nobile illud balsamum uirtutis uariæ, præter insignem eius odorem: quo ut reges & sacerdotes Leuitici inungeretur, in ueræ electionis confirmationem constituit in sua pollicita Moses, donec hominem indueret æternus Rex & sacerdos IESU

In veteri svs Christus. In ecclesia autem Romana grauib. exorcismis & trina expiatione ad crucis modum facta illustratur, nouiesque cum multo murmure genu ter flexo salutatur, 'Aue sanctum oleum, ter Aue sanctum chrisma, ter Aue sanctum balsamum: atq; huius ope & prestantia non solum creditur exturbari daemonium, sed eius loco substitui Spiritum sanctum. Nihil autem hic minus adhiberi quam uerum balsamum, pium lectorem uolui admonitum.

NULLA RADICE DAEMONEM extrahi, contra Iosephum, & de radice Baaras nuncupata.

Cap. XXII.

Lib. 3. antiq. Iud. cap. 2. Crinitus lib. 9. cap. 4.

Annulo inclusae radices daemonem extrahentes hinc.

Supra ca. 20.

Ceterum quoddam Iosephus gloriatur, se praesente Vespasiano Imperatore, uidisse quendam de gente Hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam a daemone obsessi annulum, cuius signaculo radix a Salomone reperta, erat subdita, applicuisse, & daemonem e naribus odorantis extraxisse: qui cum in terram repente concidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis catlico daemonium proscriptisse: hic certe fatendum est, Iosephum Iudaeum, ut & Vespasianum ethnicum, atq; Eleazarum Hebraeum, diaboli praestigijs illusos fuisse, qui se radices Salomoni ascriptae potentia attrahi simulabat: cum non coacti, sed sponte, Dei assensu, cessit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quod plus fidei annulo, uel figmento radices, materiae daemone exturbando ineptae, adhiberetur, nec ad Deum unicum satanae propulsore legitimo confugeretur ordine. Proinde ut fabulae exitus consimili initijs commero absolueretur, nimirum decoro tegeretur pallio, & hic per se impius: nec in doli quaestione uocaretur, pondusque acquireret, Salomoni ars ascribitur, cuius existimatione quascunq;

suas stabiliret sanciretque; fraudes diabolus. At hunc diuinum uerae sapientiae Antistitem, atq; a superstitionis daemonum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebraeorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, a cedro Libani usque ad hyssopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quae omnia rerum solum naturalium cognitionem, uel si mauis, naturalem magiam praeseferunt: nisi forte idololatriae postea in uxorum gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatius suspicari uelit.

Fortassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut daemonis figmenta & imposturae magis elucescant, non pigebit adiungere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudaeae ciuitas a parte Septentrionali cingitur; quidam locus Baaras appellatur: ubi radix eodem nomine gignitur, quae flammam quidem a similibus est colore, circa uesperam uero ueluti iubare fulguris accedentibus, eamque euellere cupientibus facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinta tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: deinde ab ea canem religat: illoque sequi eum a quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur, canis uero continuo moritur, tanquam eius uice, a quo herba tollenda erat, traditus: nullus eam postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam, operae premium est. Nam quae uocantur daemonia, pessimorum hominum spiritus,

De bell. Iud. lib. 7. cap. 31.

Baaras dicitur.

tus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum non fuerit, hæc citò, etiam si tantummodò admoveatur egrotantibus, abigit. Hucusq; Iosephus. At minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus ferenioris mentis oculo perspiciatur. Spiritum quoque terrestris materiæ potentia nec propelli, nec inuitari, supra ostensum est.

Eadem propè scribit Ælianus lib. 14.

Cynospastus. cap. 27. de Cynospasto herba magica,

Aglaophotis. quæ alio nomine Aglaophotis dicitur,

315

& eadem cum baaras putatur hæc per diem inter cæteras herbas (a quibus ne minimum quidem differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, non

ste uerò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facillè in conspectum uenit: itaque signo ad radices

eius defixo discedunt, absque eo neque colorem eius interdum, neque speciem cognituri. Nonne iam exacta aduentant, & herbam ex signo agnoscunt:

euellere uerò, aut circumfodere tantum cauèt. primum enim qui eius naturæ imperitus, eam attigit, perijisse ferunt. Canem igitur iuuenem adducunt,

diei spacio famelicum, & funiculum ualidum artissimè ad inferiorem herbæ stipitem uinctum cani etiam alligant, & carnes assas multas ei obijciunt, quàm longissimè interim possunt recedentes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbam radicibus eruit: cuius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secretis quibusdam ceremonijs, utpote in ipsorum gratiam extinctus, sepelitur. Plinius lib. 4. cap. 17. inter magicas herbas à Democrito proditas Aglaophotin commemorat (quæ ex admiratione hominum propter eximium colorem accepit nomen) in marmoribus Arabiæ nascentem Persico latere: quæ de causa

Marmaritis. & marmaritin uocari: ac magos utiq; ea uti, cum uelint deos euocare, ait.

At mirum uideri non debet, eiusmodi nugas & ineptissimas superstitiones, impijssimasq; ceremonias in antiquissimorum auctorum libris subinde resperfas reperiri. fuerunt siquidem non pauca, illorum seculis, multa uanitate ad ostentationem, uti Plinius uerè testatur, ab Ægyptijs & alijs præstigiatoribus efficta, quorum sectatorem olim quendam Andream medicum, præstigiaturas ac mendacia in materiam medicam inuexisse, asserit Galenus, præcipitq; ab huius lectione, ea de causa, & aliquam idem mendacium, prorsus cauendum.

Tale ferè commentum quodq; narratur de homunculo illo fastidio, ex

Homunculus ex radice mandragoræ.

mandragoræ, harundinum, bryoniæ, aliarumq; plantarum radicibus con-

cinnato. Sculpunt enim impostores in his adhuc uirgibus, tam uirorum quàm

mulierum formas, infixis bordei & milij granis, ijs in locis, ubi pilos enasci uolunt. deinde facta scrobe, tam diu tenui arena obruunt, quousque grana

illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summum fieri dicunt. Demum eas eruunt, & adnatas è granis radices acutissimo utello scindunt, aprantq; ita ut pilos, barbam,

& cæteros corporis partes referant. Vulgo autem ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem representantes, effodi haudquam posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus

alligato, & auribus pice obturatis, ne radices clamorem audiât effodientes: quod audita uoce periclitentur, pereantque fossores: idq; certum est. Mirum quantum uirum huic fastidio homuncioni, quasi ex urina furis suspensio enato sub patibulo, ex uulgi persuasione tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitares. Meræ autem sunt nugæ.

GRAVISSIMVS EXORCISTA-
rum vulgarium sacrificulorum ab-
usus. Cap. XXIII.

AD hæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obfidione preſſi, curationem inepti, temerarij & audaculi homines, professione Ecclesiastici, sed uitę spurcicia nimis mundani (quales in hoc ministerium & scenam postulat fabulę actor) accurrunt suis præscriptis exorcismis & formula certarum ceremoniarum obseruata, ut morbum soluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horū diris & deierationibus cedit uolens & colludens, ut impietatem corroboret. Næ incantatoribus iure optimo hæ accensendi erunt exorcistę. Hic ut quasdam eorum obseruationes breuibus enarrem, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris: post confessionem illius qui coniurationibus expiabitur, per singulos domus angulos, in lectisternijs & culcitrīs, uel sub limine ostij, diligenti indagatione quæritur, num aliqua maleficij materies possit inueniri, mox exurenda. Ab Apostolis sanè uel primitiua Ecclesię id promanauit minime. Si enim diabolus malefico actū, exorcismis inquit quis curetur: quorsum eæ quisquilię in angulis reconditę, uel terra obrutę, corpus nullo modo contingentes, aut halitu ferientes oberunt? Inde candelam benedictam cōrinet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aqua etiam aspergitur iustali, & collum stola cingitur: ac præter orationes recitantur Litanie uulgares, addendo ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate, & Propitius esto, Libera eum Domine. Et orationum loco adhibentur exorcismi, qui quoque ut minimum ter in septimana continuantur: ut multiplicatis intercessionibus, gratia obtineatur sanitatis. Hanc formam præscribunt Mallei maleficarum authores Theologi, contra euidentem Christi doctrinam: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. item: Orantes ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quàm ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituum assaultum: at maioris impietatis quandoq; sunt occasiones. Lucerna pedibus meis, inquit regius Vates, uerbum tuum, & lumen semitis meis. Ea lux in tenebrarū potestatis abigendis efficax mirè: illā hæ longè auersantur & odiunt. Nequaquæ lustralis asperginē formidat, qui Christum ipsum tentare ueritus non fuerit. Ab illis autem maximè operè sibi cauet, qui stolas in agni sanguine ablutas induti apparent.

Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scripturam (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistā quandoq; nō nouisse legere, multò minus intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item Euangelium, Missus est angelus: & passionē Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Item, Euangelium sancti Ioannis, In principio erat uerbum, scribatur, & ad collū suspendatur, & sic gratia sanitatis expectetur. Hæce eorum sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs conuelli possent: quemadmodum, si exorcista quan-

Supernum.

*Superstitiosa
maleficio as-
pectu curatio.*

*Exorcismo
non abusus.*

2. Secunda p. 119 q. 2 cap. 6.

Matth. 11.

Joan. 14. 6.

Matth. 6.

*Ceremonia-
naria rerum
simulachra.*

Psalm. 138.

Apostol. 1.

*Fusus in hac introitu
tu de m. do
exorcismi
maleficiū
ueneris ex
so. unde pauli
pōst.*

quandoq; nō intelligat quæ legit, solumq; lingua loquatur, quomodo uerè pronūciabitur Amen? uide Paulum 1. Corinth. 14. sed breuis esse laboro.

Officium adhæc super energumenis, item coniuratio malignorum spirituum in hominum corporibus existentium, prout fit in sancto Petro Rom. (sic scribitur) prius Romæ excusa sunt, postea Auenioni anno decimoquinto supra sesquimillesimū: ubi inter orationes uarias, & exorcismos etiam infusos, eiusmodi interferitur oratio, quæ anatomie corporis humani Christo proponit, qui alioqui nesciret, quā eius partem esset sanaturus. Ea ita habet: Obsecro te Domine IESU Christe, ut extrahas omnes languores ab omnibus membris huius hominis, à capite, à capillis, à cerebro, à fronte, ab oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à lingua, à dentibus, à faucibus, à guttore, à collo, à dorso, à pectore, ab uberibus, à corde, à stomacho, à lateribus, à carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à pedibus, à digitis, à planta, à medulla, à nervis, à cute, & ab omni compagine membrorum eius, &c.

Anatomie hominis.

Ioannes Anglicus epileptici, lunatici, siue dæmoniacy curationem ex Constantino, Gualterio, Bernhardo, Gilberto, collegisse se asserit: ut scilicet ægrotus cum parentibus post triū dierum ieiunium, accedat ad ecclesiā die Veneris in ieiunio quatuor temporum, audiatq; missam de die, & similiter die sabbathi & Dominico sequentibus. Vbi sacerdos bonus religiosus legat super caput patientis Euangelium, quod legitur in Septembre & tempore uindemiarum post festum Sanctæ crucis in diebus quatuor temporum, scilicet. Hoc genus dæmonij non eiicitur, nisi ieiunio & oratione: deinde scribat illud idem deuotè, & portet in collo, & curatur.

Commodè hic Augustinum in Ioannis Euangelium me adducturū uideor, qui ita habet: Angūt spiritus mali umbras quasdam honoris libimet-
ipsis, ut sic decipiant eos qui sequuntur Christum: usque adeo, fratres mei, ut illi qui seducunt per ligaturas, per preces, per machinam etiā inimici, suis præcātationibus misceant nomen Christi: quia nō possunt seduce-

re Christianos, ut dent uenenum, addunt mellis aliquantū: ut per id quod dulce est, lateat id quod amarum est, & bibatur ad perniciem, usque adeo, ut ego nouerim aliquo tempore illius Palleati sacerdotem solere dicere: Et ipse Palleatus Christianus est. Vt quid hoc, fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani? Ne quærat ergo alibi Christum, quā ubi se uoluit prædicari Christus. Et quomodo uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in cordib. uestria scribite. Murus est aduersus omnes impetus, & aduersus omnes insidias inimici. Nolite timere: ne tentat ille nisi permissus fuerit, aut missus. Mittitur tanquam malus, à potestate dominante. Permittitur, quando aliquid petit: & hoc, fratres, non fit nisi ut probentur iusti, puniātur iniusti. Quid ergo times? Ambula in Domino Deo tuo: certus esto, quod te non uult pati, non pateris: quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, nō pœna damnantis. Ad hæreditatem supernam erudimur, & flagellari dedignamur? Hæc Augustinus. Audiatur & uerè aurea Ioannia Salisberienensis sententia lib. 2. Policrat. cap. 27. Hæc est fraudulencia malignorum spirituum, ut quod ultrò faciunt & dicant hominibus faciendū, operaq; dissimulent, ut hoc facere uideantur inuiti. Simulane se coactos, & quasi exorcismoru uirtute extractos fingunt: & quo minus caueantur, exorcismos quasi in nomine

Tract. 7.

Quare Christi nomē præcātationibus & exorcismis immiscant seductores.

Q Domi-

Domini aut in fide Trinitatis, aut incarnationis & passionis uirtute conceptos componunt. eosdemq; hominibus tradunt, exercentibus eos obtemperant, donec eos secum crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Transfigurant enim se interdum in angelos lucis, honesta sola præcipiunt, illicita prohibent, mundiciam consecretantur, utilitatibus prouident, ut quasi boni & propitij familiarius admittantur, audiantur benignius, amentur arctius, facilius exaudiantur: habitum quoque induunt uenerabilem personarum, ut eis maior & promptior reuerentia impendatur.

Nota. Verbis insitu
to consonus o-
pus est in eli-
minando san-
tana.

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa superior Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia eijceret Christus eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam circumuentibus Iudæis exorcistis, qui tentauerunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomen

Act. 19. Domini Iesu, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uero quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesam, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu. Multi uero ex ijs qui curiosas

exercuerat artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis illorum precijs, pecuniæ quinquaginta millia repperunt.

HISTORIAE MEMORABILES quorundam exorcistarum.

Cap. XXIIII.

Raram, sed memorandam historiam cuiusdam exorcistæ, eorum numero qui ad se solū spectare exorcismis dæmones expellendi officium, persuasum habent, negligere decuit minimè. Quidam pastoris munere fungens in pago Durweisse, circa Esweiler, puellam nomine Helenam diaboli obsidione pressam in Loen pago, prope Aldenhouium sitam, in Iuliam ducatu, suis execrationibus se liberare uelle, elato supercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculi spectaculū solenne aliquot ecclesiasticis uicinis: quorum unus, pastor nimirum in Biecht Ioānes Vuindelius, qui a dæmone interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atq; ex mea petitione scripsit. Exorcistæ huic aliquādiu suis deierationibus frustra sudanti in exturbando dæmone, hic tandem ait, se mansurum propterea, quod circa uitrum loco illi illustrando, ut fieri solet, applicatum uersaretur multi eius collegæ, à quibus confirmaretur. Miser ille pastor mendaciorum authori cōfusus, ad eos per uitrum expellendos, quod hic scilicet commonstrarat, euestigio conuertitur: atque se operam ludere uidens, indignabundus tandem in hæc erupit uerba Latina, quæ non intelleturum dæmonem, fortassis sperabat: Si ullam habes potestatem transmigrandi in Christianum sanguinem, transmigre ex illa in me. Cui incūctanter Latine, *Exorcista Latine respōdet dæmon.* & quidem iuridicè respōdit diabolus: Quæ pleno iure in postremo die possidebo, quid opus est illum tentare? Postea dæmonis testimonium de Missa co-

sa cognoscere cupiens Ioannes Sartorius parochus in Loen, materna lingua rogabat dæmonium, quare puella mox ad sonum campanæ, indicantem missæ actionem celebrandā, semper ab eo cogeretur ad templū: num Missa tam esset bona, aut mala? Ad hanc quæstionē se iam nō respōdere, deliberaturū tamē, inquit. Actus hic celebratus anno 1559. circiter 17 Augusti.

Si exorcista ille assueuisset lectioni uitæ Francisci, non difficilem dæmonis fugandi modum inuenisset. Cum enim Franciscus in eo pellendo quandoq; se aërem uerberare intelligeret, Iuniperum Christi nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora arripiebat diabolus.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanū suis exorcismis diabolū compulisse ad ueritatis cōfessionem quater alia uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem, uti dicunt, pro pœna & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, etiam si uniuersi mūdi homines quis trucidasset. Querebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potestatem obtinuerat: & proh dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas summam indulgentiarum energiam mirè prædicare: mulierem quoque ea ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innotesceret. Fatebatur insuper rogatus, earum contemptori consultius esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Processionem uocant, ad obsessum uenit. Quare huic cœtui ludens satan, Latine ait: Popule mi, quid fecisti tibi?

Anno adhuc millesimo quingentē-

simo sexagesimotertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca priuignā annorū circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gula admota, monachus quidā Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stolæq; Missalis portionē in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandū sanè, tam impunè eiusmodi dæmonū mancipia tolerari à magistratu, ægerimè etiam hospitium cōcedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo ductis, si propositæ cōfessionis formulæ subscribere grauentur. Quam re, uelut & id genus reliquis, moderationem & iudicium præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI GRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudētiā ac humanitatem, sua laude multa citra controuersiam dignissimi.

Qui suis adiurationibus diabolo bellum Coloniz facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen.

Simō Molitor ex Hafsia, siue nō, pcul à Moguntia oriūsus, exorcista bis cæcus & corpore & mente, quū diris exorcismis & nescio quibus suis fraudulentis modis pellendi dæmonis artē apud Vuestphalos & ditiones uicinas annos aliquot exercuisset, tādē Osnaburgi (ubi degerat iam trienniū, sed admonitus magistratus eum abigere decreuerat) cum uxore ob surreptam sibi pecuniam lites mouet, quæ die nono Februarij anno sexagesimo-quarto supra sesquimillesimum hora uestpertina in sublimius tabulatū eum uocans, ut simul pecuniam perditam inquirerent, inde eum præcipitem per-

tabulati ualvas dedit: moxq; inlequuta, caput & brachium sinistrum securi amputat, ac in ignem conijcit, sic porro reliquas corporis partes flammis absumptura. Strepitum & nidorē grauem animaduertunt uicini, in ēdes irruunt, & tragici spectaculi furias conuertitur. A' magistratu in carcerem abripitur scēmina hęc, & distracta prius ignitis forcipibus, rotę imponitur 12. Februarij. Attende iustis Dei iudicijs, pie Lector.

Coniuratio Magdeburgi familiaris quidā mulieri Catharinę nomine aduersus maritum militem, si quando ipsa uapulet: asseritq; hac ratione securam à uerberibus se esse, quorum aliqui frequēti impressione tantum nō pessum iuisset. A' nobili scēmina se edoctā fuisse fatebatur anno 1573. in Augusto, quum illac in Prussiam comitatu solenni illustrissimā Ducissam Mariam Leonorā deduceremus. Germanica exorcismi uerba ita sonant Latine: Coniuro tuam insolentiam, ut cor tibi infringatur, nec os tuū loquatur, & brachium mutiletur: sic me iuuat Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Amen. Extrema uerba ter reiterantur. En in signem impietatem.

DE EXORCISMO ET MISSA ad gehennam condemnante.

Cap. XXV.

O Biter hic inferendum occurrit, apud Theologos quosdam arcanam esse Exorcismi formam, sed execrabilem, quam uocant Condamnationem ad gehennam. Hanc usurpant, quando anima corporeo scilicet uestita aspectu per solitarias ēdes noctu uagatur, & habitatoribus molesta est ciuitatibus aliisque suspirijs, ex tormentis quę in Purgatorio misere fuffert, ob facultates male quęstas aut patrata facinora, aut ministeria non recte administrata, aut quacūq; alijs de

causa, nec uel Missis uel exorcismis communibus alijsuē imprecationibus potest abigi, uel ad quietem cogi: tūc, inquam, exorcista, adhibitis prius ceremonijs, tumulum demortui corporis, quod hęc anima repręsentabat, conculcat pede, prolatis his uerbis, Vade ad gehennam: ac ilico parens dicto ad inferos delabitur ista anima in perpetuum condemnata. Inde nihil amplius animaduertitur nocturni terroris: raro tamen nec libenter ad hoc uenitur remedium, quum habeatur periculosum, nisi alijs irritis. Non ignotus Confluentię ciuis est, quem monachi sunt hortati, ut in eiusmodi exorcismum, suum dare uotum non grauaretur.

Huc facit & Missa in gehennam deturbās, nostratibus Theologis Seinckmils nuncupata: cuius celebratione, uti decreto irreuocabili ad tartara incūctanter demergitur irrequietus spiritus. De hac exemplum memorabile mihi nimis cognitum enarrare nō pigebit, si fortē usui quandoq; in similitudinem casuum dignotione esse possit. Circiter annum 1548. in ciuitate comitatus Montensis apud generosam dominam in Vuifs, in cubiculo quodam (ubi & ego lecto fruebar eodem, si quando uocabar, stipendiarius nimirum huic matronę medicus) uir quidam ecclesiasticus mihi non ignotus, dignitatem postea consequutus, quū dormirer, & per effractum uitri orbiculum noctu felis insiliens exiliensq; eundem ē somno excitasset inquietumque reddidisset, hic apud generosam Dominam, nimis ad tales suggestiones facilem, hora matutina suas effundit querelas, se scilicet in cubiculo illo inauspicato tota nocte à uagabundo spiritu terriculamentis insonnem redditum, & uelut acerbum sibi impressum tormentum. Quid multis?

Missæ ad gehennam deturbant. Seinckmils.

illa

Illā attonita pauidāq; quæ eiuscemo-
di muliercularum est conditio, consi-
lium mox rogat. Seinckmissa ad ge-
hennam præcipitante opus fore, ita-
tim respondet alter. Placet consilium.
Conditione accepta, ad Collegium
suum ille redit. Post septimanas pau-
cas se Dominæ rursus sistit, solutione
Seinckmissæ importunius iniquiusq;
postulata: se quidem nihil petere, sub-
iungens: sed miseris illis sacrificia, qui
frequenti talium Missarum celebrati-
one non ignauam præstitissent operā,
indeq; uictum quererent, non pro ro-
gandam solutionem. Mercedem illa
querit: octodecim, si rectè memini, e-
quites aureos Geldrienses inde deberi,
asserit hic Ecclesiasticus. Illa quum
Doesburgi apud Geldros esset, & tunc
temporis pecunia careret, à Patre so-
cietatis Fratrum vicino, petit mutuo
pecuniam, altero inscio: qui eadem
accepta, ostium domus aperiens, præ-
dam ablaturus, Patrem illū fortè ob-
uium, quippe ad prandium à Domina
uocatum, impudenter ita salutat allo-
quiturque extensa manu, qua pecu-
niam ostentabat: Pater, hoc mihi ces-
sit, quid tu es consequutus? Euestigiò
hic infert: Quum pecuniam illam po-
stremò uiderem, mea erat. Sic cum
Seinckmissæ precio se surripit presby-
ter ille, Plutonis spiritum usuram us-
que adeò liberalem refundisse ob ope-
ram præstitam, in sinu ridens: mirè aut
celebris ob pecuniæ aucupium. Cre-
dulitatem hanc & passam fraudem po-
stea Dominæ aliquādo coram expo-
brasse me recorder.

CELEBRIS EXORCISMI SPIRITUS Aurelianensis historia.

Cep. XXVI.

Flæxi exorcismi historiam aliam fa-
nè lectu dignissimam hic subiun-
gere placuit, ut aliæ eius generis
actiones ex *Aurelianensis* penitus dijudi-

centur. Est autem ea ut mihi notissi-
ma, ita & certissima. Nam eo ferè tem-
pore Lutetia Aureliam ueni, ubi co-
gnomine meo Latino, nimirum Piscin-
ario, notior, Natalis Ramardi medi-
ci regis Francisci & reginæ Nauarræ,
filios duos, Natalem apud sanctum La-
zarum in suburbij Priorem, & Ioan-
nem, item Ioannem Vernetum nepo-
tem, instituendos suscepi: quos etiam
post paucos menses Parthios redu-
xi. Hic tum familiariter utebar multis
nō obscuri nominis uiris, potissimam
medicis, Gerardo Fabro Cadurcano,
Vitale Besumbæo, Ioachimò quodam
ex Prouincia oriundo, Michaelè Vil-
lanouano, & reliquis. Ibi tum tem-
poris quoque cum Ioanne Sturmio,
multijugæ eruditionis uiro, simul de-
gebat doctissimus ille Ioannes Sleid-
danus, qui institutam tragædiæ nar-
rationem ea fide & ordine explicat,
ut à me nihil debeat immutari.

Anno millesimo quingentesimo Tu-
pra tricesimū quartum, Prætoris uxor
Aureliæ testamento cauerat, ut sine
pompa sepeliretur, atq; strepitu. Quū
enim è uita quis excessit in Gallijs,
præcones funebres ad hoc conducti
per urbis loca frequentiora circum-
eunt, & cymbalis excitato sono mul-
titudinem cōuocant, deinde nomen
eius qui discessit, atq; titulos edunt: &
hortati populum, ut pro mortuo Deū
precentur, quando sit & ubi sepeliendus,
pronunciant. Cum autem funus
defertur, adhiberi solent plerūq; mo-
nachi mendicantes, & multa præferunt
luminaria. certatim ista sunt, &
æmulatione quadam: & quo magni-
ficentior est apparatus, eo maior est
populi cōcurfus & admiratio. sed ea,
quam dixi, femina nihil eorum sibi
feri uoluit. Maritus ergo qui coniu-
gis memoriam diligere, morem ei
gebat: & Franciscanis, quorū intem-

*Vierus.
Piscinarius.
Natalis Ra-
mardus.*

*De Aurelia
nensi spiritu
historia me-
morabilis.*

plo sepulta fuit iuxta patrem & auum, muneris loco dabat. sex tantum aureos, quum illi sperassent multo maiorem prædā. Et cum deinde syluam cæderet atq; diuenderet, potentibus illis ligna dari sibi gratis, denegabat. Tulerunt hoc ualde grauiter: & cum antea minus illum probarent, ulciscendi rationem hanc excogitabant, ut dicerent, ipsius uxorem in sempiternum esse damnatam. Architecti erant huius tragediæ Colimannus & Stephanus Atrebatensis, ambo Theologi doctores: & ille quidem erat exorcista, totumque suum apparatus in eiusmodi rebus adhiberi solitum, habebat in promptu. rem uerò sic administrant. Nouitium quædam adolescentem supra testudinem templi collocat: is in tempesta nocte, cum ad demurmurandas preces illi more cōsuetō uenirent, magnum excitat strepitum. adhibentur adiurationes & exorcismi: sed nihil ille proloquitur. iussus edere signū, quo declararet, num sit mutus spiritus, denuò tumultuatur & perstrepat: id erat loco signi. Eo iacto fundamento, ciues aliquot, & celebres quidem, ac ipsorum studiosos adeunt: narrant sibi triste quiddam accidisse domi, neque tamen quid rei sit exponunt: sed rogant ne grauentur adesse nocturnis precibus. Cum hi uenissent, & precationum esset factū initium, ille de superiori loco turbam excitat, rogatus quid uellet, & quis esset, significat nō sibi licere loqui: iubetur ergo per signa respondere ad interrogata. Foramen autem erat factum, per quod ad motis auribus exorcistæ uocem haurire poterat, & intelligere: deinde tabulā habebat ad manum, quam interrogatus feriebat, sic ut infra posset exaudiri. Primū itaque rogatus, num ex eorū sit numero, qui ibi sint sepulti: postea multis ordine recitatis nominatim,

*Hi monachi
nisi legisse
modum in
hoc interrogā*

quorum ibi erāt corpora condita, uenit tandem ad uxorem Prætoris: ibi dato signo, se spiritum eius esse demonstrat. An sit damnatus, & quonam sub merito seu delicto? num propter auariciam, aut libidinem, aut superbiam, aut nō præstitam charitatem, an uerò propter nuper natam hæresim & Lutheranismum? Deinde quid sibi uelit illo strepitu & inquietudine? num ut corpus loco sacro sepultum effodiat, alioque transportetur? Ad hæc omnia sic, ut iussus erat, per signa respondet, quibus aliquid uel affirmabat uel negabat, prout bis aut ter tabulam feriret. Cum autem & damnationis suæ causam esse Lutheranam hæresim, & effodiendum esse corpus significaret: monachi petunt à ciuibz quos adhibuerant, ut ijs quæ coram uidissent, dent testimonium: & actis, quæ iam erant cōfecta superioribus diebus, subscriberent. Hi, re deliberata, ne Prætorē offenderēt, aut molestiā sibi cearet, id facere recusant: illi nihilominus panem azymū, quem uocant hostiam & corpus Domini, cū reliquijs omnibus diuorū aliò transferunt, & Missas ibi suas peragunt: quod lege pontificia fieri solet, quum locus aliquis propter infamiā & prophanationē est expiandus. nā certa quædā eius rei capita sunt, ipsorū comprehensa libris. Episcopi autē uicarius iudex, Officialem uocant, ea re cognita, ut propius omnia cognosceret, uenit eò, comitatus honestis aliquot uiris, & exorcismos fieri se præsentē iubet: ac deligi nonnullos petit, qui supra testudinem ascendunt, & uideant num spectrum aliquod appareat. Ibi Stephanus Atrebatensis admodum repugnat, & ualde dehortatus ne fieret, aiebat nō esse turbandum spiritum: & quanquam is, quem dixi, uicarius multum instabat ut adiurationes fierent, tamen impe-

*di modo, 770
statum lau-
bi de Chas-
ordini: Chas-
inf. S. Theob-
gia profissi-
ria.*

trare nihil potuit. Interea Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti, iudicium monachi declinabāt, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscant: ijsq; plenam potestatem attribuit. facit idem Cancellarius Antonius Pratenfis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Positæ singulis erant custodiæ separatim, & nouitius quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne post interficeretur ab illis ob inuistam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine recenset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quanquam erant conuicti, & in ipso propè maleficio deprehensi, recusabāt tamen iudices, ac priuilegia sua iactabant: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reducti, & in carcerem conditi, publice deinde producerentur ad primarium templum, & ad eum urbis locum ubi supplicia sumuntur de maleficio, atq; ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in prouerbum abiisse memini, ubi figmentum aliquod narraretur, C'est l'esprit d'Orleans, id sonat, Spiritus est Aurelianensis, dici solitum.

Spiritus Aurelianensis.

GALLICAE SUPERIORI SIMILES historiae, Heluetica, Italica, Scotica, Belgica: item diabolum esse exorcistam.

Cap. XXVII.

QUum autem Georgius Buchananus, noster certe Maro, non

modò hoc ipsum, sed etiam alia similia sat nota, quæ Bernæ & Senis contingere, in suo Franciscano attingat, & uerò singularem de tentata infelicitate Purgatorii restauratione à fratre Langio in Scotia sua, ita eruditè, ut omnia sua, contextat, eam descriptionem hic minimè prætereundam esse puto. Queritur ergo apud eum frater Eubulus ordinis Minorum:

10 Illa tamè patribus seges olim uberrima nostris,
Fingere nocturnos lemures, Manesq; uagantes
Lustrali compescere aqua, magicisq; susurris,
Frigida nunc tota est: postquam nascuta iuuetus
Pectora crassorum malè credula ridet auorum:
Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris:
Coniurata licet magnis Sorbona sigillis
Pigmenta affirmet. Verum melioribus annis
Hæc thalami clausas frangebat machina portas,
20 Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat (chum
Vir peregrinè Romam, aut Solymam, dum tædia mor-
læ sibi permisi caperent læti: ast ubi diues
Vmbra oblita sui paucas in funera Missas
Legarat, potiusq; sui bona linquere natis
Duceret excedens, quam nostros ungere caules,
Non impunè nefas soliti id perferre Priores.

30 Is dolor arma dedit generosis fratribus undam
Ad Ligeris, quæ diues agri, quæ diues lacchi
Ostentat longè formosa Aurelia turres.
Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda,
Inter tot uigiles Argos deprensa fuisset,
Partus honor nostræ foret & dignatio scellæ.

Sæpe quæ nobis facimus mala multa: uelut cum
Alter in alterius damnum sese ordinis armat:
Bernæ nouum sibi Franciscum iam sinxerat, & iam
Stigmata clara pedum, & manuum cõfixa patebāt:
Ni uicinia dolens auferre commoda liuor,
Ficta renudasset magno ludibria risu,
Nec damno leuiore. Itale sapientia maior

40 illa ora, quæ Senensis tacitè Catharina
Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstu,
Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurum.

Sed tamen hoc æuo temerè miracula fingi
Noluerim, nisi monticolæ inter crassosq;
Pastores: nec pastores iam spernere tutum est,
Quando etiam in solas migrat sapientia syluas.

Q 4 Quis

Quis rigidos Scotos gelidi sub uertice caeli
Aut animi, aut aures, oculosue habuisse putasset?
Et tamen ille catus uetularum Langus auceps
Cum teter locus errori, et nox caeca faueret,
Non potuit celare pie ludibria fraudis.

Campus erat late incultus, non floribus horti
Arrident, non messe agri, non frondibus arbor,
Vix sterilis siccis uestitur arena myricis:
Et pecorum rara in solis uestigia terris:
Vicini deserta uocant. ibi saxea subter
Antra tegunt nigrae Vulcania semina cautes:
Sulphureis passim concepta incendia uenis
Fumiferam uolunt nebulam, piceoq; uapore
Semper anhelat humi, cecisq; inclusa cauernis
Flamma furēs, dum luctando penetrare sub auras
Conatur, totis passim spiracula campis
Findit, et ingenti tellurem pandit hiatus.
Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
Illic saepe animas torqueri Langius, illic
Saepe queri, et longas in fletum ducere nocēs
Audiit, aut uoluit credi audiuisse frequenter,
Et uisulabundos Cacodemonas, et per arenas
Caudarum longos sinuatum ducere tractus.
Saepe etiam inferne (quoties ieiunum adibat
Antra) sibi uisus nidorem haurire culinae.

Hic ubi iam uulgi stolidas rumoribus aures
Imbuerat, parat Exorcismum: circulus ingens
Ducitur, hunc intra spacio breuiore mimores:
In medio stabat palus, iuxtaq; catinus
Plenus aqua, sed cui cineremq; salemq; sacerdos
Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
Flatibus, hoc postquam scena est instructa paratu,
Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
Circum omnem irrorat setosi aspergine sceperi,
Verbaq; praecipiti contortuplicata rotatu
Conuoluens, caelum ac terras adiurat, et undas,
Et tremefacta imis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
Iamq; e uicinis populus conuenerat agris,
Matres atq; uiri, pueri innuptaq; puellae,
Scire auidi quod tanta cadant promissa, nisi ille
Conscia secreti formidans lumina et aures
Esse procul magna iussisset uoce profanos:
Quicquid sacerdoti non illa luce disertē
Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
Laica ne trepidi fugiant commercia manes,

Nēue inbians prae de uel ieiunum Cacodemon
Inuolet, et laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
Ficta quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
Attonitus, quam si Stygia egressurus ab aluo
Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras:
Sive animo timor à puero conceptus, aniles
Fabelle haud modicus pueris plorantibus hor-
Sive locus fumo, et caeca caligine opacus, (ror:
10 Et uelut inferna terrebat imago culinae.

Cetera submoto clam cuncta peracta popello:
Sed tamen audiri gemitus, nocēs, minantis
Demonibus, mixtaq; preces, nullosq; rogantes
Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
In caelum, nunc figere humi, nunc plangere peccatus
Langius, et sacra templum cōspargere lympha,
Donec auis lucis praenuncia spectra moneret
Cedere, et in ueterem se denuò condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
20 Langius, umbrarum poenas, flamine rapidā nim
Lustralis, quot carnifices Cacodemonas ollas
Admoueāt, ueribus quot figant, fluctibus umbras
Quot mersent gelidis, quot Misis cuiq; leuetur
Poena, uelut cinis Stygio uixisset Averno,
Ordine cuncta recensibat, neq; credula decrat
Turba homini: purgatricis rediuiua fauilla
Gloria cresecbat multam indignante Luthero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uino rusticus ille
30 Anormis comes, Exorcismi proditor eben,
Cuncta reuelasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, et retrò sublapsa referri
Spes prae de, et nimiam uinacis gloria ueri
Crescere. Quapropter monco debinc fangite par
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors (cē
Aut apud extremos fieri dicantur iberos,
Americōsue, aut Aethiops, calidoue sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refutet.

40 Forsitan externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, et ipsi
Herentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iamdudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserè perisset alumnis.

Non omnino absimile est, quod ab
Eras,

Ab. in. epist.
 l. r. p. 10. h. c.
 p. 10.

Erasmio narratur. Cōiuebat cuidam
 paracho neptis mulier bene numma-
 ta. In huius cubiculum profunda no-
 cte solet irrepere lineo inuolucro um-
 bram mentiens. Emittebat uoces am-
 biguas, sperans fore ut mulier accerse-
 ret exorcistā, aut ipsa loqueretur. Ve-
 rū illa nimis masculo animo clām
 rogauit cognatum quendam, ut unam
 noctem secum esset in cubiculo. Ille
 uerō fuste armatus pro exorcismis, &
 probē potus, quō minus expauesce-
 ret, occulitur in lecto. Adest spectrum
 solito more, nescio quid triste mug-
 iens. Excitatur exorcista, proslit non-
 dum sobrius, aggreditur. Ibi spectrum
 uoce gestuque deterrere parat. At e-
 brius ille, Si tu es diabolus, ego sum
 mater illius: & correptum impo-
 rem fuste dolat, occisurus, ni mu-
 tata uoce clamasset: Parce, non sum
 anima, sed sum dominus Ioannes. Ad
 uocem agnitam mulier exilit ē lecto,
 pugnamq; dirimit, &c.

Huc referenda est & alia historia,
 nostrum hoc argumentum spectans,
 nostratibus satis cognita. Chirurgus
 illustrissimī ducis Cluiæ, &c. Ioannis
 patris Guilielmi, nomine Euerhardus,
 quum uetulam in oppido Cluiua ha-
 beret coniugem, & ancillam uenusta
 forma iuuenem, huius in amplexus
 peruenit: ut autem maiori cautela in
 actu huius comœdiæ perseuerari pos-
 sit, à spectro exagitari se miserē, que-
 ritur famula, quod aliquādo ab Euer-
 hardo erat abigendum. Hoc lusu tem-
 pore longo uariē agitato, cœpit uul-
 gus sinistri nonnihil suspicari de hoc
 spectro: quapropter ad Ecclesiasten
 abiit Euerhardus expositulatum de in-
 iuria peruersæ opinionis sibi facta, cu-
 pitque apud populum in publica con-
 cione purgari, & spectrum defendi:
 quod & factum est. Tandem ex ami-
 corum consilio ancilla rogat spiritum,

quoniam pacto ab huiusmodi tormen-
 tis liberari possit. Respondisse ait il-
 la, singulis septimanis bidui ieiunium
 cum solo pane & aqua obseruandum
 esse, quod & à se religiosè fieri, apud
 heram suam simulabat: deinde & hoc
 subiunxisse spiritum, religionis ergo
 cū duobus comitibus Aquisgranum
 esse peregrinandum. Hæc dicto pa-
 rens, in toto hoc itinere spiritum ubi-
 que læta facie aperuisse craticia quæ-
 cunque ostia obuia, arripisse quoque
 ipsi in lecto: atq; peregrinatione ab-
 soluta, incuruatione & terno nutu in-
 diciū gratitudinis ostendisse, asse-
 ruit, mysticè tamen. Enim uerō Euer-
 hardus erat spiritus ille, qui omnem in-
 ministerium præstitit: ex quo etiam te-
 nellum scēminini generis spiritum, fi-
 liolam nimirum, dum peregrinatio-
 nem mentitur, peperit, pallidissimam
 semper facie, ut spiritus appareret,
 quo nomine & ab omnibus appella-
 batur. Quum autem eodem tempore
 in Gallias duceretur exercitus, Euer-
 hardus compositis huc suis negocijs,
 relicta uxore, cum illa sua amasia co-
 pijs ijs se adiungit, simulque in Gal-
 lias contendit, ubi uterque perijsse
 creditur, quod nunquam ad suos re-
 dierit.

De alijs sacerdotibus, simulatū dæ-
 monem exorcismis fallaciter expel-
 lentibus, item de simili dæmoniaca
 muliere sanata, uide capita 27 & 28
 Libri quarti. At hoc hominum genus
 prærogatiuam hereditariam haud du-
 biè hic prætendit: adiurabat enim
 Christum quoque per Deum uiuen-
 tem princeps sacerdotum.

Exorcismi modum nouit quoque
 diabolus, eoque adoriri Christum ip-
 sum audent: Adiuro te, dicens, per
 Deum, ne me torqueas. Sed sua po-
 tentia dæmoni uni uel pluribus im-
 perauit Christus: Exi, Abite: & eue-
 stigio

Matth. 17.

Matth. 9.

R

Marc. 5.
Luc. 2.
stigio ad obedientiam sunt redacti. ut rectè Eusebius illè Cæsariensis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium Seruator rebelles potestates, quæ circum hunc qui terris imminet aërem peruolantes, humanis animis insinabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, *Matth. 16.* procul fugauit. In ipso nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium, & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cælo & in terra, & spiritum omnipotentis ore suo gerentes.

Explosis itaq; exterminatisq; nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscunque alijs superstitionum collegis uulgaribusq; exorcistis: abijciamus Ægyptiacas disciplinas, feralia carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtrea uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones: Pluonica denique uolumina, & umbrarum libros, Stygiasque coniurationes, atque Acheronteos ritus membrana chartæue contentos, Pyriphlegethonti, hoc est, igni fotoque (ut *30* Capnion inquit) tradamus, & fidamus Deo: ac in CHRISTO Dei filio, per quem uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterque spem omnem fixam habeamus. Quare & genuiuam maleficij curationem iam proponamus.

CVRANDI MALEFICII

methodus certissima. Cap.

XXVIII.

NOBIS hic longè alia, quàm inolita iam dudum consuetudine acceperimus, in profligando satana, eiusq; sanandis maleficijs, ratio inuenda uidetur, doctrinæ Christi & Apostolorum cõformior. Omnium ue-

rò primùm, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodit, ad eum ex Dei ordinatione confugiendum est, qui professione, doctrina atq; artis usu celebris, morbos, eorum differetias, signa & causas penitus dignoscat: nimirum ad doctum exercitatumq; bonæ conscientis medicum. Enimuerd tam rara sæpenuerò & grauius in morbis suboriuntur symptomata, quæ licet naturæ impetu exoriatur, tamen ad maleficiū mox referunt rerum imperiti atq; exiguæ fidei homines: quemadmodum in diuersis cõuulsionum speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspectus medicus, ubi ea penicillarit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturalium indagatione iusto, quoad fieri potest, perpendiculari, ubi naturæ limites malum exuperare egrediq; ac satanæ, qui spiritus est, motus actionesq; animaduertit, in spiritualem medicum, Ecclesiastem nempe, aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ, tenentem mysterium fidei cum pura cõscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non uinolentum, cui etiam bonum à pijs perhibeatur testimoniū, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ præciū est, multa non ex maleficio euenientia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoq; latere. Vt enim rebus inest secreta iuuandi proprietates, ita & nocendi: quam tamen *40* non perpetuò agnoscit medicus.

Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè æger natura, uel ex morbo, aut aliunde humore melancholico (cui, uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmoniū) aut alio succo maligno

*Eccles. 38.**Curandi maleficij methodus certa.**1. Timot. 3. Tit. 1.*

ligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamèto. Tradit enim Pomponatius, priscos exorcistas, quos præcátatores uocant, ante coniurationem, obsessorū corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestàtur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amètia, mœrore, timore, uitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuque eiusmodi homines macerat iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationib. ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arroderè uideatur. Obsessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoque cuiusdam sutoris à dæmonio agitatam, uariaq; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melâcholica, se Virgilij spiritu obsessam esse fatabatur, diu coniurata: quod creditum est facilius, quia puella simplex, admodum pia, & quæ semper domi latuerat, Hetrusca, affectaret exprimeretq; Mátuanum, hoc est, Longobardicum idiomata, ut subinde Latinum aliquid sonaret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primùm, & deinde alijs roborantibus, illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruatiâ, uelut à naturaliam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducitur *Autopropositi*.

Ille cum de obsessi uel malefici legiuita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipua fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquireret. Qua de

re ubi penitus fuerit instructus, procliuior, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim satanæ in corruptorum morū, spurcæ uitæ, itemq; diffidentia filijs efficaciam & illusionis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. *Ephes. 2. Thess. 2. Cor. 4.*

10 Affectuum quædam requiritur *αυαλο-γλα*, ut sit, quod dici solet, mali corui malum ouum.

Vbi ergo uigilati inquisitione & artificiosa cōiectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet: ut si eger fuerit antea dissolutior, ex sacra Scripturæ libris admonetur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emédationem inuitetur, tãdem respicientia in ordinem redigatur. Apud præfractæ indolis hominē instādum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certā & fiduciam indubitatā de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & unde quaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extāt quāplurima, quæ suo loco & tempore adducentur. Si quoq; peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionū ludibrijs quosdam trāsuer se raptos esse, uelut ansa eo modo dæmoni subministrata, comperiatur: zizania hæc erunt eruncanda, atque salubriora doctrinæ purioris substituta semina cum omni uigilatiâ sedulè inferenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ orationis & symboli Apostolici secundum literam, contentum esse oportet (tantum etiā posset quibus maliciosus) uerū illud uirū Dei

uerbum ita in animis implantetur, ut apprehensum efficaciter, sentiat po-
Rom. 1. tentia esse Dei ad salutem omni cre-
 denti, contra quoscunq; dæmonū co-
 natus: ut item uiuifica fide inuocare
 Deum uerum, æternum, omnipoten-
 tem, & multæ miserationis parentem,
 in nomine Filij pro nostris peccatis
Rom. 6.8. mortui, & ad nostram iustificationem
 per gloriam Patris, absorpta morte, ui-
 do satana, debellato inferno, poten-
 ter exuscitati, iidem ualeant.

QVOMODO DAEMONIS MA-
 leficio affecti, de eius prestigijs & imbe-
 cillitate deinde erunt instituendi.

Cap. XXIX.

*Diaboli in-
firmitas, qui
nihil potest
nisi permis-
sus.*

DE diaboli item operibus & pre-
 stigijs erudiatur, & quàm ener-
 uatus imbecilliq; sit, ut nihil e-
 tiam possit, nisi Dei permisso: nec Deū
 quæcunq; permittere, sed in re cōces-
 sa illi limites, ultra quos ferri nequit,
 præfigi: quinimò Christum profectū
1. Pet. 3. in cælum, sedere ad dexterā Dei, sub-
 iectis sibi angelis, potestatibus & uir-
 tutibus: cui h tanta fuit subiugādi po-
 tentia, multo magis satanam subegit
 coercuitq; ut nihil omnino ualeat, ni-
 si peculiariter illi concedatur. Quod
 itaque clementer in nobis permittit
 Deus, nō potest esse malum. illi enim
1. Pet. 5. cura est de nobis: qui cūm omnis gra-
 tiæ sit Deus, nos ad æternā suā glo-
 riam per IESVM CHRISTVM uocatos,
 iam perumpet afflictos iustaurabit, ful-
 ciet, roborabit atq; stabiliet. Quis est
1. Pet. 3. qui nobis noceat, si boni æmulatores
 fuerimus? Quicquid enim fidei irro-
 gatur, id illi bono commodoq; cedit.
Rom. 8. iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum
Matth. 6. omnia cooperantur in bonum. Precā-
 tionem ergo perpetuā esse decet, quō-
 fiat uoluntas cœlestis Patris in nobis.
 Quicquid patimur, teste Hieronymo,
 nostris peccatis meremur. Non habet
Lib. 2. cap. 4. demones, inquit D. Ioan. Damasceniur-

tutes aduersus aliquem, nisi à Deo di-
 spensatè concedatur: sicuti in Iobo, &
Iob. 1. in porcia. Permissione uerò Dei facta,
Matth. 2. & fortitudinem habent, & transmutā-
 tur & transfigurantur in quācunq; uo-
 lunt figuram secundum imaginem, id
 est phantasiā. Item Gregorius: Abs-
 que omnipotētis Dei cōcessione nul-
 lam habet potestatem contra homi-
 nem malignus spiritus: qui etiā in por-
 cos transire non potuit, nisi permissus.
 Rectè quoque Chrysostomus: Homi-
 nes non quantum uult, tentat diabo-
 lus: quoniam quantum ad se, nunquā
 cessaret à tentatione. neque enim ha-
 bet alium actum: nō enim manducat,
 nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut
 tentet, fallat & subuertat. Non magis
 itaq; timidam diaboli potestatem,
 quā Deum impediētē, docet Am-
 brosius super Lucā. Spiritus enim ma-
 li, etiam Dei uocantur spiritus, quōd
 eius captiui sint: nec attingere, casti-
 gare, tentare quicquam aui, nisi à Deo
 concedatur. Iobo ne pilum quidē læ-
 dere potuit satanas, nisi impetrata per-
 missione, eaq; limitata. Quocirca non
 est formidandus diabolus: sed Deus,
 qui ursum hunc catenis alligauit ca-
 ptum, ut nihil omnino absq; eius sin-
 gulari nutu ualeat. Hinc Christianus
 quæcunq; aduersissimā à Dei digi-
 to excipiet, qui omnia in sua continet
 manu. Nec Christiani nomen meren-
 tur, qui malignæ alicui mulieri aut dia-
 bolo imputant malum inuectum, ad
 Dei uoluntatem id minus referentes.
 Iobus affligitur à dæmone, at à Dei ma-
 nu accipit dicens: Dominus dedit, De-
 minus abstulit: sicut illi placuit, ita fa-
 ctum est: nomen Domini benedictū
 perpetuū. Non credentis uirgæ ratio-
 nem ille habet, sed uolentis patris. Vir-
 ga punit filium: at non eam fecisse hic
 dicit, nisi mente nondum constet: sed
 patrem, qui uirgā in manu habet, eaq;
 uti-

Matth. 10. uisur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin omnes piluli numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quàm grauitè, & quàm multum, & ubi uelit.

QVOMODO AD TOLERANTIAM INUITAM ERUNT EXCITANDI DEMONUM MALIFICIO LESI.

Cap. XXX.

Qualicumque afflictio patienter ferenda.

Propterea æquo patientiq; ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionum acciderit carni, siue id lege naturę, siue supra naturam contingat. Idem quoq; faciendum, si animum immensus intradat dolor, angor, mœror, tristitia, tēratio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarū mole preffus, Deū laudibus extulit (quāquam malorum interim ponderi impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius malę occasionis sibi conscius esset, non demonem accusat, tātūq; nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflictas ærūnas queritur: sed ex Dei æquisimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es? non animum abiecit, sed *30* respondit: Vt fatua loqueris. Si bona à Deo acceperimus, quare mala non torabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemq; dirigere decet, & iustissimę eius uoluntati nos nostraq; placidè submittere: quandoquidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quantum nobis interdum secus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem: sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio unitur, quò nos ob nostrā scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo

*Proverb. 1.
Hebr. 12.
Exch. 18.
Cur diaboli
& angelorum
omni ministerio
utatur
Dm.*

ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quemadmodum Deuteronomij 32. legitur, ut palam fiat, utrū diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaq; ducite fratres (inquit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud scientes, quòd exploratio fidei parit patientiam. Ceterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, nulla que in parte imminuti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentationē: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitę, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dilectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miremini, dum per ignē exploramini, quæ res ad experimentum uestri sit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtingat: imò in hoc quòd consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoq; glorię eiusdem gaudeatis exultates. Timotheum quoq; hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles Iesus Christi. Non enim quis coronatur, nisi legitime certauerit. Exemplum accipite, fratres mei (monet Iacobus) afflictionis & patientię, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini: Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem Domini uidistis, quòd ualde misericors sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Petro teste. Iobū totum (excepta illius anima, quam intactam permanere uoluit Dominus) etiam in suis substantijs & sobole durissime; Deo annuente, afflixit fatans uerum post inuiolatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuncta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iā non est decurtata manus, id ipsum potest, & infinitis partib; maiora. Quorsum

Aug. serm. 14. de Temp.

Iacobi 1.

1. Petr. 4.

2. Timoth. 2.

Iacobi 5.

*1. Petr. 2.
Iob. 1. 2.*

Iob. 42.

R 3 ergo

ergo alicuius hominis, aut etiā ipsius
dæmonis, nos terreat uolentia aut
malignitas? cur ab horum iaculis us-
que adeo expānescimus? quæ si in nos
uibrentur figanturque, non tamen ad
internecionem transigena, si constan-
ti fide reuerberemus, retorqueamur.
Iacob. 4. que. Resistendum diabolo, & fugiet à
Ephes. 4. nobis: nec illi locus est dandus: sed
Christi uerbo pellendus, Abi satana.

1. Corint. 10. Fidelis est Deus, qui non sinit nos ten-
tari ultra id quod possumus: timor fa-
ciat unā cum tentatione exitum, quod

Matth. 4. sufferre queamus. Nouit ille, quibus
nobis opus sit, priusquā petamus. Ne

Psal. 91. exhorrescamus, hortatur Dauid, à ti-
more nocturno, tentatione scilicet oc-
culta: nec à sagitta uolante in die, ten-
tatione quippe manifesta: nec à nego-
cio perambulante in tenebris, nempe
à spectris in tenebris uersantibus: nec
ab incurso & dæmonio meridiano,
2. Corint. 11. quod Paulo nūcupatur angelus lucis,
in quem se transfiguratur diabolus.

Tolerantia. Ad tolerantiam præterea inuictam
contra dæmonum insultus, & cōstan-
tem in Deum fiduciam, ita afflicti se-
dulò excitādi sunt patrū quoque; exem-
plis: uelut Antonij Ægyptiaci, quem
in tumultu latitantem tam grauiter la-
cerarunt dæmones, ut tanquam mor-
tuum ad hospitium reportarit illum mi-
nister: ubi nonnihil respirans & quasi
reuiuiscens, clam alijs ad tumultum se
referri iubet: ibique; ex priorum uulne-
rum dolore prostratus, cum ex animi
fortitudine ad conflictum dæmones
prouocasset, nec illi cunctarentur, as-
sumptisque uariarum bestiarum & ser-
pentum formis, Antonium dentibus,
cornibus, unguibusque; impeterent, &
denuò lancinarent, subito lucia quidā
radius dæmones & tenebras fugauit.
statimque; sanatus Antonius, Christum
præsentem esse intellexit, dicens: Vbi
eras Iesu bone, ubi eras? quare à prin-

cipio non adfuiſti, ut uulnera curares
meas? Et uox ad eum facta: Antonij in-
quit, hic eram: sed distuli ob tuum cer-
tamen, quod prius obseruare libuit:
iam autem, quoniam strenuum te pu-
gilant præstiteris, in toto orbe celebre
tuum erit nomen. Hæc in uita S. Anto-
nij ab Athanasio descripta, & à Græco
per Euagrium Presbyterum transla-
ta: ubi lucta cum diabolo uaria mireque;
acerba, & insignis diuini uiri patien-
tia constantiaque; legitur.

Nullus certe, quod sciā, animosior
fuit Hilarione (qui Antonio fuit con-
temporaneus, sed innior) fortiusque
neglexit dæmonum fraudes, quippe
qui in solitudine sæpe infantium uo-
ces intempeſta nocte se audire existi-
mauit, nunc balatus ouium, nunc mu-
gitus bouum, planctus mulierum, leo-
num rugitus, strepitum armorum, ua-
riarumque; portenta uocum. Cæterum
ausus aliquādo totum phasma explo-
rare, Dominicæ crucis signo ad lunæ
lumen tugurio egreditur, & sollicitè
circumspiciens, ecce cutrum directū
in se equis euntem conspiciat: est:
hic Christi Nazareni nomine inuo-
cato, in uestigio mansit, expectans rei
euentum. tum uerò terrifica illa biga-
rum species subito terræ hiatu in con-
spectu absorpta est. Atqui licet à dæ-
mone excrucietur mirè, oratione ta-
men uincebat: à qua ubi alijs paulu-
lum quieuiſſet, satan feriant inſidia-
tus, repētè eius dorſo inſiliit calcib. la-
tera quatiens, ceruicem ſtagro: Eia, in-
quit, dormitas? mox cachinno deſu-
per increpitans: Hordeum iamne, ait,
an paleas ſeſſo tuo aſino offeres? Nam
ſuam carnem nonnihil obſtreperam,
aliquando ſic aſſatus fuerat: Ego ta-
men non hordeo, ſed palea palcam, ſa-
ximque; ne poſthac recalcitres.

Hic uidet Franciſcum non ſatis no-
uiſſe hominis pij uires in toleranda
quauiſſa

*Antonij
Ægyptij
lucta cum
demonib.*

*Anton. la-
bell. libro 10.
Exempl. 2.*

*In ſt. Conf.
Fol. 4.*

quavis afflictione demonis. Legitur enim in eius vita, fratrem Egidium interrogasse Franciscum his verbis: An diabolus sic sit terribilis, quod homo per unum Pater noster non posset sustinere? ipsum respondisse, Quod nullus possit sustinere diabolum per medium Pater noster, quin statim moreretur. Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiae, ubi & impatientiae exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

COMMUNIVM PRECIUM

in maleficio sanando efficacia.

Cap. XXXI.

Communes
preces.

VT insuper maleficio laesorum fide adaugeat, vulnera quoque, tortore demonis eius insu fugato, sanare dignetur misericordiarum pater, communibus ad eum ex animi penetratibus suis confidenter precibus erunt iuvandi. Id ab auctore epistolae ad Hebraeos disertè mandatur: Memores estote vinctorum, tanquam una cum illis in vinculis qui affliguntur, velut ipsi quoque versantes in corpore. Orate pro vobis invicem, ut sanctificis: pie monet D. Iacobus, multum enim valet deprecatio iusti efficax. Helias homo erat similiter obnoxius afflictioni bus ut nos: & precatus est ne plueret, & non pluit super terram annos tres, & menses sex: & rursum oravit, & celum dedit pluviam, & terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter vos? accersat seniores Ecclesiae, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio fidei saluum reddet laborantem, & erigetur Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc orationum fides publicè & seorsim à Christi fidelibus ad rem praesentem accommodatarum respondentiumque energia, liquiddò constat. Ne Petri fides deficeret sanantem insultu, qui expetuerat ut eum

Luce 11.

velut triticum cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut vigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Fidem quoque Christi operam sibi augeri orant Apostoli. Per Mariam orationem ad Dominum, soror filius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, decemque, Domine miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & miserè affligitur, &c. increpatur demoni, puerque sanatur. Se autem credere testabatur hic uir in suis precibus, & orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Graeca, Syrophoenissa genere, ad pedes Christi proluta, rogabat eum, ut demonium à quo filia miserè cruciabatur, exturbaret: & ob eius interpellationem, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperet Spiritum sanctum. Siquis inter nos affligitur, orare iubet D. Iacobus.

Ephes. 6.

1. Timoth. 2.

Num. 11.

Matth. 17.

Marc. 9.

Luce 9.

Matth. 15.

Marc. 7.

Judith 8.

Act. 1.

Iacob. 5.

Chrysostomus de incomprehensibili Dei natura, homilia 3 testatur, obsessos in templum adductos à diacono tempore publici congressus, quum cena Dominica peragi soleret, iustosque caput inclinare, & sic pro ipsis orasse populum. Homines, inquit, à demone agitati, tanquam vinculis quibusdam retenti adducebantur, ut populo universaque civitate praesente, communes pro his fierent supplicationes, ut omnes iugi concordia Dominum com-

R 4 munem

munem orarent pro his, & quoddam misereretur, magno clamore contenderent. Recitat insuper Prosper Aquitanicus, in locum publici congressus ad altare, dum cœnæ Dominicæ instituta actio celebraretur, adductam puellam, & plebem pro ea ad Dominum orasse, ac de cœna participem factam quoq; & sic liberatam. Idem lib. 6. de Prædicationibus & promissionibus. tra-

dit, suo tempore Carthagini puellam quandam Christianam, quum in balneis quoddam Veneris simulachrum minus pudicè intuita esset, seq; eidem assimilasset, mox à diabolo obsessam fuisse, qui gutturius meatus occuparit, ut circiter dies septuaginta noctesq; totidem ferre, nec cibum nec potum trahere poterit. Parentes quum nullam leuatione animaduernerent, puellam ad Ecclesiæ ministrum adducunt, eiq; rem ut acta erat, bona fide exponunt. Vnum hoc puella confessa addidit, Noctis medio uideri sibi auem quandam adesse, & nescio quid ori ingerere. Tandem in templum deducitur, sunt preces: & cum ei cœna Domini porrigeretur, quam ægrè accipit, eacodemone nimirum reluctante, liberata est. Narrat Theodorus Lector lib. 2. Episcopum Christianorū in Persia iussu esse, à rege dæmones profligare: qui collectis pijs preces fecit, & adiuratione eos abegit. Ioannem monachum quandam in Ægypto dæmones sola expulisse precatione, tradit Sozom. libro 6. cap. 28. Cœtus monachorum, inter quos Macarius & Isidorus, Lucij scelere sub Valente, in insulam exiguam, ubi nulli erant Christiani, relegati, filiam ibi sacerdotis demone correptam & humi præcipitatem, coniunctis precibus liberant, patriq; sanam restitunt. Marcellus Apameensis Episcopus, destruendus sub Theodosij imperio sanum Iouis Apameæ,

Theodoret.
lib. 4. cap. 22.

Theodoret.
lib. 5. cap. 22.

atrum dæmonis spectrum, uim ignis suppositi coërens, sic repulit. Iussit aquam adferri in uasculo: qua supposita sacro altari, ipse in facie humi prostratus, Domino supplicauit, ne ulterius progredi dæmonis tyrannidem sineret. Finita oratione, figura crucis aquam consignauit, atq; flammæ diæconum iussit inspergere: quo facto, dæmon aufugit.

Augustinus etiam commemorat, uirum quendam tribunitium Hesperium, in Fusalensi territorio Africæ fundum habuisse, qui fuit infestatus à malignis spiritibus, ita ut animalia & seruos grauiter affligerent. Domestica igitur hac calamitate coactus, accessit Dominus fundi ad Ecclesiæ ministros, rogauitq; ut aliquis ibi preces facere dignaretur. Abijt igitur quidam eorum, orauitque ardenter & serid, imò etiam ibi cœnam Domini distribuit: & protinus illa dæmonum uexatio cessauit. Ambrosius: Bonū scutū est oratio, ut quo omnia ignita spicula aduersarij repelluntur.

LIB. V. N. I. I. N. O. P. B. R. I. B. V. S.

diaboli uincendi energia.

Cap. XXXII.

Indicantur etiam ieiunia, si forte ea ieiunia. Iro, nimia sui indulgentia proteruens, locum dæmoni dederit, hoc restricta freno, in ordinē redeat. Quare Porphyrius tradit, ieiunium & castitatem maximè laudari, non quia ijs placatio inprimis efficiatur Deus: sed ut retrogantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadunt. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur, Christo authore, incredulitatis, propter quam illud expellere nequiuertunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israellem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus

Lib. 22. de
uitat. Da.
cap. 2.

ieiunia.

Matth. 9.
Marc. 9.
Luc. 11.

ad 4.

minus preces uestras, si manētes per-
manferitis in ieiunijs & orationibus
in conspectu Domini. Et Raphael To-
biam docet, bonam esse orationem
cum ieiunio.

*Lib. 8. histor.
Scot.*

Historiam in hanc rem mirè cōmo-
dam narrat Hector Boethius, in Ga-
reothē scilicet regionis uico quodam,
quatuordecim uix passuum milibus
ab Aberdonia disito, eximiae formae
adolefcentem coram Aberdonēsi an-
tistite questum esse palam, sese à dæ-
mone succuba (ut dicunt) gratissima
omnium quas uidisset forma, multos
iam menses infestari, eandemque oc-
clusis foribus noctu ad se ingredi, &
blanditijs in suos compellere amplexus:
dubia luce eam penè sine strepitu
abire, nec ullo se modo, cum plurima-
riam necasset, à tanta tamq; turpi ue-
sania liberari. Iubet continuò circum-
spectus & pius Episcopus, adolefcentem
aliò se conferre: & ut secundum
Christianam religionem magis lauda-
tis ieiunijs & orationibus solito atten-
tius accommodaret animam: hinc fore
arbitrabatur, ut pijs operibus inten-
to, uictus cacodæmon tandem terga
daret. Nec felix defuit successus salu-
bri consilio: quod adolefcentis religiosè
exequutus, paucos post dies omnino
ab illis uindicatur ludibrijs. Sic incu-
bum dæmonem non amplius infestaf-
se Nauetis mulierem, post confessio-
nem & sacram communionem, quæ
ieiunia & preces comitari solent, legi-
tur in uita D. Bernhardi.

*Ieiunij uirtus
& encomiū.*

Hic ieiunij, uti theriacæ præsentissi-
mæ, uires & encomium, oculis omniū
semper opponendum hoc seculo dis-
solutissimo exulceratissimoq; ac ani-
mi & corporis morbis dæmonumque
insultui apprimè obnoxio, ex Athana-
sio & Cypriano adducam: Ieiunium
morbos sanat, destillationes exiccat,
dæmones fugat, malasq; cogitationes

expellit, & mētem nitidiorem reddit,
& cor purgatius, & corpus salubrius,
& ad thronum Dei hominem sistit. Et
pōst: Quisquis igitur ab immūdo spi-
ritu uexatur, certū habere debet, hoc
pharmaco, ieiunio inquam, statim spi-
ritus malos afflictos abscedere, uim ie-
iunij metuētes. Valde enim dæmones
oblectantur crapula, & ocio corporis.
Cyprianus de Ieiunio & tentationib.
Christi: Ieiunium, inquit, si discretionē
regatur, omnem carnis rebellionem
edomat, & tyrānidem gulæ spoliāt &
exarmat. Ieiuniū extraordinarios mo-
tus in cippo claudit & arctat, & appe-
titus uagos distringit & ligat. Ieiuniū
si humilitate ornetur, seruos Dei con-
tēptores mundi efficit. Ieiunium car-
nes azymas mundat & solidat, & pu-
tredines quæ ex adipe prodeunt, con-
sumit & siccāt. Ieiunium Scripturarū
delicijs pascitur, contemplatione refi-
citur, gratia stabilitur, coelesti pane nu-
trit. Danieli interpretatio somniorū
reuelatur ieiunio, & tres pueri de Ba-
bylonio illæsi egrediuntur incendio.
Moses in monte quadraginta diebus
ieiunus cum Domino perseuerans, &
Dei familiaritatem, cōloquium, & le-
gis ministerium promeretur. Helias
quoque eodem dierum numero absti-
nens, in eremo conuersatur. Et pōst:
Efficax est oratio præcedente ieiunio,
& sacris studijs antecedentib. non pa-
titur postulatio deuota repulsam. Ori-
genes in cap. 7. Matthæi, ubi Christus
dicit, Apostolos propter incredulitatē
nequiuisse eiicere dæmonium: Si ali-
quando nos oportuerit circa curatio-
nem tale quid patiētium permanere,
non adiuremus neque interrogemus,
neque talia loquamur, quasi audienti
spiritui immundo: sed permanētes in
orationibus & ieiunijs, impetremus
patientī salutem à Deo, & abigemus
ieiunijs & orationibus spiritus mali-
gnos.

gnos. Deieiunij potētia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrysostomi 18.

ELEEMOSYNARVM VIR-
tut. Cap. XXXIII.

Eleemosyna.

Accedat adhæc, pro facultatū ratione, earum cōmunicatio, & in pauperes erogatio, oblatioque: quem odorem bonæ fragrantia, hostiam acceptam gratāque Deo, appellat Paulus ad Philipp. qui Romanos etiam impensè adhortatur ad tolerantiā in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusque sanctorum communicarent. Cornelius item cen-

*Philip. 4.
Roman. 12.*

Actor. 10.

turio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Corneli, orationes tuæ & eleemosynę tuę ascenderunt in memoriam coram

Tobia 12.

Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternā. Item

Tobia 4.

Tobias pater ad filium, ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum penes te fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fides fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnib. facientibus eam.

Luca 11.

Apud Lucā ipsa ueritas loquitur: Date eleemosynam, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suasiť Daniel, ut eleemo-

Daniel. 4.

synis redimeret animam. Apud Ecclesiasticum legitur: Ut aqua ignem ardentem extinguit, ita peccatum expiat eleemosyna: cuius Dominus gratiam redditurus, memor erit in posterum, ut author tempore casus sui adminiculum inueniat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conferuabit, & postea resurget & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum. Ergo concludere eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hic locum habebit Cypriani sermo de Eleemosyna, item Chrysostomi homil. 32.

Ecclesi. 3.

*Ecclesi. 7.
& 29.*

33. 34. 35. 36. 37.

CVM MULTIFARIAM AFF-
lictū quā uariē agi debet, & imitanda
diuēse sanationis exempla.

20

Cap. XXXIII.

Apod ægrum lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesię ministro proponi possunt. Apud hūc uerò qui continuò torquetur, mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidelium intercessionis necessitati præsentī cōsono sensu applicatę, ieiunia & egenorum subleuatio, suum habebunt pondus.

Cæterum si uno in loco maleficijs collidantur numero plures (quemadmodum in monasterijs, potissimum uirginum, uelut organorum satanę ludibrijs magis accommodatorum, frequenter usuuenire cernimus) ante omnia huc cura propendeat, ut separantur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos uehatur, quo singulę seorsim cōmodius fideliusq; institui & sanari queāt. Restitutionis autē habeatur pro cuiusque necessitate delectus, ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorum,

*ubi pluri
maleficio
lesi simul
uno in loco
sunt, quid
faciendum*

rum, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitum moro) quis calceare conetur omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus conuenientium formulis, cometicisq; quibusdam ritibus & substantijs ad rem minimè facientibus, profligare pergat dæmonem, in ijs ridentem illudentemq;, & fugam plerumq; simulatē egregiè, quasi compulsum, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis eum medijs fugatū credamus: hac ratione è corporib. cedit sæpenuerò, & quidē libenter, ut animas minus impeditè possideat, eisq; dominetur. Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibētur, nec egredi permittuntur, quod equidē in eiusmodi casu comprobare nequeo: uel quæ in designato eo loco clementē Dei manum, patrisq; uirgam, cum uera sui abnegatione fortiter tolerare cum Iobo in animum induxerint, mutuam hic præstent in suorum cruciatuum interual-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

*Iuniores ad
 tale spectaculo
 non admittenda.*

*Memoranda
 historia cura
 rarum monia
 liū apud Ma
 ria arborem
 prope Xan
 ston.*

quitas sensissent: nec secus earum testari uitam. Quid Antonio nocuit, seruos in suis ceruicibus tulisse magistrōs? cui eos ad Dei nutum perperlo in maius cessit lucrum & gloriā. Scribebat quoque, missos eo tempore fuisse undecunque uiros doctos, qui ter rificorum eorum symptomatum laruas contuiti, eas penitissimè scrutarentur, amolirenturque: sed quo in eiusmodi consilijs confidentius persistere, eo malum recruduit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare fateatur: à cuius manu cum id exciperent, & se toto corde sub potenti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemque usque adè amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosque uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitam conformarint, tunc paulatim euanuerūt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partē iustis de causis inferere uolui, quod id consiliū meo instituto prorsus responderet: & ne eiusmodi uirgines usque adè à piorum numero alienas esse, quis temerè in animum inducat, etiam si adhuc multa in ijs desiderari non diffitear, quæ inscia & non sana informatione prætermittuntur.

Porro monasterium id ingressus, coram cum altera contuli uetula, quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò ipsdem uelle calamitatum fluctibus obijci asserebat. Hortatur autem me est maximopere, ut si in consiliū ad ita afflictas accerserer, ne exorcismos admitterem unquam. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam consilio excarnificabatur: quem admodum ab ineptis etiamnum hodie consulitur, quasi dæmonem profligent uir

gæ, & non potius eo modo ille carnicinam procuret. ea rei indignatione & pudore illa percussa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hēsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciatā, & morti proxima, se totam attēta oratione Deo offerebat, ut secum pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dūmodo ipsius glorificaretur nomen, obsecrās: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nō ex more, Misere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Vera abnegationis exemplum.

Singularem insuper, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Vveselich Coloniēsis, monachus abbatiæ Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuū, exagitabatur miserè & multifariā, circa annum quinquagesimū supra millesimum quingentesimum: interdum auehebatur sub tectum, aliās per ligna transuersa coniunctiora supra campā intrudebatur, plerunq; per murum transferebatur inopinatō, inuentus quandoq; est corpore super piscinā proiecto, capite autem in terram reclinante. Tādē se prodit spiritus, diutinae & multiplicis uexationis causam explicans: se nimirum esse illum abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum: ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curarit: nec satis fuisse factū pictoris Nouesiani laborib. & impensis, qui inde iacturam senserit, ac sibi ipsi uim fecerit. uerum id fuit. Subnecebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulā dia-

Curandi dæmoniaci exemplum insigne.

bolus: expiari scilicet hoc delictū non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergò Treueris & Aquisgranī peregrinaretur hic Philippus (quē ob simplicitatem accommodatum suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & tres Missæ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Vt hic spiritus uoto satisfaceret, consuluerunt Theologi Colonenses: & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui postulabant quoq; monachi à suo superstite etiamnum abbate D. Gerardo Strailgen Morsensi. At hic saniori institutione atq; acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confusus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntiq; spiritui obijceret, se non esse sui iuris, uerū sub aliorū degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo facto, spiritus respondit: Dic Suppriori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionib. satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut respiceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constātiā, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulentā exitialiaque dæmonij studia, nunquam redijt, aliōq; migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoq; in usum reuocandam arbitraret.

FICTAE OBSESSIONIS CVRA-
tiones certa probatq; Cap.

XXXV.

Muliercula Bartholomæa nomi-
ne, quum in pago Vuell, præter
morem sub Missæ actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excel-
sis Deo, Germanica lingua caneretur,
mox uelut dæmonio correpta, in ex-
tasi conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione, in eo tor-
mento perdurans, donec absoluere-
tur cantio. Quum ad hunc actum ali-
quandiu coniuuaretur, nec tamen de-
ficeret femella, tandem à pagi domi-
na, Anna à Virmont, in arcem uocatur:
quæ humaniter & amicè causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci si-
neret, quum eadem essent uerba Ger-
manica quæ Latina, absque mutatio-
ne: eiq; hymnum Germanicum præ-
legit, & uerba interpretatur, quibus
nihil absonū, nihil impium, aut quod
ullam offensionis daret causam, ines-
set. Iubet itaque eam fortius animo,
se iam eundem hymnum Germanicè
cantaturam in cubiculo, præmonens:
& si illa deiici se pateretur, adhibiturā
se remedium, quod pellendo eiusce-
modi dæmonio esse cumprimis usui
didicisset, minitabatur. Ita mox in cā-
tionis initio, muliercula loco prius ob-
seruato, quo se prosternere uellet, in
terram prouoluitur. cui incunctanter,
uestitu prius leuato, domina prudens
& cordata matrona, simul cum filia,
uirgas imprimit acres, eo quo decuit
studio: illa interim retracta manibus
nefte, earum conabatur arcere titilla-
tionem. Extremis enim morbis, teste
Aphor. 6. Hippocrate, extrema exquisitè reme-
dia optima sunt. Hoc propinātū phar-
macum, contra huiusmodi dæmonis
insultum existere antidotum incom-
parabile, atque se à doctis uiris didi-
cisse, mulierculę denuò persuadet dq-

mina, hortaturque eam confidentiori
esse animo, neruum dæmonij hoc me-
dicamento iam esse haud dubiè infra-
ctum: eamque simul concinere iubet.
Sic dulci modulamine simul repeti-
tur cantilena, finiturque sine ullo com-
motionis indicio. Hoc comœdiæ actu
à famulis ante ostium obseruato, fœ-
minam illi egressam arripiunt, unaq;
hymnum alta uoce canunt: & consi-
lium hoc fuisse exturbando huic sata-
næ ut certissimum, ita & saluberrimū
compertum est. Oportet autē habere
delectū in usurpanda hac theriaca. nō
enim omnium oculis uno medendū est
collyrio: solū eius generis dæmonio
profligando præsentissimum citra ul-
lam mōram aut hēsitationem erit ale-
xipharmacū, quod hominem inuadit
exercetq; pro ipsius energumeni uo-
lūrate, arbitrio & libidine. Se ea ratio-
ne fuisse sanatā, à domina in arcē Vuel
reuocata Bartholomæa, coram me cō-
fessa est. Hic qualemq; sortitus fuit
effectum Canon 60, de his qui se simu-
lant dæmoniacos, qui ita habet: Eos
qui se dæmone correptos esse simulāt,
& morū improbitate eorū si-ram &
habitum simulatē præ se ferunt, uisum
est omnimodo puniri, & eiusmodi af-
flictionibus & laboribus eos subijci o-
portere, quibus hi qui à dæmone uerè
correpti sunt, ut à dæmonis operatio-
ne liberentur, uerè subijciuntur.

Se uidisse Romæ quēdam nomine
Iuliū, narrat Rondeletius, qui catale-
psi putabatur corripī, quoties illa Pas-
sionis uerba audiret, Consummatum
est. Voluit autē probare, num uerè cor-
riperetur, an fingeret. Quū itaq; simul
essent apud Alexandrum linguæ He-
braicæ professorē, & huius uxor fortē
in alterius gratiam recitaret duo illa
uerba, statim sacrificus hic extrasi uide-
batur affligi: eoq; uiso, alter baculum
adferri iussit, quo morbum profliga-

ret: proinde sine mora ad se redijt. Auit suspicionem, quod quum eo malo afficeretur, prius undiquaq; spectaret, ubi suum tutò reponeret caput. Auditum postea est, illum ob hanc simulationem missum fuisse à Venetis in exilium cum quadam meretrice, quæ simili morbo se prehendi simulabat.

Catalepsis à melancholico sanguine.

Porro figmentum non erat, sed catalepsis, à sanguine melancholico cerebri substantiam occupate, quam patiebatur puella in quodam pago non procul à Nemauso in Simeneis montibus. Hæc erat annorum uiginti quinque, nupta cuidam iuueni quem parum amabat: uixitq; tantum dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægitudine corriperebatur. Quam ob causam in parentum edes redijt, in quibus tandem à malo illæsa permanebat, quam mariti obliuio duraret: recrudescerebatur, quum de marito cogitaret, uel illius mentionem audiret: aut etiam quando ad illam insciam maritus fortè ueniret, priusquam eum uel uideret uel audiret. Quod si in uia aquæ hydriam gestaret, eam quandoq; deponebat, aliquot horas in eodem loco sedens uel decumbens, oculis & ore apertis, sine sensu & motu, nisi quod uentris & costarum infernarum muscoli multum mouerentur.

IN CONCVBITVS MALEFICIO quid faciendum. Cap.

XXXVI.

DE naturalis congressus, satanæ opera præpediri, curatione ita scribit Igmarus Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atq; maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt quibus ista eveniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè confiteantur, &c.

In cap. Si per sortiarias.

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensis decretum fuisse scribit Vlicus Mohitor, ut primum à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel frigidum, inspicerebatur, num alia illius impotentiae naturalis foueretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conuueret, qui suas interea temporis experiretur vires: utq; elemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs uacaret, quod matrimonij institutor Deus eiusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum. Huc accersantur etià, quæ in legitima maleficij curatione hastenus proposui.

Decretum in concubitu maleficio.

In Tract. de lamis & Pythoniis.

Novi & characteres in charta uirginea scriptos, & aduersus id mali, uelut arcanum summum celebratos, super quos septies legitur Psalmus, Eripe me de inimicis meis: ligaturq; charta ad uiri coxam. at mysterium hoc apud Acheronta sepultum malo.

Psalm. 140.

Cæterum ridiculam admodum, nimisq; religiosam curationem plerisq; bona fide ne prodant, in aurem exemplo insinuare uolui. Mulier Katharina Loe nomine, cuius mihi nota soboles, uiro nupta, hunc in initio comperit impotentem. Quare à uario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonii sacra Euerfeldi in ducatu Montensi, ubi degebat, ceream membra uirilil effigiem religionis ergò, ut à suo malo leuaretur maritus, suspendit offerensq; Sacrificus rei ignarus canone ad altare demissis oculis recitato, ut fieri solet, suspicit, priapumq; illum ce reura inopinatò intuitus, Tollatur demonium illud, acerbè inquit.

EXORCISMI QVANDO, ET quomodo, & à quibus adhibendi.

Cap. XXXVII.

PORRÒ si dictis rationibus nodum cedit inflicta calamitas, opusq; sa-

Quando adhibendi exorcismi, & quomodo.

Qualem oportet esse exorcistam.

Ephes. 6.
In concilio Carthaginensi 4.
23. dist. 8. exorcista. ca. 7. de Consec. dist. 5. c. omnia dicuntur de energumenis, id est, obsecris agitur, quibus manus imponebant exorcista.
Iuxta ca. 79. Synodi Aquisgran. sub Ludonico Pro. neque in Ecclesia, neque in domibus utebatur is exorcizare, qui non erat ab Episcopo ordinatus.

Matth. 17.
Marc. 9.
Luc. 9.
Joan. 14.
Matth. 21.
Marc. 11.
Luc. 10.

Philip. 2.

Act. 16.

Genes. 1.
Joan. 1.

Matth. 8.
9. 12. 17.

tanæ perdurat, eum increpare licet ex Christi doctrina. Marci decimosexto, quod credentes per eius nomen dæmonia sint eieciuri. Eapropter Apostolorum & primitiæ purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, consciētiæ bonæ testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, eiciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atque diuina panoplia circumquaque munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguere (qualem armaturā in huius Libri initio ex Paulo proposui) ne cum discipulis Christi dæmonium fugare nequeuntibus à Christo audiat: O natio incredula & distorta, quousque tandem ero uobiscum? quousque patiar uos? firmiter hinc infallibilis nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet; quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribite itē Lucas, septuaginta reuerfos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiā dæmonia subijciuntur nobis per nomen tuum. Atque autem illis: Videbam satanā sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcādi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine fleantur genua cælestiū, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomē sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris æterni uerbo creata sunt cælum & terra, & quicquid in eis constitit. Eius nutu in præcipitium ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Chri-

sti aduentum imperiumque horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo nunculo in sua custodia miseros mortales constinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbant. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniaca eiecit Paulus his uerbis: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi, exire ab ea. & exijt eadē hora. Sic à Petro iussi sunt dæmones egredi, qui uel unicū diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabāt: teste Clemente.

Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilarionis Palæstini eremitæ, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quem à teneris unguiculis dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syra quàm Græca lingua (quas tamen nusquam didicerat dæmoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non cureo quomodo intraveris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri Iesu Christi impero. In hoc nomine Simō apostolus simulachrum Solis comminuit: & Iudas Lunæ, dæmonibus inde uisibiliter Æthiopum forma expulsis. Dæmonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem dæmones similitudine canum inter monumenta commorantes secus uiam, prætereuntesque grauer lædentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconē clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse, traditur.

Ioannes Euangelista superato ueneno, dæmonē in Dianæ templo ductos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine Iesu Christi

Marc. 1. 9.
Luc. 4. 3. 9.
11. 13.

Act. 16.

Abdi. lib. 1.
Hist. Apost.
Li. 4. Recog.

Abdias ap. scop. Babyl. lib. 6. Hist. Apost. item lib. 9. 10. 13.

Ioannis euangelista in suo gando dæmonem contra magi Cynopem miracula.

Nazareni, ne ultra hic habitet. & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannē criminatione, maleficijs populum demeraret auocaretq; mortuos etiam se excire iactabat: quorū facie assumppta etiā dæmones apparuerūt, ē mari emerſi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuerſa multitudine redijt, præcipiens illis tribus dæmonibus, qui sub imagine hominū nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Cōcussis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peractō, Cynops se, ut antea, demisit in mare, atq; sic ex oculis hominum euauit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominū, ut inter uiuos ultra nequaquā connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitauit, nusquam apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi IESU Christi ex hac insula exite, nunquam redituri. & statim ab uniuerſorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopem, si forte ex freto resurgeret.

Sozomen. li. vii. c. 16.

Arsatius insignis confessor sub Licinio, uidit aliquando dæmoniacum quēdam gladio stricto per forum discurrere, & obuium quenque terrere ac fugare. Huic itaq; obuiam sese offerens Arsatius, Christum nominauit,

ac uerbo dæmonium expulit, obsessumq; liberauit. Verbo adhuc dæmones fugauit Paphnutius, teste Ruffino lib. i. cap. 4. Sic apparet, quantum uerē Christianis magistri nomen profuerit, & imitatio iuuerit.

Anno 1529, in turrem terriculamentis à multis annis inquietissimam Colonia Gallinaceam portam nuncupatā, religionis causa deductus est pius & doctus uir Adolphus Clarebach, ut die noctuq; acerbius torqueretur. At lemuriſ primā nocte ad ingenium consueto more redeuntibus, turbasq; & terrores citantibus, ad arduos ille conuersus orationes, eosdem ita uicit exturbauitq; ut talium umbrarum postea eo in loco fuerit obseruatum nihil, quum ille etiam inde eductus constanti Christianæ fidei cōfessionē uitam finisset, corpore flammis absumpto. Tantarum est uirium contra diaboli machinamenta seruens pij hominis ad Deum oratio. Scripserat autem distichon in dealbato turris pariete, digito denigrato carbonis puluere & aqua mixtis (quod atramentum & papyrus illi fuissent in carcere denegata) in hanc ferē sententiā: Vbi Emanuel, nullus terriculamentis satanicis relinquitur locus.

Adolphus Clarebach officarius m. 110.

Hæc est cōiuratio, hic uehementisq; exorcismus, hic modus fugandi dæmonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communē uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longē quidem exuperans eum, de quo Alchimici halucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memorialia, hæc purissima signa, hæc nostræ in ex-

Isaia. li. Ephes.

inexturbandis demonib. ceremoniarum, paucis contentar, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cælo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, contemptris laruarum, simulachrorum perosa, necthuris nec meri indiga, uniuersis manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra & species mortuorum contemnens, & inania terriculamenta, & noctium occuracula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam uincens, & quicquid unquam ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, & dæmones expulit Christus. Si ergo securè operari uoles, necessariò illud Pauli consilium ob oculos pone: Quodcumque facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri IESU CHRISTI faciatis. Hoc est salutiferum medicamentum: quin ipsa panacea, uel potius hæc salus nostra & medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait, Dæmones adhuc contremiscere, quando Christi nomen inuocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præstigiæ, nulla maleficiorum ostenta, nec ulla dæmonij opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citius euanescent. Proinde à Lactantio quàm uerissimè dictum est: Dæmones iustos, id est, ueri Dei cultores metuere: cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorum uerbis uerberati, non modò se dæmones esse consentunt, sed etiam sua nomina edunt. Quia nec Deo, per quem adiurantur: nec iustis, quorum uoce torquentur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamque exire proclamant. In hoc ordine curationis,

Matth. 8.

Colossen. 2.

Lib. 2. c. 16. de
Orig. erroris.
Idem apud
Clem. li. 9. Ro
607.

Scripturæ sacræ fundamento innixæ, nullâ erroris suspitione, nihil idololatricæ, nullâ blasphemiarum opinionè foueri, luce meridiana clarius cõtuemur.

DÆMONIA EIICIENDI

modus Ecclesiæ ueteris. Cap.

XXXVIII.

CÆterum ne quis hoc nostrum consilium uelut ab usitata nostrorum hominum ecclesiastico rum ratione alienum calumnietur, & explodendum decernat, bona fide hic beati Clementis uerba subiungam, quibus pellendi satanæ formam in Ecclesia ueteri & puriore familiarem, nostroq; præscripto conformem, pulchrè describit lib. 8. capite 32. de Constit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exorcista non ordinatur: spontaneæ enim beneuolentiæ est hoc certamen, & gratiæ Dei per Christum superuentione Spiritus sancti. Nam qui accipit charisma curationum, per reuelationem à Deo declaratur, quum pateat omnibus gratia, quæ est in ipso. Et libro eodem, capite 7. Postquam exiuerunt Catechumeni, dicat diaconus: Orate energumeni, hoc est, uexati ab immundis spiritibus: intentè omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum, & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta sua à uexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia cõdidit. Etiam atterè oremus, Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiat. Et Episcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripuisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici:

10

20

30

40

Energumeni.

Cap. 8.

T mici:

mici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquā passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è caelo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccatur abyssi, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domini manet in æternum: quem laudant

Iob. 3. infantes, & lactentes benedicunt: quē

Psal. 103. celebrant & adorant angeli: qui aspiciunt super terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant:

Nahum 1. qui minatur mari, & siccatur illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat

Iob. 9. super mare sicut pauimentum: unigenite Deus magni patris filii, increpa ipsi

ritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in sancto Spiritu in secula, Amen. Consentit his Augustinus, de utilitate credendi, cap. 22. Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam contrariamque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesque uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit, egitque sine peccato, ut in ipso sacerdote atque sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum IESUM, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo.

IVDICIVM PHILIPPI MELAN-
chibonis de demoniacis, ex Epistolarum
libris. Cap. XXXIX.

ETh sunt interdum physicae causae furorum seu *παρορσους* seu *μανίας*: tamen certissimum est, dia-

bolos in aliquorum hominum corda ingredi, & efficere furorē & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis remedijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum ageretur à diabolo, post cruciatus loquebatur Græcè & Latine de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo, *ἔσται ἀνάγκη ἐπὶ τῷ γῆς, ἡ ὄργη οὗ τοῦ λαοῦ τότε.*

Ante annos sedecim erat in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus eius subito extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum precationes pro ea factæ, & consulto omisæ sunt aliæ ceremoniæ.

30 In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum ageretur à diabolo, interrogata, quis uersus Virgilij sit optimus? respondit:

Discite iustitiam moniti, et non temnere Diuos.

De illis miseris uirginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significatur pænæ Italiæ & aliarum gentium. Nec uerò dubito uera piorum precatione tolli id malum, & expelli diabolos posse. Restet etiam facient, siqui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum IESUM Christum, serid præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant: & de uenturo iudi-

iudicio filij Dei, in quo malicia diabolorum ostendetur, palam uniuersæ ecclesiæ dicent, & de pœnis diabolorum. Sed hæc fieri oportet serio, & omit- tendæ sunt ceremoniæ *απολατρικαί* & lustralis aquæ & falsarum inuoca- tionū Cornelij & similium. Scio plu- ra exempla, in quibus profuisse pio- rum precationem certum est.

INEPTVS MALEFICII BESTIA-

*rum curandi modus vulgaris, tempe-
statis item sedatio impia.*

Cap. XL.

CVius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uul- garis illa & aliquandiu malè in- olita maleficij per quemcunque ine- ptum, & quandoq; bis cecum, curadi, & dæmonis eliminandi ratio, me pro- fectò latet. Nam præter inutilem cere- moniarū congeriem, exorcismos ij ho- mines adhibet diros, ne dicā blasphe- mos: Stentorea adhæc uociferatione, profusorūq; uerborū turbine, uiolen- ter abigere dæmonē uelle uidetur, E- uāgelia à proposito diffona, Symbolū Apostolorū, orationē Dominicā, salu- tationem Angelicam, & nescio quæ a- lia, iterū atq; iterū repetentes. Quor- sum hæc ad satanæ expulsionem con- ferent? ubi mandatum, ubi exemplū,

*Bestijs & re-
bus inanima-
tis conuerti-
ones superstiti-
osa applican-
tur.*

apud Christum, Apostolos, uel eius di- scipulos, siue etiam primitiæ Eccle- siæ ministros? Rei propositæ non re- spondet uerborum intellectus. Chri- stus, eiusq; imitatores in fugando dia- bolo cōuenientibus sunt uul uerbis. Il- lam aut uerborum recitationem cum instituta actione minimè coherere, ne- mo non uidet. At abominabile suum sacrilegium ponderent illi, qui eum modum nedum usurpare audent, ue- rum etiā bestiis & inanimatis rebus,

nis Dei nūcupationem solenniter ap- plicare, item signum crucis cum ora- tione Dominica & salutatione Ange- lica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referunt authores) uaccæ consecrare non uerentur. Hos ut minimum in se- cundi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addam, sentiunt alij.

*1. secunda
part. quæst.
2. cap. 7.*

10 Describit præterea Iacobus de Chusa Chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis cōsecrantur, & quo- modo panem cum aqua gustari oporteat nouem diebus cōtinuè, quibus etiam recitabuntur tria Pater noster & Ave Maria in honore sanctæ Trinita- tis, & sancti Huberti, &c. aduersus quē- cunq; morbum tam hominum quàm pecudum, item insultū satanæ, & mor- sum canis rabidi. At bonas horas hūc nimis malè collocasse sentio. Alibi e- iusmodi sale asperguntur, & thure cō- iurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ,

Consilium item cōtra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Pa- schali de candelā Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à supe- 30 riori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa cera candelam paruam: & tunc in die Dominica surge manè, & accen- de eeam, & accipe lumen illud, ut stil- læ aut particulæ cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ss. & combure illud ani- mal modicum cum lumine illo bene- dicto infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candelā, affige ad modum crucis circa 40 stabulum supra ianuam aut sub ianuā, ubi animalia solent intrare & exire: tunc illo anno animalia tua non infi- cientur à maleficiis.

Benedictionem in super hanc peco- rum, quibus abstrahitur per incubos

T 2 lac,

lac, &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarū, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponatur in modum crucis super crucem præfatam, & tegantur hæc de cera consecrata in uigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignū crucis de ramis palmarum prostratis ante crucem in die Palmarum, & tūc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrotano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestiis: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua cōsecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut supra, &c. Item, Istud etiam ualet contra omnia maleficia, siue sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestiis: & sic de alijs, ut infra. Item, Præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruicia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† IESVS Nazarenus † rex Iudæorū †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo thau r. Istud præscriptū ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut potibus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut supra. Hactenus ille.

Idem adhæc hominum genus in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stola momento.

Huc accedat lactis uaccini restitu-

tio per consecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreueldienfi, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis laetis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atq; suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdā mulierculæ ob maleficium suspectæ ædes progredi, consistereq; aliquādiu cum ualido & frequenti boatu illæ uidebatur: deinde ad stabulum regressæ, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in igne sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis coniiciuntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangelium Iohannis. In principio erat uerbum: atq; signum crucis undiq; contra tempestatem ante & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter reperierit exorcista, Verbum caro factum est: & toties annexerit, Per Euangelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitiū committere uidentur, quod in alijs emendare cupiūt: & ut ille canit poëta Satyricus,

Dum stulti uiuant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimāt rationem præstigiatorū & incantatorū? Et tamen ista & similia nō in leuibus solum experientur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysticis & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quo-

Ridicula consecratio

Grādinis & tempestatis in maleficio nata se latius perstritosa.

Ab Augustino interdictum, & legitur 26. q. 7. nō obseruatum.

quoq; haud dubiè impingitur, quam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finire, & exoptatum finem interdù consequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Actum cōfitebor illis: Nunquam noui uos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed spontè: ut impietatem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Redè itaq; D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumeti, ait: Si Salomon fecit exorcismos eo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogendi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tēpore illo fecit, qui idola adorauit, ut intelligatur eū per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

SI IUMENTA PRAETER NATURAM quid pati uideantur, item contra uenena, quid faciendum.

Cap. XLI.

SI uerò præter naturam quid pati iumenta credantur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sæpe in pascuis uenena uel depascatur, uel spiritus attractu illiciant) primū omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copioseq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Cōstantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitramur, successum toleranter expectantes. Quæ si minus iuuerint,

Columella de re Rust. lib. 6. & 7.
Cæsar Cōst. lib. 17. 18. 19.

sed morte armētum abripiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra euidens Dei mādātum, impiè confugiendum. Hi nanque imitatione sacrilega comprobare uidentur M. Catonis idolatriam, qui in agro lustrando certis utitur ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atque uotis Telluri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescāt: rapis quoque obsecratis dum seruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti fulis, ut ager pecoraq; seruentur.

Suffimentum autem animantium morbis prohibēdis utile, legitur apud Vegetium, qui licet id quoq; lustrare animalia, fascinum tollere, dæmones fugare, & grandines inhibere, ab alijs malè persuasus scribit: tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum quàm animalium morbis resistere, & aërem defecare addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j. opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an. unc. sex. salis Ammoniaci unc. ij. salis Capadoces, cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis femine, an. unc. iij. lapidis hæmatitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septē. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ, an. pondera iij. ossa sepiæ numero 7. auri semiunciam, ballucæ siliquæ. Hæc uniuerfa cōmiscantur, & succendantur. Sed si memoratos lapides aut in-

T 3 uenire

Job. 1.

De re rust. cap. 142.

De Arte uete. lib. 1. cap. 20.

uenire nequiuertis, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

*Pecora debent
se maleficio
acta.*

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodā latomo apud Barauos factum memini, qui stabula ingressus, lupi sterco clām in præsēpib. abscondebatur: cuius odore, ut uoracis sui horis præsētia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, uirō citroq; exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rusticici incantamētum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ actorem, uelut è specula hæc obseruantem, atq; sanandi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui testā fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunq; ex hac professione ciebat: à uiris tamen bonis admonēbatur, ut maturè eiusmodi fallitati renunciaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

*Contra uenena
fascium quid
faciendum.*
Perro contra quæcūq; uenena, oblata philtia aut cupidinis pocula, medicorū imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine ex relatu, circumstantijs & symptomatibus ortis, si non in ueneni essentia absolute cognitionem, saltem ad eius qualemcunq; coniecturā illi peruenerint, quā ocyssimè (in mora enim hic sæpe periculū existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quam poterunt artificiosa & exacta methodo ad moliti euestigiō manum, alexiteria, & quæ ars dictabit, ordine administrent. Venena, eorumq; assumptorum uel alijs inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorum nouit schola: nec ea hic explicare, potestri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare contingat, mortis aleam profectò haud rarò, etiam si pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemq; cordis uitalem fomitem feriente, experiuntur infelices.

DE MAGORVM INFAM

MIVM, LAMIARVM ET

ueneficorum poenis.

Lib. VI.

QVOD MAGIS INFAM

bus uarijs diuersa sit irroganda

pœna. Cap. I.

Vo' b meam hic sententiam à uulgari, & iā multis annis inueterata opinione dissonā, uelut appendicem, quinq; superioribus Libris annectam: non mihi professione medico, uerti debet ui-

tio, quasi uocationis meæ sepes transiliam. Veritatem enim in profundo absconditam inuestigare licet cuilibet, nec illi uetustatis auctoritatem præponderare oportet illam. Negocium uerò illud dæmoniū tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrinthis, ut non facile quis hinc se explicet, etiam si ducem habeat emunctorum narium Theseum; inde si aliquis pro

pro ingenij modulo ueritatem elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuuandus, suamq; meretur laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non concedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quàm uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iurisperito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuidebimus medici, sed eum cum fenore honorem libenter etiam deferemus, si in re apud nos magis placitis aut longi usus obseruantia, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui cōtrouersa, ingenuè suam interponere uolet sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam uis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reiiciendâ autem, si à ratione comperiatur aliena.

Cum bona itaque Iuriscōsultorum uenia dicam, magos infames uarios quum suprâ multo discrimine à sagis & ueneficis meritò distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna. Quotquot enim magorum nomine dignatus sum, ij non ignoranter, aut coactè, sed studio sedulaque uigilantia, factis etiam grauib; impensis, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustra, libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exugant diaboli mancipia & nutricij. Tales post non uulgarem, sed eximiâ suo doctori primario præstitam operam, merita donantur ut strenui discipuli laurea, qua is suos cōhonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitum

rapit: nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adacti, satanæ nuncium remittant, ac maturè respiciant. Eiusmodi magos olim capitali supplicio multauit Moses. Fuisse item postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementem liquet. Ille, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo antè uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinâ proiecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus, sed metuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudææ Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoque Cassiodorus, Athalarici regis Gothorum esse sententiam: Maleficos, uel eos qui ab eorum nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Ciceronis sententia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis Romanorum legibus conscriptum esse: Ei qui has artes exercuerit, supplicium sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expertum artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim plerique magi non ita extremè cum aliorum iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadâ, quam ex uoluntatis & studiorum consensu cum daemonibus contraxerunt, societate, recitata superstitionis uel impiæ coniurationis formula, uel submurmuratis secretò insulis uocibus, cuiuscunque formæ requisitæ imaginem aut spectrum, præstripto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aëre aut alibi ostentat. nihil autem uerè in rei essen-

Magis omnibus non eadē debet infligi pœna.

Leuit. 24.
Deut. 18.
Lib. 3. Recog.

Abdi. lib. 9.
hist. Apost.

Lib. 10.
Recog.

Lib. 9. ca. 15.

Lib. 8. ca. 19.
de Cui. Dei.

Exod. 7. 8. *Magorum alios non ual de ladicium puna.*
tia, non phantasticum uel imaginariū, hac ratione præstare hi queūt: quem admodum omnes Pharaonis magi, eisdē cum his hominibus professio- nis & potentia, nihil præter rerū præstigiolum exhibuere faciem. Hoc ma- gorum genus non perinde alijs no- xium, ut repudiata dæmonum cōmu- nione ad mentem redeat pœnitens, & admonendum & compellendum est. Idem in republica ritē composita circumforaneis illis præstigiatoribus & ioculatorijs *dyblistis* meritō acci- dat, ne ea impunitate, curiosarum re- rum studiosæ plebis oculis cautē in posterum insidientur.

Quicūq; uerō diris execrationibus, exorcismis, precationibus, blasphemo nominis diuini cōtra secundum Præ- ceptum abusu, barbaris uocib. autho- rem prodentibus, quēcunq; effectum præter naturæ ordinem, aduersus uer- bi diuini institutam à Deo rationem extorquere, in reb. serijs uel ludicris satagunt: ij ut curiosarum artium ad propriam perniciem cultores, saniori doctrina primū instituti, stricta lege coercendi sunt, & ad resipiscentiā co- gendi. quōd si præfracti perseuerent, arbitraria esto multa, qua cōstringan- tur, ne tandē in legem contra blasphe- mos à Mose latā deliquisse iudicētur.

Leuit. 24.

Magorum religiosorum multa.

Cæterum magorum plurimi pro- fessione sunt religiosi, quos uocant, qui occultam mentiti artem, malefici- ij dignotionem curationemq; iacta- re non uerētur. Nam si morbo aliquo cōtumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis conflictetur, atq; eorum fictæ confusus scientiæ, cōsiliū qua- rat, maleficium esse uel incārationem persuadent morbum ex naturali cau- sa ortum, medicisq; doctioribus non obscurum: additis etiam iudicijs, qui- bus uelut digito commōstratur inno- cens sepe femina. Morbum hac ratio-

ne comminiscuntur, & inuincibilem calumniam infanti impingunt, illuso- res utroque nomine non modō inter perniciosissimas iniqui quæstus *ap- nias*, adulterinæ monetæ (quōd pieta- tis prætextu alios inescunt, & dæmo- nio deuoneant, offerantq;ue) archite- ctos & falsarios reputandi, uerū e- tiam illis qui libellos spargunt famo- sos annuerādi, & uelut ciuilis, ne di- cam publicæ trāquillitatis turbatores censendi, si hoc controuersiarum & a- trocissimorum odiorum, quib. miser- rimē cōflictantur intonantq; uicinia, pagi & urbes, feracissimum semina- rium, ad iustam trutinetur bilancem. Suos tamē hi inueniunt patronos, ob religionis fortē titulū. Hos enim qui tangit christos, Dei configere pupillā clamatur. Hoc grande nefas, & morte piandum. Interim tamen, ut minimū, ab hoc instituto coercendi sunt, à bo- norum fructuione suspendendi, uel e- tiam exilio puniendi: at pro sceleris enormitate, ijs quorum interest, ne su- tor (quod dici solet) ultra crepidā, pœ- nam decernendi, augendi uel immu- tandi potestatem relinquo.

Zach.

In horum magorum albo censendi suo quodam iure, quotquot contra di- uini uerbi maiestatem & genuinum usum, in medicinæ, omnium artium & sacratissimæ & utilissimæ, non to- lerandum despectum, contra quos- cunq; tum hominum tum bestiarū morbos, salem coniurationibus uer- bisq; sacris huc contortis execratum, & aquam eadem potentia expiatam propinant. Huc accedunt qui exorcis- mis uerē uirtutis exortibus, aut in con- ditis incongruisq; uerbis, sacro ali- quo nomine, uel diuinæ Scripturæ uo- cibus, scitē fucatis ut dolus lateat, te- ste Augustino: uel sacris aut aliqui horrissonis sine intellectu dictionibus recitatis aut scriptis, & collo suspēsis, aut

Magorum medicorum puniunt.

aut alicubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transiisse fatendum est, & propterea redarguendi acriter refrenandique, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriusque, & actores, & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas, serò querantur.

QVAM POENAM ARIOLI,
Qui in annulo uel uitro captiuum circumferunt demonem, mereantur, & quod magici libri sint exurendi.

Cap. 11.

Diuidi & arioli ut Reipublica turbatores & falsarii habendi.

Pleriq; insuper magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur: & res perditas quis suffusus fuerit, aut ubi eæ reconditæ sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel *per auris* fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiam quam ignorant: uel propria compulsi malicia, ut fraudent: siue auariciæ illecti studio, ut quæstum fraudulentem faciant, etiam si interdum per satanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, gloriètur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiam aliquib. exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicètur, peragant: utrique mendacijs & mendaciorum auctori, uelut testi certissimo innixi consilijsque, non ita impune tolerari debent. Furti enim aut alterius sceleris notam incurrunt ijs qui hic ut innocentissimi agnoscuntur, ita & ille si nomen inter uicinos antea semper uixerit pacificè: at hoc notati cæterio præter meritum, calumniam in posteritatem multam sustinent, ut hac ratione graui simultate & odio diuellantur conturbenturq; numerosæ familiæ, & celebres uiciniae antea continuo pacatissimæ: discordiæ itaque huius exitialis & calumniarum exe-

crandarum auctores, non alio habendos esse loco, quàm sediciosos Reipublicæ turbatores & falsarios, equidem sentio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitrariam pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodam ariolo Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Cæsarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enim uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinae hominibus cōstitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier, in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumq; ista facit, & ob istas abominaciones excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochusias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico illos publico edito designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec pœnas idem ille euasit debitas, quod huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manassem quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiterque puniti fuere,

Leuit. 10.

Pœna diuini, magi & uenefici à Mose constituta.

4. Reg.

1. Reg. 28.

V

quod

quod diuinos sustinuerint, 4. Regum 17 & 21. horum etiam meminit Elaias cap. 19. & 44.

*Forum qui
in annulo uel
nitro demo-
nem capti-
uum circum-
ferunt, pena.*

Suus hic locus quoque debetur ijs, qui, ut ipsis ipforumq; uoluntati obedi-
at, & ad nutum respondeat, misere-
rum circumferunt dæmonem, in dedi-
tionem extremè suffribus & ceremo-
nijs adaçtum, & iam annulo ab auri-
fabro sanè subtili artificiosoq; incar-
ceratum: item qui eundem ostentant
in duro, nec fragili scilicet crytallo,
aut uitro (mirū est, id à diaboli, ex tar-
taris continuè ardentibus euolantis,
calore non colliquefcere) tam stricte
& irremisse concatenatum, ut suis so-
lūm pūc dominis, uelut seruus cap-
tiuus & mancipium, suam diuinando,
aut res abstrusas detegendo, strenuè
præstaret operam. Sic ipse natu-
ralis postulat ordo reciprocus, ut do-
minus serui dominus, ita & seruus do-
mini seruus. Hi quum animę suę con-
sulant malè, & alijs imponant, impie-
tatisq; inquinamentum affricent, mi-
nimè tolerandi sunt. Præclarum iu-
stæ pœnæ, imitationeq; dignissimum
exemplum ante paucos annos in hu-
ius professionis hominem, Iacobum
Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem,
Arnhemix apud Geldros proposue-
runt, promulgaruntq; Cæsaris autho-
ritate eximij uiri Senatorij: eius ordi-
nis clauum uigilanter gubernate am-
plissimo doctrina, existimatione &
prudencia uiro D. Adriano Mario Ni-
colai, cancellario mihi multis nomi-
nibus obseruando. Annulum ille cir-
cungestabat, in quo exorcismis colli-
gatum putabat dæmonem, quem et-
iam singulis quinque diebus, ut mini-
mum, alloqui, & de rebus nouis alijs-
que consulere, ut ipse ait, oportuit: li-
bros quoq; maleficas artes coniura-
tionesq; impias continentes habuit,
qua occasione nō modò hominum &

*Adrianus
Marius Ni-
colai Geldria
cancellarius.*

bestiarum morbos ex maleficio ortos
ab alijs discernere, sed & curare uo-
luit. Quapropter post suos carceres,
heros ille publico loco ante ædes Se-
natorias circa forum solēniter specta-
torum corona cinctus, malleo simula-
tum captiui dæmonis carcerem, annu-
lum uidelicet, postli impositum, sentē-
tia ritè lata aperire, atq; omnino per-
fringere cobeatur, eoque modo ca-
ptum libertate donare: nisi fortè uio-
lento mallei impulsu contritum dæ-
monē credat is, qui annuli solido mu-
nimento illum constringi posse ratus
fuerit. Accessit quoq; ut libros in i-
gnem idem ille conijceret: astaretq;
tantisper, donec flāmæ eos absumpsis-
sent. Exilio insuper puniebatur, post
exolutas huius actionis causa factas
impensas. Actum Arnhemix, 14. Iulij,
Anno 1548. Eadem ratione erūt cry-
stallus, uitra, & reliqua nefario usui
consecrata organa, sententia solenni
condemnanda, & palām infringenda.
Horum artificibus & patronis pro de-
licti magnitudine, ex æquioris magi-
stratus arbitrio irrogabitur pœna.

*Annulus,
crystallus, ui-
tra, & reli-
qua nefario
usui consecra-
ta, solenniter
infringenda.*

Porro de curiosarū harum artium,
uel potius præstigiorum libris quid
decerni debeat, ne quidē in quæstio-
nem uocādum: quum non modò Ro-
manorum exemplo, qui licet Ethnici
essent, tamen Mathematicos & incan-
tatores Senatusconsulto ex Italia pel-
li, & eorum libros concremari uolue-
runt, aboleri illos oportet: uerū etiā
quod memorabile & posteris omni-
bus sine controuersia imitandum hic
exemplum legamus in Apostolorum
Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione
Ephesi comburuntur cuncti ed com-
portati execrationum libri, pecuniæ
quinquaginta millium precio æstima-
ti. Hermogenes item magus libro-
rum magicorum copiam magnam of-
fert Iacobo apostolo, qui exurebatur.

*Magorum li-
bri palām ex-
urendi.*

Act. 19.

*Abdus lib-
4. hist. ap. 19.*

Eos

Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina combussisse, tradit Achanasius de Humanitat. uerbi. Imperatores item Honorius & Theodosius constituerunt, eiusmodi libros sub episcoporum oculis consumi flammis debere. Similes quoque congestos tenebrarum libros uti damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorsusque corrumpi uoluit Vlpianus Iuriscōsultus, l. cætera. §. i. ff. familiæ hercisc.

Huc uniuersum illud diuinatorum dæmonia corū theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiā accusatus est L. Apuleius à Sycionio Æmiliano, coram Claudio Maximo Africæ proconsule: & ut quidam uolunt, damnatus: licet plerique secus arbitrentur. Carolus vii. Galliæ rex Egidium regni Marischalcum suspendit ob magiam. De pœna maleficorum apud Perlas, & Gyge, Plutarchus in Artaxerxe.

QVID LEGES ET DECRETA
de magis, & ariolis, eosdemque consulenti-
bus statuunt. Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorū colluie proposita statuunt, subiiciendū dixi: potissimum uerò, quod ab ijs quoque obijcitur, qui Lamias in tempestate cienda & grandine prouocando aliquid posse contendunt, illud est l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elementa turbare, uitam insonitum labefactare, non dubitant, & * manibus accitis audent uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Data Non. Decemb. Constantino Aug. i. x. & Iuliano i. consilibus: quorum ille Constantinus secundus dictus, hic non multo post Cæsar factus, & tandem Apostata cognominatus. Lamias autē no-

stras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitare, quemadmodum nec ullum hominem, nec demones cogere ut alijs noceant, posse, satis superque demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minime concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominū insidiantur, ei que tim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur, & sunt: eæ ex hoc edicto puniantur.

Item lib. 9. Codicis, Imperator Constant. A. ad Maximū: Nullus aruspex, nullus sacerdos (id est, ueritæ magiæ doctor) nullus eorū qui huic ritui assolēt ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam: sed huiusmodi hominum amicitia, quamuis uetus, repellatur, conremando illo aruspice qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando post ademptionem bonorū, qui eum aduocauerit suasionibus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aruspice consulat, aut mathematicum, nemo ariolum: augurum & uatum praua consensio conticescat, Chaldaei ac magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgius appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur: sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas. Idem Imp. Constant. A. & c. ad Thaurum præfectum prætorio: Etsi excepta tormentis sunt corpora horribus præditorum, præter illa uidelicet crimina quæ legibus demonstratur: etsi homines magi, in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatem, si quis magus, uel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus uulgi cōsuetudine nūcupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certe augur uel mathematicus,

Vide lib. 3. cap. 16.

Contra diuinos, magos, sacrilegos, & ueneficos lata Imperatoris leges.

Chaldaei, uel et malefici.

August. de Ciuitat. Dei lib. 8. cap. 19.

Fulgos. lib. 9. cap. 3.

Alias manus accitos.

maticus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaria fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eculeo traditus, unguis que sulcantibus latera perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinando debet cessare: & contra faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldaeos, nec maleficos: & qui contra fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de Iure uero Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos. & c. ex tuarū. extra, de Sortilegis. & c. fin. d. tr. ubi Glossa. Bart. Salicet.

Ulpianus in litem apud Labeonē. 30. si quis. ff. de Iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquā illicitam diuinationem pollicentur, iuxta l. nemo habet. C. de Mathemat.

Diuinatio diuinorumq; confusa in Tolerano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur. Gregorius 3. cap. 12. suorum Decretorum. 26. q. 5.

c. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atq; sortilegos fraternitatem tuam pastoralis ue-

hementius hortamur inuigilari custodia: quod si emendare se à talibus nolle reperiis, si serui sunt, uerberibus. uolumus castigari: si uero liberi, in clusione digni, districtamq; sunt in pœnam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedium posse cōferre, & c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Item ex concilio Ancyritano, can. 34. Qui diuinationes experit, & morem gentilium subsequuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant secundum gradus penitentiae diffinitos. Gloss. Secundum legem isti concremantur: sed ille in cuius domo hæc sunt, post publicationē bonorum in exilium mittitur: ut C. de malefic. l. nullus. In hac Synodo etiā generali decreto damnatur incantandi ars & sortilegium, ut à diabolo inuentum & perniciosum, & iubentur ecclesiarum administri, id genus mali ex ecclesijs eradicare penitus. Dānari adhuc præcipitur illa maleficarū opinio, qua mulieres dæmonum illusionibus seductæ, putarent sese noctu cum Diana equitare in bestijs quibusdā, & multa terrarum spacia peruolare: quum tamen nihil earum rerum uerè fiat, & tantum præstigijs diabolorum decipiantur.

Item ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos aut sortilegos in domū suam introduxerit, quasi ut malum fortas mirant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinque annis penitentiam agant.

In Pannonia
wio seu De-
creto D. Iu-
nus Carnothi
si episcopi,
d. h. & u. de di-
uinationibus
& incantatio-
nibus, ca. 61.
Phylacteria

26. q. 5. m.
Qui dicit
nationem

Item

*Incantatores
ecclesiasticos.
ad q. r. c. non
oportet.*

Item ex concilio Laodicensi, can. 36: Nō oportet sacris officijs de ditos uel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum uincula probantur: hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

*ad q. r. c. Si
quis Episc.*

Item ex concilio Toletano 4. ca. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut huiusmodi, aut certe augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat: ibique penitentiam perpetuam deducatur, scelus admissum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quod quosdam incantatores atque sortilegos fueris insequutus: & omnino nobis sollicitudinem ælulumque tuum gratum fuisse cognoscas. Studij, enim tui sit, sollicitè querere: & quoscunque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab Ecclesiæ communione pellantur.

Item ex concilio Carthaginis, ca. 89. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhaerentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. ca. 1. quæst. 5. episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborant, ut perniciosam & à Zabulæ inuentam, sortilegam & magicam

artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiusmodi scelera sectatorem inueniunt, turpiter dehonestatum de parochijs suis deiciant. Ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuota, sciens quod subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui reliquæ creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia.

Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonici qui est de sexennio subiiciantur. Eidem poenæ subijcere oportet eos, qui ursas aut similes bestias ad lulum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatum, genealogiam, aut similia uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores & amuletarios & uates. In his aut perseuerantes, nec mutantes sententiam, nec fugientes hæc perniciosa & ethnica instituta, omnino deiciendos ab Ecclesia definimus, sicuti sacri Canones dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communicatio? aut quæ concordia Christi & Belial?

Ex Concilio Agathensi, ca. 3. Perquirendum est, si aliqua femina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum immutare se posse dicat: item, ut de odio in amorem, uel de amore in odium conuertat, ut bona hominum aut damnet aut surripiat: & si aliqua est, quæ dicat cum dæmonum turba in similitudinem mulieris transformata, certianodibus equitare super quasdam

W B hea

bestias, & in eorum consortio annumeratam esse, talis omnimodo scopis correctæ, ex parochia eijciatur.

Hic nulla in legib. aut decretis, Lamiarum à nobis descriptarum, aut attributorum iisdem scelerum fit mentio: quare nec eorundem poenis subijci illas oportet.

Quamcunq; item diuinatorem autem cõdemnat lex Mahumetica, affertq; Deum solū arcana & futura nosse: quare à Mahumetanis Inquisitoribus nonnunquam apprehenduntur, conijciunturq; in uincula illius discipline sequaces.

Subiungam hic Ifychij sententiam lib. 2. comment. in 7. cap. Leuit. Quicunq; omnia & diuinationes & purgationes, uel dies & tempora custodiunt, multo aut magis magi & uenefici, abominabiles sunt apud Deum. Et lib. 6. comm. in 20. cap. Leuit. Non quaecunq; peccatum esse, declinare ad magos uel ueneficos, prædiximus: in utroque enim à Deo receditur, siue sensibiles Pythonicos & ueneficos, siue intelligibiles dicas, id est, eos qui nomine Christi falsa prophetant deceptores & adulatores, qui ueneficis sermonibus auditus multorum corrumpunt, ut à ueritate quidem auditus auertant, ad fabulas & errorem cõuertuntur. Item: Pythonicum esse uel diuinum siue incantatorem, nimis iniquitatis est. Qui enim talis est, & ipse corruptus est, & alios in sua iniquitate corrumpit. Cyprianus lib. de Duplici martyrio: Qui magicis artibus utuntur, tacite Christum abnegant, dum cū dæmonibus habent fœdus.

DE MAGORVM INFAMIVM ET
diuinorum poenis edicta Imperialia Germanica. Cap. III.

DEcreta adhuc contra magos infames & diuinos promulgata inter statuta Imperij Germani-

ca de Actionibus criminalibus & torturis, hoc loco adiungam, paucis me subiecturus explicationem.

Artic. 17. Ex indicij magi infamis uel cuiuscunque alius diuinatorem artibus, nullus carceri tradetur, aut questionibus subijcietur: magus aut ille & accusator poenas propterea dabit. Si quoq; iudex ex eiusmodi accusatione magi processerit, is puniti hominis impensas, cruciatus, iniuriā & iacturam præstare rependereq; tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere artem magicam uoluerit, siue eadem aliqui fuerit minitatus, & in commodum sequatur: uel idem incantatoribus aut incantatricibus familiariter usus fuerit: uel suspectas eiusmodi res, modos aut uerba incantationes spectantia usurpauerit: atque idem ille talis magi nomen sustinuerit, indicio hæc uidentur rationi satis consentanea sufficientiaq; ut questionibus subdatur.

Via autem qua iam proceditur, multo est alia, dum solum ex maliciosa accusatione, uel falsa aut imperita suspicionem ineptæ rudisq; plebis, uetula à diabolo delusa & obfusa, quinimò maleficio à dæmonio læsa in terribiles latronum speluncas, & cacoðæmonum antra à præfectis conijciuntur, & mox crudelibus tortoribus excarnificandæ traduntur, excogitatis multifarijs ineffabilium tormentorum modis tyrannide non toleranda. Nam uelint nolint, sint & innocentissimæ, non tamen à cruenta hæc carnificina prius desistitur, quàm delictum illæ confiteantur. Sic fit, ut temporis momēto semel inter sanguinarios eiusmodi homines in innocentia semel Deo suam offere malint animam inter flammās, quàm tragicorum truciūq; tyrannorum phalarides & equuleos continud sustinere. Si uerò torturarū acerbitate uitæ inter carnificum manus expirent, uel spi-

spiritu vitali viribusq; eousq; fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamque reddant, eho cum iubilo exclamatur, eas nimirum sibi uim fecisse (quod & ex cruciatuū uehementia & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse.

*Notatur ini-
qui iudices,
nec ullo modo
aquis magi-
stratus.*

Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renū, 10 ipsius abstrusissimæ etiā ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palam fient, o uos præfracti tyranni, o iudices sanguinarii, hominem exuri, & cæcitate ab omni misericordia procul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimum uos prouoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulchra & cōculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniorum ultio- 20 nem exactura. Tum palam fiet uestra Euangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrum eructant: tum experiemini quanti apud uos uerbum Dei uerbum fuerit: tum remetietur uobis eadem mensura, qua emēsi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obuijs, hæc demonstrauero haud difficulter: sed 30 unico iam desinam, reliqua præter ea quæ sparsim in toto hoc Opere leguntur, mundo tempore suo ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficijs suspicionem mulierculas duas torturis distractas exussit, quarum altera cruciatuū acerbitate, priusquam in lucem pro- 40 ducta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactū fuisse subsidio cuiusdam puellæ nobili matronæ famulantis, præ tormetorum magnitudinis fatebatur, hæc eadem puella in

carcerem quoq; incunctanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelitæ excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Comite ad me missus, quod priorum fœminarū exustarum confessionem petijsssem, suo ore mihi fassus sit, se nihil æquè mirari, quàm quodd incredibilem cruciatuum sæuitiam sustinere quauerit. Experimento adhæc in puella hac tentatum fuerat, 10 num aquæ iniecta supernataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronunciaretur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento ostendi, quod nobilis nullo maleficio læsus deprehenderetur, sed à dæmone obsessus: quapropter quum sacrificus quidā & monachus in eo abigendo frustra laborassent, nostrum fuit requisitum consilium. Ora- 20 uim insuper Comitem per eius quæstorem & literas ea causa scriptas, ut in domus meæ ministerium ob innocentie eius certitudinem destinaretur puella dimissa. post menses uerò multos ea cum uiro à tanta carnificina soluta est. Antea tamen etiam in Comitibus familiam, & (nisi memoria fallat) in fratrem eius nothum grassatus fuerat suis ludibrijs præstigijsque caco- 30 dæmon. Affigitur & iam lecto ipse Comes menses plures mutilus in ætate nondum decrefcente.

Nunc ad articulum 42. Constitut. Imperial. Si quis maleficijs se reum statuat, inquiretur causa & circumstantiæ (ut prædictum est) quibus uidelicet organis, quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatione id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, à se ali- 40 quid sepultum esse uel conseruatum, incantationi perficiendæ idoneum, hoc ut inueniatur, curadum erit: si autem uerbis aut alio opere designatum id intelligatur, similiter attendendum erit, num malefica sint, aut eò spectet: quærendū adhæc, à quo incantamen-

ta edoctus sit, & quomodo huc deuenit in alijs quoq; eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod consequutum inde fuerit in commodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius investigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficium sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum: an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei propolæ convenient: quapropter ab ipsa rogandum consilium, qui substantias earundemq; uires penitus intelligunt: quid adhuc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre poterunt, quum ex ut plurimum res nihili & inefficaces, imò quicquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo & octauo fusius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnū fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamenti citra alicuius iacturam usus fuerit, poenas luet pro delicti magnitudine: atq; ea in consilium inquireret iudex, quemadmodum de eo querendo supra scriptū est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum uel hic aliquis iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioqui non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quemadmodum in his Libris multifariam demonstratur.

MAGIS RESIPISCENTIBVS 40

proponitur Syluestris secundi pape

historia. Cap. V.

*Syluestris 2.
magi histo-
ria, uirg. re-
sipiscencia.*

Resipiscentibus autem, pontificis Romani 81. Syluestris secundi famosum exemplum ex Platina, Nauclero, Petro Præmonstratensi, Ben-

none cardinale, Chronico fratris Martini ordinis Prædicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus est. Adolescens enim, in Floriacensi cenobio diocesis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relictoque monasterio, diabolum secutus, cui se totum 10 mancipauerat, Hispalim ciuitatem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est, ubi se philosopho Saraceno magis perito insinuat. Apud magum uerò hospitem uiderat librum necromanticum, quem ille clam surreptum cupijt. Cum autem religiosius cautiusque custodiretur, per hospitis filiam, eum qua illi domestica intercesserat familiaritas, tandem secretò 20 ademptum ut perlegeret, impetrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, meditatur abitionem, periculum tamen ex furto sibi metuens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi cupiditate impulsus, largitione primò quidem archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstraten- 30 sis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium cōscendisset. Quanquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responsa acceperit, si quando à spiritu maligno quicquā postularet. Deum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quamdiu in pontificatu uisurus esset? respondit humani generis hostis ambiguè, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, mense uno; die decimo in basi-

basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendum existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteque uiuendum adhortatus est: deinde unumquenq; rogauit, ut post mortem truncum corporis sui laceri & disiecti, quemadmodum merebatur, bigæ superimponerent, eoq; loci sepelirent, quo sponte ab equis uestum foret. Inter ipsas uerdò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguâ abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferûtigitur Dei nutu & providentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoq; in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciant, apud Deum uenîæ locum sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint. Cæterum ab huius funeris tempore circa annum millesimum primum, sepulchrum hoc collisione ossium & sudore emissio, semper Pontificum mortem prædixisse fertur: teste Mario Marco Fryschio Latibano in Catalogo prodigiorum.

RESIPISCENTIS ET REMISSIONEM consequuta malefica *Magdalena Crucis, uel à Cruce, Hispanæ, historia admirabilis. Cap. VI.*

Accidit circa annû Domini quadagesimum quintum supra millesimum quingentesimû, in urbe Cordubæ Bethicæ Hispaniæ præuinciæ, res non minus stupore quàm admiratione digna. Puella obscuris orta parentibus, quû uix quintum ageret annum, à parentibus aut illis qui

eiusdem curam gerebant, monachorum contubernio adiungebatur, pietatis ne, an paupertatis causa, incertû. In tantula ætate & peccati adhuc nescia (quæ abstrusa sunt Dei iudicia) puellam aggressum esse dæmonem specie humana teterrimi Æthiopis traditur. Quæ licet primo intuitu non nihil abhorresceret, tamen blanditijs & pollicitationibus earum rerum, quibus illam ætatem affici nouerat ueterator ille, eam tandem in familiare colloquiû pellexit induxitq; cautione semper strictè iniuncta, ne huiusmodi societatem proderet meticulosa adhuc. Apparuit autò toto hoc tempore præcox in puella ingenium ac indoles rara, quæ cæteris uirginib. atq; etiâ prouectioris ætatis monialibus mirè commendaretur. Hoc etenim cum primis malo genio fuisse studio uidetur, ut iu uenculam, qua uniuersæ Hispaniæ ludere uoluit, suo instituto idoneam consequeretur, quam ad religionis & sanctimonîæ speciem ita conformaret, ut ea ratione quæ ad fallèdos mortales unica semper est habita, uoti demum compos redderetur. Hinc ad annum ætatis duodecimum ferè progressa, de cōiugio sollicitatur à dæmonio, se facturum promittente, ut per triginta uel nescio quot annos amplius, ea sanctitatis existimatione per uniuersam frueretur Hispaniam, qua omnes facilè uel superaret, uel certè equaret, qui eo laudis genere unquâ fuère celeberrimi. Ab illiusmodi contractus opinione, si quandoque Magdalena uoluptuarijs ludibrijs in cellula indulgeret, alter dæmon huius sponsi famulus, interea temporis in ueræ Magdaleniæ forma eiusdem uices gessisset in choro, claustro, templo, in omnibus demum conuentualibus (quos uocant) congressibus magno pietatis studio, scribitur: *Magdaleniæ item*

X Denun-

denunciaſſe, ubi ab Eccleſiaſtico ſeruitio liber eſſet, quicquid rerum in orbe terrarum tractaretur: quod quum ipſa ijs apud quos in ſummo erat precio, ſignificaret, eximia ſanctitatis de ſe exiſtimationem mirè augebat, uariſque ſibi nomen comparabat. Quaratione præter ætatis morem in Abbatiffam tandem communi fraterculorum & monachorum ſuffragio electa eſt. Vulgariffimum hoc eſt, quoties moniales conſuetis ſuis diebus comunicabant, ſacrificum ex numeratis panis orbiculis, unum ſemper deſideraſſe, qui talium ſcilicet angelorum miniſterio ad Magdalenam inter moniales in choro conſiſtentem, clam perferebatur, & quem ore acceptum circumſtantibus in miraculi teſtimonium illa oſtendebat. Fertur ad hæc, quòd quum inter miſſæ celebrationem Magdalenam non procul abeſſet, interpolito tamen pariete, hic ad hoſtiæ miſſalis eleuationem dehifce-
 10 ret, conſpectaque eadem ſacrata cibaretur. Haud minus notum habetur, quoties in aliqua ſolenni feria ſacra, hæc abbatiffa à monialibus eſſet ducenda, ipſam inſigni atque prodigioſo quopiam miraculo, edito in omniũ
 20 aſtantium conſpectu, nunc è ſolo elatam ad tres aut amplius cubitos in altum, nunc ferentem paruuli 12 ſv recens nati idolum nudum, ad lachrymoſas ſuas preces (lachrymis etenim ualebat multũ) creſcète ad imos uſq; talos capillitio, quod mox ad iuſtam priſtinamque formam ruruſus contraheretur, cum nudo idolo coopertam: atque id genus alijs præſtigijs diem
 30 feſtum actionemque ipſam reddidiſſe ſanctiorem. Quanquam uerò eam ſummæ pietatis famam ad tot annos duraturam, in contractus initio Magdalenæ promiſiſſet milleartifex, id tamen inutilibus factũ miraculis. Ne-

que enim ulli mortalium ægrotanti contuliſſe ſanitatẽ, auditum unquã. Interim à pontificibus, Cæſare & Hiſpaniarum proceribus accipiebat literas, qui ſe quoque & ſua negocia ardua ſanctiſſimis ipſius precibus commendabant, quinimò de rebus etiam grauiſſimis eam uelut diuam aut fardicam quandam Oldam conſulebãt:
 10 quemadmodum & poſtea detecto iniquitatis myſterio, docuerunt literæ ſummorum Chriſtiani orbis magnatum, in ipſius repertæ ſcrinio. Erant adhuc ſceminæ nõ ignobiles, quæ prolem recens natam nõ alijs inuoluebãt faſcijs, quàm prius ſacris Magdalenæ Crucis manibus contrectatis cõſecratĩſq; Neq; leui hic ſibi applauſu placebat uniuerſus ille monialiũ ordo, quic
 20 quid illud ſanctitatis erat, ſanctiſſimæ ſuæ Regulæ acceptum ferens. Interea in tanto inſignium doctorumq; hominum cœtu, qui eas dæmonum impoſturas agnoſceret, fuit nemo: tam denſæ fuerunt tenebræ, tanta hominum caligo & cæcitas. Tandem tamen pro inextingibili ſua bonitate ſclerata hãc hypocriſin & ſatanicam fraudem manifeſtatam uoluit ipſe unicus ueritatis
 30 Parens. Annis itaque ad minus triginta in dæmoniaca illa familiaritate exactũ (duodecim uerò monialibus præfuerat) Magdalenam anteaſtæ uitæ cœpit pœnitere. Quocirca diabolicas deteſtata artes & nefandam ſocietatem, Viſitatoribus Ordinis quos uocant, qui circa id tempus fortè aderant, præter omnium opinionem, ſcelus illud inſigne ultro fateretur. Sunt
 40 autem Hiſpani non malæ fidei & inſigniter docti, qui mihi narrarunt, Magdalenam animaduertiſſe conuentuales ſuas fraudem ſuſpicari, & ea cauſa ſe accuſandam, ac propterea ſcelus ſpontè faſſam fuiſſe: cum primis quòd apud Hiſpanos moris ſit, ſi quis crimen

*Huius moni
 nit quos. Hic
 ronymus Ben
 20 Medula
 niſi in hypo
 ria non op
 bis.*

men ultro confiteatur, eiusdem remissionem consequi reum.

Mirari ac stupefcere tum omnes rei nouitate, uisumq; negocium exadiffima inquisitione dignum. Ea ut commodius & legitimo administraretur ordine, in eodem monasterio in carcerem includi iubetur Magdalena. Inquiritur demum: illa fatetur singula: interim à suis artibus non defistit. *Æthiopicus ille dæmon.* Enimuerò quū ipsa detineretur captiua, carceres foris obseruacibus uigilanter ministris, dum acta illius examinantur, monialibus hora noctis duodecima ad matutinas preces, quas uocant, chorum ex more ingressis, en Magdalene spectrum, quo illa assolet loco, in primaria quippe chori sede, conspicitur flexis genibus oranti simile, aliasq; moniales ad consuetas preces & conciones expectans, quarum nulla fuit quin ipsam esse Magdalenam crederet. Putabat uerò ea libertate communes obseruandi preces & conuentus, à Visitatoribus donata esse ob insignem quā prae se ferebat resipiscenciam. Sic nocturnis his orationibus solum praeiuit spectrum: quibus finitis, ad suam quaelibet monacha redijt cellulam, ausa minimè Magdalenam alloqui ob pristinae existimationis honorem. Insequenti autem die, quum ipsam adhuc carcere coërceri intellexissent moniales, proxima nocte in choro conspectam, Visitatoribus indicant: qui inquisitione penitus facta, ipsam e carcere non fuisse egressam compererunt. Actio in illam instituta, ac iuris processus tandem missus Romam, & ob spontaneam maleficii confessionem, ueniam & plenariam absolutionem consequuta fuit Magdalena malefica. De qua tetriora quædam habet historia, à me studio omissa, quodd solum insigni magistra-

tus tanti exemplo, ueniam resipiscencibus deberi, nec diris flammis tam atrociter absumendos, ostendere uoluerim.

FIGMENTVM MISERABILIS

finis cuiusdam maleficæ mulieris. Cap. VII.

TRistiores maleficæ Anglicanæ finē describit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse credam: tamen ut misceantur seria iocis. Lectore iuuabit fabula, uel historia fabulæ non absimilis. Mulier, inquit, eodē tempore apud Berheliā Angliæ uillam, malefica & diuinatrix, cū quodam die cōuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, dominæ cultellus de manu excidit, simul & uultus expalluit: eaq; diutissimè ingemiscens, in hæc prorumpit tādē uerba: Hodie ad ultimū sulcum peruenit aratrum meū, hodie incommodum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit nuncius, eodem die eius filium & totam familiam subita interiisse morte narrās. Ea re intellecta, continuò saucia dolore decubuit: iussitq; acciri superstites liberos, monachum & monacham, quibus cū gemitu ait: Ego miserabili meo quodam fato dæmoniacis artibus hætenus operam nauauī, uitiorum omnium sentina, & illecebrarum magistra, spē tantū uestre religioni innixa, quum à me ipsa desperarem. nunc itaque, quādoquidem me dæmones habituram exactores pœnæ scio, quos habui scelerum suasores, per maternas uos rogo uiscera, ut mea tentetis leuare tormenta: erit enim de animæ perditione sententia irreuocabilis. Corpus ergo meum, in corio ceruino insutum includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plumboque constringite, & lapidem ipsum tribus ma-

X 2 gnis

In Spec. hist. li. 26. cap. 26.

Malefica & diuinatrix quid à morte accersit.

gnis circundate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuero, quarto die me sepelietis, quanquam terram corpus non admissuram ob mea maleficia uerear. Cantentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & Missæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cum clericorum chori Psalmos canerent circa corpus, dæmones ostium templi immenso obice clausum, leui negotio confringentes, duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas, media autem operosior permansit illæsa. Tertia nocte circa galliciniū, strepitu eorum qui ostio appropinquabant, totius monasterij fundamēta uidebantur succuti. Vnus autem cæteris uultu terribilior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collisas in frustra deiecit, arrogantiusq; funus petiit: in clamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit. ea mox respondente, Nequeo ob uincula: Soluēris, inquit, & malo tuo. statimq; catenam, quæ reliquorū ferociam eluserat, nullo conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detrusit, & apprehensa manu palam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

LAMIAS HAERETICIS NON

esse annumerandas: item de custodia

& carceris discrimine.

Cap. VIII.

QVoniam uerò Lamiae, quas ita nuncupāt, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetulæ, natu-

ra melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiduciæ: ijs uelut idoneis organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatæ, se fecisse existimant, fatenturq; id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuero si perspicua-

Quomodo Lamia delusa demonis opera putens effusa.

10 ciori mentis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatū esse comperies. Vix itaq; inducor, ut eas in hæreticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi

Hæreticus quis.

20 semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente nō facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæc mēte prorsus à satana corruptæ, & falsis imaginationibus distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinadæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs

Postea eam.

30 sponponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentq; inductu (quod primæ parenti Euz quoq; contigisse scimus) postea declinarint incautæ, id iam respicientes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis uiribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasionē cōtraria fidelis 128 v Christi minister? qui ouem satanæ suggestionē perditam requireret, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, facto attentè periculo in ipso articulorū Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasa, elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur me-

melius docta, mereaturque hæreseos notam: an conuersa, & à seductionis nitiaræque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretque. Propterea non tam procliuè esse decet Christianos, ut fide & mète propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, sugillationeq; in tetros illos, squalidos, hominum custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agant, atq; crudelissimo cuius tortori immaniter excruciantes quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnificinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quemadmodum multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat.

*Discrimen
custodiæ &
carceris.*

*Cod. lib. 9. de
custodia reo-
rum, l. 1.*

Præter exorbitantium cruciatuum dolores iniquè inflictos, animaduertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam neutiquam uult esse penam: quam à carcere horrido diram irrogari etiam infontibus senserunt, qui præter meritum quandoq; in illum fuere detrussi. Verùm ut æquitatis commiserationisq; ratio labefactata negligitur, contentiturq; sic & custodiæ nomē cum usu apud plerosq; propemodum euauit. Ita fit, ut solitudine diutina, carceris squalore, caligine tetra, uarijsq; dæmonum spectris exhorrescentes missellæ Dei creaturæ, antea nonnihil diaboli assidua suggestionē, fascino & delusione, mētē sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificate, dum quæstionibus atrociter subijciuntur, cum morte semel momento acerbissimam eiusmodi uitam commuta-

re malint, quæcunq; propostæ flagitia libèter cōfessæ, quàm ferocis in eadem putidissimorum carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Hoc modo factum est, quòd haud ita pridem anicula tormētis eò adegerint, ut iam Vulcano litanda, fateretur se hyemis proximæ anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredibilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem genuisse: Nec defuere uiri graues, qui ueris ueriora hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil extet insulsius, quemadmodum ad me scripsit D. Antonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existimatione amplissimus, abbas Echternacensis.

Ad triculætæ huius tragædiæ actus egregiè perficiendos, ne quid interim desideretur, ut plurimum accersuntur sanguinarij spiculatores, qui flagitiorum inauditorum, & sepe in rerum natura non existentium confessionem potionibus eliciat: quæ profectò non ex alijs possunt apparari substantijs, quàm quæ uel inebrient, uel demerent. Ab ijs itaq; quibus mens eiusce modi potionum ui læsa est, quomodo ueritatem, cui in re criminali fidentum, inquisieris?

EXPERIMENTA IN DIGNO-
scendis Lamijs fallacissima.

Cap. IX.

At heu tanquam ad sacram anchoram in Lamijs citra hæsitacionem cognoscendis, & uelut digito commōstrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito sinistræ, & uicissim pollice sinistræ, digito magno dextri pedis transuersè uinculo astrictis, Lamiæ maleficij reas, aquæ iniectas nunquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax in-

X 3 dicitum

dicium esse, apud magistratum & car-
nifices in plerisq; ditionibus obserua-
tur. Næ illud nimis est ridiculum, mi-
rumq;, huic insulse persuasioni ullum
hominem, uel leuiter rationis sensu
præditum, fidei tantillum apponere.
Quandoquidem maleficium siquod
est, cum primis è mente emergit, dum
cum diabolo confederatas Lamias,
Deo renunciaſſe, creditur.

*Natationis
cauſa.*

Quid hic 10
cauſæ comminiſceris, quo minus in
aquis ſubſidere, quàm aliæ, debeant?
Natationis ſiquidem cauſas, uti leui-
tatem, raritatem, ſpiritus ſuſtinentis
concluſionem, corporis uiui habilita-
tem, idque genus reliquas naturales
occaſiones, non magis in eſſe his cor-
poribus, etiam fontibus, ut quidem fa-
teor: ita aſſerere audeo, ſi quid ejuſ-
modi præter naturæ ordinem uideat- 20
ur, id fieri ſuſſulciēte feminas, de qui-
bus etiam falſa eſt ſuſpicio, diabolo,
ne ſubmergantur (cōnuente Deo ob
incredulitatē magistratus, fallax hoc
experimentum admittentis) quo in
ſentētiam iniquam iudicem tandem
inducat hac fraude impoſtor ille, ab
initio ſanguinarius. Corpus nullo pa-
cto immutat, ut rariuſ leuiſſue & na- 30
tationi conuenientius reddatur, fidei
abnegatio, uoluntas mala, uel corru-
pta phantaſia. Hic proſectò credi ma-
gis oportet naturali rationi, quàm e-
mentitæ experiētiae, ſtultæ & ineptæ,
nulli etiam nixæ rationis baſi, & ob-
ſeruatae ſæpenuerò falſæ, propterea
quoque à diabolo inuenta, & ab ho-
mine Chriſtiano proſtigandæ. Mulie-
rem quoq; rariore carne præditam, &
teneriorem eſſe, quàm uirum, docet 40
Hippocrates. Tradit uerò Philarchus,
in Ponto genus Thibiorū eſſe, & mul-
tos alios, quorum notas in altero ocu-
lo duplicem pupillam, in altero equi
effigiem aſſignat: nec eoſdem poſſe
mergi, ne quidē ueste degreuaſſe. Id

*Li. 1. de Mor-
bis muliebr.
in initio.
Plin. lib. 7.
cap. 2.*

ſi uerum eſt, conuictum eſſe oportet.

Similis temeritatis & ſuperſtitioſæ
dæmoniacæque falſitatis experimen- 2
tum eſt, quod in Malleo legitur: Die
Dominico ſotularia iuuenum axun-
gia ſeu pinguedine porci, ut moris eſt
pro reſtauratione fieri, perungunt: &
ſicubi eccleſiam intrant, tam diu male-
ficæ eccleſiam egredi nequibunt, do-
nec exploratores aut exeant, aut illis
exeundi licentiā expreſſè concedant.
Nec aſimile erit, quod in hac digno-
tionem plerisque in locis obſeruatur
admodum impiè, ubi ex terra quam
ter ſpata primū in ſepultura iniiciūt
paſtores, portiuuncula Miſſæ ſacrificio
ſcilicet ſanctificata, calcando templi
limini ſupponitur: nec ſagā, ſi in tēp-
plo ſit, tum poſſe egredi putatur. Item
aſſulas ſume ligni quercini, in quo ali- 20
quis ſit ſuſpenſus, uel ſe ſtrangularit:
inſpergantur illæ aqua luſtrali, collo-
centurq; in templi ingreſſu: nec egre-
di ea poterit, niſi aſſulas ſummoueris.

In libello Coniurationum Romæ
& Auenioni impreſſo ſic legitur: Ad
corrigen- & notificandum male-
ficam, accipe mulctram nouam, & for-
mulam caſealem nouam, & ſtāneam
nouam, & mulge de omnibus uaccis,
quas habes, tantum lactis, quod poſ-
ſis formare uel facere unum caſeum
in nomine illius maleficæ, & forma
per prædicta uafa unum caſeū: & cum
factus eſt caſeus, perfora cum armilla
acuta totum caſeum: & per hoc denu-
dabitur ipſa malefica in facie, &c. Cō-
ſidera item maleficam in fronte illius,
quia diabolus abradit eam cum ungu- 40
la poſt conſenſum ad delendā ſacram
unctionem baptiſmatis, ita ut ſigma
in fronte gerat: id quod tamen ſem-
per, quantum poteſt, cum peplo uela-
re nititur. An hoc uerè ita contingat,
uide lib. 3. cap. 3.

Præterea regulus apū à Lamijs de-
uoratus,

2. Secūda par-
tis, quæſti-
o in initio.

uoratus, creditur has, ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadem hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contra, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiae, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diemque ex uino pota, noxij per cruciatus nocte consistantur omnia per uanas numinum imaginationes. Experimentis illiusmodi haud absumitis, quod olim in Noruegia & alijs multis in locis, cum quaestio ageretur de homicidio aut adulterio, candens ferrum suspecto in manum dabatur: quæ si illæsa maneret, absoluebatur suspectus: at si lædebatur, uti reus condemnabatur. Huc pertinet exploratio, quæ alicubi fiebat per feruentem & bullientem aquam. 20 Innocens sine ulla nexa manum in aquam immittere credebatur, nocens uerò læsionem sentire. De utraq; exploratione, nimirum, per candens ferrum & feruentem aquam, censendum profecto neutram esse approbendam. Duo etenim non leuia hic cōcurrunt peccata, temeraria scilicet Dei tentatio, & ordinis diuini peruersio. Hinc rectè in Decreto dicitur c. 2. q. 4. ca. 30

Consuluit: Nam ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessione extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod sanctorum patrum documēto sancitum non est, superstitiosa adinventione presumendum non est. Spontanea enim confessione, uel testium approbatione, publicata delicta sunt punienda: occulta uerò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

Finiam porrò hoc argumentū puluere Susati loco arcani habito, & tanquam infallibili experientia comprobato, communicatoq; cuidam, qui as-

sidue torturis ex officio præerat, qui & me prius consuluit in exploranda eius uirtute, ne in exhibendo læderet, quàm alicui propinaret. Cōfiscitur autem ex seminis hyperici (fugam dæmonum uocant) olibani, & seminis cardibenedicti, uniuscuiusque drachma una, quæ est uncie pars octaua. Simul cum aliquo liquore ante torturam offertur. Ad cuiusuis flagitij confessionem hoc assumpto incitari impelliq; reum, putatur, quod nimirum dæmonem cōfessionem criminis impediens, hyperici, ut arbitror, usu fugari credatur. Vide & Caput 11. libri huius nostri Quinti.

QVAE IN MALEFICII PERPETRATI INQUISITIONE SUNT FACIENDA, & CONFSSIONI SOLI NON ESSE STANDUM.

Cap. X.

Regulam autem hanc minimè fallacem à quaestionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam confessis, accuratè cum iudicio inquiratur, quas alios passos dicunt, fatenturq; ærumnas & calamitates à se illatas lamiae, num ita se habeant, uel in rerū finē natura: & si comperiatur quosdam ita læsos, uel morbos aut damnū perpeffos esse, ut iam ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata sint, penitius inuestigetur: & num illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producendis sint apta, consonaq;. Vbi naturalium rerum & uirtutū cognitione celebrium medicorum iudicia in confilium accersantur, quemadmodum in alijs quoq; casibus eos spectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non est ali cuius melancholici, aut mente uitiati standum confessioni: ita etiam ex illarum confessione non est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circum-

*Confessione
mte laci non
est standum.*

X 4 stantia,

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clariores.

stantijs, & demonstrationibus evidentibus, indubitatum cōstet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certò ferire potuit, deposito. Oportet siquidē probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione quam uocāt criminali, quæ surisconsultorum laudabilis est sententia. Nā in hoc maleficii negotio, multa turbulentē, uel ex sinistra opinione aut suspitione, uel malitiosè ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quòd non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidem tradant, subijciantq; dicuntur. Multa insuper confusè de alijs sparguntur, confessione item illularum à dæmone uetularum sancuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facilè, accusatorem & confessionē ratas existimans, ita se tādē delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usque ad extricis subtilissimis implicare, confundereque, ut nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substituisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateq; uitiatam, aperitur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus observatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionē satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento in-

terdum mixto ut dolus lateat, criminationum atq; accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerè auream Iuris pontificij optarim, 30. q. 5. ca. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Incerta nullatenus iudicemus, quousq; ueniat Dominus, qui latetia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifestò iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Huc Cardani sententiam adduxisse iuuabit. Constat has sæpe meritis plekti, inquit, quòd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunque stultæ solum sunt, nec confessio integra, nec iudicium, uelut de latronibus ac furibus, reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis pœnā trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, inconsistentiaq; nam illud quòd dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cum uulgata sit quænam sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cum illarum muliercularum opinione tot interfint. Verum non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemque illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stul-

De Variis. li. 15. cap. 80.

ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canēdum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum confirmatur. Neq; adeo frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc p̄r̄sæpe contingere putetur, maximè unguentorum auxilio. 10 Hæc ille.

TRIVM MULIERCVLARVM
ob maleficij opinionem exustarum confessiones
proponuntur, penitusq; excutuntur.

Cap. XI.

PORRO ut exemplis lucidior euadat res per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum muliercularū in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessions, à me requisitas, Consulisq; assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui, quibus subiunxi tertiam.

Prima muliercula uti
Lamia confessa.

Primū una quidem fatetur, se à Deo omnipotente descivisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ hauſtu per maleficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam lecto tanquā ex morbo affixam, maleficio læsisse. Propter hanc confessionem, tradendam igni misellam decreuit magistratus: & quidem non immeritò, si uerè compertum fuisset, illa scelera ab ea fuisse designata.

Confessionis
refutatio.

Amabò autē tribus excutiat confessionis uerba. Quod à Deo descivisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili non erit criminale. Quotusquisq; etenim nostrum est, qui id ipsum non facit? Siquidem omnis qui

Joan. 8.

facit peccatū, seruus est (docente Christo) peccati. Qui cōmittit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui nō colligit mecum, dispergit. Sed admoniti relapsere possumus, & penitentiae locus est. Quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectiusq; instituta, ad sui cognitionem ualuisset reduci? Sortiatur hic locum apud libri Conformitatum patronos, ubi legitur, uxorem ambijſſe quendam monachum, ac ut eam adduceret, diabolus orasse, se illius fore pollicitū, traditū chirographo p̄pria manu, & sanguine consignato. Postea pœnitentia ductus, animi morbum fratribus fidei explicuit, qui Missarum pluriū turba dæmonio schedulam excusserunt.

Quod se cōcubitus dæmonis Bernardi passam dixerit, phantasticum & imaginarium prorsus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex professo diluitur illud phātaſma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fuerit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. Quis alius rogo huic proco Bernardi nomē indidit, quā ipſus sibi: id corrupto auditus sensui uel ui imaginatiuæ ingerēs, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mente titubantem mulierculā illiceret, sibiq; deuinceret: nec ob hanc satanæ illusionem, mentisq; mulierculæ læsionem, mortis pœna irrogari debuit. 40

Nec pomo interim potuit fortis, nisi acceſſerit uenenū, quod solertius indagandum erat: quemadmodum quoq; num ea fuisset illius ueneni efficaciac fœtui enecando peculiaris, ut

Y matri

1. Ioan. 3.
Ex diabolo
est, qui peccatum
committit.

Matth. 12.
Luce 11.

Concubitus
cum dæmone
imaginarius.
Li. 3. cap. 19.
& postea.

De Variat.
s. cap. 30.

matri hinc nihil aliud inferri potuerit incōmodi: & unicum illud uenenum semel tātummodò exhibitum toties diuersis annis fœtum excuteret: nec solum inualidæ eius confessioni standum erat. Quod etenim ex Dei uoluntate & arcano consilio contingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiato feminæ cerebro dēmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatū sit: cuius tamen sceleris illam planè insontem esse comperiet is, qui singula ad rationis perpendiculum non somnolēter expenderit. Id ipsum de filia N. cereuisiæ haustu sublata per maleficio, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immisum fuerat, quod interimendi uim deleteriam obtineret, adhibitis in consilium medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum consciuisset. Nec uulgaræ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeò offerre decuit aures. Enimuero ubi sola incantatione infortunium quodcunq; à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; falsum contra semet dicere testimonium, & à uera morbi eiusmodi inuestigatione tam esse liberas, quàm quēuis alium, deierare non uererer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratè immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.

*Alterius
ocula
confisso.*

Iam alterius quoq; eodem in loco igni adiudicatæ cōfessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Confitetur hæc, quum ante sexennium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, de ui sibi inferenda cogitaret, ad se accessisse uirum quendam proceræ staturæ, & formæ non inuenustę, pallio nigro, & re-

liquo eiusdē coloris uestitu ornatum. Hic eius dolorē solatus, inter alia iussit eam non abiectō, sed confidenti esse animo, suum pollicitus patrociniū, seq; semper illi res necessarias & pecuniam abundè prospecturum, si modò uicissim ipsius consilio & uoluntati se deuoueret: inde & magnū auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uero in ipsius assensit consiliū, abnegans Deū omnipotentē, Mariam matrem I s s v Christi, & omnes sanctos. Hinc chrisma ei ex fronte exemit, atq; se perpetuum fore concubinū spopōdit, nomen sibi esse Alexander, inquit. Fateretur adhæc, cōcubinū quater domi suæ in lecto opus uenereum secū perfecisse: item, se cuidā cereuisiæ coctori N. felicem rerum fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris pauillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uetoris N. coniugē ualitudine bona per incantamenta priuasse, quod alicuius rei donationē ipsi dene-gasset: & puerum N. maleficio morbidum reddidisse ac mutilasse.

Punienda cerè flagitia, si uera sunt. Atqui uides eam non sanæ mētis mulierculam ad restim propemodum uenisse, atq; cōtractum inijsse uel imaginariū, uel nullius certè momēti, ut tertio Libro amplissimè ostendi, cū amasio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum solū spiritus esset uestium & coloris expers: speciem auri præstigiōsè hic protulit, qua illam delusit, nō aurum: quemadmodum quoq; concubitū eam exercuit ludibrioso. Chrisma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis sit, si in externa duntaxat applicatione consistit, uel consimili exemptione perit, iam dudū aqua, qua frōs & reliqua toties mūdatur facies, eam omnino absterfisset. Baptismi autem uis secus nos docet, eam minimè in carnia.

*Confutatio
confessionis.*

Pe. 7. carnis ablutione consistere, ut sordes abluatur: sed ut bona apud Deum conscientia bene respondeat. Fusioem omnium refutationem Libro 3. cap. 3. 4. & reliquis inuenies.

Matth. 16.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 18. Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in fraudulento contractu abnegatio: quin si admonita, fideliusque instituta, eas diaboli cognouisset artes, respiscēs, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinum rursus debuerit admit-
ti. Petrus à Christo præmonitus, ipsum ter, sana mente & corpore, contra animi testimonium, abnegauit, etiam præstiro iuramento: quem tamen clementiæ suæ oculis Christus usque eò non est dedignatus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput constituerit. Quid frequentius impunitiusque (apud Italos maximè, si quid illis ex uoto minus cedat, præsertim in illicito aleæ lusu) quàm blasphemis horrendisq; uocibus, pollice etiam inter indicem & digitum medium tenso, ac facie cœlum uersus erecta, Deum & Christum, in eorum despectum, abnegare?

Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum, habeat eam potestatem uitandi cereuisiæ, in quæstionem exactiorem uocari oportuit. aliam etenim corruptæ cereuisiæ causam necessariò fuisse asserent, qui rerum naturalium fontes uera ratione scrutantur & intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uestoris uxor, nec puer mutilari per carmen, nisi accesserit uenentio, cuius hic nulla sit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos in oppidis maritimis, Roterodamo & Scheidamo, ex piscium captura maxime uiuitur. Horum incolæ quum haleces piscaturi enauigassent, & piscium copia onustas reducerent naues Roterodami, retia lapidibus onerata Scheidami retraxerunt. Quod insperatū infortunium maleficio con-

festim imputabatur. Quocirca mulieri iniicitur manus, quæ incunctanter fatetur maleficis suis artibus id accidisse, & se per nitri foramen (quod ostendebat eius magnitudinis, ægrè ut digitum transmitteret) dum piscibus illi insidiarentur, trās uolasse, & in mytuli testa (mosselscolp nostratibus dicitur) se mari commisisse, illudq; traiecit usque ad halecum stationem, & ibi incantamenti haleces fugasse, & earum loco subiecisse lapides. Lara hinc potissimum sententia, flammis illa deuoranda traditur.

In hac confessione expendendum erat, num in rerum natura sit, operante diabolo quomodocunque pro suo arbitrio & uiribus, per arctissimam uetri timam, ne digiti quidem capacem, adultum transferri possit hominem, non ex solo spiritu flabilem, aut ex substantia ductili liquabilique concretum: sed ex solidis ossibus, tenacibus cartilaginibus, siccis tendonibus, ligamentis, neruis, membranisque præter musculosam carnem, cōpactum: qui si etiam in status resolui potuisset, eorum tamen simul uerrumpente uel illud uirum infringi debuit. Ad rationis item normā oportuit uocari, quomodo in mytuli testula prouectæ ætatis fœmina cum tanto lapidum acruo, fretum potuerit sulcare uarium turbulentumq;. Sed nec traiectu hoc in testula opus fuit ei, quæ mox per uetri angustissimum foramen perniciosimè uolarit. Tam uerò omnis hæc confessio est insulsa, inutilis, dissona, absurda & mendax, ut mulierculam hanc uel delirasse, uel melancholia fuisse agitaram, uel alioqui deprauatam phantasia ductam, uel à dæmone obsessam, qui uel huius linguam rexe-rit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet non omnino mentis impositus dijudicasse ualuerit. Glossas comminiscantur

quascunque uolent eiuscemodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronuciari posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturā posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autē non citius proniusq; credam, ex Dei permissu propter hominum incredulitatē, ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si ad sint, fideles, diabolus qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est: quā admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasset: Si cum dæmonis subdio, illā fecisse occlatur, & id quidem constanter nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neuiquam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc merum esse delirium, nugas & mendacium obtinuerō, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinæ nenijs debebitur fides?

Eodem modo infinitæ possent recenserī confessionum formulæ ex publicis magistratuum diplomatibus, quas si penitus expendieris, ad uariā uel impossibilitatē (si ita loqui liceat,) inconstantiam, uanitatē, mendacia ueritate fucata testāq; uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies.

ALIA CONFESSIO EXPLICATA: *et uerbis aut imprecatione neminem posse ledi: uel Lamias esse amentes.*

Cap. XII.

HAud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cœnobio uarijs tetani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspidē, bufone & sanguine menstruo simul confusis, fatabatur. Hic omnium primum diligenter inquirendum erat, num ex horum uenenorum cōmixtione, eiusmodi resulterent effectus, uel morbi, uel

symptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradenda, in hoc extreme perstitit constanter, illam calamitatem à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortēque perpeti uelle: hoc autem se palam confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse falsa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interrogata, respōdit: Matre & me prius è medio sublatis.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studium est & machinatio, ut quā plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrificio secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium ferme ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tā atrociter antea fuerāt quibusuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum propterea remisit hæc pestis, at lōgius hinc in proxima proserpsit oppida. Hic post muliercularum exultationem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uirginū corporibus dæmones cogitatu imprecationē uel immittere ualuerint. Libro quarto decisum est. Eiusmodi hominum impotentiam penitus nouerat Imperator Fridericus primus, Barbarossa nuncupatus, in cuius exercitum cōtra Mediolanenses ductum, hi mercatorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno tolleret: quare cognita, Arabem cepit Imperator, punijtq;. Ac licet Arabs magus grauitus Friderico minitaretur, se illum uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle: nullo tamen modo commouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbas alter dedit

Mente & imprecatione infortunij aut dæmonem alteri non posse inuelli, demonstratum est Li. 4. cap. 8.

Integram hystoriam lege lib. 4. cap. 11.

*Lib. 3. de Hi-
stor. animal.
cap. 24.
De Varieta-
te lib. 16.
Lamia melā
cholica, amē-
ter, à demoni-
acis parū dis-
ferentes, opi-
nionum tena-
cet.*

*Quidam à iu-
dicib. ignis de-
notus ob ma-
leficium, resi-
piscit ab amē-
tia meliori ni-
hil.*

dit pœnas. Verè itaque uidetur dicere Aristoteles, incantamenta esse mulierularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suus hic erit locus, qui de Lamia sic scribit: Sūt deformes, pallidæ & subobscuræ, atrabilem ipso intuitu præ se ferentes. Sūt taciturnæ, amētesq;: ac parum ab his quæ dæmonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atq; adeò firmæ, ut si solūm ad illarū uerba respicias, quā intrepidè, quā constantia ea referunt, quæ neq; unquam fuerunt, neq; esse possunt, tamen uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aëris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus & corpo-
10 ris, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicēdo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uicemomitis Mediolani principis etate contigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Damnatu erat profanæ huius artis dillicus quidam nomine Bernardus: alioqui uir simplex
20 & frugi, ob idque domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut pœnitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigeat, quiq; principi gratus erat, obtrunxit, ut fidei-
30 iusione data, quanquam illis reluctātibz, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus, sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recentia
40 manè, totidem uesperis, tum uinū dulce atque iucūdam suppetebat, carnes quoque & iura pingua. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno resipiscere, hortatus est, ut omisissis falsis atq; absurdis periculosisq; persua-

sionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, respicit: optimusq; Christianus factus, usque ad mortem absque aliorum querela perseuerauit: quem atrocitas iudicū immeritò crudeli supplicio affecisset.

CONFESSIO EORVM QVI SE
in lupos fuisse transmutatos credide-
runt. Cap. XIII.

Hoc loco subiungam eorum confessionem, qui se in lupos aliquoties fuisse conuersos, arbitrati sunt: quam in hoc meo instituto sæpius obiecere uiri alioqui cordati & magnæ existimationis, eamq; uelut ex Tripode prolatam cum summa religione & singulari fiducia, tanquā ueracem obseruant, quibus fortè coram à me non esse factum satis uidebitur. Vt itaque illis, & quibuscunq; alijs, mentis oculi nitidius contra eiusmodi præstigias abstergantur, nec usque adeò temerè illudi se, oculisq; nebulas offundi sinant, neque uelut cæcæ talpæ, in sordibus à dæmone obtrusis perdurent, sed ab oculorum pupilla nubeculas, quinimò & ungues permittant sanari à medico, qui præsens hoc collyrium gratis offert cuiuscunq; lucidos & à præstringente spiritu liberos oculos cupienti: historiam hanc raram uagamque, nec minus admirabilem, ex Sabaudia finitimisque
a ditionibus in Flandriam, Brabatiā, Geldriam & regiones alias translata, quæ à me in qualemcunq; ordinem breuiter ea fide ex Gallico scripto contractam, ut iure nihil quod alicuius est momenti, desiderari debeat: deinde excussam, & uelut ueritatis lapide Lydio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, doctoris Theologiæ, Prioris Prædicatorum in Poligni, & generalis inquisitoris fidei, ordinati in diocesi Besanconensi, confessio Petri Bourgoti, nunc-

cupati Magni Petri, & Michaëlis Verdung, captorum ob maleficij hæresin, varijs diebus in Decēbre extorta, Anno millesimo quingentesimo uicesimo primo, sed maximè coram multis & spectabilibus testibus repetita postremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos circiter nouendecim, ipso die nundinarum Polignensium tam ualidam procellosamq; defluxisse pluuiam, ut non solum nundinæ disturbarentur, sed & armenta quibus ille custodiendis tunc præerat, ita dissicerentur, ut ubi requiri possent, planè ignoraretur. Quum igitur cum reliquis agricolis pecudes uariè quæsitum collectumq; abiret, & solus alicubi aberraret, tres equites nigros, atrumq; indutos uestitum habuit obuios, quorum postremus rogabat: Amice, quò abis? uideris esse turbator. Verum est, respondit Petrus. id autem euenit ob pecora ex sæuo tempestuosoq; nymbo dissipata, & perditā: & cum nullam ea recuperandi rationem uideam, animū equidem prorsus despondeo. Bono hunc animo esse iussit. eques ille, pollicitus, si modò fidem ipsi daret, magistrum se donaturum, à quo institueretur, ne in posterū ipsius armentū à lupo uel quauis alia bestia impeteretur, aut ullum sentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus: ut item ipsum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec desideratum iri ullas: pecuniam adhæc se daturum sponddit. Conditionem hic acceptat, se in eundem locū post quatuor aut quinque dies reuersurum promittens. Hinc cū millicorum comitatu indagatum pergit, armentumq; quærendum inuestigat, & post quadriduum eodem ad equitem mox agnitum redit. Querit ille, num operam suam ipsi locare decreuisset Petrus: quo uicissim interro-

gante, quisnam esset? respondit: Seruus sum magni inferorum diaboli: sed ne metuas. Tum ea lege suam dæmoni operam addixit Petrus, si promissis ille in conseruando pecore & beneficijs conferendis staret. Inde Deo, D. uirgini Mariæ, omnibus sanctis & paradisi incolis, baptismo & chrismati renūciare iubetur: quo facto, illi exosculandam manum porrigit sinistram, nigram, uelut mortuā, frigidamq; hinc in genua prouolutus alter, apertocapite honorem satanæ desert, eum appellans dominum. Ne quoque fidei symbolum recitaret, inhibebatur. Perstitit itaq; in diaboli ministerio circiter biennium, non prius templum ingrediens, quàm in fine Missæ, uel saltem post aquæ lustralis consecrationem, qua illum noluit aspergi: sic quoque mandarat ipsius præceptor, cuius etiam nomen tum adhuc latuit, sed postea se Moyses appellari significauit. Interim non erudiebatur Petrus, quomodo iumētum tutari posset: sed hoc officium conseruandi pecoris solum præstare uidebatur diabolus, si quando conspicerentur lupi, qui tum nihil iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi pecoris cura exonerata, facile diabolus neglexit, frequentans templa, fideiq; confessionem recitans, annos circiter octo uel nouem: donec à Michaële Verdung denuò in sui magistri obedientiam dicto in loco excitatus, ea assenserit conditione, si pecuniam ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel charlon uespere quodam cōuenitur in nemore, ubi ab alijs ignotis choreas duci concurriq; uisum est. Cernebat autem Petrus in cuiuslibet manu candellam uiridem, flammam cyaneam subobscuram euomentem.

Aliàs illi à Michaële proponebatur, si modò fidem adhiberet, effecturum se,

*Spiritus
nem & qd
non habet
Lucas*

se, ut quantacumq; uellet leuitate procurreret. Consensit Petrus, modò seruarentur promissa, pecuniaq; donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curaturum abundè, pollicetur Michaël: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uerè mutatum autumabat, & quatuor suos pedes lupinos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quàm nēti status prouolat, se concurrisse asseruit: nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsum magistri opera, qui continuò in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum nō prius uideret, quàm humanæ restitutus formæ. Michaël itidem inunctus, unā tam pernici ferebatur cursu, quàm optaret, celeritate batum uisum præuertens. Vbi eam fuissent passus metamorphosin horam unā aut alteram, rursus à Michaële illiti, opinione citius in pristinam rediēre figuram. Vnguentum utriq; donabatur à magistris, Guillemine scilicet Michaëlis magistro, & Moyset Petri.

12 Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut se difficulter quandoq; erigeret, apud magistrum quereretur Petrus: nihil id esse, respondit ille, & mox curatum iri.

Contigit quoq; Petrum ex Michaëlis institutione inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem annorū puerum masculum dentibus comprehensum occidere: quē tamē ob clamorem & eiulatū relinquere coactus, ad suas uestes cōfugit, ubi se herbis ex Michaelis doctrina fricans, in humanam reuertebatur faciem. Simile quiddā Michaëlem cum ipso aliàs tentasse fatebatur, & quodam die in luporum imagine enecasse fœminam pila colligentem: superuenisse autē dominum de Chusnee, cui etiam nocere uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterq;, se in ea lycanthropia trucidasse puellam circiter annos quatuor natam, eamq; totam deuorasse, excepto brachio: ac Michaëlis palato placuisse carnem, licet parum comedisset: non tamen ad Petri identidem uorātis stomachum ita fecisse. Quandam item puellam se iugulasse, eiusdemque exuxisse sanguinem, & collum uorasse, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusq; orificiū uentriculi comedisse ob famelicas Petri fauces. Aliàs etiā se ait in horto puellam interemisse octo uel nouem annorum, cui dentibus collum infregerat Petrus, quodd rogatæ ibi elemosinæ repulsam aliquando fuisset passus: & hoc perpetrato facinore, euestigio elemosynam in Dei honorem ibidem orasse. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse prope agrum magistri Petri Bongre: eam scilicet mordisse, & guttur secuisse cultro.

Michaël in lupum transfigurabatur uestitus, Petrus uerò exutus: qui etiā se ignorare quò pili deuenirent, quando desineret esse lūpus, retulit.

Lupas etiam se inijsse, & cum tanta uoluptate quasi cū uxoribus cōgreisii essent, confessioni addidēre.

Aliquādo transmutationis tempus designatum, opinione & uoto breuius erat.

Confessioni tandem subiunxerūt, puluerem quoq; coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo confricatum brachium sinistrum, & manus, quodcumq; animal contingerent, interiret.

Hos autem interrogatos, diuersè in eodem facto, & controuersè nonnunquam respondisse, operæ precium est meminisse.

CONFESSIO SIGILLATIM explicata, & confutata. Cap. XIII.

Am conuellendæ huius confessio-
nis usque ad hæc haftenus celebratæ,

Y 4. peri-

periculum pro uirium nostrarum imbecillitate facere aggrediamur.

*Confessio et
ronca.*

In hoc rei cardo uertitur, num tota illa cōfessio sit uera. Spero autem me, suffragante ope diuina, ostensurū manifeste, eam in præcipuis capitibus ueritati claræ aduersari: & proinde non modò erroneam, sed & falsam prorsus existere, imaginesq; rerum per insomnia tantum cognitarum, uel præstigijs oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibitari potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabulam, liberè fatebor.

Primum de factæ mutua manu stipulationis uanitate, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa toties pecunia, & nūquam soluta: ut nec de custodiendi illarū pecoris arte ex pacto non tradita: cum tamen fœdus fuerit initum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestiis defendendi artem doceret dæmon. Illā ut non habet nisi imaginariam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quū luporum simulachris, quæ pro suo arbitratu offundere quiuir, Petrum solum modò territum circumuenire, & in officio continere, sagacius conaretur: à quibus tamen, licet rebus nihili, euanidis, nec ullam relinquentibus noxam, ille dæmonij studio & industria pecudes seruatas esse confideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere siculneo, in tertio huius Operis libro, ubi sagarū historiam describo, copiosius disseruerim: id tamen adhuc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis compedes tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione desisteret, contractumq; dæmoniacum negligeret, octo aut nouem continuis ferè annis in ueteri religione piè uixerit, unde citius

delusi phantasticiq; hominis stultam fuisse persuasionem dixerim. Dum enim pastorem ageret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur, ubi diabolo promptior erat præstigijs illudendi occasio, eiusmodi exercebatur idolis, non adeò renunciationis ratione, quàm solitudinis. Proinde & luporum species quandoque euocabat dæmon, quæ nihil damni faciebant, quod nec poterant, ut nudæ rerum formæ: uel si ueros demus extitisse lupos, illos eò & egisse & abegisse satanam credibile est, fabula in eum finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionibus sibi Petrum arctius deuinciret. quod postea cū hic non amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris munere, non ita potuit commodè.

Sic anno quadagesimo secundo supra millesimum quingentesimū, apparuit Constantinopoli luporum ingens turba, incolis usque adeò infesta noxiaq; ut inuiti domos egrederentur. Turca itaq; prius muros ciuitatis præsidio munitis, postridie cum magno comitatu equestri pedestrique urbem circuiuit, tandemq; lupos circiter centum quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunctanter impetiti, per murum euestigid simul transilire uidebantur, nec ullus postea in urbe aut uicinia apparuit.

Chorearum item & cadelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuisse, & solum si cœ oculis apparuisse, uel in somno tantum fuisse cognitās, ex Augustino, Decretis, atq; ipsis rationum fontibus, Libro tertio, & alibi satis superq; demonstraui: ubi quoq; uniuersam illam λυανθρωπίας fabulā, mera extitisse somnia ostenditur.

Cæterum admirari satis nequeo, uel lum mortalium saktē leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eò dementiæ sit dilapsus, ut hominem ad Dei imagi-

*Ioh. Fincl. li
bro 2. adu.*

*Lib. 3. cap. 10.
lib. 4. cap. 22. 23.*

Novo.

Genes. 1.
1. Thess. 1.
1. Cor. 3. 6.
Lactant. lib.
2. ca. 12. Infr.
dis. & de opi-
ficio Dei vel
formatione
hominis cap.
2. 8.
Seneca ad
Lucilium e-
pist. 77.
Cic. de Leg.
& 1. Offic.
Aristot. 1.
Metaphys.
& lib. 1. Phy-
sc.
Psalm. 8.
Chrysost. se-
per Matih.

maginem & similitudinem creatum, conformatumq; ex corpore, anima & spiritu, Dei & Spiritus sancti templū, rationis hospitium, cupidum scientiarum organum, sublimem, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum, excitatum, imò *μνησμοποιον*, cui Deus omnia subiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli, & pisces maris, eaq; propter solum hominem condidit: hunc inquam, in lupum, bestiam irrationabilem, pestilentissimum animalium gurgitem uoraginemq; siue in ullam aliam creaturam, rei ullius potentia uel uirtute manifesta, occulta aut specifica, uerè transmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamar̃ Sacræ literæ, contradicunt decreta, ipsa rerum natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaq; obtinuerō, illam metamorphosin non reuera fuisse factam, quod etiam nemo mentis sanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam esse confessionē, atq; hac in parte falsam: quam fidem quæso merebuntur reliqua, quæ confessi sunt, flagitia & homicidia? quæ in ea transformatione & larua lupina solum fuisse designata, nec aliter eo modo fieri potuisse, iam in confessum uenit. At mera profectò sunt deliria, & plusquā nugæ, immodò insania. Dolendum sanè, prudentium uirorū oculos hætenus tam dēsa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimū seculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crasse nimis, ridiculè & nocētissimè collusit ueterator ille. Vtinā animo cuiuslibet hoc obstricti fascino, etiamnum ex immēsa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephphata, ut quemadmodum ea ex Christi ore potēter prolata, surdo au-

res aperiebat, ueritati inde cōuertendas: & linguæ uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolo tenebris, semel tandem celesti luce discussis, profligatisque, in clarissimæ ueritatis cōspectum & cognitionem citra præstigiæ impedimētum rectā perueniri possit. Ne uerò quis à me eludi obiectiones criminetur, paucis reliquū huius fabulæ commentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lupum induturi, haud dubiè somniferū erat: quale etiam Libro tertio, capite decimo septimo descripsi: quod suam fortiebat uim, quum nudis partibus corporis illiniretur, illicereturq; à natiuo calore in actum: inde somno oppressis alto, simulachra conuersionis eorum in lupos uagabundos, alijs insilientes, puellas iugulantes uorantesque, cum lupis item coeuntes, & quæcunque id genus alia idola ingerebat mille artifex: hinc & pernix ea subsequebatur uelocitas, qualis imaginatione, cogitatu uel somno haud difficulter perficitur. Vbi deinde post horam. uel longius, unguenti soporiferi uirtus elanguesceret, periretque, tunc uelut ex graui ueterno expergefati, se homines esse uidebant, qui antea fuerant. Simile quid leges apud Augustinum de Præstantij patre, libro huius Operis quarto, capite uicesimo secundo & uicesimo tertio: ubi ex professo argumentum id fusius agitur, explicaturque, *λυνανθρωπίη* etiam morbus describitur.

Aliud autem linimentum, quo in hominem redituri se inungebant, uel phantasticum fuit, & in somno usurpanti uisum, uel contra unguenti somniferi nocumenta facere potuit, uel etiam nihil efficere, ut eo tantum suos

clientes illuserit dæmon, quasi id peculiare quippiam in ea metamorphosi ualeret.

6 Quod etiam citius quandoq; in hominum formam redirent, quàm tempus erat constitutum, id euenit, quod minus linimenti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum nō satis penetrasset: ac propterea celerius uis fatisceret, somniumq; redderetur breuius.

Quomodo insuper hæc cohærent, quod se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in fine puellam cum oīsib; deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditioni re-

7 stitutos fuisse: in quo sinu amabo, aut uentre, ipsis tam subitō in homines reuersis delituere illa puellæ caro & ossa? Adhæc, si integram puellā dem-

pto brachio deglutierint, quomodo se parum comedis- se, eidem confes- sionis articulo adiungunt? Superuixisse præterea eas adhuc, quas à se iugula- tas ferebantur, compertum forsitan fuisset, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppetissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset de-

8 prehensum. Deinde quomodo in Dei honorem eleemosynam orare potuit 30 diaboli mancipium, suo hero, Dei iuratisimo hosti ex fœdere obligatum? Si irem uerè in luum conuersus erat Petrus, quatum rogo manuum ope in refecanda capræ gula usus fuit?

9 Licet quoq; Michaël uestitus loca ueneno somnifero in actiones perdu- cendo commoda, ut temporū & ma- num arterias, illinire ualuerit, non minus quàm Petrus nudus: quomo- 40 do in suis uestibus oberrare, homines mordicis apprehendere, morsuq; trucidare potuit ut uerus lopus?

10 Porro de uenerci congressus cū su- pa uoluptate, hoc tantum subiiciam, eam imagines somnorinas in illa som-

ni profundioris ex linimento somni- fico, illusione admodum temerè ciere: quemadmodum etiam quotidie usu- uenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi idolis uoluptas tāta pro ob- iecta in somno specie delectabili gi- gnitur, ut cum multa titillatione semi- nis subsequatur quandoq; effusio. In- finitis partibus citius faciliusq; in his 10 hominibus id euenire potest, quorum phantasiā procliuem seruilemque, quibuscunq; uult imaginibus, im- buit soporis spiritus.

Ad fatigationem à metamorphosi 12 relictā, quæ memoriæ propemodū exciderat, respondeo, ab eo facile in- telligi, quā lassitudinem pariat graui- & inquietus somnus, maximè phar- maco uiolēter cum teterrimis insom- nijs impressus, qui incubum in solo inuadentē somno nouit. Eo detentos difficilis comitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imagi- natio, & uelut ingruentis alicuius de- tentio: uox etiam supprimitur, aut in- certa indiscretaque editur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus, ut se opprimentes audire credāt. Las- sos certè reddit tāta facultatis anima- 13 lis exagitatio.

Laruarum rursus somnorinarū ua- 13 nitatem amplius ostendit, quod ubi pi- li post humanæ formæ restitutionem manserint, se dixerit ignorare Petrus.

Num quoque puluerem illum dæ- 14 mon uerè exhibuerit, uel acceptus il- le tantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, nō pos- set conuinci. In ea etenim lycanthro- pia nullum animal præter capram se- morsu & cultro iugulasse cōfessus fuit Petrus, nec alius interempti meminit. Deinde si tantæ erat ueneno sitatis pul- uis, ut si uel manus eo conficta, quan- docunque animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq; 15 com-

communitū solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci præsentiſſimi malicia tuti eſſe potuerunt hi dementati uiri, aſſiſtionem pulueris in brachio ſiniſtro, arteria & manu, unde ad cor proximè celerrimeque penetrare ualuit, tam innoxie tolerantēs?

15 His ad extremum adde, auditam in confeſſione Gallica fuiſſe inconfantiam controuerſiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiufmodi æquilibrio expenderentur ſingulæ cōfeſſiones, tormentis crudeliſſimis frequenter extortæ, uel etiam, ſi uoles, ſpontè à captiuis editæ, grauiorem profeſſo indies tyrannidis ſuæ iacturam ſentiret funeſtiſſimus ille homicida: Chriſti autem, qui ueritas & uita eſt, gloria plurimū accreſceret: ſuam item functionem ex Dei uolūtate prouidentius obiret magiſtratus: in meliorem quoque uſum conuerterentur ligneorū faſcium acerui, quibus inſontes crebrò exuruntur, & parceretur ſumptibus in carniſicum mercede ſoluenda iniquè faciendis.

EXEMPLA MULIERCVLARVM 30
innocenter ob maleficij opinionem puni-
tarum. Caput XV.

ADde his, celebre apud noſtrates exiſtere, prætorem quēdam ex arioli indicio, deluſas id genus mulierculas cōprehendiſſe quā plurimas, eaſque incendio puniuiſſe: tandem ariolum uel Pythium hunc uatē, cui haſtenus ille fidē appoſuerat, prætori ſeorſum pollicitum, adhuc unam 40 maleficij ream ſe indicaturum, niſi iniquè ferret. Prætoſe haud difficulter annuente, eius uxorem quoque inſimulat index: ac ne quid hac in re hæſitaret, palām ſe id demonſtraturum addicit: horamque præfigit, qua eam reli-

Prætoris uerſalis maleficij accuſatio.

quarum ſagarum cōuentui & choreis intereſſe, ſuis ipſe maritus teſtaretur oculis. Conſentit prætor: qui ſtatuta hora quosdam amicos & conſanguineos in eadem menſa ſecum & cum coniuge cœnare uoluit, ſuppreſſa interim cōuocatæ ſocietatis cauſa. Hinc designata ab ariolo hora, è menſa ſurgit, iubetque omnes ſimul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quā ipſe rediret. Deductus porro ab ariolo quod is uoluit, lamiarum cœtum, choreas, & neſcio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipſius intererat coniunx, reliquarū delicias ſeſtata, non obſcurè uidebatur ſpectare. Mox domum reuerſus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unā cū ſua uxore, lætos menſæ aſſidere comperit. Et cū ſtudioſè, num ſtationē deſeruiſſet coniūx, percūſtaretur: eā eidem affixā fuiſſe loco in ipſius abſentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaque rem omnem aperuit prætor, ob inſiſtā innocentib. pœnam ſerò pœnitudine ductus: & ſi rectè memini, Pythium accuſatorem morte mulſtabat.

Sic in arce Mindenſis ditionis Raednūcupata, de quibuſdam fœminis ob maleficiū, paucis abhinc annis extremum fuit ſumptum ſupplicium, ex accuſatione mulieris Margaritæ Mindenſis nomine, quæ aliās incarcerata fuerat in caſtro Huiſberch, circa Viſurgim ſito. Eadem poſtea in oram & ciuitatem Verdenſem uocata, quādam denud accuſauit ea lege, ut niſi illa uinculis tradita maleficium conſiteretur, ſe ream fore uouerit: nec certè felix 40 deſuit ſucceſſus. Nam altera conſtanter in carcere flagitium negante, & ex grauiffimis fortè tormentis eodem in loco expirante, attrahi in uincula iubetur accuſatrix, quæ furibunda tanquam uenenum & ignem euomens, tortorem & quoscuque alios exterruit,

*Malefica as-
ensatrics fal-
sa pona.*

ruit, abegitque: donec quidam ratio-
num præfectus, cui penitus innotu-
erant eius technæ, manus iniiceret, a-
liosque ad eam apprehendendam ex-
citaret. Sic illa tandem quæstionibus
subiecta, crimen quod alteri confiden-
ter inficiati impegerat, ipsa luit. Hanc
etenim falsa criminatione detulisse al-
teram in carcere defunctam, atque a-
lias antea flammis absumptas, constā-
ti spargebatur rumore.

Nostra memoria Marcoduri, ubi hor-
torum olera ex grandine dissipata fo-
rent, illæsis proximi horti cuiusdam
uetulæ plantis, qui sæpius esse solet
tempestatum tractus, uetula maleficij
accusata in carcerem pertrahitur: de-
inde maxima tyrānide dirisimis sub-
iecta torturis, ad nullius criminis con-
fessionem impelli potuit, sed penes se
non esse, tempestatem ciere uel aërem
conturbare, Deiq; solius id opus esse,
ualde dixit prudenter. Quapropter per-
trabem suspensam, & onerosis ponde-
ribus utrinque pensilibus distractam,
iamq; animam agentem, relicturus in
illis cruciamentis præses, carnificem
ut secum simul abiret potatumhorta-
tur: uetulam, ubi redirent, alia falsurā
inquiens. Tum illa miserabiliter ex-
carnificata, ut prius accerferetur con-
fessionarius, quàm ille pocula seque-
retur, præsidem suppliciter orat: qui
irridens discessit. Postea autem reuer-
sus, eam ita adhuc suspensam offendit
mortuam, mentitus eam sibi manus
interea dum abesset intulisse. Nec mul-
to post tempore tyrannus hic in eius-
modi incidit maniam, ut ipse laceran-
dis uestibus, & excrementis faciei suæ
illinendis, uim sibi faceret.

*Iniqui indi-
ci pona.*

Nec ita procul hinc in alio oppidu-
lo, ubi ulla carnificina ad sceleris ali-
cuius confessionem adigi nequiret ca-
pta ob maleficij opinionem muliercu-
la, hanc blandis adoritur uerbis sacri-

ficulus, ut se non amplius torturis ita
distrahi sineret hortatus: at leuiter so-
lummodò confiteretur delictum, in-
de se eam aqua lustrali à maleficijs ex-
piatam, & uelut fartam testam Deo re-
stituere uelle promittebat. Hæc ita à
sacerdote inducta, circumuentaque
blanditijs, se fortè quædam huiusmo-
di mala designasse falsa est, ea ratione
quemadmodum persuaserat sacrifici-
cus, se sperans euasuram. Ob eiusmodi
confessionem fallaciter & dolose
ebladitam, ut Vulcano ea litaretur, la-
ta fuit sententia. Qua præter expecta-
tionem audita, Videte quomodo me
interficiatis, præmonuit surdos mise-
ra fœmina.

Prope Elten pagum, miliare mediū
ab Embrica, in ducatu Cliuensi dissi-
tum, circa uiam regiam loco ericeo an-
te annos circiter quadraginta duos,
dæmonium uiatores miris uarijsque
exercebat modis, cædens, ab equis de-
ijciens, uehicula subuertens: nec aliud
unquam uidebatur, quàm manus effi-
gies. Eckerken huic nomē indebatur.

*Confessio fol-
laciter oblan-
dita.*

Eckerken.

Vicini increduli, nec satis hoc dæmo-
nij ludibriū exercitiumq; dignoscen-
tes, ad Lamiæ maleficiū referunt id fa-
cinus: quare manus mulieri Sibyllæ
Duislops nomine, seruitutis iure Co-
miti Montensi micipatæ iniicitur: eā-
que tandē exusta, desijt uexatio. Non
aut id euenit ea causa, quòd illa præsti-
giosus actus fuerit rea: licet quoque ob
crudelem carnificinam, uel etiam in-
credulitatem à dæmonio illusione in-
facti cōfessionem induci potuerit: ue-
rùm ab eiusmodi diuexatione à dia-
bolo solū inuecta, hic destitit ultrò,
& quidem libenter, ut homines al-
tius incredulitatis barathro immerge-
ret, & reos sanguinariæ sententiæ red-
deret, quam cum primis in insontibus
auide appetit, ut ab initio homicida.
Si etenim industriè obseruatum, in-
qui-

*Sibylla Duis-
lops.*

quisitumque solemter fuisset eisdem horis, quibus manus imagine hoc cerneretur ludibrium, Sibylla domi dormiens ut plurimum, uel aliud agens fuisset proculdubio deprehensa. Si confessionem urgeas: eam fuisse à lictore extortam, uel à uitiata phantasia muliercula editam, respondeo. Quo autem modo illa à diabolo corruptatur, toties dictum est, ut crebra repetitionis tædeat.

Septem uiri iudices cuiusdam ciuitatis ad Mosellam eodem tempore, quo mulierem glutinosi ductilisque lactis nomine captam, à me examinata infontemque pronunciatam, & postea à uerèdissimo dimissam, subijcere examini uellent, cōmuni decreto aliam iubent etiam adduci ciuem maleficij suspectam à multis annis, nulla habita ratione hydropis, qua tantum non agonizaret tantopere, ut paucos ante dies animam, quam Deo reddere cupiebat, consuetis in Ecclesia Romana sacris & ceremonijs expiarit. Quid sit? Asportatur in sedili, & ad aream arcis, en magnitudine morbi euestigio oppressa, expirat. Nihilominus perleuerat plebeiorum iudicum tyrannis: denegatur sepultura in communi cimiterio, quæ tandem adhuc ex gratia conceditur. Hinc fit, ut iustus Deus etiam quandoque magistratus sinistras sententias & inanem plebeiorum credulitatem, plerumque & tyrannidem ulcisci uelit: quemadmodum circiter idem tempus, nimirum 9. Septemb. anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti, non longè ab hoc oppido prope Linsam accidit, ubi ex

Plebeiorum iudicum sinistra decretum.

atione afficiebantur, mox circiter quadraginta nauigio in Rheno submersi sunt in reditu.

IN ACCVSATIONE OB MALEFICIUM, singularis quorundam principum prudentia. Cap.

XVI.

Porrò ut eiusmodi Syrtis & perpetua animarum naufragia prouidentius declinentur, memoria & imitatione dignissimam sententiam, quam haud ita pridem circa quadragessimam anni sexagesimitertij supra sesquimillesimum, pronunciauit illustrissimus Princeps noster D. Guilielmus dux Cliuiæ, Iulix, &c. cūstorum oculis uelut speculum proponere uolui. Agricola quidam ex Marchiæ comitatu, armento numerofo locuples, cuius uaccæ solito minus lactis aliquantisper reddidissent, ad ariolum confugit, capturus cōsiliū: qui protinus se Lamiam eius iacturæ genitricem ostensurum pollicetur. Hinc ad uillici huius ædes comitatus, filiam ex priori eius coniuge adhuc uirginem apprehendit, huic lactis maleficio imminuti crimen impingens. Hæc mox à dæmone illusa, malè persuasa & inducta, uerum esse fatetur: sed se non satis esse maleficij peritam subiungit, simul fœminas sedecim accusans, quas ea in arte absolute doctas esse affirmauit. Illustrissimo principi hæc illico significantur à satrapa, qui eas omnes carceribus incunctanter mancipari oportere consuluit. Ne tamen alicui hic manus iniiceret, grauiter inhibuit Princeps: stricte etiam mandans, ut quocumque modo aut insidijs in uincula pertraheretur ariolus ille. Puellam uerò ab ecclesiæ ministro acciri uoluit eius Cels. & in præcipuis fidei Christianæ articulis examinari, deinde ab hac dæmonis illusione doctrina saniori ad mentē reduci: eamque cautiorem ea ratione à satanæ strophis redditam, fideiussoribus constitutis, si modò eos consequi posset (ut

Guilielmi ducis Cliuiæ, etc. prudentia.

Lo Imperial. consist. de action. criminal. artic. 21.

magis in officio contineretur) sin minus, tum propria fide interposita, cum bona gratia dimitti. Alias autem matronas, hoc falsæ criminationis cauterio à corruptæ mentis uirgine inustas, ulla omnino re grauari minimè permissum est. Ac prudētissimo hoc consilio desijt hic fabulæ actus, & lacuacrarum qua solet copia fluxit. Vtinam hoc salubri exemplo moniti alij, principijs harum tragœdiarum quibuscunque legitimis pijsq; rationibus irent obuiam deliberatiores: non profectò in re, ubi parum certi posset statui, uelut inextricabili labyrintho implicati, ex simplici errore in mille ita prolaberentur cauti minus, unde tandem nullus uideretur euadendi aut finiendi modus. Eiusmodi telæ genus solerter contexere nouit, consueuitq; uer-
20 teratorius ille textor.

Sed maximoperè dolendum est, in ijs qui principibus sunt à consilijs, uel magistratun. gerunt, aut rempublicam gubernant, desiderari quandoque maturam deliberationem, discretionem, & absolutam rerum intelligentiam: unde fit, ut præcipientes nimis plerumque ferantur ad sanguinis effusionem tum in hoc negotio dæmoniaco, tum in causis quibusdam alijs non ita diffinitis. Quanta autem consiliorū maturitate ac prouidentia contra has dæmoniorum artes, sine innocentium carnificina, cuncta administrètur in amplissimo regno electoris Palatini D. Friderici, principis (quod citra palpum dictum uolo) sapientiæ insignis, memoradæ pietatis, & modestiæ incōparabilis, præterquam quòd
40 res ipsa non obscurè docet, & testantur insignia edicta iam promulgata: accedit id quoq; in primis, quod D. Christophorus Probus, Ll. doctor consultiſſimus, & cancellarius uigilantissimus, nuper in proximo Bingæ defi-

Palatini electori
Friderici
prudentia.

Christophorus
Probus
cancellarius
Palatini.

gnato cōuentu principum electorum Rheni, ubi huius mei operis fortè incideret mentio, palàm disertè ac prudenter suam de harum offuciarum & dæmoniacæ tragœdiæ cōtrouersia sententiam explicuerit.

Optimo iure in hunc referendus erit catalogum generosus & illustris Comes à Niuwenar D. Hermannus, uir
10 profectò linguarum peritissimus, doctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissimæ, & ingenij rari: qui haud ita pridè industriè admodum Lamiam, quæcunque flagitia fatuo huic hominum generi assueta, sed imaginariè solùm nota confessam, exilio punijt, quòd huius mulierculæ uicinos hoc incredulitatis fascino adhuc detentos, eam minimè toleraturos uideret. Confessionem mihi ab eius clementia com-
20 municatam ipse legi.

Comes Niuwenar
D. Hermannus

Suam quoq; hic laudem meretur generosus comes Montensis Guilielmus, qui quum haud ita pridè in uinculis detineret uetulam oſtrogenariā ob incantamentorum suspicionem, ad illā ingressus, studiosè singula perquiro, licet mendacijs eam onerari, narib. minimè obstructis odorarem. Quum uerò obiectum esset, filium ma-
30 tri captæ, curruq; ut auheretur, insidenti globum terreum, cuius potentia se à uinculis liberaret, porrexisset: eundem quoq; matrem promissi admonuisse: quod sinistrè etiam torquebant accusatores, quasi effecturam se, ne ea ratione finem uitæ faceret, pollicita fuisset mater. Hos articulos tam acriter apud Comitem urgebant alij, ut nisi ualidiore rationis neruo, atque
40 aded ipsa rei ueritate seriò restitissem, eam flammæ post dies non multos deuorassent. Inter colloquendum in animi deliquium quandoque incidere uidebatur: quare à me eius os aperiebatur, contrestabantur & manus, &

Guilielmus
comes Montensis

& arteriæ motus pensculabatur: inspiciebam item linguam: donabam postremò pecuniolam, quodd uulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eum, à quo beneficium fuerint consequutæ.

Cæterum huiusmodi responso obiectionem priorem scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta lintea matri fuisse suppeditata, quibus exulceratas grauitè tibias curaret, easq; mihi ostendit tantopere defœdatas crudelitate tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnificina toleratorum, quum oleum quippe feruidum in tibias, ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius extremæ facies deformatur. Huius etiã mater ea ratione inter tortoris manus antea interiisse perhibebatur.

Alteram partem, quodd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quodd filijs suis in asidua illa uulgi fugillatione ob malefici famam, addixisset, si fortè ad supplicium easpropter abriperetur, se mortis suæ authorem ad æquisimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut tricesimo die à suo interitu se ibidem sisteret, sententiæ latæ rationem redditurus. Si itaq; effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentie, filiosq; matrem extra culpam esse intellecturos, quum infontiù preces exaudiat Deus iusticie uindex unicus, qui ad fectas alioqui orationes obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum diabolicarum genere institutus, pauperculâ causa prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui studij multum impendit apud Danos in bello con-

tra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret.

Pia & laudabilis omnibus seculis *Sententia* *Pia.* sententia, suum apud hos principes & amplissimos uiros pondus & locum habet: Cõsultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm infontem unum punire.

DE SEDUCTIS ERRORE, ET *hereticis non interficiendis, sententia* *Patrum. Cap. XVII.*

QUum uerò horum plurimos mente corruptos esse, erroreq; à satana seductos, iam satis demonstratum sit, citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces meretur flammæ: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt: quod summorum patrum sententijs probare conabor.

Augustinus ad Donatum, proconsulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicum ac legum, ne æterni iudicii pœnas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neq; contemptile, fili honorabiliter dilectissime, quodd uos rogamus, ne occidatur, pro quibus Dominum rogamus, ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Pœna illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter cõscientiam nostram, & propter catholicam mansuerudinem commendadam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pij patris officium: sic succense

iniquitati, ut cōsulere humanitati meminere. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorū scelerum confessionē non extendente eculeo, non sulcātibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti. Et contra epistolā Fundamenti capite 1. Dominus per seruos suos regna subuertit erroris: ipsos uerō homines, in quantū homines sunt, emēdandos esse potius quā perendos iubet. Nec est quodd de conuersione fratris in hēresim prolapsi despere mus. Nisi enim qui eiusmodi est, per gratiam Domini posset conuerti, prorsus inanis esset Iacobi admonitio. Sciebat hoc Augustinus, ideoq; se totum conuertendis hēreticis mancipabat, atq; id iuxta Apostoli monita cū magna lenitate ac māsuerudine spiritus, nec absq; pij laboris fructu. Sic enim in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De multorū iam correctione gaudemus, qui tam ueraciter unitatē catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lātāt, ut eos cum magna gratulatione miremur. Cum primis autem Christianum magistratum hęc decet moderatio, ut à sēuitia & crudelitate abstineat. Omnino citra dissimulationem me inter eos esse fateor, quibus admodum displicet, quodd ubi interficiendi sunt errores, interficiuntur homines. Nullis bonis, inquit idem noster Augustinus, in catholica Ecclesia hoc placet, si usq; ad mortem in quenquam, licet hēreticum, sēuiatur. Et libro primo cōtra literas Petilianī, capite uigesimo nono: Diligite homines, interficite errores, sine sēuitia pro ueritate certate. Iterum contra epistolam Fundamen-

ti: Illi in uos sēuiant, qui nesciūt cum quo labore uerū inueniatur, & quā difficile caueantur errores. Illi in uos sēuiant, qui nesciunt quā rarū & arduū sit carnalia phantasmata pię mentis serenitate superare. Illi in uos sēuiant, qui nesciunt cum quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, ut possit intueri solē suum: non istum quē colitis cōlesti corpore oculis carnis & hominum & pecorū fulgentem atq; radiantem: sed illum de quo scriptum est per prophetā, Ortus est mihi iusticię sol: & de quo dictum est in Euangelio, Erat lumen uerum, quod illuminat omnem hominē uenientem in hunc mundum. Illi in uos sēuiant, qui nesciunt quibus suspirijs & gemitibus fiat, ut ex qualicunque parte possit intelligi Deus. Postremō in uos illi sēuiant, qui nullo tali errore decepti sunt, quali uos deceptos uident: & cetera. Ergo sēuire in hēreticos, etiam admodū detestabiles, quales erant Manichæi, quibus Augustinus ita scribit, nō uidetur esse piorum hominum, qui sciunt quanto cum labore uerum inueniatur, & quā errores difficulter caueantur, quibusq; suspirijs & gemitibus fiat ut ex qualicunque parte possit intelligi Deus. Ex libro Quæstionum Euangelij secundum Matth. cap. 13. Hinc est quod serui dicunt: Visimus, & colligimus ea? Quibus Veritas ipsa respōdet: Non ita hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse possit, qualis quisque futurus sit postea, cuius in præsentia cernit errorem: uel etiam quid error eius cōferat ad profectum bonorum: non esse tales auferendos de hac uita, ne cum malos conatur interficere, bonos interficiat, quod fortē futuri sunt: aut bonis obsit, quibus & inuiti fortē utiles sunt: sed tunc opportunē fieri, cum iam in fine nō restat uel tempus compu-

Marc. 4.
Luc. 11.

computandæ uitæ, uel proficiendi ad ueritatem, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Ibidem quæst. 11. Nec tamen consequens, ut omnis hæreticus uel schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Multos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem sententiæ suæ, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, uigilantiores & cautiore simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuota, quia subuersus est huiusmodi, & peccat in semetipso dānatus. Sed qui sententiam suam, quamuis falsam atq; peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quærun autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Chrysostomus homilia quadragesima septima, in caput Matthæi 13. Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet, ne forte simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellat: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atque inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autem

est, quod eradica-bitis simul cum ipsis etiam frumēta? Certè aut, quia si arma capietis, inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem se ipsa conuerterent. Si ergo præueniētes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi concidere: uerum interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Geneseos 2. Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborant, & corporalibus oculis cæcitiunt. Illi enim ob oculorum suorum infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualitudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungētes munere, manus eis porrigamus, magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita nos admonuit, dicens: Vt in. māsfuetudine erudiatur aduersarij, si forte det eis Deus pœnitentiam in agnitionem ueritatis, & emergant à laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, quod quasi ebrietate obruti sint: Et iterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respiscite paulisper, aspici-te lumen iusticiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

Hæreticorum conciliabula dissipari possunt.

2. Timoth. 2.

Aa Atha-

Athanasius ad Antiochenſes ſermo 13. Omnes qui uobiscum pacifice agere uolunt, in primis autem illos qui in ueteris eccleſiæ cōmunionē fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicit ad uos, eosque ut patres assumite, & ut magistri & tutores recipite, coaptates uos interim dilecto nostro Paulino, eiusq; socijs: nihilq; amplius ab illis exigatis, quā ut execrentur Arrianorum hæresim, confiteanturq; sanctorum patrum in Nicæa fidem.

Seuerus Sulpitius quoq; D. Martinum noluisse hæreticos puniri, scribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex episcoporum sententia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquireret, deprehensis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quia sanctorum etiam maximam turbam tempeſtas ista depopulatura eſſet. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladiatorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat sollicitudo ipsi, ut non solum Christianes, qui sub illa occasione erant nexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret.

QUOMODO CVM HÆRETICIS agendum, ſententia Eraſmi.

Cap. XVIII.

IN Apologia aduersus articulos aliquot per monachos quosdā in Hispanijs, exhibitos, hæc scribit Eraſmus ad Alphonſum Mauricum archiepiscopum Hispalensem, titulo quarto sic à monachis distincto, contra sanctam Hæreticorum inquisitionem. In Paraphraſi Matth. 13: Serui qui uolunt ante tempus colligere zizaniam, sunt qui Pseudopostolos & hæresiarchas gladijs ac mortibus exstirpant è medio tollēdos, quum paterfamilias noluit eos extingui, sed tolerari, si forte accipiscant, & è zizanij uestigantur in

triticum. Quod si non reſiſcant, feruentur ſuo iudici, cui poenas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abundè reſponſum arbitror in ſupputationibus ad Bedæ propoſitionem 32. reſpondi & Lato, qui nonnullis uiſus eſt oblique me ſuggillare, ut ſuperuacaneum ſit hic eadem repetere. Quoties mecum reputo, quā execranda res ſit hæreſis & ſchiſma, non poſſum damnare legis licet durum cautium: rurſus ubi conſidero qua manſuetudine Chriſtus plantarit, aluerit, prouexerit, ſtabilieritque ſuam Eccleſiam multis ſeculis, uix reperiō quomodo tuear exemplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opinionēs ſcholasticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus ſacerdotes, qui puellam quicum habet conſuetudinem, malunt appellare uxorem, quā concubinam. Equidem talibus mederi ſoleo, non patrocinari: nec in hoc hæc mihi dicuntur, quod tales uelim eſſe impunitos: tantum illud admiror, quomodo tanta ſeueritas conueniat cum eccleſiaſtica manſuetudine. Non eſt meum probare aut improbare principum mundanorum leges: habent ſuum ius, habet ſua conſilia, habent ſuum iudicem, cui redditi ſunt rationem. Mea paraphraſis Euangelicæ parabolæ ſenſum explanat: qui ſi uerus eſt, ſi Chriſto dignus, ſi probatis orthodoxis interpretibus placuit, ſi multis ſeculis uſu eccleſiæ comprobatus eſt, quid reprehenditur? aut ſi reprehendendus eſt, quid non pariter in ius uocentur & illi? Vſque ad ætatem Auguſtini, hoc eſt plus quā quadringentis poſt Chriſtum natum annis, nuſquam legimus orthodoxos imploraſſe Cæſaris præſidium aduersus hæreticos, quum id frequentiffimè factum eſſet ab ipſis hæreticijs.

hæreticis. Nunquam tamē hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelleret perucax & insanabilis insania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exirabilius si processisset, agitant, uulnerabāt, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erāt in seipso quā in alios, ultrō sibi uel gladio: uel si gladiorum nō esset copia, præcipitio necem accersentes. Quid multis? tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiā si nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen. Per hos quum nulli liceret esse quietū, nec ullus esset infanendi modus aut finis, tandem inter episcopos agitatū de implorando Cæsaris præsidio aduersus Donatistarum intolerabilem improbitatē. Mansuetioribus, inter quos fuit D. Augustinus, non placuit imploratio prophana: potestatis ad negocium Ecclesiasticum, existimantibus non decere episcopos alijs armis uti, quā uerbo Dei, precibus: & si malum foret insanabile, anathemate, hoc est, separatione à communione. Hoc erat tum extremum ecclesiæ supplicium: & sicut apud Iureconsultos, ciuilis mors dicitur exilium: ita apud Apostolos & horum successores, pœna capitis erat, ab ecclesiæ consortio submouisse. Ad hanc sententiam non solum inuitabant exempla Christi, apostolorū & martyrum: uerū etiam metus propellebat, considerantes fore periculum, ut si ageretur terroribus, pro hæreticis fictos haberent Christianos, maiore Christiani gregis perniciē. Verū ubi uicisset aliorum sententia, resq; bene cessisset multis hac seueritate corre-

Anathema.

ctis, qui uel inuiti manserant in ea factione, uel ambigui, uel errore modò seducti, fortiter probauit Augustinus, quod prius improbauerat. Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac farios uerius quā hæreticos, lex meo iudicio nimium mitis lata est, quæ primum nec corpus cuiusquam attingeret, nec quenquam facultatibus excuteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum facultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad quas qui transire uellet, & ijs quas prius habuerat, & ijs quas inueniebat, uti frui posset, tanta mansuetudine, ut nec clericis & episcopis resipiscētibz suis honos adimeretur, tandem & multa cæteris indicta non admodum graui: qui quum essent pauci, nollet resipiscere. & adeo nihil tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius editum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguus uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari, necem, si resipiscerent, Augustinus illum diligēter admonerit, ne quenquam interficeret, quū hoc ius ex constitutionibus Cæsareis haberet, laudetq; quod edito posteriore uerborum ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulciciū tribunum, ne quē capite plectat. Ex his satis liquet, quantum illorum animus abhorruerit ab hac cōfiscationum, carcerum, suppliciorum, incēdiorum sæuitia, quæ nunc quibz dā & nimium & sola placet, præsertim ex eorum numero, qui perfectionē Christianæ pietatis profitentur, quorum omne studiū esse decebat mederi potius quā interimere, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiā ultra principum editum sequitur ab istis clementiæ magistris. Cæsaris editum habet, Legitimē conuictis: quā hoc interdū fiat legitimē, mea nihil refert:

Aa 2 tamen

tamen multis incognitū non est. Nam hoc hominum genus ferē nullis legibus paret, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæres, nec ulli unquam faui, faceo, fauturus sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quia me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi: sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ confortio, nonnullos ad illius societatem reuocaui. Tantū loquor de quorundam sæuitiis, quos oportebat esse mitissimos, etiāsi principes terrent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborū terrorem exerent. Nunc contrā fit, ut illorum sæuitiæ monarcharū ac præsulū autoritas cogatur frenū imponere. Eoq; huius negocij principatus summis ecclesiæ procerib; delegari solet; ne istis liceat, quicquid libet. Quid autē quorundam seditionis apud populum uociferationibus, sæuitiisque profectum sit, res ipsa loquitur. Fortassis è lōginqua regione nonnunquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit. Si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorū conscientie. Præterea quum index laicus pronunciat ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, notum iudicij pandus in ipsos recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer ficiarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in cenciōnib; Christi spiritū inuocari, decetius, quā uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cœlibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis, uix impetratæ à Theodōsio, & confer

atrocitatem suppliciorum, quib; nunc agitur cum idiotis, etiam in qualemcunq; inductis errorem, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquiunt, lex non sine causa lata est seuerior. Non dāmo cauterium, tantū doleo tam asperum remedium Christianorum peccata meruisse: & parricidarum supplicij indolesco, tamen hunc dolorem publicæ tranquillitatis respectu consolor. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniā sanari non possunt, necessariò tolluntur, ne plures trahant in luem. Quicquid agit legum fortasse necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quā extinguendis. Principum constitutiones nunquā improbaui, quam & ipsos oportet legum rigore ad Christianæ moderationis lenitatē, quatenus licet, deflectere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum: rursum plurimum interest inter prophanum principem & ecclesiasticum. Postremā non nihil interest inter præsulem, autoritate publica præditum, & monachum aut theologū, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologiæ scholæ institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis: nunc quum orbis celebribus Academicis sit plenus, articulis & fasciculis rem tantū geri? Quid autē reprehendi potest in Paraphrasi, nisi quod non meminerit de Constitutione monarcharum posteriorib; annis inuentū non licuit, eo quod illic Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat: nisi debui sic illum inducere loquentem: Vsq; ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post illud,

Articulis & fasciculis agitur contra eos qui dicuntur hæretici, à monachis.

illud tempus exorietur alia lex, ut ex-
 urantur. Ineptè nimirum imaginatur,
 sermonem hunc à me dici his tempo-
 ribus, quum dicatur ab Euangelista
 priscis ecclesiæ tēporibus. Neq; Chri-
 stus illic agit de gladio principū, quū
 ecclesia tot à Christo passo seculis ege-
 rit sub principibus ethnicis: sed de stu-
 dio loquitur Apostolico cum māsue-
 tudine pertrahendi omnes ad salutē, 10
 exemplo summi pastoris, qui uenerat
 non ad perdendas animas, sed ad ser-
 uandas. Ita fit, ut hæc mea interpreta-
 tio non officiat principum constitu-
 tioni. Nam illa docet māsuetudinem
 euangelicam, non adimit principi ius
 gladij: illa præscribit quid illi congru-
 eret tempori, non quid in fine seculo-
 rum exactura esset hominum impro-
 bitas. Nonnullæ principum leges ad
 terrorem eduntur uerius quàm ad e-
 xemplū. Atq; ut profani iudicis est e-
 ximere gladium interdum, quo unius
 interitu seruet multas: ita quoties er-
 ror, aut casus, aut grās excusat crimen,
 & spes est correctionis, debet memi-
 nisse Christianæ clementiæ. Quin &
 illud inspiciendum, an monarchæ ius
 habeant, ob quoduis delictum, capitis
 pœnam indicere. Tum illud etiam ui-
 dendum, an principes uoluerint ob
 quemuis errorem, qui uideri potest
 hæreticus, hominem tradi flammis.
 Etenim si certus est error, nihil hic o-
 pua est theologia, quum tantum sit co-
 gnitio facti: si dubius est, nō est cuius-
 uis theologi, sed Romanæ sedis potis-
 simum, de Articulis fidei, dubijs iudi-
 care. Multo durius est, ob articulos nō
 solum dubios & controuersos, uerum 40
 etiam leuiculos hominē flammis tra-
 dere. Sed multo durissimum ob titu-
 los, quos ipsi suo arbitrio confingunt
 subinde nouos, hoc est contra docto-
 res scholasticos, hoc est suspectū, hoc
 scandalodes, hoc contra laudabilem

consuetudinem, hoc male sonans ut
 iacet, hoc impertinenter dictum, &
 huiusmodi innumeros, ut nihil sit,
 quod non aliqua pateat calumniæ, si
 maleuolus accefferit animus: & inte-
 rim tamen disputant, an ecclesia pos-
 sit condere nouum articulum fidei,
 quum isti quoties commodum est, gi-
 gnant eos in ipsa cognitione, non-
 nunquam & post editam sententiam.

Res agitur per relatores, deputatos, ac *Processus in*
 iudices monachos, nec sincere, nec le- *fidei nego-*
 gitima iuris forma, pronunciant in car- *cio.*
 cere tres priores, monachis duobus
 testibus, & apparatur rogos. Hæc ne-
 scit princeps, cuius lex prætextitur, pri-
 uato quorūdam odio feruens, quum
 in publicam utilitatem sit edita. Hæc
 quoniam fieri compertum est, admo-
 nendi erant principes: quæ tamen ad-
 monitio nec hæreticos ueros & insa-
 nabiles subleuare, nec sinceros inqui-
 sitores grauare debet. Constitutio quæ
 in Cod. libro primo. tit. de Hæreticis
 Manichæis. & Samaritanis, fertur o-
 ctaua, solos libros & chartas iubet exu-
 ri: doctores tantum capite plecti, disci-
 pulis decem libratum aurium. ultra di-
 citur: eos uerò qui non solum audiūt
 30 illos, uerum etiam contemptis prin-
 cipum legibus, libros illorum apud se
 seruant, manifestum hæreseos fauo-
 rem præseferentes, in exilium depor-
 tari iubet. Nec hæc tantum constitutio
 facit quoslibet hereticos, sed nomina
 40 tim Manichæos, Apollinaristas, & Sa-
 maritanos, qui manifestam docebant
 blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt
 quæ præcedunt eodem titulo, quæ iu-
 bent inquisitionem etiam usq; ad ca-
 pitis pœnam extendi: sed exprimunt
 certas hæreses. Similiter eodem libro,
 titulo de summa Trinitate, &c. Arianos
 exprimit. At hi spoliabant Dei fi-
 lium, & multo magis Spiritum sanctū
 ueritate diuinæ naturæ. Quemadmo-
 dum

*Apollina-
rista.*

Donatiani.

dum Apollinaristæ uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animā humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non solum pestilentissimi schismatici. Non hic agebatur, an hæc confessio sit instituta à Christo, an constitutio hominis pura obliget ad crimen, an symbolum sit frustulatum editum ab Apostolis, an Apostoli calauerint linguam Græcam: sed de maiestate Christi, deq; summa Christianitatis. Iam per Pontificum constitutiones, quæ sunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in sexto eodem numero ac titulo, conuicti, & in errore persistentes, aut in hæresim abiuratum relapsi, tantum iubentur tradi curiæ seculari: quāquam hic Glossematographi de suo adiecerunt, Aut comburantur: quando Pelagianis aut Iovinianis ex Cæsarum edictis dicta est multa. Nunc ad ignem pertrahitur, qui dubitet, an Romanus pontifex ius habeat in purgatorium. Et olim in synodo episcoporum hæretici citati reddebant suæ doctrinæ rationem: conuictis libera erat optio, utrum mallerent ipsi in suum dogma pronunciare anathema, an simul cum dogmate feriri anathemate: hoc est, à communione separari. Nam hæc tum erat poena ecclesiæ grauissima. Berengario, qui non de confessionis origine, neque de purgatorio postulatus erat, sed de ueritate corporis Christi, ne tum quidem uis est adhibita, quum semel dimissus in eūdem errorem esset relapsus. Nunc interdum monachi uanum spargunt rumorem, mox ueluti suspectum pertrahunt in carcerem: ibi disputant suo more, notantur articuli, & parantur fasciculi.

Esia 42. Linum fumigans nō extinxit Christus, nec arundinem quassatum confregit. Oniculam ab initio persequu-

tus est lupus, illa autem semper tolerantia uicit.

CENSURA INSIGNIVM IVRIS:
consultorum de Lamijs, quæ poenitentes, poenat euitant corporales: nec in criminalibus solum standum esse confessioni.

Cap. XIX.

AT in sagarum patrociniū annectam censuram eximij Iuriconsulti Pauli Grillandi de Sor-
tileg. 10. uolumine Tractatum, quæst. 7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ualde singulare, quoddam istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad poenitentiam, & euitat poenas corporales: sicut hæretici. ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem theologi auctores Mallei, in tertiæ partis initio, quæstione 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici poenitentes. iuxta c. ad abolendam. §. poenitenti. de hæreticis lib. 6. Concordat Raymundus. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit: Quoddam reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decretorum, caus. 26. quæst. 5. episcopi: Ex præmissis auctoritatibus colligitur, quoddam arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atque cæteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quoddam in ul-

Lamia poenitentes onicula poenas corporales.

*Et hudo. cap.
9. li. 3. Etym.
26. q. 9. ca. nec
mirum.*

in ultimo Acquirensi ca. ea quæ sunt
per incantatores, non in corpore, sed
in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in
libro de Civitate Dei idem uidetur as-
serere, ita dicens: Quæ magorum præ-
stigijs sunt, non uera, sed phantastica
esse probantur. Quare criminali acri-
oni hic nullus erit locus.

Si urgeatur hic denuò propria earum
confessio: cum D. Iohanne Francisco
Ponziuibio Placentino, Tractatum
volumine decimo, de Lamijs, respon-
dere audeo: Cum tales personæ sint
illusæ, ut dictum est, ergo debere dici,
earum confessionem etiam esse erro-
neam, nec admittendam. l. error. & l.
cum post. C. de iuris & fact. ignor. No.
in l. de ætate. §. fin. ff. de Interroga. a-
ctione. Confessio enim debet contine-
re uerum & possibile: ut per gl. Bald. 20
& alios in l. i. C. de confess. per gloss.
in c. fi. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil.
Linde Neratius. §. fin. Sed ista respu-
it ius & naturam: ergo nõ sequitur: Istæ
mulieres sic confitentur, ergo sic est.
Nam confessio longè distat ab actu
(uel actus possibilitate) & quicquid
est contra naturam, deficit in suis prin-
cipijs, ergo naturaliter est impossibili.
Præterea in criminalibus regulari-
ter non statur soli confessioni rei, ut
per Bald. & Ang. in l. i. C. de confess. &
dicam infra in 2. no. Nec obstat, quod
dicit Bald. in d. l. si quis non dicam ra-
pere: quia eius dictum procedit in hæ-
resi, in quantum perficitur in sola mē-
te & cogitatione: quo casu bene, ut in-
quit ipse: quia cogitatio mentis, quam
solum Deus nouit, nõ potest aliter pro-
bari, quàm per cōfessionem: ideo sta-
tur soli confessioni. sed confessio, de
qua in casu nostro, continet actum ab
extra, & minus possibilem de iure &
natura, ac etiam minus uerisimilem:
& ideo potest dici, quòd licet, quoad
ea quæ credunt, sit stādum confessio-

*In criminali-
bus nõ est stād-
um soli con-
fessionem.*

*Et sola con-
fessione nõ in-
dicatur, nisi
in heresi.*

ni earum, quoad punitionem: quia ta-
lis credulitas pendet ab animo & uo-
luntate: nõ tamē quo ad hoc, ut quia
sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hæte-
nus ille. Nec est quòd hic lex Corne-
lia de sicarijs & ueneficis mihi obtru-
datur, quæ suum paulo pōst sortietur
locum, ubi de ueneficorum pœnis a-
getur.

10 PRAECLARA EXIMII IURIS-
consulti Alciati sententia, ex Grillando
historia de Lamiarum innocen-
tia. Caput XX.

NArrat item D. And. Alciatus, hæ-
reticæ prauitatis (ut uocant) in-
quisitorem in subalpinis ualli-
bus, aduersus hereticas mulieres, quas
ueteres Lamias, nos Striges uocamus,
inquisiuisse, & supra centum flammis
consumpsisse: quotidieq; ceu noua ho-
locausta, alias super alias Vulcano ob-
tulisse, è quibus non paucae helleboro
potius quàm igne purgandæ uideban-
tur: donec rustici arreptis armis uim il-
lam inhiberent, & negociū ad episco-
pi iudicium deferrent. Et pōst: Et quā-
uis aliqui ex maritis, magnæ fidei ho-
mines, asseuerarēt eo potissimum tē-
pore, quo illæ in ludo & choreis sub
Tellina arbore fuisse dicebātur, se ex-
ploratum habere, in lecto potius secū
fuisse: tamen respondebatur, nõ illas,
sed caco-dæmonem potius, uxoris for-
ma assumpta marito illuisse. Atqui e-
go replicabam: Cur non potius caco-
dæmonem cum suis dæmonibus, il-
lam uerò cum marito fuisse, præsumis?
Cur uerum corpus in ficto lusu, phan-
tasticum in uero lecto comminisceris?
40 Quid hic opus est usque aded augere
miracula, & nõ tam Theologū quàm
τραπεζολογόν agere, sæuioremq; partem
in pœnis eligere? Constabat ex illis a-
ctis, semel in eo ludicro per quamdam
mulierculam nomine IESU appellato,
omnem illum apparatus, omnes sal-

*Lib. 3. Porro
gon iuris, ca-
p. 22.*

tatrices cum amalijis suis repente euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantalihorti? quod apud Philostratum libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Bruti uita C. Celsus. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, supersticiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur uidenturque hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraq; curari posse sit uerisimile, nisi quodd pauperes & fœmellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pōtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in questione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirens. ca. 1. ubi talia phantasmata mētibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obseratis. Nec refert quodd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hastenus Alciatus.

Paulus Grillandus de Sortil. 10. uolum. Traſt. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxore ma-

leficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solum erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porro rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quodd ea familiariter ueretur alijs mulierib. huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare: noctesq; ciciter duodecim egerat infomes, attendens studiosè, num illa aliquid ad dæmonum lusum uel aliud maleficiū noctu euagaretur, num & penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusu unà cum alijs mulierculis in carceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrociniū asserbat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto: & se eam tum studiosè non semel tantum tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

POENA, QVA LAMIAS AFFICERE solent Bononienses. Cap. XXI.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatæ incantationes generi humano, uel uitæ bestiarū minus nocuissent (quos mulie-

muliebri in sexu lingua uulgarile strige Itali appellant) nudos ad umbilicum usque ueteri ex palatio educere, a sino impositos in uerso corpore, ita ut ligatis manibus caudam a sini, quem lento ductu præibat lictoris minister, retinerent. Capiti imponebatur mitra chartacea, in qua terrifici cacodæmones, qui forcipibus suis ignes infernales mouerent, depicti erant. Interea dum solenni hoc progressu circumducuntur, à lictore comitatus uirgis egregie in pectore & dorso ceduntur. Cum uero è foro publico peruentum esset in cœmiterium ædis Dominicanæ celebri sepulturâ gentis Germanicæ, deponerentur ex a sino, & à carnifice in conclaue quoddam superum deducebantur, cuius pergula firmata cancellis ferreis, ijsque raris, cœmiterium uersus spectaret: quæ destinata pœnæ hæreticorum à monachis monasterij illius, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, perhibetur. Hinc capite galeato sedicuri, quæ rotis quatuor ferebatur, impositi, ter in pergulam prominentem detrudebantur, ubi & per horæ quadrantem consistebant. Interim à spectante foris turba, ridente, clamanteq; lapidibus impetebantur: frustra tamen ferè, ob interpositos cancellos ferreos. Tandem uinculis soluti, & pro delicti qualitate puniti, ablegabantur in exilium.

In finitis certè modis præferri decet hanc moderationem magistratus Bononiensis, quæ non nihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, præ aliorum quorundam tyrannide, qui ad igneum illud holocaustum præcipientes nimis feruntur: eoque non minus affici, quàm innocentis sanguinis effusi fumo dæmones, uidentur:

O' cæci hominum mentes, o' pectora cæca.

MULIERES MINVS PUNIENDÆ

esse uiris. Caput XXII.

Dici solet, mulieres in eodem delicti genere minus peccare, minusq; puniendas esse uiris, cæteris tamen per omnia paribus: nempe ob imbecillitatem animi, mentis & ingenij. I. sacrilegij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & I. si adulterium. §. stuprum, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adul. & c. sicut dignum, in prin. extrâ de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tanto grauius uiros puniri oportere, quâto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, & c. Et quod uoluit Bald. in l. quicumque. col. 3. uersic. sed pone statuto. & uersic. & in summa. C. de ser. fug. In quam sententiam apud Saxonem historiæ Danicæ libro 6, Ericus uir quidam multæ prudētiae cōtendit, muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec pœnam infligendam, nisi correctio culpam corrigere nō potuisset. Et illud Ænæ apud Virgil. lib. 2. Æneidos:

—Nullum memorabile nomen

Fœminæ in pœna est.

Plinius libro 8. Natur. hist. scribit, leonem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in fœminas fremere: ueluti natura eū docuerit, mulieres mitius quàm uiros, esse tractandas. Aristotel. lib. Problemat. 2. 9. capite 11. Cur, ait, mulierem interficere iniquius sit, quàm uirum, quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est? an quia mulier imbecillior est, minusque proinde iniuriam facere potest? etenim eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil uirile, imò stolidum atq; iniquissimum est. Hæc ille, quæ tam ad ani-

B b mum

num quàm ad corpus referri possunt. Tradit Vopiscus, Aurelium imperatorem, cum Zenobia ad poenam uocaretur à militibus, quod sibi imperium usurpasset, illam uita donasse: quod indignum existimaret, mulierem interimere. In quam sententiam Euripides in Hecuba, *ὅς ἀποντίνειν φόνος γυναικας*: Quàm inuidiosum interficere feminas? Quàdoquidem, ut idē in Hercule furēte scribit, mulieres quodammodò sunt masculis miserabiliores:

τὸ βάλει γὰρ πῶς μάλλον οὐτὸν ἀφ' αὐτοῦ.

Cui astipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quod mulier miserabilior est uiro. Nunc porro filum orationis ed ducatur, ut quo punitio- nis modo in hoc hominū genere casti- gando utendū censeam, intelligatur.

QVOMODO LAMIAE MENTIS 20
errore à diabolo afflicta, nec ulli noxia, sint re-
ducenda, & quæ eis statuenda poena: nec om-
nem uoluntatem esse puniendam.

Cap. XXIII.

QUæ ergo Lamia errore & phā-
tasia delusa, & satanæ peruersa
institutione seducta cognoscā-
tur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at
solum imaginatione illatum esse, cer-
tò sciatur: saniori doctrina informan-
da erunt, ut repudiatis dæmonij ludi-
brijs, Christo sacramentū rursus præ-
stent, atq; ut luxata ex corporis com-
page membra, debita ligatura restitu-
antur penitentes. Quantopere hic fi-
delem mysteriorū Dei dispensatorem
eniti deceret, ut ad Christi ouile redu-
ceretur ovis perditæ, nemo non nouit.
Suum quoq; hic habebunt locum pu-
blicæ & communes preces ex animo
susce. Admodū piè hic D. Iacobus ad-
monet: Fratres, si quis inter uos erra-
uerit à ueritate, & cōuerterit quis eū,
sciat q; qui conuerſi fecerit peccatorē
ab errore uia suæ, saluam faciet ani-
mam à morte, & operiet multitudinē

*Suprà ca-
pit. 6.*

Iacob. 2.

peccatorum. Nec hæresis solum in er-
rore, quod quis dæmoniorum doctri-
næ adhæret, igitur: sed in sui confidē-
tia quoq; concepto fastu & præfracta
pertinacia, ubi nulla admittitur admo-
nitio: errorem etenim seductionemq;
mentis cōfessus hæreticus, semper re-
missionem ueniamq; ex Patrum con-
sensu & Christiana māsuetudine me-
retur. Nam, teste Seneca, quem poeni- In Thyeste.
ter peccasse, penè est innocens. & ap- Eccl. 17.
pud Ecclesiasticum legitur: Poenitenti-
bus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi i-
taq; malè à dæmonio persuasæ, & reli-
piscēti femina, reſciusq; iam in Chri-
stianæ fidei sanctissima basi confirma-
tæ, pecuniarum quoq; (si eius res fe-
rant) multa in pauperum subsidium im-
poni potest, & quæcunq; alia arbitra-
ria, non tamen uitæ poena, pro delicti 20
ratione & magnitudine. Vel si iniun-
gere uoles multam eiusmodi femi-
næ irrogatam à Romanis pontificibus
in taxa sacrae poenitentiariæ, ut ipsi uo-
cant, per me licet. Ibi legitur: Mulierē
incantatricem, postquā superstitiones
abiurauit, in quolibet supradictorum
casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiā
ex usu ob reipublicæ tranquillitatem 30
conseruandam uidebitur, ut exilio ad
certum tempus puniatur, donec uitæ
innocentia uerè se conuersam esse, &
fidelem, persistereque comprobet, ac
deinde libertate hospitij pristina rur-
sus donetur, nō contraierim. Eiusmo-
di esto poena temeritatis, quod dæmo-
niacæ suggestioni & ludibrijs non sa-
tis constanter resisterit, immò etiam
consenserit fatua.

40 Quod si quis contentiosè uolunta-
tem seuerius puniendam defendat, is
primū distinguat inter uoluntatem
hominis sani perfectam, quæ in actum
uerè dirigi cœperit: & inter uiciatæ mē-
tis sensum, uel (si uoles) corruptam a-
mētis uolūtatem: cui suo opere, quasi
alte-

*Non omnis
uoluntas puni-
enda.
Vide ex pñt
in epist. prior
ad Romanos.*

*Apol. 2.
Luc. 12.*

alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsè imaginentur fateanturque: qui tamē à Deo renes & corda scrutante, nō exquē plecti permittuntur, ac alij mētis compotes: multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui elementa commouisse, aërem turbasse, grandinem acciuisse calamitosum in frumenti & uinearū perniciem, & rerum aliarum stragem, creduntur, Lib. 3. cap. 16. explicui: ubi argumētum ea de re prosequi, ut cōtinuum filum, ad certiorē intelligētiam malui, quā eo diuulso Lectorem suspendere.

ADVERSUS CAPVT PRAEEDENS obiectionum quarundam productarum confutatio. Cap. XXIIII.

Exod. 22.

Hic Moyses edictum grauius contra me urgetur, Exod. 22. at *παρμανὲς ἢν ἐπιβήσομεν*, aliās *παραβήσομεν*, legis huius uoluntatem explicuerunt septuaginta seniores, Veneficos nō patieris uiuere, aut si mauis, ueneficas (genere fœminino) ut uolūt Hebræorum interpretes, quæ nimirum pharmacis malis, hoc est, uenenis interimunt. Nec aliæ profectò hic intelligi debent, quā quas Moses, & ea nouit ætas. Lamias autem uulgò dictas, & à me descriptas, ne quidē Christi temporibus apparuisse, multo minus Moyses, inde colligi potest, quod nulla earum uel ab ipsis lētorum mentio fiat in Sacris literis, quum tamen Christus eò in mundū uenerit, ut diaboli conatus & opera manifestaret ac perderet. quorū uerò in incantatorū meminit Scriptura, magi infames sunt, suis notis antea à nobis depisti. Quapropter illud Moyses decretum ad huius Libri caput sequens 23. de uenefi-

*Exod. 7.
Leuit. 19. 10.
Deuter. 18.
Esa. 8. 19. 47.
Psal. 17.*

carum pœnis referendū putari. Quū uerò inueniantur, quibus eiusmodi explicatione legis nondum satisfactū sit, qui & omnibus contendunt neruis, ut sub ea nostras cōstringere queant Lamias, illis sic quoque responsum uolo, decretum nullum promulgari contra id, quod rerum natura, ut dixi, nondum agnouit. Adhæc non decet, ut translationis septuaginta interpretum fidem temerè mihi sinam eripi eleuarique, qui sine dubio peritissimi fuere uernaculi patrijque sui idiomaticis Hebraici, tum & linguæ Græcæ: quos senos ex singulis tribubus singulari religione delectos, Spiritus sancti proculdubid inspiratione & ductu, Eleazarus Pontifex Alexandriam Prolo-mæo Philadelpho misit, ut Moyses legem extremo studio & indubitata fide in Græcā commutarent linguam. Quod opus pium sanctumque diuini numinis auxilio feliciter absolutum, & à patribus tam longo tempore religiose habitum, non oportet insolenter in dubium uocare, errorisque nota conspurcare, cum primis ob interpretum numerosam multitudinem & unanimes consensum: quibus profectò & sanctior debetur fides, quā Eliæ Leuitæ, aut quibusdam recentioribus. Hic si in cōceptæ semel opinionis defensionem de uoce *παρμανὲς* cōtendere quis pergat, nomen *παρμανὲς*, quando in malā accipitur partem, ferè apud Dioscoridem, Galenum & totā Græcorum antiquitatem sumi pro ueneno, aut medicamento uenenoso: & qui eiusmodi medicamētis nocere student, *παρμανδῆς* uel *παρμανὲς* uocari meminerit. At hic parenthesis admittat beneuolus Lector breuem, qua leuiter aduersario respondeam, à quo mox Dioscorides, uelit nolit, cap. de Zhamno obtruditur: Fertur, ramos eius, si pro foribus aut fenestris ponatur,

*a. Paral. 32.
Eccli. 22.*

70. interpretum.

Hieron. praefat. facienda in Paralip. Philo Iul. de uita Moysi.

Tertull. aduersus gentes apologet.

tur, ἀπορρίπτει τὰς τῶν φαρμάκων λειτουργίας. quod aduersarius uertit, Maleficia pharmacorum seu incantamentorum pellere. Quir huic uersioni citius credam, non uideo, & non potius, Maliciam uenenorum aut rerum uenentatarum, halitus scilicet malignos expirantium, quemadmodum aer quoq; in peste infectus agnoscitur. alioqui quorsum opus fuit coniungere *καὶ* γὰρ, quum per solam uocem *φάρμακα* potuisset exprimi, si incantamenta sonet Veneficia interpretantur alij. Vim ficeantem & refrigerantem (quæ aëris putredini & infectioni resistit) illi Galenus tribuit. Nec contra nos facit, quod ex sexto lib. Galeni de Simpl. pharmac. facult. adducitur de uoce Pharmaco: quemadmodum nec omnino liquet ex Galeni uerbis, quod non candidè obijcitur, ubi lib. 2. *κατὰ νόσους*, de Archigenis amuletiis loquitur, ad capitis dolorem ea se relicturū, ut nullam medicam rationem habentia, ait: uerūm quæ ab ipso iuxta medicam rationem sunt tradita, selecta tantūm relaturum iuxta ipsius dictionem, quomodo hætenus de pharmacis facere consuevit. Hæc Galeni uerba, ubi prorsus seiūgit Pharmaca, hoc est medicamēta naturalia, ab alijs medicam rationem non habentibus, quæ à Galeno Pharmaca illis locis appellari non comperio: sed medicinas naturales propè semper & fersè citra numerum in illis libris ipse Pharmaca nuncupat. Nec profectò satis intelligo, quorsum Galeni sententia ex initio libri 10. de Simplic. aduersus me torqueatur, ubi se basiliscorum aut elephatorum & equorum Nileorum, neq; alterius cuiusquā, cuius ipse periculum non fecerit, mentionem se facere nolle asserit: nec etiam uelle meminisse poculorum amatoriorum, *ἀγυρίων, ἀναποκομιτῶν & μισθῶν*, etiam abun-

Lib. 8. Sim-
plic.

dè illa expertus esset, sicuti nec lethaliū medicamentorum, aut, ut ipsi uocant, *παιδαγωγῶν*. Nam illa sanè ridicula sunt, constringere ac uincire alios, ut in iudicio nihil eloqui possint, aut grauidæ abortum asserre, aut ut ne unquam concipiat efficere, & quæcunq; eius sunt generis. Sanè horum pleraque, uel antequam facias periculum, scire licet esse impossibilia: quædam uerò possibilia, cæterū uitæ hominum noxia. Itaque ego per deos admiram, qua cogitatione, quoue consilio ad ea scribenda quidā accesserint. Hætenus Galenus. Hic uox *φάρμακον* ab interpretibus & medicis affectu minus præoccupatis non secus intelligitur, quàm pro medicamento. Quod item Hippocrates libro de Morbo facero in auxilium accersatur, sit potius calumniæ exaggerandæ causa, quàm ueritatis defendendæ, uelut & alijs locis. siquidem *φάρμακον* in *ἀνθρώπων* uocare uidetur incantatos seu incantatione leſos, cum ibi de curationibus magicis agat: ita scribit aduersarius. Venus autem à Cornario uerti intoxicatos apparet, hoc est, ueneno ab hominibus læsos. Nec ibi de curationibus magicis secus agitur, quàm quòd in naturalibus morbis, cuiusmodi est epilepsia, magicas adhiberi curationes grauitè inculset. Sed ad nostrum institutum. *φάρμακα* leſabelis, ueneficia uertit D. Hieronymus, 4. Reg. 9. Quòd in hac sententiam libentius inclinem, facit quoq; Flauius Iosephus, ex regio & sacerdotali sanguine ortus, Mathathie sacerdotis filius, natione Hebræus, patria Hierosolymitanus, genere sacerdos: qui decimum quartum agens annum, eam cōsequutus est laudem ob intellectus & eruditionis famam, ut de penitiori legum sensu à Pontificibus & Ecclesiæ Hierosolymitanæ primoribus consuleretur. Nec

In uita D.
sephi.

Nec modò patriarum linguarum nemini suæ gentis secundus, sed & externæ literaturæ, nimirum Græcæ studio uel cum Philone conferendus. Proinde & à D. Hieronymo Græcus Liuius appellatur, à recetioribus uerò Iudæis Ioseph Berengarion. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorum digna cum laude recensuit. Hic quum animaduertisset solos 10 quinque libros Moysi apud Græcos extare, opera Ptolomei regis Egypti trāslatos, ut dixi, decreuit Epaphroditum uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebraica lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruatis simul & sanctarum Scripturarum ueritate, & historiæ legibus, quandam ueluti paraphrasim in omnes ferme ueteris Testamenti libros accommodauit. Hic cum septuaginta senioribus quoque conuenit, nudè & simpliciter Moysi mentem, & presbyterorum 20 φαρμακῶν his explicans uerbis, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. φαρμακῶν μὲν τὰν εἰς ἀλλὰς βλάβας ποιοῦν μάρτυρ ἱερωνυμῶν, ἔχοντες καὶ εἰς τὰν ἡμετέραν 30 νότον φαρμακῶν τὴν νότον, τὴν πᾶσαν δὲ διέδοικεν ἡμετέροις καὶ τὸ φαρμακῶν αὐτῶν ποιοῦν μάρτυρ: id est, uenenum neque letale, neque in alios noxios usus præparatum, Israelitarū aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulsetur, & patiarur id, quod facturum erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem ferè sonat lex Cornelia de sicarijs & ueneficijs: Quis uenenum 40 malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Nec ullam legem de ueneno prohibito, aut ueneficijs puniendis inter reliqua Moysi edicta cōperies, quam eo loco apud Iosephum, qui cum alijs

decretis Moysi Exodi 21. & 22. promulgatis conformis est. Adhæc uoces illas, magos infames, ariolos & diuinos spectantes, quæ Exodi 7. 8. 9. Leuit. 19. Deuter. 18. atque alijs locis leguntur, distinctæque à nobis sunt cap. 1. lib. 2. ab ijs qui crudelius citra ullam commiserationis notā, Lamias excarnificari uolunt, minimè confundi oporteret.

Urgetur præterea sub homicidij lege comprehendēda esse ueneficia, ut & alias occisionis species. Hic affectus seponi optarim, inspicique uicesimum primum Exodi caput, ubi Moses primum de feriendo qui hominem occiderit, sententiam pronunciat generalem: inde ad species progreditur, ut qui seruum interemerit uirga, mortis supplicio mulsetur, sic & qui mulierem uterum gerentem inter lites internecioni dederit: & pōst capite sequenti, qui ueneno uel exhibitio, uel artibus maleficis, aut quomodocunque apparato occidit siue occidere statuit, aut aliter nocumentum dare uel morbum inuēhere conatus fuit, puniatur. Proinde etiam hos qui uenena usurpant, non semper homicidæ nomen mereri constat. Sunt & aliæ homicidij species explicatæ Deuter. 19. Nec locum hic habet, quod de talionis lege opponitur. Prolixius tamen ad hoc argumentum responderetur in libello nostro peculiari de Lamijs.

Si insuper uetus Testamentum ad nouum applicare uelimus, comperimus in Apocalypseos Ioannis cap. 9. ubi Homicidia tanquā generalis uox cædis prius ponitur, mox φαρμακῶν φαρμακῶν, subiūgi, hoc est, maleficia quæ per uenena hunt: idem inde uocabulum usurpatur & cap. 18. 21. 22. Item D. Paulus ueneficia & cædes separat cap. 5. ad Galatas, ubi inter carnis opera recensentur φαρμακῶν & πόνοι. Hic φαρμακῶν traduxerunt nostrates Zemberey, in

Lex Cornel.
li. 46. tit. 2.

quo ab Italis uincuntur, qui a uelena
mento conuerterunt rectius. Si Pau-
lus aliud maleficij genus intellexisset,
alia uoce potuisset uti, aut repetere
βαρμαρυγ. uerbum *βαρμαρυγῆς* & *βαρμαρυγῆς*, quod
fascinari & fascinare designat: quo si-
gnificato Theocritus, Dioscorides &
ueteres utuntur, quinimò & ipse Pau-
lus in eadem epist. cap. 3. O' amentes
Galatæ, *τίς ὑμᾶς ἐβάρμαρυξε*, quis uos fasci-
nauit, ut non obediat is ueritati? ubi
Germani rectè transtulerunt, *wer hat
euch bezaubert?*

*Mechasse-
pha.
Mechasse-
phim.* Non interim ignoro, mechassepha,
& mechassephim, uti & *μαγιστῶν* &
μαγιστῶν quandoq; liberius usurpa-
ri, & ad magicas extendi artes, quem-
admodum ex cap. 1. libri huius nostri
secundi liquet: at non ad alias, quàm
ea nouere secula. Lamiarum autem à
me descriptarum conatus ab actibus
illorum magorum, quorum Moses &
sacrosancta meminit Scriptura, peni-
tus sunt diuersi. Nihil hinc firmi ex hi-
storij ueris illo æuo conscriptis, ad
rem attuleris. Quæ postea de illis poë-
tæ scripserunt, uanissima ut plurimum
sunt commenta, & meræ fabulæ, uel
potius mendacia.

*Horat. de ar-
te poetica.*

— *Pictoribus atq; poetis*

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid.
& in Pharmaceutria, Ouid. 7. Meta-
morph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1.
Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet
suprà lib. 3. cap. 1. quemadmodum &
legem duodecim tabularum de incan-
tatis frugibus confutatam cap. 16. Per
mechassephim Exodi 7. uersu 13. desi-
gnari præstigiatores, ipsa res docet, q
*Vide lib. 2.
cap. 8.* carminibus uel nefarijs artibus apud
Ægyptios familiaribus, quædam in-
credulorum oculis apparenter obij-
ciebant, quæ reuera non erant. id ue-
rò nequaquã nostræ possent Lamiæ,
quum etiam maximè uelint: ad ex-

perimentum prouoco. Reliquis locis
(legitur enim ea uerbi positio in sacris
Biblijs tredecim omnino locis) nimi-
rum in Exod. cap. 22. uersu 17. in Deut.
cap. 18. uersu 10. in 4. Reg. cap. 9. uersu
22. in 2. Paralipom. cap. 33. uersu 6. in
Isaia cap. 47. uersu 9. & uersu 12. in Ie-
remia cap. 27. uersu 8. in Daniele cap.
2. uersu 2. in Michea cap. 5. uersu 12. in
10 Nahum cap. 3. uersu 4. bis, denique in
Malachia cap. 3. uersu 5. à D. Hierony-
mo conuersa ea uox Malefici uel Ma-
leficia, pro uerbi inflexione scilicet:
magos infames eorumq; actus intel-
ligo. De loco Exodi cap. 22. controuer-
sia est. Veneficia Isebelis reddidit ille
quarto Regum, Maleficia alij: quum
tamen magicas artes nusquam lega-
tur illa exercuisse, sed cædibus in pro-
phetas sæuuisse, Nabothum in fontem
q̄b denegatam sui agri uenditionem
20 obrui lapidibus iussisse, Achabum ma-
ritum Israelitarum regem ad idolorum
cultum perduxisse, quæ simulachris
immolabantur comedisse, artibusque
fuisse usam fornicarij. Hinc dilucidè
uides, mechassephim ad diuersa in Bi-
blijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris
locis suprà citatis ut plurimum cum
30 coniectoris & somniorum interpre-
tibus atque auguribus, & hoc genus
hominibus annumerari, unde quan-
dam actionum communionem licet
colligere, deprehendes. Omnes uerò
tales diuinationum uetitarum mo-
dos ignorant nostræ Lamiæ. Quocir-
ca si uocem illam spectare nolles ue-
neficis, ad magos quos dixi inauspi-
caros, & quidem secundum leges pu-
niendos, si hoc malis, referre per me li-
cet. Similiter indistinctius licentiusq;
Germanis nomen *Seubter* torquetur,
ad quod exhorrescit, fascesq; apparat
ferè quilibet, citra exactam circum-
stantiarum totius causæ inquisitionem,
multo minus notionem.

4. Reg. 9.
Maleficia
Isebelis

3. Reg. 18. 22.
Apocal. 2

Atqui

*Magica ar-
tes capitales.*

Atqui eò adhuc confugitur, quòd scilicet Magicæ artes sint capitales: & quia sub illarum complexu cõtineantur Lamiarum conatus, eas pari supplicio afficiendas. Antecedens à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatam consequutione nequaquam admitto: magnum siquidem discrimè est inter Magos & Lamias, uti suprà explicui. Adhæc Magi à seipsis initiũ discendi artem ueritam habent, conquiritis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: Lamia uerò extrinsecus: siquidem non petũt instrui, nec præceptorem habet aut quærunt: sed quomodo illis diabolus se infinet, uti organis suæ delusioni aptis, suprà satis monstratum est.

*Deut. 19. 22.
Exod. 22.*

Joan 8.

Tandem, quòd aduersarij adferũt, scelera ad mores pertinentia, quæcun que Moses capitalia fecit, ultimo quo que supplicio hodie à magistratu puniri debere: quanquam isthæc quæstio non uersetur circa punctũ nostræ controuersia, tamen non tam facile mihi, ut credam, persuaderi potest. Nam apud Mosen falsum testimonium mortis uindicta eluitur: sponsa, si non comperiat uirgo, lapidatur: is qui furem interdum in ædes irrumpentem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiusdem seueritatis exempla, quæ tamen nunc tẽporis mitigantur. Quare etiam quum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam iuxta Mosis edictum, lapidibus obruere uellent, quòdnam ex Christi seruatoris nostri ore decretum audiebatur? Qui sine peccato est uesterũ, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam non solum in foro Mosaisco defendit, sed sua etiam beauit misericordia, commiserationis documentum relinquens. Aliàs de his fusius,

Alterum aduersæ partis argumentum, cui cum primis nititur, est, quòd fœdus Lamia cum satana ineant, uerumq; Deum abiurent. Hoc licet suprà lib. 3. cap. 3. & 4. satis sit confutatum: ut tamen nonnihil præterea addam, quæro unde hoc, quòd pactum cum dæmone constaret, tibi constet? Profectò hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. At quæ fatentur, uel faciunt coactæ, uel sponte: si coactæ, confessio est mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torruræ intolerabilibus expressa. Quid autẽ periculosius, quàm in diabolicis negocijs sine maleficij patrati testibus, pèdere saltem ex confessione anus dementatę, per uim extorta? Sileres haud dubiè, si uidisses oleum illarum tibijs infundi feruens, candelis ardentibus torreri axillas, & infinita summæ barbariei & immanitatis tormenta in decrepitas exerceri uetulas, sicuti nos in infantibus, partim etiam dimissis ob innocentiam ex nostro patrociniò, spectauimus. Si sponte, aut impossibilia sunt, quæ fatentur, uti grandines prouocasse, per aërem uolasse, in bestias se fuisse transmutatas, cum dæmonibus uenereos expleuisse actus, & id genus similia: aut fatentur quæ factu sunt possibilia, ut uenenum exhibuisse alicui, sed tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt, & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptũ, infantem interiisse, segetes aut uineas tempestatib. damnum perpeffas. Confessio primi generis non potest puniri, quia uersetur circa *ἀδύνατον*, & præterea omnino est erronea: legitima enim debet continere uerum & possibile. secunda multò minus: quia caret effectu, tertia manca est: quoniam

*Fœdus cum
satana ini-
tum est ima-
ginarium.*

*Confessio La-
miarum et-
ronæ.*

*Suprà lib. 6.
cap. 3. 12. 17.*

diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum muliercularum phantasiae, ipsas fecisse, quod naturaliter factum, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quam sua offendunt capita plerique nimis præcipientes & sanguinarij iudices, ut animaduertere nequeant dæmonis Dialecticum sophisma, non causæ pro causâ, ut cum barbaris balbutiam. Profecto hoc satis euincit illarum phantasiâ uanâ persuasione imbutam, quodd sponte & uoluntariè agnoscant sæpe fœdus & mirabilia quæ faciunt: si etenim saperent, non tam promptè aliquando faterentur, quum de earum uita agatur. Neq; etiâ uerû est quod obijcitur, Lamias summo studio scelera sua tegere semper, tantaq; constantia negare facta, ut ne quæstionibus quidem subditæ confiteantur, quantisper tormēta ferre possunt. Contrariū ego sæpius deprehendi, quum citra quæstionum rigorem ultrò fateantur à se facta, quæ nec facta fuere, imò ne quidē natura rerum passa fuisset, propterea & impossibilia. Vnde mihi non inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quorum admodū tenuem habent experientiam. Si nanq; ipsarum sensus non foret effascinati, certè talis non consequeretur confessio: at multò magis ipsum supprimerent facinus, nec de illo gloriarentur. Quodd autem tam atrocia sæpius sustinēt fortiter tormenta, sit quodd eiusmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasiâ nunquam peruenēre. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduersariū gladio confodere conabor, ut agnoscat fœdus esse imaginarium & præstigiolum. Fatetur se per aërē uolare, in bruta transformari, tempestates excitare, morbos immisisse imprecatione. Et hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cū sen-

suam integritate, ut uix possis de ijs dubitare. Attamen & ego demonstraui, & tu mecum fateris, omnia illa esse uana & commenticia, diabolicisq; tinta signētia. Si illa uana, quur reliqua quæ fatetur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, fœdus cum diabolo, homicidia, & id genus scelera, tum & deliria? Posteriora enim si fatetur sensibus integris, quur in fatendis prioribus sensus erūt corrupti? aut si in prioribus consistendis uitiata errauit phantasia, quid est quodd minus in posterioribus etiam aberrauerit? Cuncta siquidem hæc dicunt agnoscuntq; in una hora coniunctim, separatim eadē constantia, iisdē moribus. Quid hic philosophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecum falsa & inania pronūciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta: annon animaduertit nouā diaboli fallaciam, quodd ex possibili concludere uelit impossibile? Ast nō opus est multis ad refellendū, nostri à posse ad esse non procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud procedamus argumentū. Quum ad supplicium pertrahūtur Lamia, aut in fœdere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc disertè dico, non esse mox occidendas, alioquin nō solū corporis, sed etiam animæ interfectores erunt iudices. aut à Deo ueniam poscūt, nec alicuius uitæ nocuerunt: tum multò magis dignæ commiseratione & arbitraria pœna. Omnes autē ferè Striges, antequam exuruntur, inuocant æternum Deum, ipsiusque implorant misericordiam, & sæpenumerò etiam testem suæ innocentiae appellant, sanguinarijs præsidibus ad cœleste tribunal citatis. Iam rogo, quum se iuxta uestrum

uestrum decretum satanæ mancipa-
rint, unde ulla respicientia: non à dia-
bolo: astutior enim est, quàm ut secū
pugnet: ergo à Deo. Si itaq; Deus ag-
noscat & recipit animā, quor tu Præ-
tor usque ad eod in clemēter agis, quum
nulli iniuriā fecerint, ut corpus re-
pudies, maxime quum in tuo non de-
liquerit foro, & tibi nullum in diuino
iudicio relinquatur tribunal? quin ex
me audi sapiētissimum Theologi re-
centioris consiliū, cuius nomen ob
quorundam morositatem, prætereo.
Is studiosum quendam, qui uarijs de-
sperationis ex paupertate insidijs ad-
actus, animam suam scienter tradidit
satanae, ad præscriptum diem ab eo
possidendam, deduxit in templum, &
cum pijs aliquot uiris pro ipso Deum
orauit, sanauitque afflicti hominis ani-
mam. Ita etiam, si nostræ uetulæ à ue-
ra fide defecissent, non oportuit eas
in illa defectione enecari, sed sanis ad-
monitionibus, ut dixi, in uiam reduci:
at in carceribus Deum æternum pro-
ficientur & inuocant, & multo magis
in agone. Non diu est, quod quædam
animam suam Deo commendabat iu-
sto iudici & misericordi, quia se puta-
bat submersum iri, quum in Rhenum
præcipitaretur iuxta plebeiū falsumq;
experimentum, num Lamia esset. Si
enim supernatet, nec subsidat, illā cri-
minis ream, *τιμωριον* creditur esse. Ve-
rū supra cap. 9. experientia uanita-
tem demonstraui.

Præterea, nec est ad hoc conuiuen-
dū, ut quis difficiliora loca prætergre-
diatur, & circa faciliora non nihil ue-
litare conetur. Quare te uelim sistere,
donec paulò limatius expendamus
D. Petri exemplum, non solum abne-
gantis, sed etiam licet mox præmoni-
ti, Christum Dominum suum præsen-
tem abiurantis. Non etenim Petrum
infirmate lapsum dicere sufficit. Ec-

quæ illa est infirmitas? non carnis (ut
sic opinari liceat) imò ex eius nimia
uastitate & potentia peccamus: ergo
spiritus. Sic & Lamias nostras excusa-
bo. At ut Petri transgressionem non
prorsus fuisse leuiorem intelligas, elar-
gioris mihi peccata esse inæqualia, u-
num altero maius. Supposita iam una
eademq; specie, primum rogo, annon
illud grauius, quod homo excelsus &
illuminatus committit, quàm quod
uulgaris & infimus peccator? Enim-
uero quò altius quis ascendit, eò de-
cliuiorem & periculosiorem patitur
ex casu ruinam, quàm is passurus sit,
qui pauciores absoluit gradus. Secun-
dò quæro, annon ille magis suum ab-
neget principem, quò ipsi uicinior est,
& ornatus ab eo tum spectabiliore di-
gnitate, tum plurib. beneficijs? Annon
abominabilius, si legatus deficiat à
suo Imperatore, quàm si in defectione
crimen impegit gregarius ali-
quis miles? Tertio sciscitor, an reli-
quis paribus pastor non delinquat in-
excusabilius tum ob representationem
sublimioris personæ, tum ob scā-
dalum, quàm aliquis ex grege? Quar-
tò, annon peccatum eò censebitur in-
dignius, quò plures & uehementio-
res conspirant illecebræ, quàm ubi mi-
nores? Quintò, annon turpior sit no-
ta peccati in eo qui haud ita dudum
antea præmonitus, non tamen sibi à
delinquendo cauere? Postremo, annon
ad simplicem ancillarum ac ministro-
rum interrogationem ter negare cum
iuramento herum, sit peccatum maius,
quàm si quis flexuosis satanæ persua-
sionibus excæcatus, simile commit-
tat? Eiusmodi propositionibus te sub-
scripturum arbitror: concludas ergo
ipsum. At nemo ista à me adducta exi-
stimet ad D. Petri apostoli exaggeran-
dam abnegationem, sed ad calligan-
dum eos qui proprijs uiribus tantum

*Peccata in-
equalia.*

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 18.
Petri ab-
negatio.*

Cc affri-

ascribunt, & non diuinæ soli gratiæ, quò minus in singulas horas, in d. momenta nomen Christi abiuremus: deinde etiam, quòd sicuti Petrus suæ poenitentiae interuentu consequutus est grauissimi lapsus sui, abnegationisq; ueniam & misericordiam, ita & Lamiae & nos omnes mortales à Deo remissionem delictorum impetrare queamus, quamuis semel atque iterum defecerimus.

Charact.

Character, de quo non parum clamaratur, difficulter ostendetur à dæmone impressus. Quod si sagæ fateantur, ad mendaciorum è delusa mente ortorum cumulum erit referendū, uel ostendant: nunquam enim in examine cōfessas scio, quibus equidem adfui. At cedd, quid mali extremo supplicio digni ex characteria impressio-
ne conuincere potes? Id quod citra aliorum iniuriam impressum est, absq; aliorum læsione rursus eximi potest. At abnegationem fidei, eo confirmatam dicis. Quæso unde fidei renūciatæ persuasio? Ex diaboline instinctu? Proclue consilium adest: saniori rursus, & Christiana institutione adducatur saga, ut repudij libello satanæ misso, ueram & orthodoxam amplectatur religionem, ac in matris Ecclesiæ gremium supplicē se insinuet demittatq; hinc & exempto characteris dæmoniaci, si appareat, uestigio, eiusque loco crucis uel Tau signo, aut cruciformi cauterio firmitus infixio, si ita uidebitur, publicam agere & ostendere iubeatur poenitentiam, iniuncta & arbitraria pro delicti qualitate, ut dixi, multa. Hæc eo modo sanitati integræ restituta assumatur, & pro ea conuincetur, nec usque adeo temerè flammis crudeliter obijciatur deuoranda, si nullo insigni flagitio, aut damno dato alios læserit, unde illiusmodi exitium sit merita. Nec semper contractua

inter Deum & homines sancitus, & postea uiolatus, si in alterius detrimentum non tranferit, mox in foro ciuili erit criminalis. Omnis etenim qui peccatum committit, ex diabolo est, ut D. Ioannes ait, & propterea à patre cū diuina maiestate inito desciscit.

Cæterum phantasiā in illis corruptam esse, tam multis argumētis, item ex Augustino & Decretis atque alijs, ad nauseam usque demonstratum est libro 3. cap. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 22. 26. 27. 30. 34. & passim per reliquos libros, ut in media luce cæcutire malit, quàm nudam amplecti ueritatem, qui contradicit.

Ne quid hinc ad Lamiarum carnificinam requiratur, easdem & idololatrarum poenæ subijciendas esse, conquisitis hinc inde nescio quibus documentis, obijcitur. Tales autem esse, nemo mihi facile persuaserit. Nullum siquidem idololatram agnosco, quàm qui aliud sibi in animo præsumat certa fiducia, unde suam speret confidatque salutem, quàm à Deo: quemadmodum infinita idola tum apud Ethnicos, tū Christianos passim sunt obuia, quibus relicto Deo nero fiditur. item, si quis pecuniæ, aut alicui creaturæ tam firmiter animo agglutinetur, ut Dei omnipotentis patrocinio neglectum habito, aut contempto, inde idolum uel numen suum efficiat. Lamiae uerò ex diabolo nihil salutis quærunt, aut credunt: solum ab illo, phantastici spiritus organis uitiatis deluduntur, ut admiranda uel mala, uel ludicra efficere eius operà se opinentur, quæ uel rerum natura non paritur, siue ad quæ perficienda ipsæ etiam inidoneæ sunt, quamuis constanter fateantur illa se fecisse, ita à diabolo infatuatæ. Si idololatria sit dicenda eiusmodi delusio, non satis equidem intelligo. Sin uerò istes, sagas esse

idolo-

idololatrias, & tales mortis pœna afficiēdos: quomodo eos cedō, qui mente sana ad aurum, argentum, saxa, ligna, & ad nescio quæ simulachra, relique uetitas & abominandas, necessitatis tempore confluunt, salutem & temporalem & æternam quæritantes, credentesq; à tam acerbo uindicaueris supplicio?

Apostata. Vt insuper criminali actioni hic pōdus accedat, apostasias crimen in subsidium accitur. Ea autem nemini merito impingitur, quàm qui ab agnitæ ueritatis mysterio sensu integro descivit, mordicusq; assumptam impietatem pro ipsa ueritate non modò tutatur, sed & hanc præfractè oppugnat. Nostræ autem insipientes nulliq; noxiæ Lamie, quas mitius clementiusq; tractandas ratus sum, tantum abest ut impietatem defendere contentur, quò etiam respiscere, & publicam agere pœnitentiā uelint, admonitæ, rectius institutæ, & ab errore reuocatæ. nec talibus sinum præcludit Ecclesia, quam potissimum etiam spectat defensionis censura.

Huc facit Petri exemplum paulo antè propositum.

Lamie non sunt homicida.

Homicidij præterea insimulantur nostræ Lamie. Fateor, si homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. At qui agnoscis eas exhibere res innoxias: ergo quum illæ ne hilum prorsus noceant, multò minus periment: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs capitis supplicium sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: etsi hic responsum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc tibi adhuc obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, nisi in actum coeperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quotidie eorum qui necem aliorum desi-

derarunt & uoluerūt, ad carnificinam traherentur aliquot myriades.

Inde etiam defenditur, dæmones cum Lamijs reuera carnalem explere libidinem, & inter fœdos amplexus in familiari colloquio eas interrogare dæmones quæ uolunt, & responsa quærere. Hoc etsi satis superq; sit confutatum suprà, ut non tam uanam illarum cōfessionem, quàm stultam aduersariorum credulitatem mirer: denud tamen tribus hic respondeo uerbis, diabolum spiritum, nec carnem, nec ossa habere, quæ ad hoc opus perficiendū desiderantur: organa deiunt, nimirum penis testiculiq; & materia, semen scilicet, ex sanguine & idoneo spiritu genitum. Scitè hoc ipsum D. Augustinus comprobat, dæmonem nihil posse, quod per instrumenta naturalia effici nequeat. Hunc actum ludibriosum esse demonstraui, qui tamè à quibusdam uerè & realiter peractus esse contenditur, quemadmodum & choreæ, comensationes cum dæmonibus, & nescio quæ rerum ludibria, copiosè multis documentis tertio libro confutata: quapropter & ea repetere, quæ in rerū natura non sunt, longioremq; disputationis telam con texere, profectò piget. Nihilominus illius quod imaginatione uel in somno contingit, ut scelus exaggeretur, & supplicij crudelitas aggrauetur, collatio sit cum enormi flagitio uerè perpetrato: nimirum, quòd si is qui cum iumento cōcubuerit, morte sit plectendus ex Moisis decreto, quāto acerbiori pœna erit tollendus, qui opus illud carnale cum diabolo exercuerit: à minori scilicet ad maius producto argumento. ego autem illud inuerterim iustius, uidelicet à crimine imaginario, uel per somnum ex dæmonis artificio subdolè impresso, ad fœdissimam spurcitiæ indubitatè peractam,

Luc. 24.

Imaginarium diaboli concubitus.

Exod. 22.

æquissimo iudicio seueriter puniendam. Nec minus absurdum est, quodd inter fœdos amplexus (qui reuera nulli sunt) in familiari colloquio dæmones rogent quæ uolunt, & responsa quærant lamia, id quod aduersarius inter cætera urget. At meræ sunt imaginationes, quibus ueri nihil inest. Quodd etiam sæpenuerò dæmon in specie canis, hirci, aliûsue bruti animalis, siue speciem eorum assumpserit tantum, siue reuera inuaserit & obsederit, ad Lamias accedere, à plerisque feratur, inter ueras Luciani narrationes recenseatur. Absurdis relationibus actiones criminales exaggerare, decet minimè prudentes, sed potius demonstrationibus sole meridia no clarioribus uti.

Quum adhæc in lupos linimeti uirtute, uel si uoles, diabolica arte momento se reuera mutatas, & alia inuntione denuò in homines trãformatas constantissimè fateantur edentulæ anus, qua fronte aut impudentia quis realem metamorphosin defenderit? Si docuero, profundû somnum unguenti potentia inductum, & à diabolo somnorina eiusmodi simulachra interim impressa, quomodo phantasia hic illæsam esse quis pertinaciter reclamat? Similia à me confutata passim in his libris obuia, si hoc sit insanire, quid sapere sit, non satis capio. Quorsum ea quæ natura non patitur, nunquam fuere, uel esse possunt, temerè admittam?

Alios non seducere Lamias.
Nec certè prætermittenda silentio illa oppositio, quodd alios seducant Lamia. Quû phantasia sint delusæ, quomodo alios seducere queûnt: nisi phantasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quodd etiam si sit, esse quàm rarissimum, nemo dubitet: secus licet fateantur, quæ

admodum & multa alia, quæ per somnia solû ipsis apparuere, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino sunt diuexatæ, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illis technis deludentem. Quantum adhæc uirum in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicuntur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intelliges, uaria nec cohæretia, ut utrasq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitata obsessasq; imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facile agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solû, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iamdudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At lamias, in fœderis cõtractu pollicitas esse, quodd in hanc societate alios quoq; traducere satagent, dices. Nimis profectò multis diuersisq; suprà docui testimonijs, pactionem illam esse phantasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de transformatione mox dicta, tum de reliquis ad nauseam nõ repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Mirum est quoque hic ad actus criminales agglutinari, quodd ueritas mōstrosasq; ediscant artes Lamia: quum nullas certè norint. Sunt etenim indoctæ, uetulæ, deliræ, mentisque nimis quàm stupidæ: unde & à satana citius delusæ, quibusdam apparitionibus, umbris, præstigijs & inanibus imaginationibus fise, uelut bis pueri senes, quæcunq; ludibria pro ueris amplectuntur. Eò autem pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent illaqueari damnariq; decreto

Suprà lib. 6.
cap. 3.
In libro
polog.

Suprà lib. 6.
cap. 2.

decreto promulgato, L. multi. C. de maleficis & mathematicis. uerum hoc illas non concernere, ostenditur alibi, tum in epistola priori ad Brentium. Qui uero artes curiosas magicasque exercere, magi fuerunt prophani, qui & libros habebat, flammis postea traditos iure, ex Pauli doctrina, Actor. 19. Quoscunque huius factionis homines condemnat Moses, & lex Imperatoria.

Huc item pertinet, aliquem occidi posse diris imprecationibus, infandis carminibus, dæmonum inuocationibus, & exorcismis, non citra rationes multas me fortiter pernegare: quemadmodum & stupidas nostras Lamias nunquam ijs friuolè inutiliterque uti, sed magos quos descripsi infames, ipsosque diuinatores ijsdem esse celebres famososque citra magistratus castigationem, etiam si alios in peruersas ducant opiniones, lites accumulunt, & cædes struant, uicissim asseueranter concedo.

Præter hæc, qui Lamiarum phalærides diriter construere satagunt, spiritus immundos quoque ab illis in alia corpora immitti contendunt: quod fieri omnino non posse, lib. 4. cap. 18. satis conuictum arbitror.

Rei incantata.

De rebus incantatis, quod etiam obijcitur, liberè dictum uolo, eas nulum dare damnum, nisi naturali uirtute uenena sint, nec quicquam operari extra uim in rerum primordijs à Deo inditam.

Vt crimine adhuc magis onerentur sagæ, subnectitur, dæmones sæpe non cogituros, quæ incitati & exorati à Lamijs tentant, & Deo permittente perficiunt. Quasi uero illi non propria malicia ineffabili cōtinuè aduigilent, nocte diuque nos circumeuntes, uel rugientes leones, quærentesque quibus noceant, & quos deuorent. Sed & non

modò quæ infatuatæ anus desiderant fortè, nequeunt illi: uerum etiam multa quæ ipsi uelint, naturali impotentia, uel inhabilitate, non possunt, uelutires nouas creare, uel creatas uerè immutare, aut cum hominibus concumbere, & id genus reliqua: & quæ quidem possunt, non semper permittuntur. Quinimò ipse subtilissimus spiritus stupidarum muliercularum phantasie ingerit, ab ipsis non se excitatum talia effecisse, sed illas ipsas perpetrasse, quæ uel ipse præstitit, uel aliunde acciderunt: unde pati eas, & non agere, dicendum esset. Nec sanè credendum, iustissimum & misericordissimum Deum aliquid ex malefanæ anus phantasia, aut uoluntate (si ita uoles) concessurum, & non iusto suo iudicio, & decreto in æternæ consilio trinitatis pronunciato. Quocirca calamitatum satanicarum authores esse stringes nostras, uel instrumenta, nondum est conuictum. Neque hic locum habet: Non innocens est, qui iubente alio interficit hominem.

Vide suprà lib. 1. cap. 25.

Lamias pati
& non agere.

Hic ad obiectiones quasdam, ut obuiæ fuerunt, obiter non nihil dictum: si quid desiderabitur, suis locis passim per hos libros dilutum comperies, ueluti & quod in redarguendis huius argumenti uanis Paracelsi & Ioannis Campani opinionibus requiretur.

Si quos adhuc immodestius aduersus me suas eruere calumnias lubet, ad æqui Lectoris censuram prouoco.

Quod maleficas mulieres non magis pœna dignas me existimare dicatur, quam ex melancholico, uel alio quodam morbo desipientes, sit mihi iniuria, & à calumnia me liberabit præcedentis capitis initium, ubi de illis loquor, quæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli fuerunt noxiæ, quomodo sint reducendæ, & quæ eis statuenda pœna. De his quæ alijs damnū dedisse

disse comperiuntur, ut pro criminis qualitate & magnitudine ex legum decreto supplicium sumeretur, perpetuò mea fuit sententia. Si quis interrim sanguinis infontis sitientior omnes nervos viresque in hoc extendat, quibuscunque conquisitis rationibus, ut citra ullum commiserationis momentum nostras Lamias à dæmone illusas, phantasia uitiatas, nec ulli noxias, æquè ex Mosis & Imperatoris edictis non modò puniri debere, sed & diriter torqueri perdiq̃ue, contentiosius urgere pergat, & magistratui in hoc negotio nimis sæpe inhumano fasces flammascq̃; subministrare mordicus uelit, is ut in suo abundet sensu, sitimq̃ue expleat, per me sanè licet: quorsum multa cōtentione opus est? Sufficit mihi ingenuè sententiam proposuisse meam, qua à consueta punitionis atrocitate, quæ citra iustam ueritatis inquisitionem, & exactam circumstantiarum trutinam, hætenus indiscriminatim exercita nimis, aliquam commonstrare uiam conatus fui: testis ille quem nihil latet. Si operæ precium fuerit præstitum, cum iudicio admittant prudentiores & pij: sin minus, bene uolenti ignoscāt. Medicum me esse agnosco, non causarum forensium iudicem. Proinde neq̃; hīc, quin à me plerique dissentiat, recusare aut possum, aut uolo. Verum à disceptationibus & continuis litigijs naturæ ductu abhorreo, quæ illis qui iisdem afficiuntur, relinquo libera. Si qui itaque eiusmodi altercationibus delectati, aduersus me quicquam adhuc olim molientur, responsi nihil se post hac à me expectaturos sciant, ne

ex meo silentio uictoriæ trophæa sibi polliceantur.

DILVITVR SENTENTIA GEORGII PICTORII, qua Lamias ille crudeli morte puniendas esse, defendit.

Caput XXV.

ARgumēta, quibus Georgius Pictorius medicus, in libello de Sublunaribus dæmonibus, defendit, Lamias inclementer uel igne uel alio quouis tormento esse tollendas, sparsim in his nostris libris tam solidè confutata esse arbitror, ut superua caneū certè iudicem, illi uel paucis respondere, uel plura his adijcere. Enim uerò earum phantasiam à dæmone uitiatam esse, ut neminem nisi opinione læserint, satis superq̃; demonstratum est. quemadmodum etiam manifestè ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossibus, carne & halituoso humore, quæ in actum uenericum requirūtur, carentem, cum fœmina cōgredi neuiquam posse. Quod tamen Pictorius hic negat, & se Augustini & Cōciliatoris sententiæ præferre ait cuiusdam Marci testimonium, qui insignis satanæ cultor, in Chersonneso uitam egit solitariam, Michaëli Psello familiaris: atq̃; dæmones genitalia habere, & fœcundos esse semine, docuerit: quod hi salaces istis deformosissimis pecoribus (sic Lamias appellat) generandi studio in loculos infundunt, & proles excitant, sed nostris dissimiles, & nanos ferme simias referentes. Vnde hæc Marcus nouisse potuit, nisi quòd, dum familiariter dæmonum consortio uteretur, in ea forma ab ipso descripta, oculos illius deluserint, & præstigijs umbræ prore obiecerint, aut eius phantasiam, ut & Lamiarum, huiusmodi suggestione uitiarint? Debit adhæc, ut philosophus, considerasse, omne semen generare suum simile. Quorsum ergo nani ex dæmonum, qui spiritus sunt, semine gignentur? quæ eorum similitudo? in quibus conueniunt? in quantita-

Organa ad illius uenericum ubi desunt, de sideratur effectus.

titatēne, aut in substantia? simiāsne itidem referunt in generādo dæmones, qui formam norunt mentiri quamcūque, etiam angelorum lucis? Si procreandi his potētiam tribuere uoles, malos gignēt genios uel spiritus. analogiam etenim rerum hic statuere oportet. Accedet quoq; immortalitas, qua ratione à creationis primordiis in tam numerosam excreuerint sobolē ad hoc usque seculum, ut nihil præter has laruas nostris sedulō obuersari oculis, nec usquam hominem ab harum infinitis myriadibus securum fore, non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellere uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imō apertissimis, mēdacij credam compellar. Demiror sanē, doctum uirum hic sibi illud, sensusq; perstringi sinere.

Aliam insuper punitionis occasionem nimis friuolam adiūgit, quod harum Erynnarum numerus in tam imēsum excreveret pelagus, ut ab earum incantationib. tutus degeret nemo, nisi comburerentur. Imō nusquā ab harum læsione securius uiuitur, quā ubi hæc uictima locum habet nullum, nec eæ igni mandātur: nimirum ubi diaboli dolus, artes & præstigiæ, quibus nocte diuq; in suam illucere nassam homines incredulos, uel modicæ fidei satagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus omnipotens, iustus & misericors cognoscitur imploraturq;: ubi ad Christum unicum diaboli supplantatorem, eiusdemq; regni strenuum euerforem cōfugitur: ubi ordinata à Deo media nō negliguntur: ubi quod folius diuinæ maiestatis est, satanæ aut maleuolæ aui non attribuitur.

Ad Ludowici Milichij censuram de Lamiarum pœnis, uti quoq; ad Iacobi domini in Lichtenburch iudicium, abundē toto hoc Libro responsum esse

existimaui, ut frequentiori repetitione minimē opus esse sentiam.

VENEFICARVM POENAE.

Caput XXVI.

Non aliō torquenda erit lex Cornelia, quā in ueneficas. Quæ-
cunque enim scēminæ morbos,

siue mortem, aut iacturam, alicuius ueni potentia cuiquā induxerunt, Veneficarum nomen & punitionem merentur: atq; his pro criminis qualitate pœnam uel aggrauant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud pcos, amafios, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosq; interim uel dementāt, uel morbis excruciant, nō tamen uita orbant: ijs noxæ magnitudinem & uolūtatis studium, pœnæ

grauitatem uel moderationē præscribere iustum est. quod de quocunque illato rerum dispendio dictum semel uolo. Lex Cornelia de sicarijs & ueneficis sic habet: Qui uenenum malum necādi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et ex Senatusconsulto relegari ea est iusta, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad cōceptionem dedit, ex quo ea quæ conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid iustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Ante Q. Fabium Maximum ædilem Curulem in nullam de ueneficio fuisse inquisitum, suprā ostendili bro 3. cap. 3. ubi & ueneficarum pœnæ exemplum.

Porro scēminas ab initio ad ueneficiū fuisse procliuiiores uiris, grauiorē

Valer. lib. i.
cap. 16.

Ovid. iv. op.
Sapphus.

mi testantur auctores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hecatem fœminam omnium primum aconitum inuenisse, & ad uenena mortifera conficienda summū studium operamq; impendisse. Quin apud Romanos fœminæ ueneficijs primum usæ sunt, ut testantur Liuius libro 8. & Valerius lib. 2. tit. de Institutis antiquis: & non nihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. cap. 17. Plinius aut libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, sciētiam fœminarum in ueneficijs preualere. Quid enim (ut subdit) nō repleuere fabulis Colchis Medea, aliæq; in primisq; Italica Circe, dijs etiam ascripta, quemadmodum & Thracia apud Thraces, quorum regioni & nomen dedit? Sed & præter istas, apud Horatium nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratidiam, quam & Canidiam appellat, Saganamq; & Veiam Neapolitanas, Foliam Ariminensem, & alias: uiros aut neuiquam. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalen scilicet, Erichthonen, Dyspadem, Eriphiam, Guthrunem, Gygen illā Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quādam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eūdem, ad finem propemodum lib. duodecimi, & alias ferē infinitas. Vetus est pro uerbiū de mulierū ueneficijs, *θισσαλὴ γυνὴ*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniam ea gens, & præsertim fœminæ, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus libro 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in fœmina credam.

In Perfide ueneficos pesti, ut in amplo lapide caput impingerēt, rursusq; alio superinducto lapide illud effrin-

gerent, fertur. Quid aut hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue fœminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis meæ limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. Sententiam tamē incomparabilis prudentiæ Atheniensium Areopagitarum raram, consilioq; certè maturo pronūciatam aduersus ueneficam, tanquam iudicij deliberati discretiq; exemplū, colophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba. Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio provinciam Asiam obtinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum & filium, eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatque se habuisse faciendi causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolefcētem optimum & innocentissimum, insidijs exceptum occidissent. Idq; ita factum esse, controuersia non erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat, quod & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admittēdum impunitum uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores exercitatioresq; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorē mulieris, & ipsam quæ accusabatur, ceterisimo anno adesse iusserūt. Sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est, quod per leges nō licuit: neque nocens damnata punitaq; est, quæ digna uenia fuit. Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Lib. 12. ca. 7.
Val. Publ.

IVRIDICA ANACEPHALAEOSIS de Lamijs. Caput XXVII.

Lamia non possunt, quod creduntur facere.

IAm tandem Lamias earum rerum omnium quæ illis ascribuntur passim, nec naturali ratione, nec in facto causas esse, comprobatum satis arbitror. Nam si quid eiusmodi hæc efficiunt, utique possunt etiam. actus enim præsupponit potentiam. Si uero posse concludere uolumus, definiendum omnino prius est quo modo, quaque ratione possint. At neque per se, neque per incantationes, neque per demonem, neque demones per ipsas ea præstare queunt.

Per se non possunt.

Per se quidem ipsas non posse, triplici ratione demonstraui. Quæ enim ad omnem actionem, siue simplex illa sit, siue certo sine fiat, requiritur, agentis nimirum facultas, aptitudo patientis & subiecti, conueniens & possibilis applicatio, tribus his planè carèt. Nam quod ad ipsas spectat, mortales sunt: quorum omnis facultas cū ex analogia consonantiq; corporis & animi pendeat, hoc quidem nihil nisi intelligere & uelle: illo uero tantum possunt, quantum terrenorū sensuum termini patiuntur. Itaque nec ad superiora sua potentia pertingunt, nec quicquam omnino possunt operari, quod sensibus non respondeat. Sicut enim diximus, ad efficiendum aliquid, uel ad effectum producendum in aliquid, necessaria prorsus est uirtus ac potentia causæ efficientis, haud secus atque *wpós τῇ*. Quantum etiam attinet ad id in quod agere creduntur, hac ipsa ratione fieri non potest ut terram concutiant, nubes dissoluant, grandines prouocent, uentos cleant, imbres inducant, fulmina euocent, tonitrua eliciant. Nullus enim uel noster esse potest actus uel alterius agentis, nisi in patiente apto, beneque

Subiecti inaptitudo. *l. si adrogator. D. de adrogat. l. iuris peritos. q. cū oriundus. D. de excus. tut. l. pupilli. D. de dñ. & cur. Alti. Conf. 118, uol. 1.*

disposito. Non est aut ea aut uniuersalis ratio, aut elementorum conditio, ut homines in ea uel agere possint, uel ea ratione possint qua lamia creduntur, ut superioribus libris latius explicuimus. Per incantationes igitur multò minus hæc consequuntur. Nec uero causato, ut loquimur, plus uirtutis inesse potest, quam ab influxu beneficiorum; suæ causæ proficiscitur. Incantationum carminumq; causæ sunt lamia, & ij qui ijs utuntur, quemadmodum uerborum omnium, quorum quis sit effectus, Aristoteles in secundo de Anima subtilissimè docet. Lamias autem hæc augendi nullam habere uim, nullam facultatem, iam ostendimus. Ergo nec incantationes talium effectuum sunt causa, nec lamiarum potentia suffragatur illa regula: Quicquid est causa causæ, etiam est eius causa quod causatum dicitur. Etenim licet priora duo quæ in omni actione requiruntur, non deessent, tertium tamen hic deficere uidemus. Incantationes enim non esse medium aptum inter homines & corpora cœlestia, alijs in locis docuimus. Itaque uel hoc ipso totum negotium non solum impediretur, sed nec institui posset.

l. in omnib. 2. D. de oblig. et. act. l. 1. C. de har. instit. l. si ego. 1. D. si cert. petat. c. 2. hoc autem qui feud. dare poss.

l. et si amicitia. D. ad l. in loc. de adult. Doct.

Medium enim inhabile & inconueniens, impedit ut extrema uel coniungantur, uel in agendo quid consentiant. Nisi fortè cum Platonice constitutamus, mundum hunc esse quoddam animal quod etiam sentiat, & aures oculosq; habeat: cumq; Pythagora, cætib; eum delectari & moueri.

l. fin. D. de statu. l. qui seculi. 5. fin. D. de seru. rust. Macrobius in Som. Scip.

Sed nec per diabolum eas hæc præstare ostendimus. Nam ut concedam etiam, quoddam diabolus incantationibus suis possint cogere, aut diabolus hæc spontè faciat, cum inuocatur ab illis: tamen nec ad id agendum compellere, nec illud per ipsum possunt efficere, quod in eius potestate non est.

D d Li

Licet enim ipse & omnia quæ commemorauimus, & multa alia possit, quæ nobis miracula modò sunt, modò uidentur esse: nò tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet, uel clientes optarent & iuberet: sed ea quæ uult summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Itaque, si quando post incantationes id quod nolunt consequatur, quia non ex libito, imperioque dæmonis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut hominis non solum in potestate, sed etiam in scientia est: fortuitum (si ita uoles) id & hominibus & dæmonibus esse oportet. Quare nec magis eorū causa sunt, quàm omnium rerū quæ non à nobis fiunt, sed fortuito nobis licet optantibus accidunt. Nec denique diabolicæ naturæ uis obiectionē illam nobis subministrat, idem esse siue per se, siue per dæmonem ea quæ ipsis attribuantur, faciant Lamiæ: nec differre, utrum effectum producant, aut causam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, de monem per anus hanc quæcunq; supra diximus operari, ut miserę Lamiæ causæ sint instrumenta. Ies. Quasi uerò milicartifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non uidet ineptæ prorsus ad cælum, aërem, nubes ac uentos commouēdos edentulas anus esse organa? Ne igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertie esse, ut has adeant: & naturam ed recidisse, ut per eas moneatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti convenientia requiritur, & habilitas. Quanquam etiam, si Lamiæ dæmonum ad ea quæ Deus opt. max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, aptaq; organa, quam inde penam mererentur miseræ? Primum enim hoc

cas pati uideremus: Ergo minimè facere. Simul enim hæc non concurrunt. Tum etiam certum est, ex causa instrumentali actiones non censerī, nec finem eorum quæ fiunt, ab organo dependere. argumento I. qui mihi donatum. D. de donat. Finis autem in maleficijs tantum modò punitur. I. diuus. D. ad I. Cornel. de sicar. Atq; his promodum rationibus fufius explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorum quæ dicta sunt, Lamiæ uerè possint. quod primum est argumentum, eas quoq; nihil eiusmodi facere.

Secundum erat ex facto peritum, quod optimum ueritatis fundamentum est: quia ueritas est certæ rei noticia, habita maximè per uisum. Visu autem ipso deprehendimus, hos effectus falsissimè Lamijs tribui. Nò solum enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atque adeò redeunt, postquam iam è medio sublatae, in cineres redactæ sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamiarū nec potentia nec nomen cognita sunt. Effectus autem non debet ascribi causæ, qua remota, idem nihilominus contingit. I. cōditionibus pupillus, in pr. D. de cōdi. & dem. argumēto I. antep. D. ex quib. causis maior. Cessante enim causa, necessariò quoq; cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamiæ neq; per se neq; per alium hæc efficere: sed alium absque illis, hoc est uel Deum auctorē, uel diabolum, summi & omnipotentis Dei permissu: profectò nec equū est, ut aut ex facto alieno onerentur, aut ibi pœna sit, ubi noxa non est. I. sancimus. C. de pœn. Satis est ut unusquisq; ex suo admissio sorti subijciatur. Cū uerò natura sit impossibile, ut non modò lamiæ,

I. Vranus. D. de fideiuss.

I. testium. C. de test. Bald. 7. col.

Experientia docet, lamiæ id non facere, quod q; impunitur. gl. in Auth. domi. fr. cancel. in prin.

I. adigere. q. quamuis. D. de iur. patri. c. cū cessante. em. de appell. I. in causa. D. de proc. cur.

I. crimen pœternum. D. de pœn.

I. in damnum. D. de reg. iur. l. i. q. de test. D. de ui & no arm. l. ubi interest. D. ad I. Cornel. de sicar.

Instrumenti habilitas.

I. q. eorum. D. de Acq. pœ.

*L. multum. C.
si quis alteri
vel sibi.*

*Dei nisi possi-
bile puniatur.*

mix, sed & reliqui homines eiusmodi rerū causæ sunt efficientes: nostrū sanè non est, in præiudiciū alterius id esse possibile defendere. Neq; uerò de iure quid est possibile, quod natura sit impossibile. l. i. gl. l. filius. D. de cōdit. instit. Et nihil est certius, quàm defectum potentia nō solum actū, sed etiā actus præsumptionē impedire. Quam etiā ob rem nō quæ quis aut uoluisset dicitur, aut potuisse p̄batur, attendunt iudices: sed ea quæ quis cōmisisset & fecisset demonstratur, quæq; per naturā rerū tam in potestatem q̄ uoluntatem hominis cadunt. Quod adeò uerū est, ut etsi quis uel spontē uel aliter cōfiteretur delictum, quod aut simpliciter cōmittere nō potuit, aut certis de causis naturaliter cōmisisset nō uidetur tamen ex eo puniri nequeat. Confessione enim & uerū & possibile continere debere, suprà docuimus. l. inde Neratius. D. ad l. Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. l. i. C. de confess. ibi Bal. Et Angelus conf. 116. uol. 4. refert, mulierem quandam confessam, se marito uenenum propinasse, ex eoq; illū interiisse, ex tali confessione cōdemnari nō debere: quia iudicio medicorum non erat lethalia pharmaca, quæ se dedisse confitebatur. Anno quoque 1563, uiderunt filij mei Patani puerum rapientem in foro poma ab inuita muliere, leuiter uirga in dorso percussum, statim concidisse mortuum. Non tamen uerisimile erat, ex eo mortuum. difficillimum namque medicis uidebatur. Impossibile autem & ualde difficilium idem propemodum est in iure iudicium. l. apud Iulianum. §. constat. D. de leg. 1. Quod etiam ad lamiarum spectat patrociniū. Vt enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse creduntur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod

uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

Adhæc quum de causa calamitatum earum, quas lamij impingimus, certò non constet, hoc unū miseris etiam excusaret, quòd multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. estote, de reg. Iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. i. C. ad l. Cornel. de sicar. Iam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solum innocentes affligeretur respectu nocentis, quo nihil est periculosius (l. fin. infr. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoq; Deo summam iniuriam inferremus, si manū eius nō agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationē, uel ad monitionem immittit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas q̄ legitimas, uel per alia media quàm quib. à mundi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Non obstat igitur l. eorū. nec l. multi. C. de maleficis & mathematicis. nec earum auctoribus Diuo Constantino Constātioq; sit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus, l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. adigere. §. quamuis. D. de Iur. patron. Ratio enim est animæ legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretationē accipit. l. cum pater. §. dulcissimis. D. de leg. 2. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, multos artibus magicis elementa turbare, uitam in fontium labefactare, manes accire posse. In l. eorū,

Dd 2 dici

*Causa fauores
calamitatum
qua Lamia
impinguntur.
a. catore. de
homicid. gl. 1.
C. Patro.*

*Iniuria Deo
quomodo fit.*

Bart. C. 6.

*Ratio animæ
legis.*

dicatur, maleficos, morbos, imbres, grandines, uentos & remouere posse, & auertere: nec eos esse puniendos, qui incantationibus utuntur ad finem boni, sed eos qui ad finem mali. Bart. & Salyc. in sum. Atqui iam & ratione, & experientia, & auctoritate probatū est, nihil istorū uerē per homines fieri.

Leges de maleficis an locū habeant.

Correcta ergo ratione legis, correcta mihi uidetur lex gl. ord. in l. i. in uerb. Prouidentia. D. de legit. tui. & in l. qua ratione. §. litera. uerb. Directam. D. de acq. rer. dom. Rationes autem non leues, quod tempestates & aërem commouere non possint Lamia, Libro 3. cap. 16. adduximus.

Experientiam supra attigimus, nec certiorē habere possumus, quā ē Libro quarto, quem ex meris propē composuimus exemplis eorum qui cū uel dæmoniacis, uel naturalibus morbis ac uitijs laborarent, maleficio tamen Lamiarum affecti credebātur. Sed & illa clarissima est, quod quæ posse uidentur inducere & accire, nulla ui remouere possint, atque abigere: quemadmodum etiā nec magi infames quidem ualere, id quod supra in

Lib. 2. cap. 8. Exod. 9.

Pharaonis magis notauimus, qui nec ranas nec cyniphes pellere, nec cauere sibi potuerunt, quin ulceribus affecti, suarum artiū uanitatē detegerēt. Ut enim facere uidetur, qui cum possit, non prohibet, la. digere, in prin. D. de iur. patr. ubi gl. ita non facere, qui cum uelit, non potest. Per spiritū Dei nō poterant. Quod si per ipsos stetit quo minus abigerent, potuisse nō inficiarēmur. Idem hoc est, aliquem posse, uel stare per ipsum quo minus possit.

l. si bona fidei. D. de non.

Restat auctoritas, quā habemus maximam ex concilio Ancyrensi, 26. q. 5. c. episcopi. nec minorem à sanctis patribus eorumq; canonibus. 26. quæst. 2. c. illos. c. ex tuarū. c. fin. ext. de Sort. ubi Glossa, & Doctores: qui omnes

expressè testantur, hereticum esse, qui credat huiusmodi per magos ac sortilegos fieri posse. 26. quæst. 4. c. igitur, & c. accusatus. §. planē. de hæretic. in 6. quia tribuit creaturæ, quod uni soliq; Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine Salvatore. Ioan. And. in rub. ext. de Sort. & c. i. eod. Panor. Andr. Sic. in cons. 55. Oldr. in cons. 210. Quæ cum ita sint, legum illarum uerba non eduntur sunt torquenda, quasi Christianus Imperator, uel ipse crediderit, uel alios credere uoluerit, eiusmodi siue miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasue artes edi ac perfici: sed ita potius accipiēda, quasi desumpta & scripta ex opinione uulgi, & secundum communem loquendi formam: quam quidem obseruant & retinent plerumque legumlatores. Id quod ex l. nullus. eod. tit. alijsq; ll. optime patet. Etenim leges legibus conciliare modis omnibus debemus. l. uni. C. de inoff. dot. Quanquam si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negocio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & Canonum, legibus sunt præferenda. Panor. in c. super illa. de secundis nuptijs. neq; leges ipsæ dedignantur sacros Canones imitari. Auth. ut cleric. apud proprium episc. in fine.

Leges hanc opinionem non scripta.

Ceterum aduersus ea quæ diximus pro defensione duarum istarum ll. instabunt fortassis & Molitor & alij, licet Lamias nihil eorum quæ dictæ ll. exprimunt, aut posse aut efficere concedatur, cupere tamen & uelle efficere: eadem autem seueritate uoluntatem sceleris, qua exitum, esse puniēdum. l. quisquis, in prin. D. ad l. iul. maiest. l. si quis non dicam. C. de episcop. & cleric. Illud uerò primum exceptio-

Voluntas Lamiarum.

ceptione clarissima possem elidere, quod nullam aliam ob causam miseris & infantes anus uel capi uel plesti fateantur oportet, quàm quod eius modi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legitime non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundò respondendo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum, l. diuus. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quod uarias habeat limitationes, hic quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potètia facto proxima: & maleficium nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quod fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attentare. dictis l. l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Lamias uerò nostras hæc non posse, sæpe multumq; demonstrauimus. Itaq; nec facere quid eiuscemodi (defectus enim potentiæ impedit actum) nec uelle censendum est. Neque uerò quis id uelle uidetur, quod non potest. l. Lucius. §. Imp. D. ad municip. l. si tibi. §. unius. D. de opt. leg. c. cum à nobis. de sentent. excom. Quæ igitur horum facinorum uoluntas in Lamias cadit, si modò uoluntas iudicanda sit, non nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uoluntas, nisi facultas adsit, & potentia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. hæc. & ibi notat Alex. l. pater Seuerinam, in prin. D. de cond. & demonstr. Nihilque est aliud quàm uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destinatio, quæ in uiuentium actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantum, qua cum nihil sit liberius, eius nemo pœnam patitur. l. cogitationis. D. de pœnis. c. cogitationis. di-

stin. i. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de uerb. sig. d. l. in faciendo, in prin. de furt. Propositum enim in mente retentum, nihil operatur aut in publicum, aut in priuatum alicuius detrimentum. Ideo cogitatio flagitiorum quorumlibet impunita manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bald. in l. non ideo minus. C. de accusat. cum suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, distin. i. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potestatem cadere possunt? Enimuerò huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilis est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de hæc. instit. l. i. §. usus. D. de procur. Amens autem & ratione caret, & uoluntate. Itaq; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidem ei qui tuæ mentis non est, imputari potest. l. sed etsi. §. i. D. ad l. Aqu. Lamij autem nostris ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem, tum phantasie uitium, tum pharmaca furoris inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamē se confiteantur, seq; ipsas in apertam præcipitent sua sponte mortem. Quod nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amentium, ac infantium. His nullum omnino delictum imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. Iul. maiestatis. Cur ita? quia iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & punitur. l. qui

Lamia confitentes ea quæ sibi imponuntur, amentes sunt.

Bald in l. i. col. 5. C. de sac. eccl. Aristot. in Ethic.

d. l. multum.
C. si quis alt.
uerf. b.

Voluntas, desti-
natio, cogita-
tio maleficij.

iniuriæ. l. fin. l. uerum est. D. de furt. Quam etiam ob causam ut maximè Lamie nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihilo tamen magis puniri possent, quàm illi: quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ pœnam meretur in maleficijs tantum, dictis ll. l. si seruus, s. et si puerum. D. ad l. Aquil. l. si quis testamentum, in fin. D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter iniicietur, originem scilicet & causam huius siue uiciatæ uoluntatis, siue amentia attendi. Nam et si necessitatis esse uideatur, tamē ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diabolo contraxere, eumq; secutæ sunt lamie, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticū est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticum etiam, l. 3. in prin. C. de apostat. Denique delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquēdo, ipso facto sequenti pœnæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. s. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui not. inf. l. Impp. D. de iure si. uers. tu huic pœnæ te subdidisti. Et sanè nulla potest misellis alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarū causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. At qui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse: itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusq; contractus initium spectandum esse, & causam. l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. s. non solum. de pos. l. si tamen. ad Maced. Ac primò quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est com-

munio, inter eos quoque nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerū: quia quæ dari siue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactōue: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia nō ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omisio uiciat actum. Ratione dissensus: quia semper & de alio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò non nisi imaginarium est uniuersum negotium. Quæ autem in spiritu tantum sunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculatos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi noticiam per experientiam, & ex facto consequi nequimus. Eorum enim quæ non apparent, quæ tunc non sunt, nulla qualitas est. l. eius qui in prouincia, j. D. si cert. pet. l. fin. D. p. soc. Cæterum quoniam non id solum Libro tertio satis declaratum est: sed etiam ipsas aniculas, quæ plerunque lamie dicuntur, dolo circumuentas, ui coactas, metu compulsas, errore inductas, ignorantia deceptas in hac credulitatis temeritatem incidisse: profectò nec hoc obijci miseris poterit, quod in contractibus attenditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto sunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente committi. c. excommunicamus. s. credentes. de hæret. Bald. in l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est contractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolo, uis, metus, error, ignorantia, ibi neque uoluntas, ut dixi supra, neque consensus esse potest: quare nec hæreseos, nec alterius delicti, quod à solo animo pender, suspicio, aut pœna. Sunt

*l. non solum;
de act. & ob.
lig.*

*l. cum hi q;
propter. D. de
transf.*

*l. de her. in
fin. l. 4. q. 6.
de act. empt.
l. fin. de coll.
bon.*

*l. in commo-
dato. q. sicut.
D. de commo-
di. l. si quis ar-
gentū. q. cum
empt. C. de
don.*

*Podus inter
dæmonem &
amias nullū.*

*Lamia nihil
uoluntate, sed
omnia coacta
& decepta fa-
ciunt.*

Dolus.

*Apo. 11.
1. Pet. 5.
Chrysoſt. ſu-
per Matth.
lib. 11.*

Gen. 3.

*26. q. 1. epiſc.
De lamia.*

*Li. de diuin-
dam. 3. & 5.
De Spirit. &
anima c. 28.
36. q. 4. c. ſci-
endum.*

*Ad Sim-
plic. lib. 2. q. 3.
d. c. epiſcopi.
2. Cor. 11.*

*Tract. de ſorti-
bus. 2. s. 1.*

Sunt enim ea omnia uoluntati con-
ſenſuiq; contraria: in primis dolus ac
uis. l. & eleganter. D. de dolo. l. in cau-
ſa. ſ. 1. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. qd
metus cauſa. ibi: Propter neceſſitatē
contrariam uoluntati. Labeo enim do-
lum eſſe definit, calliditatem, falla-
ciam, machinationem ad circumue-
niendum, fallendum, decipiendum al-
terum. l. 1. ſ. 1. D. de dolo. Quid autem
ad hæc tria grauius efficaciusque la-
mijs ſimplicib. accidere poteſt, quā
dæmonis tentatio? cui lib. Primo do-
cuimus nec uoluntatem de eſſe, ut to-
tum orbem terrarum ſeducat: neq; di-
ligentiam, quia alium actum non ha-
ber: neq; technas artesq; quibus cir-
cumuenire, fallere, decipere non mo-
dò ſceminam, ſed cōſtantiſſimum pru-
dentiſſimumq; quemque hominum
poteſt. 3. Sent. diſt. 19. q. 3. num. 22. 23.
uerba S. Bonauenturæ. His illum no-
ſtris mulierculis imponere, mentē-
que earum capere, tum Canones do-
cent, tum liber tertius: partim intrinſe-
cus, cū mala pro bonis, bona pro ma-
lis proponit, ſuadetque miris & inui-
ſibilibus (ut D. Auguſtinus ait) modis,
per illam ſubſtantiam ſuorum corpo-
rum, miſerrimarum corpora non ſen-
tientium penetrando, ſeq; cogitatio-
nibus earum miſcendo: partim uerò
extrinſecus, cum per imaginum ſimu-
landarum callidam operationem, ut
idem inquit, ſe coram illis in angelum
lucis transformat, & Deum mentitur.
Quare quomodo ſæpe homo homi-
nē dolo inducit ad aliquid inſtituen-
dum, quod alioquin ne cogitaret qui-
dem: ita mirum nō eſt, inquit Grillan-
dus, ut mulier ex ſe pudica, dæmonū
tentationibus ad eam quam alioquin
odit, delabatur impudicitiam. Illece-
bras enim omnes & intus ſuggerunt,
& foris oſtendant, ut in Libro primo
demonſtrauiamus.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei
impetus eſt, qui repellī non poteſt. l. 2.
D. quod metus cauſa. Quid autem dæ-
monis impetu uolētius? quo cum re-
pentinos & extraordinarios animæ
inſtigat exceſſus, ut inquit Tertullia-
nus, primū mentem harum mulier-
ularum ita ſubiugat, captiuamq; du-
cit, teſte concilio Ancyrano, & D. Au-
guſtino, ut credāt ei quod nec eſt, nec
eſſe poteſt. deinde corpus uniuerſum
ita obſidet, ut cōtra corporis naturam
moueatur: deniq; linguam earum ſic
occupat, ut non niſi quando uult ipſe,
nec aliud quā quod ipſi placet, elo-
qui poſſint. Suppetit illis, ait Tertul-
lianus, ad utramque ſubſtantiam ho-
minis lædēdam ſubtilitas & tenuitas
ſua multū ſpiritualibus uiribus, quas
uel eo magis attendere debemus in
hac quæſtione, quōd & inuiſibiles &
inſenſibiles in effectu potius quā in
actu appareant, eodem teſte in Apo-
loget. cont. gent. c. 22. Proinde neque
culpa ſua, neque uolentibus hæc acci-
dunt, quæ uel in mente, uel ope cor-
poris, uel in lingua committuntur. Pri-
mū enim, cui uolenti ſit uis ac iniu-
ria: deinde quis ui reſiſtere poteſt? l.
ex conducto. ſ. 1. V. Seruius. D. lati.
Deniq; qua cuſtodia conſequi poſſet
hominum quiſquam, ne damnum in-
iuria dari poſſit? ſed de damno. d. tit.
l. ſi ea. de act. empti.

Tertium erat metus: qui quid aliud
eſt, quā instantis uel futuri periculi
cauſa, mentis trepidatio? l. 1. D. quod
metus. At ſuprà docuimus, ea omnia
quorum metus meritò & in homine
conſtantiſſimo cadat, l. 6. d. tit. pericu-
la, cruciatum corporis, mortem & ui-
lentiam & naturalem, l. interpoſitam.
de tranſact. partim reuera miſeris ani-
culis dæmonem intentare ac minari,
partim ipſis etiam captis ac circūſcri-
ptis earum mentibus, ut ait Tertullia-
nus,

Dd 4 nus,

*d. q. 26.
De ciuit. Dei
lib. 2. c. 10.*

*l. 1. & filij. de
iniurijs. l. cū
donationis.
C. de tranſact.*

nus, tanto errore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas facillè quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & præsencia mala quibus premuntur ac exercentur, paupertatem, odia hominum, calamitates, uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immitit, uel ita delusis earum sensibus imprimit, ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetuantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentās, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequium misellis extorqueat. Hic est certè illatus timor. l. metum autem. d. tt. Enim uerò quoscunque superat dæmon, per mœrorem superat, teste Chrysostomo lib. 3. de Pro uident. Timor autem, & tristitia quædam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si immineat, ut affuturum: & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quicquid autem sit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntarium & est & dicitur l. qui leuandæ. D. ad l. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in lamijis perfectæ uoluntati nequimus imputare.

7. Ethic.
Aristot.

Error. Restat error & ignorantia. Clarum autem est, errantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum consensum. l. si per errorem. de iurisd. omniū iud. l. sed hoc. D. de publ. & rect. Quin & hunc inuito similem esse, l. qui potest. §. 1. de reg. iur. & furioso, l. si à furioso. D. si cert. pet. cui parcitur in omnibus, ut dictum est suprâ. In lamijis autem nostris, error mentis ac cæcitas uoluntatis primùm à morbo pendet naturæ, cuius factum æquo animo ferendū est, l. in summa. §. apud. de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis tam grauitè omnes plerunque uexa

Cap. 5. 6. ri, nos Libro tertio, & Alciatus suprâ

singulari capite, docuimus, ut nec apprehendere, nec dijudicare quicquam rectè possint, multo minus eligere, quodq; electionem consequitur uelle, quod omnino liberum denotat arbitrium, l. si de commissis. §. quāquam. de leg. 3. Tanto maius mentis uitium est quod patiuntur, quàm amoris furor: quo tamen nihil esse uehementius, dicitur in Aut. quib. mod. eff. leg. §. illud quoq; minusq; puniendū. Secundo, in tantam mentis alienationē incidunt diaboli ludibrijs, quib. diximus & mentē earum capi, ut nesciant quid agant, & oculos perstringi, ut scilicet uideant credatq; quod non est. Adeo facti quoque nō alieni modò, uerùm etiam sui, quod mirum est, probabili certa q; laborat ignorantia, quo magis diuini iuris ignorantiam in ijs præsumēdam & excusandam censeo. Nam si corruptum sensum omnib. animantibus communem habent, si deprauatam phantasiā & apprehensionem, si diaboli tū internis tū exteris sit ludificationibus, ut idipsum quod & agūt, & uelle uidentur, nesciant: qui uel intelligēt, quale sit id ipsum, in quo consentiunt: uel dijudicare poterunt, faciendum sit, an secus? Adhuc ut nec morbus uitiatæ rationis, nec tantę fraudes quātas adhibet dæmon interueniant: sit quandoque per neglectā diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorum quę culpam ad quos eæ pertinent, ut in hanc credulitatis temeritatē incidant: nonnunquam ætatis infirmitate: semper autem sexus tum imprudētia, tum imbecillitate: cui propter eas causas quas Libro tertio retuli, specialiter indulgeri & faueri, suprâ singulari capite docuimus, præterquam quod generaliter deceptis subueniatur, l. & primo. §. uerba. ad Vell. & impotentib. l. non enim. D. ex quib. caus. maior.

Lib. 6. cap. 10.

Ignorantia
facili proprij
in lamijis.

Cap. 5. 6.

Lib. 6.

cap. 10.

Nunc

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum muliercularum delictum omnino, quod in sola mente consistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quam aut hæreticorum, aut apostatarum. Hæreticum enim schisma facere, & pertinaciam uoluntatis, supra docuimus: apostatam uero spontanea ac uoluntaria animi malicia reddit.

Quæcunque uero iam summam diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo committere, & uoluntate facere uolunt, potius in mente pati, quam facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. Ille à quo. §. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autem magis differt inter se, quam agens & patiens. l. Vranus. D. de fideiuss. argumento l. prætor. de tut. & cur. Quare commiseratione potius quam pœna enormi dignæ sunt, omniq; potius auxilio, quod dolū, uim, metum passis, furiosis, deceptis, ignorantibus, impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neque uero pœna pœnæ potest esse, nec afflictione afflictio addere debemus. l. nauis onustæ. §. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. ægrotan. §. quod si uis fluminis. Instit. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neque furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quod satis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de offic. præf. l. pœna. §. sanè. D. ad l. Pomp. de parric. Itaq; fati ut illos, sic & nostras, infelicitas excusat. Animo enim illi ac rationis uis destituti sunt, nec ferè ullum habent aut sanæ mentis aut perfectæ uoluntatis consensum, ut satis est superq; dictū. l. 2. C. de contrah. empte. Atqui neque delictum sine consensu potest committi, ac proposito. l. 1. ff. si

quadrupes paup. sec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. §. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob parricidium commissum culeo insuuntur. d. l. pœna. §. fin. nullo modo inferunt iniuriam, sed etiam patiuntur. d. §. sanè. nullo modo tenentur Aquilia, ob damnum datum. l. sed et si quemcunq; §. igitur iniuriā. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorum factis leges uel præmiū uel pœnam proponunt: sed pro talibus habent, ac si fortuita sint, in quibus nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel consciētia. l. fin. in fin. ff. de administ. tutor. At & nostras, de quibus agimus, animo (sine quo delin-
qui, usufructu, possideri nequit) ite mente, uoluntate, ratione, cōsensu, deliberatione, βυλίσας, consilio carere, iam ad nauseam ostendimus. Quid igitur grauius delinquant, quam furiosi, quam phrenetici, quam dormientes, qui illis æquiparantur? c. maiores. §. si. ext. de bapt. Neque profecto abūmiles sunt nostrarū muliercularum actiones, seu potius passionēs, illis dormientium, quas Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zab. in d. Clem. un. de ijs qui de nocte surg. hom. commis. Et tamen ille legum Coryphæus, talia commissa rectè excusat, tãquam ea hominis peracta operatione, quæ sensu, quæ uoluntate careat. Dd. l. pœna. ff. ad l. Pomp. de parr. non secus atque à furiosis ac insipidis patrata. l. si minū. §. uitium. ff. de dam. infect. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. Cur ergo nostræ, quarum similis est ratio, magis peccet illis qui dicuntur non peccare: gl. in c. testamentum. 6. dist. Quid magis illarum urgetur confessio, quam furiosorum, quibus calamitate non pares, sed

Ee superio-

Lamia com-
miseratione
digna, non
pœna.

Eccl. 4.

superiores sunt: cum tamen illorū confessio nulla sit: uti probauimus ex l. in negocijs. D. de reg. iur. l. 2. §. furiosus. D. de iur. codicil. c. fin. ext. de successione ab intestato.

Nisi fortè replicent, eas pro meritis uoluntatum diuino iudicio tradi illudendas ac decipiendas, illudentibus ac decipiētibus eas præuicatoribus angelis, ut ait D. Augustinus lib. 2. de doct. Christ. c. 23. Atqui fateor, diuinā

Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort. & re-
miss. c. 23.
Iob. 23.

iusticiā generaliter hominis meritum præsupponere, diuerso tamen effectu: quia sanctis afflictiones, post peccatorum remissionem, certamina sunt, & exercitationes, ut probetur: reprobis, sine remissione supplicia, pœnæq; iniquitatis. Itaque non solum improbi & in corpore & in anima affliguntur, sed etiam boni, quos Deus diligit: nec

Magistratus
in qua ani-
maduertit.

ex uirga Dei flagellantis aliquem, præsumendum statim est facinus aliquod eius, quod etiam ab hominibus puniri debeat. Nam ea ratione dæmoniacos quosque maiori pœna esse aggrauandos à magistratu diceremus. Sed illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc innuit Deus, quod ipse puniat ac exerceat eos. Quod enim à magistratu puniri uult, id ipse nicissim illi detegit & relinquit, cuius opera sunt misericordia & iudiciū. Etenim cum tribus tantum modis peccare possimus, quorū Primus cōplectitur omnem interiorē motum ac conceptum in intelligentia uel affectibus, etiam si uoluntas non consentiat: Secundus tum incidit, quoties uoluntas cum motibus & affectibus consentit: Tertius, quoties re exequi conamur, quod cogitamus & uolumus: magistratus non ulterius procedit ad animum aut uoluntatem puniendam, quā si emerferit & constet: Deus autem in illa secretiora, inq; animum ipsum ac cogitationem hominis animaduertit. Ea enim solus

Quo Deo
sibi reuer-
sit puniendi.

Deus cognoscit. In Clement. exiui. §. quamuis. de uerb. signif. Scrutator enim cordium ac renum est: & tota intelligentia, tota anima, toto corde uult à nobis diligi. Nos uerò animum probamus uerbi factiue præsumptione, nec alia habemus animi indicia. l. 15. qui. §. diuus. C. de tut. & cur. dat. l. La- beo. C. de sup. leg. l. reprehendenda. C. de institutionibus & substitutionibus. Neque iudex uel uoluntatem uel maleficiū punire potest, nisi confideret prius, & habeat factum quod animo meretur. Alber. in l. aut facta, uers. qualitate. de pœn. Breuiter, non nisi externa inter homines puniuntur: Per ea interna probantur. l. fin. infra. C. de fidei. & passim Dd.

Sed illud etiā omittendum non est, etiam si uim hanc & metum ex præcedenti delicto patientur: nec tamen facere posse quod pati miseras uideamus: nec ex eo quod nō uoluntate faciūt, & animi iudicio, sed ex ipso præcedenti delicto puniendas esse. l. nec timorem. D. quod metus causa. Quin cum dæmon etiam nihil eiusmodi recte possit inferre sicut magistratus, l. 3. d. tit. uers. succurrendum illis esse potius, ex eo uidetur. Nam & contra dæmonis dolos officiū sacerdotum sancti Patres in concilio Ancyrano requisuere, ut probent ea omnia esse falsa, quæ miseri persuader: tum etiam singulorum Christianorum, ut cōmone faciant se inuicem de tanti hostis fraudibus & potentia ac profunditatibus, ut uocantur in Apoc. c. 2. Contra uim autem habemus in primis panopliam Christianā, quam suprā descripsimus Lib. 5. cap. 1. 28. dein uerò preces & obsecrationes tum publicas, quib. Deus moueri se cōfirmat, tum priuatas. Multum enim ualet oratio iusti, & oratio humilis penetrat cœlos. Contra morbum, medicorū opera adhibetur, qui post-

Quomodo
lamia fuit
resistenda?
26. q. 5. cap.
opis cop.

Coloss. 3.
Ephes. 6.

2 Tim. 2.
Matth. 23.
Iacobi 5.
Ecclesi. 35.
Vide supra
lib. 5. cap. 7.

*De Nat. &
grat. c. 26.
Iacobi 5.
Iacobi 4.*

1. Tim. 5.

*Augustinus
in Ioan.*

Iacobi 1.

*Ephes. 6.
Sexus, & a-
tas lamiarum.*

postquam unxerunt afflicta, hoc est, postquam adhibuerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut præcipit D. Augustinus. Oratio fidei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constanciam admonitio, ut resistamus diabolo iuuabit: quemadmodum Libro 5. c. 20. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tempestiue, intempestiue, arguendum cum omni lenitate & doctrina. Semper autem orandus est Deus, ut ipse intellectum earum mulierularum aperiat, cum proficiunt in Emaus: hoc est, cum in hos errores animi iudicii que delabuntur. Contra ignorantiam autem, magistratus officium postulandum, ut pastorum somnolentiam excutiat: ut quo tales oues & debiliores sunt, & incautæ magis propter ætatem deliram, & sexum femineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easque instruant de insidijs eorum. Hac demum ratione in integrum restituendæ sunt.

Et si quoque nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij ineuitabilis impetus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisque uitium miseris omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel heresi uel apostasia laborare concederetur: unica tamen aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, uel poenā certè mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadā, imperitia, uel simplicitate, an uerò dolo, malicia, pertinaciāque delinquat: ut ijs perspectis, officio iudicis poenæ temperentur. I. respiciendū. I. aut facta. D. de poen. I. quid ergo. de his qui not. infam. Dd. in l. 1. §. diuus. I. in lege Cornelia. D. ad legem Corneliā de sicarijs. I.

penult. D. ad legem Pompeiā de parr. Quorum autem foeminarum causam agimus, secundum plerumque senectutis gradum, & eam attingere partē, quæ decrepita dicitur & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Syllon. & c. ult. distin. 80. & c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferè semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter coniuncta est. Itaque remouetur à republica gerenda, honoratur tamē. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. I. semper, in princ. de iur. immun. l. non tamen, in princ. de mun. & hon. & in criminib. poenæ relaxationem & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpæ suspicionē liberet. d. §. ignoscitur. & tormentis eximat. Bart. in d. l. & in l. de minore, in prin. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uers. quæro quæ. Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Anus autem nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu: sed etiam quia mulieres sunt, magis repuerascunt: uel certè non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo. Primum igitur uix est, ut crimen in mēte ac uoluntate magis committat, quàm pueri, qui iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum fauoris ac excusationis, ætatis lapsus non præstet: propter eum tamen nec torqueri debent, ut nunc fit: nec ea poena affici, qua pessimus quilibet mulcatur.

Quod etiam ad sexum pertinet, cuius, ut Libro 3. diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodē grauius peccet uir quàm mulier. I. in multis. de stat. hom. 32. q. 6. c. indignatur. & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaque leniorem etiam meretur poenā: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus punitur. I. quauis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. foemina castigata uel mulieribus in carceranda datur, uel in monasterium

Ee 2 con-

condemnatur ad bienniu. ext. de testam. c. Rainutius. & Auth. sed hodie. quæ est C. de offic. ciuil. iud. & Nou. ut nulli iudic. §. adulteram ue. d. §. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur enim simplicitati & ignorantie. l. 3. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. si q̄s id quod de iurisdic. omnium iudic. la-
tissimè docent, quomodo propter ætatem & sexum muliebre doli præsumptio cesset, etiam si in iure ciuili errent. Alex. conf. 103. uol. 1. Cepol. conf. 21. col. 6. & conf. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauorib. ætatis ac sexus, primùm quod longè grauius sit æternam quàm tēporalem offendere maiestatem, l. hi qui sanctam. C. de hered. Aut. garazos. c. ubicunq; de pœn. Secundò, quod eam ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. iul. maiest. Canonistæ in c. uergentis. de hæ. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertiò, quod in crimine maleficiorum ac fortilegiõrū specialiter excipiatur. l. etsi excepta. C. de malef. & math. quia in ijs omnes sine exceptione torqueri, notat Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Nam ut à posteriori incipiã, magis ac ueneficis hic aduocatus nō sum: sed delusis lamijs, quas multū tum à magis infamibus, tum à ueneficis distare declarauī Lib. 3. Ad alterum primò respondeo, quod illi textus specialem prærogatiuā sexus & ætatis limitant tantū, quoad
torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. iul. maiest. nō etiam causam criminū. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eū malè facere non posse. Secundò respondeo, satis magnum inter lamias

& hæreticas esse discrimen, quod singulari capite demonstraui. De-
mum cum Oldrado dico, quod etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canonesq; non sunt hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatē. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. l. ult. §. fin. de iur. delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiã si in articulo fidei errent, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinaciā contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ign. Atque hac etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoque sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remora sensibus, illa æterna, infinita ac spiritalis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritalibus & ijs quæ ad Deum spectant, talpæ statim efficiuntur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicere uelint, omnem illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilius hominum in spiritalibus est lapsus: primū, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: deinde, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hac in parte delinquat & erret, mitior esse debet pœna, ac iustior uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisq; si decrepita muliercula cadat.

DETER.

DETERMINATIO PARISIIS FA-
cta per aliam facultatem Theologicam, Anno
Domini 1598. super quibusdam su-
persuasionibus nouiter

exortis.

VNiuerſis orthodoxæ fidei zela-
toribus Cancellarius ecclesiæ
Parisiensis, & facultas Theolo-
giæ in alma uniuerſitate Parisiensi, ma-
tre nostra, cum integro diuini cultus
honore ſpem habere in Domino, ac
in uanitates & insanias falſas non re-
ſpicere. Ex antiquis latebris emergēs
nouiter errorum ſœda colluuiſ, reco-
gitare commonuit: quod plerunq; ue-
ritas catholica apud ſtudioſos in Sa-
cris literis apertiſſima eſt, quæ cæte-
ros latet: nimirum cū hoc proprium
habeat omnis ars, manifeſtā eſſe exer-
citatis in ea, ſicut ex eis conſurgat illa
maxima, Cuilibet in ſua arte perito
credendum eſt. Hinc eſt Horatianum
illud, quod Hieronymus ad Paulinū
ſcribens aſſumit: Quod medicorum
eſt, promittunt medici, tractant fabri-
lia fabri. Accedit adhæc in Sacris lite-
ris aliud ſpeciale, quod nec experien-
tia & ſenſu conſtant ut aliæ artes, nec
poſſunt ab oculis circumuolutis nube
uitiorum facile deprehendi. excæca-
uit enim eos malicia eorum. Ait ſiqui-
dem Apoſtolus, quod propter auari-
ciam multi errauerunt à fide. Propte-
rea non irrationabiliter idolorum ſer-
uitus ab eodem nominatur: alij pro-
pter ingratitudinem, qui cum cogno-
uiſſent Deum, non ſicut Deum glori-
ficauerunt, in omnem idololatriæ im-
pietatem (ſicut idem commemorat)
corruerunt. Porro Solomonē ad ido-
la, Didonem ad magicas artes pertra-
xit dira Cupido. Alios poſtremo mi-
ſera timiditas tota ex craſtino pendēs
in obſeruaciones ſuperſtitioſiſſimas
impiasque depulit: quemadmodum
apud Lucanum de filio Pompeij Ma-

gni, & apud hiſtoricos de plurimis no-
tum eſt. Ita ſit, ut recedens peccator à
Deo, declinet in uanitates & insanias
falſas, & ad eum qui pater eſt menda-
cij, tandem impudenter palamq; apo-
ſtatando, ſe cōuertat. Sic Saul à Domi-
no dereliſtus, Pythoniſſam, cui prius
aduerſabatur, conſuluit. Sic Ochozias
Deo Iſraël ſpreto miſit ad conſulen-
dum deum Accaron. Sic deniq; eos o-
mnes qui fide uel opere abſque Deo
uero ſunt, ut à deo falſo ludificentur,
neceſſe eſt. Hanc igitur nefariam, pe-
ſtiferam, mortiferamque inſaniarum
falſarum cum ſuis hæreſibus abomi-
nationem plus ſolito noſtra ætate cer-
nentes inualuiſſe, ne forſan Chriſtia-
niſſimum regnum, quod olim mon-
ſtro caruit, & Deo prōtegente carebit,
inſicere ualeat tam horrendæ impie-
tatis & pernicioſiſſimæ contagionis
monſtrū, cupientes totis conatib. ob-
uiare, memores inſuper noſtrę profes-
ſionis, proq; legis zelo ſuccenſi, pau-
cos ad hanc rem articulos damnatio-
nis cauterio, ne deinceps fallant in eo-
gniti, notare decreuimus, rememoran-
tes inter cætera enumerata diſtū illud
ſapiētiſſimi doſtoris Auguſtini de Su-
perſtitioſis obſeruationibus: Quod
qui talibus credunt, aut ad eorum do-
mum euntes, aut ſuis domibus intro-
ducunt aut interrogāt, ſciant ſe fidem
Chriſtianam & baptiſmum præuari-
caſſe: & paganū & apoſtatā, id eſt, re-
trō abeuntē, & Dei inimicum, & iram
Dei grauiter incurriſſe, niſi eccleſiaſti-
ca pœnitentia emēdatus, Deo reconci-
lietur. Hæc ille. Neq; tamē intētio no-
ſtra eſt, in aliquo derogare quibuſcūq;
licitis & ueris traditionibus, ſcientijs,
& artibus: ſed inſanos errores atque
ſacrilegos inſipientiū & ferales ritus,
pro quāto fidē Orthodoxā & religio-
nē Chriſtianā lædūt, cōtaminant, inſi-
ciūt, radicāt, quantum fas nobis eſt,

Ee 3 extir-

extirpare satagimus, & honorem suū sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quòd per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias querere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatria: Error. quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel dominij cuiuscunque diuini uerè seu participatiue uel aptitudinaliter susceptiuus, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare uel offerre uel promittere dæmonibus qualemcunque rem, ut adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria: Error.

Tertius, quòd inire pactum cū dæmonibus tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ: Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa: cuius effectus non debet à Deo uel natura rationaliter expectari.

Quartus, quòd conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorū consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria: Error.

Quintus, quòd licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine: Error. quia secundum Apostolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona.

Sextus, quòd licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: Error.

Septimus, quòd aliquis cum aliquo

possit dispensare in quocunque casu, ut talibus licet utatur: Error.

Octauus, quòd artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ: Error.

Nonus, quòd Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire: Error.

Decimus, quòd thurificationes & suffumigationes, quæ sunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant: Error & blasphemia, quoniam Deus aliàs non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quòd talibus & taliter uti nō est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare: Error.

Duodecimus, quòd uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiant pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent: Error. Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon, uel quia uult in hoc honorari similis Altissimi, uel ad fraudes suas occultandas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quòd sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerūt, aut dæmones expulerunt: Error & blasphemia.

Decimusquartus, quòd Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit: Error & blasphemia.

Quindecimus, quòd possibile est per tales artes cogere liberum hominis

nis arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius: Error: & hoc conari facere, est impium & nefarium.

Sedecimus, quod ideo artes præfate bonæ sunt, & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoq; prouenit ex eis: Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines: Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmonum subsequatur: Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in magis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni angeli includantur in lapidibus, & cōsecrent imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur: Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis upupæ uel hædi uel alterius animalis, uel pergamenum uirgineum uel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogēdos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium: Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de ære, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius execratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitatur: Error in fide & phi-

losophia naturali, & astronomia uera.

Vicesimussecundus, quod uti talibus, & si dem dare, non sit idololatria & infidelitas: Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij benigni, alij omnia sciētes, alij nec saluati, nec damnati: Error.

Vicesimusquartus, quod suffumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quod sint debite eis: Error.

Vicesimusquintus, quod unus dæmon sit rex Orientis, & præsertim suo merito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei: Error.

Vicesimussextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli influit in corpus humanum: Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediatè causentur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum: Error.

Vicesimusoctauus, quod per quasunque artes magicas possimus deuenire ad uisionem diuinæ essentiæ, uel sanctorum spirituum: Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramq; internos & deputatos nostros examinationem, cōclusa in nostra cōgregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata, Anno Domini M. CCC. XCVIII. die XIX mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis præsentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiæ Parisius. Ego inueni subiectam in fine Magistri sententiarum.

EPILOGVS OPERIS.

Epilogus.

Non dubium mihi est, cande-
 Lector, plurimos fore, apud
 quos malam iniero gratiam, ca-
 lumniam mihi pro opera qualicunq;
 prestita reposituros: quorum pleriq;
 quod iniquorū est iudicium, id quod
 non intelligunt, criminabuntur: alij,
 opiniononi longa annorum serie, homi-
 num animis irradicatæ, & ueluti iure
 consuetudinario obfirmatæ, quacun-
 que ratione patrocinari uolent: nec
 deerunt qui dentis Theonini prurigi-
 ne insolescentes ex more, mordendi
 occasionem audius quærent. Ad cau-
 sas naturales quarumcunq; rerum mi-
 racula & monstra referent pugna-
 ces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ
 religioni, Aristotelis Platonisq; ratio-
 nes præscribere, uehementi pertinacia
 contendunt. Hic Petri Pomponatij
 Mantuani, summi & clarissimi suo tē-
 pore philosophi, de Naturalium effe-
 ctuum causis, siue de incantamentis
 Opus, abstrusioris philosophiæ plenū,
 requiretur, accuratiusq; euoluetur, ut
 oppugnet, pessumq; eam: nisi in inui-
 sis Christianæ philosophiæ fundamē-
 tis constabilitus, sermonis probabili-
 tatem contemnam, ex D. Pauli, uasis
 electionis, consilio, qui studiosè præ-
 monuit, uidendum esse, ne quis sit qui
 nos deprædetur per philosophiam, &
 inanem deceptionem, iuxta constitu-
 tionem hominū, iuxta elementa mun-
 di, & nō iuxta Christum. Quoniam in
 illo inhabitat omnis plenitudo Dei-
 tatis corporaliter. Pomponatiū quoq;
 ante redditum spiritus extremi hali-
 tum resipuisse ex singulari Dei misera-
 tione, nec permansisse *atq;* sperare
 uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo
 medicinæ ornamento D. Helidæo Fo-
 roliuienti, eius olim discipulo, non se-
 mel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quæ-

dam Scripturæ sacre loca excutiente,
 & suæ uocationis metas transiliente,
 acclamabūt morosiores pleriq; Theo-
 logi: Ne sutor ultra crepidam, morda-
 cius oblatrātes. His nihil aliud respō-
 sum uolo, quàm, D. Lucam euangeli-
 stam medicum Antiochensem fuisse:
 ac me ex eorum esse numero, quorum
 huc spectat studium, ut si quo modo
 tandem ex immensa Dei misericor-
 dia atq; ineffabili Christi gratia, ad re-
 gale illud sacerdotiū pertingere que-
 ant, cuius D. Petrus apostolus, beatus
 Ioannes Theologus, & propheta Esa-
 ias meminerunt.

Quòd maleficij quosdam Ecclesia-
 stici collegij homines impuros insimu-
 larim, si quoq; egrè ferant: id certè nō
 debui non facere, argumenti ratione:
 atq; apertius etiam nominibus eorū
 expressis potuissem, nisi modestiam
 hanc ex Theologia edoctus, hos Chri-
 stianæ fidei eueriores ac reipublice se-
 datæ turbatores, ut adhuc desistāt, sta-
 tuissem præmonere. Cum magicorum
 flagitiorum reis mihi controuersia est,
 non cum uiris pijs, quos unice uener-
 or & colo, ut si quis alius. Si iniuste se
 traductos illi conquerantur, ut in thea-
 trum palam mecum prodeant, suamq;
 tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordi-
 nis uiris, uel etiam delicatioribus, si à
 me non sit factū satis (quod equidem
 libenter fateor: quàm sit mihi curta su-
 pellex, nō ignarus) ijs tamen rem ex-
 actius perpendendi, altiusq; perscru-
 tādī, ac methodo doctiore, ordine ma-
 gis cohærente, oratione dilucidiorē,
 uerbis aptioribus, & ueritatis argumē-
 tis ualidioribus describendi, qualem-
 cunq; subministrasse occasionem pro
 ingenij tenuitate (quam certè magnā
 agnosco) uideor. à quibus si alicuius
 lapsus etiam admonear conuincarq;
 plurimum à me reportabunt gratiæ:
 quem-

*Regalis sum-
 dotum.
 1. Pet. 2.
 Apocal. 13.
 10.
 Esai. 66.*

quemadmodum reliqui omnes, eodē me prosequuti studio: nec me errata retraxisse pudebit unquam. non mihi usq; aded Suffenus sum, nec ita *πικρὴν* afficit libido. Est aliqua prodire tenus, si non datur ultra.

Quodd contra legum duodecim Tabularum auctoritatem, de ijs qui menses excantant, à vulgari opinione & Poëtarum figmentis dissentiam, si gra- 10 uiter tolerat Iurisperiti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia: quodd ueritatis in hoc argumenti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placita cæci in religione Christiana seculi, uerum ex ipsis ueritatis mysterijs, debito ordine eruendæ pronuntiandæq; ansam porrigere qualemcunq; uoluerim. Enimuerò si 20 alicui in legitima sua uocatione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam meo quodam merito haud recuso. Cæterum si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere, imperitiæ redarguere, flagitij iniquè insimulare, & calamū petulanter in me stringere lubear: ea me Deum omnipotentem cōfirmaturum 30 tolerantia confido, ut quoscūq; aduersarijorum dentes & insultus, patiendosim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uidēt machinationes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs, nec terribilamentis culmum quidem latum moueor, etiam si me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcismis transformare studeant: aut *αἱ νόρμης*, uel (si 40 malint) cloacas execrandis suis artibus compellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pistrato tyranno statuta pœnæ subiyciendo, uaticinabuntur homines perdi-

ti, prorsus contemno. Incassum me nocturnis lemuribus, aut defunctorū manibus uel laruis terrebit tenebricosus necromātes. Nec contra Geoticorum umbras aquæ lustralis asperginē, uel tædarum ignem iuxta sepulchra arcesso: suis hi spectris me neutiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbarie aut murmurum ludibrijs si me 10 laceſſat nefarius exorcista, non mihi curæ est. Incantatorum ligaturas, quibus prodigiosos accersere morbos, cōgressum impedire naturalē, imò eius organa pro suo arbitrio auferre & restituere posse creduntur, ne pili quidē facio, rideoq;. Si quid maligna imprecatione aut uitiata uoluntatis affectu in me possunt deliræ sagæ, eis & permitto, & remitto. breuiter, ut Horatius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula, sagæ,
Nocturnos lemures, portentaq; Thessalariſu
Excipio. —*

Vnicam solummodò ueneficarum pertimesco artem, quæ suis uenenis uel propinatis, uel admotis, uel spiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantasticè inferre nocumenta ualent: harum causam defendendam hic cepi minimè, sed iusta magistratus censura discutiendam decidendamq; relinquo.

At ex labyrintho præstigiarum dæmoniacarum incantamentorūq; non nihil extricatus, sinem dicēdo faciam de monstrosis his ludibrijs, excogitatis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ utriusq;, sacræ & physicæ, ueritatē obscurant, atque maleficas diaboli artes occultēt uestiantq;, quæ Domino Deo 40 *βελύγματα* siue abominations sunt: has auersetur, fugiamus & execremur, quacūque etiam artificiosa proponantur specie. Repugnemus & earum illecebris & occasionib. obiectis, quæ prima fronte blandiri & allube-

fecere uidentur. Nec solùm corpora nostra, non spontè mancipia & domicilia satanæ faciamus: uerùm etiam illi, licet astutissimo *ἢ μακρογυράτῃ*, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriū di nos aditus præcludamus, auxilium à Dei filio assiduè ardētibus uotis implorātes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilāter, ueluti in excubijs sedulò cōstituti, ita munientes, quò etiam si huiusmodi munimento tanquam firmissimo uallo undiquaq; obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, non tamen ualida hæc septa perfringat, expugnetq;.

Iob. 1. 2. Qualescunq; etiam afflictiones nobis impositas, æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus Deū ne uiquam cum gentibus frementes, nec *Psalm. 2.* uetitam opem cum Saule inquirētes. *1. Reg. 28.* Neq; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel *Act. 19.* lasciui, quæ nouisse nos aut non interest, aut non licet, siue minus expedit, anxie indagemus: uel ex ijs, à quibus

exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij ueritas commōstrat, semitis insistamus, inhæreamusq; , furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia declinātes, ne quem admodum Iannes & Mambres resistebant ueritati, nos quoq; Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris erunt, horrendam olim Christi sententiam audiamus: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. *Matth. 25.*

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod equiori iudicio catholicæ Christi Ecclesiæ non omnino submittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si erroris alicubi conuincar. Proinde si aduersus hos meos libros prius à quoquam pronuncietur, quàm error euidenti demōstratione appareat, cōtra hunc, mihi summam fieri iniuriam, iure optimo palàm & liberè protestor.

IOANNIS VVIERI

Liber Apologeticus.

CLARISSIMO VIRTUTE, PRUDENTIA AC
 eruditione uiro, D. Henrico Vuezio LL. Doctori, &
 Cancellario Cluensi uigilantissimo,
 Ioannes Vuierus S.

ORONAE honorem ijs, qui ciuem ex hostium manibus uindicaf-
 sent, offerre solebant Romani, uir amplissime, per uetusta sanè consue-
 tudine, & exemplo haudquaquam improbando, ut partim quantum
 esset momenti in unius hominis assertionem, intelligerent hostes: par-
 tim uerò, ut reliqui hoc laudis ornamento inuitati, frequentes ac se-
 duli in suis defendendis strommam nauarent operam. Quam uerò ante annos ali-
 quot uideremur numeror passim citra iusta inquisitionis studium, multo minus ex-
 actam causa notionem ob maleficij suspicionem non modo crudeliter flammis obijci
 denorandos, sed (negocium hoc uigilanter dirigente Satana) ipsos etiam indices sa-
 penumerò in extremam perpetui exitij ruinam prolabi: non dissimili omnino ratio-
 ne motus, uiam qua priores à flammis liberarentur, alios ab aeterna perniciem di-
 spendio uindicarem, commomstrare studui sex libris de Praestigijs demonum in lu-
 cem editis. Licet autem hic operam cerè non luserim, quum ex summis magistrati-
 bus non pauci hoc nomine ingentes mihi gratias egerint, quippe qui prudentiores
 cautioresq. meis scriptis redditi, clementius delusos à damone uetulas iam habent,
 & sua salutis felicitati prouide magis consulunt: nihilominus quosdam adhuc inso-
 lentis ingenij, & parum grati erga me animi (qua detestanda huius seculi est labe)
 in me nescio quid molitos postea sensi, quibus cum in certamen progressus, monoma-
 chia leges minime detrectauim: num uicerim, penes equum censorem iudicium esto.
 Tu porro quum singulari Illustrissimi Principis nostri delectu, & unitis totius summi
 ordinis senatorij suffragijs, tum & unanimi bonorum omnium applausu, nò sine di-
 uini numinis auspicio, in Concilij caput, & iusticia antistitem, Cancellarium scili-
 cet, inuitus etiam sis constitutus: hanc nostram defensionem libro hoc Apologetico com-
 prehensam, ut sub aquo iudicij tui arbitrio, & eiusdem singulari patrocinio facta
 testatq. haberetur, tibi cum primis nuncupandam ratus sum: idq. iussu de causis.
 Quum etenim Clementissimo nostro Principi libros nostros superiores consecrarim,
 ipsiusq. tutela comiserim, tui eris officij, à cuius ore & consilio sano ipsius Clementia
 pendet, nostra defensionis actus in tuam suscipere clientelam. Hoc & eo nomine mi-
 bi erit gratius, quòd cum bona ob causa nostra certitudinem, conscientia fruor, ta-
 lem consequor iudicem, qui non modo solidioris doctrina, & prudentia haud nul-
 garis, modestaq. insignis testimonio multis pralucet alijs: uerum etiam quem ua-
 riarum rerum usu pollere, amplissima illa testetur ualdassia, cuius administrati-
 one aliquot annis multa cum laude feliciter es perfunctus. Sis profectò talis mihi
 πρὸς τὴν ἀνάγκην. ὁ ἀδελφός. Precor misericordissimum Deum, ut te totum regere, &
 suo spiritu confirmare dignetur, quo tuam uocationem, cui dignè hactenus respon-
 des, ad ipsius gloriam & Reipublice utilitatem feliciter finias,

DE GRANDINE,
Concio Ioannis Brentij Germani-
ca, à Vuiero Latina fide-
liter reddita.

Idololatria
uaria.

Vum incredulitas & idolo-
latia, dilecti in Christo, nō
unius, sed uarij sint generis
inter homines, occasionēq;
subministrant non leuem ad corporis
& animæ perniciem: ut utranq; & a-
gnosce & declinare discamus, in no-
stra uocatione omnib. uitæ diebus piè
persistentes, maximè opus erit.
Cum primis uerò fatendum, Idololatriam non modò nuncupari, quam
olim infideles Ethnici sunt amplexi,
cuiusmodi est adoratio & cultus ima-
ginum atq; deorum, & id genus reli-
qua: sed & ubi sathanę eiusq; asseclis, 20
lamijs & maleficis tribuitur, quod so-
lū diuinam spectat maiestatem, di-
citur ac est idololatria. Est item, ubi
quis dispendium passus, animo pror-
sus deiecto, Deum superesse tutelarē,
qui iuuare queat, non credit, nec pro-
pterea eius auxiliū implorat, sed aliud
de opem querit: atq; utinam numinis
fauore, dicta idololatria tā apud nos
concidisset, quā apud Ethnicos in- 30
terijt. Atqui tam multos esse, qui ido-
latriæ nomen modò commutarunt
(teste ipsa experientia,) re ipsa autem
uitam impiam atq; aded idololatriā
ueram conseruant tuenturque, heu ni-
mis dolendū. Hæc ita se habere, osten-
dūt publicè actus haud ita pridem ui-
si. Si quidem damno so frigore & prui-
na, grandine & tempestate haftenus è
cælo nos aliquādo afflixit Dominus 40
Deus, ut se adhuc dominari & rebus
gerendis præesse, testatum redderet:
hgnificatū & uoluit, quid uel momen-

to aduersus nos posset, quando suam
declarare potentiam cogitaret. Sed
quid uicissim à nobis fit? nihil aliud
quā solet. Plerique. n. factā ex gran-
dine uini frugumq; iacturā, tam mi-
serandis tulerunt modis, ac si præ im-
patientię enormitate Deū ipsum mor-
tuum esse, nec quicquam auxiliij siue
in cælo siue in terra sperandum esse,
credere uisi sint. Alij eiuscemodi gran-
dinem non esse diuinitūs immissum,
sed à lamijs excitatum, ideoq; eas
simul Vulcano mox esse cōsecandas,
impudētibus uocibus proclamant:
suorum interea flagitiorum immemo-
res, quasi ne uel aquē leuiter unquam
turbatæ essent rei, sed ante Christi tri-
bunal omnino innocentes. En profe-
ctō manifestam idololatriam & gen-
tilissimum merū. Enimuerò qui in ne-
cessitate de ope diuina diffidunt, Deū
uelut uita functum suis gestib. testati:
qui identidem numinis opus diabolo
eiusdemq; cliētēlæ ascribunt, se fidei
Christianæ primordia nec scire nec
intelligere, ostendunt palām. In pri-
mo si quidem fidei articulo Deum om-
nipotentem esse fatemur: & in oratio-
ne Dominica precamur nobis panem
quotidianum donari. Similiter & in
primo decem mandatorum Dei mo-
nemur deos cauere alienos, ac Domi-
num Deum adorare solum. Quid ue-
rò de talibus sentiendū? Hæretici red-
duntur, uti Marcionitæ, duos facien-
tes deos, unum à quo bona, alterum à
quo mala proueniunt: sicq; ipsum dia-
bolum constituunt deum, quæ profe-
ctō non infima est dicēda idololatria.
Hisce animaduersis, operæ precii fuit
uisum, nonnihil hoc tempore de toni-
tru & grandine in hac cōcione sermo-
cinari, & breuiter indicare, unde illa
Ff 3 tonitrus

Marcionita.

tonitrua & grandinea, à quibus tanto-
perè exhorrescimus, prodeant, ut id
quod hisce profligandis, ne noceant,
usui erit, percipiamus: ut item inue-
ntam à grandine calamitatem in ali-
quod cōuertamus commodum. Hoc
intellecto, cognoscemus & rectè Deū
patrem & filium eius Iesum Christū,
eundemq; adhuc dominari, quamuis
à grandine dispereat messis: & quod
maius est, hac ratione Catechismum,
id est, fidem, orationem Dominicam,
decem pręcepta rectius intelligemus,
uitamq; porro magis piam ducere
satagemus.

*Pluuia &
grando nu-
de.*

In primis uerò pręmonitos uos, cha-
rissimi, uolo, me iam non ita de gran-
dine dicturum demonstratione natu-
rali, sed secūdum Dei uerbum. Enim-
uerò eum procreari scribunt natura-
lium rerum periti, quando è terra sub-
leuantur uapores humidi, & solis ca-
lore in aëris mediū, ubi nubes hērent,
attrahti, ab aëris frigore in nubes co-
guntur cōdensanturq;: quibus à solis
calore dissolutis, gignitur uel pluuiā
uel grādo tempore æstiuo. Pluuia de-
cidit, nisi rursus ex aëris frigore coale-
scant guttæ: grando autem, ubi eo mo-
do illæ concrescunt durefcuntq;. Ita
illi de grādine ex ratione loquuntur.
Cæterum ex Scriptura sancta disci-
mus, quis naturalis eius ordinis om-
nipotens sit conditor & administra-
tor, & qua occasione ita ordinet gu-
bernetq;. Nascitur & homo in corpo-
re materno dispositione naturali: ue-
rū si non existeret Deus, qui eiusmo-
di naturalem occasionem crearet dire-
xeritq;, nequaquam in mundo nasce-
retur homo. Eadem est grandinis ra-
tio, quē ordine licet naturali procrea-
tum, Deus tamen eiūsdem author in
suum conuertit usum. Impiorū est opi-
nio, diabolū, maleficas & lamias gran-
dinem ciere, eoq; uinū & fruges con-

cutere & perdere. aliter autem lon-
gè ex sacrosancta Scriptura docemur,
Deum uidelicet ipsum condere gran-
dinem & efficere, at in hunc finem, ut
eo iniquos puniat, quò in peccatorū
agnitionem perducti, conuertantur:
pios uerò eodē probare conatur, num
in uera fide persistere uelint. Huius lu-
culenta habemus testimonia in Scri-
ptura diuina. In lib. 2. Mosi, cap. 9. legi-
mus, à Deo Mosi mandatum esse, ut
extensa manu super uniuersam Egy-
ptum, in homines & iumenta grand-
inem prouocaret. En apertum testimo-
nium, quo Deū grandinis esse autho-
rem, & immittere, ut hominum sceler-
ra & impietatem eo mulctet, ostendi-
tur. Sic & cap. 38. Iobi, loquitur Deus:
Peruenisti ne ad thesauros niuis, aut
thesauros grādinis inspeixisti? quæ re-
seruaui ad tempus hostis persequen-
di, ad diem conflictus & belli, &c. Ite-
rum audimus ipsum Deum testari, à
se grandinē inuehi. Adiungam exem-
plum ex cap. 10. Iosue, ubi Deum gran-
dinis lapides obiecis se populi Israeli-
tici hostib. dicitur, illisq; plures per-
didisse, quā gladius filiorum Israel
absumpsisset. Et Aggei 2. ait Deus: Per-
cussi uos carbunculo, & robigine &
grādine omne opus manuum uestra-
rum: nec tamen fuit ex uobis, qui ad
me reuerteretur, dicit Dominus. Duo
hic insinuat uates: prius, grandinem à
Deo prouenire: alterum, ab eodē im-
pijs offundi, ut puniantur, & ad pœni-
tentiam redigātur. Possit hic dici: Er-
go nec satan nec lamia quicquam in
concitādo grandine efficiunt. respon-
deo, Deum, non diabolum esse gran-
dinis authorem reſtoremq; iam de-
monstratum esse.

Cæterum diaboli studium in hoc
omnino propendet, ut tam in tempo-
ralibus quā spiritualibus rebus ho-
mini nocere uelit: at sine Dei cōsensu
potest

potest nihil, quemadmodum in Iobo apparuit, cap. 1. & 2. Perditū quidem illum prorsus cupiebat, uerū absq; Dei nutu ne pilum certē mouere in ipsius capite ualuit. Nec Achabi regis prophetas decipere potuit diabolus citra Dei permissionē, 1. Reg. 2. Velut etiam in Testamento nouo, Matth. 8. in porcos quidem ingredi nequiuir, nisi peculiari assensu permissus. Nec 10 discipulos Christi tentare sine Christi suffragio potest, Luc. 22. Satanā expectauit uos, ut cribraret uelut triticū: sed ego pro te orauī, ne deficiat fides tua, Petro Christus ait. Docemur his exemplis, hostem generis humani, licet pessimē erga nos affectū, tamen impotentem quoq; esse & nullarum uirium, nisi à Deo consensum sortia-
tur. Si itaq; aërem immutare tempe-
statemq; ciere nequit dæmon, multo minus lamia ualebunt.

Qui ergo sit, quod lex Imperatoria pœnā maleficis & lamijs decreuerit? Sic etenim lex habet: Sunt multi qui malis utuntur artibus, elementa turbantes inficientesq; nec etiam insonitum uitę parcentes, sed inferentes ijs damnum: hi quum naturę sint hostes, supplicio afficiantur. Sic & legimus 30 Exodi cap. 22. Deum Mosi dixisse: Maleficus non patieris inter uos uiuere. Si iam in rerum natura non existit malefica, uel grandinem excitare nequit, cur ex Imperatoris decreto, & potissimum ex lege Mosi, quę suam habet ex Spiritu sancto originem, plectitur? Hic illud considerandum, maleficus ex iure Cæsareo & Mosi mandato af-
fici pœna, non quod pro suo arbitrio 40 tempestatem uel grandinem prouocare possent, sed quod se totas diabolo maciparint, ita in satanę spiritu immerse, ut nihil cum suo herosatanā quā mortalium perniciem cogitent aut machinentur: nec aliter sentiant,

quā à se fieri id quod Deus assentiente, ipsum efficit dæmonium. Quum enim dæmoni grandinis ciendi potestatem facit Deus, tum maleficas sibi deuotas, ut sua incantamēta adornet, commonefacit diabolus: ubi iam dilabitur grando, non maleficarum potentia fit, sed quod in dæmonis manu ex Dei assensu fuerit. Hoc modo à satana deluduntur maleficę, quasi ipsarum existat opus, quod solum Deo permitte sit effectum. Proinde eiusmodi uitam impiam, & infidelitatem maleficarum puniunt leges, non quod quicquam damni ex sese inferre illę queant, sed quod se facere opinentur, ac dæmoni se totas in iniuriam & perniciem hominum dederint.

Atqui cur grandine excitato uinum & fruges in agro dissipare satanę à Deo cōceditur? Me antea docuisse respondēdo, Deum condere demittereq; grandinem, ut pios in sua fide prober, impios uerō digno castiget supplicio, atq; ad delictorum agnitionem pœnitentiamq; coerceat: nec amplius hic addam.

Nunc porrò, quib. rationibus præueniri auertiq; possit grādo, monstrare conabor. Hic denuò se multi offundunt errores. Pleriq; consecratas herbas igni imponūt, dæmonem ex aëre profligari earum fumo rati: sed luculenta est idololatria & incantamentū. *Idololatria.* Dæmones etenim sunt spiritus, nec omnino se eiusmodi reb. externis abigi *Incantamentum.* sinunt: & qui in fugandis dæmonijs ac maleficis, talibus utūtur suffitibus, maleficis hos potiores non agnosco, nec sanè mitiorem merentur pœnam. Alij cornua Aquensia aduersus tempestates instant, non minori idololatrię crimine. Nec cāpanarum sonitus contra grandinem & aëris concitationes intermittitur. Ea de re non nihil dicemus. Pij certē tali sonitu rectē uti pos-

sent: impij autem baptizatarum campanarum pulsatione se dæmones ex aëre fugare, eademq; grandinem præueniri credunt. Grauis hæc est idololatia: primùm, quòd campanis applicatur baptisumus: secundò, quòd clangori ascribitur id quod Deum modò concernit. Pij uerò in suum conuertunt usum, ut dixi, duabus rationibus, seculari nimirum & spirituali: priori, dum campanarum sonitu pusillanimes quælibetque solatium concipiunt, quòd homines adhuc præ manibus esse intelligant: altero, dum tali pulsatione ad indignationis diuinæ agnitionem & preces excitantur ignauiores. Pulsando ad orandum monemur, ut suam remittat iram misericors Deus. Ingruente tempestate, ad ædes sacras concurrendum, & flectendum ab ira cæleste numen. Sed quum eo tempore non semper templum ingredi liceat, campanas pulsant ueteres, eo indicio significantes, ut domi non minus attenderetur precibus, quàm in templo. Istiusmodi pulsatio campanarum esset toleranda: at pulsationi solùm uel campanis à suffraganeo baptizatis tribuere fugandi dæmonis uel grâdinis auertendi potestatem, summa est idololatia, quum hæc in re nihil queant. Alij ad grandinem præuertendum, lamas Vulcano litandas proclamant.

Quamquam magistratum oportet ex legum præscripto cum his lamijs agere, eademq; punire, non tamè ex illarum confessione, sed indubitatis indicijs ac testimonijs. At quid? etiam si omnes lamas absumpsissent flammæ, non tamen propterea desineret grandis & tonitrus, quæ à Deo, uti dictum est, immitti queunt.

Quibus itaq; rationibus grâdinem amolietur? Suprà dictum est, Deum grandinis authorè administratoremque esse, & ut grandinem euocet dia-

bolo propter peccata nostra permitti. Quænam sunt illa peccata? quis, Deus bone, illa ordine posset recēseret? Pauca solùm, eaq; non longè petita enumerabo. Quibus etenim rebus Deum offendimus, in ijsdem nos punire so-

let, uti lex habet: Oculus pro oculo, manus pro manu, dens pro dente, pes pro pede. Præuaricamur uini & frumenti abusu, proinde ijsdè quoq; punimur. Tam diues hic labitur, quàm pauper. Cuncta attrahunt diuites, non secus quàm si ipsi terra esset defectura. Vbi uerò impinguati fuerint, horrea & penaria plena, nullus comeffandi, cōpotandi & prodigalitatē finis. In opibus aut cōmuniter hoc studio est, quomodo suos dominos, quibus pecuniā, fruges decimasq; debent, cautè defraudet. Hinc euenit, quæadmodum

Amos 4 dicitur: Vos Samaritæ ui op primitis tennes, & cōminuitis inopes. Propterea pluui super ciuitatē unā, super aliam nō pluui. Pars una agri compluebatur: & pars quæ non cōpluebatur, exarefcebatur. Item Aggæi cap. 1. Sic dicit Dominus exercituum: Diligēter perpendite uias uestras. Seminaſtis multū, & parū infertis: comeditis, sed non ad satietatē: bibitis, sed nō ad inebriationē, &c. Quare? ob id scilicet, dicit Dominus exercituum, quòd domus mea adhuc deserta est, uos autē curritis, ut quisq; domū suā habeat. Idcirco cœli super uos rore non dant, nec terra prouentū suū. Ego quoq; uocaui fictitatem super terrā & super montes, super frumentū & uinū, super oleū, & super uniuersum quod terra profert, super hominem & super iumentum, & super uniuersum laborē manuum. Et apud eūdem cap. 2. Sic dicit Dominus, Percussi uos carbunculo & robigine & grâdine omne opus manuum uestrarū. Quare? quòd domus mea nōdum est extructa, dicit Dominus. Similiter

& per prophetā Malachiam cap. 3. loquitur Dominus: In decimis & magnificis donis execratione execrati estis uos, quod me uniuersi uos adfigitis uel dispoliatis. Quot subditorum non illibenter, nec fraudulenter debitum soluunt ubi pecunia uel decimæ sunt satisfaciendæ, ad diaboli acerrum pertinere murmurant: quod certè luculentum animi impij est indicium.

Tam itaq; egeno, quàm locuplete uitam agente dissolutam, & uino frugibusq; abutente, subministratur Deo occasio, ut grandinē in uini frumētq; exitium admittat. Quapropter lamias flammis euestigio tradendas, non est clamandum: eiusmodi etenim uocib. nos ipsos igni adiudicamus. Si uerò urgeatur, lamias, similesq; homines, qui grandinis causa extiterunt, esse exurendos, ceddō unde ignis satis habebitur? & quem tum omnino inuenias securum? Imò ne magistratus quidē, nec subditus, nec dominus nec seruus securitatem sibi polliceri possit. Proinde si tonitru & grandinis iacturam præuerrere uoles, ex eadem tua graui peccata & impietatem agnoscere discito. Conuertere ad Dominum, & poenitentiam age, atq; omni studio uocationi tuæ respondeto. Si tum quid fortè detrimenti accadat, sua gratia & benedictione tibi id Dominus Deus præstabit sarcietq; per suum filium Christum Iesum, cui laus, honor & gloria cum Deo patre & Spiritu sancto nunc & in æuum, Amen.

D. IOANNI BRENTIO, SACRE Theologie doctōri, præposito Stutgardensi, &c. Ioannes Vuerus

S. P. D.

Salue in eo qui nos dilexit, suoq; abluit sanguine, quotquot cū uera nostri ipsius abnegatione, eius doctrinam amplectimur, & uestigia sectamur, ornatissime domine Breui.

Quā te iustis de causis semper magnificerim, obseruari eoluerimq; ob insignem doctrinā & indefessum pietatis studium, quo ductus tam strenuā hactenus operā in expurgandā tam multiplicis idololatriæ monstro Ecclesia, nauasti: iam uerò multo maiori à me loco haberi, & quidem tuo merito, ob eximiam illā, doctam & piā concionē à te habitam, & nuper typis publicatā. In ea enim eleganter & uerè doces, idololatriam non solum esse nuncupandā, quam olim sectati sunt ethnici in idolorum suorumq; deorū inuocatione: sed in eo quoq; eam consistere, si quando diabolo eiusq; ministris, incantatoribus & lamijs attribuitur, quod ad solam maiestatem diuinā pertinet: item, si cui infortunium obtigerit, ex eoq; animū usque adeo deiiciat, quasi nullus super sit deus, qui subuenire queat: nec amplius eū inuocat, sed aliunde auxilium & liberationem quærit. Propterea grauitè, nec iniuriā, cum ijs expostulas, quorum in ducatu Vuitēbergico uites & fruges à denso grandine conuassatæ perditæq; fuere, nec ij calamitatem à Deo inuectam ob sua peccata agnoscerēt, multò minus resipiscerent: sed quicquid id esset, lamijs imputādum, ijsq; igne absumptis hoc mali expiandum profligandūq; conclamarent. Rectius hic auditores instruis, euidētissimisq; rationib. & testimonijs exēplisq; sacræ Scripturæ demonstras, grādinem, cuius & causas proponis naturales, minimè à diabolo procreari, nec ab eo ulla ratione excitari posse, multò minus à lamijs: sed Deum omnipotentem solum esse grandinis & auctorem & creatorem, eoq; nomine ab illo effici & produci, ut eiusdem potentia impios puniat, ijsq; ad peccatorum agnitionem compellatur resipiscant: que: pios autem eius immisione pro-

G g bare

bare studet, num in uera fide constanter persistere uolet. Exod. ca. 9. Iob. 38. Iosue 10. Aggæi 2. Nec certe uulgarem esse doctrinam fatendum est, ubi uiam commonstras, qua tutò & cum bona conscientia eiusmodi calamitatē quilibet declinare queat. Hęc optimè intelligo, mi integerrime Brenti: nec dubito, bonā operam hic reipublicę Christianę præstitam esse, à remuneratore cuiuscunq; boni uberrimo liberaliter rependendam: quū in hoc negotio haftenus densissimam caliginem plurimorū oculis obduxerit milleartifex, potissimū eorū quoq; qui Euangelicę ueritatis lumen sibi præ alijs illuxisse cōfidunt, tam principes & patricij quā uulgares, quinimò etiam ij quos ex assumpta uocatione, in aliam sententiā saniori doctrina alios traducere decuit. Hic quū à te mihi abundè satisfactum esse agnosca, gratiasq; eo nomine tibi agam quā maximas: in altera tamen eiusdem cōcionis parte, ubi mihi tecum minus conuenit, quid desiderem, candidè proponere uolui, meamq; sententiā breuiter explicare, ut ubi rectius me erudieris, eam cōmutem, quam sex libris De præstigijs demonum & incantationibus ac ueneficijs, inscriptis, uigilanter examinandā excutiendāq; palam omnibus obtuli, sexto maximè libro. Docuisti lamias nullum posse producere grandinem, aut ullam procreare tempestatem, nihilq; in ijs ciendis conferre: sed illas à diabolo illudi, ut quando huic grādinē conquassandi grassandiq; potestatem permissurus sit Deus, hic lamias commonefaciat, quò sua incantamenta (uel potius quisquilijs) adornent, ut ubi postea subsequatur plaga propolita & calamitas, à se inductas arbitrentur: eoq; leges punire illas ob uitā impiam & infidelitatē, non quòd induxerint aut inducere potuerint ma-

lum, sed quòd se fecisse putent, ac diabolo se in hoc obligarint. Hic & legē Imperatoriam adducis in hæc uerba: Plurimi sunt, qui malis artib. utuntur, elementa turbant & inficiunt, nec infontium hominum uitæ parant, sed damnum inuehunt: quum itaq; hi homines naturę aduersentur, mortis supplicio afficiantur. Confirmas institutū lege à Mose promulgata, Exod. ca. 22. Maleficas nō patieris uiuere. Hic non ægrè feres, si liberè id quod sentio, profiteri quoq; audeam. Ex pia etenim & modesta collatione solet tandem erui ueritas: huc omnem spectare decet disceptationem: nihil hic petulanter, temerè aut præfraetè à me proponi aut defendi, testor eum quem nihil latet. Fateris prius, lamias mente delusas à demone, nihil eius mali in tempestate concitāda, licet secus putent & fateantur, uerè designasse, aut designare potuisse. Lex aut non de ijs loquitur, qui nihil tale possunt, sed qui malas usurpant artes: quas uerò nostrę lamię usurpare queunt, quum sint indoctę, ineptę & stupidę, tum ob sexum, tum ob ætatem? Lex eos quoq; explicatè nominat, qui elementa turbant inficiuntq;: nec id posse à lamijs fieri, ipse docet: quinimò ne ab ullo quidem homine fieri posse, admittes facillè. Has item non lædere hominum uitas, de quibus identidem lex dicit, prolixius in meis libris demonstraui: quum uerò in hac concione te non contraijsse legā, hic uerbosior esse nolo. Si enim ueneno quempiam læserint, non iam uulgares lamias, sed ueneficę dicendę sunt, quas Moses, Cæsareę leges, & quęcunque respublicę iure optimo puniunt, nec in cōtrouersiam uel quæstionem unquam id uenit. Propterea ad nostrarum lamiarum punitionis modum uel statuendū uel confirmandum, nullo modo debet torqueri

*Persecutio
nuda*

queri lex Imperatoria, cuius ne ullum quidem uerbum illas concernit, quarum phantasia aut uim imaginatiuam, ut se fecisse opinentur quæ reuera non fecere, aut quæ etiam sæpe numero in rerum natura non sunt, tantopere læsit ueteratorius ille uertiginis spiritus. Hinc multa confitentur, potissimum in tormentis enormibus subditæ quæstionibus, quæ meræ sunt fabulæ, nugæ, mendacia, & nec sunt nec fuere, nec quæ unquam rerum natura patietur, uel admittet. Nec plus his fidei debet apponi in ea confessio nis parte, qua se dæmoni hoc uel illo modo consecratas dicunt, & propterea in eius uoluntatē & actiones malas cōsensisse, quàm ubi se aërem conturbasse, grandinem noxium euocasse, segetes & uites dissipasse perdidisseq; uel quoduis aliud malum ijs æquè *aduersus* perpetrasse, liberè dicunt & fatentur. Vnius enim confessionis eadem hora & modo prolata ab eodem homine articuli & membra sunt. Quare igitur illusionem magis in hoc quàm in altero articulo à præstringente spiritu in mente factam, credere malumus? quum nulla sit probatio aut demonstratio, quàm confessionis incarcerationatæ, excarnificatæ & dementatæ anus, cui in multis nullam esse dandā fidem conuenimus, quocirca non itidem in omnibus, quum nihil certi ex confessione erronea delusæ eiusmodi mulieris dæmoniæ decerni aut statui queat. Diabolum etenim, qui illam agit uexatq; mendacem esse & mendaciorum parentem, testatur ipsa Veritas. Illa autem à diabolo agitata, & ferè semper obsessa, effatur id quod menti tam ualidè impressit dæmonium, ut nihil aliud credat illa, quàm se rem uerā proloqui: quinimò à diabolo eius lingua frequenter dirigitur, ut secus loquatur quàm ipsa mens di-

ctet quod in non raris mulierculis dæmoniæ sit, ut dictorum postea illas à satanæ uinculo liberarè pudeat, si ea in memoriam ab alijs reuocentur: id quod coram à monialibus ita læsis in examine non semel audiui: quæ etiam sanæ mihi factæ sunt, quandam, quæ eiusmodi plurima facinora à se designata in carcere & tormentis confiteretur, eodē modo in cœnobio à dæmone fuisse uexatam, quo reliquæ, quas ab ipsa maleficio affectas credebāt: hoc locustis tamen materiem suppeditare ipsam, licet modò à satana obsessam, oportuit: quanquam in actione criminali probationes debere esse meridiana luce clariores, seuerè iubeāt leges. Præterea, si in eo suo grauissimo animi morbo se diabolo macipassent illiusmodi anus, non propterea essent comburendæ: sed quum ex intolerabili mortificatione in eā animi deiectione & desperatione inciderint, saniori institutione reuocandæ, atq; ut Christo se rursus dedant, consecrentq; respicientes ab errore, qui saltem propriā illarum animā (cuius iudiciū solus sibi reseruauit Deus) attigit, nec in alios actu se expādit, sedula exhortatione erudiendæ. Sic earum animas lucrabimur, & à morte uindicabimus, ut D. Iacobus docuit. Omnis enim qui peccat, nec facit iusticiam, & fratrem odit, ex diabolo, & non ex Deo est, inquit D. Ioānes. Nec item scortatores, neq; adulteri, neq; simula chororum cultores, neq; molles, neq; ebriosi, neque maledici, neque auari, regni Dei hæreditatem cōsequuntur. Hi quanquam non à Deo se uolūtate solū, sed ipso maximè opere separarunt scienter, ac diabolicas actiones nulla uitiata phantasia perfecere, non tamen flammis statim obijciuntur, etiam si admissum delictū in alios quoque extendatur, qui eius cōmunionem grauius peccant: punitionem interim

*Vide supra
lib. 4. cap. 11.*

Iacob. 1.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 6.

2. Timoth. 3.

diuinam multò duriorem non euadent, nisi conuertantur, conuersi autē etiam ab ea pœna securi erunt: quemadmodum & illi quos Paulus describit in extremis diebus fore mente corruptos, & circa fidē reprobos. De hæreticis, qui falsa persuasione à satana seducti, Deo, sibi & alijs iniuriam fecere, idē dictum uolo, eos nimirum extremo supplicio non ita afficiendos, potissimum si errorem agnoscunt, ab eoq; desistunt: legitimè tamē coërceri posse, negare nolo. Minus certè à lamijs dictis, ferè omnibus uetulis & senibus foemineis, ac partim à dæmone uexatis delusisq;, partim etiam obfessis: & nemini noxijs, in magistratum aut alios delictum erit. Hinc eos qui miseras has, demètaras infontesq; mulierculas morte puniunt temerè, coram Deo grauiter delinquere, atque olim eiusce carnificinæ rationem reddituros, nisi resipiscētia propitium consequantur prius Deum, non dubito. Flagitium mente cōceptum Deus punit, qui mentem nouit: quemadmodum qui maritus alterius cōiugem aspexit, ut ei coniungi desideret, hic in corde suo adulter factus, Dei manum minimè effugiet, à magistratu tamē ne utiquā uelut adulterij reus erit puniendus, quanquā tale animi desiderium, studium & affectum palàm profiteatur, iacet & exclamet. Gladij potestatem nequaquam magistratui in eiusmodi peccatis mandatam sentio.

Lib. 6. cap.
22. supra.
An uolunt
puniri.

Si insuper uoluntatē & consensum puniri debere, quis contentiosius urgeat, hunc certè distinguere ad minimum oportet inter uoluntatem hominis sanæ mētis, qui facinus aliquod in politiam publicam animo decreuerit, idq; exequi potuerit, atq; in actū perducere cœperit tētarisq; & inter eum qui non in idem mentis confirmatæ, imaginetur se uelle facere, imò fecisse,

quæ nec fecit, nec in rerum natura etiam plerunq; consistere queunt: alioqui tale uoluntatis & consensus flagitium quoq; impingi possit melancholicis; fatuis & pueris, qui sæpenuerò falsa persuasione inducuntur, ut se hæc uel illa scelera commisisse credant fateanturque. Quid adhæc amplius in quacunq; calamitate uel plaga à diabolo ex Dei uoluntate inducta, commiserunt hic lamia, dæmonis iustitiæ Dei exequutoris actionib. consentientes, quàm qui uis alij, qui ita læsis, fortè eiusmodi infortuniū maliciosè inuidia moti fauerunt, precati sunt, & diaboli actiones hoc modo uoluntate, consensu & imprecatione approbaverunt, quemadmodum frequenter nimis usuuenire experimur? Mulieres præterea in eodem delicti genere minus uiris peccare, minusq; puniendas esse, cæteris tamē per omnia paribus, ob imbecillitatem animi, mētis & ingenij, docent uariæ leges, quemadmodum prolixè ostendi lib. 6. cap. 20. Singulari insuper ratione omnib. uiduarum, qualis ferè sunt eiusmodi uetulae, præcipuam curam imposuisse Deum, testatur Scriptura sancta.

Mulierem minus puniendam uirum.

Uiduarum cura habenda.
Exod. 22.
Deut. 24.
Psalm. 145.
Esa. 1.
Hier. 22.
1. Tim. 5.
Iacobi 1.
Lamiarum castigatio.

Cæterum lamias nulli iniurias castigandi puniendique non meliorem tutioremque rationem noui, quàm ut à pio ecclesiaste rectius instituantur, diabolo eiusq; instinctui & actionib. renuncient, & si uoles, palàm in ecclesiæ rursus communionem recipiantur poenitentes. Si grauiorem temeritatis & delicti, quod diabolicæ suggestioni & ludibrijs non sati: fortiter resisterint, alijsque exemplo sint, quis uelit urgere pœnam, sit exilium ad tempus: pecuniaria insuper multa pauperibus donanda, si sit res ampla domi, uel quæcunq; alia arbitraria pœna pro delicti qualitate & magnitudine, non tamen uitæ.

Ad

Ad legem à Mose latam Exod. 22. & à te propositam, respondeo, in textu Hebraico legi מַכַּת לָא חַיָּה: hæc autem uerba & decretum à septuaginta senioribus sic reddita sunt, *φάρμακός ἐστιν ὁ ἀνθρώπος*, hoc est, ueneficos, uel si mauis ueneficas, genere sceminino, ut uolunt Hebræorum interpretes, non finetis esse superstites: sic legis uoluntatem explicauerūt illi septuaginta interpretes. *נֶחֱשָׁא* Chasaph, & quæ ab illo deducuntur, uix usquam in prædicta Græca tralatione aliter exponuntur, quàm ut ueneficium significet, id est, hisce Græcis uocibus, *φάρμακός, φάρμακος, φάρμακα*, & quæ huius sunt inflexionis. Ita decretum hoc minimè huc ad lamiarum nostrarum punitionem, quæ non sunt ueneno usæ, sed phantasia deceptæ solùm, torqueri debet: quanquam uulgaribus faciliè persuaderi aliter potest uersione ueteris Testamenti Germanica, ubi uox *Mechasepha* redditur *Zauberinne*. Huc accedit ipsius Iosephi natione Hebræi manifestum testimoniũ, qui explicatius legem ita exponit: Venenũ neq; mortiferum, neq; in alios usus noxios apparatus, Israëlitarum aliquis habeat: quodd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Adhæc illud Indibriorũ demoniacorũ genus, quo nostræ lamiae aliquot multis annis uexatæ infatuatæq; fuerunt, Mosis tempore fuisse uisum uel auditum, nemo mihi faciliè ex ueris historijs fidem fecerit. Moses siquidem & Testamenti ueteris libri, solius quadruplicis incantatorum & maleficorum familiæ meminerunt. primæ sunt illi præstigiatores Pharaonis, qui præstigijs regios sefellere oculos, ut pro ueris ficta apparerent, Exodi 7. & 8. id nostræ Lamiae neutiquā possunt. illos hartumim potissimũ à

Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8.

Suprà lib. 6. cap. 11.

Quadruplex incantatorum familia. Suprà cap. 1. lib. 1.

Edertumim.

Mose appellari arbitror, nisi memoria fallar: Biblia etenim Hebraica inspicere non licuit, quum in arce uenatoria hic Betsburgi inter montes circiter quindecim à mea bibliotheca Cliuensi, miliaria, hæc scribam, dum illustrissimo meo principi hic meam præsto operam. Alterius generis sunt, quos *mechasepha*, hoc est, ueneficos appellat, qui nimirum ueneno uel medicatis rebus homines uel iumenta è medio tollunt, uel similem inferunt noxam. Tertiæ classis sunt, qui uario & multiplici diuinandi modo utebatur. Ad hos pertinent eæ uoces, *Kasam*, Deuter. 18. Hierem. 27. Onen, Deuter. 18. 2 Paralip. 33. Hierem. 27. Micheæ 5. Nahas, Deuter. 18. & 2 Paralip. 33. Ob, Deuter. 18. Esaiæ 19. 1 Reg. 28. & 4 Reg. 23. ac alibi passim. Iidoni, Deuter. 18. Leuit. 19. 20. 4 Reg. 23. Esaiæ 19. Vtuntur quartò Hebræi uocabulo *Habar*, quando arcana quædam uerba à magis muslantur, quibus inesse efficacia mira putatur: quā uocem David usurpat, simul & *Lahas*, Psal. 58. ubi aspidis ad incantantis uocem, aure obturantia mentionem facit. At quicquid est harum uocũ, nullo modo eam demeritationem, quam in uetulis his experimur, spectat. Si itaque decretum hoc Mosis contra ueneficos promulgatum fuerit, ex præscripto ijdem puniuntur: horum patrociniũ minimè suscepĩ, quos & lex Cornelia de sicarijs & ueneficis condemnat, Dig. lib. 46. tit. 8. Hanc meam sententiam eò libetius transmittre uolui, quodd te mihi responsurum sperem, id quod summo opere oro atq; obsecro. Interim faxit misericordissimus Deus, ut ipsius spiritu auctus, dignè uocationi tuæ respondere queas ad Dei gloriam, Ecclesiæ Christi incrementum, & animæ tuæ salutem. Betsburgi 10. Octob. Anno 1565.

D. IOANNI VVIERO, ILLV-

*strisani Ducis Iulie, Cluie, &c. me-**dico, Ioannes Brentius*

S. P. D.

Salue in Christo, obseruande uir. Quas è Betsburgo 10. die Octobris literas ad me dedisti, fuerunt mihi gratissimæ, non hoc tantum nomine, quod insignem erga me beneuolentiam spirant: uerum etiam, quod summum tuum studium in defendendis innocentibus, aut excusandis errore magis, quam malicia peccatibus testificentur. Nec dubito, quin Deus hanc tuam uirtutem clementer approbet. Vtenim quondam, quum Ethnici adhuc grassarentur in Christianos, si quis accusabatur fidei in Christum, uulgus uociferabatur, Ad leonem: ita his temporibus, si quæ mulierculæ, quamuis honestæ, insimulentur tantum ueneficij aut incantationis, clamare solent, Ad ignem. Quare si quis in medium processerit, & admonuerit magistratum, ne passim sine ullo discrimine, & exactissima cognitione in miseræ illas mulierculas sæuiat, eum ego arbitror diuinitus excitatum. In quorum catalogo quum te quoque collocatum uideam, laudo tuam humanitatem, & hortor, ut tuum officium, quod cœpisti, facere pergas. Cæterum quæ admonitu meæ concionis in lucem editæ, de legibus à Mose & Imperatoribus Romanis aduersus incantatores & sagas latis, uisum est tibi mecum conferre, agnosco animi tui candorem, & optarim ut similiter affecti essent multi, mei quoque ordinis homines, & eadem moderatione sua inter se dogmata conferrent: sic enim minus esset & rixarum & offendiculorum in Ecclesia filij Dei. Dicam igitur initio de mea concione, cui titulus est, De grandine. Hæc enim concio, etsi fatear eam à me in chartis coniectam,

ut soleo, antequam ad concionandum processero, tamen non est à me in lucem edita, sed ab amicis unà cum alijs quibusdam concionibus è chartis meis collecta, & typographo tradita, idque non hoc primum tempore, sed cum numeraretur à nato Seruatore nostro ultra sesquimillesimum annum tricesimus nonus, & audio eam iterum à typographo superiori anno prælo exceptam esse. Hoc idcirco uisum est commemorare, ne fortè tua humanitas arbitraretur, me data opera eam concionem aduersus tuum scriptum, cui titulum De præstigijs dæmonum fecisti, sparsisse. Deinde uidisti ipse, me in ea concione (quam certè nesciebam editam, priusquam tuas accepissem literas, & de ea ab amicis admonitus essem, qui & mihi exemplum eius iam exhibuerunt) nullam instituisse prolixam disputationem de supplicio illis incantatricibus inferendo, sed tantum paucis attingere, ne uideret publicas leges damnare: quas ne adhuc quidè damnandas censeo. sed illud summo studio & exactissima cura agendum & cognoscendum est, ut rectè dijudicetur de personis, quæ aduersus has leges peccasse accusantur, & tam seuero supplicio obnoxie sunt. Ac uideo quidem, Imperatoriam legem uti his uerbis: Qui malis artibus utitur, elementa turbant in sciuntque, & adhuc affirmo, elementa turbare, non esse diabolicæ per se, nec humanæ, sed tantum diuinæ uirtutis: non dubito aut, quin lex usurpet uerba sua ex uulgari hominum sententia, & loquatur ex illorum magorum seu incantatricum opinione: hi enim à satana ita persuasi sunt, quod artibus suis turbent elementa. Punit igitur, inquires, lex uoluntatem tantum, & falsam persuasionem? Nihil minus: sed reputat pro opere ipso perfectum, ut illi loquuntur, conatum. Nam cum

cum misera mulier non solum simpliciter cogitat se cocturis aut alijs artibus turbare elementa, uerum etiam illud toto animi instituto agit, in hoc studium tota incumbit, ut herbas colligat, suis execrationibus præparat, ad ignem admoveat, ac nihil earum rerum omitat, quas edocta est à satana aut satellitibus eius: hic certe lex expedit suam seueritatem, & punit perfectum illum, quem admodum iam dicebam, conatum. Nec nouum est, nec insolens, quod conatus perfectus habeatur pro facto & opere ipso. Abraham iussus est unigenitum suum filium Isaacum mactare in sacrificium: etsi autem angelus reuocat gladium eius, quem iam in filium strangebatur Abraham, & Isaac seruatur in colomis, tamen Deus ipse reputat hunc perfectum Abrahæ conatum pro facto ipso: Quia fecisti, inquit, hanc rem, & non pepercisti filio tuo, benedicam, &c. Quod de benefactis hic dicitur, idem intelligendum est etiam de malefactis. His diebus dixit iuuenis quidam Studgardiae causam suam è uinculis, qui cum deperiret alterius uxorem, expectauit noctu ante domum eius bombardam instructus, dum maritus e quo pabulum præberet. Itaque ei aculat-
 30 tus globum per patulum foramen, errauit quidem à marito, sed occidit equum. Habes hic perfectum conatum. Quare lata est in eum sententia, tanquam in homicidam, qualis etiam uerè erat tam coram politico, quam coram celesti tribunali. Idem iudicatur de eo qui cum uxore aliena deprehenditur in cubiculo clauso solus cum sola, nudus cum nuda, etiam si adhuc nihil sceleris cum ipsa designauerit. Hæc accommodanda erunt ad incantatrices, quod etiam si nec queant elementa turbare, nec quicquam nocu-
 40 mentum hominibus præstigijs suis aut incantationibus inferre: tamen quia uoluntas eorum nocendi non consti-

stitit intra simplicem cogitatum animi, sed prorumpit foras in perfectum conatum, seueritas legum hac in parte non potest iure damnari. Idem sancendum puto de lege Mosi Exod. 22. Etsi enim uideo, uocabulum *נָשָׂא* constanter transferri pro *φάρμακός*: tamen non ille tantum iudicatur *φάρμακός*, qui alteri exhibet potionem re ipsa uenenatam, uerum etiam qui nocendi & interficiendi animo pro uenena potione arripit errorem quodam & porrigit salutarem. Quare quum incantatrices illud unum agant, & in illum scopum totam intendant, ut uel frugibus uel pascuis uel iumentis uel hominibus noceant, siue utantur ueneno, siue alijs rebus planè impertinentibus, non possunt excusari, quin habeantur pro nocentibus. Lex Mosi dicit de teste mendaci, Reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit: & quidem magna seueritate addit, Non misereberis eius, sed exiges animam pro anima, oculum pro oculo. Si de teste mendaci, qui nec ueneno, nec alijs id genus rebus, sed tantum lingua ad nocendum proximo utitur, tam seueriter iudicatur, quid iudicandum esset de incantat-
 30 ribus, quæ qualibuscumque medijs utantur, certe cogitant toto conatu proximo in commodum inferre? Hactenus de autoritate legum: interea autem accuratissima cognitione opus est, ut rectè dijudicetur, quis aduersus has leges peccauerit, & supplicio earum obnoxius sit. Hic ut rectè sentis, magnum discrimen habendum est inter uerè sceleratos & melancholicos, ac
 40 eos qui læso sunt cerebro, quiue simplici superstitione errant. Quis enim tam crudelis esset, qui in hos posteriores seueriter animaduerneret? Fuit apud nos iuuenis non ineruditus, qui & scholis præerat, & se honestè gerabat: sed tandem eò melancholiæ pro-

cessit, ut cum audiret aliquem è præceptoribus suis, quos semper reuerenter coluerat, morte extinctum, arbitraretur se, quamuis longè absentem, eius mali autorem. Referebat nobis, sæpe uenire ad se noctu homines nescio quos, qui nunc hoc, nunc illud ipsi cõficiendum mandarent. Quis hunc iudicaret homicidam? Imò inter nocentes ipsos magnum discrimen habendum esse censeo: & malo ut decem nocentes impunes, si ulla probabili ratione fieri potest, euadant, quàm ut unus innocens iniuste plectatur. Insigne pietatis genus est, miserorum cura tangi. Quare optimi uiri officium facere perges, si afflictas illas mulierculas malueris ad curam uel tuam, hoc est medicam, uel meam, hoc est Theologicam professionis, quàm ad gladium aut 20 ignem carnificis remittere. Hæc pauca uisum est non ad singulas tuarum litterarum particulas, sed ad causam statim respondere. Vterque enim eò respicimus, ut in maleficas exemplum ita statuatur, ne uel impunitate malum ingrauescat, uel crudelitate innocentes aut quasi (quemadmodum Iurisperiti loqui solent) opprimantur. Dominus te clementer custodiat. Bene 30 ac feliciter uale, uir optime. Stutgardiam, in die Stephani protomartyris, anno 1565.

D. IOANNI BRENTIO, THEOLOGIE DOCTORI, & præposito Stutgardie,

Æ. Ioannes Vuierus

S. P. D.

DAtæ nuper tuæ ad me literæ, fuerunt mihi admodum gratæ, quod singularem animi tui cãdorem 40 & modestiam declararent, quum me tam patienter in meam sententiæ explicatione audieris, tuamque uicissim ingenue proposueris, mi integerrime Brentii. Proinde ut me denud audire eadem animi temperantia, & si minus

rectè sentiam, secus docere non dedigneris, te ob cõmune reipublicæ Christianæ commodum, obnixè oro. Maximi siquidem ponderis causam hæc esse sentio, in qua tam enormi tyrannide à Christiani nominis magistratu sæuitur citra ullam commiserationem, quæ semper hominem Christianum in primis ornare solet. Hic autem legum rigorem defendi, suumque sortiri 10 apud te locum, non obscure arguunt testaturque palam habita concio & post euulgata, deinde scripta mihi haud ita pridem epistola. At ego aliter iustis de causis rationibusque manifestissimis & quidem non paucis persuasus, libro satis copioso iam aliquoties edito, huiusmodi dira mortis supplicia in uiciatæ phantasie uetulis, nec ullo præstito reuera maliciofo uel alijs noxio opere notis, improbens, tales leges eleuo ut irritas prorsusque supprimendas: quarum tamen auctoritate magistratum rectè gladium stringere, submergere item, & flammis horrendis dementatas obijcere aues, quas la 20 mias dicunt, astruere uideris. Pænæ siquidem formam licet nõ exprimam, tamen leges hac in parte defendis, quæ mortis supplicium decernunt: at modum eius heu nimis truculentum, quinimò, si uerum fateri liceat, plusquam tyrannicum, inde decreti uirtute iam annis nimis multis à magistratu obseruatum, satis nosti. Ex mea uerò sententia illiusmodi uitæ priuatione coram Deo ita delinquitur, ut rationem in eo die, quo omnis elucescet ueritas, redditurus sit transgressor.

Porro quum concedas, ex uulgari hominum opinione promulgatam legem de ijs qui elementa turbant, &c. respondeo, leges minimè ferri debere ex uulgari hominum sententia, uel delusarum uetularum opinione, potissimum eas quæ inde mortis alios dam-

L. Multi. C.
de maleficijs
mathemat.

damnant: sed ex grauib; indubitatis irrefragabilibusq; causis cum maturatione deliberatione promulgari oportere: quinimò in actionibus criminalibus probationes ipsa luce meridiana clariore, requirere leges, aliàs dixi. Nec iustis rationibus hic obijci debet perfectus conatus, quem uix imperfectum dici admitto, quum nullus perfectus possit appellari conatus, qui perfici nequit. Lamias aut non posse perficere quæ conantur, fateris. Concedis enim, delusas mulierculas in turbando aëre nihil posse: siue tum herbas colligant, excrentur, ad ignem admoveant, uel quascunq; proferant ex corrupta phantasia quisquilias, quibus ne quidem aquæ guttam elicere, aut crepitum ciere (ut cum uenia sic loqui liceat) aut muscæ nocumētum inferre queunt: quorsum hic conatus nūcupabitur & defenderetur perfectus eiusmodi delira persuasio, uel, si ita uoles, inefficax & puerilis conatus? cur ex legum seueritate acerbissimo mortis genere pleſtetur? Quod Abrahamum adducis, qui in filium Isaacum stringens ensẽ impediēbatur ab angelo, atque hunc Abrahami conatum pro facto ipso à Deo fuisse reputatum, & quod de benefactis ibi dicatur, idẽ de malefactis intelligendum esse, hic certè uelim nolim, cōtradicere cogor. Primū Abrahamus ex Dei mandato conatum cœpit rei possibilis, & quæ mox perfici poterat, atq; perfecta incunctatè fuisse mente sana & instrumentis conuenientibus, nisi à Dei angelo fuisset uetitum: hinc meritò pro ipso opere & quidem perfecto conatus hic inchoatus haberi debuit. Atqui multò secus in hoc nostro negotio res habet, ubi personæ ad huiusmodi uerum actum uel conatū ineptæ sunt, ubi phantasia corrupta, ubi organa quibus operari putatur, ludicra, sicut nea,

Conatus perfectus.

Multi. C.
alofici
themat.

& tali perficiendo operi inidonea sunt, ut si nihil non sic agant & machinentur, nihil efficiant, imò aërem uerberabunt & operam ludent. In foro quidẽ cœlesti criminale esse, etiā si quis mulierem aspexerit, ut eam concupiscat, nō diffiteor: uerum haud item in foro ciuili, ubi adulterium non mente, sed corpore perpetratum uel inceptum, ita ut perfici mox potuerit, puniatur: multò minus punietur uitiatæ mentis imaginatio, aut ludicrum aliquod institutum uel uoluntas, unde læsioni subsequutæ uel aliunde inflatæ nihil uel accessit uel decessit, aut accedere aut decedere potuit. Quare mirari nō desino, quod lamiarum deliram uoluntatem in perfectum conatum foras prorumpere, nec legum seueritatem hac in parte dammandā esse scribas. Imò ego tales leges ex uulgi opinione & poëtarum figmentis latas, libero ore calamoque oppugnare audeo: & me conscientiam læsurum uererer, si cōticerem: propterea eas quoq; explodere deceret quemlibet magistratum Christianum, ne rerum ignorantia tam impunè hunc sanguis fundatur innoxius. Talem habeo legem illam duodecim tabularum: Qui fruges excantasset, pœnas dato, nè uel alienam segetem pellegeris excantando. Si uerò obseruantiam multam deberi legum uetustati & auctoritati existimaueris, eodem iure nunc & olim in sanguinem, quem tu innocentem dixeris, sæuietur ex quorundam Imperatorum & regum promulgatis sæpe legibus & edictis cōtra doctrinam tuam, Lutheri, & aliorum non obscurorum uirorum. Quapropter ut non semper legum auctoritati & seueritati standum censeo: ita multò minus in hoc negotio hætenus usque adeò dubio, obscuro, & dæmonum præstigijs inuoluto, ad carnifices cōfugiendum

H h esse,

Sub tit. de iniurijs, alijsq; delictis, lib. 9. al. tit. 11. Suprà lib. 3. cap. 16.

elle, firma stat sententia. Nec locū hic habet in argumenti tui patrociniū, sed ad mei instituti confirmationem, exemplum à te citatum iuuenis illius, qui occidendi animo equū interemit, dum in uirum, cuius uxore fruebatur coniunctus, collimando eiacularur: quum & interficere maritum, & cum eiusdem uxore congregari potuerit. Sic clare ostendis, quid sit conatus perfectus, nempe studio incepta actio, quæ ab ipso iuvene perfici ualuit instrumentis ad hoc idoneis apparatis, & in rei propositæ perfectionem iam operantibus sine ulla uiciatæ mentis delusione: proinde & optimo iure supplicium mortis perpeffus est.

Exod. 12. Quod etiam huc Moſis legem rursus torquere uelis, non certè mihi tecū conuenit. Moſes enim de ijs loquitur, qui ueneno uel rebus noxijs nocuere, uel damnum dare conati sunt, idq; potuere: non de his qui se ledere aut læſiſſe imaginantur, à quibus nihil mali ulli aut beſtiæ aut homini aut frugibus acceſſit: qui potius deliris hominibus, puerilibus, ſtultis & melancholicis comparari debēt, & aliqua ex parte ſimilem ſupplicij ſortem cū iſdem ſuſtinere, hoc eſt, redargui & rectius *30* iſtitui, uel uirgis coërceri, atque arbitraria mulcta, non corporali, ex magiſtratus æquitate in ordinem redigi.

Matth. 19. Quod item Moſen de teſte mendaci citas, qui mente non deluſus, ſtudio deſtinataq; opera ſuo mendacio grauius uel nocuit, uel nocere uoluit, atque etiam potuit, nimirum qui alteri falſo teſtimonio intentauit deſectio- *40* nis, ut Hebræi intelligūt, crimen, quæ eidem quoq; ex teſtimonij uirtute fuiſſet moriendum: talis profeſſo mēdax teſtis, author ſanguinis iniuſtè fundendi, optimo iure pleſtebatur, uelut etiamnum plerique in locis obſeruari exiſtimo. Sed quomodo hic

cum Lamijs noſtris conſerri poterit, cur etiam ſeuerior ijs inſligi debet pœna? id quod tamen urgere uideris, quum ille nocere uoluit & potuit, & reuera nocuit: hæ lamix nec nocuere, nec eo modo potuere. ille lingua ſua uſus, qua falſum dare uoluit & potuit teſtimonium: hæ ſolū corruptam uſurpant imaginationem, deluſam uoluntatem, & ſuas quiſquilias resq; ludicras, quibus omnino nihil poſſunt, etiamſi minimè impediuntur. Collatis itaque perſonis earumq; ingenijs & organis, facile totius negocij diſcrimen eluceſcet: inde & pœnæ formam minori conſcientiæ læſione præſcribet magiſtratus pius & Chriſtianus: quam tamen coniuncta ſimul & opera ueſtra & ſeculari poteſtate in executionem deduci uelim, ut nimirum rectius à tui ordinis hominibus doctis & pijs erudirentur deluſæ anus, & præſtigiarum dæmoniicarum diſcuſſis tenebris ad ueritatis lucem ſaniori mente reducantur: deinde modum pœnæ cum commiſeratione pro trãſgreſſionis qualitate prudens ſtatuat magiſtratus. qua in re tibi mecum cōuenire, ſat ſcio. Mihi ſanè bene uolenti, ut pro ſingulari tua humanitate & candore ignoſcas, quæſo, quod ſeria tua ſtudia & Chriſtiana, dæmoniaco noſtro argumento turbare non deſinam. Deum miſericordiſſimum oro, ut te ſuo ſpiritu indies magis ac magis augere dignetur ad nominis ſui gloriam, & Eccleſiæ utilitatem. Ham- *bachii 18. Iulij, anno 1566.*

Nihil reſponſi inde tuli.

APOLOGIA

aduerſus quendam Paulum Schalichium, qui ſe Principem de la Scala nociat,

ME profeſſo optimè meritū eſſe de Republica Chriſtiana, & bonam

nam apud omnes inijſſe gratiam exiſtimauimus, quòd tanto ſtudio & diligētia pro indubitata religionis noſtræ hominibus pugnam cœperim cū principatibus, poteſtatibus, mundi dominis, rectoribus tenebrarum huius ſæculi, ſpiritualibus aſtutijs in cœleſtibus, cum principe cui poteſtas eſt ætheris, qui mortis habet imperium, qui ſeducit totum terrarum orbem, imò cum rege ſuper uniuerſos filios ſuperbiæ. Sed opinionem meam longè ſefellit inſolens quorundam inſultus, & mala ab iſſe mihi relata gratia. Enim uerò præter omnem expectationem inſurgit aduerſus me Paulus quidam princeps de la Scala & Hun, Marchio Veronæ, & Dominus Creutzburgi Pruſiæ, qui numeroſa hac titulorum ſupellectile, & generoſæ familiæ ſatellitio inſtructus, mihi homini non huic ſimillima, ſed tamen domo honeſtiſſima nato bellum denunciat, non certè iuſtis de cauſis. Licet autem principatu illius amplitudo, & plena terroris dominatio me nō immeritò in fugam conijcere potuiſſent: animum tamen erigit quæ mihi cū dæmone fuit luſtæ uictoria, quippe qui cum potentiſſimo generis humani hoſte fortiter antea congreſſus, uirium mearum periculum fecerim, tanto facilius nunc huic principis uim atq; impetum ſuſtinebo, quanto & inferioris eſt, & cauſa noſtra melior. Neq; enim uelut ille, friuolis altercationibus aut impotenti ulla concertandi libidine ſtagro, ſed ſolo ueritatis indagandæ ſtudio ardet animus: qui ſi aliter eſſet affectus, tamen & ingraueſcens ætas colluctandi ſeruorem extingueret, & ſcribendi libertatem ac ocium profeſſiones uariæ occupationes quæ aſiduæ ſurriperent. Quo fit, ut nō ſim tibi Paule princeps obiecturus tuos errores, non calumniaturus tuas contrarietates, non

nudas alienarum uigiliarū rapſodias, non fabulas poëticas, nō deniq; quaſdam Platoniorum nugas, quæ in tuiſcriptis paſſim occurrunt: ſed ad illa tantum loca, quæ circa finem tertij tui Epistlemonis contra me poſuiſti, reſponſurus, partim tuas calumnias eo quo collocatſti ordine reſellendo, partim infirma arcis tuæ fundamēta, quibus niteris, fortiſſimo ueritatis uectē ſubuertendo. Ocyus ergo & alacriter in arenam descendamus, noſque pro uirili exerceamus.

In libri tertij Epistlemonis tui Catholici exordio ſigaa contra me præſens & titulum, quo cōſutationem Præſtigiariū Ioannis Vueri, te parti Encyclopædiæ tuæ recoſtæ adiūcturum polliceris: inde non diu cūſtatus, de barbariſmo differens, integram ſerè epistolam ad paginas circiter octo, continua orationis ſerie, Ioannis Pici Mirandulani ad Hermolaum Barbarū Florentiæ 4. Non. Iunij ſcriptam anno 1485. tranſcribis. Inde ubi de animæ ab humano corpore ſeparatæ ſeu abſtractæ oberratione & paſſione ex uarijs diſcurreſis: hinc & utrum peccatum temporis finiti, pœnam finitam recipiat, an infinitam tantum, ex eiufdem Pici tractatu De pœna peccati mortalis, argumentis ſumptis & uerbis exſcriptis compilaueris: ad quæſtionem tandem de anima ſeparata, ſiue homine poſt mortem, antequam reſurgat, prolaberis, quòd copioſum illud caput 41. libri 3. Agrippæ de Occulta philoſophia denuò de uerbo ad uerbum tranſtulisti, non tamen neglecta interim ea cautione, ut leuiter nominis Agrippæ memineris in principio ijs uerbis: Cum moritur homo, corpus in terram reuertitur (quod & Agrippa retulit) de qua ſumptus eſt: mens, unde descendit, in cœlos remeat, &c. Ea coniunctione copulatiua uis innue-

re, quasi Agrippa in ea solum particula à te non dissentiat, & reliqua argumentationis demonstratio tua sit, quæ ad paginas circiter decem ex eodem capite transcriptas se extendit, ubi in Eubuli persona, uerbis sex saltem orationem interrumpis continuam absque debita authoris Agrippæ professione: qui quum hanc mysticam disceptationem poetarum testimonijs hinc inde confirmari, ea solum studiò à te prætermittuntur, ut quæ paulatim ex eodem capite aduersus me in quæstionem producere statuisti, nò admodum in hoc studiorum genere exercitatis, appareant catholica & mysteriorum plena. Quanquam in eo còtextu, quem tuum ex phrasi indubitã ter nemo nò iudicabit, qui in Agrippæ libris minus sit uersatus, pleraq; inueniantur, quæ à Catholica Ecclesia non ita probatum iri arbitret: cuiusmodi est & illud: Vt certum est, neminem sine fide Christi posse saluari: ita probabile est, hanc fidem adhuc multis Paganis & Saracenis post hanc uitã prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atq; in illis ueluti in communis custodia detineri, donec tempus adueniat, quo maximus Iudex meritorum facturus sit examen: à qua opinione etiam multi Christiani scriptores non abhorrent. Quum uerò huc transtuleris ex posteriori parte capituli dissi Agrippæ, quorundam patrum testimonia, uelut Tertulliani, Clementis, Augustini, Ambrosij atque Lactantij, inserueris & tuo studio Chrysostomi sententiam, nihil minus ijs ostenditur, quàm Paganis & Saracenis post hanc uitam prædicari ad salutem in illis animarum receptaculis. Nollem autem longioris digressionis molestia me fatigare in ijs quæ ex professo nò in meam contumeliam scripta sunt. Inde sententijs nò concisis ex eodem

capite hinc inde de uerbo ad uerbum compilatis, orationis filum continuas de còditione inferni, de lemurum natura, & de spirituum loco, ubi hac occasione Agrippæ mentionem denuò obiter facis, in hæc uerba: Legimus alibi, abstulisse Deum de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta uiris. Magnum hic (inquit Agrippa) later, sed non temerè reuelandum mysterium. Postremò absoluta doctrina hac arcana Agrippæ uerbis, ubi licentia dialogismi Eubulum induxeris tibi Eulogo respondentem, Rem ultra humanum captum, & omni admiratione admirabiliorem animo attentissimo audiui Euloge: mox aduersus me in sequentem erumpis formã: Atq; hic mihi occurrit quidam medicus, nomine Ioannes Vvierus, qui hæc omnia nihil aliud asserit esse, quàm præstigias demoniorum, de quibus libros quinque scripsit, & prolixè satis suam intentione egit. Ita lib. 1. cap. 14. de transformatione allegat Psellum, & exemplum quoddã militis. Atqui, inquit, fusiores ea quæ diximus, aliq; similia agendi modum & ratione, Michaëli Psello explicauit quidam Marcus demonij cultor eximius, in Cherfoneso Græciæ còtermina uitam solitariã degens. Dæmones, ait, licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud aëreum sibi cōcessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in varias formas mutant, cōtrahuntq; atq; extendunt, quemadmodum lumbricis uidetur accidere, ob substantiam meliorem, ductuq; faciliã: neq; solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariat multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrumq; est natura paratū: quæ enim ratione est natura facilè cedens, sic in varias figurarum species transformatur: quæ etiam aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër qui-

» quidem extrinsecus coloratur, corpus
 » uerò demonis iuxta animi sui affectus
 » species colorum mutat, uelut & homi-
 » nis, sed longè melius, ut quod animæ
 » sit obedientius. Omnia tamen celeri-
 » ter dilabuntur ob corporis mobilita-
 » tem tenuitatemque. Sic tanquam uir
 » apparet, & mox occurrit ut fœmina:
 » leonis more fremit, saltat ut pardalis,
 » latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; for-
 » mam se aliquando transfert. Luber-
 » non inelegantem hoc loco historiam
 » aptè interponere. Refert Helinandus
 » monachus, se audiuisse ab Ebaudo pa-
 » truo suo, qui à cubiculis erat Henrico
 » Remensi archiepiscopo, Ludouici Gal-
 » lorum regis fratri, quòd Henrico ar-
 » chiepiscopo æstate quadam in itine-
 » re somnum meridianum capiente, mi-
 » les quidam inter ceteros aperto &
 » hiant ore post prandium dormiret, è
 » cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus
 » quædam alba bestiola mustelæ simi-
 » lis exisse, atq; ad uicinum ibi riuulum
 » procurrisse: cum sursum deorsum in
 » ripa riuuli anxia cucurrisset, nec tran-
 » eundi uiam inueniret, quidā ex astan-
 » tibus accedens, euaginatū gladium
 » riuulo angusto ueluti pōtem faciens,
 » imponit. Bestiola ilico riuulum super
 » gladium transgrediens, longius pro-
 » currit, & sese subduxit. Paulo pōst re-
 » dire uisa, cū iterum notum pontem
 » quæreret, atq; eo iam sublato, discur-
 » rens trāsire non ualeret, idem ille qui
 » antea, rursus riuuli ripas imposito
 » gladio coniungit, atq; abscedit. Tum
 » transit bestiola, & ad dormientis ad-
 » huc patulum os rediens, uidentibus
 » omnibus ingreditur: ac ilico qui dor-
 » mierat, expergiscitur: rogatusq; num-
 » quid in somno passus esset, respondit,
 » se fessum esse & fatigatum, tanquam
 » ex difficili & longo itinere, in quo bis
 » super pontem ferreum flumen transi-
 » uisset. Vnde socij collegerunt, eū (quæ

ipsi uiderant) uerè somniasse. Mihi ue-
 rò diaboli ludibrium esse uidetur, qui
 ut uigilantes socios falleret, aut ani-
 mam hominis corpoream esse, ideoq;
 interituram cum corpore, ipsis osten-
 deret persuaderetq;, idolū hoc exiens
 dormientis corpus & ingrediens, ocu-
 lis obiecit. Et paulo pōst: Simile quid-
 dam, inquit, de Guntiano rege legi-
 tur: neque id mirum est. nam ut idem
 Marcus loco paulo antè citato deinde
 refert, spiritui qui nobis inest phanta-
 stico propinquant dæmones, utpote
 qui & ipsi spiritus sint: uerba pertur-
 bationum & uoluptatum nobis infi-
 nuant, non emittētes quidem uocem
 pulsatione quadam & sonitu, sed ser-
 mones suos absque sonitu immitten-
 tes, &c. Capite tandem 15. id exem-
 plis confirmat, illaq; exempla uariæ
 formæ laurarum, & actionum dæmo-
 niacarum esse ait. Haftenus Vuiers,
 qui passim eandem aut similem suis
 libris cantillat cantionem. Hoc epi-
 phonemate, mi princeps Scalichi, lau-
 di Vuiero dari constātiā iudicabunt
 alij, qui eam maximopere in te desi-
 derant, quòd contra tuam ipsius nup-
 per editam Basileæ Encyclopædiam,
 ut scribis, de prauatā, & maiori ex par-
 te diaboli artibus hæreticam, hoc epi-
 stemone catholico, palinodiam solen-
 niter canis: quod tamen non usquea-
 deò in tui cōtemptum, quā mei de-
 fensionem obiter dictum uolo.

Adhæc quorsum tanto impudētiæ
 supercilio præiudiciū statuere audes,
 me omnia (antea potissimum ex illo
 Agrippæ capite à te transcripta) nihil
 aliud esse asserere, quā dæmoniorū
 præstigias: quod constanter (cum bo-
 na tuæ Clementiæ gratia) tibi perne-
 gare nō erubesco. Reliqua mea uerba
 à te Scalichi enarrata agnosco, quorū
 mirè artificiosam auspicaris confuta-
 tionem. Psellus, ais, diis nostris non

Lib. 3. cap.

41.

aduersatur. Ponis nudam istam sub-
sultationem, tanquam legislator de-
cretum aliquod sanciret: uerum non
contentus tuo excursu, serò me profe-
cto tuæ eruditionis & sapientiæ man-
cipium fatebor, nisi meam prius de te
expectationem saniori responsione ex-
pleueris. Psellus etenim mecum eas
apparitiones demonis representatio-
ni sub diuersa forma attribuit, quas tu
frequenter animæ obuagantis, & in-
hospitæ occursui affingis. Longè di-
uersa, imò penè contraria utriusq; elo-
quutio. Pselli sententia aut uera, aut
falsa. Si uera, quod innuere uideris,
quum non solum nihil contradicas,
sed etiam subdolè ab obiectionis ua-
dimonio te expedire coneris, tua ne-
cessariò uacillabit. Si ipsius falsa est o-
pinio, quur subticuisti responsionem?
Enimuero qui tacer, consentire uide-
tur. Psellus idem profert, quod in me
accusas. Atqui à me dissentire certè sta-
tuisti, & rectè, quando ita lubet: ipsius
uerò testimonium tibi non aduersari
scribis, & malè. aut enim uterque tuæ
opinionis repugnat, aut neuter: sumus
siquidem hac in statione indiuidui co-
mites. At ambo tuam hanc phantasiā
execramur meritò. Quocirca posthac
oppositiones, è quarum perplexitate
extricare te nequis, finito intactas.

Quòd autem hanc historiā, inquis,
” Vuierus præstigijs diaboli tribuat, ut
” persuadeat animam corpoream, & id-
” circo corruptibilem, non uideo quib.
” id rationibus & argumentis perficere
” contendat. Non difficulter ab hoc ob-
iectionis telo me uindicaui, quum
nihil hic asseruerim, quod patrocinij
adminiculū requirat: & præter meum
sit institutum, de animæ extra corpus
euagantis conditione, longioris disce-
ptationis telam cōtexere & persequi:
solum ad eam Helinandi conclusio-
nem, socios nimirum inde collegisse,

eum, quæ ipsi uiderant, uerè somnia-
se, meam subiunxi non assertionē, sed
opinionem: quæ si ad tuum minus fe-
cerit palatum, per me quidē licet, nec
suauiorē sanioresq; ex generosi prin-
cipis beneficio recusabo. Quòd uerò
dicis, non sequi, omne corpus corrup-
pi: neque me hac in quæstione, à meo
scopo peregrina, quicquam uel affir-
mare uides, uel negare: sed intellexis-
se de corpore materiali & composito,
non diffiteor. Verum enim uerò si tale
quippiam promulgassem, quo suppli-
cio ad pœnitentiam compelli deberē,
haud intelligo. Quorsum insuper ex-
tra meum scopum collimabo ad in-
corruptibile cœlum & elementa non
necessariò, ubi & suum habet locū ca-
pitis 21 Apocalypseos exordium? Est
& Empedoclis opinio, mundum ma-
nere eundem secundum substantiam,
sed mutari secundum dispositionem.

Quòd deinde in orationis tuæ pro-
gressu aduersus Pselli ex Marco sen-
tentiam à me recitatā transformatio-
nis diabolicæ causam statuis, uariorū
subiectorum assumptionē, ea scilicet
demonstratione. Sicut enim homo me-
dijs utens, artificio naturam omnem
imitatur: sic diabolus medio non indi-
gens, in momento subiectum suæ a-
ctioni & proposito conueniens facit:
atq; in illud, sicut anima in corpus, se
abdit, & illud pro sua uoluntate regit.
Hinc est, quod Apostolus ait, 2 Co-
rinth. 11. Ipse, inquit, Satanās transfigu-
rat se in angelum lucis. Inde sequere-
tur, satanam ueri angeli subiectum as-
sumere, & in illo se abdere, & pro uo-
luntate sua illud regere. Sed longè a-
liam esse Apostoli mentem, testantur
præcedentia & sequentia, ubi de per-
uersa Pseudoapostolorū doctrina, &
de operibus malis loquitur, perman-
ente subiecto integro, non de subita
eiusdem mutatione, quemadmodum
hic

hic inuertitur quæstio de uario dæmoniacæ transformationis idolo, uti in capitibus sequentibus ostendo. Aliud enim est, dæmonem corpus aliquod uerum assumere, & illud apparere, ac regere ubi & quomodo diabolus uolet: aliud est, mali aliquid à diabolo suggeri, quemadmodum peccata multa, & mentem inde uitari: (nam qui peccat, ex diabolo est, teste Ioanne 1. cap. 3.) aliud item, à diabolo obsessum esse: aliud deniq; est, à dæmone simul & in peccata præcipitari, & ab eodem obsideri. Cæterum quod transfigurationis causam & modum spectat, æquum lectorem censoremq; ad utriusque, nimirum Marci & Scalichij, sententiæ exquisitam collationem, & reliquam eiusdem nostri capitis partem, cui & Tritemij opinionem huius argumenti anneximus, relego, ut & ad alia loca huc facientia, quæ sparsim in meis libris ob materiæ oblatæ occasionem erunt obuia: quò etiam spectabunt Augustini sententiæ paulo pòst enarrandæ: prolixior alioqui foret propugnatio, sed breuis esse laboro.

Toto autem cœlo hic errare Scalichium, testatur ipsa ueritas, commonstrant portentosa, quibus satan sæpe numero apparet, idolorum facies, docent luculenter laruæ in eiusdem nostri libri cap. 15. 16. 17. & infinitis alijs locis propositæ. Vbi sub alicuius ante annos multos defuncti forma terret, illiusne mortui corpus uerum induisse dæmonem credemus? quod iam conspicitur ut uiuum esse solet, quum cadauer illud in terris cõputruerit, squalidumque fuerit, uel etiã in patibulo aut rota exesum, uel à canibus alicubi dilaniatum. Quid, ubi monachum induerit, monachine corpore & cuculla sceleratam uerè mentem exornauit satanas? Si hoc ualet, fide sua fallitur, qui in Franciscani alicuius cuculla sepul-

chro mandatur, ut à diaboli machinis securiores sint. Atqui in cuius subiecti specie tentauit Christum diabolus? Si Agrippæ testimoniũ, quo te affici plurimũ in tuis scriptis uideo, quum symbolicæ doctrinæ magnalia tractas, admiseris, cucullatum illum fuisse, ex piæturis tradit in libro de Vanitate scientiar. cap. 25. de statuaria & plastica.

10 Quomodo præterea cohæreant illæ particulæ, transformationis diabolicæ causam esse, subiectorum uariorum assumptionem, & diabolum non indigere medio, ite in momento subiectum suæ actioni & proposito conueniens facere, non uideo. At ista prosequitur Scalichius: Quum ergo corpus quiescit, non nisi uegetatiua potentia uitur. Ah miseram conditionem infantium, in quibus nullus animæ usus præter uegetatiuam potentiam: spaciatur interim rationalis.

Subiungit deinde paulo pòst: Et si quidem animæ essentia angelis pares sunt, anne subiectum siue mustelæ, siue columbæ, siue hominis, siue alterius cuiuspiam rei assumere possunt? Nequaquam, respondeo: & miror ab acutissimo philosopho, & doctissimo scilicet Theologo talia excogitari, proponi & defendi, nisi peculiari priuilegio indultum tibi sit decernere quod uoles. Animæ siquidem humanæ hanc corporaturam semper expetunt, cui à Deo destinata, & non corpus mustelæ. Sequeretur alioqui primũ, unam animam esse & hominis & bruti communem, & informare duo corpora. Non conuenit bene institutæ ciuitati, ut princeps tum proprio, tum cerdonis uehiculo utatur. In suo Pimandro diuinè Mercurius Trismegistus dicit, aliud corpus quàm humanum, nõ capere animam humanam: neq; fas esse, in corpus animæ ratione carentis, animam rationalem

nalem corruiere: Lege enim diuina talem generationem prohiberi, multò minus figura humana exutam in corpora degenerare brutorum: atq; hunc impium esse errorem. Si autem ueræ mustelæ subiectum ueram militis assumpsisse animam præfractè urgeas, ceddò ubinam hæc mustela alba, quæ ex militis ore uisa est alijs uigilantib. exisse, tam quietè citra ullius motus sensum antea in corpore latuit? per quos meatus milite non excitato elutata est? œsophagus & arteria aspera uiæ ad os communes & solæ, ob angustias neutiquam admittunt, nec rerum natura patitur: ubi item in corpus regressa mansit? redientem enim ad dormientis adhuc os patulum uidentibus omnibus ingressam fuisse, tradit historia. Atqui rationis fulcimentum, quare animæ tali assumpto subiecto, hominibus appareant, subdis, scilicet, ut ea re aliquid portendant, inquit, Deo ita uolente, uel ut somniantem admoneant. Quæso autem, qua de re hunc militē admonuit hæc mustela induta anima, uel cuius euentus fuit portetum? De nulla siquidem re uera militem admonuisse animam hanc, docet ipsius interrogati responsio. Nam super ferreum pontem flumen non transierat miles, nec difficile & longum iter perpessus. Nec est quodd ad animam responsum referas: hoc enim postea negas, animam uidelicet non esse proloquantem, sed militem locutum. At sit quod uelis, quid inde admonitionis diuine, uel portenti successit? Non est quodd longius subterfugas. Hanc mehercule responsionem à Vuiero minimè expectauit Scallichius: quare si propria ipsius uerba sinistrè in me dicta, pro genuinæ suæ mustelæ philosophica defensione, in ipsum retorsero, mihi ueniam dabit. Quod attinet ad bestiolam similem

mustelæ, si ea quæ dicta sunt expendisset, haud dubiè hac de re, & alijs permultis, quorum ibi meminit, longè rectius sensisset, & digito compe-scuisset labellum.

Sed ad instituti confirmationem, alio uirum senē trajicere conatur hic iaculo, scilicet: Si ludibrium diaboli fuit ista mustela, quomodo igitur miles fessus & fatigatus fuit? quomodo illa euestigiò referre potuit? Qua arte autem hic euasero, ausculta paulisper. Experrectus miles, num quid in somno passus esset rogatus, respondit, se fessum esse & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere, &c. Iam nemo diffitebitur, somnorinas imagines sæpenumerò ex humoribus & spiritibus hic sibi conuenientibus, à diabolo in phantasticis organis excitari, & idolis, quæ exhibere uult, confirmari, siue illa sint suauia, siue terrificæ, siue etiam uana: ex quibus reuera quoq; uel uoluptas, uel dolor consequitur, sentiturq; inter somniandum, etiam ubi talis species nunquam antea menti fuerit obiecta, aut uisa uigilanti, uel nullo affectu quis erga talem in mente aut cogitatione antè ductus fuerit, imò ab eiusmodi simulachro uel obiecta in somnis actione semper abhorruerit: uulgaria siquidem somnia pro humorum, cogitationum & affectionum dominio naturæ ductu ferè dirigi non ignoro. Sic fit, ut castissimæ uitæ uiro (quanquam sanguinis etiam pituitosioris, qui nihil spurci pridem in animo concepit, uel admisit, quem nec uigilantem obscœna suggestionē in consensum pertrahere potuit dæmonium) aliquando tamen alicuius fœminæ nunquam uisæ, cum qua congre-diatur, delectabile obueniat simulachrum in somno, unde tantus uoluptatis sensus percipitur, ut cum multatillatione seminis profusio consequatur.

*Lib. de diuina
nat. demoni.
cap. 3. & 5. iis
lib. de Spiri-
tu & anima.*

*Cap. 18.
26. q. 5. Epi-
scopi ex con-
silio.*

quatur. Eadem ratione in alijs turbulenta laboriosaq; somnia in phantasiae organis posse à dæmone inter dormiendum cieri iudico, unde & manifesta lassitudo & fatigatio sentitur. Te stabuntur hoc ipsum & eorum somnia, qui incubum morbum patiuntur, quemadmodum lib. 3. cap. 18. ostendi. Cæterum ut firmior huic defensionī accedat fides, eximiū purioris Theologiæ antistitem Augustinum tibi adducam: Suadent, inquit, dæmones miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium, siue dormientiu. Item lib. 3. de Trinitate: Si corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exerci-
tationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula exhibent hominibus, ut hi qui nunquam uiderūt, talia narrata uix credant: quid magnū est diabolo & angelis eius, de corporeis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientes decipiat, uel furentes exagitet? Idem de spiritu & anima, & legitur in Decretis: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quib. homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierū multitudine equitare, uel earum uisionib. obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à diuino, sed maligno spi-

ritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namq; satanas, qui se transfiguratur in angelum lucis, cum mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugarit, ilico se transformatur in angelum lucis, in diuersarumq; formarum species & similitudines, & mentem quam captam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore evenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderit? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur. Et de Ciuitate Dei libro 18. capite 18. Non solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somniando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceant, uiuentia quidem, sed multò grauius atq; uehementius, quàm somno, suis sensibus obseratis: phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisque etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iu-
li mentorum

*Contra Scal-
chiū, qui trans-
formationis
diabolicae can-
sam statum
subiectorum
uariorum as-
sumptionem.*

mentorū falsa cernentibus. Reliqua uide in nostro lib. 4. cap. 22.

Sed ad sequētia mox Scalichij uerba progrediamur. Neque propterea, ait, corporeas animas, ut Tertullianus, asserimus: neq; transire de corpore in corpus, quatenus animam, ut Pythagoreis ascribitur: transfigurari autem nemo dubitauerit, hoc est, non essentiam, sed figuram, id est, externam formam mutari assumptione. Sed ne hic quidem quicquā definimus. Tantum certē philosophum hīc sibi in duabus contradicere lineis, nimirum Transfigurari nemo dubitauerit, & Ne hic quidē quicquam definimus, tibi condono, calumniæ occasionem hinc nō quæsiturus, licet cum tanta modestia in me neutiquam inquiratur.

Huc accedit, te hīc negare animas de corpore in corpus trāsire, quod de animæ militis in mustelam transgressionē affirmasti. Tu ipse te ipsum iudica. Iam denuō circiter duas paginas cum dimidia ex dicto cap. 41. lib. 3. Agrippæ de occulta philosophia transcribis, ut Vueri præstigiæ illustriores, uti scribis, fiant: sed quānam fabularum emendicatione, penes beneuoli lectoris censurā iudicium esto. Videamus, ais, quid apud Saxonem Grammaticum, Danicæ hist. lib. 5. annotatum sit, scilicet: Asuitum quendam & Asmundum inter se communibus uotis coniurasse, quemnam illorum uita prolixior excepisset, mortuo contumulandum. Tandem Asuitus morbo consumptus, cum cane & equo suo uasto mandantur antro, cum quo & Asmundus ob amicitia iusiurandum uirus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus uesceretur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, eò loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum, thesaurum inesse ratus, perfrangens, ad aperta specu, eductum As

mundum luci restituit: quem uidens retro oris habitu, funebri tabe oblitū, & profluo ex cruda cicatrice sanguine cruentatum (quippe Asuitus noctibus rediuius, crebra collustatione leuam illi aurem abruperat) secti uulneris causam referre iussit, quam ille narrauit ijs uel sibus:

Quid stupetis, qui relictum me colore cernitis?

10 *Obsolescit nempe omnis uiuus inter mortuos.*

Nescio quo Stygij numinis ausu,

Missus ab inferis spiritus Asuit,

Sæuis alipedem dentibus edit,

Insandoq; canem præbuit ori:

Non contentus equi uel canis esu,

Mox in me rapidos transtulit ungues,

Discissaq; gena sustulit aurem.

Hinc laceri uultus horret imago,

Emicat inq; sero uulnere sanguis.

20 *Haud impune tamen monstrifer egit:*

Nam ferro secui mox caput eius,

Perfodiq; nocens stipite corpus.

Non dissimile huic legitur in Creten-

sium annalibus, manes, quos ipsi Ca-

techanas uocant, in corpora remeare

solitos, & ad relictas uxores ingredi,

libidinemque perficere: ad quod eui-

tandum, & quo amplius uxores non

infestēt, legibus municipalib. cautum

30 *esse, surgentium cor clauo transfige-*

re, totumq; cadauer exurere. Miranda

proculdubio sunt hæc, ait Agrippa, &

opinionem inimica uideri possent, nisi

fidem facerent & claræ leges, & credi-

tæ antiquitatum historiæ. Hic Scali-

chius præoccupans, ex suo interferit

solennē interrogationem, si quis dæ-

monum præstigijs, quicquid id est, as-

scribere fortassis uellet: At præstigijs

40 *diaboli quid clauus obest?*

Hic unico uerbo lectori æquo &

prudenti ex Arist. 1. de Cælo cap. 6. sa-

tisfecero. Fieri nequit, quod non po-

test esse factum, inquit ille. Num uerò

in omnibus suis narrationibus sit cre-

dendum Saxoni Grammatico, in similia

fidei

*Lib. n. hist.
Scotorum.*

fidei historia à me confutata demon-
strauit lib. 3. cap. 15. Accedat & testimo-
nium Cardani docti & insignis philo-
sophi, qui post enarrationem de Duf-
fo rege ex Boethio historiographo re-
petitam lib. 15. cap. 80. de Varierate re-
rum, suam subiungit sententiã de qui-
busdam historiarum scriptorib. in hæc
uerba: Quæ Boethius refert, conden-
dæ historiæ haud iucundæ non igna-
uus author, alliciendi lectores causa
conscripsit: ut quos Scythica facta, mo-
resq; tum regionis descriptio non de-
lectarent, fabulæ saltem tædium mi-
nuerent. Neq; id uitiosum historico:
sed ubi historia per se sterilis est, licet
eam iocis ac fabulis exornare. Quam-
obrem & iurè ab his T. Linius absti-
nuit, & Herodotus iustè damnatur, &
Saxo Grammaticus laudatur.

Cæterum qui in hanc tecum palæ-
stram progredi, & producta hæc tuo-
rum myteriorū arma eripere tibi uo-
let, ad primum concides amplexum,
quum anilium fabularum fulcris præ-
ter mentē, mea quidem opinione, ni-
taris. Hanc profectò pertinacem con-
tra mea scripta, animi insolētiã non
possum non mirari in tam celebri phi-
losopho & uiro principe. Quis leuiter
ueræ philosophiæ rudimentis initia-
tus, tibi hanc mortui & uiui cum cane
& equo contumulationem eo modo
peractam consentiat? quis catechumē-
nus, religionis Christianæ elementis
saltē perfunctoriè imbutus, Asuiti no-
ctibus rediuiui mordacē colluctatio-
nem, cum Asmundo fideli amico in
specu habitā, affirmare ausit? Quis sto-
lidi sensus spiritum Asuiti (sic enim tra-
bet carmē) uel etiam ipsum Asuitum,
si ita uoles, ab inferis missum, dentib.
alipedem canem & equum in sepul-
chro uorasse, & amicissimi læuā auul-
sisse aurem, deinde caput Asuiti in ea
monomachia subterranea abscissum,

& corpus eiusdem perfoßum credi-
derit? O' quantum est in rebus inane?
quàm credula mens hominum, & ar-
rectæ fabulis aures? Cur quæso Scali-
chi Pausaniæ testimonium præterij-
sti, quod eodem locò ex Delphorum
interpretibus acceptum, intertexuit
Agrippa? Esse uidelicet dæmonium
quoddam infernum, quem Euryno-
mum dixerunt, qui mortuorū carnes
absumeret & deuoraret, ita ut uix nu-
da relinquerentur ossa. Spiritum ali-
quem terrestri alimento cibari, & pro-
pterea carnes deuorare, nemo nisi mé-
tis luxatæ, Pausaniæ, Agrippæ, aut tibi
cōcedat. At quis, Deus bone, Delpho-
rum interpretibus fidem derogarit?

Si insuper tu fidē nobis feceris, mor-
tuorum manes uel animas in corpora
putredine & squalore deformata re-
measse, & ad uxores hæc sic ingressa,
cum eisdem libidinē exercuisse, neceß
sariò hos homines uerè reuixisse se-
quetur. Nam ad illius actus perfectio-
nem necessariò requiritur uerus san-
guis, spiritus, caro, nerui, tendines, &
reliqua organa huic destinata merè
uiua: quinimò homo ipse non modò
uiuus, sed & cuius ualetudo nō sit om-
nino labefactata. Si itaq; reuixerint,
& matrimonium cōcubitu coluerint,
contra hos iniuria sunt latæ leges: si
non reuixerint, quorsum in mortuos
statutæ leges? quorsum defuncti cor
clauo trāshigendum? Sed leges ex in-
formatione sinistra promulgatæ, ne-
quaquam parem cum bene constitu-
tis merentur existimationem. Atqui
ad historiarū antiquitū creditarum
prærogatiuam confugis. Verum si ue-
tustatis ratione quibusuis narratio-
nibus sit credendum, tibi examinan-
dam non Apuleij metamorphosim, &
ueras Luciani narrationes, sed Turca-
rum Alcoranum offero: si & antiquas
Christianæ religionis historias requi-
sieris,

seria, libros Conformitatum D. Francisci euoluendos addam. Non semper quis scripserit, & quo tēpore, sed num uera pronunciarit, inquirendum. At mentis oculos ijs hominibus, qui suprà enarratas historias pro ueris uendicarint, præstigijs obscuratos esse, iurari profecto quilibet etiā barbarus. Nihilominus ut fidei pondus eadem fortiantur, ex eodem capite sic institutum prosequi non desinis.

» Neq; demum, inquit idem Agrippa, à Christiana religione alienum est, animas multas ante uniuersæ carnis resurrectionem suis corporib; restitui posse: quin & multos credimus singulari Dei beneficio cum corporibus in gloriam assumptos, multos etiam uiuos in infernum descendisse: audiui-
» musq; nō raro mortuorum corpora è
» sepulchris per dæmones sublata, proculdubio nō in alium usum, quàm in-
» carcerandis torquendisq; suis mani-
» bus. Verum ad hos cōporum carce-
» res & uincula accedunt etiam uilissi-
» morum & teterrimorum locorum ha-
» bitacula, ubi Ætnei ignes, aquarū in-
» glutines, fulgurū & tonitruorum con-
» cussus, terrarum uoragines, atque ubi
» regio lucis inops, nec radiorum solia
» capax, ignaraq; syderum splendoris,
» perpetuis tenebris, & noctis specie ca-
» ligat. Mirum est, cur hic Homeri uetu-
» stissimi poëtæ uersus ad mysteriorum
» suorum certitudinem firmādam non
» adiunxerit Scalichius, quos tamen A-
» grippa post uerbum illud Caligat, sic
» annectit: Quid apud Homerum perue-
» nisse fertur Vlysses, ubi canit:

*Cymmerios fama est populos hic esse, cauernis,
Perpetua nebula, cecaq; caligine mersos,
Quos oriens nunquā, nec cum declinat in undas
Sol uidet, eterna miseri sub nocte premuntur.
Sed poëtarum testimonia non tātam
fidem in mysterijs astruendis mereri,
facile nouerat Scalichius: propterea.*

ex Agrippa sermonem ita perficit: Ne-
que uerò omnia illa inanes nugæ sunt, quæ de Patricij antro, Vulcani spelun-
cis, Ætneis crateribus, Nursiæ specu, multi memoriæ prodiderunt, atque
quæ inibi uiderunt & cognouerunt, testati sunt. Narrant siquidem istis
maiora Saxo Grammaticus de Geru-
thi regia & Ogarthiloci cauo, &c. Re-
liquam Scalichij narrationem ex A-
grippæ uerbis de rerum monstris, hic
persequi nolo, ne lectori tedium pa-
rem, & modi limites transliat propu-
gnatio satis per se omnibus iurè co-
gnita & probata. Finita autem uer-
borum Agrippæ repetitione, decre-
tum promulgat hic noster Scalichius:
Exempla illa rem ueram testantur. Non
certè omnia, quod manifestè de-
monstrauit. Verum ut maiorem, non
mihi, sed Agrippæ fidem tribuat Sca-
lichius, post confarcinata in suis libris
sparsim quàm plurima ex Agrippæ li-
bris de Occulta philosophia, non e-
tiam semper detecto auctoris nomi-
ne, uolui ipsius Agrippæ censuram de
suis iisdem libris maturiori ætate edi-
tam, ex libro de Vanitate scientiarum,
cap. 48. de præstigijs, proponere in hæc
uerba: De magicis scripsi ego iuuenis
adhuc, libros tres amplo satis uolumi-
ne, quos De occulta philosophia nun-
cupauit: in quibus quicquid tum per-
curiosam adolescentiam erratum est,
nunc cautior hac palinodia recanta-
tum uolo: permultum enim temporis
& rerum in his uanitatibus olim con-
triui. Tandē hoc profeci, quodd sciam,
quibus rationibus oporteat alios ab
hac pernicie dehortari. Quicunq; e-
nim nō in ueritate, nec in uirtute Dei,
sed in elusione dæmonum, secundum
operationem malorum spirituum, di-
uinare & prophetare præsumunt, &
per uanitates magicas, exorcismos,
incantationes, amatoria, agogima,
&c.

*Agrippæ
censura de
suis libris
de occulta
philosophia.*

» & cætera opera dæmoniaca, & ido-
 » lolatriæ fraudes exercentes, præsti-
 » gias & phantasmata ostentantes mox
 » cessantia, miracula sese operari iacti-
 » tant, omnes hi cum Ianne & Mambre
 » & Simone Mago æternis ignibus cru-
 » ciandi destinabuntur. Hastenus Agrip-
 » pa. Plura in sequenti Apologia.

Non contentus uerò superioribus
 in me calumniarū aculeis Scalichius,
 ad Augustinum inde confugit, recita-
 tem, quomodo Ioannes monachus
 cuidam religiosissimæ mulieri, eundē
 impatienter uidere cupienti, nocte in
 somnis apparuerit. deinde euestigiū
 » infert: Quid ad id Vuerus, præstigi-
 » amne dicet? Non, inquam. Quirita-
 » que tu secus ex inani quodam tuæ i-
 » maginationis præiudicio, quid ego di-
 » cturus sim, statuis? Sed nimio contra-
 » dicendi studio falleris, & à ueritate
 multum aberras. Tam ex angeli mi-
 nisterio in somnis potest apparere pio
 homini forma pij, quàm impij species
 impio, dæmonis opera. At decreto
 præcipiti præcociq; nimis, abs te citra
 causæ cognitionem condemnor his-
 » ce uerbis: Errat igitur Vuerus: & post
 » denuò grauius. Hastenus me uel mi-
 » nimi quidem errati à te conuictum ef-
 » se non agnosco: & me præstigijs tri-
 » buere, quod angelis Dei, &c. tribui de-
 » bet, quemadmodum & quòd hic con-
 » tra Augustini mentem sentiam, ut scri-
 » bere non te pudet, id totum tibi per-
 » nego. Insimulare & probare semper
 diuersa fuere. Sed quæ hæc impuden-
 tia? quæ nam philosophiæ pars, quòd-
 nam iuris priuilegium eam tibi dona-
 uit licentiam, ut & auctoris & iudicis
 simul personam sustinere possis? Cæ-
 » terum num à me errores tui hic sint
 » detecti, & inconditæ contrarietates ti-
 » bi uelut digito ostensæ, aliorum esto
 iudiciū. Errare quidem me posse non
 diffiteor: sed quòd ullum tu mihi ex-

ratum uerè adhuc commonstraris, mi-
 nimè fateor. Fortassis equioribus mul-
 to rationibus tuos libros erroribus re-
 fertissimos esse, quod in me citra de-
 monstrationem maleuolè effutis, pro-
 nunciabunt alij, qui prius editos tuos
 ex autographo cum posterioribus cõ-
 tulerint. Atqui in tam erudito philo-
 sopho aded proteruā residere calum-
 niandi libidinem, certè dolendum est.
 Si tam mihi pruriret calamus, suppe-
 teret ocium, & aliena uita grauius in-
 sectari permetteret conscientia, ad-
 modum sanè luxuriaret orationis ar-
 gumentum. Sed friuolis altercationi-
 bus longè præstat modestia.

Porro nec alterius te denuò, Scali-
 chi, pudet calumniæ, quam falsè im-
 pingis, dū uniuersale pro particulari,
 » aut genus pro specie mihi iniquè im-
 » mutas obrudisq;. Si etenim te homi-
 nem impudentem dico, non omnes
 tum homines impudentiæ insimulo,
 sed te solum. Scribis me lib. 1. cap. 22. di-
 cere, præstigias dæmonum euanuisse,
 postquam Euangeliū neopisti feruen-
 tius hominum mentibus insonare cœ-
 perunt, ut ne leuia quidem eius uesti-
 gia uideantur reliqua, &c. Hic collatis
 » meis uerbis innotescat ueritas. Vbi in
 hoc capite nomina diuersa dæmonū
 ex actionis uarietate apud Ethnicos,
 distincta quoque ex officijs apud La-
 tinos, dæmonum inde poëticorū no-
 menclaturas, & dæmōnes familiares
 explicuissim, tandem argumenti du-
 ctu, diaboli quoddam terriculamen-
 tum, nostratibus dictū Sibyllas albas,
 » annuero, olim mirè apud nos famo-
 » sas, quæ tamen ardentiori Euangelij
 prædicatione euanuissent, ijs uerbis:
 Ludibria insuper quædam diaboli ad
 » nostra ætatis crepundia, ante doctrinā
 » Euangelij è superstitionum tenebris
 » minus euolutā repurgatamq;, in Ger-
 » mania: nostræ locis plurimis obserua-

» bantur, familiaria aded, ut publicæ le-
 » murum (albas mulieres & Sibyllas al-
 » bas uernaculo sermone appellaba-
 » mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
 » tæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū ge-
 » nus apprimè infestū puerperis, & in-
 » fantibus lactentibus, cunis adhuc in-
 » hærentibus. Quod etſi olim erat fre-
 » quentiſſimum, quum Satanæ præſti-
 » gijs nimiū tribueretur, Chriſtoq; eius
 » ſupplantatori, ac noſtro patrono uni-
 » co ignauius adhærerent animi, diabo-
 » lo ludente, ridente, uarijsq; artibus,
 » quibus ad ſe imperitā multitudinem
 » illexerat, impium cultum ſtabiliēte:
 » tamen poſt puriorem feruentioremq;
 » Euangelij prædicationē mentibus ho-
 » minum inſonantem, id uſque aded e-
 » uanuiſſe, eſt quod Deo gratias aga-
 » mus ſummas, ut ne leuia quidem eius
 » neſtigia uideantur reliqua.

Iam me cognitioni, obſeruationi &
 euentui ſiſto. Teſtimonium mihi per-
 hibebunt noſtrates, quotquot unquā
 de hoc ludibrio Satanico quicquam
 uel ſolo aliorum relatu cognouerunt.
 Sed octauo capite eiſdem libri uatū
 diabolicorum authoritatem præcipuā
 manſiſſe uſq; ad CHRISTVM æteri-
 ni Dei filium: eoq; nato, & ſuæ le-
 gationis miniſterio in terris fungen-
 te, deſiſſe paſſim in terrarum orbe o-
 racula & quaſcunq; diuinationes im-
 pias, ex Athanaſio, Iuſtino, Auguſtino,
 Euſebio, Laſtancio, Plutarcho & Plin-
 io oſtendi.

Scripſi & lib. 1. cap. 1. ex Genef. cap.
 1. Deum ante uiſibilem terreſtris globi
 creationem, prius inuiſibilem cœli ma-
 chinam condidiſſe, eamq; ornari an-
 gelis diuinæ ſuæ uolūtatis futuris mi-
 niſtris. Nullum hac in re meum agno-
 ſco errorem, quem tu mihi obijcis.
 Nam in primo ſecundi capitis Genef.
 membro, quod corollarium eſſe præ-
 cedentis declarat coniunctio copula-

tiua, habetur, perfeſcū fuiſſe cœlum &
 terram, & omnem exercitum illorum:
 ſub quo exercitu, uel ſi ueterem malis
 translationem, ornatu comprehendī
 etiam angelos ſentio. Idem mecū cen-
 ſent ueteres Theologi, teipſo teſte: uti
 Epiphanius lib. 2. tomo 2. item Augu-
 ſtinus quæſtione ad Oroſium 21. Iuni-
 lius in Genefim: ſic & Iſidorus, Raba-
 nus lib. 1. de ſermon. proprietate, cap.
 5. Giſelbertus in lib. alter. cap. 3. Anſ-
 bertus lib. 5. cap. 12. Lombardus lib. 2.
 diſt. 2. Multa in ſacris literis ex uerbo-
 rum conſequutione & locorum colla-
 tione erui debēt: quid enim aliud eſt,
 ſcrutari ſcripturas? Pædobaptiſmum
 tu comprobes tam expreſſo, uel, ſi po-
 tes, clariore teſtimonio. Quare ualeat
 iſthæc tua calumniandi proteruia.

20 Vt porrò inſatiabilem hanc concer-
 tandi libidinem magis expleas, aliud
 in me dicis ineptum, & nihil ad rem
 faciens, nec uerū, & conſutatione pro-
 feſcō indignum. His autem uteris uer-
 bis: Inquit etiā Vvierus, magiam dia-
 bolicam poſt diluuium cœpiſſe: ego
 autem putarem, quod cum prima dia-
 boli tentatione initium habuerit. Vbi
 uerò Magiæ originem deſcribo lib. 3.
 30 cap. 3. hæc ſunt mea in initio uerba:
 Huius artis originem ab angelis præ-
 uaricatoribus deducit apud Clemen-
 tem Petrus lib. 4. Recogn. Deinde a-
 liorum, puta Plinij & Iuſtini ſenten-
 tijs adductis, ſubiungo: Zabulum &
 Zamolxidem in illicitas artes pronos,
 hanc primos excogitaſſe, uel potius
 propagaſſe, ut à patre diabolo haud
 dubiè natam, ferūt alij. Inſpecto itaq;
 40 libro & uerbis meis, inter Scalichium
 & me iudicet æquus Leſtor: uti & de
 exorcismiſ, ubi me Vualdenſium &
 Vuicleuitarum hæreſim imitari, nullo
 mendacij pudore ſuffuſus, maleuolè
 aſſerit: quāquam ſecus teſtentur mea
 duo integra capita de exorcismiſ li-
 bro

bro 5. cap. 37. & 38. Vnde & dæmones uaticinari possent, tradidi cap. 10. lib. 1. Conferantur inde rationes meæ cum Scalichij opinione, atque ut sententia liberè pronuncietur, per me licet. Piget siquidem longioris confutationis aduersus obiectiones adeò futes, imò meras calumnias.

De Sibyllis. Nunc ad Sibyllas transeat oratio nostra. Ne quæso indignanter feras, quodd pleræq; Sibyllas Pithiis uatibus annumerarim. Verba tua ista sunt: De Sibyllis, quæ Christi præconia celebrarunt, si dicam quod Vuerus ait, respondet mihi Christus: Si Satan Satanam eiicit: aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? Urbano admodum Laconismo citas aduersus me tam seueram sententiā, quam tamen te more tuo fatali cum multis alijs dictis retractaturum, si paucillum sistas gressum, confido. Equidem cū de imposturis diabolicis commentabar, argumenti affinitate oportuit digito indicare, quomodo Satan, ut sub prophetico prædictionis ueræ prætextu sua mendacia in doctiores ex insidijs etiam spargeret, nonnullas excitaret Sibyllas. Quo minus autem Sibyllarum omnium auctoritatem acceptare possim, facit primum de ipsarum ortu incertitudo. Prophetarum enim & familia & patria ferè, ac ubi & quando uaticinati sunt, explicatur ad stabiliendā oraculorum fidem. At non pauca, quæ de uarijs Sibyllis scribuntur, aut apud fabulosos leguntur poetæ, aut etiā ab Ægyptijs habentur, qui penitus idololatriæ inserviebant, & uaticinia dæmonia ad Græcos, Romanos & posteritatem diuulgarunt. De ipsarum uerò origine, & poetico- rum parentum diuersitate & signmentis, non certè liber me hic esse diffusio- rem longioremq; uelut & de incertitudine nominum & patriæ. Ut au-

*Ortus Sibyl-
larum incer-
tus.*

tem Sambethen omnium primam, alijs Noha patre procreatam, alijs Nohæ nurum (quod mihi nō sit uerisimile, cū illius sine dubio aliqua in sacris literis extaret mentio, quemadmodū aliorum liberorum Nohæ,) alijs Bero- so patre, & Erymante matre natam, ex Babylone profectā, teste Iustino philo- sopho & martyre, præteream: cui quo-

*In fine libri
admonitory
gentium.*

que (licet Erythrææ ab alijs, à plerisq; etiam Cumanæ hæc ascribatur) uaticinia de Christo tribuuntur, de regno- rum mutationibus, & alijs, quorū fragmenta in Lactatio & Theophilo ex- tant: quæ & Sabbe, Persica, Hebræa & Chaldæa diſta. Secūdo loco Lybica, cognomento Elissa, numeratur, cuius meminuit Euripides in Lamia prolo- go: hæc de Græcorū commētis ex Ioue & Neptuni filia progenitā, Lybicis ge- tib. Sibylla: cognominatā, Pausanias tradidit. Alias haud expressis parenti- bus ortas nō recensabo. De Erythræa præ alijs celebri nō nihil dicturus sum: eam nimirū ex regione Erythris, uelut Græcis quibusdā placet, Delphis natā, Erythreis contrā de carminū quæ reli- quit sententiā, in Coryco mōte ab Idæa nympa progeneratā, patre Theodoro quodā pastore, cōtendētib. Sūt qui filiā Apollinis & Lamia esse affirmāt, alij Aristocratis & Hidoles. Proprio nomine Hierophilen dictā narrāt ipsa sibi quoq; Artemidis nomē in suis car- minibus indidit: quandoq; se Apolli- nis sororē, plerunq; filiā iactauit: qui- busdam uersib. ortam se matre immor- tali, nimirū una Nympharū, quæ Idam montem possidere credebantur, & pa- tre mortali cecint, inter quos extāthi:

Erythraæ.

*Εἰμὶ δὲ ἰγὰ γυναικὸς μέγιστον ἔργον, θεῶν
νύμφης δὲ Ἀθανᾶς, πατρὸς δὲ αὐτοφάγοιο
μυροβόου ἰδολογῆς, πατρὸς δὲ μοι ἰγὶν ὀφύθρου
μαρτύρου πατρὸς ἰσθῆ, πατρὸς δὲ αὐτοφάγοιο.
Hanc alij Siculā uocant, alij Delphicā,
alij Sardam, alij Rhodiā, alij Libysam,*

alij Samiā, alij Clariam, nominauēre. Apollodorus & Suidas tempore belli Troiani uixisse, & Troiæ excidiū prædixisse ferunt: Homeri item nugas & Æneæ errores, donec mēſas ambederet. Cyrillus eam 9. Olymp. floruisse dicit: Augustinus sub Romulo. De hac ita scribit Hermias Platonius, non Christianus, super Phædro Platonis:

αὐτὰ γὰρ οἰκνῶν αἰ ἔρυνθραῖα, παρὶ αἰς τοῦ λόγου ἔρυνθρα ἱνακῶτο ἐξ ἀρχῆς, λέγουσι ἡ αὐτὸν ὁ δὲ ἀρετῆς αὐτοῦ ἀρετῆς ἐξ ὁνόματος ἱνακῶν ἢ ἀρετῆς ἀρετῆς ἀρετῆς, ἢ αἰς βραχυῶν χρόνον τί-
λαρον ἄλλος ἀνθρώπων λαβῶν. Hæc ipsa Sibylla Erythræa, de qua nunc loquitur Plato, à principio Erophile uocabatur. Ferunt autem eam continuò, ut edita esset, appellasse unūquēq; proprio nomine, uersusq; numerosos elocutam, breuiq; in perfectā hominis speciem euasisse. Adolescentula *νῦν πορὶ* egit in templo Apollinis Smintheos, & lomnia quæ in templo Hecates excubantibus obijciebantur, explicuit. Huius amore captum Apollinem literarum monumentis proditum est, & ei poscendi quod uellet, arbitrium dedisse. Illa haustis pugillo arenulis, tantundē uitæ poposcit. Id fieri posse respondit Apollo, si Erythræam, in qua habitabat, insulam relinqueret, eandem nūquam reuifura. Venit igitur Cumas, ubi defecta uiribus, uitam in sola uoce retinuit. Quod ubi ciues illius cognouissent, incertum inuidia, an commiseratione, ei epistolam creta antiquo more signatam miserunt. Illa autem uisa terra patria, in mortem resoluta est. Ita uati suæ uerba dedit Phœbus. Vnde nonnulli hanc esse dicunt, quæ Romana facta conscripsit, quodd incenso Apollinis templo, inde Romam allati sunt libri, unde hæc fuerat. Virgil. 6. Æneid.

Olli sic breuiter facta est longæus sacerdos.

Ouidius 14. Metam. fabulam paulò a-

liter recitat, ubi Sibyllam loquentem inducit his uersibus:

*Lux æterna mihi carituraq; sine dabatur,
Si mea uirginitas, &c.*

Si quæ hanc sequuntur sunt ordine recensere uellem, eas omnes non fuisse imbutas Spiritu S. intelligerent docti & pij, nullius maleuolentiæ stimulo contra Vuierum incitati: sed non est nostri instituti.

Subiugam adhuc Cumæam seu Cumanā ex Cuma, nomine proprio Amaltheam seu Herophilē & Λάμην appellatam, Iouis & Lamiae Neptuni filiam, quā Virgilius Deiphoben Glaucci filiam facit. Hæc nouem oraculorū libros dicitur obtulisse certo precio regi Romanorū Tarquinio Prisco, ac pro eis trecentos postulasse, teste Laetantio, philippeos: regemq; aspornatum precij magnitudinem, & derisisse mulieris infaniam: illam in conspectu regis tres combussisse, ac pro reliquis idem precium postulasse: Tarquinium multò magis mulierem insanire putasse: quæ denuò tribus alijs exultis, quum in eodem precio perseueraret, motum esse regem, ac reliquos trecentis aureis emisse: quorum postea numerus sit auctus, Capitolio refecto, quod ex omnibus ciuitatibus & Italicis & Græcis, præcipuè Erythræis, coacti allatiq; sunt Romam, cuiuscunq; Sibyllæ nomine fuerunt. Et nos, inquit paulo pòst Laetantius, confusè Sibyllam dicemus, ubi testimonijs earū fuerit abutendum. Tres autem illos libros arcæ lapideæ inclusos, sepositosque in templo Iouis Capitolini loco subterraneo, magna cura iussisse custodiri Tarquinium, scribitur, ubi & asseruatos aiunt ad Cornelium Syllam usque: quo tempore, cū incendio Capitolium conflagrasset, simul perierunt. Suetonius ad Augustum usque mansisse incolumes, & sub basi Palati-

ni Apol-

ni Apollinis cū Martiorum uatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditos stetitisse, auctor est. Ad eos quasi ad oraculum, quindecim uiros adiisse, cum dii immortales publicè cōsulendi essent, narrat Gellius lib. 1. cap. 19.

Quis Christianæ mentis, hoc Sibyllæ factum probauerit? quis eam Spiritus sancti numine afflatam cōscripsisse nouem diuinorum uaticiniorum libros, & missæ diuinitus uati licuisse inusitato precio illa Spiritus sancti dona uanundare affirmari? quum ea

Act. 3. redimere cupiens Simon, illud à Petro responsum tulerit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui donū Dei existimasti pecunijs parari. Quum eti-

Matth. 10. am Christus suos discipulos in prædicationis ministerium ablegaret, eisq; Spiritus sancti dona dedisset, potestatem nimirum aduersus spiritus impuros, quos eijcerent, & sanarent infirmos, leprosos mundarent, mortuos suscitarent: illud simul mādātum subiunxit: Gratis accepistis, gratis date. Prophetiam uerò donum esse Spiritus sancti, docet Paulus 1. Corinth. 12. Si igitur oraculorum cœlestiū mysteria continuerūt nouem illa uolumina, non temerè, sed necessariò in mortaliū usum diuinitus haud dubiè promulgata fuere: quorsum ergo à prophetide ipsa euestigiò comburuntur? Ob denegatā postulatæ pecuniæ summam, ob auri ingentis aucupium. En quāta Spiritui sancto sit iniuria? quā enormis blasphemia? Quid commodi ab illorū exustione accessit? Si ueræ prophetiæ fuerint, à multis erroribus, peccatis, & potissimū idolorum latræ contagio dehortari & auertere potuissent. Sed ubi exemplum? Vbi ab nullo uate auditum? Libri quidem execrationum comportati ex Pauli prædicatione exurebantur Ephesi: at hoc quid cum illo facinore? Conser-

uari poterant debuerantq; libri, si tam absconditū diuinæ uoluntatis thesaurum, qualem uerè propheticum iudico, incluserant. Si itaq; hæc Sibylla oracula conscripserit, & inauditum postularit pro ijs preciū, eoq; negato tandem ea flammis perdiderit, illā fuisse Dei spiritu ductam, nō mihi sit uerisimile: diuinitatem & quādam cœlitū societatem nobilissimā Sibyllæ ex fœminis cū Plinio tribuat, cuiusq; libuerit eandē simul apud Græcos Melampodi, apud Romanos Martio ascribat.

Plin. lib. 7. cap. 33.

Demonstrata primū Sibyllarū ortus incertitudine, accedit & uaticinandi ratio reuera nō prophetica, quæ profectò talis est, ut qui diuinam dixerit, hæc Spiritui sancto oraculorū certorū auctori unico insultare existimari.

Vaticinandi ratio Sibyllarum.

20 Quēdā etenim sua fundētes uaticinia, furibūdos gestus, deformitatū fœdissimarum plenos usurpasse commemorantur. Hoc & Plutarchus non diffitetur in libello, quem inscripsit, Cur Pythia metricè respondere desierit, inquit: σίβυλλα ἡ μαννομοσύ σοματι, καὶ ἡρώκλειστον, ἀγέλαστα καὶ ἀναλλώπιστα, καὶ ἀμύριστα φθγγομοσύ, χιλιῶν ἐτῶν ἱερωτάτη φωνὴ διὰ τὸν θεόν. Sibylla uerò, ait, ore furenti, iuxta

30 xta Heraclitū, loquēs, incompta, inordinata, irridēda, uoce sua superauit annorū millia Deo afflante. Et hanc fuisse mirè celebrem nobilemq; Erythræā ob uitā tot annis in sola uoce retentā, ex superiori explicatione manifestum est. Accedet & Ciceronis testimonium 2. de Diuinat. Sibyllæ uersus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur, quorū interpretes nuper falsa quædam hominū fama dicturus in Senatu putabatur, eum quem reuera regem habebamus, appellandum quoq; efferegem, si salui esse uellemus. Et Virgilius de Cumana loquens, cui mos erat, attestante Varrone, in palmarū folijs oracula conscribere, sic inquit 3. Æneid.

K k *Infra*

Infantum uatem aspicias, quæ rupsit sub ima

Facta canit, folijsq; notas & nomina mandat.

*Sextus Sibyl-
larum.*

Num adhæcin genus fœmineū habenda sit quæstio in hac controuersia, ista uidendum occasione, quod hic sexus sit simplicior, imbecillior & dicacior, nec ita insidias & astuta consilia cauere possit, & propterea dæmonū fraudibus conuenientior obsequentiorque, quemadmodum prolixius libro 3. cap. 6. ostendi. Eiusmodi aut organa citius cooptare solet milleartifex, quū ueris falsa, diuinis terrena miscere studet, futurorum euentuū denūciationes addens, ut auidius cuncta indistinctè non solum populus nouitatū cupidus, sed & doctiores amplectatur. Quorūdā siquidē oraculorū Sibyllarū autoritas inde apud Ethnicos usque adeo creuit, ut experiri aliquid, uel incipere, nisi illis prius salutatis ac consultis, haberetur nefas: nam tanq̃ à Deo cœlitus emissa ob prædictiones, quib. interim alia plerunq; ad stabiliendū idololatriæ gentilitiæ ornatū adherēbant, censebatur. Hinc & tantus earū cœtus apud diuersas celebratur gētes, ut uerorum Dei prophetarum ab Ecclesia probatorum receptorumq; numero nō sit inferior: librorum aut uaticiniorum supellectile, ut scribitur, longè eosdem post se reliquerit. Nec id mirum, quū genuinos semper numero uicerint mendaces diaboli uates, quemadmodū liquet ex libro 3. Reg. capite 18. ubi unico Eliæ Dei prophetæ res fuit cum quadringētis quinquaginta prophetis falsis.

*Doctrina Sibyl-
larum.*

Præterea doctrinæ existimationem non immeritò eleuare debet figmenta de Saturno, Titane, Iapeto, Iunone, Venere, Dione, Ioue, Neptuno, quæ certè mihi spiritum diuinū sapere non uidentur: eorū tamen meminit Sibylla lib. 3. oraculorū. Huc facit & Ciceronis testimoniū de Arusp. responsis: Ne

hoc quidem tibi in mentem ueniebat Sibyllino sacerdoti, hæc sacra maiores nostros ex libris uestris expetisse? Hinc pleraq; gentilium sacra ex Sibyllarū scriptis originem traxisse, indubitatè cōstat. Multa item referunt Sibyllarū libri de Christo, Ioanne Baptista & alijs, quæ potius à Græcis transcripta ex Euangelistis, postquā facta fuere, quàm Sibyllarū scriptis prædicta, non temerè affirmari, qui in receptorū uatū prophetijs de eisdē personis & reb. sit uerlatus. Tam siquidē singula cū omnibus circūstantijs nudè & explicitè ob oculos in Sibyllinis libris sunt posita & depicta, ut tenebras esse nostrorū prophetarū scripta cū illis collata, quis dixerit. sic euāgelistæ iustius dicendæ essent, q̃ uates. Nec parū auctoritatis prophetiæ derogat Sibyllinis oraculis, q̃ nusquam in uniuerso nouo Testamēto, horū uel nominis Sibyllarum meminerit siue Christus, siue apostoli: quū tamen ab iisdē allegentur alij prophetæ expressis nominibus: recensatur & eorū testimonia passim, quæ admodum Matth. 1. Luc. 1. ex Esaiæ 7. Matthæi 2. ex Iohel. 7. Micheæ 5. Oseæ 11. Matthæi 3. Lucæ 3. Esaiæ 40. Matth. 4. Esaiæ 9. Matthæi 8. Esaiæ 53. Matth. 9. Oseæ 6. Matthæi 11. Malach. 3. Matthæi 12. Esaiæ 42. Matthæi 13. Esaiæ 6. Psalm. 77. Matthæi 15. Marci 7. Esaiæ 29. Matth. 16. Ionæ 2. Matthæi 21. Zachar. 9. Esaiæ 56. Ierem. 7. Psalm. 8. 117. Matth. 24. Marci 13. Daniel. 9. Matthæi 26. Marci 14. Zachar. 13. Matth. 27. Psalm. 12. 22. Marci 1. Malach. 3. Esai. 40. Actor. 1. Psalm. 68. 109. Actor. 2. Iohel. 2. Psalm. 15. Actor. 7. Amos 5. Esaiæ 66. & alijs ubique multis locis. Quod uerò Sibyllarum sententias citant quidam ueteres, id ipsum nō modò Christianæ religionis homines fecere, sed & Ethnici. Ita D. Paulus quoq; in testimonium uocat poetam Epimenidē lib. de oraculis.

culis, alij ad Callimachum Cyreneum referunt: Cretenses semper mēdaces, malę bestię, uētres pigri: ad Titū ca. 2. & in Act. 17. Aratū poētā in Phœnomenis cōtra Atheniēses allegat. Quos prætereā Lactātius citaturus de Christo Sibyllinos, si nō falsō Sibyllis tribuuntur, quū non legātur in octo libris Gręcis carminū Sibyllinorū, consentaneum est fuisse acceptos à patribus, quib. doctrina de filio Dei illuxerat. Quilibet etenim uidetur Sibyllis affinxisse illis temporib. apud Ethnicos, quicqđ à sanctis patriarchis, patribus, uel etiā prophetis collectū & scriptū fortē ac conseruatū reperiretur. Vt idicas interim quasdā etiam fuisse mulieres, Sibyllas nūcupatas, quæ uel diuino spiritu incitatz scripserūt quædā, uel à pijs maioribus acceperūt, credibile est. Eiusmodi nōnulla produciuntur Sibyllarum carmina, patrū doctrinā respicientia: ut sunt quæ cū Decalogo congruunt, de fugiendis idolis, homicidijs, adulterijs, incestis, libidinibus, furtis & mēdacijs. Quæ à posteriore etate neglecta, dicuntur à Phocylide aliqua ex parte collecta esse, & eius nomine in populo deinde repetita. Sibyllæ siquidē nomē generale usurparūt diuersæ mulieres uatidicæ. Suidas ut Romanā uocē celebrat, Græci Æolico sermonis genere dictā uolunt, *ὡς οἱ βῆλλοι* uel *βῆλλοι*, quasi Iouis aut Dei consiliū uel consiliariā, *οἷος* pro *αἰὸς* posito. Sunt & qui Hebręā quęrūt originem à Kabbala quarundam literarum mutatione, uoce à uerbo Kibel formata: quemadmodum & Sambethen ex Sem & Iaphet compositā asserunt, & nō tam ad personas, quā doctrinā à sanctis patribus acceptam referunt. Anxiē autē hac de re disputationem ingredi longiorem nolo: satis est indicasse, quod nostri est instituti, quarūdam Sibyllarū oracula à Dei spiritu nō promanasse,

Sibylla unde dicta.

se, nec omnes hoc nomīne celebres eodem cœlesti spiritu esse agitatās.

Si earundem miraculis quid hic pecculiare ascribendum esse quis contēdat: respōdeo, ijs sepe aliquid ad idolatriæ ethnicæ, uel alterius infidelitatis confirmationem fuisse mixtum. Extat exemplum in Plinio de Viris illustribus: Annibale, inquit, Italiam deuastante, ex responso librorum Sibyllinorum, mater Deūm ex Pessimonte accersita, quum aduerso Tyberi ueheretur, repente in alto stetit.

Si quis uitam & mores spectet, quū ad prophetiarum mysteria promulgāda selectos semper homines sibi delegerit Deus, inculpatorum morum magistros, uitæ innocentia, rerum peritia, spiritu, feruore & animi constantia illustres & prorsus admirabiles:

qualem de se ædat confesionem Sibylla in secundo lib. oraculorum, ubi impiorum pœnas, & bonorum præmia prædixit, hīc ex Latina translatione subiungam. Ita loquitur:

Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet?

Quæ demens omnes peccatis exuperarim,

Nescia coniugij, laudandæ nescia mentis:

Quinetiam, locuples cū uir meus esset, egenos

Aedibus exclusi, feci; nefanda scienter.

Tu me Seruator tortoribus eripe diris,

Quamlibet infamem confuscantiq; pudoris.

Si uaticiniorum multorū fidem cōtētiosius urgeas, prædictionibus indubitatis me nunquā derogasse dico: sed ob res nō sanas hinc inde à plerisque Sibyllis admixtas, recipere cūctas indiscriminatim, nequeo. Eam etenim esse mentiendi artem non ignoras, ut

si quis suis uanitatibus fidem cōciliare uelit, nō semper mentiatur, sed quādoq; uera interserat. Ita diabolus, etiā si pater sit mendacij, tamen pronunciauit uerū, quando Euæ dixit: Deus noster de fructu ligni uetiti, aperietur oculi

Miracula Sibyllarum.

Vita & mores Sibyllarum.

Genes. 3.

li uestri, eritisq; sicut dii, bonū & malum scientes. quando Sauli sub forma defuncti Samuelis euocati, præfagebat ipsius & filiorum mortem, & castra Israëlita traditum iri à Domino in manum Palæstinorum postero die: quando Christum testabatur filiū esse Dei: quando ex Psalmis proferebat: Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. quando ex Pythia puella, de Paulo & Barnaba clamitabat: Isti homines serui Dei excelsissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. item illud ipsius responsum: *I. E. S. V. M. noui*, & Paulum scio: uos aut qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est *I. E. S. V.* fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Non autem mirum est, eundem potuisse futuros prædicere euentus, qui prophetas nouerat, qui patriarchas audierat concionantes, qui ante lapsum æternitatis secreta quadantenus nouerat, qui aliquot milliū annorum experientiā habebat, qui promissiones à patribus intellexerat, qui Adami delictum uirginis partu expiari debere facile præsciebat. ex omnium promissionum prima in tertio capite Genes. facta, dein ex Esaiæ cap. 53, alijsq; locis quamplurimis.

De Sibyllarum uerò oraculis si meā adhuc demonstrationem mordicus recuses, Augustinū. Steuchum. episcopū. Kifamum, abstrusioris doctrinæ auctorem non obscurum, nec poenitendum, postremo adducam, qui post reliquū contra ueritas prædictiones argumentum, de Sibyllis hoc infert decretum: Balaham fuit filius Israël propheta eo modo, quo Mercurius. Trismegistus apud Ægyptios, & Sibyllæ apud alias nationes: qui tametsi uera pleraq; cecinerint, idololatræ tamē & dæmonū cultores fuere. Huc accedat quoque.

F. Sixti Senensis sententia in Bibliotheca sancta: Nominantur, inquit, præter alias celebres Sibyllas & multæ Sibyllæ, Sardica, Rhodia, Sicula, & aliæ plurimæ, quas Ambrosius in Cōment. primæ ad Corinth. autumat malo & improbo spiritu arreptas. Aristoteles uerò in 30. sectione Problematum, eandem atræ bilis æstu circa mētis sedem succenso exagitatas demonstrat. Cornelius Tacitus scribit, Augustum, quū suis temporibus multa uana sub nomine Sibyllarum ostenderentur, iussisse, conquisita Samo, Erythra, Illo, Africa, & per Italicas colonias carmina intra certum diem ad præfectum urbis adferri, & iudicium censuramq; quincim uirorum adhiberi, ne haberi prius tim liceret, quod iam à maioribus erat cautum. Hæc post quadringentos annos carmina Stilico, Honorij Cæsaris focer, cōcitaturus in generum sub huiusmodi occasione seditionem, prorsus curauit aboleri. Quod facinus Rutilius Claudius non tacuit, dicens: *Nec tantum Geticis grassatus proditor armis.*

Ante Sibyllæ fata cremauit opis.

Sed ne ultra clepsidram, hic receptui cano. Num ego iam princeps Scalich, mos errores & præstigias reddiderim illustriores, quàm tu meas, iudicium penes lectorem benenolum esto.

Equidē inspecto primū tuæ magnificentiæ scripto, nihil ad hoc respondere decreuerā, q. ueritatem in sui propositionem satis potētem, à meis stare partib. considerem: uerū ne quod fastuosus tituli tui apparatus, præiudiciū ueritati apud uulgus pāreret, atq; confidentiā tibi augeret silentij nostri modestia: quin ut & illi, apud quos anteditum tuū Epistemonem, triumphū in Vvierū exclamasse uidebaris, intelligerent, num tantū mysterij in mentis tuæ aditis foueas, quàm fronte polliceris, respondere fuit uisum cōsultius.

For-

Fortè & malam nihil dicendo apud te contradictionis studiosissimum inire potuisssem gratiam. Iam ex hac collatione magis innotescet alter alteri: unde & Vuerum nunc albo tuorum inscriptum iri spero.

ADVERSVS LEONIS

Suauis calumnias.

QUum bellū ante annos aliquot diabolo eiusq; clietelę in meis 10 libris de Præstigijs dæmonum palam denūciarim, nec temerè aut frustra hoc certamen tentarim cum mundi huius Monarcha, nescio quo meo fato sit factum, ut suscepta inde nō infeliciter propugnatione cum principe de la Scala, iam Leonem Gallum peregrinū odiosè mihi excitarit opposueritq; Rex ille super uniuersos filios superbię, noster aduersarius, qui ut leo 20 rugiens obambulat; quem deuoret inquirens. Enimuerd nullo à me irritatus modo, mordicis tamen in me irrui. At quis cum tali Leone congregi auderet, qui tanquam Teucer sub clypeo septemplici, se magnifica & terribili inscriptione ostentat? Eiusmodi certè monstrosa specie neuiquam terreo; nec acceptare cum Leone monomachię leges recuso, quippe qui cum 30 primo omnium uirulentissimo serpente luctari, aspides & basiliscos oppugnare; atq; leones draconesq; conculcare fuerim illasè conatus. Sed age mi Suauis, undenam in me rugiendi tantopere occasionem inuestigaueris, mihi prius fateri uelim; quàm in arenam progrediamur: ritne ea, quòd Theophrasti Paracelsi patrocinium suscepis, nec Vuiro Medico in sua functio 40 ne cum ipsius paradoxis omnino conuenire sentias? Quid igitur dentis Theonini aculeis quoq; mordicas præter reliquos; eruditum Paracelsi Germani discipulum, & Chymicę artis mirè peritum Gerardum Dorn, quem

natione Germanum in transferendis Paracelsi libris in linguam Latinam, tu Gallus & nostrę linguę prorsus ignarus, palam calūniarum spinis configere audes? Quod tamen minus uidebitur mirum, si id uerum est, quod tibi in fauces retorquet Gerardus ille, te nimirum & ipsum criminari Paracelsum, & mēdacij insimulare: hocque defendit in Apologia in lucem edita, & libris artificij Chymici adiuncta cum eiuscemodi inscriptione: Veneni quod (nescio quis) Leo Suauis: sub I. G. P. uelamine latens, in Theophrasticos euomere conatur, propriū in pectus eius per Gerardum Dorn apologetica retorsio. In hac professio errorum & uitiorum, quæ à uiro bono quàm alienissima esse decet, non accusaris leuiter. Ostendit, quum te discipulum Theophrasti, & eiusdem doctrinę interpretem; & huius supercilij præsumptione de ea compedium conscripisse iactites, te nihil minus quàm Paracelsi mētem intelligere; & auctoritate Gebri non intelligi. Ita falsitatis arguisse Theophrastum præceptorem: propterea & laudem ex aliorum cōtemptu uenari asserit; nec pro genuino Paracelsi discipulo te agnoscit: sed Chymicę artis imperitū nuncupat; laruatūque Philosophastrum & Pseudophrastam. Inter calcinationem & sublimationem, quæ professio admodum diuersę sunt, non distinguis. Caput mortuum Chymicū interpretaris alēbicum, quum massam significet: sæcum in fundo retortę uel cucurbitę post extractū liquoris rem relictarum. Tincturas Paracelsi falsò nuncupas confectioes, quæ res composita sunt; quum illę sint materię simplicissimę à crassioribus corporibus separata; ut faciliè penetrent; quemadmodum spiritus. Quid ueri tuis in sit scholijs, elucescet, si quæ

Paracelsus de extractione tincturæ auri scribit, legantur. Has autem literas I. G. P. mihi explicuit illustrissimus princeps Chabaneus Ioannes Vidamus Carnutensis, philosophiæ abstrusioris indagator solertissimus, & pietatis eximie uir, nomenq; reddidit, nimirum Ioannes Gordius Parrhisiensis.

Scribis adhæc, post aurum antimoniij tinctura usum fuisse creberrimè Paracelsum, ut ipse testatur, in morbis extremis & deploratis: usurpasse & Laudanum uel Ladanum, quod secretum suum singulare nuncupat: atque à te explicatur, quasi sit uelut gummi arboreum, sed è rore. Quanquam hoc ex Medicorum libris transcriptum huc trāstuleris, Paracelsus tamē eiusdemque affectu nihil minus per Ladanū, quàm Medicis uulgò cognitum, significat: sed eximium aliud compositum, cuius & mihi præparatio non est incognita.

*Ladanum
Paracelsi.*

In Scholijs in cap. 4. de Epilepsia, legitur: Præterea occiput inunctum balsamo Elenijs (lego, de Elenijs, scribis) in uehementissimo paroxysmo: Heleniū herba est nota, subiungis. Sed Helenium uel enulam non hic intellexisse Paracelsum iudico, herum potius liquorem ex recēter enascente animalis alces, Germanis elent dicti, cornu extractum, quem & penes me habeo ex Prussia allatum, hicq; singulariter laudatum: uel alium ex eiusdem ungula in hoc affectu mirè commēdata, præparatum, ob nominis affinitatem opinari malo: at nihil in illis nominū tenebris affirmare uelim: quanquam etiam non ignorem, quendam Paracelsi discipulum Phedronem suo cuiusdam libello inscripsisse titulum, Eleenus siue perfecta epilepsiæ curatio. Hæc certè in Leonis gratiam obiter intersero præter institutum, dum in folijs ipsius Compendij Theophrasticæ

doctrinæ & scholiorum, uertendis ea fuerunt obuia. Siquidem extra limites nostro certamini, ubi me adorsus es, præscriptos digredi nolo: quanquā ibi rei bene gerendæ campus offeratur: at infructuosæ pugnæ insolētiā auersatur nostra ætas. Verum ex ungue Leonem ut quis cognoscat, ostendere adnitar. Quæ hætenus dixi, eò referenda, ut uideatur saltē, unde tam impudens in me dentes stringendi libido incesse, quum ne à grauissimo quidem medico & subtilissimo philosopho, ut ipse nuncupat, suo ipsius præceptore, quem nec intellexit, nec à doctissimis eiusdem sectatoribus, ut interim alios summos & celeberrimos præteream uiros, abstinerit: sed in quemuis non ita obuium, at studio quæsitum undiquaq; insilierit. Hæc autē insignis Leonis insolenter furentis proteruia magis elucescet, ubi incoditum in me rugitum promulgauero.

Mihi inconstantia crimen impingis, quoddam Agrippam aliquando laudem, aliquando non. Hic sane te ipsum constituo iudicem, quippe qui in tuo libello lucubrationes nostras laude aliqua dignas agnoscis, interim & tuas in easdem criminationes non prætermittis: Hippocratem, Galenum & Auicēnam alias honore prosequeris, & quidem non immeritò, rursus alio loco cauillarum morsib. impetis. Age uerò, tunc cuncta Agrippæ scripta erroris nebulis carere affirmas? Vix negare audes: quanquam illius testimonium locis multis sit obuium in adytis tuorum mysteriorum penetradis, & magnalibus peruestigandis, ex occultæ Philosophiæ libris. At de hoc suo magis additioris scripto, cuius tu fidem tantopere prædicas & amplecteris, quid ille ipse sentiat, ex præfatione in eosdem libros ad Lectorem accipio: Quod si quæ repereritis, ait, quæ

quæ uobis non placeant, mittite illa, nec utimini: nam & ego uobis illa nō probo, sed narro. Fateor præterea, magiā ipsam multa superuacanea, & ad ostentationem curiosa docere prodigia: simul hæc ut uana relinquit. Item multa insuper Platoniorum cæterorumq; gentilium philosophorum placita secuti sumus, ubi instituto nostro scribendi suggerebant argumentum: ideo si alicubi erratum sit, siue quid liberius dictum, ignoscite adolescenti nostræ, qui minor quàm adolescens hoc Opus cōposui, ut possim me excusare, & dicere: Dum eram paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebā ut paruulus: factus autē uir, euacuauī ea quæ erant paruuli: & in libro nostro de Vanitate ac incertitudine sciētiarū hunc librum magna ex parte retractaui. Et in fine: Quapropter iterū nunc quæso te candide lector, ne de præsentī tempore editionis ista libes: sed ueniam des curiosæ iuuentuti, si quid fortē secus quàm placeat, in istis deprehendes. Hactenus Agrippa.

Palinodiæ autem uerba ex dicto libro de Vanitate scientiarum leges in priori mea Apologia aduersus Paulū Scalichium. Qua nunc audacia à me probabitur, quod ab ipso retractatum est auctore? Iniuriarum actionē in me iure instituēdā mererer, si secus, quàm auctor ipse uult, testarer. Atqui tātum abest, ut ad ullius cauillationis Agrippæ occasionem hæc ex eodem repetam, quod etiam ad ipsius laudes, quas extra controuersiam meretur maximas, hoc subiungēdum ratus fuerim, quippe qui curiosæ iuuentutis haud leue exercitium, nec ingenij uulgaris egregium specimen ostenderit: & ipse Tritemij, ut ais, discipulus, cōsciū de suis studijs in ætate maturiori, ubi iudicium accreuit, liberē fateatur quod res est, & quantum eiusmodi narra-

tionibus & mysterijs sit tribuendum fidei, ingenuē explicet, & cādīdē præmoneat. Et certē nota est non obscura philosophi haud præfracti in propugnanda opinione semel euulgata, uelut irreuocabili decreto, sed integerri mi, ac uiri sanē pij & uerē Christiani. Nec deest exemplum tum apud alios, tum ipsum Augustinū, qui sibi in suis amplissimis scriptis credi non uult, si quæ doctrinæ Apostolicę minus consentanea deprehendantur, & quem propterea etiam Retractionum libros conscripsisse non puduit. Verūm qua fronte tu fallaciter, me in Agrippa magiam probare, & assentationis meæ ratione dixisse, quartū de occulta philosophia librum falsū eiusdem manibus inscriptum esse, effari audest? Vbinam hoc probaui, ubinam assentatus sum? Nōne te tui, mendacisq; linguæ pudet? Non autē hic est, quod me magnopere torqueā, ut à tuis uindicer unguibus, quum & hunc nostrū præceptorem crassē nimis præter Gallo- rum morem falsitatis arguas, ijs uerbis: Vnaquæque pars auri aurum est, quamuis spiritum quendam eius extensiuū extraxisse de massa, falsū Cornelius Agrippā gloriatur. Adhæc quarum illum de Occulta philosophia librum Cornelij Agrippæ, furtim arreptum esse ex nouissimo Razielis asseris in scholijs lib. 4. de Vita lōga Theophrasti Paracelsi. Quem hic animo parum ingenuo falsi redarguis, eiusdem testimonijs passim tuū exornas Compendium, quinimō & hoc elogio eum dignaris, suppresso tamen Agrippæ nomine (ne cuiusdam prærogatiuæ merito illi id, quod Tritemio malis, tribuere uidereris) ut in tam arduæ tuæ doctrinæ assertionem, Magi nuncupatione eundem cites ijs uerbis in Scholijs in Paracelsi. cap. 4: Quidam magus hæc: In nobis ipsis est omnium mirabilium

bilium effectuum operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec sydera coeli:

• Spiritus in nobis qui uiget, ista facit.

Is est qui protestatus est se libros edere magicos, clauē tamen operis solis amicis reseruata. Hæc Agrippæ sunt uerba in epistola ad Aurelium ab Aquapendente Augustinianum, adiuncta calci librorum de Occulta philosophia. In sequenti epistola ad eundem dicit, Clauē esse intellectum, &c. Antea me inconstantie infimulare, quod Agrippæ placitis haud semper consenserim, non erubuisti: quæ autem hæc tua insignis impudentia, quod tuæ temeritatis priuilegium, quum à teipso hoc factum sine ullius modestiæ aut reuerentiæ momēto, ostēderim? quid de teipso præsumis? qualem te habebunt uiri boni? An' ne qui semel ueracundia limites excessit, eum grauius oportet esse in omnes impudentem? Iam te meminisse oportuit, mēdacem sui memorem esse debere, quod tu petulanter & falsò mihi obijcis. Verum quicquid id est, non alio interpretari possum, quàm quodd ex insolētia iuuenilis audaciæ te proteruum auguror, maximè etiam ex tuæ orationis spurcitie in fine tuorum scholiorum in Paracelsum, ubi magnetis carnei, nō ferrei, ad facilitandum partum coxendici alligandi prædicas usum: quāquam tuam ætatem ignorem, quæ tamen ubi maturitatis dignitatem fuerit consequuta, haud dubiè modestius deliberatiusque (ut sperare uolo) de uiris bonis iudicabit, nec eam calami freno libertatē permittet. At nullius magis testimonium in me urges, quàm Agrippæ, in Tritemij defensione, in quem me tanto furore debaccharum esse, & eiusdem memoriam esse execrabilem, mihi iniquè offundis: eaque præter ueritatē à te scripta esse, repulsa maledicentiæ tuæ uirulentia in tuas

Leoninas fauces, ostendam meis uerbis ex lib. 2. cap. 6. quum ferè nullam aliàs Tritemij mentionē fecerim: Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatia Spanheimensis in hæc uerba meminuit Carolus Bouillus, &c. Et post recitata Bouilli uerba, subiūxi: Quem tamen mendacij & impietatis accusat Tritemius, se purgans in præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Si hic solū addidero, Secus res ipsa docebit legentem eisdem accuratè: num hoc est furere, debacchari, & memoriam alterius execrari? Vnde hic nobis momus, unde hic petulcus interpres? Num quid sit, quod in quæstionē non immeritò uocari debeat ex Steganographia, prudenti lectori, ipsius Suauij uerba proponam ex scholijs in cap. 10. de Vulneribus lib. 2. Paracelsi: Ratio est, inquit, certissima, quæ nihil significant uoces, nullius esse momenti aut pōderis: sed barbara quidem uerba fatebor non esse nobis immutanda. Ideo Tritemius iubet in Steganographia, post iusiurandum à discipulo exactum, magistrum illi coniurationum formulas explicare, quæ uidentur uerbis omnino barbaris, uel potius nihil omnino significantibus esse conceptæ. Atque me Agrippæ testimonium de Tritemio audire tuis, ex præfatione & epistola dedicatoria, quodd nimirum suos de occulta philosophia libros, quos se magna ex parte retractasse ipse scribit, ut paulo antè monstraui, examini subiecerit Tritemij, uiri harum rerum plenissimam peritiā tenentis, ut eosdem castigaret, censeret, & iudicaret, &c. Huic Agrippæ instituto & opinioni de Tritemio conceptæ, à me non est contraitum: & ut alij, & tu quoque illi amplius, quemadmodum facis, ascribere satagatis, per me quidem licet, nec ea de re præter meum scopum, anxius

*In epistola
præfixa libris
de occultis
philosophia
Agrippæ.*

xius ero. Verum quum tanti facis Agrippæ sententiam de Tritemio, quæ pluris æstimas, uicissim auribus percipe huius iudicium de Agrippa, & eiusdem libris absq; ulla exceptione, in suo responso: Ipsum uidelicet à diuinitate ingenio donatum esse & amplo & sublimi, asserit: & lumen ueræ sapientiae, quo maximè & diuinitus illustratur, etiam ut ignorantibus demonstraret, hortatur: secreta pulchrè & uerè ab ipso in lucem prolata esse ait: & opus hoc, quod nemo doctissimorum etiam uirorum satis laudare sufficeret, se probare, &c. Longior esse nolo in recitandis Tritemij uerbis. Hic non est quod tergiverferis: at fatearis necesse est, uniuersum illud opus de occultis philosophia à Tritemio esse approbatum, cuius palinodiam ab ipso auctore in prouectiori ætate promulgatâ, candidè suprà commonstrauim, in quo & à me quædam sunt ab orthodoxæ nostræ fidei sanctionibus aliena, in præcedentibus scriptis ostensa: & te nescio quid falsi eidè impingere, paulo antè indicauim. At Agrippæ testimonium in epistola nuncupatoria de Tritemio tibi dono ea conditione, ut præcedentem in eiusdem epistolæ cõtextu sententiam Agrippæ non reijcias, cui nec ipse Tritemius cõtradixit, sed eodem decreto, quo totum opus suo confirmauit suffragio, & scriptus eidè de hoc labore epistolæ tenor est sanctus, cuius hæc sunt uerba: Mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminem hætenus extitisse, qui tam sublimem sacramq; disciplinam ab impietatis crimine uindicasset, aut illam nobis purè sincereq; tradidisset: siquidem quos ex recentioribus ego uidi, Rogeriũ Bachonen, Robertum Anglicum, Petrum Aponum, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villa noua, Anselmum Parmensem, Picatri-

cem Hispanum, Cicchum Asculum Florentinum, & plerosque alios, sed obscuro nominis scriptores, cum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixa, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Tu uerò in tua præfatione in scholia, scribis, ex nouissimis philosophis sapietiam occultam olfecisse Alchindum Arabem, Rogerium Bachonen Anglum, & Guilielmum Parisiensem, eosq; tantum filijs doctrinæ scripsisse. De Bachone Rogerio tradit & Picus Mirandulanus insignis Philosophus in oratione quadam, ubi de magia edisserit, ueram magiam ipsum olfecisse saltem. Dum autem omnibus longioris æuitam philosophis, quàm etiam incomparabilis scientiæ archiatris præferre studes Theophrastum Paracelsum, & immenso laudum cumulo in abstrusioris Philosophiæ mysterijs, & arcanarum medicinarum magnalibus ornare, circa tui Compendij initium, ex Rogerio Bachone Anglo hunc Paracelsum quamplurima haussisse uideri asseris, & cum eodem in omnibus reconditarum rerum opinionibus maximè conuenire. Conferantur tamen culi ex epistola à Tritemio probata, ex insigni Philosopho Pico, & tuus: inde sententia pronuncietur, qualis sit philosophus, quem Paracelsus habuit præceptorem, & cum quo illi in cunctis sepultarum rerum opinionibus conuenit. Iam te denuò tui esse memorem optarim, nec pudore suffusum elabi. Me Paracelsi librum quendam damnasse obijcis, nec hoc agnosco (quanquam etiam si fecissem, non magni referret:) sed me insignem impotentis animi maledicentiam contra ueteres medicos in eo reprehendisse fateor, cuius necdum me poenitet. Verum contra eundem peculiare aggred-

Thoma Era-
sti doctissi-
ma in Para-
celsum scri-
pta.

di certamen, non est nostri instituti, essetque hoc actum agere. Tibi autem Leo Suavi, quum ad monomachiae conflictum in Paracelsi protectionem nimis pruriant unguiculi, cum doctissimo exercitissimoque in hoc beligerandi genere Thoma Erasto philosopho, & antiquae medicinae patrono multis nominibus laudatissimo congregere, si quid verae philosophiae, quid artis medicae, quid animi aut uirum in te resideat. Ille apertio Marte ex professo Paracelsum aggreditur quatuor partibus disputationum de noua eiusdem medicina iam euulgatis: in quarum prima, quae de remedijs superstitionis & curationibus magicis ille prodidit, exaet ad bilancem examinantur: deinde quae & qualis philosophia eius fuerit, eruditè consideratur. Posthac medica examinantur, primum generatim: mox etiam speciatim aliquot morborum causae, origines, conditiones, curationesque expenduntur: & ut apertius intelligas, epilepsiae, elephantiasis seu leprae, hydropis, podagrae & colici doloris uera curandi ratio demonstratur, & Paracelsica solidissime confutatur. Hanc stationem ualidorum praesidiorum robore tutatur strenuè aduersus tuum medicinae Monarcham Erastus: cum hoc expeire tuas furibundas fauces, tentato dentium tuorum uires, probato pestilentem unguium aciem. Mihi hoc incumbit, ut cum mundi monarcha Satana nuncupato, praellium designatum perficere contendam. Ita uterque nostrum habet, quod uigilanter agat.

Sed ad characteristica progrediamur, quae solum inconditarum calumniarum rugitu, uocis Stentoreae strepitu, uerborum inutilium fulmine, accitorum hinc inde quorundam patrocinio, sine ullius rationis admi-

niculo per fas & nefas mordicus defendere adniteris: mirè hic quandoque exclamas, fremis horridè, criminari iracundè, frendes toruè, mordicas uiolenter, at illasè, truculenter lacerare tentas, licet frustra: interim tamen phaleratis dictis & uerborum lenocinijs non parum tibi places, & orationis copia impensè, ne dicam stultè, gloriaris. Veritatis patrocinium decet esse simplex, dilucidum & modestum. Quorsum tam dira animi impotentia, tam inanis arrogantia, & tantus aliorum contemptus? quorsum odiosae comparationes & calumniarum aceruus? Equidem mirarer magis tuum concertandi cauillandique studium, nisi ad hoc te natum uel sola mihi nominis tui cum antiphrastica cognominatione impositio declararet.

Cæterum quae characteristica à te appellata ad doctrinae Paracelsicae magnalia (qua uoce sibi mirè uestri homines placent) illustranda usurpas, & quos in ijs protegendis authores simul aduocas, ex cap. 8. & 18. nostri libri quinti descripsisti, ita ut non praeterieris haec pax max Deus adimam: quinimò ex eodem in tuorum mysteriorum penetralibus simul addideris, uocibus eisdem exaratum poemà à nobili contra canis rabidi morsus deuorandum dari. At corruptas haud dubiè esse uoces, nemo in quaestionem uocabit, ubi rationis trutinam ad mouero. Nobilis ille linguae Latinae imperitus, in schedula fortè conscripta reperit contra talem uirulentum morsum haec uerba, immixtis, ut fieri solet in curationibus eiusmodi superstitionis, passim crucibus: Hoc t po t mo t Deus adiunet t. Inde tam ferè lectionis, quàm linguae ignarus, literam x esse ob affinitatem ratus cruces, confidenter uitiatas uoces, eo artit.

artificio mysticas iam redditas, pome
 impressit: quæ ex Suauij scriptis iam
 plus existimationis sortiatur, mobili-
 tate uigebunt, & uires acquirunt eun-
 do. Inde restat, ait Suauius, quod Vio-
 rus in Paracelsi contumeliam scripsit,
 domum à lemuribus turbatam illius
 ætclas liberare suspensis in quatuor
 angulis, membranæ uirginis uerba
 sacra continentibus. Deinde addit 10
 in medicorum ludibrium: Si eodem
 modo suæ artis statuunt principia,
 quo hanc committi sunt curationem,
 non est quod ueterem medicinam
 ouersum iri metuamus. Quæ hic, be-
 neuole Lector, in nostræ artis medi-
 cæ laudem & honorem uerè scripsi
 contra Paracelsi eiusque satellitij ca-
 lumnias, ubi tam ineptus dæmonis
 fugandi modus ab illis præscribitur, 20
 impudentissimus hic Paracelsi inter-
 pres ludibrium esse contendit. Quo
 autem rationis firmamento illorum
 hic deliria reiecerim, ex cap. 14. libri
 quinti intelliges: breuitati siquidem
 studeo. Num quoque contumeliæ in
 Paracelsum reus censei debeam, li-
 cet nec id magnoperè curem, quod
 eiusdem discipulos uerbis rei propo-
 sitæ inidoneis omnino, domum à le-
 muribus inquietam uendicare scri-
 pserim (nisi contumeliam mox Leo
 pronunciet, à Paracelsi eiusdemque
 factionis placitis dissentire, manum-
 que ueritati porrigere) alij iudicent.
 Rationibus & patrum suffragiis in i-
 psius ueritatis patrocinium, talem abi-
 gendi dæmonis modum esse super-
 uacaneum, demonstraui, ac ea in sen-
 tentia impotus perũsto, donec me re-
 citius instructum cedere deceat opor-
 teatque. Quod in suæ superstitionis
 assertionem subiungat, à Chaldæis di-
 ci, plus posse characteres & figuras,
 quàm materialem quamcunque qua-
 litatem: id quidem Chaldæis liceat,

uerum occlamabunt omnes. Phyci
 uerè philosophantes, & Christianæ fi-
 dei mysterijs imbuti, quinimò ipsa ue-
 ritas, & ordo naturæ diuinitus à re-
 rum primordijs institutus. At hæc tua
 præsidiorum effugia eo machinarum
 robore oppugnaui demolitusq; sum, *Lib. 5. cap. 7.*
 ut deditiois iugum facillè etiam cum *8. 9. 10. 11. 12.*
 gratiarum actione sis unà cum tuo co-
 mitatu admissurus: licet nonnihil ob-
 strepueris hætenus, quasi negare au-
 derè nouissimos, ut ais, philosophos
 illos: quos tamè expressis nominibus
 deliramenta quædã nulla ratione fir-
 mata, & superstitiones probis omni-
 bus indignas magis loco obtulisse, ex
 Agrippæ assertionem ad Tritemium, lu-
 culenter supra ostendi. Ad hos ut præ-
 cipuas adytum tuorum columnas de-
 nudè hic confugis, horum antistitum
 opem imploras, eos interim execra-
 tus diris uerbis, qui iisdem non consen-
 tiunt, me miserum exclamans, quod
 contra talium opiniones characteristi-
 ca negem. imò negaui, & adhuc per-
 nego, donec rationum solidioribus mu-
 nimentis, uel sacrosanctæ Scripturæ
 testimonijs aliter conuincar, alioquin
 in suscepta hac opinione perseveratu-
 rus. Rationis priuilegium, dignitatem
 & prærogatiuam in rebus Phycis, cu-
 iuscunque auctoris existimationi, at-
 que uniuersæ antiquitatis maiestati
 me præferre, inficiari nolo. Ab illa me
 transuersum minimè trahet insolens
 fremitus, aut uesana calumnia, qua-
 rum tu zelo ductus me Augustinum
 etiam criminari occlamas. Vbi uerò se
 ex creberrima fama scribere, nec quic-
 40 quã temerè diffinire uelle de dæmo-
 nibus assidue eum mulieribus immu-
 ditatem tentantibus dicit: hic si à me
 subiunctum fuerit, quæ rumore accepe-
 rat, narrasse ipsum, & nihil certi statu-
 re uoluisse, est ne hoc criminari Augu-
 stinū? quem singulari elogio, uti mere-
 tur,

tur, celebrati lib. 2. cap. 10. ubi argutissimum sanctioris Theologiæ censor illum nuncupo: quanquam nec ipse sibi, ubi cum sacre Scripturæ manifestæ ueritate non conuenit, credi uult. nec cerè in naturalium rerum contro- uersia, illi extra rationis limites est ac- cedendum applaudendumue: quin- imò & ipse, ut antè dixi, Retractatio- num libros confecit. Galeni item, què 10 magni facio, ut si quis alius, testimoni- um contra me urgeri ab eo qui leuius quàm par est, de eodem sentit, admi- rarer profectò, nisi quo spiritu ducaris, persentiscerem: sed nec ad illius au- thoritati, quàm sententiæ rationibus munire standum sentio. Amicus enim & Plato, & Socrates, sed tamen amici- or mihi ueritas. Non itaq; nares ringe- re Suauium tantopere decuit, si à Para- 20 cello atq; alijs, tam iustis motus cau- sis, quandoq; digredior.

Historias præterea uetustatis præ- iudicio & auctoritate confirmatas nò in omnibus semper à me commenda- ri agnosco: quemadmodum si quæ in ijs deprehenduntur, quæ uel sacratis- simæ fidei nostræ sunt aduersa, uel i- psa rerum natura minimè patitur: cu- iusmodi est, quod à plerisq; narratur, 30 dæmonem uerè cum sceminis coire, atq; ex tali congressu prolem gigni: quod argumentum tam neruose à me confutatum est lib. 3. cap. 27. 28. 29. & 30. tum & lib. 6. cap. 22. ut repetitione fore superuacaneam arbitrer. Si He- ctori Boethio, qui in historia Scotica antiquitatis laudem non meretur, in- talibus & similibus commentis, uel ex aliorum relatu, uel ex schedulis 40 fortè alicubi conscriptis, fidem dari uoles, nescio cui nam uanissimæ nar- rationi tuæ iam iurè derogabis. Si quo- que euidentioribus tuæ philosophiæ rationibus sapientiam: felicitatemq; consequi aliquem ex pulmenti esu,

cui sanies ex serpentum ore defluens fuerit mixta, quemadmodum narrat Saxo Grammaticus, comonstraue- ris, quum à me sit negatum, in uestra transgredi castra non me pudebit. Hu- iusmodi siquidem absurditatum mon- stris apud historicos inuentis, quibus & bellum indixi, patrocinari stude- sed eam senserunt cladem lib. 3. cap. 15. ut non recalcitratura posthac existi- mem. Delectu certè opus est in tanta historicorum uarietate, si operam & bonas perdere horas nolis. Enim uerò sunt qui nihil aliud agunt quàm lau- dunt, & aures animosque otiosos de- mulcent adductis tantum ad hoc nar- ratiunculis: quales sunt Heliodorus & Philostratus, & his uetustiores, ni- hilo tamen grauiores, Herodotus & Ctesias, ob nimiam mendaciorum li- centiam oblitterati dudum, in quibus- 20 tix quicquam præter sacundiam lau- des. Si adhuc illiusmodi narrationum fidem urgeas, patrocinari non erube- sces etiam quæ mendacissima proximo anno comperi, typis nihilominus Coloniz excusa anno 1572. & scripta à Iusto Blancvvalt Theologiæ Licen- tiato, nimirum statim ab horrenda clade in nuptijs Lutetianis anno 1572. Augusti die 24. perpetrata, in Innocen- tium cœmiterio Eutetiæ paliorum uel spinosam arbusculam, annos aliquot exuccam aridamque denuò effloruisse, foliaque simul & flores profudisse, quemadmodum & siccam arborem, cui Christum per mare gestans inni- tebatur diuus Christophorus, incun- ctanter dactylos produxisse. Subiun- git tandem is historicus Theologus, ut fidem suis historijs conciliaret, cir- ca Embricam ciuitatem Cliuentem in Observantium monasterio haud ita pridem imaginem D. Anthonij à pel- lione ijs uerbis conculcatam: Si quid in te est uisum Anthoni, ostende: & 21

extingit ignem à celo delapsus eo-
usque ipsius inflammasse tibiam, ut
intra triduum perierit. nec ad sepul-
ram, nisi extra oppidum, fuerit admis-
sus. Quum autem proximè in nostra
vicinia sit hæc urbs sita, in qua etiam
quàm frequentissimè uerser, figmen-
tum esse certo certius noui, quod ta-
men ueritatis fidem apud posteros su-
perstitionis amantiores sortietur. Cæ-
terum quod me nouas approbare hi-
storias, quæ meæ suffragantur senten-
tiæ, eo ueritatis pretextu, quo reliqua,
exprobras: quanquam à me hoc facile
possit dilui, nimirum, quod pleræque
à me non ita in cunctis approbentur,
quàm aliquando ea adducatur ratio-
ne ob argumenti affinitatem, ut etiam
alios meæ esse sententiæ innotescat:
tamen te quoque iam tertio hic tui
meminisse deceret, & intelligere, in
te ipsum meritis hanc cudi fabam, qui
aliò iniquè torques, cuius tereum
se fatearis oportet, uelis nolis. In scho-
lijs siquidem libri 4. de Vita longa scri-
bis: Si qui prauitatis suspecti scripto-
res quandoque nominentur (citentur
dicere uolebas) ab alijs bona captari
uelim, mala repudiari, ut Virgilius au-
rum è stercore legisse perhibetur. Cur
mihi minus quàm tibi huius licentiæ
priuilegio frui concedetur? Hinc &
Olaum me probare, quem saltem no-
minaui, calumnijs & uerborum inani-
tate commentum te esse, mihi testi-
monium perhibebit mea de eo senten-
tia, lib. 2. cap. 7. Recitatis etenim prius
ipsius uerbis, mox subdo: Multa alia
eiusmodi malèficorum opera enar-
rat Olaus impudenter satis in eius-
dem libri capitibus diuersis, quæ pro-
fèctò non semper fidem merentur.
Proinde in ijs recensendis breuior es-
se uolui.

Quod insuper pterasque Sibyllas
spiritu celesti affatas fuisse negaue-

rim, mirum quàm indignanter exca-
dueris; ut etiam ingenij ruditatem hic
mihi obijcere libnerit. Verum si tu
meam de Sibyllis sententiam, aduer-
sus te simul in præcedenti Apologia
explicatam, tui ingenij subtilitate con-
futa ueris, tuæ futilitati (subtilitati di-
xisse uolebam) libenter, & magister no-
ster subtilis, cedam.

10 Aduersus item magiam naturalem
clausis me ferri oculis, tantum abest
ut agnoscam (quanquam & hoc men-
daciter, ut solès, impingis) quò etiam
eandem debito suo celebrarim enco-
mio. Testimonio erunt mea hæc uer-
ba ex lib. 2. cap. 3. Penitissima illa natu-
ralium rerum abstrusarum speculatio
& cognitio, uera nimirum philosophia
sanctiorq; magia, à sapientibus solen-
ni plausu excipienda colendaq; à me
hic non eleuatur, cui etiam nulla ex
parte derogatum uolo, &c.

A Physicis ligaturis tantum abest
ut abhorream, uti tu male uolè clami-
tas, qui etiam tuas ex libri mei 4. cap.
6. transcripseris, ut eas etià ualde pro-
bem capite sequenti. Interim tamen
me à periaprorum nulla ratione nixo-
rum uanitate alienum tantisper fate-
bor, donec aliter saniori doctrina eru-
diar. Enimuerò ea etiam detestatur
execraturque, licet & sacris insignita
sint uerbis, os illud sincerioris nostræ
fidei aureum: Dic, inquit, sacerdos
insipiens, nonne quotidie Euangeli-
um in Ecclesia legitur, & auditur ab o-
mnibus? cui ergo in auribus posita E-
uangelia nihil prosunt, quomodo
possunt circa collum suspensa serua-
re? &c. De his copiosius libro 5. ca-
pite 8. & 9.

A Tralliano, Aëtio, Gordonio, me-
dicis à me citatis dissentire me in pe-
riaptis, quum tam indignanter & acer-
bè feras, quare tu ijsdem in alijs cura-
tionibus legitimis, ubi à me illis tribui

Chrysost. ho-
mil. 43. in ea.
Matth. 23.

tur non parum, fidem cum Paracelso denegas? Meam potius in ferenda sententia æquitatem commendare debebas, qui in solius ueritatis fidem iuramentum, rationiq; dederim manum.

Vegetij suffitum ad fascinum tollendum, demones fugandos, & grandinam inhibendum, te in meam contumeliã quoq; repetere, non aliud interpretari queo, quàm à te alicubi causam singulari affectu contradicendi. Vuiro inquiri, uel potius emendicari. Huius siquidem controuersia, num scilicet ex materia naturali talis suffimenti conscripta lib. nostro 5. cap. 41. ualeant illustrari animalia, fascinum abigi, arceri maligni spiritus, grandines auerti, cuiuscunq; sapientis & pij æquo arbitratui committere neutiquam grauior: quinimò ut extrema mox experiar, ad ipsam prouoco experientiam, certissimum nostræ dissensionis iudicem.

Quod præterea demones habere corpus seminis capax, & eudæmonas nephelim, id est, filios Dei cum filiabus hominum copulatos, peperisse gigantes, intelligas, aliorum auctoritate secutus, sine ullius demonstrationis adminiculo, blasphemiam est maxima: quod etsi impio ausu contra me, in celestium angelorum contemptum descendere non erubescis, nihilominus tam esse uanum quàm quod uanissimum, ingenuè & liberè contra cuiuscunq; locus affirmantis patrocinium affirmo: aliter persuadeat suæ clientelæ ipse Beelzebub, atq; suum dementer satellitium utitur uolet. In seminis siquidem humani genimine, & ad sobolis propagationem requiruntur cum primis materia & organa conuersionis: nimirum alimentum, unde caloris naturalis actione sanguis generatur in corpore & spiritus: inde penis & testiculi ex carne, penis, arterijs, neruis, sanguine & spiritu compositi, & si quæ a-

lia huic productioni necessaria, requiruntur. Vbi iam tu Suauissimis omnibus constare demones comprobaueris, quod etiam si terræ cælum misceas, omnino nequis, clamites, fremas, frendas, rugias, mordices quomodocunq; libuerit me faciliè in tuæ philosophiæ carceres traduci sinam. At ualidiora erunt peruestiganda præsidia, quàm ex ieiuno Georgij Pistorij scripto de materijs sublunaribus mendicare obtundis, ubi hic scilicet pronunciat suæ exstimationis prærogatiuam, Lamias à demonibus iniri & parere. Euge, ipse dixit & facta sunt, ipse creauit & creata sunt. An ne Pythagoricorum illud *ut ipse* Pistorio tribuis? Pistorij nomen unde tati à te sit, qui ne Cardani quidem philosophi haud uulgaris, uti & quorundam aliorum nō obscurorum uiroꝝ mentionem à me tuleris? At tua maledicendi, criminandi & calumniandi libertate fruire, quamdiu uoles, quum tibi connatum esse uideatur: à me posthac fortassis non impedieris. quid à meis sis expectaturus manibus, me in cœlestis contubernij communionem ex Dei gratia per sanguinis Christi asperersionem sublato, ex perieris, nisi ad mentem redeas, & alios dentibus tuis uirulentis impetere desinas.

Conuersionem adhuc Arcadum in lupos transmissio. Stagno ex Plinio, ueram transmutationem fuisse, Pomponatium dicere, uti & Paracelsum lib. 1. tu quoque adducere audes: sed rationum euidentissimarum opera secus demonstrari libro 4. cap. 22. attestatur mihi & Augustinus li. 18. cap. 18. de Ciuitate Dei. Bonas hic horas diluendis calumnijs & falsis opinionibus longius impendere, lectoremq; beneuolū inutiles minusq; plausibili argumento suspendere diutius nō libet, quum ijs passim in meis libris ita sit obuiā itū, at cui-

ut cuius æquo cenfori satisfactū esse sperem. Per me licet ut uestrorum magnalium merces ad satietatem prædices, periaptorum monilibus gloriæris, characterum fastu turgeas, symbolorū magnificentiam ostentes, ænigmatū nodos explices, mysteria, si quæ noueris, in aurē insufurres: sis sagacior Oedipō, nasutior Momo, seuerior Aristarcho: fremas, frendas, rugias, mordices: sed te nemini unquam, uel saltē paucis, ex abditissimo illo arcanorum puteo quicquam attulisse opis (num læseris, secretius tua tibi mens dicabit) deierare ausim: quū ueteri & methodica curandi ratione per numinis fauorem me quamplurimis profuisse, quibus tuæ factionis homines malam certē nauarunt operam, testimonium mihi perhibebunt spectatæ fidei homines tam nobiles, quàm alij in his prouincijs, ubi stipendio publico medicinam hæcenus feci. Tantundem & amplius effecisse in artis nostrę operibus, eiusdē methodi adminiculo, insignis doctrinę atq; usus uirum clarissimum D. Ioannem Capellam archiatrum regium, cuius beneficio te quibusdā gloriolæ insignibus ornari in epistola nūcupatoria ambijsti, dubitare nolo.

*CENSURA QVORVNDAM
doctorum piorumq; uirorum de hoc Ope
re, explicata literis ad D. Ioannem Vuie
rum datis: quarum hac prima Theologi
quiusdam eximij est, & abbatis doctrina,
uirtute atq; existimatione
clarissimi.*

Salue uir, ut eruditissime, ita multis nominibus mihi commendatissime.

Miraberis, sat scio, quid mihi in mentem ueniat, quod cum te ne de facie quidem nouerim, aliquid ausus sim ad te litterarum dare. Verū non te la

teat uelim, me huc uel inuitum, ac manibus pedibusq; reluctantem esse adductum, ingenij tui pulcherrimis monumentis: quæ profectō eiusmodi sunt, ut uel saxa muta, nedum bruta animalia, in amorem pariter ac admirationē tui raperēt. Nam liber ille tuus de Dæmonum præstigijs, Deus bone, quantum habet solidæ doctrinę, acris ingenij, ac iudicij consummati? Quis putaret tam longē lateq; patēre uestrā Phisicam? Nunquā mihi magis arrisit de uobis, quàm in præsentia, grauissimū Homeri testimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior unus.

Certē librum illum nescio quo cum fructu, summa cum animi uoluptate, non tam legi, quàm penitus deuorauī. Quem equidem uideo talem esse, ut haud dubiè nomen tuum immortalī cum gloria ad posteros transmittat. O' felicem Cluiā, quæ tantos habet litterarum heroas: feliciorē, quę, uolūtū eam decet, eos amplius stipendijs alit, meritisq; auget fortunis: felicissimā, cui præest Princeps non modō doctus, pius, ingeniosus: sed etiā doctrinę, ueræ pietati, nobilibusq; ac foeliciter natis ingenijs mirē, & utroque (quod aiunt) pollice fauens. Nam quanquam hic Princeps ob præstantes cum corporis tū animi dotes, ubique terrarum optimē audit: tamen inter cæteras clarissimas eius uirtutes, clariorem existimo nullā, quàm quod ut ipso doctus est, ita ad euehēdos, quos singularis aliqua eruditio commendat, fictus, natus & educatus uideatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo mehercule, & ex animo gaudeo, te diuine uir primum hęc glaciem perfregisse, & miseras aniculas ab atroci quadam tyrānide vindicasse. Cardanus quidem nonnihil uelitus fuerat in sycophantas illos: tu au-

tem apertis uellis eos ipsos inuasisti:

Macte o ingenio, macte uirtutibus istis:

Rite uiueris, nunquam tua fama peribit.

Crede mihi uiuere, non modò hac opera multos sani iudicij uiros, quasi Herculeo nodo tibi deuinxisti, sed optimè de religione Christiana meritus es. An non erat in detrimentum nostræ Reipublicæ, plus concedere diabolo, & nescio quib. malis genijs,

2. Cor. 12. quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut uir prudens ac circumspectus, non audeo dicere, cum ad tertium usq; cælum à Deo esset sublatus, raptum extra corpus: sed siue in corpore, siue ex-

Disserit haec de re plurimè D. Hieronymus in prologo Danielis.

tra corpus, inquit, nescio: Deus scit. & hoc in spiritu tantum modò accidisse, uel Lucas amplissimus in Gestis Apostolicis est testis. At nostri maiores (si dijs placet) credebant ope demonum mulierculas uolitare per aëra, ingentia corporaliter spacia regionum transmittere, subinde in feles mutari: atq; aded, sit honos auribus, cum ipsis malis genijs actu uenereo congregari, ac quasi permisceri.

O cæcis hominum mentes, o pectora cæca.

Quis fascinauit quæso insensatum hunc mundum, ut tam imprudenter fabulis anilibus adherentes, à nuda ueritate aberrarent? Sed dicet mihi quispiam: Num tu H. credis, quæ ipsæ tormentis exagitæ, ingenuè confitentur? Certè tormentis fidem non esse adhibendam, doctissimi atque gratissimi quique dicunt. Nam in tormentibus mentitur qui pati multa potest, mentitur qui nihil pati potest: dum hic non uult fateri quæ fecit, alter plura fateretur se perpetrasse quàm unquam uel per somnium cogitauit. At quid sentiendum quæso, de mulierculis illis, quæ ea se fecisse aiunt, quæ in rerum natura sunt, nusquam? Accidit hic intra triennium, huius ferè rei memorabile exemplum. Omnes mona-

chi ex uino pessimo & pendulo, quò nimium sese ingurgitauerat, ad unum intra annum ferè perierunt. Sacrificulus quidam persuasit prædecessori, ut uocant, meo G. in causa esse pauperculam quandam aniculam, quæ certis sub gradibus posuisset præsentissima ueneficia, ubi monachis semper esset in choro standum. Quid multa? creditum est impostori, coniectaq; est misera anicula, Vulcano litanda, in uincula. Statuit ueterator ille ciuibus diem, quando locus esset ab omnibus perlustrandus. Conuenerunt statuto die multi mortales: euolutoq; lapide, mira manuum celeritate è manicis eius quædam emortuæ ranæ, lacertæ, quas è campis in hunc usum selegerat, ac limaces ceciderunt in foueam. Fuissentq; hæc omnibus credita, condemnataq; ad ignem fuisset anicula, nisi uir quidam acri iudicio fucum ac stropham sagacibus oculis considerasset: qui tandem effecit, ut tota tragicocomædia in fumum euanesceret: parumq; abesset, quin præstigiator cum suis quilibet putribus ouis à pueris & colu à mulierculis impeteretur. Verùm de his satis superq; Clarissimo uereq; generosissimo Principi tuo me commendabis, atq; in unico conseruatore nostro perpetuè ualebis. Celerrimè, E. tertio calendas Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantissimus

A. H. N. A. S.

CAROLVS GALLVS, Ec-
clesiastes Hammonensis.

S. P. Per Christum. Vt tui codicis doctrinam diligentius perlegerem, singulaq; accuratius pro iudicij mei tenuitate examinarem, ponderaremq; esse cithorribilis ea Satanæ rabies, quæ superioribus annis in hac ecclesia Hammonensi grassata est, & multos aliquanti sper exercuit. Nostri mi Domine uiuere, uir

Cum demoni spiritus sint, spiritusque, ipsa ueritate sufficit, carnem ex offa non habeat. Luca 14.

re, uir præstantissime, huic malo multiplicitia excogitata adhibitaq; esse remedia, uariaq; de eo iudicia, tam in nostra Republ. quam inter moniales uirgines uicini monasterij Kenterpē, unde hoc ipsum initio ad nos dimanauit. Interposuit suum iudicium quidā Simon exorcista cæcus infelicitissimè, qui mox à propria coniuge dæmoniacam miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœnas dedit. Ad eundem modum quidam senex monachus Franciscanus, cui nomen frater Lindemanus, tentauit confidenter suis exorcismis; sed & ipse mox, dum etiam instructus ad Missam celebrandam iret, repentina morte percussus, interijt. Hos secuti sunt & alij duo eiusdem ordinis in hac ciuitate fratres, palam in nomine mille dæmoniorum excitantes diabolicam tragœdiam, longè omniū terribilissimam, cuius historiam te accepisse arbitror. Nec defuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatae sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebatur. Sed neq; hæc seueritas medicamentū, quod expestabatur, attulit. Quod etiamnum præsens calamitas inter uirgines eiusdem cœnobij Kenterpē, heu nimium testatur. Porro tuus codex mirum in modum exprimit Satanæ naturam, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur mille artifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia compertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & dementationibus, nō aliter quam iuxta sententiam in tuo libro pulchrè expressam occurrendum. Nam nostri energumeni omnes, nem-

pe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, non exorcismis, aut externis ceremonijs elementorū: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ceu ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs usi sumus sedulo. Huc accessit manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumentis grauissimis, & meo iudicio demonstrationibus certissimis, quantum uis illæ à communi ueterū sententia dissentire uideantur. Ego namq; iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinationibus iactitare solent, meras esse ineptias, delirationes, & somnia, quibus se admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdā uetulæ incantatricis, quæ cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum ex eis qui curiosas artes exercuerant, comportatos libros exusserūt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè cōsternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit. & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facilè relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem conuersa est. Hęc semel admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eā apparere, satanamq; suprum mancipiorum oculos tantum perstringere, & nihil in ueritate geri confessæ est cōstantissimè, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstantijs fortè operæ precium foret, sed non ita tutum, propterea lubens sum-

M m per se

perſedeo. Vno uerbo dicam, me ſatis experientia didiciſſe, bonam partē incantationū mera eſſe inſomnia. Quod cognoscit clariuſ, quiſquis ſaltem uel doctrinam de inſomnijs penitius in-
troſpexerit. Probatuſ ex Ariſtotele, Hippocrate, Galeno, alijsq; philoſophis, imò & quotidiana experientia conſtat, inſomnium naturaliter eſſe in homine ſimul & brutis, & uiſa uerſari
plerunq; circa phantaſiam: quod maximè præ cæteris experiuntur uel cæci, uel dormientes, uel melācholici, uel phrenetici, & alij qui ſunt in ſenſu cōmuni & mente uiſiati. Quòd ſi uerò Sacras literas de inſomnijs tradentes inſpexerimus, deprehendemus etiam præter naturā ſæpiſſimè immiſſa eſſe inſomnia: id què uel per bonum ſpiri-
tum, uel malum, aliquādo obſcurius, 20 interdum clariuſ: & aliquoties in ijs tam manifeſtas uiſiones, imagines & ſpectra obijci, ut etiam ſanctè iurares, omnia ſic uiſibiliter, corporaliter, & in ueritate agi. Obſcurius & extra naturæ ordinē à Deo propoſitas habuerunt rerum futurarū formas Pharaò, & eius pincerna, & piſtor, necnon Nabucadnezar Babyloniorum rex, Iosepho & Daniele eorundem interpreti-
bus. Euidētioreſ autē formas & ſpecies conſpexerunt Ieremias, cui olla feruens oſtenditur ad Aquilonē conuerſa, & alia quā plurima. Item Ezechiel, & impiuſ Baltazar, ſucceſſor Nabucadnezar, dum cernit in pariete manus ſcribētis articuloſ. Omitto inſomnia & uiſiones ſanctorum in nouo Teſtamento, Iosephi uiri Marię uirginis, Petri, Pauli, Ioannis, coniugia Pilati, & aliorum. Porro cæcodaemoni-
mitatur Deum ceu ſimia, in ſuis mancipijs: quod præter quotidiana noſtrarum Lamiarum exempla, etiam priſcorum ethnicorum monumenta abundè teſtantur. Nunquid Satan olim

ſua oracula edidit in illis locis, ubi homines ad impetranda inſomnia & uiſiones pernoſtabant? quale fuit Amphiarai, Amphiloſchi, Trophonij & Aſculapij: profeſſor ijs in locis dormientibus malignuſ ſpirituſ monſtrabat pharmaca & remedia, quibus iuuarentur inſirmi, ſimulquè de alijs negotijs reſpondebat. Et ad obtinendum huiuſmodi inſomnia & uiſiones manda-
bantur ſciſcitantibus neſcio qui delectuſ ciborum, & ſecubationeſ, & puri quidam caſtiq; dieſ. Pythagorei fabiſ abſtinebant, eo quòd turbulenta ſomnia gignant. Hæc & ſimilia, mi Domine Viuere, quiſquis exaſtè conſiderauerit, intellexeritq;, facillimè iudicabit lamiarum artium uanitate, probabitq; tuum iudiciū. Manet enim ſatan ſemper ſui ſimiliſ, & quas olim inter infideleſ operatuſ eſt illuſioneſ, & demétationeſ, eaſdem etiam nū exercet: perpetuoſ nempe fumoſ, & uaniſſimaſ umbraſ, ſomnia rectè dixeris, pro ueritate uendens. Habes breuiter, mi Domine Viuere, ſentētiā meā. Probo diuinum collyrium tuicodicia, quo multorū caliginoſoſ oculoſ purgaſti. Diuinituſ hoc datum eſſe, facile iudicabūt, obuiſq; ulniſ compleſtē-
tur, quin & magicarum artium incantationeſ minus formidabunt, quotquot librum tuum cum ſano iudicio legerint, & intellexerint. Vale per Chriſtum. Datum Hammonæ, 26. Decembris, Anno 1565.

GLARISSIMO. VIRO BARTOLO-
Richio, LL. Doctori, ac Illuſtriſſimi Principi
Henrici Ducis Brunſuicenſiſ ac Lunenburgen-
ſiſ conſiliario, Domino ſuo obſeruan-
do, Caſpar Borcholt S.

Cum nuper, clariſſime uir, de Lamiarum uel ſagarū fraude, quæ ueteres Strigeſ uocabant, quæ iam à Magiſtratibuſ ſine diſcrimine ad flam-

ad flammam rapiuntur, inter nos sermo erat: tua excellentia uerè grauiterque iudicauit, magnam in hoc maleficio diiudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis infligendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles prouiores ad lenitatem nos esse iubent, ita ut etià in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. I. respiciendum. & I. absentem. de pœnis. Quàm uerò in hoc maleficii negotio multa nunc confusè, turbulenterq; ex sinistra, fanatica ac pestilenti solum suspitione agantur, ex hoc liquet, quòd laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinato, uel illito, uel in eo loco ubi terram inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea 20 meritis lege Cornelia gladio feruntur, sit confusum, & hætenus confusè de his actum & pronunciatum. Vt autem præclarior hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna inferatur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vueri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniose, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius æui Iurisconsulti Iacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Biturigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo 40 hoc fateri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nœnias fabulasque nostros legum Glossatores, si posito affectu cum hoc scriptore conferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negotium tractandum suscepe-

runt. Cum autem & tuam excellentiam optimi iudicij esse non ignorem, peto, ut quantum temporis publicis negocijs suffurari queas, huic libro præsentì perlegendo impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid 10 toto hoc Libro perlecto ad propositam quæstionem de sagis uel lamijis non ita sine discrimine crudeliter comburendis, quod nunc tanta contentione in Republica agitur, rectè iusteque dictum inueneris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Acutinam talem omnes in hoc sanguinolento negotio animum Principes gererent, qualè illusterrimus, experientia ac literis doctissimus Princeps GUILHELMVS Iulij & Cliuiz Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijis, in Proœmio libri annexa est. Non etiam ue 20 reor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut tædium aliquod in legendo tibi obueniat. nam ita historijs, & iucundis narrationibus liber est refertus, ut uix ullum librum hoc iucundiores extare, 30 affirmare auisim. Vale; Datum in castro Sturuuolt, 7. die Augusti, Anno 64.

IOANNI VVIERO, MEDICO
& philosopho clariss. Theodorus Zuingerus Basiliensis Medicus S.

Herculi mōstrorū domitori summos olim honores à Græcia habitos pro repurgato terrarū orbe, grauiſsimorū auctorū monumenta testatur. Tibi uerò, uir ornatissime, qui de Præstigijs dæmonum Cōmentario edito, *πολυμαχίας* illius ueteratoris stratagemata & insidias elegatè & eruditè detegis, respubl. literaria in primis plura quàm uel cogitare unquam

M m 2 pos.

possit, se tibi debere, bonorum omnium incredibili cum consensu, non obscure fatetur: deinde etiam uniuersus orbis Christianus nunquam inter morituris laudibus perpetuo prædicabit. Quæ quum mihi communis cum multis uirtutes tuas suspiciendi atq; colendi occasio fuerit, tū uerò priuata quædam, hoc est, ordini nostro conueniens, accessit. Quandoquidem subinde ueterem medicinam contra furiosos impudentissimorum sophistarum conatus ita protegis, ut tuis successibus omnes, qui non penitus mentem densis fumis denigratam habent, merito gratulari debeant. Et cerrè tali opus erat ἀλεξινάκη contra tam multicipitem belluam, quæ sub artis medicæ prætextu, impietatem magicis delirijs suffultam, non obscure, subdolè tamen, 20 profertur. Tibi igitur, uir doctiss. pro tam honesto certamine, pro tam felici successu, an reipubl. literariæ potius, pro tanto patrocinio gratulari debeā, reuera ignoro: tuæ interim uirtuti & eruditioni fausta & felicia omnia ex animo precor. Nam hortationes nostras, nec ætas, nec animus, nec eruditio tua ferunt. Cæterum ut ἡ τῶ θεοῦ χάρις non modò τὸ φιλοσοφῆν, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλάδελφον proueniat, etiam atq; etiam à te contendo, ut in amicorum tuorum numerum me recipias. Quod si propter Peripareticos, qui ἀπομεινόντα omnem ex amicitijs tollere nituntur, facere non licebit, at certè inter discipulos tuos locum nos obtinere patiaris. Ego, quantum in me erit, operam dabo, ut nec obseruantia, nec beneuolentia uel tui studiosissimis inferior fuisse uidear. 40 Libertatem nostram, si huius quoque causas exquisis, tua imprimis humanitas cum pari eruditione coniuncta, deinde etiam Oporini auunculi nostri commendatio fulciunt atque fouent: cumq; te Oporino amicissimum esse

sciam, in me fortassis, etsi nullo merito nostro, attamen iure quodam cognationis, partem amoris tui deriuari posse confido. Id ut facias, uir eruditiss. te etiam atque etiam rogo: & nisi molestum est, spem nostram non inanem fuisse, ex literis tuis intelligere cupio. Vale Vuiere clariss. Basileæ, X. Kl. Aprilis 1566.

D. BALDVINI RONSSEI

Medici, doctrina & artis usu
celeberrimi, iudicium.

Oporinus ille noster, homo iuuentudinis studijs natus, proximis nondinis Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremam manum iam imposuerat) de Dæmonum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Bronchusius Reipubl. Gorcomien si à medicinis, aliquando eius apud me mentionem fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detestis huiusmodi muliercularū neruis, idolomaniam, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicatum iri. Nam quantum uis annis abhinc uiginti Iacobus Saugius, Andouerpianus medicus, eiusdè argumenti mihi adhuc tum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuasisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insitam iadudum opinionem euellere posset. siquidem, etsi physicis quibuscumque demonstrationibus deliramenta quædam esse declararet: concessit tamen multa, quæ tu argutissimè & maxima cum ratione refellis: neque is (ut bona uenia uiri aliqui doctissimi dicam) usque-

usque adeo Scripturæ sacræ testimo-
nio innititur, ut qui sua professio-
ne contentus, medicis physicisq; argu-
mentis tantum stabat. Tu contra, anti-
quissimorum Theologorum, Iurisper-
itorum, atq; eorum qui de Magia scri-
pserunt (ut interim medicos taceam)
argumentis innixus, quum aliquid se-
iam egisse putant, nihil prorsus iam
actum convincis, & ut habet Græco-
rum diuervbium, *καταπερίσσευς*. Dignū
mehercule cedro opus, dignum quod
omnium manibus sceleratissimo hoc
tempore circumferatur, dignū quod
omnium mentibus imprimatur, &c.
Scriberem aliquanto accuratius, ni
Brouchusij nostri propra quædam
festinatio, dicere simul ac scribere co-
egisset. Vale in eo qui cuncta potest.
Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, ME-
dici & eruditissimi & excellen-
tissimi, sententia.

Quantum uoluptatis ceperim ex
tuis libris de Præstigijs dæmo-
num, ὧ ἀγαθοῖς καλὸς ἰδιὸν ἐπιχθόνι
νι ψευδοτέρῃ **V**uiere, uix satis uerbis ex-
plicare possum. Video enim singulārē
in ijs prudentiam, iudicium solidum, 30
copiam rerum necessariarum, ordi-
nem mirificum, sedulitatem incredi-
blem, deniq; animi pietatem (absit adu-
lationis suscipio) & religionis Christia-
næ puritatem: eamq; pascim propu-
gnandi aduersus omnes impiorum
hominum insultus, & dæmonū frau-
des animositatem infractam. Deinde
non solum, quod ipse sæpe mecum
cogitauī, sed etiam quod unicē & o- 40
ptauī & expectauī, in illis abunde sum
consecutus. illud autem est præcipue,
quid de Lamijs (quas uocant) nostri
temporis sentiendum sit, quid uanæ
illarum incantationes efficere pos-
sint: & tandem, an pœna illarum ad

mortem usque extendi debeat. Quarta tam uelim hodie omnibus esse rectè cognita, persuasâq; , quàm plerûq; indoctis doctisq; temerè credita. Pudet autem me propemodum nostri seculi, quòd tanto ueterno sopitum res tam utiles necessariasq; non diligentius inuestigarit, & maturius in lucem ediderit. Omnes enim ferè tam Medici quàm Iurisperiti & Theologi (quorum tamen maximè intererat, hæc ad unguem cognoscere) contenti maiorum consuetudine, nimis faciles aures præbuerunt fabulis: nimisq; temerariè, ne dicam iniquè, de uita morteq; multorum pronunciarunt. Sed cum cogito, idem hodie & ante ætatè nostram in illis obseruatum esse, qui iudicabantur hæretici (scilicet quòd à Rom. ecclesia in interpretatione quorundam articulorum doctrinæ, uel usu ceremoniarum, nulla seditione dissentirent) quorum tamen, uel aduersariis testibus, mens Deo deuota uitaq; inculpata fuit: minus mirum uidetur, quòd in hac Lamiarum causa, quæ plena semper fuit tenebris & dæmonum ludibrijs, cæcutiant, cæcutiendoq; insontes sæpe feriant. Equidem ab eo tempore, quo ætatis maturitate, accedente qualicunque institutione, usûque, res humanas cœpi intueri, ualde semper deplorare soleo hominum ignorantem. Nam ea mihi causa uidebatur uniuersî mali, quod tam multiplex in uita nostra grassatur. Quod etsi ipse maximè adhuc ignorans, Dei tamen gratia cognouerim & defleuerim: nihilominus communi cæcitate impeditus in præsentî materia, oculos alius adhuc attollere, & ueritatem ipsam intueri nondum potui. Quare quando ingenij mei exiguitatem probè scirem, nec negare nec asseuerare statueram. At nunc iudicio tuo confirmatus, lucem mihi uidere uide-

or, & qua eundum & ubi sistendum
fit, satis intelligo: agoque immortal
Deo gratias, quod tua opera eas res
nobis patefecerit, quæ non erudit
modò & titulo doctoribus, sed etiam
omnibus hominibus, multò uerò ma
ximè Christianis cognitu necessariæ
sunt. Proinde nequicquā credā post
hac illis, qui ita præsentī cuicunque u
sui inhærescendum putant oportere, 10
ut nullo modo aliorum quamuis pio
rum eruditorumq; uirorum modestè
propositam sententiam audiendam,
cognoscendam, recipiendamque esse
uelint: longè à principis illius consilio
dissentientes, qui cum necessitas po
stularer, *Ναὺ δ' ἄν αἰτ, ὅτ τις δέ γ' ἀμείνονα*
πατήρ ἐνίοτοι, ἀποφύγετ' ἀκακίαν, ἵνα δὲ δὴν ἀρετὴ
οὐκ ἔσται. Nam cū, ut dixi, omnis mali ori
go & fons ab ignorātia oriatur, & hæc 20
primum à peccato, peccatum porrò à
holo (qui est uerè pater tenebrarū,

fallitatis & confusionis) principium
suum ducat, meritò omnis boni causa
uideri debet sapiētia & cognitio: quip
pe quæ lucem, ueritatē, & ordinem in
tota uita & omnibus actionibus no
stris pariat, conseruetq;. Faceſſat ergo
omnis pertinacia & morositas: sitq; li
bera ut audiendi, ita & dicendi scribē
diq; facultas: eatenus tamen, ut is la
bor utriusq; Reipub. insignem utilita
tē speſtet, & ad Christi Seruatoris no
stri regnum, propagandum, diaboli ue
rò & Antichristi tyrannidē labefactan
dam præclarè faciat. Vale clarissime
Vuiere, monſtroſarum opinionum no
ſtri æui non minime Hercules. Vale
inquam: & perge porrò eſſe, quod for
liciter glorioſeq; cœpiſti, *πατρί τι τῷ μέ*
γα χάριμα πηληϊτέ, πάντις δέμα, ἀντιμότη
σιρ μὲν πᾶσι, κακοῖς δ' ὄρα δαίμονιν αὐτοῖς,
Duisbergi, Anno 1563. iplis
Calend. Iunij.

PSEVDOMONAR-
CHIA DAEMONVM▷

Q' curas hominum, ô quantum est
in rebus inane?

NE Satbanica factionis monopolium usque adeo porro deliteat, hanc
 Daemonum Pseudomonarchiam, ex Acharonticorum Vassalorum ar-
 chino subtractam, in huius Operis de Daemonum praestigijs calce an-
 nectere nolui, ut effascinatorum id genus hominum, qui se magos ia-
 ctare non erubescunt, curiositas, praestigia, uanitas, dolus, impostu-
 ra, deliria, mens elusa, & manifesta mendacia, quinimò non ferenda blasphemia,
 omnium mortalium, qui in media lucis splendore hallucinari nolint, oculis clarissi-
 mè appareant, hoc potissimum seculo scelestissimo, quo Christi regnum tam enormi
 impunitaq; tyrannide impetitur ab ijs qui Beliali palàm sacramentum praestitère,
 stipendium etiam iustum haud dubiè recepturi: quibus & perditas has horas liben-
 ter dedico, si forè ex immensa Dei misericordia conuertantur & uiuant: quod ex
 animo ijs precor, sitq; felix & faustum. Ne autem curiosulus aliquis, fascino nimis
 detentus, hoc stultissimè argumentum temerè imitari audeat, uoces hinc inde prater-
 missi studio, ut uniuersa delinquendi occasio praeideretur. Inscribitur uerò à malefe-
 riato hoc hominum genere, Officium spirituum, uel, Liber officiorum spirituum, seu.
 Liber dictus Empto. Salomonis, de principibus & regibus demoniorum, qui
 cogi possunt diuina uirtute & humana. At mihi nuncupabi-
 tur Pseudomonarchia Daemonum,

Rimus Rex, qui est de potestate Orientis, dicitur Bael, apparēt tribus capitibus, quorum unum assimilatur bufoni, alterū homini, tertium feli. Rauca loquitur uoce, formator morum & insignia certator, reddit hominē inuisibile & sapientē. Huic obediūt sexaginta sex legiones.

Agares Dux primus sub potestate Orientis, apparet beneuolus in senioris hominis forma, equitās in crocodilo, & in manu accipitrem portās. Cuncta linguarum genera docet optimē: fugitantes reuertit facit, & permanentes fugere: praelaturas & dignitates dimittit, & tripudiare facit, spiritus terræ: & est de ordine Virtutum, sub sua potestate habens triginta & unam legiones.

Marbas, aliās Barbas, Præses magnus, se manifestans in fortissimi leonis specie, sed ab exorcista accitus humana induitur forma, & de occultis plenē respōdet, morbos inuehit & tollit, promouet sapientiam artiumque mechanicarum cognationem, homines adhæc in aliam mutat formā. Præest triginta sex legionibus.

Prustas, alibi inuenitur Busas, magnus Princeps & Dux est, cuius manū circa turrim Babylonis, & uidetur in eo flamma foris, caput autem assimilatur magno nycticoraci. Autor est & promotor discordiarum, bellorum, rixarum & mēdaciū. Omnibus in locis nō intromittatur. Ad quæ sita respōdet abundē. Subsunt huic legiones uigintis sex, partim ex ordine Throni, partim Angelorum.

Amō uel Aamon Marchio magnus & potens, prodit in lupi forma, caudā habens serpentinam, & flammam euomens. hominis autē indutus speciem, caninos ostentat dentes, & caput ma-

gno nycticoraci simile. Princeps omnium fortissimus est, intelligens præterita & futura, hinc & gratiam concilians. omnium amicorum & inimicorum. Quadraginta imperat legionibus.

Barbatos magnus Comes & Dux, apparet in signo Sagittarij siluestris cū quatuor regibus tubas forentibus. Intelligit cantus auium, canum latratus, mugitus bouum & cunctorum animalium: thesauros item à magis & incantatoribus reconditos, detegit: & est ex ordine Virtutum, partim Dominationū. Triginta præsidet legionibus. Nouit præterita & futura: tā amicorum quā inimicorum animos conciliat.

Buer Præses magnus conspicitur in signo *. Absolutē docet philosophiā, practicā, ethica item & logica, & herbarum uires: dat optimos familiares: ægros sanitati restituere nouit, maximē & homines. Quinquaginta legionum habet imperium.

Gulsoyn Dux magnus & fortis, apparet in forma zenophali. Explicatē respōdet & uerē de præsentibus, præteritis, futuris & occultis. Amicorum & inimicorum gratiam reddit: dignitates confert & honores conformat. Præest quadragintaquinque legionibus.

Botis, alibi Otis, magnus Præses & Comes: prodit in uiperæ specie deterima: & si quando formam induit humanam, dentes ostendit magnos & cornua duo, manu gladium acutum portans. Dat perfectē respōsa uera de præsentibus, præteritis, futuris & abstrusis. Tam amicos quā hostes conciliat. Sexaginta imperat legionibus.

Bathym, alibi Marthim Dux magnus & fortis: uisitur constitutione uiri fortissimi cum cauda serpentina, e quo pallido insidens. Virtutes herbarum & lapidum pretiosorum intelli-

N n git

git. Cursu velocissimo hominem de regione in regionem transfert. Huic triginta subsunt legiones.

Pursan, aliàs Curson, magnus Rex, prodit ut homo facie leonina, uiperā portans ferocissimā, ursoq; insidens, quem semper præcedūt tubæ. Callet præsentia, præterita & futura: aperit occulta, thesauros detegit: corpus humanū suscipit & æereum. Verè respondet de rebus terrenis & occultis, de diuinitate & mundi creatione: familiares parit optimos: cui parent uigintiduo legiones, partim de ordine Virtutum, partim ex ordine Throni.

Eligor, aliàs Abigor, Dux magnus, apparet ut miles pulcherrimus, lanceam, uexillum & sceptrum portans. Plenè de occultis respondet atque bellis, & quomodo milites occurrere debeant: futura scit, & gratiam apud omnes dominos & milites conciliat. Præsidet sexaginta legionibus.

Loray, aliàs Oray, magnus Marchio, se ostendens in forma sagittarij pulcherrimi, pharetram & arcum gestantis: author existit omnium præliorum, & uulnera putrefacit quæ à sagittarijs irrigantur, quos obijcit optimos tribus diebus. Triginta dominatur legionibus.

Valefar, aliàs Malaphar, Dux est fortis, forma leonis prodiens & capite la tronis. Familiaritatē parit suis, donec laqueo suspendantur. Decem præsidet legionibus.

Morax, aliàs Foraij, magnus Comes & Præses: similis tauro uisitur: & si quādo humanā faciem assumit, admirabilem in Astronomia & in omnibus artibus liberalibus reddit hominem: parit etiā famulos non malos & sapientes: nouit & herbarum & pretiosorum lapidum potetiam. Imperat triginta sex legionibus.

Ipes, aliàs Ayperos, est magnus Co-

mes & Princeps, apparens quidē specie angelica, interim leone obscurior & turpis, capite leonis, pedibus anserinis, cauda leporina. Præterita & futura nouit: redditq; hominem ingeniosum & audacem. Legiones huic obediunt triginta sex.

Naberus, aliàs Cerberus, Marchio est fortis, forma corni se ostentans: si quādo loquitur, raucam edit uocem. Reddit & hominem amabilem & artium intelligentē, cum primis in Rhetoricis eximium. Prælaturarum & dignitatum iacturam parit. Nouèdecim legiones hunc audiunt.

Glasya labolas, aliàs Caacrinolaas uel Caalsimolar magnus Præses: qui progreditur ut canis habens alas gyphi. Artium cognitionem dat, interim dux omnium homicidarū. Præsentia & futura intelligit. Tā amicorū quā inimicorū animos demeretur: & hominem reddit inuisibilem. Imperium habet triginta sex legionum.

Zepar Dux magnus, apparens ut miles, inflammansq; uirore mulieres, & quando ipsi iussu fuerit, earum formam in aliam transmutat, donec dilectis suis fruuntur. Steriles quoque eas facit. Vigintis sex huic parent legiones.

Byleth Rex magnus & terribilis, in equo pallido equitans, quē præcedunt tubæ, symphonix, & cuncta Musicę genera. Quum autē coram exorcista se ostentat, turgidus ira & furore uidetur, ut decipiat. Exorcista uerò tum sibi prudenter caueat: atq; ut factum ei adimat, in manu suscipiat baculum corili, cum quo orientem & meridiem uersus, foris iuxta circulum manum extendet, facietq; triangulum. Cæterum si manum non extendit, & intra reuertitur, atq; spirituum Vinculum ille renuerit, ad lectionem progrediatur exorcista: mox ingreditur idem submissus,

missus, ibi stando & faciēdo quodcun-
que iusserit exorcista ipsi. Byleth regi,
eritq; securus. Si uero cōtumaciōr fue-
rit, nec primo iussu circulum ingredi
uoluerit, reddetur fortē timidiōr ex-
orcista: uel si Vinculum spirituum mi-
nus habuerit, sciet haud dubiē exor-
cista, malignos spiritus postea cum nō
uerituros, at semper uiliorem habitu-
ros. Item si ineptior sit locus triangu-
lo deducēdo iuxta circulum, tunc uas
uino plenū ponatur: & intelliget ex-
orcista certissimē, quomodo ē domo sua
egressus fuerit, cum socijs suis, prae-
dictum Byleth sibi fautorem fore, bene-
uolum, & corā ipso submissum, quan-
do progredietur. Venientē uero exor-
cista benignē suscipiat, & de ipsius fa-
ctu gloriatur: propterea quoque eun-
dem adorabit, quemadmodum alij
reges, quia nihil dicit absq; alijs prin-
cipibus. Item si hic Byleth accitus fue-
rit ab aliquo exorcista, semper tenen-
dus ad exorcistae faciem annulus ar-
genteus medij digiti manus sinistrae,
quemadmodū pro Amaymone. Nec
est praeuertenda dominatio & po-
testas tanti principis, quoniam nullus
est sub potestate & dominatione ex-
orcistae alius, qui uiros & mulieres in
delirio detinet, donec exorcistae uo-
luntatem explerint: & fuit ex ordine
Potestatiū, sperans se ad septimū Thro-
nū rediturum, quod minus credibile.
Imperat octogintaquinq; legionib.

Sytry, alias Bitru, magnus Princeps,
leopardi facie apparens, habensque
alas uelut gryphi. Quando autem hu-
manam assumit formā, mirē pulcher
uidetur. Incēdit uirum mulieris amo-
re, mulierem uicissim alterius deside-
rio incitat. Iussus secreta libenter dete-
git seminarum, eas ridēs ludificansq;
ut se luxuriose nudent. Huic sexagin-
ta legiones obsequuntur.

Paymon obedit magis Lucifero

quā alij reges. Lucifer hic intelligē-
dus, qui in profunditate scientiae suae
demersus, Deo assimilari uoluit, & ob
hanc arrogantiam in exitium proiectus
est. De quo dictū est: Omnis lapis pre-
tiosus operimentū tuum. Paymon au-
tē cogitur uirente diuina, ut se sistat co-
rā exorcista: ubi hominis induit simu-
lacrū, infidēs dromedario, coronāq;
insignitus lucidissima, & uultu foemi-
neo. Hūc praecedit exercitus cū tubis
& cimbalijs bene sonantibus, atque o-
mnibus instrumētis Musicis, primō cū
ingenti clamore & rugitu apparēs, si-
cut in Empto. Salomonis, & arte decla-
ratur. Et si Paymon hic quandoq; lo-
quitur, ut minus ab exorcista intelli-
gatur, propterea is nō tepestat: sed ubi por-
rexerit illi primā chartam ut uoto suo
obsequatur, iubebit quoq; ut distinctē
& apertē respondeat ad quālibet, & de
uniuersa philosophia & prudētia uel
sciētia, & de cæteris arcanis. Et si uoles
cognoscere dispositionem mundi, &
qualis sit terra, aut quid eam sustineat
in aqua, aut aliquid aliud, & quid sit
abyssus, & ubi est uentus & unde ue-
niat, abundē te docebit. Accedat & cō-
secrationes tā de libationibus q̄ alijs.
Confert hic dignitates & cōfirmatio-
nes. Resistētes sibi suo uinculo depri-
mit, & exorcistae subijcit. Bonos cōpa-
rat famulos, & artiū omnium intellectu.
Notandū, quod in aduocādo hūc Pay-
monē, Aquilonē uersus exorcistā con-
spicere oporteat, q̄ ibi huius sit hospitiū.
Accitū uero intrepidē cōstanterq;
suscipiat, interroget, & ab eo petat q̄
quid uoluerit, nec dubiē impetrabit.
At ne creatorē obliuioni tradat cauendū
exorcistae, propter ea quae praemis-
sa fuerūt de Paymone. Sunt qui dicāt,
eū ex ordine Dominationū fuisse: sed
alijs placet, ex ordine Cherubin. Hūc
sequuntur legiones ducentē partim ex
ordine Angelorū, partim Potestatum.

Exch. 3.

Notandū adhuc, si Paymō solus fuerit
citatus per aliquā libationē aut sacri-
ficiū, duo reges magni comitantur, sci-
licet Bebal & Abalā, & alij potētes. In
huius exercitu sunt uiginti quinque le-
giones: quia spiritus his subiecti, non
semper ipsis adsunt, nisi ut appareant,
diuina uirtute compellantur.

Regem Belial aliqui dicunt statim
post Luciferum fuisse creatum, ideoque
sentiūt ipsum esse patrem & seducto-
rem eorum qui ex Ordine ceciderūt.
Cecidit enim prius inter alios dignio-
res & sapientiores, qui praecedebant
Michaelē & alios coelestes angelos,
qui deerant. Quamuis autem Belial
ipso qui in terrā deiecti fuerint, prae-
cesserit: alios tamē qui in cōlo manse-
re, non antecessit. Cogitur hic diuina
uirtute, cū accipit sacrificia, munera &
holocausta, ut uicissim det immolan-
tibus responsa uera: at per horā in ue-
ritate non perdurat, nisi potentia diui-
na cōpellatur, ut dictum est. Angelicā
assumit imaginē impēsē pulchram, in
igneo curru sedens. Blandē loquitur.
Tribuit dignitates & praelaturas sena-
torias, gratiam item amicorū, & opti-
mos famulos. Imperium habet octo-
ginta legionum, ex ordine partim Vir-
tutum, partim Angelorum. Forma ex-
orcistae inuenitur in Vinculo Spirituū.
Obseruandum exorcistae, hunc Be-
lial in omnib. succurrere suis subditis:
si autē se submittere noluerit, Vinculū
Spirituū legatur, quō sapiētissimus
Salomon eos cum suis legionibus in
uase uitreo relegauit: & relegati cum
omnibus legionibus fuere septuagin-
ta duo reges, quorum primus erat Bi-
leth, secūdus Belial, deinde Asmoday;
& circiter mille millia legionū. Illud
proculdubio à magistro Salomone
didicisse me fateor: sed causam relega-
tionis me non docuit, crediderim ta-
men propter arrogantiam ipsius Belial.

*Notandi ne-
cromantici
uerba sunt.*

Sunt quidam necromantici, qui asse-
runt, ipsum Salomonem quodam die
astutia cuiusdam mulieris seductum,
orādo se inclinasse uersus simulachrū
Belial nomine. quod tamen fidē non
meretur: sed potius sentiendum, ut di-
ctum est, propter superbiam & arro-
gantiam relegatos esse in magno ua-
se, proiectos in Babylone in puteum
grandē ualde. Enim uerō prudentissi-
mus Salomon diuina potētia suas exe-
quebatur operationes, quae etiam nun-
quam eum destituit: propterea simu-
lachrum non adorasse ipsum sentien-
dum est, alioqui diuina uirtute spiri-
tus cogere nequiuisset. Hic autem Be-
lial cum tribus regibus in puteo fuit.
At Babylonienſes ad hęc exhorrescen-
tes, rati se thesaurum amplum in pu-
teo inuētueros, unanimi consilio in pu-
teum descenderunt, detegeruntque &
confregere uas, unde mox egressi ca-
ptiui, in proprium locum porro sunt
reiecti. Belial uerō ingressus quod-
dam simulachrum, dabat responsa si-
bi immolantibus & sacrificantibus, ut
testatur Tocz in dictis suis: & Babylo-
niēſes adorātes sacrificauerūt eidem.

Bune Dux magnus & fortis, appa-
ret ut draco, tribus capitibus, tertium
uerō assimilatur homini. Muta loqui-
tur uoce: mortuos locum mutare fa-
cit, & dæmones supra defunctorum
sepulchra congregari: omnimodō ho-
minē locupletat, redditque loquacem
& sapientē: ad quæſita uerē respōdet.
Huic legiones parent triginta.

Forneus magnus Marchio, similis
monstro marino, reddit hominem in
Rhetoricis admirabilem, optima fa-
ma & linguarū peritia ornat, tam ami-
cis quā inimicis gratum facit. Sub-
sunt huic uigintinouem legiones, ex
ordine partim Thronorum, partim
Angelorum.

Roneue Marchio & Comes, assimi-
latur

latur monstro. Singularem in Rhetoricis intelligentiam confert, famulos item fidos, linguarum cognitione, amicorum & inimicorū fauorem. Huic obediunt legiones nouendecim.

Berith Dux magnus & terribilis: tribus nuncupatur nominibus, à quibusdam Beal, à Iudæis Berith, à necromanticis Bolsfri. Prodit ut miles ruber cum uestitu rubro, & equo eiusdem coloris, coronāq; ornatus. Verè de præsentibus, præteritis & futuris respondet. Virtute diuina per anulum magicæ artis ad horam scilicet cogitur. Mendax etiam est. In aurum cuncta metallorum genera mutat. Dignitatibus ornat easdemq; cõfirmat: claram subtilemq; edit uocem. Viginti sex legiones huic subfunt.

Astaroth Dux magnus & fortis, prodiens angelica specie turpissima, infidensq; in dracone infernali, & uiperā portans manu dextra. Verè respondet de præteritis, præsentibus, futura & occultis. Libenter de spirituū creatore, & eorundē lapsu loquitur, quomodo peccauerint & ceciderint. Se sponte non prolapsus esse dicit. Reddit hominem mirè eruditum in artibus liberalibus. Quadraginta legionibus imperat. Ab hoc quilibet exorcista caueat, ne propè nimis eum admittat, ob fœtorem intolerabilem quem expirat. Itaq; anulum argenteū magicū in manu sua iuxta faciem teneat, quo se ab iniuria facilè tuebitur.

Forras uel Forcas magnus Præses est: uisitur forma uiri fortissimi, & in humana specie uires herbarum & lapidum preciosorum intelligit. Plenè docet Logica, Ethica & eorundē partes. Reddit hominem inuisibilem, ingeniosum, loquacē & uiuacem: amissa recuperat, thesauros detegit. Dominum uiginti nouem legionum habet.

Furfur Comes est magnus, apparēs

ut ceruus cauda flammea. In omnibus mentitur, nisi in triangulum introducatur. Iussus angelicam assumit imaginem. Rauca loquitur uoce: amorem inter uirum & mulierem libenter conciliat nouit & concitare fulgura, coruscationes & tonitrua in ijs partibus ubi iussus fuerit. De occultis & diuinis rebus bene respondet. Imperat legionibus uigintis sex.

Marchocias magnus Marchio est. Se ostentat specie lupæ ferocissimæ cum alis gryphi, cauda serpentina, & ex ore nescio quid euomēs. Quum hominis imaginem induit, pugnator est optimus. Ad quæsitā uerè respondet: fidelis in cunctis exorcistæ mandatis. Fuit ordinis Dominationū. Huic subiacent legiones triginta. Sperat se post mille ducetos annos ad septimū Thronum reuersurum: sed ea spe falsus est.

Malphas magnus Præses, cõspicitur ceruo similis: sed hominis idolū indutus rauca fatur uoce. Domos & turres ingētes mirè extruit, & obuios citò facit artifices maximos: hostium uerò ædes & turres deiicit. Famulos suppeditat non malos. Sacrificia libenter suscipit, at sacrificatores omnes fallit. Quadraginta huic parent legiones.

Vepar, aliās Separ, Dux magnus & fortis: similis syreni: ductor est aquarum & nauium armis onustarum. Ut mare iussu magistri turgidum nauibusq; plenum appareat, efficit: contra inimicos exorcistæ per dies tres uulneribus putrescentibus uermesq; producentibus homines inficit, à quibus tamen negotio absoluto sanantur omnes. Imperat legionibus uiginti nouē.

Sabnac, aliās Salmac, Marchio magnus & fortis: prodit ut miles armatus, capite leonis, in pallido equo infidens. Hominis formā transmutat mirè: turres magnas armis plenas ædificat, item castra & ciuitates. Triginta

dies ex mādato exorcistæ homini uulneta putrida & uerminantia infligit. Familiares conciliat bonos: dominiū exercens quinquaginta legionum.

Sydonay, aliās Asmoday, Rex magnus, fortis & potens: uisitur tribus capitibus, quorum primum assimilatur capiti tauri, alterum hominis, tertium arietis. Cauda eius serpentina, ex ore flammā eructat, pedes anserini. Super dracone infernali sedet, in manu lanceam & uexillū portās. Præcedit alios qui sub potestate Amaymonis sunt. Cum huius officia exercet exorcista, sit fortis, cautus & in pedibus stans: si uerò coopertus fuerit, ut in omnibus detegatur, efficiet: quod si non fecerit exorcista, ab Amaymone in cūctis decipietur: sed mox quum ipsum in prædicta forma cōspicit, appellabit illum nomine suo, inquit: Tu uerò es Asmoday, ipse non negabit: & mox ad terrā. Dat annulū uirtutū: docet absolute Geometriam, Arithmeticā, Astronomiam, Mechanicam: ad interrogata plenē & uerē responderet hominem reddit inuisibilem: loca thesaurorum ostendit & custodit, si fuerit de legionibus Amaymonis. In sua potestate legiones septuaginta duas habet.

Gaap, aliās Tap; Præses magnus & Princeps: in signo meridiei appareret: sed quum humanam assumit faciem, ductor est præcipuorum quatuor regum, tam potens ut Byleth. Extiterūt autem quidam necromāti, qui huic libamina & holocausta obtulere, & ut eundem euocarent, artem exercere, dicōtes sapientissimum Salomonem eam cōposuisse, quod falsum est: imò fuit Cham filius Noe, qui primus post diluuium cepit malignos inuocare spiritus, inuocauit aut Byleth, & composuit artem in suo nomine, & librū, qui multis mathematicis est cognitus. Fiebant autem holocausta, libamina,

munera, & multa nefaria, quæ operabantur exorcistæ admittis sanctissimis Dei nominibus, quæ in eadē arte sparsim exprimuntur. Epistola uerò de ijs nominibus est conscripta à Salomone, uti & scribūt Helias Hierosolymitanus & Heliseus. Notandum, si aliquis exorcista habuerit artem Beleth, nec ipsum coram se sistere possit aut uidere, nisi per artē: quomodo autem eundem continere oporteat, non est explicandū, quum sit nefandum, & nihil à Salomone de eius dignitate & officio didicerim. hoc tamen nō silebo, ipsum reddere hominem admirabile in philosophia & artibus omnibus liberalibus. Facit ad amorē, odium, inuisibilitatem & consecrationem eorum quæ sunt de dominatione Amaymonis: & de potestate alterius exorcistæ tradit familiares, & uera perfecte responsa de præsentibus, præteritis & futuris. Velocissimo transcurso in uarias regiones traducit hominem. Sexaginta sex præest legionibus, & fuit de Potestatum ordine.

Chax, aliās Scox, Dux est & Marchio magnus: similis ciconiæ rauca uoce & subtili. Mirabiliter aufert uisum, auditum & intellectum iussu exorcistæ: aufert pecuniam ex qualibet domo regia, & reportat post mille ducentos annos, si iussus fuerit: abripit & equos. Fidelis esse in omnibus mandatis putatur: ac licet se obsequiturum exorcistæ promittat, non tamen in omnibus facit. Mendax est, nisi in triangulum introducatur: introductus autem loquitur de rebus diuinis & reconditis thesauris, qui à malignis spiritibus nō custodiuntur. Promittit insuper se collaturū optimos famulos, qui accepti sunt, si nō fuerint deceptores. Huic subiacent legiones triginta.

Pucel Dux magnus & fortis: apparet in specie angelica, sed obscura ualde: loquitur

loquitur de occultis: docet Geometria & omnes artes liberales: sonitus facit ingentes, & sonare aquas ubi non sunt, eisdem & calefacit, & harum balnea recuperandæ sanitati seruientia certis temporibus, distemperat iussu exorcistæ. Fuit de ordine Potestatum, habetq; in sua potestate legiones quadraginta octo.

Furcas miles est: prodit similitudine sæui hominis cum longa barba & capillitio cano. In equo pallido insidet, portans in manu telum acutum. Docet perfectè practicam, philosophiam, rhetoricam, logicam, chiromatiam, astronomiam, piromantiam, & earum partes. Huic parent uiginti legiones.

Murmur magnus Dux & Comes: apparet militis forma, equitans in uultu re, & ducali corona cõptus. Hunc præcedunt duo ministri tubis magnis: philosophiam absolutè docet. Cogit animas coram exorcista apparere, ut interrogatæ respondeant ad ipsius quesita. Fuit de ordine partim Thronorum, partim Angelorum.

Caym magnus Præses, formam assumens merulæ: at quum hominem induit, responderet in fauilla ardente, ferens in manu gladium acutissimum. Præ cæteris sapienter argumetari facit: tribuit intellectum omnium uolatilium, mugitus bouum, latratus canum, & sonitus aquarum: de futuris optimè respondet. Fuit ex ordine Angelorum. Præsidet legionibus triginta.

Rau uel Raym Comes est magnus: ut coruus uisitur: sed quum assumit humanam faciem, si ab exorcista iussus fuerit, mirè ex regis domo uel alia suffragatur, & ad locum sibi designatum transfert. Ciuitates destruit: dignitatum despectum ingerit. Nouit præsentia, præterita & futura. Fauorè tam hostium quam amicorum conciliat. Fuit ex ordine Thronorum. Præest legionibus triginta.

Halphas Comes magnus, prodit similis ciconiæ rauca uoce. Insigniter edificat oppida ampla armis plena: bellum mouet, & iussus, homines bellicosos ad designatum locum mittit obuiam. Subsunt huic uiginti sex legiones.

Focalor Dux magnus, prodit uelut homo, habens alas gryphi forma. Accepta humana figura, interficit homines & in aquis submergit. Imperat mari & uento, nauesq; bellicas subuertit. Notandum omni exorcistæ, si huic mandetur, ne homines lædat, libenter obsequitur. Sperat se post mille annos reuersurum ad septimum Thronum, sed fallitur. Triginta legionibus imperat.

Vine magnus Rex & Comes: se ostentat ut leo in equo nigro insidens, portansq; uiperam in manu. Amplas turres libenter ædificat: lapideas domus extruit, riuos reddit turgidos: ad exorcistæ mandatum respondet de occultis, maleficis, presentibus, præteritis & futuris.

Bifrons, monstri similitudine conspicitur. Vbi humanam assumit imaginem, reddit hominem in Astrologia mirabilem, planetarum mansiones absolutè docens, idem præstat in Geometria, & mensuris alijs. Vires herbarum, lapidum pretiosorum & lignorum intelligit. Corpora mortuorum de loco ad locum transmutat: candelas super defunctorum sepulchra inflammare uidetur. Huic subiacent uiginti sex legiones.

Gamygyn magnus Marchio: in forma equi parui uisitur: at ubi hominis simulachrum assumit, raucam edit uocem, de omnibus artibus liberalibus differens: efficit quoque, ut coram exorcista conueniant animæ in mari exeuntes, & quæ degunt in purgatorio (quod dicitur Cartagra, id est, afflictio animarum) & corpora aërea suscipiunt, apparentq; euidenter, & ad in-

terrogata respōdent. Permanet apud exorcistam, donec ipsius uotum expleuerit. Trīginta legiones in sua habet potestate.

Zagā magnus Rex & Præses: uttaurus prodit cum alis ad modū gryphi: sed assumptā hominī formā, reddit hominem ingeniosum: transmutat cū etia metallorum genera in monetas illius ditionis, & aquam in uinum, & ediuersō: sanguinem quoq; in oleum, & contrā: & stultum in sapientem. Præest triginta tribus legionibus.

Orias Marchio magnus, uisitur ut leo, in equo fortissimo equitans, cauda serpentina: in dextera portat duos grandes serpentes etiam exhibilantes. Callet planetarum māfiones, & uires fideas perfecte docet. Transmutat homines: confert dignitates, praelaturas & confirmationes: item amicorum & hostium fauorem. Præsidet legionibus triginta.

Volac magnus Præses: progreditur uti puer alis angeli, super dracone equitans duobus capitibus. De occultis thesauris perfecte respondet, & ubi serpentes uideantur, quos & uiribus destitutos tradit in exorcistæ manus. Dominium habet legionum triginta.

Gomory Dux fortis & potens: apparet ut mulier pulcherrima: ac ducali cingitur corona, in camelo equitans. Bene & uerè respondet de præteritis, præsentibus, futuris, & occultis thesauris ubi lateant. Conciliat amorem mulierum, & maxime puellarum. Imperat legionibus uigintifex.

Decarābia uel Carabia, magnus Rex & Comes: uenit similis*. Vires herbarum & lapidum pretiosorum nouit: efficit ut auea coram exorcista uolent, & uelut familiares ac domesticæ morentur, bibant & cantillent suo more. Parent huic triginta legiones.

Amdascias Dux magnus & fortis:

procedit ut unicornu: in humana similiter forma, quando coram magistro suo se sistit: & si præcipiatur, efficit facillè ut tubæ & symphonix omniaq; musicorum instrumentorum genera audiantur, nec tamen conspectui appareant: ut item arbores ad exorcistæ genu se inclinent. Optimus est unā cum famulis. Imperium habet uigintinouē legionum.

Andras magnus Marchio: uisitur forma angelica, capite nycticoraci nigro simili, in lupo nigro & fortissimo equitans, baiulansq; manu gladium acutissimum. Nouit interficere dominum, seruū & coadiutores: author est discordiarum. Dominatur legionibus triginta.

Androalphus Marchio magnus, apparens ut pauo: graues edit sonitus: & in humana forma docet perfecte geometriam & mensuram spectantia: reddit hominem in argumentando argutum, & in astronomia prudentē, eundemq; in auis speciem transmutat. Trīginta huic subsunt legiones.

Oze Præses magnus: procedit similis leopardo: sed hominem mentitus, reddit prudentem in artibus liberalibus: uerè respondet de diuinis & occultis: trāsmutat hominis formam: & ad eam insaniam eum redigit, ut sibi persuadeat esse quod non est, quem admodum se esse regem uel papam, & coronam in capite gestare: duratq; id regnum horam.

Aym uel Haborym Dux magnus & fortis: progreditur tribus capitibus, primo serpēti simili, altero homini duos habenti, tertio felino. In uipera equitat, ingentem facem ardentem portans, cuius flamma succenditur castrū uel ciuitas. Omnibus modis ingeniosum reddit hominē: de abstrusis rebus uerè respondet. Imperat legionibus uigintifex.

Orobas

Orobas magnus Princeps: procedit equo conformis: hominis autem indutus idolum, de uirtute diuina loquitur: uera dat responsa de præteritis, præsentibus, futuris, de diuinitate & creatione: neminè decipit, nec tentari finit: confert prælaturas & dignitates, amicorum item & hostium fauorem. Præsides legionibus uiginti.

Vapula Dux magnus & fortis: conspicitur ut leo alis ad modum gryphi. Reddit hominem subtilem & mirabilem in artibus mechanicis, philosophia, & scientijs quæ in libris continentur. Præfatus est triginta sex legionum.

Cimeries magnus Marchio & fortis: imperans in partibus Africanis: docet perfectè Grammaticam, Logicam & Rhetoricam. Thesauros detegit, & occulta aperit. Facit ut homo cursu celerissimo uideatur transmutari in militem. Equirat in equo nigro & grandi. Legionibus uiginti præest.

Amy Præses magnus: apparet in flamma ignea: sed humana assumpta forma, reddit hominem admirabilem in astrologia & omnibus artibus liberalibus. Famulos suppetit opibus: thesauros à spiritibus custoditos ostendit. Præfecturam habet legionum triginta sex, ex ordine partim angelorum, partim potestatu. Sperat se post mille ducentos annos ad Thronum septimum reuersurum, quod credibile non est.

Flauos dux fortis: conspicitur forma leopardi & terribili. In humana specie uultum ostendat horrendum, & oculos flammeos. De præteritis, præsentibus & futuris plenè & uerè respondet. Si fuerit in triangulo, mentitur in cunctis, & fallit in alijs negocijs. Libenter loquitur de diuinitate, mundi creatione & lapsu. Diuina uirtute cogitur, & omnes alij demones siue spiritus, ut omnes aduersarios exorcistæ succendant & destruant. Et si uirtute numi-

nis ipsi imperatū fuerit, exorcistæ tentationem non permittit. Legiones uiginti sub sua habet potestate.

Balá Rex magnus & terribilis: prodit tribus capitibus, primo tauri, altero hominis, tertio arietis: cauda adhuc serpentina, oculis flammeis, equitans in urso fortissimo, & accipitrem in manu portans. Rauca edit uocem: perfectè respondet de præteritis, præsentibus & futuris: reddit hominè & inuisibilem & prudentem. Quadraginta legionibus præsidet, & fuit ex ordine dominat.

Alocer Dux magnus & fortis: procedit ut miles in equo uasto insidens: facies eius leonina, rubicunda ualde cum oculis flammeis: grauitè loquitur: hominem reddit admirabilem in astronomia & in omnibus artibus liberalibus: confert bonam familiam. Dominatur triginta sex legionibus.

Zaleos magnus Comes: apparet ut miles pulcherrimus in crocodilo equitans, & ducali ornatus corona, pacificus, &c.

Vual Dux magnus & fortis. conspicitur ut dromedarius magnus ac terribilis: at in humana forma linguam sonat Ægyptiacam grauitè. Hic præ cæteris amorem maximè mulierum conciliat: inde nouit præsentia, præterita & futura: confert & gratiam amicorum atq; inimicorū. De ordine fuit potestatu. Triginta septè legiones gubernat.

Haagenti magnus Præses: ut taurus uidetur, habens alas gryphi: sed assumpta facie humana, reddit hominè ingeniosum in quibuslibet: cuncta metalla in aurum transmutat, aquam in uinum, & ediuersò. Tot legionibus imperat, quot Zagan.

Phoenix magnus Marchio: apparet uti auis phoenix puerili uocè: sed antequam se sistit coram exorcistâ, catus emittit dulcissimos: tunc autem cauendum

dum exorcistæ cum suis socijs, ne suauitati cantus aures accommodet, sed ille mox huic iubeat humanâ assumere speciem, tunc mirè loquetur de cunctis scientijs admirandis. Poeta est optimus & obediens. Sperat se post mille ducentos annos ad septimū thronū rediturum. Viginti præest legionibus.

Stolas magnus Princeps: prodit forma nycticoracis: coram exorcista hominis simulachrum suscipit, docetq; absolute astronomiam. Herbarum & lapidum pretiosorum vires intelligit. Viginti sex legiones huic subiacent.

Legio 6666.

Secretum secretorum tu operans sis secretus horum.

Obserua horas in quibus quatuor reges, scilicet Amoymon rex Orientalis, Gorfon rex Meridionalis, Zymymar rex Septentrionalis, Goap rex & princeps Occidentalis possunt constringi, à tertia hora usq; ad meridiem, à nona hora usq; ad uesperas.

Item Marchiones à nona usque ad completorium, uel à completorio usque ad finem diei.

Item Duces à prima usq; ad meridiem. & obseruatur cælum clarum.

Item Prælati in aliqua hora diei.

Item Milites ab aurora usq; ad ortū solis, uel à uesperis usq; ad finem solis.

Item Præses in aliqua hora diei non potest constringi, nisi rex cui paret, inuocaretur, & nec in crepusculo noctis.

Item Comites omni hora diei, dum sunt in locis cæpestribus uel syluestribus, quod homines non solent accedere, &c.

CITATIO PRAEDICTORUM spirituum.

Vbi quem uolueris spiritum, huius nomen & officium suprâ cognosces: imprimis autem ab omni pollutione, minimum tres uel quatuor dies mundus esto in prima citatione, sic & spiri

Quam religio/us hic dicitur.

tus postea obsequiores erunt: fac & circulum, & uoca spiritum cum multa intentione: primum uerò anaulum in manu cōtineto: inde hanc recitato benedictionē tuo nomine & socij, si præstō fuerit, & effectū tui instituti sortieris, nec detrimētū à spiritibus senties: imò tuæ animæ perditionem.

In nomine Domini nostri Iesu Christi ¹⁰ ²⁰ ³⁰ ⁴⁰ ⁵⁰ ⁶⁰ ⁷⁰ ⁸⁰ ⁹⁰ ¹⁰⁰ ¹¹⁰ ¹²⁰ ¹³⁰ ¹⁴⁰ ¹⁵⁰ ¹⁶⁰ ¹⁷⁰ ¹⁸⁰ ¹⁹⁰ ²⁰⁰ ²¹⁰ ²²⁰ ²³⁰ ²⁴⁰ ²⁵⁰ ²⁶⁰ ²⁷⁰ ²⁸⁰ ²⁹⁰ ³⁰⁰ ³¹⁰ ³²⁰ ³³⁰ ³⁴⁰ ³⁵⁰ ³⁶⁰ ³⁷⁰ ³⁸⁰ ³⁹⁰ ⁴⁰⁰ ⁴¹⁰ ⁴²⁰ ⁴³⁰ ⁴⁴⁰ ⁴⁵⁰ ⁴⁶⁰ ⁴⁷⁰ ⁴⁸⁰ ⁴⁹⁰ ⁵⁰⁰ ⁵¹⁰ ⁵²⁰ ⁵³⁰ ⁵⁴⁰ ⁵⁵⁰ ⁵⁶⁰ ⁵⁷⁰ ⁵⁸⁰ ⁵⁹⁰ ⁶⁰⁰ ⁶¹⁰ ⁶²⁰ ⁶³⁰ ⁶⁴⁰ ⁶⁵⁰ ⁶⁶⁰ ⁶⁷⁰ ⁶⁸⁰ ⁶⁹⁰ ⁷⁰⁰ ⁷¹⁰ ⁷²⁰ ⁷³⁰ ⁷⁴⁰ ⁷⁵⁰ ⁷⁶⁰ ⁷⁷⁰ ⁷⁸⁰ ⁷⁹⁰ ⁸⁰⁰ ⁸¹⁰ ⁸²⁰ ⁸³⁰ ⁸⁴⁰ ⁸⁵⁰ ⁸⁶⁰ ⁸⁷⁰ ⁸⁸⁰ ⁸⁹⁰ ⁹⁰⁰ ⁹¹⁰ ⁹²⁰ ⁹³⁰ ⁹⁴⁰ ⁹⁵⁰ ⁹⁶⁰ ⁹⁷⁰ ⁹⁸⁰ ⁹⁹⁰ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰¹⁰ ¹⁰²⁰ ¹⁰³⁰ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁹⁰ ¹¹⁰⁰ ¹¹¹⁰ ¹¹²⁰ ¹¹³⁰ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁹⁰ ¹²⁰⁰ ¹²¹⁰ ¹²²⁰ ¹²³⁰ ¹²⁴⁰ ¹²⁵⁰ ¹²⁶⁰ ¹²⁷⁰ ¹²⁸⁰ ¹²⁹⁰ ¹³⁰⁰ ¹³¹⁰ ¹³²⁰ ¹³³⁰ ¹³⁴⁰ ¹³⁵⁰ ¹³⁶⁰ ¹³⁷⁰ ¹³⁸⁰ ¹³⁹⁰ ¹⁴⁰⁰ ¹⁴¹⁰ ¹⁴²⁰ ¹⁴³⁰ ¹⁴⁴⁰ ¹⁴⁵⁰ ¹⁴⁶⁰ ¹⁴⁷⁰ ¹⁴⁸⁰ ¹⁴⁹⁰ ¹⁵⁰⁰ ¹⁵¹⁰ ¹⁵²⁰ ¹⁵³⁰ ¹⁵⁴⁰ ¹⁵⁵⁰ ¹⁵⁶⁰ ¹⁵⁷⁰ ¹⁵⁸⁰ ¹⁵⁹⁰ ¹⁶⁰⁰ ¹⁶¹⁰ ¹⁶²⁰ ¹⁶³⁰ ¹⁶⁴⁰ ¹⁶⁵⁰ ¹⁶⁶⁰ ¹⁶⁷⁰ ¹⁶⁸⁰ ¹⁶⁹⁰ ¹⁷⁰⁰ ¹⁷¹⁰ ¹⁷²⁰ ¹⁷³⁰ ¹⁷⁴⁰ ¹⁷⁵⁰ ¹⁷⁶⁰ ¹⁷⁷⁰ ¹⁷⁸⁰ ¹⁷⁹⁰ ¹⁸⁰⁰ ¹⁸¹⁰ ¹⁸²⁰ ¹⁸³⁰ ¹⁸⁴⁰ ¹⁸⁵⁰ ¹⁸⁶⁰ ¹⁸⁷⁰ ¹⁸⁸⁰ ¹⁸⁹⁰ ¹⁹⁰⁰ ¹⁹¹⁰ ¹⁹²⁰ ¹⁹³⁰ ¹⁹⁴⁰ ¹⁹⁵⁰ ¹⁹⁶⁰ ¹⁹⁷⁰ ¹⁹⁸⁰ ¹⁹⁹⁰ ²⁰⁰⁰ ²⁰¹⁰ ²⁰²⁰ ²⁰³⁰ ²⁰⁴⁰ ²⁰⁵⁰ ²⁰⁶⁰ ²⁰⁷⁰ ²⁰⁸⁰ ²⁰⁹⁰ ²¹⁰⁰ ²¹¹⁰ ²¹²⁰ ²¹³⁰ ²¹⁴⁰ ²¹⁵⁰ ²¹⁶⁰ ²¹⁷⁰ ²¹⁸⁰ ²¹⁹⁰ ²²⁰⁰ ²²¹⁰ ²²²⁰ ²²³⁰ ²²⁴⁰ ²²⁵⁰ ²²⁶⁰ ²²⁷⁰ ²²⁸⁰ ²²⁹⁰ ²³⁰⁰ ²³¹⁰ ²³²⁰ ²³³⁰ ²³⁴⁰ ²³⁵⁰ ²³⁶⁰ ²³⁷⁰ ²³⁸⁰ ²³⁹⁰ ²⁴⁰⁰ ²⁴¹⁰ ²⁴²⁰ ²⁴³⁰ ²⁴⁴⁰ ²⁴⁵⁰ ²⁴⁶⁰ ²⁴⁷⁰ ²⁴⁸⁰ ²⁴⁹⁰ ²⁵⁰⁰ ²⁵¹⁰ ²⁵²⁰ ²⁵³⁰ ²⁵⁴⁰ ²⁵⁵⁰ ²⁵⁶⁰ ²⁵⁷⁰ ²⁵⁸⁰ ²⁵⁹⁰ ²⁶⁰⁰ ²⁶¹⁰ ²⁶²⁰ ²⁶³⁰ ²⁶⁴⁰ ²⁶⁵⁰ ²⁶⁶⁰ ²⁶⁷⁰ ²⁶⁸⁰ ²⁶⁹⁰ ²⁷⁰⁰ ²⁷¹⁰ ²⁷²⁰ ²⁷³⁰ ²⁷⁴⁰ ²⁷⁵⁰ ²⁷⁶⁰ ²⁷⁷⁰ ²⁷⁸⁰ ²⁷⁹⁰ ²⁸⁰⁰ ²⁸¹⁰ ²⁸²⁰ ²⁸³⁰ ²⁸⁴⁰ ²⁸⁵⁰ ²⁸⁶⁰ ²⁸⁷⁰ ²⁸⁸⁰ ²⁸⁹⁰ ²⁹⁰⁰ ²⁹¹⁰ ²⁹²⁰ ²⁹³⁰ ²⁹⁴⁰ ²⁹⁵⁰ ²⁹⁶⁰ ²⁹⁷⁰ ²⁹⁸⁰ ²⁹⁹⁰ ³⁰⁰⁰ ³⁰¹⁰ ³⁰²⁰ ³⁰³⁰ ³⁰⁴⁰ ³⁰⁵⁰ ³⁰⁶⁰ ³⁰⁷⁰ ³⁰⁸⁰ ³⁰⁹⁰ ³¹⁰⁰ ³¹¹⁰ ³¹²⁰ ³¹³⁰ ³¹⁴⁰ ³¹⁵⁰ ³¹⁶⁰ ³¹⁷⁰ ³¹⁸⁰ ³¹⁹⁰ ³²⁰⁰ ³²¹⁰ ³²²⁰ ³²³⁰ ³²⁴⁰ ³²⁵⁰ ³²⁶⁰ ³²⁷⁰ ³²⁸⁰ ³²⁹⁰ ³³⁰⁰ ³³¹⁰ ³³²⁰ ³³³⁰ ³³⁴⁰ ³³⁵⁰ ³³⁶⁰ ³³⁷⁰ ³³⁸⁰ ³³⁹⁰ ³⁴⁰⁰ ³⁴¹⁰ ³⁴²⁰ ³⁴³⁰ ³⁴⁴⁰ ³⁴⁵⁰ ³⁴⁶⁰ ³⁴⁷⁰ ³⁴⁸⁰ ³⁴⁹⁰ ³⁵⁰⁰ ³⁵¹⁰ ³⁵²⁰ ³⁵³⁰ ³⁵⁴⁰ ³⁵⁵⁰ ³⁵⁶⁰ ³⁵⁷⁰ ³⁵⁸⁰ ³⁵⁹⁰ ³⁶⁰⁰ ³⁶¹⁰ ³⁶²⁰ ³⁶³⁰ ³⁶⁴⁰ ³⁶⁵⁰ ³⁶⁶⁰ ³⁶⁷⁰ ³⁶⁸⁰ ³⁶⁹⁰ ³⁷⁰⁰ ³⁷¹⁰ ³⁷²⁰ ³⁷³⁰ ³⁷⁴⁰ ³⁷⁵⁰ ³⁷⁶⁰ ³⁷⁷⁰ ³⁷⁸⁰ ³⁷⁹⁰ ³⁸⁰⁰ ³⁸¹⁰ ³⁸²⁰ ³⁸³⁰ ³⁸⁴⁰ ³⁸⁵⁰ ³⁸⁶⁰ ³⁸⁷⁰ ³⁸⁸⁰ ³⁸⁹⁰ ³⁹⁰⁰ ³⁹¹⁰ ³⁹²⁰ ³⁹³⁰ ³⁹⁴⁰ ³⁹⁵⁰ ³⁹⁶⁰ ³⁹⁷⁰ ³⁹⁸⁰ ³⁹⁹⁰ ⁴⁰⁰⁰ ⁴⁰¹⁰ ⁴⁰²⁰ ⁴⁰³⁰ ⁴⁰⁴⁰ ⁴⁰⁵⁰ ⁴⁰⁶⁰ ⁴⁰⁷⁰ ⁴⁰⁸⁰ ⁴⁰⁹⁰ ⁴¹⁰⁰ ⁴¹¹⁰ ⁴¹²⁰ ⁴¹³⁰ ⁴¹⁴⁰ ⁴¹⁵⁰ ⁴¹⁶⁰ ⁴¹⁷⁰ ⁴¹⁸⁰ ⁴¹⁹⁰ ⁴²⁰⁰ ⁴²¹⁰ ⁴²²⁰ ⁴²³⁰ ⁴²⁴⁰ ⁴²⁵⁰ ⁴²⁶⁰ ⁴²⁷⁰ ⁴²⁸⁰ ⁴²⁹⁰ ⁴³⁰⁰ ⁴³¹⁰ ⁴³²⁰ ⁴³³⁰ ⁴³⁴⁰ ⁴³⁵⁰ ⁴³⁶⁰ ⁴³⁷⁰ ⁴³⁸⁰ ⁴³⁹⁰ ⁴⁴⁰⁰ ⁴⁴¹⁰ ⁴⁴²⁰ ⁴⁴³⁰ ⁴⁴⁴⁰ ⁴⁴⁵⁰ ⁴⁴⁶⁰ ⁴⁴⁷⁰ ⁴⁴⁸⁰ ⁴⁴⁹⁰ ⁴⁵⁰⁰ ⁴⁵¹⁰ ⁴⁵²⁰ ⁴⁵³⁰ ⁴⁵⁴⁰ ⁴⁵⁵⁰ ⁴⁵⁶⁰ ⁴⁵⁷⁰ ⁴⁵⁸⁰ ⁴⁵⁹⁰ ⁴⁶⁰⁰ ⁴⁶¹⁰ ⁴⁶²⁰ ⁴⁶³⁰ ⁴⁶⁴⁰ ⁴⁶⁵⁰ ⁴⁶⁶⁰ ⁴⁶⁷⁰ ⁴⁶⁸⁰ ⁴⁶⁹⁰ ⁴⁷⁰⁰ ⁴⁷¹⁰ ⁴⁷²⁰ ⁴⁷³⁰ ⁴⁷⁴⁰ ⁴⁷⁵⁰ ⁴⁷⁶⁰ ⁴⁷⁷⁰ ⁴⁷⁸⁰ ⁴⁷⁹⁰ ⁴⁸⁰⁰ ⁴⁸¹⁰ ⁴⁸²⁰ ⁴⁸³⁰ ⁴⁸⁴⁰ ⁴⁸⁵⁰ ⁴⁸⁶⁰ ⁴⁸⁷⁰ ⁴⁸⁸⁰ ⁴⁸⁹⁰ ⁴⁹⁰⁰ ⁴⁹¹⁰ ⁴⁹²⁰ ⁴⁹³⁰ ⁴⁹⁴⁰ ⁴⁹⁵⁰ ⁴⁹⁶⁰ ⁴⁹⁷⁰ ⁴⁹⁸⁰ ⁴⁹⁹⁰ ⁵⁰⁰⁰ ⁵⁰¹⁰ ⁵⁰²⁰ ⁵⁰³⁰ ⁵⁰⁴⁰ ⁵⁰⁵⁰ ⁵⁰⁶⁰ ⁵⁰⁷⁰ ⁵⁰⁸⁰ ⁵⁰⁹⁰ ⁵¹⁰⁰ ⁵¹¹⁰ ⁵¹²⁰ ⁵¹³⁰ ⁵¹⁴⁰ ⁵¹⁵⁰ ⁵¹⁶⁰ ⁵¹⁷⁰ ⁵¹⁸⁰ ⁵¹⁹⁰ ⁵²⁰⁰ ⁵²¹⁰ ⁵²²⁰ ⁵²³⁰ ⁵²⁴⁰ ⁵²⁵⁰ ⁵²⁶⁰ ⁵²⁷⁰ ⁵²⁸⁰ ⁵²⁹⁰ ⁵³⁰⁰ ⁵³¹⁰ ⁵³²⁰ ⁵³³⁰ ⁵³⁴⁰ ⁵³⁵⁰ ⁵³⁶⁰ ⁵³⁷⁰ ⁵³⁸⁰ ⁵³⁹⁰ ⁵⁴⁰⁰ ⁵⁴¹⁰ ⁵⁴²⁰ ⁵⁴³⁰ ⁵⁴⁴⁰ ⁵⁴⁵⁰ ⁵⁴⁶⁰ ⁵⁴⁷⁰ ⁵⁴⁸⁰ ⁵⁴⁹⁰ ⁵⁵⁰⁰ ⁵⁵¹⁰ ⁵⁵²⁰ ⁵⁵³⁰ ⁵⁵⁴⁰ ⁵⁵⁵⁰ ⁵⁵⁶⁰ ⁵⁵⁷⁰ ⁵⁵⁸⁰ ⁵⁵⁹⁰ ⁵⁶⁰⁰ ⁵⁶¹⁰ ⁵⁶²⁰ ⁵⁶³⁰ ⁵⁶⁴⁰ ⁵⁶⁵⁰ ⁵⁶⁶⁰ ⁵⁶⁷⁰ ⁵⁶⁸⁰ ⁵⁶⁹⁰ ⁵⁷⁰⁰ ⁵⁷¹⁰ ⁵⁷²⁰ ⁵⁷³⁰ ⁵⁷⁴⁰ ⁵⁷⁵⁰ ⁵⁷⁶⁰ ⁵⁷⁷⁰ ⁵⁷⁸⁰ ⁵⁷⁹⁰ ⁵⁸⁰⁰ ⁵⁸¹⁰ ⁵⁸²⁰ ⁵⁸³⁰ ⁵⁸⁴⁰ ⁵⁸⁵⁰ ⁵⁸⁶⁰ ⁵⁸⁷⁰ ⁵⁸⁸⁰ ⁵⁸⁹⁰ ⁵⁹⁰⁰ ⁵⁹¹⁰ ⁵⁹²⁰ ⁵⁹³⁰ ⁵⁹⁴⁰ ⁵⁹⁵⁰ ⁵⁹⁶⁰ ⁵⁹⁷⁰ ⁵⁹⁸⁰ ⁵⁹⁹⁰ ⁶⁰⁰⁰ ⁶⁰¹⁰ ⁶⁰²⁰ ⁶⁰³⁰ ⁶⁰⁴⁰ ⁶⁰⁵⁰ ⁶⁰⁶⁰ ⁶⁰⁷⁰ ⁶⁰⁸⁰ ⁶⁰⁹⁰ ⁶¹⁰⁰ ⁶¹¹⁰ ⁶¹²⁰ ⁶¹³⁰ ⁶¹⁴⁰ ⁶¹⁵⁰ ⁶¹⁶⁰ ⁶¹⁷⁰ ⁶¹⁸⁰ ⁶¹⁹⁰ ⁶²⁰⁰ ⁶²¹⁰ ⁶²²⁰ ⁶²³⁰ ⁶²⁴⁰ ⁶²⁵⁰ ⁶²⁶⁰ ⁶²⁷⁰ ⁶²⁸⁰ ⁶²⁹⁰ ⁶³⁰⁰ ⁶³¹⁰ ⁶³²⁰ ⁶³³⁰ ⁶³⁴⁰ ⁶³⁵⁰ ⁶³⁶⁰ ⁶³⁷⁰ ⁶³⁸⁰ ⁶³⁹⁰ ⁶⁴⁰⁰ ⁶⁴¹⁰ ⁶⁴²⁰ ⁶⁴³⁰ ⁶⁴⁴⁰ ⁶⁴⁵⁰ ⁶⁴⁶⁰ ⁶⁴⁷⁰ ⁶⁴⁸⁰ ⁶⁴⁹⁰ ⁶⁵⁰⁰ ⁶⁵¹⁰ ⁶⁵²⁰ ⁶⁵³⁰ ⁶⁵⁴⁰ ⁶⁵⁵⁰ ⁶⁵⁶⁰ ⁶⁵⁷⁰ ⁶⁵⁸⁰ ⁶⁵⁹⁰ ⁶⁶⁰⁰ ⁶⁶¹⁰ ⁶⁶²⁰ ⁶⁶³⁰ ⁶⁶⁴⁰ ⁶⁶⁵⁰ ⁶⁶⁶⁰ ⁶⁶⁷⁰ ⁶⁶⁸⁰ ⁶⁶⁹⁰ ⁶⁷⁰⁰ ⁶⁷¹⁰ ⁶⁷²⁰ ⁶⁷³⁰ ⁶⁷⁴⁰ ⁶⁷⁵⁰ ⁶⁷⁶⁰ ⁶⁷⁷⁰ ⁶⁷⁸⁰ ⁶⁷⁹⁰ ⁶⁸⁰⁰ ⁶⁸¹⁰ ⁶⁸²⁰ ⁶⁸³⁰ ⁶⁸⁴⁰ ⁶⁸⁵⁰ ⁶⁸⁶⁰ ⁶⁸⁷⁰ ⁶⁸⁸⁰ ⁶⁸⁹⁰ ⁶⁹⁰⁰ ⁶⁹¹⁰ ⁶⁹²⁰ ⁶⁹³⁰ ⁶⁹⁴⁰ ⁶⁹⁵⁰ ⁶⁹⁶⁰ ⁶⁹⁷⁰ ⁶⁹⁸⁰ ⁶⁹⁹⁰ ⁷⁰⁰⁰ ⁷⁰¹⁰ ⁷⁰²⁰ ⁷⁰³⁰ ⁷⁰⁴⁰ ⁷⁰⁵⁰ ⁷⁰⁶⁰ ⁷⁰⁷⁰ ⁷⁰⁸⁰ ⁷⁰⁹⁰ ⁷¹⁰⁰ ⁷¹¹⁰ ⁷¹²⁰ ⁷¹³⁰ ⁷¹⁴⁰ ⁷¹⁵⁰ ⁷¹⁶⁰ ⁷¹⁷⁰ ⁷¹⁸⁰ ⁷¹⁹⁰ ⁷²⁰⁰ ⁷²¹⁰ ⁷²²⁰ ⁷²³⁰ ⁷²⁴⁰ ⁷²⁵⁰ ⁷²⁶⁰ ⁷²⁷⁰ ⁷²⁸⁰ ⁷²⁹⁰ ⁷³⁰⁰ ⁷³¹⁰ ⁷³²⁰ ⁷³³⁰ ⁷³⁴⁰ ⁷³⁵⁰ ⁷³⁶⁰ ⁷³⁷⁰ ⁷³⁸⁰ ⁷³⁹⁰ ⁷⁴⁰⁰ ⁷⁴¹⁰ ⁷⁴²⁰ ⁷⁴³⁰ ⁷⁴⁴⁰ ⁷⁴⁵⁰ ⁷⁴⁶⁰ ⁷⁴⁷⁰ ⁷⁴⁸⁰ ⁷⁴⁹⁰ ⁷⁵⁰⁰ ⁷⁵¹⁰ ⁷⁵²⁰ ⁷⁵³⁰ ⁷⁵⁴⁰ ⁷⁵⁵⁰ ⁷⁵⁶⁰ ⁷⁵⁷⁰ ⁷⁵⁸⁰ ⁷⁵⁹⁰ ⁷⁶⁰⁰ ⁷⁶¹⁰ ⁷⁶²⁰ ⁷⁶³⁰ ⁷⁶⁴⁰ ⁷⁶⁵⁰ ⁷⁶⁶⁰ ⁷⁶⁷⁰ ⁷⁶⁸⁰ ⁷⁶⁹⁰ ⁷⁷⁰⁰ ⁷⁷¹⁰ ⁷⁷²⁰ ⁷⁷³⁰ ⁷⁷⁴⁰ ⁷⁷⁵⁰ ⁷⁷⁶⁰ ⁷⁷⁷⁰ ⁷⁷⁸⁰ ⁷⁷⁹⁰ ⁷⁸⁰⁰ ⁷⁸¹⁰ ⁷⁸²⁰ ⁷⁸³⁰ ⁷⁸⁴⁰ ⁷⁸⁵⁰ ⁷⁸⁶⁰ ⁷⁸⁷⁰ ⁷⁸⁸⁰ ⁷⁸⁹⁰ ⁷⁹⁰⁰ ⁷⁹¹⁰ ⁷⁹²⁰ ⁷⁹³⁰ ⁷⁹⁴⁰ ⁷⁹⁵⁰ ⁷⁹⁶⁰ ⁷⁹⁷⁰ ⁷⁹⁸⁰ ⁷⁹⁹⁰ ⁸⁰⁰⁰ ⁸⁰¹⁰ ⁸⁰²⁰ ⁸⁰³⁰ ⁸⁰⁴⁰ ⁸⁰⁵⁰ ⁸⁰⁶⁰ ⁸⁰⁷⁰ ⁸⁰⁸⁰ ⁸⁰⁹⁰ ⁸¹⁰⁰ ⁸¹¹⁰ ⁸¹²⁰ ⁸¹³⁰ ⁸¹⁴⁰ ⁸¹⁵⁰ ⁸¹⁶⁰ ⁸¹⁷⁰ ⁸¹⁸⁰ ⁸¹⁹⁰ ⁸²⁰⁰ ⁸²¹⁰ ⁸²²⁰ ⁸²³⁰ ⁸²⁴⁰ ⁸²⁵⁰ ⁸²⁶⁰ ⁸²⁷⁰ ⁸²⁸⁰ ⁸²⁹⁰ ⁸³⁰⁰ ⁸³¹⁰ ⁸³²⁰ ⁸³³⁰ ⁸³⁴⁰ ⁸³⁵⁰ ⁸³⁶⁰ ⁸³⁷⁰ ⁸³⁸⁰ ⁸³⁹⁰ ⁸⁴⁰⁰ ⁸⁴¹⁰ ⁸⁴²⁰ ⁸⁴³⁰ ⁸⁴⁴⁰ ⁸⁴⁵⁰ ⁸⁴⁶⁰ ⁸⁴⁷⁰ ⁸⁴⁸⁰ ⁸⁴⁹⁰ ⁸⁵⁰⁰ ⁸⁵¹⁰ ⁸⁵²⁰ ⁸⁵³⁰ ⁸⁵⁴⁰ ⁸⁵⁵⁰ ⁸⁵⁶⁰ ⁸⁵⁷⁰ ⁸⁵⁸⁰ ⁸⁵⁹⁰ ⁸⁶⁰⁰ ⁸⁶¹⁰ ⁸⁶²⁰ ⁸⁶³⁰ ⁸⁶⁴⁰ ⁸⁶⁵⁰ ⁸⁶⁶⁰ ⁸⁶⁷⁰ ⁸⁶⁸⁰ ⁸⁶⁹⁰ ⁸⁷⁰⁰ ⁸⁷¹⁰ ⁸⁷²⁰ ⁸⁷³⁰ ⁸⁷⁴⁰ ⁸⁷⁵⁰ ⁸⁷⁶⁰ ⁸⁷⁷⁰ ⁸⁷⁸⁰ ⁸⁷⁹⁰ ⁸⁸⁰⁰ ⁸⁸¹⁰ ⁸⁸²⁰ ⁸⁸³⁰ ⁸⁸⁴⁰ ⁸⁸⁵⁰ ⁸⁸⁶⁰ ⁸⁸⁷⁰ ⁸⁸⁸⁰ ⁸⁸⁹⁰ ⁸⁹⁰⁰ ⁸⁹¹⁰ ⁸⁹²⁰ ⁸⁹³⁰ ⁸⁹⁴⁰ ⁸⁹⁵⁰ ⁸⁹⁶⁰ ⁸⁹⁷⁰ ⁸⁹⁸⁰ ⁸⁹⁹⁰ ⁹⁰⁰⁰ ⁹⁰¹⁰ ⁹⁰²⁰ ⁹⁰³⁰ ⁹⁰⁴⁰ ⁹⁰⁵⁰ ⁹⁰⁶⁰ ⁹⁰⁷⁰ ⁹⁰⁸⁰ ⁹⁰⁹⁰ ⁹¹⁰⁰ ⁹¹¹⁰ ⁹¹²⁰ ⁹¹³⁰ ⁹¹⁴⁰ ⁹¹⁵⁰ ⁹¹⁶⁰ ⁹¹⁷⁰ ⁹¹⁸⁰ ⁹¹⁹⁰ ⁹²⁰⁰ ⁹²¹⁰ ⁹²²⁰ ⁹²³⁰ ⁹²⁴⁰ ⁹²⁵⁰ ⁹²⁶⁰ ⁹²⁷⁰ ⁹²⁸⁰ ⁹²⁹⁰ ⁹³⁰⁰ ⁹³¹⁰ ⁹³²⁰ ⁹³³⁰ ⁹³⁴⁰ ⁹³⁵⁰ ⁹³⁶⁰ ⁹³⁷⁰ ⁹³⁸⁰ ⁹³⁹⁰ ⁹⁴⁰⁰ ⁹⁴¹⁰ ⁹⁴²⁰ ⁹⁴³⁰ ⁹⁴⁴⁰ ⁹⁴⁵⁰ ⁹⁴⁶⁰ ⁹⁴⁷⁰ ⁹⁴⁸⁰ ⁹⁴⁹⁰ ⁹⁵⁰⁰ ⁹⁵¹⁰ ⁹⁵²⁰ ⁹⁵³⁰ ⁹⁵⁴⁰ ⁹⁵⁵⁰ ⁹⁵⁶⁰ ⁹⁵⁷⁰ ⁹⁵⁸⁰ ⁹⁵⁹⁰ ⁹⁶⁰⁰ ⁹⁶¹⁰ ⁹⁶²⁰ ⁹⁶³⁰ ⁹⁶⁴⁰ ⁹⁶⁵⁰ ⁹⁶⁶⁰ ⁹⁶⁷⁰ ⁹⁶⁸⁰ ⁹⁶⁹⁰ ⁹⁷⁰⁰ ⁹⁷¹⁰ ⁹⁷²⁰ ⁹⁷³⁰ ⁹⁷⁴⁰ ⁹⁷⁵⁰ ⁹⁷⁶⁰ ⁹⁷⁷⁰ ⁹⁷⁸⁰ ⁹⁷⁹⁰ ⁹⁸⁰⁰ ⁹⁸¹⁰ ⁹⁸²⁰ ⁹⁸³⁰ ⁹⁸⁴⁰ ⁹⁸⁵⁰ ⁹⁸⁶⁰ ⁹⁸⁷⁰ ⁹⁸⁸⁰ ⁹⁸⁹⁰ ⁹⁹⁰⁰ ⁹⁹¹⁰ ⁹⁹²⁰ ⁹⁹³⁰ ⁹⁹⁴⁰ ⁹⁹⁵⁰ ⁹⁹⁶⁰ ⁹⁹⁷⁰ ⁹⁹⁸⁰ ⁹⁹⁹⁰ ¹⁰⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹⁰ ¹⁰⁰²⁰ ¹⁰⁰³⁰ ¹⁰⁰⁴⁰ ¹⁰⁰⁵⁰ ¹⁰⁰⁶⁰ ¹⁰⁰⁷⁰ ¹⁰⁰⁸⁰ ¹⁰⁰⁹⁰ ¹⁰¹⁰⁰ ¹⁰¹¹⁰ ¹⁰¹²⁰ ¹⁰¹³⁰ ¹⁰¹⁴⁰ ¹⁰¹⁵⁰ ¹⁰¹⁶⁰ ¹⁰¹⁷⁰ ¹⁰¹⁸⁰ ¹⁰¹⁹⁰ ¹⁰²⁰⁰ ¹⁰²¹⁰ ¹⁰²²⁰ ¹⁰²³⁰ ¹⁰²⁴⁰ ¹⁰²⁵⁰ ¹⁰²⁶⁰ ¹⁰²⁷⁰ ¹⁰²⁸⁰ ¹⁰²⁹⁰ ¹⁰³⁰⁰ ¹⁰³¹⁰ ¹⁰³²⁰ ¹⁰³³⁰ ¹⁰³⁴⁰ ¹⁰³⁵⁰ ¹⁰³⁶⁰ ¹⁰³⁷⁰ ¹⁰³⁸⁰ ¹⁰³⁹⁰ ¹⁰⁴⁰⁰ ¹⁰⁴¹⁰ ¹⁰⁴²⁰ ¹⁰⁴³⁰ ¹⁰⁴⁴⁰ ¹⁰⁴⁵⁰ ¹⁰⁴⁶⁰ ¹⁰⁴⁷⁰ ¹⁰⁴⁸⁰ ¹⁰⁴⁹⁰ ¹⁰⁵⁰⁰ ¹⁰⁵¹⁰ ¹⁰⁵²⁰ ¹⁰⁵³⁰ ¹⁰⁵⁴⁰ ¹⁰⁵⁵⁰ ¹⁰⁵⁶⁰ ¹⁰⁵⁷⁰ ¹⁰⁵⁸⁰ ¹⁰⁵⁹⁰ ¹⁰⁶⁰⁰ ¹⁰⁶¹⁰ ¹⁰⁶²⁰ ¹⁰⁶³⁰ ¹⁰⁶⁴⁰ ¹⁰⁶⁵⁰ ¹⁰⁶⁶⁰ ¹⁰⁶⁷⁰ ¹⁰⁶⁸⁰ ¹⁰⁶⁹⁰ ¹⁰⁷⁰⁰ ¹⁰⁷¹⁰ ¹⁰⁷²⁰ ¹⁰⁷³⁰ ¹⁰⁷⁴⁰ ¹⁰⁷⁵⁰ ¹⁰⁷⁶⁰ ¹⁰⁷⁷⁰ ¹⁰⁷⁸⁰ ¹⁰⁷⁹⁰ ¹⁰⁸⁰⁰ ¹⁰⁸¹⁰ ¹⁰⁸²⁰ ¹⁰⁸³⁰ ¹⁰⁸⁴⁰ ¹⁰⁸⁵⁰ ¹⁰⁸⁶⁰ ¹⁰⁸⁷⁰ ¹⁰⁸⁸⁰ ¹⁰⁸⁹⁰ ¹⁰⁹⁰⁰ ¹⁰⁹¹⁰ ¹⁰⁹²⁰ ¹⁰⁹³⁰ ¹⁰⁹⁴⁰ ¹⁰⁹⁵⁰ ¹⁰⁹⁶⁰ ¹⁰⁹⁷⁰ ¹⁰⁹⁸⁰ ¹⁰⁹⁹⁰ ¹¹⁰⁰⁰ ¹¹⁰¹⁰ ¹¹⁰²⁰ ¹¹⁰³⁰ ¹¹⁰⁴⁰ ¹¹⁰⁵⁰ ¹¹⁰⁶⁰ ¹¹⁰⁷⁰ ^{11080</}

quod dedisti discipulis tuis pridie
quàm passus fuisti: per sanctam trini-
tatem, per indiuiduam unitatem, per
beatam Mariam matrem tuam, per an-
gelos & archágelos, per prophetas &
patriarchas, & p omnes sanctos tuos,
& per omnia sacramenta quæ sunt in
honore tuo: adoro te & obsecro te, be-
nedico tibi & rogo, ut acceptes ora-
tiones has & coniurationes & uerba
10 oris mei, quibus uti uoluerò. Peto Do-
mine Iesu Christe: da mihi uirtutem
& potestatem tuam super omnes an-
gelos tuos, qui de cælo eiekti sunt ad
decipiendum genus humanum, ad at-
trahendum eos, ad constringendum, ad
ligandum eos pariter & soluendum:
& ad congregandum eos coram me,
& ad præcipiendum eis ut omnia quæ
possunt, faciât, & uerba mea uocemq;
20 meam nullo modo contemnant: sed
mihi & dictis meis obediunt, & me ti-
meant, per humanitatem & misericor-
diam & gratiam tuam deprecor & pe-
to te adonay amay hortan uegedora
mytay hel suranat yfion ysyfey & per
omnia nomina tua sancta, per omnes
sanctos & sanctas tuas, per angelos &
archangelos, potestates, dominatio-
nes & uirtutes, & per illud nomen per
30 quod Salomon constringebat dæmo-
nes, & conclusit ipsos Elhroch eban
heragle goth ioth othie uenoch na-
brat, & per omnia sacra nomina quæ
scripta sunt in hoc libro, & per uirtu-
tem eorundem, quatenus me poten-
tem facias congregare & constringe-
re omnes tuos spiritus de cælo depul-
sos, ut mihi ueraciter de omnib. meis
interrogatis, de quibus quærâ, respon-
40 sionem ueracem tribuant, & omnibus
meis mandatis illi satisfaciant sine læ-
sione corporis & animæ meæ & om-
nium ad me pertinentium, per Domi-
num nostrum Iesum Christum filium

tuū, qui tecū uiuit & regnat in unitate
spiritus sancti Deus per omnia secula.

O pater omnipotens, ô fili sapiens,
ô spiritus sancte corda hominum il-
lustrans, ô uos tres in personis, una
uerò deitas in substantia: qui Adam &
Euæ in peccatis eorum pepercistis, &
propter eorum peccata mortem subij-
sti tu fili turpissimam, in lignoq; san-
ctæ crucis sustinuisti: ô misericordi-
sime, quando ad tuam cōfugio mise-
ricordiâ, & supplico modis omnibus
quibus possum, per hæc nomina san-
cta tui filij, scilicet alpha & ω, & per o-
mnia alia sua nomina, quatenus con-
cedas mihi uirtutem & potestatem
tuam, ut ualeam tuos spiritus qui de
cælo eiekti sunt, ante me citare, & ut i-
psi mecum loquâtur, & mandata mea
20 perficiât statim & sine mora, cum eo-
rum uoluntate, sine omni læsione cor-
poris, animæ & bonorū meorum, &c.
Continua ut in libro * Annuli Salo-
monis continetur.

O summa & æterna uirtus Altissi-
mi, qui te disponente his iudicio uoca-
tis * uaycheon stimulamato. ezpha-
res tetragrammaton olyoram irion e-
fytion existion eryona onela brasym
noym melsias sother emanuel saba-
oth adonay, te adoro, te inuoco, totius
mentis uiribus meis imploro, quate-
nus per te præsentis orationes & con-
secrationes & coniurationes conse-
crentur uidelicet, & ubicunq; maligni
spiritus in uirtute tuorum nominum
sunt uocati, & omni parte cōueniant,
& uoluntatem mei exorcisatoris dili-
genter adimpleât, fiat fiat fiat, Amen.

Hęc blasphema & execranda huius
mūdi fæx & sentina pœnam in magos
prophanos bene constitutam, pro
scelerato mentis ausu iure
meretur.

F I N I S.

RE RVM ET VERBORVM TOTO HOC

Opere precipue memorabilium

INDEX.

Prior numerus paginam, alter uersum designat

A.			
A ron an magus fuerit 152.	38	Adamum fuisse medicum 221.37	Etata 37.28
Abacuc ab angelo per aerem delatus 276.16		S. Adelberti anathema magicum 521.32	Agathensis concilij decretum contra magos 666.36
Abaddon demon, Græcè ἀπαλλόμενος, quid significet 105.25		adamantis lapidis uirtutes 582.25	Agares demon 913.9
Abbaris magus 147.38		Adolphi Clarebachi efficax oratio 640.11	aglaopitidis herba uires 589.22
Abdia Bab. Episc. locus de Vualdath deo 31.11		Adolphi comitis à Nassau prudentia 717.44	Aguan demon apud Americanos 118.39
Abel à Caino fratre occiditur 26.37 an magus fuerit 152.36		Adonis demon 30.44	Agrippa herus et præceptor Vuierii 365.35 cur aliquando à Vuiero laudetur, aliquando non 376.25
Abigor demon 915.16		Adramelech demon 29.32	Agrippæ defensio 165.9 mors 166.15
abnegantes fidem Christianam 243.35		Adrianus Marini Nicolai Geldrie cancellarius 659.26	Agrippæ testimoniū de Tritemio 880.32 censura de suis libris de occulta philosophia 856.30
abnegationis ueræ exemplū 631.7		adulterij poena 343.22	de Agrippa Tritemij iudicium 881.6
Abraham an magus fuerit 152.38		adulterium quando iure civili puniatur 834.7	Aspurgæia quid sit, & qui ea sint usi 197.39
Accius Nauis cotem nouacula diuidit 176.8		Aegyptij animalibus diuinis honoribus tribuerunt 31.32 maximi cultores idololatriæ 180.9	Alba mulieres demones 117.45
Acabi historia 748.22		Aegyptiorum magia unde originem ducat 27.20. & 146.20	Albania incolæ quales 369.41
acbemenidon planta ad quid utilis 685.5		sacerdotes magos fuisse 151.6 & 502.42	Albani lacus exundatio 202.31
Achillis anima ab inferis euocata 193.11 forma demon Maximiliano Imperatori apparet 79.29		Aegyptijs 666 genera sacrificiorum fuisse 34.24	Albatara 475.13
aculus duos Dufeldorpj mulier quædam deglutiit 397.39		aer cur inter deos geniales sit connumeratus 33.27	Albertus Brementis episcopus magus 504.19
aconitum quis primum inuenerit 767.3		aeris turbatio ingens 311.12	Albertus Teutonicus cuius magicæ cognitionem habuerit 881.44
Acquirensis concilij decretum contra magos 665.42		aera concitare posse demonē 266.29 nullo modo à Lamijs turbari posse 297.32	Alchindus magus 147.34
acus à muliere deglutita, ex q. ea noxa 397.25 deglutita Venetijs à uirgine quadam, cum lotio excreta 448.37		Aesculapij magia 503.7	Alchindi Arabis error 554.40
acus, mulier maleficio læsa, euomit 408.46		Aethiopica magia unde uenerit 144.5	contra Alchindum Ioan. Frانس. Picus 554.25
acus plurimos pueri demoniaci Amsterdami uomitu reijciunt 414.34		aethiopidis herba usus 541.41	Alchymia quid tribuat author & medici 222.71
Ada libri magici sub falso titulo circumferuntur 152.36		Actium characteribus magicis uisum esse 574.31	Alciati sententia de Lamiarum innocentia 734.14
		Afflictio qualiscumq. patienter ferenda 617.10	Alcimi carne de diaboli operibus 99.37
		Afri infantes palam Saturno immolabant 39.4	Alcmena 335.4
		Afrorum sacerdotes à Tyberio suspensi 39.6	Alcoranus sacrum uolumē esse, cur credatur 95.7
		Agamemnonis filia Iphigenia ma-	alea inuentor 120.28
			id est in uento quid, & unde orta sit

INDEX

- ta fit 200.29
Alexander I. Romanus p̄fix a-
 que lustralis consecrationis au-
 thor 586.3
Alexander Tyri expugnat 49.7
Alexandri & Darij consuetū un-
 de demon prænouerit 48.20
Alexandri ab Alexand. locum de mi-
 ro quodam spectre 75.3
Alexandro Scuero qui uersus in Vir-
 gilio obuenerint de regno 201.
 27
Alexandrum Trallianum magicis
 characteribus usum esse 574.15
Alisi in domo suspēsi uirtus 582.2
aligationum usus apud medicos
 574.21
Almadal 147.33 & 170.9
Alocer demon 930.15
alperimacra quid 197.41
alruue 338.42
alrumna 232.42
Alibae & Meleagri fabula 190.
 13
Amatoria pocula quantum ualeāt
 381.29 uenena 380.30
amatorio poculo tres ordine abba-
 tes interempti 384.24
Ambrosij locus de omnipotentia
 Dei 119.11
Ambrosium eadem hora Mediola-
 ni & Turonis in Martini exe-
 quijs fuisse 177.17
Anduscius demon 927.46
amentes quid efficiat 316.20 &
 381.16
Americorum mos in petendis ora-
 culis 119.19 sacerdotes 119.2
Ammonitæ hostias humanis Mo-
 loch deo immolabant 37.6
Ammonitarum idolum 30.11
Amon uel Aamon demon 913.40
amor & timor fortes imagines gi-
 gnunt 262.7
amoris curatio magica 538.32
 uis 241.41
amorem cuiusdam mulieris concio-
 liandi modus magicus 543.28
 quæ res concilient 99.16 &
 380.36
Amoymon demon 931.19
Amphionem Thebanum magum
 fuisse 149.6
Amsterdami pueri circiter trigin-
 ta misere à demonio exagitati
 414.10
amuletorum physicomum uirtutes
 578.40
Amy demon 939.24
Anacephalæosis de Lamij 769.1
anachitidis lapidis uirtutes 582.37
anagallidis rubro flore ad quid u-
 tilis 579.2
anathema magicum 521.20
Anamelech demon 29.36
Ancyrani concilij constitutio seu
 decretum de magis 664.15
Andrus demon 928.11
Andreas Nasius 136.25
Andreas medicus 590.10
Andree Tiraquelli lex connubia-
 lis 386.40
Androalpbis demon 928.19
Androgei cædes quibus rebus sit
 placata 38.14
angeli an sint creaturæ 25.27
 quales & ad quid conditi sint
 à Deo 18.6
de Angelorū lapsus causa qui Theo-
 logi scripserint 21.1
angelorum & diaboli distinctio
 124.1 ministerio cur Deus u-
 tatur 617.43 natura & ofi-
 cium 18.10
angelos nescire futura 51.27
animæ beatorum, magorum carmi-
 nibus è designata à Deo sede
 non euocantur 185.20 quot mo-
 dis apparent 66.7 an subico-
 Etum cuiuspiam rei assumere
 possint 846.24
animarum apparitiones unde, &
 quo tempore fiant 65.39
animas in manu Dei existentes dia-
 bolus è sua quiete turbare non
 potest 132.39 mortuorū quibus
 præstigijs demon ludificare so-
 leat 62.29 multis defuncto-
 rum per se expressisse uina uoce
 causam purgationis 64.36
animalcula cum urini excreta
 443.10
animalia perfecta & imperfecta
 quæ sint 335.39
animalium feritates quid domet
 578.36
animalia nulla ex se edicere 336.
 11 ne à maleficis inficiantur,
 coniuratio superstitiosa 646.
 25
animantia si præter naturam quid
 pati uideantur, quid faciendum
 sit 649.32
animantium morbis prohibendis
 suffimentum utile 650.22
 pestes 490.7
animantia quomodo ledant uene-
 fici 387.8
Anna Lemgou uirgo monialis à
 diabolo mire exagitata 423.16
Annæ à Virmont uenenum propi-
 natum 374.45
Annæbergius demon 112.34
annulus nuptialis 538.28
annuli magici figura & uirtus
 539
annulo incluse radices demonens
 extrahentis historia 587.22
annulorū usus apud medicos 574.
 21 magicorum uirge 537.17
Anquirensis concilij decretum de
 Lamij 735.24
Anselmus Parmensis cuius magia
 cognitionem habueris 881.46
anseris in Scotia ex arboris fructi-
 bus in aquam decidentibus nas-
 cuntur 336.12
Antonius Heliogabalis magus
 148.36
antirrhizon herba ad quid utilis
 581.25
Antisthenes Atheniensis magus
 148.21
Antonini Caracalla editum con-
 tra magos 572.22
Antonius archiepiscopus Colonien-
 sis 434.23
Antonius Houæus 682.76
Antonius Sucquetus 362.20
Antonij Sucqueti filij uxor misere
 00 3 uexata

I N D E X

uexata a demonio	ibid. 27	arena per alium mulieris reddita	412.27	Afima demon	29.44
D. Antonius quomodo distinguat		Arcopagitarum sententia de ueneficis	768.11	afini mira docilitas	97.2
demonones	122.39	Arefcusa uirgo in marem mutata	473.5	in Afium iuuenis mutati figmentum	269.8
Antonij Aegyptij lucta cum demonibus	619.29	argentum unum uetula quaedam marito suo propinat	376.1	Asmodeus demon	104.31
Antonij Sabellici uerba de ueneficis horrendis	371.3	arioli qua poena afficiendi	657.14	Asmundus demortuus luci restitutus	852.1
Apennini montis incolarum superstitio in tempestatibus arcendis	585.11	Aristici anima corui effigie uisa	68.21	asphaltum usum & uirtus in arcendis demonibus	581.9
Apionis sinistra opinio de Mose	153.21	Aristodemus filiam & seipsum iugulat	38.6	Assur imago diaboli	110.9
aproxij usus in magia	171.35	aristologia radix ad quid utilis	581.27	Assyrij quantum honorem Zoroastri tribuerint	147.13
Apollinaristarum haeresis	730.36	Aristomenis Messenij cor exequum pilis refertum	446.43	de demonum lapsu senserint	19.6
Apollonis Tyaneus magus	148.4	Aristophanis locus de Eurycle mago	140.28	quem deum coluerint	29.34
puellam Romae & mortuis suscitauit	197.6	Aristotelis sententia de Lamijis	697.1	maximi cultores magiae	150.11
Apollonij Molonis sinistra opinio de Mose	153.20	Aristotelici negant demones	23	Assyriorum monarchia deuationem unde demon praeuocatur	49.12
Apollonium & Smyrna celerime Ephefum translatum esse	177.12	Arnoldus de Villa noua cuius magiae cognitionem habuerit	881.45	Asarte demon	30.27
apostata qui dicatur	757.12	Arnuaphis magus	147.39	Asarte demon quid sit	199.37
Appion Grammaticus Homeri animam ab inferis euocat	193.20	Arphaxat magus fulguris ictu mortuus	155.42	astrologi cuiusdam miserabilis interitus	215.12
L. Apuleius ob artem magicam damnatus	661.15	Arrianorum secta	730.44	astrologica a magicis quid differant	553.10
Apuleij fabula	175.18	Arsatius Christi nomine demonium expellit	639.41	Asuti & Asmundi pactum	851.33
metamorphosus	149.9	arsenici usus	373.20	Atalanta & Meleagri fabula	290.1
apui regulum cur lamiae deuorent	684.46	Artemisia herba consecrata usus & uirtutes	584.21	Ates dea sub nomine quid Homerum intelligat	19.8
Apuscorus magus	147.35	Artephij ars	170.10	Athanasij locus de abolitione oraculorum	41.36
aqua cribro hausta	176.23	Artephium fuisse magum	149.11	hereticks non enecandis	723.1
aquae lustralis uariis usus	585.42	arteria aspera	394.31	item de ieiunio	625.44
aquam insalubrem Hierichuntis quibus rebus Blizens salubrem reddiderit	586.20	arthritidis curatio magica	531.18	Athenienses quotannis septem adolescentibus & totidem puellas in Cretam Minotaurum deuorandas miserunt	38.15
Arabes quid de lapsu demonum senserint	19.6	aruspices quomodo apparitiones spectrorum olim Romae interpretati sint	73.31	Athenien sum & Persarum praelium	74.33
Arabum uaticinia	209.17	Aschpassa deus Turcarum, quem in matrimonio inuocant	35.13	Athenodori philosophi obfirmatus contra demonis terrores animus	71.6
adij	32.3	Asia quomodo ad Macedones peruenit	48.23	augures qua poena sint puniendi secundum leges	662.27
Arbatel libellus magicus	166.20				in Asia
Arcadam transformationis in ferros explicatio	468.1				
sacrificia	134.9				

INDEX

- in Augurijs quæ obseruata sint 139.14
- Augustini loci de abolitione oraculorum 41.37 item de demonum studijs 97.24 de diaboli origine 19.19 de diaboli conatibus 47.16 de diabolo, an hominum cogitationes sciat 134.33 de dijs gentium 32.8 de omnipotentia Dei 129.24 de Samuelis apparitione 189.11 de Donatistarum improbitate 725.25 de hereticis non enecandis 718.21 de transformatione hominis 466.5
- Augustini Steuchi sententia de Syllarum oraculis 871.35
- Augustus Caesar oculis lucidissimis praeditus 369.32
- Auicus Alcinus episcopus Viennensis 183.31
- Auli Gellij uerba de ueneficis 768.15
- Aurelianensis concilij decretum contra magos 665.29
- Aurelianensis spiritus exorcismi celebris historia 601.40
- Aureliani Imperatoris clementia erga scismaticum sexum 739.2
- Ansonius reprehenditur 474.20
- Ansonij uersus de quadam uenefica 374.26
- Agrivmunda quid 197.6
- Aym demon 928.37
- Ayperos demon 915.46
- B.
- Baal demon 29.19
- Baal Zepban idolum 463.21
- Baalberith demon 30.41
- Baalim demon 30.38
- Baarus radix & locus 588.22
- Babylonice captiuitatis causa 231.8
- Babylonij quos deos coluerint 29.38. & 31.42
- Babyloniorum magia unde originem ducat 27.20. & 146.20
- Baccharis herbae uirtus 581.9
- Bacchus unus ex dijs selectis 33.23
- Bael demon 913.2
- Baianus se in lupum transformari posse credidit 472.8
- Balan demon 930.4
- Baldi censura de Lamiarum confessione 733.32
- Balduni Ronfsei iudicium de Opere praestigiarum demonum uiueri 904.11
- balis herba qua magi usi sunt 193.33
- balsamum quo ueteres reges sunt inuncti 586.40
- balsami in Ecclesia Romana consecratio 587.1
- Balthasari successoris Nabucadenezar in somnium 899.35
- banque planta 320.31
- baptismatis aquae & missae usus in magicis artibus 164.43 uim externa exemptione tolli non posse 245.3
- Barbas demon 913.20
- Barbatus demon 914.6
- Bardi Druidae 38.44
- Bartholomaeus Pisanus 82.9
- Bartolus Richius L.L. Doctor 900.38
- Bartolus sententia de Lamiarum potentia & poena 312.41
- Barnabas quid sit 144.37. & 747.5
- Bathym demon 914.40
- Batiscubassa deus apud Turcos 35.31
- Batavyia quid sit 185.12
- Beal demon qualis 921.8
- Beelphegor quid significet, & a quibus sit cultus 29.25
- Beelzebub princeps demoniorum ibid.10 legatos emittit ad interficiendum Fraciscum 83.41
- Behemoth quid significet 103.45
- Bel quid significet, & quorum deus fuerit 29.2
- Belial demon 919.9
- Bellona dea 33.26 hostijs humanis placata 39.14
- Bellonius opium sine nocumento comedit 319.28
- benedicta herbae uirtus 581.28
- benedictio formula uulgo in maleficij curatione usurpata 404.2
- Benedictus quomodo pontificatus sit adeptus 503.38 equo nigro post mortem uectus 81.1
- Benedicti non mors ibid.14
- Berengarij error 731.33
- Berith demon 921.6
- Bernatium monachorum tragodia uenefica 321.30
- Bernhardus Cronenburgius medicus 447.22
- Bernhardus episcopus Hildesheimensis ducatum Visenburgersem inuadit 114.44
- D.Bernardo demon apparet 81.43
- bestiarum maleficij curandi modus uulgaris 645.10
- in Bestias homines non transformari maleficio 464.18 hominum transformatio phantastica quomodo fiat 268.36
- Bifrons demon 926.25
- Bitru demon 917.36
- Boeti quem deum coluerint 32.4
- Boetiorum lingua. ibid.35
- Boethius in quibus historicum munus sit sequutus 287.7
- Boethij fabula de incubo damone 353.30 historiae ubi non fides sit tribuenda 887.36 carmen de Vlyssis socijs 464.37
- Bolfri demon qualis sit 921.9
- bombardarum ictus quid prohibeat 573.23
- Bononiae mulier a damone exagitata 450.36 cuiusdam uenefici facinus 373.13
- Bononienses quae poena Lamias afficere soleant 736.43
- Bontenbrouch in arce quidam a demonio misere uexatus 409.33
- Borauuauia quid sit 198.6
- Bothnicorum populorum septentrionalium incantationes 173.19
- Botis demon 914.31
- bones ab esu quid exterreant 387.27
- baum pestilentia 490.18
- Brisia-

INDEX.

Brifiaci in Basiliensi diecefi uno
gentium terribile à Lamijis cō
fectum 240.31
Brugis mulier misere uexata à da-
monio 362.26
Brugensis uetula fucata religio
549.26
Brutus Romanum imperium obtio
net 201.31
M.Bruto demon apparet 72.35
bruxa 273.7
bryonia radix ad quid utilis 581.25
Bucardus comes de Luca interfe-
ctus 114.32
Bucolica qui scripserint 649.41
Budericia mulier demoniaca mi-
serè uexata 476.44
Buer demon 914.17
busones fugandi modus magicus
330.46
Bulapbia ars 170.9
Bune demon 920.29
Busus demon 912.29
Busciducis puella quedam à demo-
ne uexata 429.4
Byleth demon 916.32
Bythie monstrosa femina in Scy-
thia 368.25
C.
Cacrinolau uel Caasimolar
demon 916.16
Cabala à magia infami uitiata
152.28
Cabalistica artis usus 208.7 &
209.23
Cacodemon unde dictus 105.8
Cain Abelem interficit 26.37
Calchantis & Tiresie uaticinia
de humanis uictimis 37.17
calculus gypseus in tonsillarum fau-
cium abscessu repertus 441.1
calculi ad centum & uiginti tres
in bilis receptaculo inuenti
442.7
Calchutorum dei effigies horri-
bilis 118.30
Caldenbroce in arce uirgo que-
dam à damone misere agitata,
à Vuiro curatur 59.42
Caligula potionatus ab uxore

383.4
callicia herba usus in magia 171.
35
Callisthenes ueneficus Lucium Lu-
cullum interficit 382.44
Cambyses magnus 147.44
cameli saltatio 93.43
campana pulsus in die D. Ioan. lea-
mures & lamias pulsari 508.
10
campana baptizata an tempesta-
tes pellant 44.16
campanarum baptismus & exor-
cismus 43.20 **sonitus an grano-**
dinem auertere possit 814.43
Canibalum idololatria 198.29
canis rabidi morsus remedium Pa-
racelsiticum 884.30 **curatio**
magica 531.31 **curationem**
ad quos medici inepti referant
226.40
canis nigri fel ad quid utile 581.37
Carabia demon 927.39
carceris & custodiae discrimen
681.28
carchedonij lapidis uirtutes 582.
24
Cardanus reprehenditur 360.9
Cardani censura de lamijis 894.
45 libri de subtilitate 162.13
Cardani sententia de lamiarum io-
maginationibus 286.31 **item**
confessione 688.17 **unguento**
315.26
Cardani uerba contra magos 559.
22 de lamijis 697.4
carminum usus apud medicos 574.
22
carnibus uesci diebus à pontifice
Rom. uetitis quādo liceat 248.
17
carnifex quidam in ducatu Vuiro-
tenbergico pascua pecoris uene-
nis inficit 387.45
carnificis pertinacia Antuerpia
547.33
Carolus 7. rex Gallie Egidium re-
gni marisbaleum suspendit ob
magiam 661.20
Caroli Galli epistola ad Vuierym

896.39
Carpocrates magiam publice do-
cuit 250.40
Carthaginensis concilij decretum
contra magos 665.37
Casali uenefica & uenefici com-
plures capti 372.19
Casini ex uirgine puer factus
473.1
Cassari Bercholt epistola de Os-
pere Vuieri 900.43
Cassiani sententia de diaboli præ-
notione 136.3 **de demonum**
potestate 125.30
Cassij Parmensis interitus 73.18
Cassio Parmensi uana animus apo-
paret 72.44
castoris natura 238.55
catalepsis à melancholico sangui-
ne 635.9
Catharina Loe historia 636.28
Catoni membra luxata carmine
sanata 531.16
Caupona regina descriptio apud
Apuleium 238.28
Caym demon 925.27
Cerberus demon 916.8
ceremonia inania rerum simula-
chra 592.13
ceremonijs pueros occidi non pos-
se 245.43
Ceres dea 33.16
ceromantia quid 197.36
Cethim terra 494
Chaldaei Lecamantie cultores
195.12 **qua poena sint afficiens**
di 662.28 **quantum honorem**
magice arti tribuerint 150.9
Cham filius Noe primus magie
cultor 146.17. & 923.41 **eius**
execratio 27.14
Chamos demon 30.8
Chanaan quod simulacrum ex-
truxerit 31.9
Channon piscem ex seipsa nasci
337.10
characterum usus apud medicos
574.22 **magicorum nuge** 537.17
characteribus non inesse actiua
uirtutes 554.26
Chara-

INDEX.

- Charadij uirum 369.44
 Charoibes sacerdoti apud Amec-
 ricos 119.2
 Charonda magus 147.44
 chartula inanis collo subnexa 570.
 39
 Chasanh Hebraica dictio quid si-
 gnificet 136.29 & 825.11 ad
 quid proprie spectet 137.21
 Chabrab quid 471.16
 Chax demon 924.27
 chirurgus sceleratus 559.3
 chirurgi cuiusdam facinus Cluiae
 609.27
 chirurgi indocti in quos referant
 incitiam suam 220.25
 Chiridirelles deus apud Turcos,
 quem uiatores inuocant 35.25
 chrisma a demone adimi non pos-
 se 692.39
 chrismati uim externa exemptio-
 ne tolli non posse 244.40
 Christiani regis Daciae in follicu-
 lo calculi complures inuenti
 442.1
 Christiano homini quae necessaria
 sint 802.42
 Christianos quam uarie diabolus
 illudat 42.27
 Christophorus Probus cancellarius
 Palatini 715.44
 Christus ab haereticis magiae insi-
 mulatus 152.39 an a demone
 fuerit delatus & raptus, an ue-
 ro deductus saltem 274.22 cur
 uenerit 42.1 & 51.42
 Christi corpus post resurrectio-
 nem quale 281.38 meritorum
 insignis contemptus 932.37
 miracula qualia fuerint 122.30
 nomen quare seductores pre-
 cationibus & exorcismis im-
 misceant 594.10 nominis inuo-
 cationis efficacia 639.35 pro-
 missio post lapsum hominis 26.
 28 testimonium de medicis
 222.1
 Christum cur daemones prius peni-
 tius, quam Apostoli nouerint
 51.36 cur diabolus tentarit
 53.39
 Christo nato cessarunt oracula
 41.34
 chrysoliti lapidis uirtutes 582.23
 Chrysostomi sententia de aptis sa-
 tanae organis 252.26 de here-
 tici non enecandis 721.31
 de Pythia uel Apollinis oraculo
 203.33 de sexus feminei fra-
 gilitate 253.46 de anathema-
 te 527.30
 Choastes magus 149.29
 Choatrae incantatores insignes
 150.34
 cholera morbus unde oriatur 396.
 7 adusta qualia somnia pa-
 riat 263.22
 cholericus uapor qualia insomnia
 moueat 263.11
 Chymiae quantum tribuat auctor
 222.11
 Cicchus Ascalus Florentinus cuius
 magiae cognitionem habuerit
 882.1
 Ciceronis locus de demone qui Ta-
 gi apparuit 73.41
 Ciceronis testimonium de Sibylla-
 rum doctrina 867.46
 Cimeries demon 929.16
 Circe uenefica 767.21 socios Ve-
 lyssis in bestias mutauit 184.7
 & 468.5
 Circes omnipotentiae descriptio
 234.3
 Circenses ludi iussu demonis de
 nouo instituti 566.40
 circulatoris insignis exemplum 91.
 14
 circultores apud Fessin 207.34
 & 108.23
 Circumcellionum secta 725.3
 Citieus magus 148.32
 Claudiani uersus de Lauro 198.22
 Claudio Imperatori qui uersus ex
 Virgilio regnum praedixerint
 201.35
 clausa qua herba aperiantur 541.
 41
 claustrorum apertio diabolica.
 ibid.31
 clauus ferreus sub illa cute latet
 & excisus 416.1
 clauos mulier maleficio lesa exci-
 mit 408.25
 Cleopatra uenenum bibit 489.41
 Clementis locus de demonum sub-
 tilitate 47.33 sententia de de-
 monum machinationibus 95.20
 Clementis & fratrum oculos quo
 modo Simon magus effascina-
 rit 144.29
 clerici cuiusdam melancholia &
 infantis 257.41
 Cliensis turris cygnea 357.4
 Cliensis principis laus 894.26
 prudentia 714.12 & 902.20
 Cliensium ducum originis uetu-
 stas unde comprobetur 357.7
 Cluiae cuiusdam chirurgi facinus
 609.27
 Cobares magus 147.35
 Cobali daemones 113.14
 coelibatum Plato e sua Republ. ex-
 terminauit 335.30
 caeli imaginibus nulla magiae uo-
 ces conueniunt 534.13
 caelo quem deum praefecerint Graeci
 32.39
 cogitationes hominum a diabolus
 sciat 134.42
 sine Coitu uiri cur multi nati sin-
 gantur 340.44
 colici doloris remedium physicum
 579.3
 Colonia in monasterio Nazareth
 uirgines religiosa a demone mi-
 ris modis uexata 427.21 mon-
 strum nascitur 447.3 turris
 inquietissima ob spectra 640.
 7
 Coloniā trium regum ossa mis-
 sa, & ibi condita 280.24
 columbae Mahometis mira docilio-
 tas 94.14
 Columellae locus de Dardanij
 149.28
 Comitho Dianae Triclariae ma-
 tur 37.33
 connata quae sunt occultae, non de-
 bent referri ad potestatem la-
 Pp mianum

INDEX.

- marum* 367.40
conatus perfectus quid sit 835.10
sape habetur pro facto 829.13
conciliorum decreta contra magos
 663.35
concubitus cum demone imagina-
rius 322.32 & 325.30 & 690.
 24 & 758.3 *cum lupa imagi-*
narum 707.44 *promiscuus*
 251.28
concubitus impotentiam etiam à
demone modo naturali inuebi
 457.19
in Concubitus maleficio quid fa-
ciendum 635.36
concubitum demones exercere nō
possunt 129.44
concupiscentia quale uitium 21.10
confessio erronea 703.8 *fallaciter*
eblandita 712.11 *qualis esse de-*
beat 733.19
confessione soli non est standum in
criminalibus 733.30 *mente la-*
si non est standum 686.42
tormentis exacte fides non est
tribuenda 668.39 & 895.34
in Confessione crimina celare, an
sit peccatum reale 249.20
ex Confessione sola non iudicatur,
nisi in heresi 733.35
confessiones in criminali causa qua-
les esse debeant 822.16
Conformitatum liber à quo & u-
bi sit scriptus 82.42
coniectores qui dicantur 142.29
connubiales leges 386.43
consecratio ridicula 648.6
Consentes dii qui dicantur 33.19
Constantinus à Lysiterken 428.17
Constantini imperatoris sententia
de pivilis 383.32 *constitutio*
de Lamijs 661.35 *lex de poten-*
tia Lamiarum 312.37
coracefiae usus olim in magia 171.
 34
coralli rubri uirtutes 582.26
corintheadis usus in magia 171.35
Cornelia lex de ueneficis 745.39
de quibus ueneficis agat 766.5
Corneli orationis & elemosyna
rum uis & uirtutes 627.15
corpus quid sit 283.1 *unum eodem*
tempore duobus in locis esse nō
potest 282.14
corpus non nisi per iusta spacia
ferri posse 281.1
corporum penetratio. *ibid.* 16
corporibus hominum cur se immer-
gere cupiant demones 95.21
corpora an demon sine corpore
ferat 276.41 *an & quando*
possint spiritus transferre 275.
 7 *quando demon per aerem*
deferat 279.7 *quomodo si-*
ne corpore assumpto demō per
aerem ferre possit 279.24
Craca saga 292.33
Crantij locus de Vandalorum dijs
 34.38
create folius Dei 129.39. & 178.34
 & 181.21 *diabolus nihil po-*
test 129.38
credulitas temeraria quantum in
magicis curationibus ualeat
 569.41
credulitatis constantis potentia
 569.6
Creontis filium pro patria macla-
tus 37.23
Cretenses semper mēdaces 869.2
cribri diuinatione quomodo fiat
 197.20
criminalis actionis probationes
quales esse debeant 687.6
crocodilis in forma demon cultus
in Arsinoe 55.4
Cræsi interitus 49.31
crux ab Aegyptijs inter sacras li-
teras relata 401.42
crucis uis & potentia. *ibid.* 27
crucem calcare secretū, an sit pec-
catum reale 249.36
cruciatuum insensibilitatem qui la-
pis inducat 550.28
crystallomantia quid sit 196.4
Cupidinis & Psyche uelutatio ue-
neria 354.24
Curson demon 915.4
Curtio Ruso demon mulieris for-
ma apparet 70.18
cultus ex cuiusdā puella latere exe-
rit 430.1 *cuiusq; longitudo*
 & *forma* 437.35
culiri in uentriculo demortui in-
uenti 416.20
cuspis ferrea in thorace relicta,
que iuxta aluum post biennij
excidit 448.15
custodia & carceris discrimen
 681.25
Cuthaorum idolum 29.41
Cybeles Galli sacerdotes dicti
 204.11
Cygnæ turris Cluensis 357.4
cygnus nauiculam argentea cate-
na trahens 356.36
cynocephalia uirtus 582.8
cynocephali Hermopolitani pro
deo coluerunt 31.41
Cynops magus submergitur ora-
tione Ioannis 156.2 & 639.
 30
Cynopsis magi historia 154.42
cynopsasti herba magica uirtutes
 & *usus* 589.11
Cyprianus magus D. Iustinam uir-
ginem Aglaio frustra concilia-
re nititur 148.33
Cypriani locus de diaboli studijs
 96.27 *libri magici sub falso*
titulo circumferuntur 152.43
sententia de ieiunio 625.44
uerba de demonis curatione et
studio 565.30
Cyrenaico Achori litatum, ut mu-
scæ facerent 32.30
Cyrtæ demones 351.33
 D.
Acnogorgon magus 147.45
demon Annebergæ duode-
cim operarios in specu interfici-
cit 112.35 *an corpora sine cor-*
pore ferat 276.41 *Cassio Par-*
mensi apparet 71.45 *cogitatio*
nes hominum ignorat 449.41
cuidam puella specie Aethiopis
apparet 673.44 *cuidam pue-*
ro sub forma Christi apparet
 519.33 *cur coire nequeat* 331.5
cur non manum, sed eius for-
 mam

INDEX.

man in stipulatione extendat 240.15
 demonium quid significet 104.43
 si episcopo noctu apparet 114.38
 in Dianæ templum à Ioanne Euangelista fugatus 638.42
 in quodam cœnobio forma canis sapissime uisus interdiu 422.13
 iuuenem quendam immorigerum parentibus auferre conatur 76.31
 & 78.2 monachi forma uiduæ cuidam apparet 87.10
 mulieris forma Curtio Rufo apparet 70.18
 puellæ cuidam sub forma iuuenis eximij apparet 420.19
 qua substantiæ commoditate tam uaria machinetur 66.24
 quando corpora per aerem deferat 279.7
 quomodo corpora transportet 276.21
 quomodo hominum sensus obfideat 253.1
 quomodo in uitro carminibus coercendus sit 158.16
 quomodo lanius in aere concitando illaqueet 298.17
 quot modis hominum mentes constringat 58.33
 quot in species se transformare possit. ibid. 27
 quibus in locis, et quàm uarijs sub formis sit cultus apud ethnicos 54.41
 quibus præstigijs religiosi ludificare soleat 62.30
 Tagi pueri specie appareat 73.44
 uisibiliter in Hildesheimensi diœcesi multis apparet 114.19
 unde sit dictus, & ubi in sacris literis eius mentio fiat 104.43
 unde Tyri destructionem prænouerit 48.42
 sub forma felium uisus 422.19
 demonis framu 355.2
 pellendi superstitiosa curatio 556.37
 imbecillitas & impotentia multis sententijs ostenditur 615.17
 in nomine nihil boni sit 405.7
 insidijs quomodo sit resistendū 493.20
 & 619.8 ludibrijs qui magis expositi sint 271.35
 mendacium 551.18 multa studia & opera breuiter compre-

hensa 54.17
 terriculamenta quibus literis arceantur 232.29
 demonem alteri inuehi non posse imprecatione 696.10
 captiuum qui uitro circumferunt, qua poena sint afficiendi 659.4
 nulla radice extrahi posse 587.20
 quare Deus cõstituerit hominibus aduersariis 102.43
 demones an concubitum exercere possint 129.43
 & 325.30
 & 328.39
 & 332.26 an à magis cogi possint 172.20
 an habeant corpus seminis capax 891.23
 boni & mali quomodo appareant 121.40
 cur aliquando futura prænunciant 47.23
 cuius figurā maximè adaptent 69.38
 cur homines in bestias transformare non possint 466.27
 cur hominum corporibus se immergere cupiant 95.21
 cur in locis se paratis ab hominibus se nō ostendant 66.19
 cur plus sciunt, quàm homines 47.41
 cur prius Christum penitus, quàm Apostoli, nouerint 51.36
 cur sint superiores hominibus 20.7
 cur ueritatē de Christo & suis Apostolis confessi sint 53.1
 exorcismo quomodo & quando sint eijciendi 636.45
 expauescunt uerè credentes 500.6
 familiares 111.33
 familiares priuatorum hominum 116.43
 in eaueris mineralibus 112.33
 in quot ordines à Tribemio diuidantur 167.40
 montani 112.26
 montani ubi maximè laborent 114.3
 olim communibus precibus expulsi 622.41
 poetici & fictici qui dicti sint 119.34
 pro dijs habiti, & eorum nomina 29.8
 quibus uerbis in colloquium allici possint 579.37
 quibus plerunq; appareant 262.14
 quibus sacrificijs maximè afficiantur 40.22
 quomodo nomine expelli possint 401.25

quomodo agnouerint Christū, quem Iudei non agnoscebant 191.34
 quomodo elemosinis eijciantur 627.6
 quomodo ieiunijs eijciantur 624.29
 quomodo pro dijs haberi uoluerint, & præsidere regionibus 28.16
 quomodo se insinuent corporibus hominum 99.28
 quomodo se in uarias formas transmutent 840.41
 quomodo sonitum emittant 68.33
 quomodo spiritū nostrum suscipiāt. ibid. 28
 quot modis appareant 66.7
 quot modis hominibus insidiastuant 96.10
 tetrici familiares 112.24
 tres uisus in deserto 76.1
 unde aliquando futura prædicant 871.20
 unde nomina sumpserint 30.23
 unde tam admiranda possint 47.35
 & 54.38
 unde uaticinari possint 48.4
 ut dijs habiti 28.23
 demonum bonorum & malorum discretio 121.36
 & 124.1
 signa qualia 122.21
 de Demonum lapsus causa & natura qui Theologi scripserint 21.1
 demonum citatio per magos quomodo fiat 931.40
 commentitia nomina unde ita uaria 119.26
 conatus descriptio ex Augustino 46.25
 cultus apud quos potissimam uiguerit 150.19
 distincta nomina quis conscripserit 124.11
 distinctio secundum Theologos 120.6
 diuinationes unde 48.4
 epule 99.11
 genus quod pessimū sit 113.8
 illusiones 45.2
 illusionibus qui homines maximè expoliunt fiat 252.16
 in arbitrio uoluntatem nocēdi non esse positam 125.30
 inquisitio quando fieri debeat 64.41
 lapsus 19.1
 lapsus qui ex philosophis præcis denotarint 19.18
 machinationum finis 102.35
 Pp 2 montani

medianorum statura, forma &
 operationes 113.21 nomen-
 clatura 29.2 nomina ex 40
 Etionis uarietate apud ethnicos
 110.18 nomina ipsorum studia
 prodentia, quibus nuncupatur
 in sacris literis 103.30 oracula
 quoad durarint 41.29 & quā
 ambigua sint 48.17 origo
 18.25 operationes uariae 59.20
 potestas nocendi in quo sit sita
 125.30 praenotiones unde 48.
 21 prodigia unde. ibid. 35 pro-
 fligatio Paracelsistica 558.21
 pseudomonarchia 913.1 stu-
 dia quo pacto à patribus de-
 scribantur 95.20 technae saepe
 à sagacioribus hominibus deteo-
 etae 55.14 transformatio quo
 pacto fiat 850.25 uaria apud
 diuersos distinctio 120.45 ua-
 ria nomina 29.2. & 109.1
 demonibus haecenus multa falso
 attributa sunt 134.7 limites
 nocendi constituti 124.30 quae
 sint impossibilia 132.5. quomodo
 in corpora ingrediendi
 locus detur 95.31 quomodo
 quidam resisterint 619.29
 de Daemonibus fabulae 17.28
 demones cur hominibus aduersa-
 rios Deus constituerit 95.12
 corpora hominum pro sua libi-
 dine ingredi non posse 453.33
 eijciendi Ecclesiae ueteris mo-
 dus 642.5 esse qui negent 17.23
 expellendi & aufugendi me-
 thodus certissima ex sacris lite-
 ris 611.38 fugandi modus Pa-
 racelsisticus 884.22 ignorare
 hominum cogitationes, senten-
 tijs patrum ostenditur 134.15
 latronibus similes esse 565.3
 malos in quot gradus theologi
 distinguunt 120.6 nemo potest
 imprecando immittere 453.36
 non aliter sanare morbos, quam
 à lesione ab illis inuenta cessan-
 do 563.12 nullis plantis aut ter-
 rena materia allici aut fugari

I N D E X.

posse 578.20 procreandi po-
 testatem non habere 765.4
 prorsus nihil posse, ex Decretis
 ostenditur 133.32 qui lapides
 pellant 582.23 quomodo Latio
 ni distinxerint 111.14
 demoniaca mulier in Saxonia
 Graecè & Latine loquitur
 644.12 Romae optimum uer-
 sum ex Virgilio recitat 644.
 30
 demoniaca femella figmenti bi-
 storia elegans 484.15 mulieris
 partus lamiae imputatus 362.11
 ficta obfessionis curationes cer-
 ta 633.1 obfessionis iuuantibus
 sacrificijs historiae 481.16 prae-
 dictionis exemplum 49.31 pu-
 ella figmentum Cluiae 609.
 35 puella historia memorabilis
 400.6 puellae ridicula curatio
 570.39 uirginis superstitiosa
 curatio 556.37. & 558.2
 demoniacarum actionum exem-
 pla uaria 70.8 imprecationum
 punitarum exempla 455.27
 laruarum exempla 79.1 uir-
 ginum curatarum prope Xan-
 thos memoranda historia 629.
 40
 demoniacas curationes nihil uale-
 re, multis argumentis ex Pa-
 trum sententijs probatur 563.
 23
 demoniacus quidam factus à mali
 esu 451.11 apud Gadarenos ma-
 leficio lasus 390.35 ab Hila-
 rione sanatus 638.20 quidam
 equestris ordinis factus 451.
 34
 demoniaci uaticinij exempla 50.
 10 ficti historia festina 484.
 16 obsidij figmenta 477.19
 demoniaci ad quindecim Hammo-
 na quib. remedijs liberati 898.
 1 cur aliquando transferantur
 177.4 cur melancholici iudi-
 centur 476.11 quibus rebus o-
 lim sanati sint 622.41 quomo-
 do communibus precibus cu-

ventur 621.16 quomodo sint
 curandi, certa methodus 613.
 20 & 631.18 ubi plures uno in
 loco sunt, quid faciendum 628.
 33
 demoniacorum historia, qui à La-
 miji affici credebantur 408.17
 puerorum Amsterdami histo-
 ria 414.3
 Dagon demon 30.15
 Aduuauuaria quid 196.11
 Daniel Brouchusius medicus 904.
 22 an magus fuerit 152.39
 Danielis uaticinium de Asia regni
 translatione 48.24
 Dani magicas artes in bello timet
 305.39
 Aduuauuaria quid sit 198.9
 Dardania artes unde sint dictae
 149.26
 Dardanus magus 148.5
 Dardani Aegyptiorum magi libri
 149.21
 datura planta 321.4
 Decarabia demon 927.39
 Decij Mundi amoris impotentia
 341.41
 Decreta quid statuant de magis et
 ariolis, eosdemq. consulentibus
 661.27 in concubitus malefi-
 cio 636.1 de magorum mira-
 culis 183.45
 defunctorum animae quo tempore
 & quot modis appareant 65.
 39
 Aduuauuaria cur ueteres Hecaten appel-
 larint 110.32
 Delphi quem deum coluerint 32.12
 Delphicum oraculum 203.23
 Ionibus datum 37.31
 Delphici oraculi ambiguitas 49.
 27
 Demarchus in lupum conforma-
 tus 464.21
 Democritus Abderites magiae cul-
 tor 149.20
 dentium doloris remedium ex sa-
 cris literis 511.14
 Deumus demon à Calechutis cul-
 tus 118.24
 Deus

I N D E X.

Deus cur diaboli & angelorum
eius ministerio utatur 617.43
deus ex homine non potest nasci
335.8

Deus non uult prædicari suam glo-
riam ab impio 405.20 quæ
sibi referuarit puniunda 787.
44 solus hæc dicitur homi-
num 134.24 sine ordine nihil
condidit 126.44 unus ubique
est 282.20

Dei nominis abusus execrabilis in
curacionibus morborum magi-
cis 510.30 minister in quibus
sit diabolus 130.13 uerbi genui-
nus usus 528.3

Deo quid impossibile 129.15.23.28
quomodo iniuria fiat 774.20

Deum peculiarem singulis in na-
tura corporibus adesse 33.4

dij communes 33.24 consentes qui
dicti fuerint 33.19 familiares
111.33 geniales 33.27 gentium
quomodo in sacris literis nomi-
nentur 35.39 Græcorum 32.
37 indigetes 33.42 maiorum
gentium. ibid. 13 patrij & tu-
telares. ibid. 45 penates. ibid.
23 populi Dei 36.5 Romanor-
um 33.9 selecti qui dicti sint.
ibid. 21

deorum cognomina qui conscripse-
runt 29.1 commentitiorum su-
pra triginta millia fuisse 34.19
gentium genealogiam qui con-
scripserunt 28.41 libidines per
sacerdotes exercentur 343.39
prouinciarum nomina 31.25
deos ac demones non coire 331.
36

diabolus ex quibus interiora homi-
nis agnoscat 135.4 in cuiuscunq;
que materia uel nominis idolis
colitur 42.41 in quibus sit
Dei minister 130.13 monstro-
sa specie apparet 73.17
quam uarie in Christiana Eu-
ropa illudat 42.40 quibus in
locis spiritus dicatur 106.15
quibus somnijs se libentius infi-

nuet 263.20 quomodo decepe-
rit Euā, & quomodo primum
mundum corruerit 24.6. &
26.23 quomodo in tam uarias
figurarum species transfor-
metur 67.2 quomodo uaticine-
tur 57.18 quid significet 104.
41 simia Dei 274.46 specie
togarum Romæ uarijs in locis
apparet 73.28 sine consensu
Dei ne quicquam potest 129.38
& 812.43 unde futura prædi-
cat 189.40

diabolo aduersus conatus curatio
præseruans 493.16 cibus 99.5
concubitus imaginarius cū La-
mij 758.15 & angelorum di-
stinctio 124.1 odium erga
Christum 54.6 odium erga
Deum immedicabile 24.13 po-
tentia & actiones 54.28 &
59.7 prauitate omnia mundi
mala sunt commissa 46.45 sub
tilitatis exempla 190.36 uersu-
tia 45.2

diabolo agendi limites à Deo con-
stituti 124.30 multa falso ato-
tributa sunt 134.7 non est po-
testas permixta in hominis ui-
tam 410.41 quæ sint impossi-
bilia 131.41

diabolum creaturæ uerè nec con-
dere, nec transformare posse
270.37 ignorare hominum co-
gitationes 134.15 per se opera-
ri maleficia, nec indigere in his
Lamiarum consensu 392.29
diaboli quando limites transgre-
diantur 127.35 unde sint fa-
cti 25.44

diabolica commixtionis figmentū
comprobantes historias omnes
esse fabulosas 353.14

Diana dea 33.16

Diana templi deuastatio per Ioan-
nem Euangelistam 638.42.
Triclarie cur Iones annualim
iuuenem & puellam immola-
runt 37.35

Diasaren Arabes coluerunt 32.4

Didius magus 148.35
die Dominico ieiunare, an sit pec-
catum 247.41

diluuij causa 26.41

Diodori Siculi locus de dijs gentiū
29.15

Diomedes in insula Diomedeæ pro
deo cultus 32.11

Diomedis fuga & exilium 470.
2

Diomedenses quem deum colue-
runt 32.11

Diomedeæ aues 468.8

Dionysio Syracusano demon ap-
paret 72.26

Diophanes magus 211.8

Diti & Proserpinæ Romani aram
sub terra erigunt 73.22

diuination ex uisceribus mactatorū
hominum 40.29 magica Tur-
corum 210.35

diuinationes demonum unde 48.3

diuinationum magicarum species
195.10

diuinatoris cuiusdam miserabilis
interitus 215.10

diuinati ici quid à morte acciderit
678.13

diuinorum pœna inter edicta im-
perialia Germanica 667.44

diuinis pœna à Mose constituta
658.16

Dodona, aliàs Epirus 27.28

Dodonæum oraculum 54.41
à quo sit inuentum 27.27

doleris insensibilitatem qui lapis
inducat 558.28

dolus quid sit 781.7

L. Domitio rure reuertenti iuue-
nes gemini apparent 176.35

domus infamis Athenis demonis io-
dolo 70.33

Donatianorum hæresis 731.4

Dorastitarum secta 725.3

Donnerbeitel 585.25

Dordraci duæ uirgines à damonio
exagitata 413.6

dormienti testes execti 318.2
cuidam spectrū apparet 75.10

Draco magnus in terrâ proiectus,
cuius

INDEX.

cuius personam denotet 18.40
 Druide Bardī 38.44
 Druides Gallorum quam magiam
 coluerint 152.7
 Duffi regis maleficio lesi historia
 mira 283.46 historia figmen-
 tum unde sit sumptum 289.42
 Duruuēsi pagus, in q. eo exorcistae
 cuiusdam factum 596.14
 Dufeldorpij monacho cuidam te-
 stes exēcti 458.23
 Duffi demones 349.22
 B.
 E Brietas cibus diaboli 99.5
 ebrietatis initium 27.13
 Eckercken demonium prope Eli-
 pagum hominibus multa damo-
 na inferens 712.26
 ecnephtus uentus 279.40
 Effascinare quid sit 144.34
 effascinatrices gentes 369.10
 effigierum magicarum nugae 337.
 17
 Eyyaspiru mulieres quomodo uis-
 tinentur 204.40
 Egidius regni Gallici marisbalcus
 ob magiam suspensus 661.20
 D. Egidio epilepsiae curatio tribuo-
 tur à medicis ineptis 226.44
 Eleazari miraculum 587.21
 elemosynarum encomion 627.6
 elephas in sacris literis quid deno-
 tet 103.43
 elephantiacos diabolus mundare
 non potest 132.32
 Eligor demon 915.16
 Elsa Kamensis à diabolo miris mo-
 dis exagitata 435.1
 Emath uiri quem deum coluerint
 29.44
 Empedocles quas nationes perlus-
 strauit ob magicam artem 149.
 45
 Empeduse dii 111.25
 empus qui lapis aduersetur 582.
 20
 Engelbertus Holter chirurgus
 458.37
 Enibustastiarum origo 40.45
 Enélan & inéon quid significet

139.24 & 144.35
 ephemeris autis genitura 336.42
 epialtē quid sit 333.20
 epilepsia an morbus sacer sit, Hip-
 pocratis sententia 227.6
 quid sit, & unde oriatur 323.
 16
 epilepsiae causa & natura 229.46
 curatio Paracelsistica 875.24
 curationem ad quos medici in-
 epti referant 226.43 magica
 & superstitiosa curatio 530.
 14 remedium physicum 579.2
 superstitiosa curatio apud pri-
 scos 229.12 uaria causa.
 ibid. 37
 epileptica puella, putatur demo-
 niaca 481.16
 epileptici à demoniaco quomo-
 do sit dignoscendus 487.30
 epileptici quae sint uitāda 227.25
 epilepticorū curatio magica 593.
 29
 Epiphanijs Palaestini sententia de
 philtis 383.42
 Epirus prius Dodona dicta 27.28
 episcopi pleriq. infames magi
 504.19
 inéon quid sit 145.6
 Equae Fauonio flante obuēse, ani-
 mali spiritū concipiunt 337.25
 equestris exercitus quo pacto ma-
 gica arte comparetur 542.40
 equi in formam femina mutata
 269.38
 equum nigrum Stetineses diuino
 bonore prosequuntur 31.18
 equorum uermis remedium magi-
 cum 514.35
 equos ab esu quid exerceat 387.
 26 apud Nigritas carminibus
 strenuiores reddi 533.33 quid
 illos conferuet. ibid. 10
 Erasmi locus de quodam paracho
 82.14 de quodam spectro ficto
 609.1 de haeticis, quomodo
 cum his sit agendum 723.33
 Erietho malefica mortuum quen-
 dam suscitāt 193.2
 Ericus frater Rolli 292.30

Ericij Damici prudentia 758.25
 Eropbile 863.17
 errantis nullam esse uoluntatem
 783.32
 erucarum & brassicis abigēdarum
 coniuratio magica 533.44
 Esaie uaticinium contra magos
 231.6 de Tyri destructione
 43.44
 Esau dolus & astutia 28.6
 Euam cur demon aggressus sit, &
 non Adam 233.39 quomodo
 diabolus deceperit 24.6
 euangelia collo alligata an uim cō-
 tra demones habeant 535.35
 Eucharis Rosenbader medicus
 416.15
 Eucherarum nefanda sacrificia
 250.40
 Eudemus philosophus & magus
 518.6
 Eunus Syrus filius demoniacus
 481.3
 Euphemi Cartandem aduentus in
 Satyrides insulas 350.18
 Eurycles magus 140.27
 Eusebij loci de abolitione oracu-
 lorum 41.43 de Maxentij
 interitu 156.23 de Zoroastre
 147.5
 Euxodus magus 147.45
 Exorcismus ad gebennam condem-
 nans 599.31
 exorcismi breuis formula 640.29
 formula apud ueteres 642.28
 exorcismi quādo & quomodo ad
 bibendi sint 636.45 item à
 quibus 637.26
 exorcismorum abusus 591.28
 exorcista cuiusdam miserabilis in-
 teritus 897.7 facinus 601.31
 exorcistam qualem oporteat esse
 637.4
 exorcistarum quorūdam interitus
 897.7 quorundam historiae
 memorabiles 596.5
 exorcizare quibus olim licitum sit
 637.26
 exploratio nocentium per ferrum
 candens 685.15 item per aquā
 bulli-

INDEX

- bullientem. *ibid.* 10
 extispicina auctor quis fuerit 73.
 40
 F.
F Aba inuerse usus 316.20
 fabam Grecam quid Ligures
 appellant 138.7
 fascinare quid sit 144.34
 fascinationes quae prohibeant
 582.1
 fascinum quid sit 144.46
 fascinum quid auferat 581.22
 Fauni 349.18 *dij* quando &
 quales sint creati 34.5
 Faustianiani uultui facies impressa
 Simonis 144.31
 Faustus Batoburgi captus 157.42
 ubi artem magicam didicerit,
 eiusque interitus. *ibid.* 31
 Febris curatio superstitiosa & bor
 renda 562.10 curatio magica
 511.18 & 532.41 quartana ef
 fectus 432.47 quotidiana cu
 ratio magica 532.25
 contra Febres breuiola 538.21
 felix cerebrū ad quid utile 380.33
 felem Aegyptij pro deo coluerunt
 31.35
 Feretrij *dij* fulminum 33.12
 ferramenta duo aspera in uentri
 culo inuenta 416.22
 Fessa tria diuinorum genera 210.
 10
 Fessum muliercularum com
 mixtio cum demone 345.40
 Festi uersus de Strigibus 232.19
 Fesulis ingens multitudo inter se
 pulchra lugubri ueste interdū
 ambulare uisa 73.34
 Fidei in negotio processus 730.11
 fidem Christianam qui abnegent
 243.35
 figuris nullam uim inesse 552.23 &
 554.24
 filij immorgeri parentibus, insi
 gne exemplum 76.31
 filij Dei qui sint 330.26 ad filium
 hominum ingressi sunt, locus
 hic Mosi explicatur 328.27
 filorum sphaerula ex ore cuiusdā
 demoniaci extrahuntur 410.6
 Finni populi Septentrionales olim
 uetos uenales habebant 174.22
 Finno insignis magus 173.45
 finiti ad infinitum nulla est propor
 tio 281.33
 Flammulenta cur noctu clarius lu
 ceant 89.28
 Flauros demon 929.35
 Flins numen Vandalorum 34.46
 Florina demon, amasia Pineti
 339.44
 Focalor demon 926.7
 fodinarum metallicarū demones
 112.33
 fecunditatem quid impediāt 367.
 2
 femina ob nefaria iuramenta a da
 mone aueritur 457.1 pudica in
 equam uersa 269.38
 femina ab initio ad ueneficium
 procliuior 766.45
 feminarum in marem mutatio un
 de 90.21 transmutatarum in
 uiros exempla aliquot 473.1
 femineus sexus cur maxime demo
 num illusionibus expositus sit
 253.31
 Folleti *dij* 111.25
 Foras demon 915.37
 Fornex demon 920.38
 Fortis uel Foras demon 921.37
 fortes non uident spectra 262.4
 Franciscus Luciferi successor, &
 Christi uexillifer 83.9
 Francisci error 620.45
 Franciscus demones frustra insidi
 as struunt 84.1 diabolus pe
 cuniam offert 410.27
 Franciscanum suis exorcismis dia
 bolum compulisse ad ueritatis
 confessionem 597.21
 Franciscanorum Aurelia signum
 tum 603.10 catum Christo
 uicinior 83.14
 Fratricellorum Neapolitanorum
 secta 251.8
 Fratricres quae dicantur 346.9
 Frigga Gothorum numen 34.18
 Fridericus Austriacus Imperator
 philtro necatus 383.28
 Fridericus primus Imperator
 696.35
 Friderici Palatini electoris prudē
 tia 715.37
 Friderici tertij ducis Saxoniae, in
 uesicula lapidis inuentus 442.3
 Froe Vpsalensis decorum satrapa
 39.32
 fruges a lamijs non posse excantas
 ri, nec ladi, sed a damone &
 ueneficij 299.16
 frugum penuria & sterilitas unde
 309.10 & 811.46 ob peccata
 nostra saepe accidit 491.12
 Eugenstal in pago Bistetenis epi
 scopatus quidam a demonio
 miser exagitatus 415.41
 fugientes quomodo Turcae ab iti
 nere incantatione retrahant
 463.11
 Fulgentij locus de demonum lapsu
 21.5 sententia indigna 334.12
 fulmina quid aueriat 584.29
 ciere an magi possint 171.25
 fulminum *dij* apud Romanos qui
 habiti sint 33.11
 funabuli quomodo sua opera per
 agant, & cuiusdam limina
 agilitas 92.6
 fur tormenta nil curans 545.39.
 & 547.1 ut deprehendatur,
 magica coniuratio 520.43
 furis inuestigandi modus demo
 niacus 317.20 ladendi im
 pius modus 521.32
 Furax demon 925.10
 Fursur demon 925.46
 furiosi cur non sint puniendi ex a
 liquo delicto 785.14
 C. Furius Cresinus ob copiam fru
 menti Roma accusatus 299.
 33
 furorem quae herba inducat 320.
 13
 furti poena apud Gallos 38.36
 furti quo pacto magi inquirant
 197.8
 futura per quas imagines olim
 praeviderint 211.23
 Pp 4 Gabi-

G.
Gabirum Macedones pro deo
 coluerunt 32.8
 Gabriel Fallopius medicus 444.
 24
 Galeni scripta quatenus sint imi-
 tanda 837.15 sententia de
 epilepsia 227.5
 Galgarandus medicus demoniacā
 curat 613.22
 Galgulus 370.5
 Gallacia demon pocticus 119.35
 Galli Phrygia fluminis natura
 204.9
 gallum se esse fingens 688.9
 Gallorum idololatria & uictima
 humana 38.19 mos & cere-
 monia in mortuis sepeliendis
 602.28 rusticorum superstitio
 tio 57.38
 Gallos astragalomantia esse cul-
 tores 200.7
 Gamygyn demon 926.37
 Gaap demon 923.31
 gariophylate herba usus 581.28
 γαρφαριον quid sit 195.29
 γαρφαριον quid sit 204.30
 Gaudentij Merula credulitas 585.
 39
 Gedeon Baal idolum destruit 29.
 23
 gelotophyllidis usus 320.13
 Gemma Phrysius maleficis her-
 bas in horto suo plantat 317.25
 gemma stuporem inducens 318.
 27
 Genesius ueneficus multa combus-
 sit 373.1
 geniales dii 33.27
 geniturae quae necessariae sint 891.
 38
 Genium unum ex dijs selectis 33.22
 genij mali qui dii dicti sint 111.20
 & 120.43
 genij qui quot fuerint 33.31
 genium maiorum dii 33.13
 geomantici 207.38 Testa repe-
 riuntur 210.5
 Georgij Agricola locus de uirum-
 culis montanum 112.31

I N D E X.
 Georgij Buchanan carmina na-
 rium historiam comprehendens
 tia 606.11
 Georgij Sabini carmen 84.28
 Georgij Pictorij de Lamij senten-
 tia diluuium 764.5
 Georgio Pictorio quantum sit tri-
 buendum 892.10
 Gerardus Dorn Paracelsi discipu-
 lus 295.24 Theophrasti Para-
 celsi translator 874.46
 Gerardi uicarij in Blasium male-
 ficiū 219.31
 Germa magus 148.5
 Germani locus de Lamij 283.9
 Germani quantum tribuant Lao-
 miji 143.18
 Gigantes unde sint nati 330.12
 γιγαντομαχία quid designet 19.9
 Gigantum habitatio olim 30.35
 Gilbertus magus apud Octogoo-
 thos in speculo ligatus 463.7
 Gilbertus Horstius medicus 374.
 7
 Gladius spiritus qui sit 494.15
 Glaphalobolus demon 926.16
 Gnostici heretici 154.31
 Gnosticorum nefanda sacrificia
 359.17
 γυνή quid significet 141.13
 Goap demon 931.21
 Gobrius magus 147.46
 Godhardus ab Hagen bellum dia-
 bolo facit 598.27
 Gog magus 148.5
 γοργων quid sit 144.33
 Gouelmirschin deus apud Turcas
 35.38
 Gomorra & Sodoma exitium
 27.42
 Gomory demon 927.31
 Gordiani peregrinatio 75.36
 Gordonius quatenus sit ab autho-
 re reprehensus 890.42
 Gorion demon 931.20
 Goslarensis ludimoderatoris ma-
 gi mors 158.33
 Gothi hostijs humanis suos deos
 placauerunt 39.22 quos deos
 coluerint 34.16

Gothorum superstitio in tempo-
 ribus arcendis 183.43
 Graeci nouarū rerum studiosi 150.
 25 scriptores quid de lapsu dia-
 boli senserint 19.7
 Graecorum credulitas 469.23
 idololatria & superstitiones
 32.37 sacerdotes magos fuisse
 503.3 sacrificiorum numerus
 34.25
 Graecos quis primum magiam do-
 cuerit 148.7
 grando unde 809.39 & 811.20
 quibus rationibus auerti possit
 814.28
 grandinis Deum esse auctorem
 812.10 ex maleficio nata seditio
 superstitiosa 648.16
 de Grandine concio Ioannis Bren-
 tij 809.7
 grandines minime à diabolo exci-
 tari posse 818.38
 Gratiani locum de muliebris sexus
 imbecillitate 254.40
 Grauiæ carnificis uxor trium ui-
 rorum capita uult detruncare
 377.30
 Grigri demonium apud Ameri-
 cos 118.44
 Groningae trium melancholicorum
 corrupta natura, ut se Deum
 patrem, filium & spiritum san-
 ctum crederent 256.38
 Guesorum Belgicorum consilia
 & tumultus à diabolo per pue-
 rum praedicta 50.14
 Guilielmus Roschildensis magus
 594.20
 Guilielmus famulus Meineri Clat-
 sij à demonio exagitatus 409.
 33
 Guilielmi Brabantini locus de quo
 dam qui selupum esse credebatur
 470.36
 Guilielmi comitis Montensis pru-
 dentia 716.23
 Guilielmi duchi Cluiæ &c. pru-
 dentia in accusatione ob male-
 ficiū 714.12 & 902.19
 Gusfyn demon 914.24
 Guteli

INDEX

- Guteli demones** 119.44
Gygi Lydorum regis annuli uirtus 338.14
gymanima quid sit 207.43
gyromanticarum figurarum artificium 209.34
gyromantici quomodo sunt circulos conficiant 208.23
H.
Hagenti demon 930.36
Habar Hebraica dictio quid significet 139.23. & 826.22
Haborum demon 928.37
Hachamim qui dicantur 142.31
Hadrianus Turnebus 205.21
hereticus quis sit dicendus 680.16
heretici cui similes sint 722.15
multi ex magis prodire 153.45
quomodo sint puniendi secundum constitutionem Codic. 730.24
respicientes cur non sint interficiendi, patrum sententijs probatur 718.21
hereticorum conciliabula dissipari possunt 722.10
heretici Lamiae non sunt ammiranda 679.40
contra Hereticos articulis & fasciculis agitur a monachis 728.35
cum Hereticis quomodo sit agendum, sententia Brasmi 723.30
Halphas demon 926.1
Hammonis Iouis oraculum 27.22 & 57.10
Hammele omnicolor demon tibi cen ad centum & triginta pueros abducit 80.10
Hammonae demon tragedias mouet 119.25
diabolus miris modis moniales uirgines exagitat 896.43
Hammonenses ciues quidam a demonio miris modis agitati 425.24
Hans Vatter impostoris commentum 478.41
Harcalo magus 149.32
Hartummin uocabulum quam uarijs in locis usurpetur 142.24
quid significet 825.46 qui dicantur 142.52
Hattiscipettesch Turoarum deus 35.9
Haymonis sententia de diaboli praenotione 135.8
Hecataea 110.30
Hecatae Enodiae quando causa epilepsiae attribuitur 228.45
Hecaten primum aconitum inuenisse 767.3
Hedeckin 114.23
Heiran luc herbae usus apud Turcis 319.46
Heliae preces quantam uim habuerint 621.29
Helidius Foroliuensis medicus 799.43
Helidius Paduanus Foroliuensis medicus 373.45
Helinandi monachi locus de quodam milite, cuius ex ore bestiola egressa & rursus ingressa est 67.17
Heliodori historiae quanta fides sit attribuenda 888.17
Helio gabali interitus 40.37
heliotropij lapidis uirtutes 582.33
Helisens oleum in uasibus uiduae uacuis auget 132.25
Hellerus, alias Lamia 232.43
Helmoldi locus de Sclauorum dijs 34.40. & 39.41
Henrica uirgo quadam misere a demonio exagitata 59.32
Henricus Vucsius iuriconsultus 297.22. & 807.2
Henrici Barzj Cliuensis cancellarij laus 7
Hensbergi in collegio demon sub felium specie uisus 432.18
herba lunaria 89.12
herbae maleficia tollentes 581.15
herbis an homines in bestias transformari possint 466.1
demoni allici minime posse 580.15
Hercules Semidem 335.1
unde sit natus. ibid. 4
Herculi Canopio, ut culices minus infestarent, litatum est 32.31
Hermogenes suos magicos libros Iacobo apostolo comburendos offert 660.14
Hermani comitis Niuernarij prudentia 716.8
Hermanno Vuolfstatgen Euerfeldensi monacho testes exelsti 458.27
Hermes magus 148.2
Hermiliana demon, amasia sacerdotis 359.39
Hermippus magus 147.46
Hermogenem fuisse magum 148.32
Hermopolitani quid pro deo coluerint 31.41
Herodis animum cur demon ita contra Iesum inflammari 53.30
Herodoti historiae quae fides adhibenda 888.19
heroes unde dicti sint 319.37
Heronius a quo pro deo sit cultus 35.2
Hesus deus a Gallis humanis hominibus cultus 39.35
Heucorum idolum 30.2
Hex quae dicatur 233.1
Hibernorum idololatria 32.24
Hieremias Brachelius medicus 317.18
Hieremiae testimonium de Lamiaarum impotentia 313.19
Hieronymi libri magici sub falso titulo circumferuntur 152.44
locus de omnipotentia Dei 129.20
sententia de foeminei sexus debilitate 254.9
Hierophile Sibylla 862.33
Hilario demoniacum sanat 638.21
Hilarionis lucta cum demonibus 602.13
sententia de demonum ueneficio 492.36
Hildegardis sententia de ligaturis 464.6
Hildesheimensis episcopi in gula demon uisibiliter multis apparuit 314.37
Hippocampus magus 147.34
Hippocratis sententia Christiana 229.

INDEX.

229.32 contra uersutos medicos
 & sacrilegos magos 227.13 de
 epilepsia. ibid.4 de Lamia-
 rum inani conatu 237.36
 Hippolyto priuigno suo Phædra
 amatorium poculum propinat
 385.18
 Hippomanes quid sit, & quid scri-
 ptiores de eo sentiant 379.7 &
 383.14 unde nomen habeat
 380.6 in amore concitando
 parum ualet 381.33 eius usus
 379.15
 Hircum Mendesij pro deo coluerūt
 31.45
 Hircum pulli ad quid utiles sint
 380.44
 Hispanus Phillippaldus medicus
 373.24
 Hispani cuiusdam clerici melanc-
 cholia 257.41
 Hispani qua ratione in Belgis se à
 malle & peste cōseruari 513.
 13 unde uirginitatem djudio-
 cent 327.8
 Hispanorum superstitio in Belgis
 513.34
 Historijs quibus in rebus author fi-
 dem non tribuat 887.23
 Historicis quibus fides sit adhiben-
 da 888.11
 Historionis cuiusdā historia 92.42
 Holuba herba uirtus aduersus de-
 mones 581.34
 Hollerus magnus trucidatus 157.7
 Homeri umbram ab Appione eo-
 uocatam esse 193.20 uersus
 855.40
 Homerica medicatio 574.26
 homicida qui sint 757.32 quomo-
 do sint puniendi secundū legem
 Moysi 745.14
 homicidium à quo primum exco-
 gitatum, & unde ortum sit 26.
 40
 Homo à Deo qualis sit creatus 335.
 41 hostis Dei factus ex inobe-
 dientia 25.16 post lapsum
 quantis bonis à Deo sit priua-
 tus. ibid.22 non nascitur

nisi ex utroq; sexu 335.15
 hominis anatome 593.19
 homines quātis bonis exornati fue-
 rint ante lapsum 26.10 qui
 maxime demonum illusionibus
 expositi sint 252.13. & 271.35
 quomodo decipiantur à demo-
 ne 252.38
 hominū ante lapsum status 26.10
 cogitationes demon ignorat
 134.15. & 449.42 corpora
 quam uarie demon transferre
 possit 60.5 corporibus cur
 se immergere cupiant demo-
 nes 95.21 mactatorium ex ui-
 scribis diuinatio 40.29 men-
 tes quot modis diabolus con-
 stringat 58.33 transformatio
 phantastica in bestias quomo-
 do fiat 268.36
 hominibus quare Deus demonem
 aduersarium constituerit 95.
 12. & 102.43 quot modis de-
 mones insidias struant 96.5. &
 98.10
 homines an demones per aerem
 uchere possint 275.34 à demo-
 ne in bestias transformari non
 posse 466.39 furiosos quare ber-
 ba faciant 320.21 impietatis
 pertinacis cur Deus aliquando
 magis excacare & indurare
 faciat 187.9 magica arte
 per aerem ferri non posse 277.
 25 in bestias non transforma-
 ri maleficio 464.18
 in Homines quare aliquid diabolo
 permittatur 114.44
 Honorij constitutio de magicis li-
 bris 661.4 libri magici sub
 falso titulo circūferuntur 152.34
 Horruar nomen demonis 119.32
 horarum istus rusticus quidam in
 corde sentiens 413.35
 Horatij carmen de inani conatu la-
 miarum 247.24 item de quo-
 dam melancholico 257.27 di-
 ctum 802.20 locum de sorulegis
 202.36
 hospes quidam ob malitiosam im-

precationem à diabolo aufer-
 tur 456.43
 hostie humane à quo sint ortæ
 37.15. & 40.3
 hostis agmē quid trepidet 171.40
 Houioursira deus Americorū 119.
 10
 Hubertus Faber medicus 448.25
 & 557.7
 Huberto Ardennati canis rabidi
 curatio attribuitur 226.40
 Hugonis Cluniacensis locus de Ma-
 tisconensi comite 160.21
 humani generis degeneratio 26.
 41 sanguinis uictima à quo sit
 inuenta 37.3 sexus immutatio
 naturalis 472.41
 Huius spiritus 114.24
 Hunni unde sint procreati 338.10
 Hyana unde nascatur 337.17
 hydropicus uenenato potu præter
 spem curatur Roma 374.8
 hydropicorum curatio. ibid.19
 hymenis membrana ratione com-
 mōstrari certissime, demonum
 cum mulieribus concubitum
 esse uanum 325.25
 hymene omnes uirgines dotata
 sunt 325.46
 hyoscioni succum ad quid uilis
 316.18
 hypericoni nullam inesse antipa-
 tibiam contra demones 579.
 24

I.

Iacobus Cuiacim Iurisconsultus
 901.36
 Iacobus Iodoci de Rosa Cortricen-
 sis ob magicam artem exilio pu-
 nitus 659.29
 Iacobus Sauvagin 904.33
 Iacobi de Cusa uerba de appari-
 tionibus demonum 62.38
 Iacobi domini in Lichtenberg li-
 bellus de Lamijs reprehenditur
 438.25 censura de Lamijs
 765.44
 Iada Hebraica uox quid significet
 140.44
 Iadua animal, de q; eo Hebræorum
 fabula

INDEX

- fabula 141.3
 Lamblichus quomodo distinguat bonos à malis demonibus 121.
 37 schole Aegyptiace Platonice patronus 148.43
 Lamblichi opinio de demonibus 17.29 sententia de phantasia 260.43
 Lannes unus ex Pharaonis magis 154.1
 Lanius unus ex dijs selectis 33.22
 Lafonis forma Medea maleficij preponderata 236.30
 iaspidis lapidis uirtutes 582.20
 libini autem Aegyptij pro deo coluerunt 31.36
 Lixuriositas quid sit, & qui ea sint usi 197.46
 Idiota quidam à demone breui tempore doctissimus effectus 116.34
 idololatra qui dicendus sit 758.3
 idololatria & incantamentum 814.34 uaria 809.15 quando inciperit 27.33
 idololatria in populo Dei 36.5
 Ieiunari die Dominico utiliter 247.41
 Ieiunium in die Dominico à quo sit interdictum 248.14
 ieiunij encomion 248.1. & 624.32
 in operibus diaboli uincendis energia 624.26
 Ieremie insomnium 899.32
 Iesus Syrach sententia de medicis 221.42 testimonium seu auctoritas quantum ualeat in Ecclesia 188.6
 Ignis cur ex remotiori loco clarius luceat 90.1 cur sit inter deos geniales connumeratus 33.27
 fatum inter quas res sit connumerandus 88.28 lambens inter quas res connumeretur. ibid. 40
 ignem Orimassa Persa pro deo coluerunt 31.46
 ignorantis nullum esse consensum 783.33
 Ithens magnus quidam ob beneficia cuiusdam fabro exhibita comburitur 159.14
 Lidonoim qui uocentur 141.4
 Iydni Hebraica uox quid significet 140.43
 Imaginatio corrupta melancholicorum 256.11 intensa sanationis efficax 568.9 quid sit 261.18 & 262.40 unde oriatur 261.22
 imaginationis uis. ibid. 25
 imaginatiua uis quomodo uiuatur à diabolo 260.25 & 263.41. & 264.29
 imagines damnosae 542.45 quae apparent in somnijs, quomodo ad caput ferantur 263.3
 imagines somnoriae 264.17 quomodo diuersas figuras capiant 263.1 unde accidunt 848.17
 imagines uanas quae herba faciat 310.21
 impij qui dicendi sint 228.16
 impudicitiae exemplum 211.28
 imprecatione neminem laedi posse 695.37
 imprecationes malitiosae inefficae esse 453.36
 imprecationum demoniacarum punitarum exempla 455.30
 imprecandi malum consuetudo uulgata 454.9
 Incantamentum & idololatria 814.34
 incantamenta esse muliercularum figmenta 697.2 qui lapis pellat 582.25
 incantare quid sit 144.34
 incantatores Italia pulsi 660.34 quomodo sint puniendi 732.43
 praestantissimi qui fuerint 150.39
 incantatorum poena inter statuta imperialia Germanica 667.44
 quadruplex familia 825.40
 incantatio quid sit 145.1
 incantatione pluviam cieri non posse 312.32
 incantationes quid sint secundum Originem 250.7
 incantationum bonam partem merita esse insomnia 889.2 modi apud Septentrionales 173.16
 uerba nihil posse 299.1
 uis & potestas 139.30
 incubus unde dictus 322.42
 uocem edit 355.1
 incubi congressus exemplum ridiculum 352.19 demoniaci illusiones esse imaginarias 322.32
 illusionem infestare quandoque probas etiam matronas 351.34
 incubum passus sacrificium 324.2 quomodo Germani appellent 323.30
 ob Incubum uirgo religiosa apud Hollandos exiusta 325.37
 incubo demone puella grauidafacta 333.31
 incubi quando & quales sint creati, & cur abbatibus fugiant 34.6 qui proprie dicantur 349.12 quibus & quando contingant 323.31 unde fiant. ibid. 4
 incuborum uariae appellationes. ibid. 8
 Indi quantum honorem magicæ arti tribuerint 150.12
 indigetes dij 33.42
 indulgentiarum ad D. Virginem potentia 597.24
 indusium necessitatis 573.19
 infans posteriore natura parte solidus nascitur 90.9
 infantes à magis quibusdam coelli & duorati 240.36 tredecim à Lamijs deuorati 241.2
 infantibus lactentibus qui demones infesti sint 118.2
 infantes quomodo Lamiae comedant 241.22 mortuos ex sepulchris effodi, delusorium est 246.1
 inferis quando parentatū sit 110.22
 inimici laedendi impius modus 521.32
 insomnium quid sit 899.9
 insomnia unde descendant 262.37
 insomnia

inſomnijs quantum ſit credendum
899.15

intemperantia quot malorum ſit
cauſa 95.43

inuifiibilem qui lapis reddat 582.
33

Ioannes Anglicus exorcifſta 593.29

Ioannes Antennanus uir celebris
428.19

Ioannis ab Eſſen crudelitas in ſi-
liam 459.22

Ioannis Baptiſtae uerba de Lania-
rum impotentia 314.2

Ioannis Brentij concio de Grandi-
ne 809.3 epifſtola ad D. Ioan-
nem Vuierum 827.1

Ioannes Campanus iniuſte Vuie-
rum reprehendit 762.32

Ioannes Capella medicus inſignis
893.27

Ioannis Caſſiani locus de demonij
lapſu 22.44

Ioannes Cimifces Orientis Impe-
rator ueneno necatus 372.7

Ioannis Cuſpiniani locus de Tur-
carum religione 35.6

Ioannes Ebtius medicus Colonien-
ſis 374.2. & 556.29

Ioannes Euangelifſta in Patibmon
inſulam relegatur 639.3

Ioannis Euangelifſta in ſigando
demonem contra magum Cyno-
pa miracula 638.42

Ioannis Euangelij caput collo alli-
gatum an uim contra demones
habeat 535.35

D. Ioanni epilepſia curatio tribui
tur a medicis ineptis 226.43

Ioannes Ferrucius medicus 451.12
cum teſtimonium de quodam
mago 172.41

Ioannis Franciſci Pici hiſtoria de
incubo demonem 359.29 locus
de uana ſpe magorum 159.43

iudicium de Rogrio Bachone
882.13 locus de magis 147.
37 locus contra Porphyrium

149.2 libri de prenot. 213.23

Ioannis Franciſci Ponziuibij ceno-
ſura de Lamijs 733.10 ſenten-

I N D E X.

tia de Lamiarum confeſſione
273.38

Ioannis Galeacei crudelitas in A-
ſtrologum quendam, qui ei uitae
finem praedicebat 215.11

Ioannes Gorſſius Pariſienſis 875.
8

Ioannis Grammatici hiſtoria de
Cracaſaga 292.29

Robannis Herold libri de dijs Gen-
tium 29.5

Ioannes Kentman 440.45

Ioannes Langius uir celebris 415.
43

Ioannes Legareti praſidens Sa-
baudus 286.3

Ioannis Leonis locus de aſino &
camelo docili 92.38 de Eſſo-
ſarum diuinationibus 209.28

Ioannes Lithodius medicus 352.36

Ioannes Maria Bettus medicus
373.24

Ioannis Patris ſigmenta 478.41

Ioannis Salubrieniſis ſententia au-
rea 594.38

Ioannes Sartorius exorcifſta 597.1

Ioannes Sobetius medicus 462.
40

Ioannes Sleidanus 602.22

Ioannes Sturmius. ibid.18

Ioannem Teutonicum Halberſta-
deum una nocte tribus diuerſis
locis miſſam celebraffe 177.21

Ioannis Verneti praceptor 602.9

Ioannes uiceſimus & uiceſimus
primus pontif. magi infames
503.41

Ioannes Vuinceliuſ paſtor in Bio-
echt 596.23

Iob maleſicio affectus 389.31

in Iobum quatenus Deus diabolo
potentiam dederit 126.11

Iobetib magus 147.25

Iones qua ratione poſſe liberati
ſunt 37.30 ſingulis annis Dia-
na Triclaris iuuenem & puel-
lam maſtabant. ibid.35

Ioſephus reprehenditur 587.29

Ioſephum Iſraelis filium fuiſſe ma-
gum ſecundum Iuſtinum 153.6

Ioſephum fuiſſe medicum 222.39

Ioſephi argumenta contra ſcripto-
res, qui ſiniſtre de Moſe ſenſe-
runt 153.23 hiſtoria quid
designarit. ibid.6 laus 744.

41 locus de Aſtaroth demonem
30.28

Iouialium malleorum uſus apud
Gotbos 584.4

Ipes demon 915.46

Ipbigenia filia Agamemnonis uina
maſtata 37.26

Ipbigenia traſmutata fabule exo-
plicatio 468.13

Irenei locus de Carpostrate 250.
37 de Marco mago 69.35

Irmgardis ſacellum & feſtum 56.
36 peregrinatio 55.41

Irmgardem crucifixum Romae al-
loquitur 56.2

Iſidis ſacerdotes lenones 342.23
trucidantur 343.28

Iſidem deum Aegyptij coluerunt
31.26

Iſidori locus de Sortilegis 199.21

Iſim quid 334.14

Iſraelite ob magiam a Deo puniti
658.45

Iſraelitarum idololatria 36.20
punitur. ibid.24

Iſychius quomodo demonem deſo-
niat 109.6

Iſychij ſententia de magis & ma-
leſicis 667.16 uerba de de-
monum curatione 566.21

Italica ſchola Platonice patronus
qui fuerit 148.42

Iubam Mauri coluerunt 32.7

Iudas diaboli membrum 110.6

Iudam cur diabolus ita contra
Chriſtum inflammarit 54.7

iudicij iniqui poena 71.38

iudices iniqui & inquiſitores,
opes aliorum, non religionem
quarunt 288.38

iudicium plebeiorum ſiniſtra decre-
ta 713.18 quorundam tyo-
rannis 291.30

Iuditha uirgo religioſa Buſciducis
a demonem miſere uexata 429.3

Iuliao

INDEX.

Bulianus imperator qua diuinationum specie sit usus 19.1
Iulius Sediger reprehendit Psel- lum 355.7
Iulius Scaligeri uerba ad Carda- num de maleficijs 312.15
Iulio simulacrum Cai Cassij appa- ret 73.23
iumenta si prater naturā quid pa- ti uideantur, quid faciundum 649.32
iumentorum morbis prohibendis suffimentum utile 650.22
Iuniperus Christi nauta 596.16
ei iuncis lac non emulgeri 426.44
Iuno dea 33.14 inter deos Pena- tes numerata 33.24 unde sit petita à Romanis 55.32
demon poeticus 119.34
Iunonis templum Romæ 55.35
responsum sinistrè interpreta- tum. ibid.26
Iunonem Sami pro dea coluerunt 32.8
Iupiter demon poeticus 119.36
deus 33.17 apud Enchadus bu- mano sanguine placatus 39.12
Iouis Apameæ sanum communibus precibus destructum 623.46
Iouis Hammonis oraculum 57.10
à quo sit institutum 27.22
Iouis imber aureus 341.22
Ioui cœli imperium Græci tribue- runt 32.39
iurisconsultorum insignium censu- ra de Lamis 732.8
Iusti Blancuals bistorigi figmen- tum 888.28
Iustini locus de abolitione oraculo- rum 41.36 sententia de Sa- muelis apparitione 192.30
Iuuenalis uersus de hippomanes 380.4 de phibitis 378.42
iuenis pro Deo coit 342.43 qui- dam in asinum mutatus 269.8
iuenis cuiusdam parentibus immo- rigeri insigne exemplum 76.31
 K.
Kassius Parmensi apparet 72.45

καρπομαρτία quid sit 198.3
Karentina in urbe obscenum dia- boli ludibrium 46.6
Kasam Hebraica dictio quid signi- ficet 138.20. & 826.15
καταπομαρτία quid sit 195.43
Kentorpij demon tragedius mo- uet 119.31
Kentorpio in monasterio uexatio diabolica ad Lamias relata 422.24
καταπομαρτία quid sit 197.33
καρπομαρτία quid sit. ibid.36
Kimbi opinio de Samuelis appari- tione 188.38 quid per filios Dei intelligat 332.18
καταπομαρτία quid & quotuplex sit 199.12
καταπομαρτία quid 475.14
Knechtstein abbatis, ubi campanæ non baptizatae turri à demo- ne fuerunt proiectæ 44.4
Kikali demones qui dicti sint 110.36
καταπομαρτία quid sit 197.7
καταπομαρτία quid sit 196.4
καταπομαρτία quid 471.26
 L.
Lac congelatum unde conficia- tur 58.44 glutinosum 426.20 ne per incubos abstra- batur, coniuratio superstitiosa 646.45
lactis uaccini restitutio superstitio- sa 647.46
lac à iuncis non emulgeri 426.44
consecratio ridicula 648.6
lacerta cerebrum ad quid utile sit 380.33
lacertis fugiendi modus magicus 531.2
Lactantij locus de Beelzebub 29.11 de demonum studijs 97.29 de demonum illusionem 45.1
Lahus Hebraica dictio quid signi- ficet 139.46. & 826.26
Lamia delusa à Germanis quomo- do dicatur 142.44 pluuiam excitare non potest 367.29 quid sit, & circa quæ uersetur 233.6

Lamia cuiusdam resipiscencia 898.29 & demonis cōgressum esse imaginarium 322.32
Lamia à magis ut differant 9. & 747.37 à Rege Suecia in bel- lum ductæ ad deterrendos ho- stes 305.18 à ueneficis quo- modo separentur 9.13 aliquot in Germania ob tempestates excitatas combustæ 308.26
an ex natatione super aqua sint dignoscende 683.10 an igne sint puniendæ 815.38 an mira- cula edere possint 130.37
an ob frædus cum demone ini- tum sint puniendæ 689.41 & 950.4 an per caminum & per aerem in longinqua loca deferantur 313.36 an propter characterem à demone impres- sum sint occidendæ 755.19 an sint apostatae 757.11 an sint ho- micide. ibid.28 an ueneficium sine contactu inferre possint 365.21 commiseratione dignæ, non pœnæ 785.21 complures ob uitiatam tēpēstate uineans combustæ 301.41 complures in arce Forressensi captæ, & quæstionibus appositæ 286.4 complures Atrebatii combustæ, earumq; confessiones. 290.25 confitentes ea quæ sibi imponi- tur, amentes sunt 778.25 cur dictæ sint 231.22 cur corpore non transferantur 273.35 cur fruges excantare non possint 303.10 cur non sint idololatræ 756.21 cur non maiori pœna puniendæ sint, quàm furiosi 785.33 cur non sint puniendæ 820.44 cur non sint statim oc- cidendæ 752.31 cur pœna ca- pitali non sint puniendæ 666.5 cur regulum apum deuorent 684.46 cur sint occidendæ, ra- tio Georgij Pictorij 765.21 & magi infames quid differant 143.41. & 233.24 exilio uolæ- ramul-

lia multa puniende 824.41
biarcticis non sunt annueran
de 679.40 in professione
fiedere cum demone quacono
tra ecclesia statuta iurent 247.
90 maleficio affecte 393.14
melabolica & amentes 697.
6 nulli noxie quomodo sint
reducende 739.20 naturalib
bus use pharmanis quandoque
deluduntur a satana 313.32
nihil uoluntate, sed omnia coa
Et & decepte faciunt 781.1
non possint quod creduntur fa
cere 769.4 poenitentes cui
tant poenas corporales 732.22
qua custodia & carcere sint re
tinende 681.27 qua poena a
Bononiensibus associatur 736.
4 qua ratione tam constantes
sint in torturis 684.46 quam
uim habeant nocendi 6.1
quam crudelibus torturis ali
quando exagitantur 668.35
quo pacto res duras in corpus
inferere possint 438.36 quo
pacto magicam artem ediscant
240.37 quibus ledere credun
tur, res ridiculus esse 365.21
quibus rebus hominem interfi
cere queant 6.7 quibus re
bus fugiuntur 508.10 quomo
do delusa demonis opera pu
tent esse sua 680.6 quomodo
illudantur a demone in aere
concitando 297.37 & 814.3
quomodo restituenda sint
680.27 & 755.28 & 788.26
quomodo sint reducende &
puniende 835.26 quomodo
demententur a demonio, ut
credant fateanturq; se fecisse,
qua prorsus non potuerit 271.
4 quomodo sint dignoscende,
experimenta falsissima 682.32
quomodo sint castiganda 824.
90 quomodo sint puniende
secundum censuram insignium
iuriconsultorum 732.8
unde suam artem petant 9. &

I N D E X.

365.2 supra centum in subal
pinis montibus combusta 734.
14
lamiarum actiones esse imaginarias
247.5 actionum anacepha
leosus 769.1 in causa cur
tot sint opiniones 906.25
confessio cur sit erronea 733.
13 & 750.20 confessioni cur
non sit standum 687.10 con
fessiones torturis expresse, se
pius erronee 668.39 confes
siones illusiones tantum esse 821.
26 corpora an demon per ae
rem deferat 279.7 & demo
nis stipulatio cur sit dolosa
240.15 & 243.9 doctor phan
tasia 365.2 deceptio ex quibus
causis maxime oriatur 288.16
error 783.31 fedus cum deo
mone quomodo fiat 240.2
fedus cum demone nullum esse
779.37 impotentia 297.32
imprecationes inutiles esse 453.
36 in somno uariarum imago
ginum cause 315.41 inno
center ob maleficio opinionem
punitarum exempla 709.30
inquisitiones quales esse debeant
686.21 maleficia a quo exer
ceantur 389.4 maleficia falso
credita 408.20 mentione nul
lam in sacris literis fieri 365.13
& 392.16 & 825.33 nomina
in sacris literis 232.23 nostrarum
confessionem phantastica esse,
secundum Augustinum 267.45
phantasiam quomodo regat de
mon 273.24 professionis mo
dus 239.34 & 242.4 quarun
dam in Moravia opera in Duf
sum regit 285.3 sexus & aetas
consideranda 789.27 stulta
phantasia 292.10 tortura qua
lis 668.32 uaria appellatio
nes 232.32 uarie descriptio
nes secundum diuersos scripto
res 231.26 uaria imaginatio
nes unde oriuntur 706.20 uis
782.1 uoluntas quomodo sit pua

uenda 776.36 unguentum se
cundum Cardanum 315.25 un
guenta unde conficiantur 314.13
lamijs Germani nimium tribuunt
143.17 nullam potestatem esse
760.37 phantasiam esse corru
ptam 756.8
lamijs alios non seducere 759.38
esse amentes 695.35 extra com
natam naturae humane uirtute
nihil posse 130.22 id non facere
quod uis imponitur, experientia
docet 772.21 in spiritu equi
tare 274.15 nec Moysi, nec
Christi tempore fuisse 741.34
non esse instrumenta demonis
762.22 & 771.28 non esse
domi simul et alibi 285.10 non
inuebere eos morbos, quorum
se fatentur effectrices esse, ibid.
35 nullo modo aerem turbare
posse 297.32 pati, & non age
re 762.14 sine tactu prorsus
nihil posse 366.24 tempesta
tes eiere non posse 662.2
de Lamijs hominum opinio 8
in Lamijs ignorantia facti proprii
784.12
de Lamijs prouerbum nostro tem
pore 827.23
Lampiaceni quem deum coluerint
32.10
Laodicensis concilij decretum con
tra magos & incantatores
665.1
lares familiares qui dicendi sint
111.33 aliquando futura pra
nunciant, ibid. 41 quid fuerint
83.31
laruae dii qui dicti sint 111.19
larynx caput arteriae asperae 394.
31
lapillus tussi reiectus 395.2 fabae
magnitudine, ex sinistris pulmo
nibus dissectus, ibid. 15
lapis auellanae magnitudine in stea
tomate generatus 440.38 in
cerebro repertus magnitudine
& forma mori, ibid. 45 phi
lophorum qui sit 640.39
lapides

INDEX

lapides maleficium tollentes 382.17
 lapidibus cur sepe pluat 279.45
 Lappo insignis magus 173.44
 T. Latinus à demone exagitatus 566.38
 Latini cur Martē coluerint 33.25
 quomodo demones distinxe-
 rint 111.13
 Latopolitani piscem latii pro deo
 coluerunt 31.40
 latrocinij poena apud Gallos 38.37
 laurus cui cōsecrata fuerit 198.25
 lauri uirtutes. ibid.20
 Laufanensi in ducatu magos quos-
 dam proprios infantes coxisse
 & comedisse 240.35
 Legio cui diabolus nominetur
 105.42
 λελανμαρτία quid sit 195.10
 lemures cur sabbatum fugiant
 34.10 demones 111.23 quando
 & quales sint creati 34.5 qui-
 bus rebus fugentur 508.13
 Lemurum profligatio Paracelsisti-
 ca 558.21
 lenocinij poena 343.26
 Leo Suauis suggillatur 295.13
 Leonis Suauis calumnia in Vaie-
 rum refutatur 873.9
 leonem Leontopolitani pro deo co-
 luerunt 31.44
 lepidotū piscem Aegyptij pro deo
 coluerunt 31.37
 Leuenseet in pago cuiusdam puel-
 le admirabilis historia 430.5
 leuiathan quid significet 104.22
 lex Imperatoria de quibus malefi-
 ciis agat 828.38
 lex Cornelia de sicarijs & uenefi-
 ciis 745.39 quibus conueniat
 766.5
 lex de lamiarum potestate 312.37
 duodecim Tabularū de his qui
 fruges excantant 299.26 &
 801.7
 leges de maleficijs an locum etiam
 habeant de lamijs 775.9
 unde sint sumptae 776.10
 leges quid statuunt de magis & a-
 riolis, eosdemq; consulenti-
 bus

661.27
 leges unde ferri debeant 832.43
 λελανμαρτία quid sit 195.10
 ligationes quot modis fiāt 463.24
 ligatos curantia 583.3
 ligaturae fictae exemplum 478.40
 magica formula 511.20
 ligaturae physicae 592.23 uariae
 461.22
 ligaturis incantatione nullo modo
 fieri posse 462.1
 lignum & cultri in uentriculo in-
 uenti 416.20
 Lilit Hebraica dictio quid denotet
 232.24
 Lindemannus exorcista repentina
 morte interijt 897.13
 Liuia & Lucilla ueneficia 382.20
 Liuienies lupi, Germanice Vuer-
 uuolff dicti, an ueri lupi sint
 269.43
 Locale loco suo conuenire debet
 281.5
 Locij uersus de phibitis 378.44
 lolij usus 316.20
 Lora demon 915.24
 Loth ebrij incestus 28.4 uxor
 in salis petram mutata 132.14
 Lotharingus quidam Constantio-
 nopoli in Galliam per arrem
 delatus 278.29
 Lucani locus de Tage 74.8
 de maleficijs 236.5
 de Druidis 38.45
 Luciani metamorphosis 269.37
 Lucifer demon 918.1
 Lucilla uxor Lucretij marito suo
 uenenum propinat 382.17
 Lucio Valerio Flacco Romae mula
 ta spectra apparent 73.27
 Lucius Lucullus amatorio poculo
 interemptus 382.44
 Lucretius poeta amatorio poculo
 interemptus. ibid.12
 ludorum inuentor 120.27
 Ludouici Guarnae Salernitani fio-
 lia duae in uiros mutatae 473.
 27
 Ludouici Romani Patricij locus do-
 Calchaturum demone 112.33.

Ludouici Milichij censura de La-
 miarum poena 765.43 de La-
 miarum potentia 438.33
 Luna cur sit inter deos geniales nu-
 merata 33.28 unde dicatur
 caelo deduci 237.45
 Luna simulachrum à Iuda aposto-
 lo deuastatum 638.30
 lunaria herba 89.13
 lunaticus quomodo à demoniaco
 sit dijudicandus 487.37
 lunatici curatio magica 593.29
 lunaticos quid efficiat 381.15
 lupina melancholia 471.24
 unde oriatur. ibid.28
 lupi in cauda pilus ad quid utilis
 380.31 stercoreis usus 387.17
 & 579.3
 lupum Lycopolitani pro deo colue-
 runt 31.40
 lupi noxij in Liuania, qui Germa-
 nice Vueruuolff dicuntur, an ue-
 ri lupi sint 269.44 quomodo
 ligari possint, ne armatis no-
 ceant 463.1
 luporū capita ianuis affixa an de-
 mones aufugiant 579.29 in-
 gens turba Constantinopolis ap-
 paret 704.22 in formam qui
 crediderunt se trāsmutatos fu-
 isse, quomodo haec confessio sit
 intelligenda 698.10
 in Lupos num Lamiae uere trāsf-
 formentur 270.35
 de Lutheri ortu demoniaco com-
 mentum 338.32
 Luthero monachi forma demō ap-
 paret, & cū eo disputat 87.39
 Lutherianorū secta oriatur 288.40
 lutra & lacertae in corporibus in-
 uentae 448.29
 Lycam Arcadiae rex in lupum mu-
 tatus 472.4
 λυκαοφάνια quid sit 471.22
 Lyncurij lapidis uirtutes 582.35
 Eysinachi sinistra opinio de Mo-
 se 153.20
 M.
 Mædones quem deum colue-
 rint 32.7
 Q1 4 Mædo-

Blacedoniame esse terram Cetibim
 49.2
 Blacedonij presidij edictum cono-
 tra hæreticos 726.22
 Magdalena uirgo Constantie à
 demonio compressa 358.30
 Magdalene Crucie Hispanie &
 malefica historia admirabilis
 673.44
 Magdeburgi mulieris cuiusdam fa-
 cinus 599.13
 magia Aegyptiorum, Babylonio-
 rum & Persarum unde origo
 nem trahat 146.20 à quibus
 ad Grecos peruenierit 148.8
 magis infamis quādo ceperit 27.
 18 quid sit, & unde originem
 trahat 145.4 cur sit detestanda
 152.20
 magis & terris quid differant
 145.31
 magia naturalis quid, & cum com-
 mendatio 151.3
 magia unde originem trahat
 146.7
 magis artes quedam 170.8 origo
 860.29 stipendia 160.41
 magiam Aegyptiorum inauspica-
 tam Calasiris 144.1
 magiam infamem quis primum do-
 cuerit 923.41 qui coluerint
 147.33. & 150.9. & 155.3
 Carpocrates publice docuit
 250.40
 magica ars Constantinopoli publi-
 ce docetur 210.35
 magice artis potestas cur à Deo
 demonibus data sit 161.1
 finis qui sit 179.39 uarij modi
 170.25
 magice artes earumque sectatores à
 Moyse damnantur 230.41 à
 Nerone sublata. ibid.34
 capitales 749.2
 magice curationes 530.1 uoces
 nullæ cum imaginibus recti con-
 ueniunt 534.13
 magicarum diuinationum species
 uarie 194.40
 magick uerbi & carminibus nul-

INDEX

la efficacia inest 535.19
 magicis artibus an uti liceat 795.
 37
 magici libri sub falso titulo Ade
 inscripti circumferuntur 152.33
 cur palam sint exurendi 660.
 28 Ephefi exusti 596.1 quo
 stylo sint scripti 161.25 qui
 sub titulo Ade & aliorum pa-
 triarcharum circumferuntur, à
 quo sint scripti. ibid.22
 magicorum librorum catalogus
 162.6 medicorum puniatio 656.
 29 oraculis cur non sit creden-
 dum 211.33
 magis infamis quid sit 143.41
 Magdeburgi in aera cum equi-
 lo conscendere uidetur 177.28
 à serpente enecatur 160.32
 uiuus à diabolo ablati. ibid.4
 magi resipiscitis historia 673.6
 magi Aegyptij quomodo ad uerā
 fidem conuersi sint 182.39
 magi an demones in seruitutem
 cogere possint 172.20 an ueno-
 tos sedare possint 175.7 an mi-
 racula faciant 171.9 arioli
 qua pena puniendi sint 657.
 14 Athenis expulsi 148.24 cur
 nesciant benedicere 405.34
 cur non sint adeundi 211.33. &
 214.39 transferuntur interdum
 177.4 infames quibus nomini-
 bus & in quibus locis in uete-
 ri testamento significantur 135.
 19 & Lamie quid differant
 143.41. & 749.10 malefici
 45.22 nostro tempore qui ma-
 xime floruerint 155.6 olim phi-
 losophi dicti 151.14 quare Chri-
 sti nomen precationibus & ex-
 orcismis immisceant 594.11
 qui dicantur 184.8 qui capita-
 li supplicio sint puniendi 654.
 4 qui res perditas & furto
 ablatas incantatione recuperas-
 res student, quomodo sint puni-
 endi 657.14 quot modis
 artes suas perficiant 170.25
 quo pacto prastigia faciant

169.40 quo pacto demones
 aduocent 931.40 quomodo
 sint puniendi secundum leges
 & decreta 661.27 sacrilegi bu-
 im seculi 507.15 sub nomine
 qui comprehendantur 144.18
 unde suam artem petant. ibid.
 1. & 653.31 Xerxi copias à
 tempestate liberant 175.11
 magorum Aegyptiorum nomina
 183.10 alios non ualde liden-
 tium pena 655.6 apud na-
 rias gentes nomina 147.33
 ars omnis & potestas unde con-
 stet 144.23 blasphemie in-
 euocandis demonibus 932.8
 carminibus non obediunt bea-
 torum anima 185.20 cura-
 tiones nihil ualere, multis argu-
 menti probatur 563.15 ino-
 famium & diuinorum pena
 inter edita imperialia Germa-
 nica 667.4 instrumenta
 qualia sint 164.17 illusiones
 45.12 ac Lamiarum artibus
 quedam esse communia 143.
 36 & Moysi operum discrimen
 178.26 prastigia quomodo
 fiunt 144.23 qui annulo uel
 uitro demonem captiuum cir-
 cumferunt, pena 659.4 quomodo
 rundam functus interitus 156.
 31 quorum mentio fiat in sa-
 cris literis 741.42 religio-
 forum multa 655.33 apud
 Septentrionales populos incan-
 tationum modi 173.20 signa
 cur mendacia dicantur 183.
 28
 magi à Moise pena constituta
 658.13 omnibus non debet ea-
 dem infligi pena 651.21 cur ma-
 gice artis potestas data sit 161.
 2 infamibus qui demones ino-
 seruiant 110.31
 magos quosdam in ducatu Lausa-
 uensi proprios filios coxisse &
 comedisse 240.35 consulenti-
 bus qualis pena sit constituta
 658.23 & 661.25

INDEX

magnetis uirtutes 578.33
 Mabometes qua astutia se regem
 fecerit 94.45 quibus artibus
 populum seduxerit. ibid.14
 Malapbar demon 915.32
 malefica ut capillis suspendatur,
 imago 543.36
 malefica accusatrix falsæ pœna
 711.5 cuiusdam resipiscen-
 tia historia 673.35
 malefica quid à morte acciderit
 678.13
 maleficarum mutua commixtio
 345.22 pœna 664.32 quibus
 in locis sacra scriptura mentio
 fiat 748.4 trium exustarum
 confessiones excutuntur ueris
 argumentis 689.12
 maleficium quid sit 145.2
 maleficij curatio 531.25 curandi
 formula superstitiosa 556.20
 & 591.19 curationis sacrile-
 gus modus 529.31 curatio magi
 ca 538.39 curadi methodus cer-
 tissima ex sacris literis 611.41
 curationis per benedictionem
 formula 404.2
 maleficio affecti qui 389.6
 læsi ubi plures uno in loco sunt,
 qui faciundum 628.33 laforum
 multa exempla 389.31 &
 408.20
 maleficia quibus uerbis resoluantur
 548.20 quibus materijs arceri
 possint 581.22 quomodo commu-
 nibus precib. sanentur 621.16
 maleficia cur aliquando permittat
 Deus 415.21 inferendi modus
 magicus 542.45 maleficij re-
 pellere an liceat 795.43 om-
 nia à diobolo exerceri 389.4
 maleficus quidam à iudicibus igni
 deuotus ob maleficium, resipi-
 scit ab amentia meliori uictu
 697.27
 malefici cuiusdam confessio 699.8
 & malefica qua lege Mosi
 damnantur 136.38
 maleficorum quadruplex familia
 825.40

mali esu quidam factus demonia-
 cus 451.11
 malicia radix 26.6
 malitiarum an diabolus sit author
 135.3
 mallei louiales 584.4
 Malleus maleficarum 5
 Malphas demon 922.22
 mali origo unde 907.19
 malum imprecandi consuetudo uul-
 garis 454.9
 Mammona demon quid significet
 104.36
 Manasses cur à Deo sit punitus
 638.44 quales deos ex æde Do-
 mini abstulerit 36.3
 Manassis regis flagitia 145.45
 Manichæorum hæresis 730.36
 mandragora herba unde Helle-
 rumna sit dicta 232.45
 mandragoræ usus 316.23 ex radice
 bomunculus 590.16
 manes qui dij dicti sint 111.21
 C. Manily uersus de fascinatrice
 235.9
 mara quid significet 138.25
 maraka 198.31
 Marbus demon 912.20
 Marchocius demon 922.11
 Marcionistæ hæretici 154.35
 Marcionitarum secta 810.35
 Marcoduri mulier quædam ob ma-
 leficij falsam opinionem tortu-
 ris enecata 711.12
 Marcus demonis cultor 66.32
 magus quibus artibus homines
 deceperit 69.30
 Marcus quibus rebus mulieres ad
 se attraxerit 384.16
 Marci Seruili temeraria creduli-
 tas 570.33
 mares in feminis non transforma-
 ri 474.19
 Margaretha comitissa Burensis à
 demonio exagitata 419.24
 Marmaridius magus 147.36
 Mars deus 33.17
 Martem quem deum ueteres nomi-
 narint 29.22
 Marsilium Ficinum magicum an-

nulum gestasse 58.12
 Martiani carmina de Minerva
 255.44
 Maribim demon 914.40
 materias duras per solidis corpo-
 ris partes diabolus in ipsa cor-
 pora immittere non potest 133.
 10 ore reiectus, non omnes fu-
 isse in corpore 393.34 durus in
 corpus ingrendi ridiculus mo-
 dus 438.18
 Mathematici libri exusti 660.35
 Senatusconsulto ex Italia pulsi.
 ibid.14
 Matifconensis comes uinus à dia-
 bolo ablatus 160.11
 Mattheus Curtius medicus 373.23
 Matuta demon poeticus 119.34
 Maubuse quidam se demoniacum
 esse fictè simulat 482.23
 Mauri quem deum coluerint 32.7
 Maxentij Imp. interitus 156.29
 Maximi Imperatoris edictum con-
 tra hæreticos 723.16
 Maximiliani uerba de consecratio-
 ne campanarum 44.8
 in Maximiliani 2. corde tres lapil-
 li inuenti 441.7
 Maximiliano Imperatori demon
 Hectoris, Achillis, & Dauidis
 in forma apparet 79.22
 Mechafepha Hebraica uox quid
 significet 136.41 & 747.14.
 & 825.23
 mechafsephim quid significet 137.
 30
 Medea uenefica 767.15
 Medæ descriptio 234.17
 medicina artium uetustissima 217.
 29
 medicina ueteris laus 222.6
 medici indocti in quos referant in-
 scitiam suam 220.25
 medicorum encomion in sacris li-
 teris 221.42
 medicos eximios alligationibus,
 characteribus, carminibus usos
 esse 574.11 doctissimos à dæ-
 moniacis sæpe falli 449.25
 Mediolani aliquot uenefici capti
 Rr 373.

I N D E X.

- 373.2 quidam maleficus igni deuotus ab amentia respiscit meliori uictu 697.27
- Mediolanenses magum contra Friericum Imperatorem mittunt 696.37
- Medioxumi dy qui appellati sint 334.39
- Megalopolis in finibus scemina quadam a demone ob nefaria iuramenta auerbitur 457.1
- Meineri Clauis famulus a demonio miserè depopulatus 409.33
- melancholia causa 266.19
- melancholiam esse diaboli balneum 476.39
- melancholicus humor diabolo conuenientissimus 433.9 uapor qualia somnia commoueat 263.8
- melancholicus quidam Athenis perosum habebat, omnes naues in Piræum appellentes esse suas 257.12
- melancholici confessioni non est standum 686.42 cuiusdam rythmi de bellis in Gallia orti, &c. 257.4 cuiusdam horribile exemplum 257.40
- melancholici cur plerique demonia ci putentur 476.21 cur plerique sibiipsis necem inferant 256.22 maxime demonum illusionibus expositi 252.23 quomodo sint curandi, methodus certa 612.41 tres Groningæ adeo correpti, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent 256.38
- melancholicorum corrupta imaginatio 256.11 uaria exempla 260.4 uaria afflictiones 259.14
- Melanchibon a demone irridetur 450.20
- Melchias papa adictum de ieiunio in die Dominico 248.12
- Melchom demon 30.12
- Meleagri interitus 289.42
- memaphim & mechassaphim qui dicantur 138.1
- Memphis cuiusdam asini docilitas 92.39
- memphitis lapidis uirtus 550.30
- Menaidis usus in magia 171.35
- Menalippus Dianæ maciatur 37.33
- Menadri hereticum dogma 154.22
- mendacium a quo primum inuentum sit 26.2
- Mendicus Iustus fidei demoniacus 477.25
- Menippus Lycius 176.11
- mensam refertissimam hospitibus discubituris magus quidam ex improuiso apparabat. ibid.1
- menstrui mulierum potus quid efficiat 381.13
- Mercurius Alexandria abbas 78.37
- Mercurius deus 33.17 a Gallis humanis hostijs placatus 39.9
- Mercurius magus 148.2
- Mercurium suum qua herba Chibimici fixum reddant 89.21
- Merlinus semideus habitus 338.25
- Merlini fabule 356.14
- Messeny qua ratione contra Lacedæmonios uictoriam nacti sint 37.39
- metallici demones 112.34
- Methodus quomodo impotens sit factus 459.36
- Meibotin insignis magus occiditur 156.32
- metus quid sit 782.35
- Michael Villanous 602.16
- Middelburgi ciuitatis direptio praedicta 50.32
- miliis cuiusdam dormientis historia de bestiola ex eius ore egressa 67.24 & 841.20
- Minerua dea 33.16 cur sine matre fingatur esse nata 255.40
- a Scythijs culta 32.5
- Minotauro singulis annis Athenienses septem adolescentes & totidem puellas deuorandos miserunt 38.15
- miracula spirituum bonorum ad quid conducant 122.28
- miracula in brutis 92.35
- miraculorum diaboli finis 102.35
- Misraim filius Nobæ magi inuentor 27.16
- Missæ ad gebennam deturbantur 601.19
- Missæ usus in magicis artibus 164.44
- Moabitæ quæ deum coluerint 29.21
- ob Merorem demon multos superat 252.29
- Moloch deus Ammonitarum sanguine humano placatus 37.5
- moly nullam inesse antipathiam contra demones 579.23
- monachus quidam a demone stragulatus 81.37
- monachi commixtio cum succuba 358.18 & 359.30 forma demon cuius uidetur apparet 87.10
- monacho demon apparet, & una cum eo per montes deuotus equum amissum querit 77.15 sano uolentique testes excelsi 458.23
- monachorum Aurelia figmentum 603.10 forma demones prope Spiram Rhenum transfusci 84.28
- quorundam magica diuinationio 216.24 quorundam tragædia uentifica 321.30
- monialis uirginis Hispana admirabilis historia 673.39
- moniales uirgines Neomagi a diabolo infestatae 421.43
- monialium curatarum apud Mariæ arborem prope Xanctos bifloria 629.40
- monstrum nascitur 354.17 Colonia 447.3 apud Geldros 455.12
- Montani heretici 154.35
- montani demones 112.26
- Mopsus Apbri pro deo coluerunt 32.5
- Morax demon 915.37
- morbi qui grauissimi sint 489.20
- morborum curatio diuis non est adscribenda 226.39 magica & superstitiosa curationes 530.7 morbos

INDEX.

morbos quatenus daemones sanent
 363.11
 Morphæ fabula 70.2
 mortis inuentor qui fuerit 26.5
 Morsæ quæstoris filius à demonio
 exagitatus 411.4.4
 mortuorum animus quomodo dæ-
 mon imitari soleat 62.37
 apparitiones quales sint, &
 quomodo Ethnici dii iudicant
 135.32 suscitatio & apparitio
 unde dependeat 193.23
 mortuos diabolus ad uitam reuoca-
 re non potest 132.38
 à Mortuis non querenda ueritas
 185.6
 Moses auctoritati quantum sit tri-
 buendum 17.40 decretum de
 criminibus non in omnibus lo-
 cis imitandum est 749.21
 edictum contra magos quibus
 conueniat 741.32 edictum
 contra ueneficis 10 lex de
 quibus maleficis agat 813.31
 præceptum contra magicis ar-
 tes, earumq; sectatores 230.43
 operum comparatio cum Pha-
 raonis magorum operibus 178.
 26
 Moysen à Iosepho artem magicam
 accepisse 151.12
 Mosses colp 694.8
 Mubazzimin magi & circulator
 res apud Fessis 207.36
 mulier cur ad credendum facilis sit
 254.25 à demone exagitata
 Bononiæ 450.36 Lutetia la-
 pidem habens in utero 442.40
 maleficio laesa clauos & acus
 uomit 408.23 unde sit dicta
 254.35 maleficio laesa 391.37
 quedam acumi deglutit 397.13
 quedam uaria per urinam ex-
 creat 397.12 quedam Marco-
 duri innocenter tormentis ene-
 cata 711.12 Vuell in pago à dæ-
 mone exagitata 633.4
 mulieris cuiusdam malefica finis
 miserabilis figmentum 678.8
 cuiusdam Onaburgi crudele

facinus in maritum 598.38 dæ-
 moniace de partu Lamie im-
 putato, historia admirabilis
 362.11 malefica constantia in
 tortura ferenda 547.17 phan-
 tastica uera historia 296.27
 mulieres ab initio ad ueneficium
 procliuiores 766.45 albæ dæ-
 mones 117.45 complures Ham-
 monæ capta 426.16 malicio-
 se cur demonum illusionibus
 maximè exposita sint 252.36
 & 253.31
 mulierum calculi 443.22 molæ
 338.17 proprium quid sit
 254.9
 mulieribus cur ex lege tutores &
 curatores dati sint 255.37
 probis illusio incubi accidit
 351.40
 mulieres facilius decipi, & despe-
 rare citius quàm uiros 254.29
 minus puniendus uiris 738.36
 & 824.20
 muliercula quomodo à demone
 decipiantur 268.12
 muliercularum mutua commix-
 tio 346.8 innocenter ob ma-
 lefici opinionem punitarium
 exempla 709.30 trium exusta-
 rum confessiones excutuntur
 689.12
 mundi magni res naturales 88.22
 parui res naturales 90.4
 mundum aliterum quomodo diabo-
 lus corruperit 27.11 quomodo
 primum diabolus corruperit
 24.7
 murem araneum Ascribita pro
 deo coluntur 31.45
 mures ne insidiarentur casis, Apol-
 linis Parnopæi numen inuoca-
 batur 32.33
 Murmur demon 925.18
 muscæ ut facerent, Cyrenaico
 Achori ligatum est 32.29
 Myrrhæ usus 181.23
 Myrton 475.17
 Mythra simulacrum apud Persus
 32.19

N.

N Aberus demon 516.8
 Nabuchadonexar maleficio
 laesus 126.2. & 390.26
 Nabis Hebraica uox quid signifi-
 cet 139.7
 Natalis Ramardus 602.5
 natura quid sit 127.5
 naturales res quandoq; iudicari dæ-
 moniacis 88.19
 Nacleri locus de Benedicto nono
 81.13
 Naucratis quem cum coluerint
 32.5
 Nazianzeni locus de angelorum
 natura 18.21
 Neapoli duæ uirgines in uiros mu-
 tatae 473.30
 necromantia quid sit 192.39
 quamdiu durat etiam in po-
 pulo Dei 194.7
 necromantie quomodo daemones
 aduocent 931.40
 νεκρομαντεια 185.40
 Neomagi mendici cuiusdam dæ-
 moniaci figmentum 477.24
 moniales à diabolo infestatae
 421.43 quidam ouum inte-
 grum deglutient, mox suffoca-
 tur 394.18
 Nereum ueteres Neptuno adiun-
 xerunt 33.1
 Nergal demon 29.40
 Nero comperit magicas artes uas
 nis esse 230.15
 Nephilim quid 334.13
 qui dicantur 329.6
 Neptunus deus 33.17
 Neptuno maris imperium Græci
 tribuerunt 32.39
 Neuri populi Scythiæ se in lupos
 transformari posse crediderunt
 472.15 incantatores insignes
 150.39
 Nibbas demon 29.46
 Nicolaus Gattel Vuimaria exustus
 479.3
 nimbi procellosi quando plerunq;
 fiant 307.40
 Ninus quot annis ante tempora
 R. 2 Troia-

Troiana uixerit 147.9
 Nifroch demon 30.5
 Noba primus inebriatur 27.13
 Norici quem deum coluerint 32.6
 Norimbergensis magistratus prouidentia summa 480.38
 notoria ars 170.9
 nothbembd 573.20
 Nucem grandem Pomerani olim adorauerunt 31.16
 Numa Pōpilius hydromantia cultor 196.41
 magicos libros secum recondi in sepulchro uoluit 149.40
 ludificator magicus 176.1
 quo demone famulari sit usus 117.11
 Nursia infans posteriore naturae parte solidus nascitur 90.11
 Nymphæ 31.3. & 475.16

O. B Hebraica dictio quid significet 140.1
 Obotriti quem deū coluerint 34.45
 Oceanus demon poeticus 119.35
 Ochosiæ regis interitus causa 658.33
 Octavianum carminibus magicis usum fuisse 574.43
 oculorum lippitudine cuiusdam mulierculæ laborantis curatio magica 570.4
 Oddo Danicus magus submergitur 157.22
 Odhen Gotthorum numen 34.17. & 39.23
 adium quid conciliet 380.42
 Oenobora uirtutes 578.36
 Ophobagus 395.27
 oimifudæ quid significet 138.45
 Olauus Magnus reprehenditur 175.3
 Olai magni locus de Gotthorū dijs 34.16
 historie quanta sit fides adhibenda 889.40
 oleum somniferum 316.5
 ex gagate ad quid utile 582.40
 olina a meretrice plantata, infrus Etuofa perpetuo manet 581.19
 olue ramī ad quid utiles. ibid. 18
 Olympiadis uxoris Philippi Mace

I N D E X.

donū sententia 386.1
 Onen Hebraica dictio quid significet 138.40 & 826.16
 Onomacritus magus Athenis expulſus 148.24
 opus quid sit 200.20
 Ophis quid secundū Pherecydem 19.19
 Opbitæ heretici 154.31
 Opilio Macrino qui uersus obuenerint ex Homero 201.43
 Opis demon poeticus 119.36
 opium quibus in locis plantetur 319.15
 opij usus 316.21. et 318.43 et 550.13
 oracula per insomnia quomodo fiant secundum magorum doctrinam 164.5
 demonum quando cessant 41.31
 post Christum qualia fuerint 42.14
 unde & ubi olim petita sint 900.1
 oracula qui lapis reddat 582.37
 oratio & ieiunium cur ferè cōiungantur 248.10
 orationis efficacia 624.20
 orationum communium in maleficio sanando efficacia 621.13
 Oray demon 915.24
 ore materies reiectas non omnes fuisse in corpore 393.34. & 407.39
 Orius demon 927.14
 Orientis demones qui sint 913.1
 orificium neruosum & ualde sensile 395.34
 Origenis sententia de Samuelis apparitione 192.33
 Orimasda ignem Persæ pro deo coluerunt 31.46
 Orobus demon 929.1
 opus quid sit 200.40
 Orpheum magum fuisse 149.7
 Osirin deum Aegyptij coluerunt 31.26
 Osnaaburgi cuiusdam mulieris crudelitatem in mariu 598.38
 Otis demon 914.31
 Otto Imperator à Crescentij uxore uenens necatus 372.4

Oues ex terra nascuntur 337.20
 earū pestilentia unde 490.20
 Ouidij locus de dijs præstitibus 33.35
 de dijs gentium 32.14
 de bippomanes 350.1 & 381.41
 de lamijs 234.8
 de sortilegis 203.1
 de Strigis 231.26
 de Vlyſſe & Circe 236.43
 ouem integrum quidam Neomagi deglutit, mox suffocatur 394.19
 oua Australia ad quid utilia 582.45
 Oxyrinchum Aegyptij pro deo coluerunt 31.38
 Oze demon 928.27

P.

Paganorum lustrationes facientes quomodo sint puniendi 664.45
 Pages sacerdotes apud Americos 119.2
 Palæstinorum deus 30.27
 palmæ Christi portata usus 581.25
 Palætheobori populi 369.11
 palurum exuccam Parisijs denud effloruisse 888.32
 Panici terrores 74.39
 Paphnutius uno uerbo demones fugauit 640.3
 Paracelsus qualem præceptorem habuerit 882.33
 Paracelsista cuiusdam impudentia & inscitia in terra Iuliacensi 222.24 & 226.15
 Paracelsista quibus characteribus in curatione utantur 884.22
 Paracelsistarum curationes 875.9
 Paracelsistica profligatio demonum 558.21
 paracelsi demones qui dicti sint 111.4
 parētum imprecationis exemplum horrendum 455.10
 Parnopion quid significet 32.35
 parsimonia exemplum 300.14
 Pasetes ludificator magicus 175.44
 Pastoris cuiusdam commentum 218.1.37 & 219.20
 pastorum officium 268.9
 Patauij

INDEX.

- Patauij agricola quidam se lupum esse credit* 470.45
monachus quidam ueneficus captus 373.7
Patmos insula 154.44
patrum quorundam sententia de Samuelis apparitione 189.45
aduersus demonum insidias 494.27
de demonum machinationibus 95.10
de demonum potentijs & studijs 100.13
de seductis errore & hereticis non enecandis 718.21
Paulina uisupratur 343.1
Paulina prohibita 341.36
Paulus an magus fuerit 152.43
Pauli diaconi locus de Valentij tyrannide 50.4
Pauli Grillandi locus de quodam melancholico 257.40
de materia uaria ac dura, sententia 406.20
uerba de fure tormentum nil curante 545.34
historia de quadam lamia 735.44
sententia de Lamijs 732.12
Pauli Schalichij errores & rapsodia 838.25
impius error 847.4
aduersus Paulum Schalichij Vniuersari apologia 836.40
Pauli Veneti locus de potu soporifero 321.40
Paymon demon 917.46
Peccatum unde 907.21
peccati auctor, ubi diabolus appellatur 106.14
peccata inaequalia 754.8
peccata quot modis committantur 787.32
pecora dolo maleficia acta 651.6
pecora ab esu quid exterreat 387.17
et 651.9 uenenis tolli 387.11.
& 489.45
pecoribus lac ne per incubos abstrahatur, coniuratio superstitiosa 646.45
in Pecoribus exagitandis dolo 387.47
penates qui fuerint 33.23
Penelopes proci quo pacto proditi sint 197.18
pentaphyllon herba ad quid uilis 531.15
periaptorum physicorum uirtutes 578.40
uanitas 535.29
periaptis quantum sit fidendum 579.11
de Perdicibus falsa 348.46
peripatetici negant esse demones 17.23
Perse Mithra bouem immolabat 32.28
quantum honorem magis tribuerint 150.11
quid pro deo coluerint 31.46.
& 146.31
Perfarum & Atheniensium praelium 74.33
magiae origo 27.21.
& 146.21
magi quam magiam coluerint 152.5
poena contra ueneficos 767.44
apud Persus qui primo magiam excoluerint 147.29
pestilentia septuaginta millia uirorum cadunt 28.14
quaratione in Ionia sit sedata 37.32
unde generetur 489.26
pestis remedium magicum a pontifice Romano Hispanis in Belgis exhibitum 513.12
pestes animantium 490.3.
& 491.12
Petrus Aponus cuius magiae cognitionem habuerit 881.44
Petri de Abano elementa magica 164.29
Petri Alphonsi locus de demonum lapsu 23.35
Petri Blefensis uerba de demonis mendacijs 213.44
Petri Brabantij uentriloqui dolo 205.29
Petri Damiani sententia de Lamiarum confessione phantastica 269.30
locus de demonum lapsu 23.24
Petri lapsus & conuersio 245.33
Petri Lombardi locus de demonis potentia 160.45
Petri Polignensis confessio 699.8
Petri Pomponatij Mantuani opus de naturalium effectuum causis 799.21
Penceri laus & doctrina 194.35
Phantasia quid sit, & quomodo uitiatur a diabolo 260.40
& 296.25
Lamiarum doctor 365.2
phantasia effectus 261.20
phantasmata quid fueat 582.42
phantastica mulieris exemplum 296.27
phantastici qui dicantur. ibid. 123
Pharao imago diaboli 110.8
inuitum Dei miracula agnoscit 182.6
Pharaonis insomnium 899.27
pharmaca in locis semotis sepulta a lamijs non posse nocere 366.14
Pharmanis 746.39
Pharmanis quid Iosephus appellet 745.28
Pharmanis 137.12.
& 742.33
Pharalici belli euentus a demone praedictus 193.5
Phauorini sententia de magorum uaticinijs 214.34
Phigor demon a quibus sit cultus 29.28
Pherecydis locus de demonum lapsu 19.18
Philetes magus 148.33
Philippus apostolus draconem in Scythia profligat 638.33
ab angelo delatus 276.16
Philippus Macedonum rex puellam quandam amat 385.29
Philippi Melanchthonis iudicium de demoniacis 643.41
Philippus Vueselich Colonienfis, a demone exagitatus 631.21
Philistini quem deum coluerint 30.16
Philonis locus de nymphis 31.8
philosophi qui olim habiti & dicti sint 151.14
philosophorum sententia de demonibus 121.30
Philostrati historiae quanta fides sit adhibenda 888.18
philtum quid sit 378.38
philtum cur sint detestanda 386.18
in amore concitando parum ualent 381.33
mortem sepius
Rf 3 acceles

INDEX.

- accelerant 383.22 uaria 378.36
 & 381.16 uera 386.7
 phlegmaticus uapor qualia in soma
 nia moueat 261.13
 Phadra Hippolyto priuigno ama
 torium poculum propinat 385.
 18
 Phœnix demon 930.43
 Phœnix demon poeticus 119.35
 phylacteria quid sint 663.42
 Pictis aut ad quid utilis 583.3
 pila in bouis uentriculo unde nata
 445.12
 pile magna nigra ex bouis iunio
 non uentriculo exempta 445.
 3
 Pinneti amasia Florina demon
 359.40
 Piriboum primum à caelo detra
 xisse lunam 238.4
 pisces capiti magici modus 533.
 92
 piscibus Aegyptij diuinos honores
 tribuerunt 31.37
 pins qualis sit 496.11
 Planetarum characteres quâ uim
 habeant 553.35
 Planipes nomen demonis 119.28
 Platina locus de Benedicto octa
 uo 80.45
 Plato unde suam philosophiâ bau
 ferit 122.15 unde sit natus
 338.2
 Platonis opinio de demonibus 17.
 26. & 47.32 de mulicrum ge
 nere 255.46 de imprecatione
 parentum 455.21
 Platonicarum scholarum patroni
 precipui qui sint 148.37
 Platonici quomodo distinguant
 demones 121.27
 ex Platonici qui magiam coluco
 rint 148.37
 Plinij locus de uarijs actionibus da
 moniacis 70.13 item de abo
 litione oraculorum 42.4 opi
 nio de animis 68.13 item de
 Mose 153.13
 Plotinum Italica schola Platonicæ
 patronus 148.42
 Plotini opinio de demonibus 17.
 29
 Plumifasci nomen demonis 119.
 27
 Plutarchi locus de abolitione ora
 culorum 42.2
 Plutoni imperium inferni Græci
 attribuerunt 32.41
 Plutonium quem deum Græci ap
 pellarint 29.12
 Plutus unus ex dijs selectis 33.22
 pluuia & grando unde 811.20
 pluuiam cieri non posse carmini
 bus 312.32 lamia non potest
 excitare 367.28
 Priapus quid sit 323.23
 Podaga numen Vandalorum 34.
 46
 Pœni quem deum coluerint 32.8
 poetici demones qui dicti sint 119.
 34
 Polaborum deus 34.43
 Polutiani carmen de uenefica 382.
 26
 Pomerani olim grandem nucem
 adorauerunt 31.16
 Pomponatium quomodo melanco
 licum curauit 613.3
 Pomponatij locus de quodam cir
 culatore 90.29 sententia de
 sanatione demonis 568.11
 Pontani locus de tempestate incan
 tatione excitata 306.10
 Pontifices Romani qui arte magi
 ca pontificati sunt adepti 503.
 35
 Porrenutij quem deum coluerint
 34.35
 poros minime à diabolo distrabi
 innoxie posse 439.11
 Porphyrium magus 148.37
 Porphyrij deliramenta 555.2
 opinio de demonibus 17.28
 Portunus deus marinus 33.3
 possibile punitur in criminalibus
 actionibus 773.9
 potius dementare & soporiferum
 321.37 tartareus 241.36
 Potamantis herba usus 321.26
 Predictio cuius opus sit 213.26
 predictio demoniacæ exempli
 49.32
 predictiones demonum unde 48.3
 prænotiones demonum unde ibid.
 20
 Præstantij pater in longo altoq;
 somno se equi putabat factum
 467.19
 prestigiatore quibus nominibus
 in ueteri testamento significen
 tur 137.20
 prestigium quid sit 144.43
 Præstites dij 33.35
 Priapus demon 29.15
 Prima sy locus de demonum lapsu
 22.43
 principum quorundam singularis
 prudentia in accusatione ob ma
 leficia 714.1
 probationes in actione criminali
 quales esse debeant 687.6
 Proclus Asiatica schola Platonicæ
 præceptor 148.44
 Procli opinio de demonibus 17.
 28
 prodigia uaria in uarijs locis 56.
 40
 & 203.32
 Propertij carmen de luna obnubi
 latione 238.7 de hippo
 manes 379.42 de lauro
 198.17
 prophetia donum spiritus sancti
 864.26
 prophetarum testimonia quibus in
 locis citentur 868.27
 & 144.7
 Proserpina 29.16
 Proue idolum Sclauorum 34.42
 Præstus demon 911.30
 Psalmi LXVIII. us contra demo
 nes 536.30
 psalmi CVIII. in magicis incanta
 tionibus usus 525.21
 Psellus quomodo distinguat de
 mones 121.5 quot genera
 demonum recenset 113.6
 Pselli locus de demonibus 66.31
 augamētia de Euectis & Gno
 sticis 250.14 opinio de da
 monio

INDEX.

- monibz 17.28
Pseudomonarchia demonum un-
de sumpta sit 916.2
Joh. Aſſuſ qui dicantur 110.10
Psyche uelutatio uenera cum Cu-
pidine 354.24
Psylli populi 369.1
Pucel demon 924.45
pudenda an demon uitare possit
367.8
puella demoniaca 431.46 pre-
cibus communibus a demonio
liberatur 623.6
puella a demone uexata 429.3. et
449.29 Roma e mortuis su-
scitata 193.7 quaedam spon-
sa in uirum transmutata 473.
35 Vuertensis epileptica, puta-
tur demoniaca 481.16
puella demoniaca historia memo-
rabilis 400.6 figmentum
Cluiae 609.35
puella historia admirabilis, cuius e
latere culter exelus est 430.1
puella ad septuaginta Roma dae-
moniaca facta 415.27
puer Beneuenti in uirginem muta-
tus secundum Ausonium 475.42
demoniacus nouem annorum
50.16 a demone abripitur
363.16 ex phantastica mu-
liere natus 337.35
puerorum demoniacorum histo-
ria 414.1
pueros ad centum et triginta dae-
mon abducit 80.10 occidi
non posse ceremonijs 245.43
puerperis qui demones infesti sint
118.2
pulueris Susati usus 685.44
de Purgatorio mortui Parisijs fi-
cta querela 205.39
Pursan demon 915.4
Pythonicorum et Pythiarum ua-
ticia 204.35
Pythagorei cur fabis abstinerent
900.13
Pythagoram ob magicam artem
nationes longissimis accessisse
350.4 uno momento et in
Tburijs et in Metapontijs sus-
cisse 177.10
Pythia mulier quae dicta sit 203.
31
Pythiae quomodo uaticinentur
204.40
Pythiarum uatum origo 41.6. et
203.32
Pythias non esse consulendas, lege
Mosaica prohibitum 41.
10
Pytho unde, et Pythium oraculum
203.18
Pytho aut Pythonicus spiritus
quid Hebraice significet 140.
2
Pythionissus consulentes quomodo
sint puniendi 794.30
Q.
in Quaestionibus quomodo tacitur-
nitas induci credatur 544.
36
quercus in Epiro culta 54.40
R.
Aed in arce quaedam muliere
cula falso accusata 710.18
rana uiridis os ad quid uide sit
380.34
Raum uel Raym demon 925.37
Raymundi censura de Lamijs 732.
34
Reatus quidam Mantuanus incre-
dibilia miracula dexteritate
manuum operatur 90.32
religionis falsa usus 342.20
Rempha demon 30.42
Renerus Solenander medicus cele-
bris 317.14
reorum custodia 681.28 pre-
na apud Gallos 38.36 stu-
por et taciturnitas an uerbis
dissoluatur 548.16
reuelationum ars 170.10
Rhabarbari usus 557.19
Rbodij uentri loqua femina 205.
5.4
Robertus Anglus cuius magia co-
gnitionem habuerit 881.43
robur ingens 278.30
Rodicosano ad focum dormienti
demon ignem carbonem in
manum tradit 297.27
Rodigast Obotrithorum deus 34.
45
Rogerius Bachon cuius magia co-
gnitionem habuerit 881.
43
Rollerus Danus matrem artem ma-
gicam exercitum inuenit 292.
33
Roma furis et mulieris malefica
constantia in tortura ferenda
547.2 lapis reperitur, quo pe-
titi diabolus S. Dominicum
280.8 multa spectra uisa,
eorumque significatio 73.28
multi ueneficij horrendis ne-
catis 371.6 puella circiter
septuaginta, simul una nocte
demoniaca facta 415.26
quidam iuuenis immorigerus
parentibus mire a demonio ex-
agitatus 78.2 quidam se
demoniacum simulat 634.35
quidam hydropicus ueneno
potu praeter spem curatur 374.
18
Romanus Argyrus Imperator O-
rientis ab uxore ueneno extin-
ctus 372.11
Romanus populus a demone delu-
sus 566.35
Romani Diti et Proserpinae sub
terra aram erigunt 73.22
dominationis natura cupidi
150.18 unde ritus sacrorum
mutati sint 37.12
Romanorum idololatria 33.9
et 34.25
Romanis et Albanis inter se bellia
gerantibus diabolus monstrosa
specie apparet 73.15
apud Romanos quis primum ue-
neficium inuenerit 767.8
Roncua demon 920.46
Roscarbor nomen demonis 119.
29
Roterodamensium uictus 693.39
Rudolphus episcopus Brfurdensis
cur factus sit Francis canus 83.24
Rr 4 Ragiani

Rugiani miris modis à diabolo de-
lusi 46.7
Rugientibi quem deum coluerint
34.34
Ruperti locus de abolitione oracu-
lorum 41.46
rusticus quidam horarum istus in
corde sentiens 413.35 quidam
uermem longitudinis octo pes-
dum excreat 448.1
rusticorum superstitio & incredu-
litas 312.3
rute uirtus 582.1
S.
Saddie opinio de Samuelis apo-
paritione 188.45
Sabellici locus de demone Athenia-
ensi quodam 70.31
Sabnac demon 922.41
sacerdotum fraus olim 343.39
sacerdotium regale 800.11
sacrae scripturae abusus in curatio-
nibus morborum magicis 510.
30
sacrificus incubum passus 324.2
sacrifici quidam inepti, malefici
morbum mentiuntur, & eius
reus statuunt infantes 216.39
sacrificorum superstitio 508.10
quorundam magica diuinitio
216.16
sacrilegus qui proprie dicatur 527.
42
Sadducei negant esse demones 27.
24
saga unde dicta 232.35
sage ledenda impium modus 521.
32
sagarum fides cum demone quo-
modo fiat 240.2
Sabacat mulieres ueneficae 346.
8
Saita ouem pro deo coluerunt 31.
39
Saliceti constitutio de magis 663.
15
salis exorcismi usus uariis 586.19
Salmac demon 922.41
Salomon an magus fuerit 152.40
quem demonem in uase uitreo

I N D E X.
relegatum habuerit 919.37
quam deam coluerit 30.20
de Salomone necromanticorum fi-
gmentum 920.2. & 923.39
Salzburgi incantator à serpente
occiditur 160.32
Samaritanorum heresis 730.36
Samaritani quem deum coluerint
29.21
Samij quem deum coluerint 32.8
Samuelis apparitionis historia
quomodo uere sit intelligenda
185.1
Sambethen unde dicatur 869.39
sanguinis fluxus remedium magi-
cum 530.35 humani uictima
à quo sit inuenta 37.3
sanguinem sistendi modus magicus
512.8
ad Sanhedrim qui admissi sint 151.
10
sardij lapidis uirtutes 582.22
Sathan quid significet 105.15
quomodo sit fugiendus 619.1
sathanae uoluntas semper iniusta
125.18
Saturnus demon poeticus 119.36
humanis hostijs ab Afris placa-
tus 39.4 unus ex dijs selectis
33.22
Saturni adulterium 343.38
satyri animalis descriptio 350.41
satyri cur sabbatum fugiant 34.
10 an ueri fuerint demones
350.10 quando & quales sint
creati 34.5
satyros olim locutos esse 351.21
Satyrides insula 350.29
Saul cur iussu à Deo sit punitus
187.1 ob quam causam poenas
dederit 41.13
Saulis interitus causa 187.44
Saxonis Grammatici historiae ubi
non sit adhibenda fides 888.3
Saxonibus armatis demon horreo
da forma apparet 74.41
schedula uidecula collo appensa
370.24
Schediamensium uictus 693.40
scilla in domus limine suspensa uir

tus 581.29
Sclauus quem deus coluerit 34.39
Scor demon 924.27
Scythae cur nulla spectra seu ima-
gines uideant 262.9 quem
deum coluerint 32.5
Secretum Secretorum demon 931.
16
Sedulij locus de demonum lapsu
22.46
Seinckmeß 600.20
semidei quales crediti 334.15
semine per succubum & incubum
translati uanitas 347.1
profusio in somnis unde eue-
niet 848.44
Sempronius Rufus magus 148.28
Sennacherib rex Assyriorum quem
adorarit 30.6
Seneca sententia de Lamiarum im-
potentia 298.39
Senensium monachorum figmen-
tum 606.39
Senones quales dicti 334.15
sensum quae simplicia perturbent
316.20
Sepharuaim ciuitas quem deum co-
luerit 29.34
Septuaginta interpretum laus 742.
10
Septentrionalium populorum in-
cantationes 173.16
Serapim Naucratis coluerunt 32.
6 quem deum ueteres nomina-
runt 29.16
serarum apertio diabolica 341.46
Q. Serenum carminibus magicis
usum fuisse 574.38
Sergius monachus praeceptor Ma-
hometis 94.14
serpens magum enecat 160.32
sub ostij limine repositus quid
efficiat 367.2
serpentes à Nigritijs fascinari 516.
11
serpentum coniurationis formula
515.13 & 531.3
Q. Sertorius demone familiari
usum 117.6
Sertius Tullus semidem badius
338.

INDEX.

338.27 Lari filius & scort
348.43
setus porcinus quidam demonia-
cus cum excrementis deiecit
412.10
Severi Sulpitij sententia de bare-
tici non enecandis 723.13
de Gallorum rusticorum super-
stitione 57.38
Sibylla Brythraa quando uixerit
863.2 eius aet. ibid.32
uaticinium 211.20
Sibylla Cumaeae descriptio & ori-
go 864.11 usque 870.26
Sibylla alba 117.45 quae dicta
sint 858.38
Sibylla an uates diuina fuerint
865.7 quae dicta sint 869.17
Sibyllarum carmina abolita 872.
20 doctrina qualis fuerit 867.
39 honor apud ueteres. ibid.19
libri & uaticinia 41.14 mira-
cula qualia 870.3 nomina 862.
15 ortus incertus 861.31 prima
quae fuerit 862.1 sexus 857.3
uita & mores 870.14 uatici-
nia de Christo 41.23. & 862.
12. & 868.7 uaticinandi ratio
866.15
Sibyllis spiritu diuino non fuisse
praditum 889.45
Sidonij quem demonem coluerint
29.21. & 30.19
sigillorum magicorum nuge 537.
17
sigillis nullam uim inesse 553.23
signa demonum bonorum & ma-
lorum quid differant 122.20
filices ex ore cuiusdam demoniaci
extrahuntur 410.5
Simon apostolus quo nomine simu-
lacrum solis diminuerit 638.
28
Simon magus unde sit natus 338.
22. & 356.27 eadem hora in
conclauis cum Nerone, & foris
eum populo loquitur 283.28
quo demone familiari sit usus
117.14 haresium seminariū
154.4 Clementis oculos effa-

scinat 144.29 eius interitum
154.10
Simon Molitor ex Hæstia insignis
exorcista 598.31
Siua numen Vandalorum 34.
46
Smaragdi locus de demonum stu-
dijs & potentijs 102.6
Snebergius demon 112.42
Sobrij cur esse debeamus 248.2
Socrates demone familiari usus
116.46
Socratis locus de Valentis tyran-
nide 50.3 temperantia
470.10
Sodomæ & Gomorræ exitium
27.42
Sol cur sit inter deos geniales nu-
meratus 33.27 unus ex dijs
selectis. ibid.23
solis simulacrum à Simone apo-
stolo deaſtatum 638.29
solanum maius herba 317.22
solani furiosi radix imagines uo-
cas inducit 320.21
somnia herba 317.3
somnia oleum 316.5
somnia uera quæ arbor pariat
198.20
somnia imagines quomodo di-
uersas figuras capiant 263.9
somnia quibus maxime diabolus
se insinuet 263.20
somnia imagines 264.17. &
848.17
somnia furiosum quæ simplicia
faciant 316.20
Sorciere Lamia Gallis dicitur
233.3
sortes uariæ 199.29
sortilegi unde dicti sint 202.33
qui dicantur 199.22 quæ pœ-
na sint puniendi 665.28. &
732.42
sortilegium quid & quottuplex
sit 199.12
sortilegia quid sint 202.19
Sotigenis opinio de rebus, quæ in
tenebris lucere uidentur 89.25
Sozomeni locus de Valentis tyran-

nide 50.4
Spectrum mirum 75.11
spectri ficti historia lepida 609.1
horribilis exemplum 78.23
spectra quibus plerumq; appareant
262.13
Spira unde sit dicta 84.34
Spira uaria spectra forma mona-
chorum uisa 84.28
spiritus carnem & ossa non ha-
bet 331.11 & 700.10
spiritus boni & mali quomodo di-
stinguantur 122.18.41 sitire
aut esurire non possunt 331.16
unde plerumq; nomina sumptæ
sint 30.23
spirituum apparitiones quomodo
inqui & agnosci debeant, si
uerè aut fictæ appareant 63.1
citatio per magos quomodo fa-
ciat 931.40
spiritibus quæ habitatio ab initio
sit data 127.16
Spolei ex muliere sit uir 473.14
Stabulum quid proprie dicatur
269.1
Stantia quem deum coluerint 34.
35
Statotes fulminum dijs 33.12
Steinbusius satrapa Grauiæ 377.
12
stella à magis uisa quid designarit
151.23
Stephanus eques Neapolitanus a
matorio poculo in furorem ex-
citatus 382.28
stipes fatalis 290.11
stipulatio dolosa cur non ualeat
243.9
styx quæ uia quid sit 201.11
Stolus demon 931.9
Strabonis locus de dijs Aegyptio-
rum 31.32 sinistra opinio de
Mose 153.7
striges quæ uirga fugentur 231.38
quæ dicantur 315.4
studiosi cuiusdam resipiscētis hi-
storia 753.14
Stumpffij locus de Bernatium mo-
nachorum fraude 321.33
85 stupor

INDEX

stuporem & taciturnitatem inda-
 centia uerba 544.36
 stupri poena diuina 428.40
 Subhagaculum ex ore cuiusdam de-
 moniaci extrahitur 410.5
 Succot Benoth demon 29.37
 succuba cum monacho rem habet
 358.18
 succubi cur non ueri sint 360.15
 Suecia rex quatuor lamias secum
 in bellum contra Danos ducit
 305.16
 Sueones louiales malleos coluisse
 584.16
 sulphuris uirtus in arcanis demo-
 nibus 581.5
 Suma muliebri numen apud Pola-
 bos 34.44
 Sumanus demon 29.14
 superbie institutor qui fuerit 26.6
 superstitio quomodo imitetur reli-
 gionem 569.25
 superstitionis authores qui fuerint.
 ibid. 32
 Suuatenitib deus Sclauorum bu-
 manis uictimis cultus 39.42
 suum pestilentia 490.19
 Sydonay demon 923.5
 synuuerstia quid sit 198.7
 Sylla satyrus animal apparet 351.5
 Syllij locus de Marsis 369.6
 Syluani 349.17 quando & qua-
 les sint creati 34.5
 Syluester demonem in capitolio
 claudit 638.40 quomodo
 pontificatum sui adeptus 503.
 35. & 672.3
 Symmachus senator Romae miserè
 erucidatur à Theodorico rege
 Gothorum 74.11
 Synesij sententia de demonum stu-
 dijs 99.10
 Syri quem deum coluerint 32.6
 Sytry demon 917.36
 T.
 Tabacum herba 321.14
 Taciti sinistra opinio de Mo-
 se 153.13
 taciturnitas & stupor an uerbis
 dissoluatur 348.15

taciturnitatem & stuporem indu-
 centia uerba 544.36
 Tages aruspicina & extispicina
 inuentor 73.40
 talionis lex ubi licet habeat 74.6.
 31
 tamaraka 198.31
 Tamerini 118.37
 Tap demon 923.31
 tarantula morsus symptomata &
 curatio 488.26
 Tartac demon 30.3
 Tatianus Assyrim 564.19 eius lo-
 cus de angelis & diabolo 25.25
 scriptum de demonum studijs
 97.44
 tauri Mahometici docilitas 94.32
 Telchines populi omnia aspectu
 suo in peius mutant 369.23
 telchines quid sint 145.25
 tellus inter quos deos sit connume-
 rata 33.23
 teli extractio magica 514.10
 telorum ictus quid prohibeat 573.22
 tempestus incantatione excitata in
 Neapolitano regno 308.26
 ingens in ditione Rauesteinenfi
 310.43
 tempestatis sedatio impia 648.16
 tempestates an campanis baptiza-
 tis peilantur 44.16 quibus
 rationib. auerti possint 814.28
 tempestates à lamijs nudo pacto ex-
 citari posse 297.32 quo pacto
 quidam populi auertant 585.11
 contra Tempestates remedia 583.34
 tentationis permisse causa 125.16
 tentationes diaboli fortiter sunt fe-
 rende 617.10
 terristratores demones qui dicti
 sint 111.9
 terra cur inter deos geniales sit nu-
 merata 33.27
 terrei uirnculi demones 111.28
 Tertulliani locus de Asorum ui-
 ctimis 39.3 de Claudia Ve-
 stali uirgine 176.31 de cura-
 tione demonis 564.10 de de-
 monum diuinatione 48.1 de
 demonum operationibus 61.

42 de dijs gentium 28.42 de
 omnipotentia Dei 129.5 de
 ueriloquarum uaticinijs 204.
 45 de Samuelis apparitione
 192.27
 testes monacho sano uolenti exeo
 Eli 458.23 quomodo adimi
 possint 460.1
 testes carmine non adimi 457.25
 Teutates dem à Gallis humanis bo-
 stijs placatus 39.35
 Theangelidis usus 321.18
 Thebani ouem pro deo coluerunt
 31.39 Creontis filium mactant
 pro patria 37.23
 Theophrasti quid Hebraice significet
 140.9
 Theod nomina habentes Valens
 imperator omnes interficit 49.
 41
 Theodoretum locum de omnipotentia
 Dei 129.31
 Theoderici Gothorum regis cru-
 delitas punita 74.10
 Theodorus filius Ioan. Viueri iure-
 consultus 92.29
 Theodori Gronij laus 598.23
 Theodori Lopors ancilla consecra-
 tio ridicula 648.6
 Theodori Zuingeri epistola ad
 Viuerum 902.32
 Theodosiolus nobilis Hispanus à
 Valente interficitur 50.1
 Theodosius imperator per quod di-
 uinationis genus sit precognio-
 tus 200.37
 Theodosij constitutio de magicis li-
 bris 661.4
 theologi quomodo distinguant de-
 mones 120.1 qui de demo-
 num lapsu scripserint 21.1
 theologorum opinio de lamijs 4
 Parisiensium determinatio super
 quibusdam superstitionibus no-
 uiter exortis 793.6 quorundam
 signum de succubo & incu-
 bo 347.6
 Theophrasti sententia de demo-
 ne 103.9
 Theophrasti medicina reprehen-
 ditur

INDEX

adur 221.10 *sententia de La-*
miarum potestate 438.27 *de*
periaptis 579.15
Therapim imagines quo pacto
fata sunt 211.23
therionarca in Cappadocia et Mi-
sia usus 491.8
thesaurum inquirendi magicus mo-
dos 541.16
Theopetion magus 147.39
Thessala gens ueneficij maxime
dedita 767.38
θησαυριζων prouerbii. *ibid.* 35
θηρυσ quid sit 145.11
Theurgus magus 147.41
Theutus demon inuentor ludoru
et alea 110.16
Thibiorum genus in Ponto 368.
36 et 681.42
Thilonem a dracone interfectum,
herba quadam suscitatum esse
193.34
Tholuscol magus 147.25
Thomas Brasilius medicus insignis
576.44 eius doctissima in Pa-
racelsus scripta 883.7
Thomas libri magici falso sub titu-
lo circumferuntur 152.44
Thomas sententia de transforma-
tione hominum 469.5
Thor Goiborum numen 34.16
Thracia regio unde ducta 767.18
uenefica. ibid.
Thrasyllus magus Tiberio Casari
gratus 148.26
thms ad quid conducatur 581.23
Tiberium Casarem ut selem in tea-
nebris uidisse 369.37
Tibulli uersus de fascinatrice 234.
32 de bippomanes 379.40
Timixtite in America, idola san-
guine hominu conspersa 39.18
timor et amor imagines fortes gi-
gnunt 262.7
tipula quid sit 471.20
Tiresia et Calchantis uaticinia
de humanis uictimis 37.17
Tiresia uatis Thebani transfor-
matio 476.2
Tobia a quo angelo libri magici

sint traditi 161.22
Toletana synodi constitutio de ma-
gis 663.36. et 665.8
Tonantes fulminum dii 33.12
tonitrua quid auertat 584.29
tophacei calculi in utero unde gi-
gnantur 442.43
tophi in iuncturis 440.38
tormentorum tolerantia an uerbis
dissoluatur 548.17
tormetis fides non est adhibenda
895.34
tormenta nil curans fur 545.39
quomodo quidam non sentiant
544.20
torturarum tyrannis 668.35
Traillanus quatenus sit ab auctore
reprehensus 890.42
transformatio phantastica homi-
num in bestias quomodo fiat
268.36
Tremonia mulier uenefica marito
suo argentum uiuum in olere
cocto exhibet 376.9
Triglus triceps apud Stetinenses
cultus 35.1
Trismegistus magus 148.1
Trismegisti locus de demonum la-
psu 19.23
Trithemius in quot ordines demo-
nes partiti sit 167.39
Trithemij iudicium de Agrippa
881.18 locus de demonu me-
tamorphosi 69.37 *Steganogra-*
phia culpatur et examinatur
166.32 uerba de quodam de-
mone in aula episcopi Hildefi-
ensis 114.17
Troia quo anno post mundi crea-
tionem sit capta 147.20
Troianorum dii 33.14
Trulli demones 113.45
Tuccia uirgo uestalis aquam cri-
bro haurit 176.21
Tullus Hostilius magus fulmine i-
ctus 156.5
Tuneti gyromantie genus reperi-
tur 209.41
Turca quida per Italie urbes ober-
ras mirabilia miracula manu

dexteritate operatur 90.42
Turca Lecamatie cultores 195.13
natura superstitiosi et idolola-
trae 210.38 *quod medicamen-*
tum contra febrem adhibeant
533.1 quomodo fugientes in
cantatione ligent 463.11
Turcarum uary dii 35.6 *magica*
diuination 210.35 *prouer-*
bium de opio 319.34
Turcis lingua familiaris 197.
36 opij usus frequens 318.43
Turneri sententia de anseribus Sco-
ticis 336.15
tutelares dii 33.45
Tyberius Aphrorum sacerdotes
strangulat 39.6
Typho uentus 279.41
Tyranni sacerdotis Saturni adulte-
rum et libido 343.39
Tyresius ichthyomantia usus 198.1
τυρσηναια quid sit 197.45
V.

Acca ex Iberia cis Pyrenaeos
delata 279.39
Valens Imperator per quod diui-
nationis genus sui successoris
nomen cognouerit 200.33
Valenti Imperatori quam blique
demon responderit 49.37
Valentini haeretici 154.35
Valeriana herba usus 581.24
Valery Maximi locus de demonu
technis 55.16 *de cacodamo-*
ne quodam 72.44
Valefar demon 915.32
ualetudinis aduersae deuotio unde
57.34
Vadali quos deos coluerint 34.46
Vapula demon 929.10
uaticinari quomodo diabolus ui-
deatur 266.1
uaticinia demonum qualia 57.25
unde 472.3
uaticiniorum demoniacoru exem-
pla, quae nostro tempore accide-
runt 50.10
Vegetij sufficientiu animantium mor-
bis prohibendis utile 650.22
uenefice quomodo a lamijs sint di-
gnoscen-

I N D E X.

- gnoscende 825.17 punienda
 820.40
 ueneficarum aliquot nomina 767.
 16 pœna apud Romanos 768.
 30 pœna secundum uarios au
 thores 766.5 quibus in locis
 mentio fiat 748.4
 ueneficij à Mose pœna constituta
 658.13
 contra Veneficas edictum 10
 uenefici cuiusdam famuli carnifi
 cis, eiusdemq; malefica coniugis
 memoranda historia 376.36
 uenefici qui proprie sint 370.21
 circa quæ uersentur. ibid. 28
 quibus nominibus & in quibus
 locis in ueteri testamento signi
 ficentur 135.19 quo pacto iuxta
 legem Moysi sint puniendi 746.
 22 quomodo lædant animantia
 387.11 à Lamijs quomodo se
 parentur 9.13 ad centum Ro
 mæ comburuntur 371.33
 ueneficium quis primum apud Ro
 manos inuenerit 767.8
 ueneficia ex qua herba quidam pa
 rent 89.20 quid depellat 582.5
 de Veneficijs Parisiensium theolo
 gorum determinatio 795.3
 uenenoſa quomodo carminibus su
 giantur 531.3
 uenenum quod efficacissimum sit
 489.9
 uenena intro assumpta ibid. 1
 amatoria 380.30
 Veneræ delusionis inuolui historia
 359.22
 Veneræ actus organa ubi desunt,
 desideratur effectus 764.18
 Venetianellus ſumambulus 92.6
 Venetijs ſur quidam arte magica
 ex uinculis liberatur 541.44
 uentos an magi ſedare poſſint 175.7
 uentriculi dolores 395.45
 uentriloqua 140.38
 uentriloqua quomodo uaticinen
 tur 204.40
 uentriloqui cuiusdam Parisijs do
 lus 205.40
 uentriloqui uiri quomodo uatici
 nentur 205.13
 Venus dea 33.16 Sidonia 30.21
 Venerem Arabes coluerunt 32.3
 Vepar demon 922.31
 uerbasci cum ſua radice tuſi uſus
 530.26
 uerbena uſus 581.24
 uerbum Dei non mortua eſt litera,
 ſed ſpiritus & uita 536.1
 uerbi Dei genuinus uſus 528.3
 uerbis neminem lædi poſſe 695.34
 uermis longitudinis octo pedum à
 quodam ruſtico excretus 447.
 44
 uermes duo in cadauere puella cu
 iusdam hydropicæ inuēti 442.
 28 equorum quo pacto ma
 gico remedio curentur 514.35
 uermibus quæ poteſtas ab initio ſit
 indita 128.30
 Veſpaſiani miraculum 577.14
 Veſta Troianorum dea 33.14
 uetonica herba uirtus aduerſus dæ
 mones 581.32
 uetula quædam ob zelotypiam ma
 rito arſenicū propinat 375.42
 uetula cuiusdam hiſtoria memora
 bilis 315.3
 uetula idolum 433.18
 uetula cur maxime dæmonum illu
 ſionibus expoſita ſint 252.34
 uetularum duarum prope Romam
 ficta transformatio 268.43
 Victima humani ſanguinis à quo
 ſit inuenta 37.3
 Victoria dea 33.26
 uiduarum cura habenda 824.26
 Vincenſis hiſtoria de Merlino 356.
 4
 Vine demon 926.17
 uinum ne uertatur, remedium 515.
 9
 uini penuria unde ueniat 811.45
 uir ex muliere ſit 473.4 quid
 dam prudens eredit lupã ſera
 pacem eſſe 470.37
 uiri complures Atrebat combuſti
 290.25 cur grauiori pœna af
 ficiendi ſint, quàm mulieres
 738.3
 uiri multi Romæ ueneficijs necati
 371.6
 uiros in ſceminas non transforma
 ri 474.19
 Virgilij locus de aeris turbatione
 311.19 de Anube 31.30 de hip
 pomanes 379.23 de incantato
 ribus 139.28 de Lamijs 233.
 37 de peſte pecudum 490.23
 de Ulyſſis ſocijs 464.29
 Virgilij uerſus optimus qui ſit
 644.35
 Virgiliana ſortes 201.19
 uirginitatis hymen 327.29 zona
 & ſignum quod ſit 325.43.
 & 327.1
 uirginitatem unde Hiſpani dijudi
 cent 327.8
 uirgo in puerum transformatur
 473.1 quædam incantatione
 in ſuorem concitata 551.14
 religioſa apud Hollados ob ina
 cubi præcipue exuſta 325.37
 uirginis dæmoniackæ ſuperſtitioſa
 curatio 556.30
 uirgines dæmoniackæ arbores cono
 ſcunt ut ſeles 419.18 duæ
 in uiros mutata 473.30 hy
 mene dotata ſunt 325.46
 uirginum dæmoniackarum Vuerbe
 ti occluſarum hiſtoria horrendo
 da 418.4 tranſmutatarum in
 uiros aliquot exempla 477.30
 uiruncolorum montanorum statu
 ra & forma 113.20
 uisionis auctor manifeſtus 83.23
 uſum qui lapis perſtringat 582.33
 Vitalis Beſumbæus 602.15
 Viti quem deum coluerint 34.34
 uitrum quidam ruſticus euomit
 413.27
 uituli aurei adorati 31.13. & 36.
 20
 Viuiantii conſtitutio de magis cono
 ſcentibus 663.16
 Vlpiani conſtitutio de magis 663.
 30 ſententia de magicis libris
 661.10
 Vltricus Molitor iuriſconſultus
 358.2
 Vltricu-

I N D E X.

Vlricus Neuffer agricola miser
 a demone exagitatus 416.2
Vlysses cur non sit in suam trans-
 mutatus 470.28
Vlyssis socij in bestias mutati 184.
 7
Vlyssis sociorum in feras transmu-
 tatorum fabulae explicatio 46.
 29. & 468.5
 umbras inferorum qui lapis edu-
 cat 582.36
 unguentum lamiarum imaginariū
 246.9 lamiarum quando uim
 habeat 706.14 unde cono-
 sciatur 314.13 terribile la-
 miarum 241.32
Volac demon 927.24
 uolucris quae potestas sit data
 128.24
 uoluntas an sit punienda 740.40
 & 823.37 in lamijs an sit pu-
 nienda 777.10 lamiarum quo-
 modo sit interpretanda 776.36
 quid sit 777.39 quomodo sit
 distinguenda 740.42
Vpupae pennae ad quid utiles 582.
 42
Vranum Paeni pro deo coluerunt
 32.8
Vrbanus pontifex ad Imperato-
 rem Graecorum tres agnos Dei
 mittit 537.5
 ursi transformationis imaginatio-
 nes quid efficiat 472.24
 ursum se esse, quidam Hispanus cre-
 dit. ibid. 27
 vv.
Val demon 930.23
 Vualdat deus 31.11
Vualdassia mulier phantastica ca-
 pia 296.27

Vuellerensis mulieris obsequio 633.4
Vuerteti inclusarum monialium
 uirginum historia horrenda
 418.4
Vueruolff an ueri sint lupi 269.
 43
Vuesaliensis exorcista 598.2
Vuierus cognomine Piscinarius
 602.3 quae in insula Creta
 uiderit 448.15 reprehenditur
 a Paulo Schalichio 840.20
Vuieri filij 205.24 iactura ex
 grandinis procella 310.41
 parentes & fratres 112.3
 peregrinatio in Prusiam 599.
 21 praeceptor 365.35 sententia
 uera de lamijs, & defensio
 contra Ioannem Campanum
 762.37 uera & Christiana fio-
 des 801.33
Vuiero quae causa scribendi fuerit
 3 uenenum exhibitum 375.25
Vuirtenbergico in ducatu pascua
 pecoris ueneno inficiuntur 387.
 32
Vuisenburgerensis ducatus Ecclesiae
 Hildesheimensi coniunctus 114.
 46
Vulcanus deus 32.9. & 33.17
 uulpes gallinam auferens, a quo-
 dam ligatus ne praedam aufer-
 ret 462.21
Vulstauus Vigornienfis episcopus
 magus 504.20
Vuolgasti deus 35.4
Vuymariae quidam impostor exu-
 stus 479.4
Vxorem impudicam uir quidam
 longè profecturus, demoni
 commendat 115.
 41

X.

X Anibi historici locus de quo-
 da mortuo suscitato 193.30
Xenophon de Circes potentia
 470.7
Xerxis copiae a tempestate mago-
 rum ope liberantur 175.10
Xurguminae quae dicantur 273.6
 Z.
ZAbulus inuictor magiae artis
 147.29. et 665.45. & 860.35
Zacharias Babylonius an magus
 fuerit 152.42
Zachariae uaticinium de Christo
 42.6
Zagen demon 927.5
Zairagia quid sit 208.8
Zaleos demon 930.23
Zamares magus 147.44
Zamolxis magiae cultor 147.29.
 & 860.36
Zaratus magus 147.35
Zarmocenedas magus. ibid. 37
Zaroos magus fulguris ictu mor-
 tuus 155.42
zauberer quomodo alijs dicantur
 142.43
zauberey 746.46
zauberin & zauberfche quae di-
 catur 233.1
Zenobia ab Aureliano Imperato-
 re libera dimissa 739.3
Zepar demon 916.25
Zoe Romanum Argvrum maritū
 ueneno necat 372.11
Zonae locus de Vincentis tyran-
 nide 50.14
Zoroastres quis fuerit, & quādo
 uixerit 147.1 eim interius
 155.40
Zymymar rex & demon 931.20

I N D I C I S F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA OPORINIANA, PER
BALTHASARVM HAN, ET HIERONYMV M GEMV-
seum, Anno Salutis humanæ M. D. LXXXIII.
mense Augusto,

